YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İSTANBUL'UN TARİHİ OTELLERİ (1840 – 1914) VE KORUMA KAPSAMINDA GALATA VE PERA OTELLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yüksek Mimar M. Elif ÇELEBİ

F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı Rölöve-Restorasyon Programında Hazırlanan

DOKTORA TEZİ

Tez Savunma Tarihi **:** 28 Ocak 2010
Tez Danışmanı: **:** Doç. Dr. Ş. Can BİNAN (YTÜ)
Jüri Üyeleri: **:** Prof. Dr. Nur AKIN (İKÜ)
: Prof. İsmet AĞARYILMAZ (YTÜ)
: Prof. Dr. Oğuz CEYLAN (MSGSÜ)
: Doç. Dr. Cengiz CAN (YTÜ)

İSTANBUL, 2010

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KISALTMA LİSTESİ i

RESİM LİSTESİ ii

HARİTA LİSTESİ vii

BELGE LİSTESİ xii

TABLO LİSTESİ xiii

KATALOG LİSTESİ xiv

ÖNSÖZ xvi

ÖZET xvii

ABSTRACT xviii

1 GİRİŞ 1

2 İSTANBUL'DA SEYAHAT HAREKETLERİ VE KONAKLAMA YAPILARININ GELİŞİMİ 5

2.1 İstanbul'da Seyahat ve Turizm Olgusunun Gelişimi 5
2.1.1 Antik Çağ'dan 19. Yüzyıla Kadar Seyahat Olgusunun Gelişimi 5
2.1.2 19. Yüzyılda Turizm Olgusunun Doğuşu ve I.Dünya Savaşına Kadar Gelişimi 13
2.1.2.1 Denizyolu Ulaşım Sisteminin Gelişimi 15
2.1.2.2 Demiryolu Ulaşım Sisteminin Gelişimi ve Orient Ekspress 17
2.1.2.3 Kent İçi Ulaşım Sistemlerinin Gelişimi 26
2.1.2.4 İlk Turizm Hareketleri 38
2.2 İstanbul'da Konaklama Yapılarının Gelişimi 45
2.2.1 Antik Çağ'dan 19. Yüzyıla Kadar Konaklama Yapılarının Gelişimi 45
2.2.2 19. Yüzyılda Otel Yapılarının Doğuşu ve I.Dünya Savaşına Kadar Gelişimi 71

3 1840 - 1914 TARİHLERİ ARASINDA İSTANBUL'DA GALATA VE PERA DIŞINDAKİ OTEL YAPILARININ GELİŞİMİ 115

3.1 Eminönü'ndeki Oteller 115
3.2 Kadıköy'deki Oteller 151
3.3 Boğaziçi"ndeki Oteller 171
3.4 Adalardaki Oteller 192
3.5 Diğer Bölgelerdeki Oteller 233

4 GALATA VE PERA'DA 1840 - 1914 TARİHLERİ ARASINDA HİZMET VEREN OTELLER 235

4.1 Galata ve Pera'nın İstanbul Kenti İçindeki Konumu 235
4.2 Galata ve Pera'nın Tarih Boyunca Aldığı İsimler 239
4.3 Galata ve Pera'nın Tarihsel ve Kentsel Gelişimi 240
4.4 Galata ve Pera'nın Sosyo - Kültürel Değişimi 253
4.5 Galata ve Pera'da 1840 - 1914 Tarihleri Arasında Hizmet Veren Oteller 259
4.5.1 Galata'da 1840 - 1914 Tarihleri Arasında Hizmet Veren Oteller 259
4.5.1.1 Adı Bilinen Oteller 260
4.5.1.2 Adı Bilinmeyen Oteller 308
4.5.2 Pera'da 1840 - 1914 Tarihleri Arasında Hizmet Veren Oteller 341

5 KORUMA KAPSAMINDA GALATA VE PERA OTELLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ 519

5.1 Galata ve Pera'da İmar Planları ve Uygulamaları 519
5.2 Galata ve Pera Otelleri Üzerinden Korumaya Yönelik Müdahale Önerileri 524
5.2.1 Saptama Çalışmaları 524
5.2.2 Bozulma Durumları 535
5.2.3 Bozulma Nedenleri 541
5.2.2 Koruma Önerileri 547

6 DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 553

6.1 İstanbul'da 1840-1914 Arasında Hizmet Veren Otellere Özgü Sonuçlar 553
6.2 Koruma Kapsamında Galata Pera Otellerinin Değerlendirmesine Özgü Sonuç . 560

KAYNAKLAR 565

ÖZGEÇMİŞ 577

KISALTMA LİSTESİ

DBİA	Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi
İKSA	İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi
İFÇY	İstanbul Fotoğrafları Çağ Yayınları
OBA	Osmanlı Bankası Arşivi
AK	Atatürk Kütüphanesi Arşivi
KTVKK	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
PPO	Pera Palas Oteli Arşivi
BLO	Büyük Londra Oteli Arşivi
YTÜRA	Yıldız Teknik Üniversitesi Restorasyon Anabilim Dalı Arşivi
ÜHK	Üç Horan Kilisesi Arşivi
TD	Tasarım Dergisi
BA	Betonarme

RESİM LİSTESİ

Sayfa

Resim 2.1 Orient Express'in Sefer Düzenleri 20
Resim 2.2 Wagon Lits Şirketi'nin İlk Vagonlarından Birisi 21
Resim 2.3 Wagon Lits Şirketi'nin İlk Vagonlarının İçi 22
Resim 2.4 Orient Express'in 1888 – 1889 Kış Ayları İlanı 23
Resim 2.5 Wagons Lits Şirketi'nin 1940 Tarihinde Karaköy'deki Binası 24
Resim 2.6 Simplon Orient Express İlanı Paris – İstanbul Seferi İlanı 25
Resim 2.7 Simplon Orient Express'in Doğu Seferleri İlanı 25
Resim 2.8 Bizans İmparatorluğu Döneminde Mese Yolu 26
Resim 2.9 Celal Esad Arseven'in Çizgileriyle Mese Yolu 27
Resim 2.10 Amadeo Preziosi'nin çizgileriyle Koçu 28
Resim 2.11 Sebah & Joaillier'in Bir Fotoğrafında Kupa Arabaları 29
Resim 2.12 Amadeo Preziosi'nin çizgileriyle Kâtipodası 29
Resim 2.13 Amadeo Preziosi'nin çizgileriyle Talika 30
Resim 2.14 Biseo'nun 1874 Tarihli Sedye Aracının Resmi 31
Resim 2.15 10 Şubat 1875 Tarihli Musavver Medeniyet Mecmuasında Sedye 31
Resim 2.16 Giovanni Jean Brindesi'nin çizgileriyle Saltanat Kayığı 32
Resim 2.17 Giovanni Jean Brindesi'nin çizgileriyle Piyade Kayığı 33
Resim 2.18 Giovanni Jean Brindesi'nin çizgileriyle Pazar Kayığı 33
Resim 2.19 Pera Caddesinde Atlı Tramvay 36
Resim 2.20 Pera Caddesinde Elektrikli Tramvaylar 36
Resim 2.21 İstanbul'da Tramvay Hatları ve Tünel Güzergâhı 37
Resim 2.22 Sergi-i Umum-i Osmani Binası 40
Resim 2.23 Turistlerin Eşyalarını Taşıyan Hamal Betimlemesi 43
Resim 2.24 Antik Dönem Konaklama Yapıları 46
Resim 2.25 Antik Dönem Konaklama Yapıları 47
Resim 2.26 Kassope Antik Kenti'nde Bir Katagogion 47
Resim 2.27 Ahşap Bir Kervansaray ve Avlusunda Kervanlar Gravürü 52
Resim 2.28 Kargir Bir Kervansaray ve Avlusunda Kervanlar Gravürü 53
Resim 2.29 Büyükçekmece Kervansarayı'nın Revağında Yatma Bölümleri 54
Resim 2.30 Fellows'un bir handa gecelemek için kullandığı yatağın çizimi 54
Resim 2.31 Fatih Külliyesi Restitüsyon Planı Konaklama Yapıları 56
Resim 2.32 Mahmut Paşa Külliyesi'nin Konaklama Yapısı 57
Resim 2.33 Beyazıt Külliyesi Yerleşim Planı Üzerinde Konaklama Yapıları 58
Resim 2.34 Yavuz Selim Külliyesi Yerleşim Planında Konaklama Yapıları 59
Resim 2.35 Şehzade Mehmet Külliyesi'nin Konaklama Yapıları 59
Resim 2.36 Süleymaniye Külliyesi Yerleşim Planında Konaklama Yapıları 60
Resim 2.37 Eminönü'ndeki Rüstem Paşa Kervansarayları 61
Resim 2.38 Atik Valide Küllivesi Yerlesim Planında Konaklama Yapıları 62
Resim 2.39 Atik Ali Paşa Külliyesi'nin Misafirhanesi Diğer Adıyla Elçi Hanı 64
Resim 2.40 Büyük Valide Han 66
Resim 2.41 Köprülü Külliyesi'nin Misafirhanesi Vezir Hanı 67
Resim 2.42 İstanbul'un İkinci Misafir Hanı olan Hasan Paşa Hanı 69
Resim 2.43 Hasan Paşa Hanı'nın 1994 Tarihli Fotoğrafı 69
Resim 2.44 Büyük Yeni Han 70
Resim 2.45 Plymouth'daki Hotel Royal'in Planı 72
Resim 2.46 Plymouth'daki Hotel Royal'in Görünüşü 73
Resim 2.47 Boston'daki Tremont House Hotel'in Planı 73
Resim 2.48 Boston'daki Tremont House Hotel'in Görünüşü 74

Resim 2.49 Midland Grand Hotel 74
Resim 2.50 Midland Grand Hotel'in Iç Mekan Dekorasyonu 75
Resim 2.51 Hôtel du Louvre 75
Resim 2.52 Grand Hôtel 76
Resim 2.53 1900 Tarihinde Hôtel Continental 76
Resim 2.54 Tünel'in Üzerinde Olması Planlanan Otelin Ön Cephesi 81
Resim 2.55 Tünel'in Uzerinde Olması Planlanan Otelin Yan Cephesi 81
Resim 2.56 Şirket-i Misafirhane 82
Resim 2.57 Compagnie Internationale des Grands Hôtels Şirketi'nin İlanı 85
Resim 2.58 Pera'daki Hôtel d'Angleterre'in Parsel Düzeni 87
Resim 2.59 Sirkeci'deki Hôtel Symme'in Parsel Düzeni 87
Resim 2.60 Tarabya'daki Hôtel Tokatlıyan'ın Parsel Düzeni 88
Resim 2.61 Büyük Londra Oteli'nin Parsel Düzeni 88
Resim 2.62 Bristol Oteli'nin Parsel Düzeni 89
Resim 2.63 Pera Palas Oteli'nin Parsel Düzeni 89
Resim 2.64 Pera'daki Tokatlıyan Oteli'nin Parsel Düzeni 89
Resim 2.65 Tarabya'daki Summer Palas Oteli ve Terası 90
Resim 2.66 Tarabya'daki Summer Palas Oteli ve Tenis Kortu 90
Resim 2.67 Büyükada'daki Splendid Palas Oteli ve Plaj Yolu 91
Resim 2.68 Hôtel Pera Palace'ın Özgün Giriş Kat Planı 92
Resim 2.69 Hôtel Pera Palace'ın Özgün Birinci Kat Planı 92
Resim 2.70 Hôtel Splendid Palace'ın Ozgün Kat Planları 93
Resim 2.71 Tarabya'daki Hôtel Summer Palace 94
Resim 2.72 Tarabya'daki Hôtel Tokatlıyan 95
Resim 2.73 Büyükada'daki Hôtel De La Plage 95
Resim 2.74 Pera'daki Royal Oteli – 1930 96
Resim 2.75 Büyükdere'deki Belle – Vue Oteli 96
Resim 2.76 Giacomo Oteli binalarından Comidas Malikânesi 97
Resim 2.77 Büyükada'da Plaj Oteli 97
Resim 2.78 Pera'da Continental Oteli 98
Resim 2.79 Büyükdere San Remo Oteli 98
Resim 2.80 Büyük Londra Oteli Cephesi 99
Resim 2.81 Pera Palas Oteli 100
Resim 2.82 Tokatlıyan Oteli 100
Resim 2.83 Splendid Palas Oteli 101
Resim 2.84 Hôtel Royal d'Angleterre'in İlanı 107
Resim 2.85 Summer Palace Oteli'nin Bulunduğu Bir Kartpostal 109
Resim 2.86 Tarabya'da D'Angleterre (Tokatlıyan) Oteli'nin Bulunduğu Bir Kartpostal 109
Resim 2.87 Pera Palas Oteli'nin Amblemi 110
Resim 2.88 Büyük Londra Oteli'nin Amblemi 110
Resim 3.1 Pierre de Gigord Koleksiyonunda Hôtel Spring Palace 174
Resim 3.2 Dr. Milas'ın Çizimi ve Oteller 212
Resim 3.3 Dr. Milas'ın Çizimi ve Hôtel Belle Vue 213
Resim 4.1 C. Boundelmonti'nin 1422 Tarihli Gravüründe Sur İçinde Galata 243
Resim 4.2 Matrakçı Nasuh'un 16. Yüzyıla Ait Gravürü 244
Resim 4.3 Braun & Hagenberg'in 16. Yüzyıl Sonuna ait Gravürü 245
Resim 4.4 J. Grelot'un 1680 Tarihli Gravüründe Sur Dışına Taşan Yerleşim 246
Resim 4.5 1831 Yangını Öncesinde Pera 247
Resim 4.6 19. Yüzyıl'da Grand Rue de Pera 252
Resim 4.7 19. Yüzyıl'da Rue Kabristan 252
Resim 4.8 Yüzyıl'da Pera Caddesi ve İnsanlar 256

Resim 4.9 Galata Limanı – 1910 260
Resim 4.10 Hôtel Varna Yatak Katı Planı 263
Resim 4.11 Hôtel Varna'nın Bir Yatak Odasından Görünüm 264
Resim 4.12 Günümüzde Hôtel Varna'nın Binası 265
Resim 4.13 Hôtel Herzog'un Yerindeki Bina 268
Resim 4.14 Günümüzde Hôtel de Grèce'in Yeri 270
Resim 4.15 Günümüzde Hôtel New York'un Yerinde Bulunan Bina 272
Resim 4.16 Hôtel de Salonique'in Yerindeki Bina 274
Resim 4.17 Hôtel de Brousse'un Yerindeki Binalar 276
Resim 4.18 Günümüzde Hôtel Roumanie'in Yerinde Bulunan Bina 278
Resim 4.19 Günümüzde Hôtel Bella Venezia'nın Yerinde Bulunan Yapı 280
Resim 4.20 Günümüzde Hôtel du Nord'un Yerinde Bulunan Bina 282
Resim 4.21 Günümüzde Batum Oteli'nin Yerinde Bulunan Örnek Han 284
Resim 4.22 Günümüzde Hôtel Du Caucase'in Yerindeki Bina 286
Resim 4.23 Günümüzde Hôtel Mer Noire 288
Resim 4.24 Hôtel Mer Noire'in Özenli Taş Kaplamalarından Bir Detay 289
Resim 4.25 Hôtel Mer Noire'in Arka Cephesi 289
Resim 4.26 Günümüzde Hôtel Montenegro 291
Resim 4.27 Günümüzde Hôtel Raguza'nın Yerinde Bulunan Bina 293
Resim 4.28 Günümüzde Hôtel Albanie'nin Yerinde Bulunan Bina 295
Resim 4.29 Günümüzde Hôtel de Brousse & Mihalitch'in Yerindeki Bina 297
Resim 4.30 Hôtel L'Épire'in Yerindeki Bina 299
Resim 4.31 Günümüzde Hôtel Pinsk'in Yerinde Bulunan Binalar 301
Resim 4.32 Günümüzde Hôtel d'Anrinpole'ün Yerinde Bulunan Bina 303
Resim 4.33 Günümüzde Hôtel Rèunis'in Yerindeki Bina 305
Resim 4.34 Günümüzde Hôtel L'èpire'in Yerindeki Bina 307
Resim 4.35 Günümüzdeki Binanın Otelin Parseli Üzerindeki Bölümü 310
Resim 4.36 Günümüzde Hôtel 119 Ada 25 – 26 -27 Parseldeki Bina 310
Resim 4.37 Günümüzde Hôtel 119 Ada 30 Parseldeki Bina 313
Resim 4.38 Günümüzde Hôtel 126 Ada 2 ve 3 Parseldeki Bina 315
Resim 4.39 Günümüzde Hôtel 84 Ada 2 Parseldeki Bina 318
Resim 4.40 Günümüzde Hôtel 86 Ada 10 Parseldeki Bina 320
Resim 4.41 Günümüzde Otelin Yerindeki Bina 323
Resim 4.42 Günümüzde Otelin Yerindeki Bina 325
Resim 4.43 Günümüzde Otelin Yerindeki Bina 328
Resim 4.44 Günümüzde Otelin Yerindeki Bina 330
Resim 4.45 Günümüzde Otelin Cephesindeki Kitabe 332
Resim 4.46 Günümüzde Hôtel 95 Ada 4 Parseldeki Otel 333
Resim 4.47 Günümüzde Hôtel 95 Ada 4 Parseldeki Binanın Cephesindeki Tuğlalar 333
Resim 4.48 Günümüzde Otelin Yerindeki Bina 335
Resim 4.49 Günümüzde Hôtel de Byzance'ın Yerindeki Bina 349
Resim 4.50 Yenişehir Palas Oteli 353
Resim 4.51 Hôtel d'Angleterre'de Balodan Ayrılan Davetliler 356
Resim 4.52 Avrupa Pasajı 363
Resim 4.53 Hôtel d'Orient'nın Yerindeki Yeni Bina 373
Resim 4.54 Hôtel de Péra'nın Yerindeki Yapı 375
Resim 4.55 Grand Hôtel Restaurant de Luxembourg'un Yerindeki Bina 379
Resim 4.56 Günümüzde Bizans Oteli'nin Yerindeki Bina 384
Resim 4.57 Hôtel Royal'in Reklamı 388
Resim 4.58 Hôtel Royal'in 1930 Tarihinde Çekilmiş Bir Fotoğrafı 388
Resim 4.59 Ebüziya Tevfik Bey'in Hazırladığı Royal Oteli'nin Reklamı 389

Resim 4.60 Hôtel Royal d'Angleterre'nin Gazeteki İlanı 390
Resim 4.61 Hôtel Royal'in Son Yıllarında Giriş Cephesi 392
Resim 4.62 Hôtel Royal'in Beşir Fuat Paşa Sokağı'na Bakan Cephesi 392
Resim 4.63 Hôtel Royal'in Son Yıllarında Yatak Odaları 393
Resim 4.64 Hôtel Royal'in Son Yıllarında Yemek Salonu 393
Resim 4.65 Hôtel Royal'in Arsasında 1985 Tarihinde Yükselen Blok 394
Resim 4.66 Günümüzde Royal Oteli'nin Yerindeki Tepebaşı Oteli 395
Resim 4.67 Hôtel Imperial'in Yerindeki Bina 398
Resim 4.68 Hôtel Imperial'in Yerindeki Binadan Detay 398
Resim 4.69 Hôtel Kittrey'in Yerine İnşa Edilen Bina 401
Resim 4.70 Hôtel de la Grande Bretagné'nın Yerindeki Bina 405
Resim 4.71 Hôtel Continental'in Giriş Katı 408
Resim 4.72 Hôtel Continental 409
Resim 4.73 Günümüzde Hôtel Continental'in Yerindeki Bina 410
Resim 4.74 Günümüzde Hôtel d'Orient'nın Yerindeki Bina 413
Resim 4.75 Hôtel du Louvre'un Yerindeki Bina 415
Resim 4.76 Grand Hôtel de Londres'un Giriş Katı Planı 420
Resim 4.77 Grand Hôtel de Londres'un 19. Yüzyılda Giriş Holü ve Merdiveni 420
Resim 4.78 Grand Hôtel de Londres'un 19. Yüzyılda Yemek Salonu 421
Resim 4.79 Grand Hôtel de Londres'un 19. Yüzyılda Okuma Salonu 421
Resim 4.80 Grand Hôtel de Londres'un 19. Yüzyılda Müzik Salonu 422
Resim 4.81 Grand Hôtel de Londres'un 19. Yüzyılda Müzik Salonu 422
Resim 4.82 Grand Hôtel de Londres'un 19. Yüzyılda Hanımlar Salonu 423
Resim 4.83 Grand Hôtel de Londres'un Yatak Katı Planı 424
Resim 4.84 Grand Hôtel de Londres'un 19. Yüzyıldaki Cephe Düzeni 425
Resim 4.85 Grand Hôtel de Londres Giriş Cephesinden Detay 425
Resim 4.86 Ernest Hemingway'in Kaldığı Oda 426
Resim 4.87 Cephe Temizliği Öncesinde Grand Hôtel de Londres 427
Resim 4.88 Cephe Temizliği Sonrasında Grand Hôtel de Londres 427
Resim 4.89 Günümüzde Otelin Giriş Holü ve Merdivenleri 428
Resim 4.90 Günümüzde Otelin Merdivenleri 428
Resim 4.91 Günümüzde Otelin Odaları 429
Resim 4.92 Günümüzde Otelin Odaları 429
Resim 4.93 Günümüzde Otelin Odalarındaki Banyolar 430
Resim 4.94 Günümüzde Otelin Lobisi 430
Resim 4.95 Günümüzde Otelin Barı 431
Resim 4.96 Grand Hôtel de Londres'un Giriş Cephesi 432
Resim 4.97 Otelin Kallavi Sokağı'na Bakan Cephesi 432
Resim 4.98 Günümüzde Hôtel de Pesth'in Yerindeki Bina 435
Resim 4.99 Günümüzde Hôtel Metropole 438
Resim 4.100 Hôtel Bristol'ün Giriş Katı Planı - 1984 440
Resim 4.101 Hôtel Bristol'ün Yatak Katı Planı - 1984 440
Resim 4.102 Hôtel Bristol Giriş Cephesi 441
Resim 4.103 Hôtel Bristol Giriş Cephesi 443
Resim 4.104 Günümüzdeki Yeni Binanın İç Mekânından Görünüm 443
Resim 4.105 Hôtel Centrale'in Ön Cephesinin Çizimi 447
Resim 4.106 Hôtel Centrale 448
Resim 4.107 Hôtel Centrale'in Yerindeki Bina 449
Resim 4.108 Günümüzde Hôtel St. Petersbourg 452
Resim 4.109 Hôtel Hôtel des Colonies'nin Yerindeki Bina 448
Resim 4.111 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Otelin Giriş Holü 457

Resim 4.112 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Hôtel Pera Palace'ın Balo Salonu 457
Resim 4.113 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Otelin Kafe ve Bar Bölümü 458
Resim 4.114 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Otelin Salonlarından Birisi..... 458
Resim 4.115 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Otelin Yemek Salonu 459
Resim 4.116 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Otelin Bilardo Salonu..... 459
Resim 4.117 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Otelin Restoranı 460
Resim 4.118 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Otelin Özel Salonu 460
Resim 4.119 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Otelin Bayanlar Salonu 461
Resim 4.120 Hôtel Pera Palace'ın Özgün Birinci Kat Planı 461
Resim 4.121 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Otelin Tek Kişilik Odaları..... 462
Resim 4.122 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Otelin Çift Kişilik Odaları..... 462
Resim 4.123 Hôtel Pera Palace'ın Özgün Dördüncü Kat Planı 463
Resim 4.124 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Pera Palas Oteli'nin Asansörü..... 464
Resim 4.125 Pera Palas Oteli Balo Salonu ve Tavanı..... 465
Resim 4.126 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Pera Palas Oteli'nin Girişi..... 465
Resim 4.127 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Pera Palas Oteli'nin Cepheleri 466
Resim 4.128 Atatürk'ün Kaldığı Oda..... 466
Resim 4.129 Hôtel Pera Palas'ın Özgün Kalorifer Peteği..... 468
Resim 4.130 Hôtel Pera Palas'ın Özgün Kalorifer Peteği..... 468
Resim 4.131 Hôtel Pera Palas ve Çevresindeki Yapılar..... 472
Resim 4.132 Hôtel Pera Palas ve Çevresindeki Yapılar..... 472
Resim 4.133 Günümüzde Pera Palas Oteli..... 473
Resim 4.134 Günümüzde Hıdivyal Palas İşhanı 479
Resim 4.135 Hidivyal Palas'ın Özgün Merdivenleri 480
Resim 4.136 Hidivyal Palas'ın Özgün Merdiven Kovası ve Çatı Örtüsü 480
Resim 4.137 Katlardaki Özgün Giriş Kapıları 481
Resim 4.138 Özgünlüğünü Yitirmiş İç Mekânları 481
Resim 4.139 Grand Hôtel Kroecker'in 1903 Tarihli Kartpostalı 484
Resim 4.140 Günümüzde Grand Hôtel Kroecker'in Binaları 487
Resim 4.141 Hôtel de Brousse'un Yerindeki Bina..... 489
Resim 4.142 Cumhuriyet Dönemi'nde Otelin Balo Salonu 491
Resim 4.143 Yeni Açıldığı Dönemde Hôtel Rest & Brasserie M. Tokatlian..... 492
Resim 4.144 Yeni Açıldığı Dönemde Otelin Giriş Katı Düzeni 492
Resim 4.145 Günümüzde Otelin Cephelerinin Durumu 495
Resim 4.146 Günümüzde Hôtel de Constantinople'ın Cepheleri..... 498
Resim 4.147 İnfo Hôtel Olarak Hizmet Veren Bina 502
Resim 4.148 Hôtel İnka Olarak Hizmet Veren Bina 502
Resim 4.149 Hôtel Pension Centrale'nin Yerindeki Yedi Katlı Bina 505
Resim 4.150 Hôtel Pension Centrale'nin Yerindeki Binalar..... 505
Resim 4.151 Günümüzde Hôtel de Lyon'un Yerindeki Bina 507
Resim 4.152 Günümüzde Hôtel St Georges'un Yerindeki Bina 509
Resim 4.153 Günümüzde Hôtel Austria Hungaria'nın Yerindeki Bina..... 511
Resim 4.154 Hôtel Hungaria'nın Yerindeki Bina 513

HARİTA LİSTESİ **Sayfa**

Harita 3.1 Eminönü Hoca Gıyasettin Mahallesi Otelleri 117
Harita 3.2 Eminönü Taya Hatun Mahallesi Otelleri 122
Harita 3.3 Eminönü Hoca Paşa Mahallesi Otelleri 126
Harita 3.4 Kadıköy Rasim Paşa Mahallesi Otelleri 154
Harita 3.5 Kadıköy Caferağa Mahallesi Otelleri 161
Harita 3.6 Kadıköy Fenerbahçe Mahallesi Otelleri 166
Harita 3.7 Tarabya Mahallesi Otelleri 176
Harita 3.8 Büyükdere Mahallesi Otelleri 185
Harita 3.9 Yeni Mahalle Otelleri 189
Harita 3.10 Büyükada Yalı Mahallesi Otelleri 196
Harita 3.11 Büyükada Meşrutiyet Mahallesi Otelleri 206
Harita 3.12 Büyükada Maden Mahallesi Otelleri 209
Harita 3.13 Heybeliada Androslular Mahallesi Otelleri 214
Harita 3.14 Heybeliada Papaz Mahallesi Otelleri 218
Harita 3.15 Kınalıada Otelleri 225
Harita 3.16 Burgazada Otelleri 231
Harita 4.1 İstanbul Genelinde Beyoğlu İlçesi 235
Harita 4.2 İstanbul Genelinde Galata ve Pera Bölgesi - 1914 236
Harita 4.3 Galata ve Pera Bölgesi – 1911 236
Harita 4.4 Halihazır Haritada 1840 – 1914 Tarihleri Arasında Galata ve Pera Otelleri 238
Harita 4.5 Konstantinapolis'in Kent Yönetim Planı ve XIII. Bölgesi Skai 240
Harita 4.6 1303 Tarihinde Galata Surları Sınırları 242
Harita 4.7 1397 Tarihinde Galata Surları Sınırları 242
Harita 4.8 1857 Tarihinde İstanbul Belediye Daireleri 250
Harita 4.9 5 Haziran 1870 Tarihinde Çıkan Yangında Yanan Bölüm 251
Harita 4.10 Galata'nın 1455 Tarihindeki Kozmopolit Yapısı ve Yerleşimi 254
Harita 4.11 Hôtel des Quatre Nations'un Bulunduğu Bölge 261
Harita 4.12 Hôtel Varna - Huber Haritası 262
Harita 4.13 Hôtel Varna - Goad Haritası 262
Harita 4.14 Hôtel Varna - Halihazır Harita 265
Harita 4.15 Hôtel Herzog - Huber Haritası 266
Harita 4.16 Hôtel Herzog - Goad Haritası 267
Harita 4.17 Hôtel Herzog - Halihazır Harita 267
Harita 4.18 Hôtel de Grèce - Huber Haritası 269
Harita 4.19 Hôtel de Grèce - Goad Haritası 269
Harita 4.20 Hôtel de Grèce - Halihazır Harita 270
Harita 4.21 Hôtel New York - Goad Haritası 271
Harita 4.22 Hôtel New York - Halihazır Harita 272
Harita 4.23 Hôtel de Salonique - Goad Haritası 273
Harita 4.24 Hôtel de Salonique - Halihazır Harita 274
Harita 4.25 Hôtel de Brousse - Goad Haritası 275
Harita 4.26 Hôtel de Brousse - Halihazır Harita 276
Harita 4.27 Hôtel Roumanie - Goad Haritası 277
Harita 4.28 Hôtel Roumanie - Halihazır Harita 278
Harita 4.29 Hôtel Bella Venezia - Goad Haritası 279
Harita 4.30 Hôtel Bella Venezia - Halihazır Harita 280
Harita 4.31 Hôtel du Nord - Goad Haritası 281

Harita 4.32 Hôtel du Nord - Halihazır Harita 282
Harita 4.33 Hôtel de Batoum - Goad Haritası 283
Harita 4.34 Hôtel de Batoum - Halihazır Harita 284
Harita 4.35 Hôtel Du Caucase - Goad Haritası 285
Harita 4.36 Hôtel Du Caucase - Halihazır Harita 286
Harita 4.37 Hôtel Mer Noire - Goad Haritası 287
Harita 4.38 Hôtel Mer Noire - Halihazır Harita 288
Harita 4.39 Hôtel Montenegro - Goad Haritası 290
Harita 4.40 Hôtel Montenegro - Halihazır Harita 291
Harita 4.41 Hôtel Raguza - Goad Haritası 292
Harita 4.42 Hôtel Raguza - Halihazır Harita 293
Harita 4.43 Hôtel Albanie - Goad Haritası 294
Harita 4.44 Hôtel Albanie - Halihazır Harita 295
Harita 4.45 Hôtel de Brousse & Mihalitch - Goad Haritası 296
Harita 4.46 Hôtel de Brousse & Mihalitch - Halihazır Harita 297
Harita 4.47 Hôtel L'Épire - Goad Haritası 298
Harita 4.48 Hôtel L'Épire - Halihazır Harita 299
Harita 4.49 Hôtel Pinsk - Goad Haritası 300
Harita 4.50 Hôtel Pinsk - Halihazır Harita 301
Harita 4.51 Hôtel d'Anrinpole - Goad Haritası 302
Harita 4.52 Hôtel d'Anrinpole - Halihazır Harita 303
Harita 4.53 Hôtel Rèunis - Goad Haritası 304
Harita 4.54 Hôtel Rèunis - Halihazır Harita 305
Harita 4.55 Hôtel L'Épire - Goad Haritası 306
Harita 4.56 Hôtel L'Épire - Halihazır Harita 307
Harita 4.57 Hôtel 119 Ada 25 – 26 -27 Parsel - Huber Haritası 308
Harita 4.58 Hôtel 119 Ada 25 – 26 -27 Parsel - Goad Haritası 309
Harita 4.59 Hôtel 119 Ada 25 – 26 -27 Parsel - Halihazır Harita 309
Harita 4.60 Hôtel 119 Ada / 30 Parsel - Huber Haritası 311
Harita 4.61 Hôtel 119 Ada / 30 Parsel - Goad Haritası 312
Harita 4.62 Hôtel 119 Ada / 30 Parsel - Halihazır Harita 312
Harita 4.63 Hôtel 126 Ada / 2 ve 3 Parsel - Huber Haritası 314
Harita 4.64 Hôtel 126 Ada / 2 ve 3 Parsel - Goad Haritası 314
Harita 4.65 Hôtel 126 Ada / 2 ve 3 Parsel - Halihazır Harita 315
Harita 4.66 Hôtel 84 Ada 2 Parsel - Huber Haritası 316
Harita 4.67 Hôtel 84 Ada 2 Parsel - Goad Haritası 317
Harita 4.68 Hôtel 84 Ada 2 Parsel - Halihazır Harita 317
Harita 4.69 Hôtel 86 Ada 9 ve 10 Parsel - Huber Haritası 319
Harita 4.70 Hôtel 86 Ada 9 ve 10 Parsel - Goad Haritası 319
Harita 4.71 Hôtel 86 Ada 9 ve 10 Parsel - Halihazır Harita 320
Harita 4.72 Hôtel 86 Ada 26 Parsel - Huber Haritası 321
Harita 4.73 Hôtel 86 Ada 26 Parsel - Goad Haritası 322
Harita 4.74 Hôtel 86 Ada 26 Parsel - Halihazır Harita 322
Harita 4.75 Hôtel 95 Ada 1 ve 17 Parsel - Huber Haritası 324
Harita 4.76 Hôtel 95 Ada 1 ve 17 Parsel - Goad Haritası 324
Harita 4.77 Hôtel 95 Ada 1 ve 17 Parsel - Halihazır Harita 325
Harita 4.78 Hôtel 83 Ada 5 Parsel - Huber Haritası 326
Harita 4.79 Hôtel 83 Ada 5 Parsel - Goad Haritası 327
Harita 4.80 Hôtel 83 Ada 5 Parsel - Halihazır Harita 327
Harita 4.81 Hôtel 81 Ada 1 ve 9 Parsel - Huber Haritası 329
Harita 4.82 Hôtel 81 Ada 1 ve 9 Parsel - Goad Haritası 329

Harita 4.83 Hôtel 81 Ada 1 ve 9 Parsel - Halihazır Harita 330
Harita 4.84 Hôtel 95 Ada 4 Parsel – Goad Haritası 331
Harita 4.85 Hôtel 95 Ada 4 Parsel – Halihazır Haritası 332
Harita 4.86 Hôtel 86 Ada 29 Parsel – Goad Haritası 334
Harita 4.87 Hôtel 86 Ada 29 Parsel - Halihazır Haritası 335
Harita 4.88 Galata'da 1840 - 1914 Tarihleri Arasında Hizmet Veren Oteller 339
Harita 4.89 Pera – Dört Yol Mevkisi – d'Ostoya Haritası 344
Harita 4.90 Naum Tiyatrosu ve yakın çevresi – d'Ostoya Haritası 346
Harita 4.91 Hôtel de Byzance – Goad Haritası 347
Harita 4.92 Hôtel de Byzance – Halihazır Haritası 349
Harita 4.93 Rus Elçiliği ve Yakın Çevresi – d'Ostoya Haritası 350
Harita 4.94 Hôtel de France de la Paix – Huber Haritası 351
Harita 4.95 Hôtel de France'ın Yerindeki Lozan Palas Oteli – Suat Nirven Haritası 352
Harita 4.96 Hôtel de la France'ın Yeri – Halihazır Haritası 353
Harita 4.97 Hôtel d'Angleterre - Huber Haritası 354
Harita 4.98 Hollanda Elçiliği ve Yakın Çevresi - d'Ostoya Haritası 359
Harita 4.99 Hôtel Restaurant du Palais des Fleurs - d'Ostoya Haritası 361
Harita 4.100 Avrupa Pasajı - Huber Haritası 361
Harita 4.101 Avrupa Pasajı - Halihazır Harita 363
Harita 4.102 Hôtel d'Angleterre ve Yakın Çevresi - d'Ostoya Haritası 364
Harita 4.103 Kallavi ve Mezarlık Sokakları - d'Ostoya Haritası 366
Harita 4.104 Galatasaray Mevki ve Yeni Çarşı Sokak - d'Ostoya Haritası 368
Harita 4.105 Derviş Sokak ve Yakın Çevresi - d'Ostoya Haritası 370
Harita 4.106 Hôtel d'Orient - Goad Haritası 371
Harita 4.107 Hôtel d'Orient'nın Yeri - Halihazır Harita 373
Harita 4.108 Hôtel de Péra - Huber Haritası 374
Harita 4.109 Hôtel de Péra'nın Yerindeki Yapı - Halihazır Harita 375
Harita 4.110 Grand Hôtel Restaurant de Luxembourg- Huber Haritası 376
Harita 4.111 Grand Hôtel Restaurant de Luxembourg'un Yeri – Goad Haritası 378
Harita 4.112 Grand Hôtel Restaurant de Luxembourg'un Yeri - Pervititch Haritası 378
Harita 4.113 Grand Hôtel Restaurant de Luxembourg'un Yeri - Halihazır Harita 379
Harita 4.114 Galatasaray – Taksim Ekseni - d'Ostoya Haritası 380
Harita 4.115 Hôtel de de Constantinople'ün Yeri - Huber Haritası 381
Harita 4.116 Hôtel de Byzance - Huber Haritası 383
Harita 4.117 Hôtel de Byzance'ın Yerindeki Bina - Halihazır Harita 384
Harita 4.118 Hôtel Royal - Huber Haritası 385
Harita 4.119 Hôtel Royal - Goad Haritası 386
Harita 4.120 Hôtel Royal'in Yeri - Halihazır Harita 395
Harita 4.121 Hôtel Imperial - Huber Haritası 396
Harita 4.122 Hôtel Imperial - Goad Haritası 397
Harita 4.123 Hôtel Imperial'in Yeri - Hâlihazır Harita 397
Harita 4.124 Hôtel Kittrey - Huber Haritası 399
Harita 4.125 Hôtel Kittrey - Goad Haritası 400
Harita 4.126 Hôtel Kittrey'in Yeri - Hâlihazır Harita 401
Harita 4.127 Hôtel de la Grande Bretagné - Huber Haritası 402
Harita 4.128 Hôtel de la Grande Bretagné - Goad Haritası 402
Harita 4.129 Hôtel de la Grande Bretagné'nın Yerinde Yeni Han - Suat Nirven Haritası 404
Harita 4.130 Hôtel de la Grande Bretagné'nın Yeri - Hâlihazır Harita 405
Harita 4.131 Hôtel Français et Continental - Huber Haritası 406
Harita 4.132 Hôtel Continental - Goad Haritası 408
Harita 4.133 Hôtel Continental - Suat Nirven Haritası 409

Harita 4.134 Hôtel Continental'in Yeri - Hâlihazır Haritası 410
Harita 4.135 Hôtel d'Orient - d'Ostoya Haritası 411
Harita 4.136 Hôtel d'Orient - Huber Haritası 412
Harita 4.137 Hôtel d'Orient - Goad Haritası 412
Harita 4.138 Hôtel d'Orient'nın Yeri - Hâlihazır Harita 413
Harita 4.139 Hôtel du Louvre - Goad Haritası 414
Harita 4.140 Hôtel du Louvre'un Yeri - Hâlihazır Haritası 415
Harita 4.141 Hôtel Belle Vue'nün Yeri - Huber Haritası 416
Harita 4.142 Grand Hôtel de Londres - Huber Haritası 418
Harita 4.143 Grand Hôtel de Londres - Goad Haritası 423
Harita 4.144 Grand Hôtel de Londres - Hâlihazır Haritası 431
Harita 4.145 Hôtel de Pesth - Huber Haritası 433
Harita 4.146 Hôtel de Pesth - Goad Haritası 434
Harita 4.147 Hôtel de Pesth'in Yeri - Pervititch Haritası 434
Harita 4.148 Hôtel de Pesth'in Yeri - Hâlihazır Haritası 435
Harita 4.149 Hôtel Metropole - Huber Haritası 436
Harita 4.150 Hôtel Metropole'ün Yeri - Hâlihazır Harita 438
Harita 4.151 Hôtel Bristol - Huber Haritası 439
Harita 4.152 Hôtel Bristol'ün Yeri - Hâlihazır Harita 442
Harita 4.153 Hôtel Kroecker - Huber Haritası 444
Harita 4.154 Hôtel Kroecker'in Yeri - Hâlihazır Haritası 446
Harita 4.155 Hôtel Pension Centrale'in Yeri - Goad Haritası 447
Harita 4.156 Hôtel Pension Centrale'in Yeri - Hâlihazır Haritası 449
Harita 4.157 Hôtel St. Petersbourg - Huber Haritası 450
Harita 4.158 Hôtel St. Petersbourg'un Yeri - Hâlihazır Harita 452
Harita 4.159 Hôtel des Colonies - Huber Haritası 453
Harita 4.160 Hôtel des Colonies'nin Yeri - Hâlihazır Harita 454
Harita 4.161 Hôtel Pera Palas - Huber Haritası 455
Harita 4.162 Hôtel Pera Palace - Goad Haritası 463
Harita 4.163 Hôtel Pera Palace - Hâlihazır Harita 473
Harita 4.164 Restaurant et Hôtel Splendide - Huber Haritası 474
Harita 4.165 Hôtel Khedivial Palace - Goad Haritası 476
Harita 4.166 Hôtel Khedivyal Palace - Hâlihazır Harita 478
Harita 4.167 Grand Hôtel Kroecker - Goad Haritası 482
Harita 4.168 Grand Hôtel Novotny - Pervititch Haritası 485
Harita 4.169 Grand Hôtel Kroecker Binaları - Suat Nirven Haritası 486
Harita 4.170 Grand Hôtel Kroecker'in Yeri - Hâlihazır Harita 486
Harita 4.171 Hôtel de Brousse - Huber Haritası 488
Harita 4.172 Hôtel de Brousse'un Yeri - Hâlihazır Haritası 489
Harita 4.173 Hôtel Rest & Brasserie M. Tokatlian - Goad Haritası 490
Harita 4.174 Tokatlıyan İşhanı - Hâlihazır Haritası 494
Harita 4.175 Olivo Apartmanı ve Geçidi - Goad Haritası 496
Harita 4.176 Hôtel de Constantinople Palace - Hâlihazır Harita 498
Harita 4.177 Hôtel de Péra'nın Bulunduğu Bölge - Goad Haritası 499
Harita 4.178 Hôtel de France - Goad Haritası 500
Harita 4.179 Hôtel de France'ın Yeri - Hâlihazır Haritası 501
Harita 4.180 Hôtel Pension Centrale - Goad Haritası 503
Harita 4.181 Hôtel Pension Centrale'in Yeri - Suat Nirven Haritası 504
Harita 4.182 Hôtel Pension Centrale'in Yeri - Hâlihazır Haritası 504
Harita 4.183 Hôtel de Lyon - Goad Haritası 506
Harita 4.184 Hôtel de Lyon'un Yeri - Hâlihazır Haritası 507

Harita 4.185 Hôtel St Georges - Goad Haritası 508
Harita 4.186 Hôtel St Georges'un Yeri - Hâlihazır Haritası 509
Harita 4.187 Hôtel Austria Hungaria - Goad Haritası 510
Harita 4.188 Hôtel Austria Hungaria'nın Yeri - Hâlihazır Haritası 511
Harita 4.189 Hôtel Hungaria - Goad Haritası 512
Harita 4.190 Hôtel Hungaria'nın Yeri - Hâlihazır Haritası 513
Harita 4.191 Galata'da 1840 - 1914 Tarihleri Arasında Hizmet Veren Oteller 517

BELGE LİSTESİ

Sayfa

Belge 2.1 Yataklı Lokanta İlanı ... 79
Belge 2.2 Hôtel des Quatre Nations'ın Satış İlanı ... 106
Belge 2.3 Hôtel d'Angleterre'de Bir Kutlama ... 106
Belge 2.4 Hôtel d'Angleterre'in Taşınma İlanı ... 107
Belge 2.5 Hôtel de la Paix'in 1881 Tarihli Annuaire Oriental'deki ilanı ... 108
Belge 2.6 Hôtel de la Paix'in 1900 Tarihli Annuaire Oriental'deki ilanı ... 108
Belge 2.7 Şirket-i Misafirhane'nin 1852'deki Sözleşmesi ... 111
Belge 2.8 Grand Hôtel Chahab'ın 1912 Tarihli Sigorta Poliçesi ... 112
Belge 2.9 Grand Hôtel Chahab'ın 1907 Tarihli Müşteri Defterinden Notlar ... 113
Belge 2.10 Grand Hôtel Chahab'ın 1907 Tarihli Müşteri Defterinden Notlar ... 113
Belge 4.1 Hotel de la Chambre de Commerce'in Reklamı ... 338
Belge 4.2 Otelin 6 Ocak 1875 Tarihli Levant Herald Gazetesindeki İlanı ... 341
Belge 4.3 Hôtel de la Grèce'in İlanı ... 345
Belge 4.4 Hôtel de Byzance ... 349
Belge 4.5 Hôtel des Ambassadeurs'un Açılış İlanı ... 360
Belge 4.6 Hôtel Rest. du Palais des Fleurs İlanı ... 363
Belge 4.7 Hôtel Rest. des Colonies'nin İlanı ... 365
Belge 4.8 Hôtel Rest. des Colonies'nin İlanı ... 366
Belge 4.9 Hôtel de la Grèce'in İlanı ... 367
Belge 4.10 Hôtel de la Paix'in İlanı ... 370
Belge 4.11 Hôtel d'Orient'nin İlanı ... 372
Belge 4.12 Hôtel de Constantinople'un İlanı ... 384
Belge 4.13 Nouvel Hôtel'in Açılış İlanı ... 388
Belge 4.14 Hôtel Royal d'Angleterre'in 1901 Tarihli Tapu Kaydı ... 392
Belge 4.15 Otelin Beyoğlu Belediyesi Tarafından Verilen Yıkım Kararı ... 396
Belge 4.16 Hôtel Kittrey'in Reklamı ... 401
Belge 4.17 Hôtel de la Grande Bretagné'nın İlanı ... 406
Belge 4.18 Hôtel Hôtel Français et Continental ... 409
Belge 4.19 Hôtel Hôtel Français et Continental ... 409
Belge 4.20 Hôtel Belle Vue'nün İlanı ... 419
Belge 4.21 Grand Hôtel de Londres'un Reklamı ... 421
Belge 4.22 Grand Hôtel de Londres'un Reklamı ... 422
Belge 4.23 Hôtel Metropole'ün Reklamı ... 440
Belge 4.24 Hôtel Kroecker'ın İlanı ... 448
Belge 4.25 Hôtel St. Petersbourg'un İlanı ... 455
Belge 4.26 Hôtel Pera Palas'ın Reklamı ... 471
Belge 4.27 Restaurant et Hôtel Splendide'in Reklamı ... 478
Belge 4.28 Hôtel Khedivial Palace'ın Reklamı ... 481
Belge 4.29 Hôtel Kroecker'ın İlanı ... 487
Belge 4.30 Hôtel Rest & Brasserie M. Tokatlian İlanı ... 492
Belge 4.31 Yeni Açıldığı Dönemde Otelin Bir Reklamı ... 495
Belge 4.32 Hôtel de Sébastopol'ün İlanı ... 517

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1 Annuaire Oriental'deki Yabancı Vapur Kumpanyaları ve Seferleri 16
Tablo 2.2 Vizantis Gazetesi'ndeki Yabancı Vapur Kumpanyaları ve Seferleri 17
Tablo 3.1 AnnuaireOriental'deki Tarihi Yarımada Otelleri 150
Tablo 3.2 AnnuaireOriental'deki Kadıköy Otelleri 170
Tablo 3.3 AnnuaireOriental'deki Boğaziçi Otelleri 191
Tablo 3.4 AnnuaireOriental'deki Büyükada Otelleri 195
Tablo 3.5 AnnuaireOriental'deki Heybeliada Otelleri 213
Tablo 3.6 AnnuaireOriental'de Diğer Bölgelerdeki Oteller 234
Tablo 4.1 AnnuaireOriental'deki Galata Otelleri 337
Tablo 4.2 AnnuaireOriental'deki Pera Otelleri 517
Tablo 5.1 Halihazır Durumu Tespit Analizi 525
Tablo 5.2 Koruma Ölçütleri Analizi 530
Tablo 5.3 Bozulma Durumu - Yapısal ve Strüktürel Analiz 536
Tablo 5.4 Mimari Bozulma Durumu - Tabakalaşma ve Kronolojik Analiz 538
Tablo 5.5 Bozulma Durumu - İşlevsel Değişim Analizi 540
Tablo 5.6 Bozulma Nedenleri Analizi (İç Nedenler) 542
Tablo 5.7 Bozulma Nedenleri Analizi (Dış Nedenler - 1) 544
Tablo 5.8 Bozulma Nedenleri Analizi (Dış Nedenler - 2) 546
Tablo 5.9 Koruma Önerileri - Müdahale Öncelikleri Tesbiti 548
Tablo 5.10 Koruma Önerileri-Önerilen Yapısal,Strüktürel ve İşlevsel Müdahale Yöntemi .. 550
Tablo 5.11 Koruma Önerileri - Çevresel Ölçekte Yapılması Gereken Rehabilitasyon Çalış 552
Tablo 6.1 Otellerin Halihazır Durumlarının Bölgelere Göre Dağılımı 559
Tablo 6.2 Otellerin Korunmuşluk Durumlarının Bölgelere Göre Dağılımı 559

KATALOG LİSTESİ

Sayfa

Katalog 3.1 Eminönü - Arap Oteli 116
Katalog 3.2 Eminönü - Bilisin Oteli 117
Katalog 3.3 Eminönü - Hôtel 476 Ada 118
Katalog 3.4 Eminönü - Mahmudiye Oteli 121
Katalog 3.5 Eminönü - Mehmet Paşa Oteli 122
Katalog 3.6 Eminönü - Hôtel 325 Ada 194 Parsel 123
Katalog 3.7 Eminönü - Hôtel 5 Ada 6 Parsel 127
Katalog 3.8 Eminönü - Hôtel 5 Ada 9 Parsel 128
Katalog 3.9 Eminönü - Hôtel 5 Ada 10 Parsel 129
Katalog 3.10 Eminönü - Hôtel 6 Ada 10 Parsel 130
Katalog 3.11 Eminönü - Hôtel 11 Ada 31 Parsel 131
Katalog 3.12 Eminönü - Hôtel 11 Ada 34 Parsel 132
Katalog 3.13 Eminönü - Hôtel 11 Ada 35 Parsel 133
Katalog 3.14 Eminönü - Hôtel 11 Ada 36 Parsel 134
Katalog 3.15 Eminönü - Hôtel 11 Ada 51 Parsel 135
Katalog 3.16 Eminönü - Hôtel 12 Ada 5 Parsel 136
Katalog 3.17 Eminönü - Hôtel 13 Ada 12 Parsel 137
Katalog 3.18 Eminönü - Hôtel 16 Ada 11 Parsel 138
Katalog 3.19 Eminönü - Hôtel 17 Ada 34 Parsel 139
Katalog 3.20 Eminönü - Hôtel 20 Ada 2 Parsel 140
Katalog 3.21 Eminönü - Hôtel 20 Ada 2 ve 3 Parsel 141
Katalog 3.22 Eminönü - Hôtel 20 Ada 17 Parsel 142
Katalog 3.23 Eminönü - Hôtel 20 Ada 12 Parsel 143
Katalog 3.24 Eminönü - Hôtel 25 Ada 16 Parsel 144
Katalog 3.25 Eminönü - Hôtel 25 Ada 23 Parsel 145
Katalog 3.26 Eminönü - Hôtel 422 Ada 1 Parsel 146
Katalog 3.27 Eminönü - Hôtel 422 Ada 18 Parsel 147
Katalog 3.28 Eminönü - Hôtel 422 Ada 13 Parsel 148
Katalog 3.29 Kadıköy - Hôtel 192 Ada 16 Parsel 155
Katalog 3.30 Kadıköy - Hôtel 259 Ada 7 ve 19 Parsel 156
Katalog 3.31 Kadıköy - Hôtel 301 Ada 157
Katalog 3.32 Kadıköy - Hôtel 240 Ada 158
Katalog 3.33 Kadıköy - Hôtel 240 Ada 159
Katalog 3.34 Kadıköy - Hôtel 133 Ada 11 ve 12 Parsel 162
Katalog 3.35 Kadıköy - Hôtel 77 Ada 7 Parsel 163
Katalog 3.36 Kadıköy - Hôtel 1233 Ada 164
Katalog 3.37 Kadıköy - Hôtel Belle Vue 167
Katalog 3.38 Kadıköy - Hôtel Sebastiyano 168
Katalog 3.39 Boğaziçi - Hôtel Summer Palace 177
Katalog 3.40 Boğaziçi - Hôtel Ambassadeurs 178
Katalog 3.41 Boğaziçi - Hôtel Therapia 179
Katalog 3.42 Boğaziçi - Hôtel Petala d'Angleterre 180
Katalog 3.43 Boğaziçi - Hôtel Tokatlian 181
Katalog 3.44 Boğaziçi - Hôtel FW 182
Katalog 3.45 Boğaziçi - Hôtel Belle Vue 186
Katalog 3.46 Boğaziçi - Hôtel San Remo 187
Katalog 3.47 Boğaziçi - Hôtel Osmanie 188

Katalog 3.48 Büyükada - Hôtel Brasserie 197
Katalog 3.49 Büyükada - Hôtel Debarcadere 198
Katalog 3.50 Büyükada - Hôtel Splendid Palace 199
Katalog 3.51 Büyükada - Hôtel de la Plage..... 200
Katalog 3.52 Büyükada - Hôtel Giacomo 201
Katalog 3.53 Büyükada - Hôtel Grand Calypso..... 202
Katalog 3.54 Büyükada - Hôtel Calypso..... 203
Katalog 3.55 Büyükada - Hôtel des Etrangers 204
Katalog 3.56 Büyükada - Hôtel des Etrangers 205
Katalog 3.57 Büyükada - Hôtel Savoy..... 207
Katalog 3.58 Büyükada - Hôtel Venezia..... 208
Katalog 3.59 Büyükada - Hôtel Prinkipo Palace..... 210
Katalog 3.60 Heybeliada- Hôtel Halki Palace..... 215
Katalog 3.61 Heybeliada- Hôtel Grand Bretagne..... 216
Katalog 3.62 Heybeliada- Hôtel Central 217
Katalog 3.63 Heybeliada- Hôtel Grand Bretagne - Byzance..... 219
Katalog 3.64 Heybeliada- Hôtel Makra..... 220
Katalog 3.65 Heybeliada- Hôtel d'Angleterre 221
Katalog 3.66 Kınalıada - Hôtel Taşçıyan - Proti 226
Katalog 3.67 Kınalıada - Hôtel Chahab..... 227
Katalog 3.68 Kınalıada - Hôtel Belle Vue..... 228
Katalog 3.69 Burgazada - Hôtel Panteon - Antigoni..... 232

ÖNSÖZ

19. Yüzyılda İstanbul'un kent dokusunda önemli bir yer tutan otel yapıları hakkında yapılmış olan çalışmalar, otel yapılarını bütün İstanbul sınırları içerisinde değerlendirmekten çok tekil yapılar veya bir tek bölge üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ayrıca bu çalışmaların genelde daha çok kişilerin kendi anılarından yola çıkarak yazıldıkları kitaplar olması nedeniyle, bir çok hatalı bilgiler içerdikleri tespit edilmiştir. Belgelere dayandırılarak yazılan kaynaklarında sınırlı sayıda yapıyı ele aldıkları ve günümüzdeki durumlarına değinmedikleri görülmüştür. "İstanbul'un Tarihi Otelleri (1840-1914) ve Koruma Kapsamında Galata ve Pera Otellerinin Değerlendirilmesi" başlıklı bu doktora tezi ile İstanbul'da ilk otel yapılarının doğuşunun ve gelişiminin, kentin konaklama kültürünü ve yapılarını ne şekilde etkilediğine ve bu yapıların koruma kapsamında günümüzdeki durumlarının belirlenmesine çalışılmıştır.

Uzun soluklu ve çok yoğun bir çalışmanın ürünü olan bu tez bütün İstanbul'u ele alması, ulaşılabilinen bütün arşiv belgelerinin incelenmesi ve yorumlanması, 150'nin üzerindeki yapı stokunu belgelemesi, belgelemenin yanında koruma sorunlarını araştırması ve çözümlemeye çalışması yönüyle oldukça özgün bir araştırmadır.

Bu bağlamda tez danışmanlığımı kabul eden ve tez konumu öneren Doç. Dr. Can Binan'a, jüri dönemleri haricinde de bana vakit ayıran, bilgi ve tecrübeleriyle beni yönlendiren Prof. Dr. Nur Akın'a, tez izleme jürilerime katılan Prof. İsmet Ağaryılmaz ve Doç. Dr. Cengiz Can'a, tezimle ilgili sorularımı paylaşabildiğim Yrd. Doç. Dr. Gül Ünal, Yrd. Doç. Dr. Aynur Çiftçi ve Yrd. Doç. Dr. Funda Kerestecioğlu'na, arazi çalışmalarımda yardımlarını esirgemeyen İstanbul'daki tek dayanağım Tülay Kaya ve Antalya'dan yetişmeye çalışan M. Deniz Yılmaz'a, her jürimde beni yalnız bırakmayan arkadaşım Burcu Yağan Serbes'e teşekkür ederim. Ama herkesten çok İstanbul'da mastır ve doktora eğitimimi yapabilmemin arkasındaki esas kahramanlar olan, maddi ve manevi desteklerini asla esirgemeyen aileme teşekkürü borç bilirim. Eğer onların desteği olmasaydı akademik hayatımın ve çalışmalarımın hiçbiri olamazdı.

Ancak bu çalışmanın en zor yanı 2547 sayılı Yükseköğretim kanunun 35. maddesi kapsamında ve kişisel isteğim dışında doktora yapmaya zorunlu bırakılmam, 10 yıldır hem çalıştırılıp hem de çalıştıkça borçlandırılmam, sayısız haksızlıklara uğramam ve hakkımı aradığımda bir muhatap bile bulamam olmuştur. Bu uygulama her şeyden önce insan haklarına aykırıdır. Çünkü bu kadar baskı altında ve adaletsiz uygulamalarla "bilim" yapılamaz, zorunlu bırakılanların da araştırıldığı takdirde ne kadar çok psikolojik travmalar geçirdikleri görülecektir.

ÖZET

19. Yüzyılda "Batılılaşma" dönemi olarak da adlandırılan modernleşme süreci, Osmanlı Devleti'ndeki seyahat ve konaklama sisteminde önemli değişikliklere sebep olmuş ve bu değişim kaçınılmaz olarak konaklama yapılarının biçimlenmesinde de etkili olmuştur. Bu araştırmada, İstanbul'un otelcilik tarihinin başlangıcı olarak kabul edilen 1840 tarihi ile otel yapımının durduğu ve birçok otelin kapanmasına neden olan Birinci Dünya Savaşı'nın başladığı 1914 tarihleri aralığına ait otel yapılarının tespit edilerek tarihsel ve mimari özellikleri açısından değerlendirilmesine ve halen mevcut olan yapıların koruma sorunlarının belirlenmesine çalışılmıştır.

1840 – 1914 Tarihleri arasında gelişen otel yapılarını tanımlayabilmek için öncelikle İstanbul'un seyahat ve konaklama tarihi kentin kuruluşundan itibaren çağ döngüsü sistemine göre incelenmiştir. Ticaret, göç, savaş, diplomasi, din, sağlık, eğitim ve turizm gibi çok çeşitli nedenlerle her dönemde ziyaretçi akınına uğrayan kentin konaklama yapılarının, sınırları dâhilinde kaldığı devletlere ve diğer ülkelerle etkileşimlerine bağlı olarak çeşitlilik ve gelişim gösterdiği görülmüştür.

19. Yüzyılda ulaşım sistemlerindeki ilerlemelere bağlı olarak seyahatlerin ve turizm sektörünün önem kazanması üzerine, önce konutların pansiyona dönüştürülmesi şeklinde başlayan Avrupalı konaklama sistemi, daha sonra son teknolojiye göre oldukça lüks ve konforlu otel yapılarının inşa edilmesi şeklinde gelişim göstermiştir. 1840 Tarihinde Galata'da başlayan otelcilik sektörü, kent genelinde hızla yayılmış ve gelişmiştir. İlk önce Beyoğlu ve Sirkeci'de inşa edilen kent oteli niteliğindeki yapılara, daha sonra Boğaz kıyıları ve Adalar'daki sayfiye otelleri eklenmiştir. Ancak bu araştırmada en fazla Galata – Pera Bölgesine ait verilerin bulunması nedeniyle, İstanbul otelleri "Galata ve Pera Dışında Kalan Oteller" ve "Galata ve Pera Otelleri" olmak üzere iki ayrı bölümde ele alınmıştır. Böylece İstanbul'da 1840 – 1914 tarihleri arasında hizmet veren 150 otelin konum, tarihçe, mimari ve günümüzdeki korunmuşluk durumları ile ilgili detaylı bilgiler verilebilmiştir. Resmi arşivlerden ve çeşitli kaynaklardan ulaşılan 19. yüzyıl ile 20. yüzyıl başına tarihlenen belgeler ışığında, otel yapıları konum, tasarım ilkeleri, malzeme ve yapım teknikleri açısından değerlendirilmeye çalışılmıştır. Tam olarak yeri tespit edilemeyen ancak çeşitli kaynaklarda varolduğu anlaşılan oteller ise, İstanbul'daki bölgelere göre ayrılan bölümlerin sonunda listeler halinde verilmiştir.

Galata ve Pera, İstanbul'da ilk otellerin açıldığı, en nitelikli örneklerinin inşa edildiği ve günümüzde diğerlerine göre en çok otelin korunduğu bölgeler olmaları nedeniyle, koruma kapsamında çalışma alanı olarak seçilmişlerdir. Her iki bölgedeki sosyal, kültürel, tarihi vb. gelişimlerinin birbirine sıkı bir şekilde bağlantılı olması nedeniyle birlikte incelenmişlerdir. Önce İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin, 1/5000 ölçekli Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı'nın kararları değerlendirmeye alınmış, ardından günümüze kısmen ya da tamamen ulaşmış otel binalarının saptama, bozulma nedenleri ve bozulma durumları saptanmıştır. Elde edilen bulgular ışığında ve bu çalışmanın sonuç bölümünde günümüze tamamen ya da kısmen ulaşabilen otel yapılarının koruma sorunları tespit edilmiş ve bu sorunların giderilmesi yönündeki yaklaşımlar belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Batılılaşma Dönemi, mimari, İstanbul, seyahat tarihi, konaklama tarihi, otel, turizm, koruma ve restorasyon.

ABSTRACT

The period of modernizing in the 19th century, which is also named "the westernization period", caused important changes in the system of travelling and accommodation in the Ottoman period and this change also affected unavoidably the forming of accommodation constructions. In this search, we have tried to evaluate the hotel constructions in terms of architectural and historical aspects by noting the hotel constructions belonging to the time between 1840, which is accepted as the beginning of Istanbul's hotel history, and 1914 when the World War 1 started, many hotel construction ceased and caused many hotels to close down and to determine the problems of protecting the constructions which are still present.

At first, the history of travelling and accommodation of the city was surveyed according to the era cycle system since the city was founded in order to know the hotel constructions that developed between 1840 and 1914. It has been seen that the accommodation constructions showed variety and improvement in the city which was ridden visitors every period for many reasons such as trading, immigration, war, diplomacy, religion, health, education and tourism depending upon the states which remained within the borders and the interaction with other countries.

As the travel and tourism sector became important depending on the developments on the transportation systems in the 19th century, the European accommodation system which started as transforming the houses into pensions at the beginning, developed in the way of building quite luxurious and comfortable hotel constructions according to the last technology later. The hotel management sector which began in Galata in 1840 spread fast throughout the city and developed. The constructions which were built as city hotel qua in Beyoğlu and Sirkeci at first were added the country hotels by the side of the Bosphorus and in Adalar. However, in this survey, the hotels in Istanbul were handled in two parts, one "the hotels outside Galata and Pera" and the other "Galata and Pera Hotels" because most of the information was found in Galata- Pera region. In this way, detailed information has been able to be given on the 150 hotels that served between 1840 and 1914 concerning with the location, history, architecture and the protected situation of them. Under the lights of the documents which were reached at the official achieves and various sources and dated the beginning of the 19th and 20th century, the hotel constructions have been tried to be examined in terms of their location, designing principles, material and construction techniques. And the hotels whose location could not be determined precisely but were understood the presence of them in other sources, have been given in lists at the end of the parts which were divided according to sections in Istanbul.

As Galata and Pera are the regions where the first hotels were opened in Istanbul, the most qualified hotels samples were built and the most hotels in comparison with others are protected today, they were chosen as survey area under the protection. As the social, cultural, historical etc developments in both regions are connected with each other firmly, they have been examined together. At first, the decisions of the City master Plan with 1/5000 scale which were made by the Greater Municipality of Istanbul for protection aims were evaluated and then the determining of the hotel constructions which have reached completely or in partial until today, their deterioration reasons and deterioration situations were stated. Under the lights of the evidences which were obtained, the protection problems of the hotel constructions which have reached us completely or in part were determined at the end of the result section of this survey and the approaches on solving these problems were tried to be determined.

Key Words: Ottoman, Westernising Period, Architecture, Istanbul, Travelling History, Accommodation History, Hotel, Tourism, Protection and Restoration.

1. GİRİŞ

Antik dönemde savaşlarla başlayan seyahatlerin ticaret, göç, din, sağlık, eğitim ve diplomasi gibi farklı amaçlarla da yapılmaya başlanması, seyahat edenlerin sayısının hızla artması, çok çeşitli milletlerden ve sınıflardan konukların gelmesi vb. nedenler tarih boyunca İstanbul'da farklı kültür ve bütçelere yönelik konaklama yapılarının inşa edilmesine neden olmuştur.

İstanbul'un konuklarına ve seyahat ettikleri hayvanlarına sadece korunaklı bir mekân sunabilen ilk konaklama yapıları yerini, önce 15. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti'nin geleneksel mimarisinin bir parçası olan kervansaraylara, sonra 19. yüzyıldan itibaren ulaşım sistemlerinin gelişmesiyle bağlantılı olarak Avrupa mimarisine özgü pansiyon ve otel yapılarına bırakmışlardır.

Ulaşım sistemlerinin gelişimi, endüstri devrimi ile artan üretimin satılabileceği pazarlar arayışı, fuarların düzenlenmesi, diplomatik ilişkilerin artması, savaşlar, göçler, dini ziyaretler, eski uygarlıklara ve tarihi yapılara duyulan merak vb. nedenlerle Avrupalılar Osmanlı topraklarına ilgi duymaya başlamıştır. Birçok gezi rehberinde Osmanlı kentleri ve özellikle İstanbul'un tanıtımı sıkça yer almıştır. Avrupalıların, 19. Yüzyılda Osmanlı topraklarına seyahatleri önemli derede artış göstermiş ve başta İstanbul olmak üzere Osmanlı kentlerinde Avrupalı yaşam kültür ve standartlarına uygun konaklama yapıları olan otellerin inşa edilmesini gerekli kılan bir etken olmuştur (Kayın, 2000).

1838 Tarihinde İngilizlere tanınan serbest ticaret hakkı, ardından diğer Avrupa ülkeleri ile benzer anlaşmaların yapılması, 1839 tarihindeki Tanzimat Fermanı ile 1856 tarihindeki Islahat Fermanı'nın yabancı uyruklu şahıslara mülk edinme hakkının verilmesi Avrupalıların Osmanlı topraklarında yatırımlar yapmasını cazip hale getirmiştir (Kayın, 2000). Böylece ilk oteller Avrupalı şirketler ve azınlıklar tarafından yine bu kişilerin yaşadıkları ve sık ziyaret ettikleri bölgelerde inşa edilmeye ve işletilmeye başlanmıştır.

Söz konusu etkenler ışığında İstanbul'un bilinen ilk otelinin 1840 tarihinde Galata'da açılması, İstanbul'un otel yapıları tarihinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Üsdiken, 1992). Otel yapımının büyük ölçüde durduğu ve birçok otelin kapanmasına neden olan Birinci Dünya Savaşı'nın başladığı 1914 tarihi de İstanbul'da Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki otel yapıları için bir kapanış dönemidir.

İstanbul'un otel yapılarının tarihine yönelik birçok araştırma, yayın vb. çalışmalar bulunmasına karşın, bu çalışmalar ya verdikleri bilgileri belgeler üzerinden anlatmadıkları için doğrulukları şüpheli kalmış ya da sadece bir bölgenin bazı otellerini ele almıştır. Yani

İstanbul'un bütün bölgelerindeki otelleri ele alan ve güvenilir belgelerle ortaya koyan bir çalışma bu güne dek yapılmamıştır.

Bu araştırmada İstanbul'da 1840–1914 tarihleri arasında açılan otel yapıları tespit edilerek, bu yapıların kentin mimari dokusundaki yerleri, hangi ilkeler doğrultusunda biçimlendikleri ve hangi malzeme ile yapım teknikleri kullanarak inşa edildiklerini belgelemek; ayrıca yapıların sonraki dönemlerde geçirdiği değişiklikleri ve koruma sorunlarını tespit etmek; mimari mirasımızda önemli bir yeri olan bu yapılardan günümüze ulaşabilenlerin özgün mimarilerini koruyabilmeleri için alınması gereken önlemlere katkıda bulunabilmek amaçlanmıştır.

Çalışma alanı olarak Bizans ve Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti olarak tarihsel, kültürel, coğrafi ve stratejik önemini uzun süre koruyan, 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl başında Avrupa için Doğu'nun önemli bir turizm merkezi olan İstanbul seçilmiştir. Öncelikle İstanbul'un seyahat ve konaklama tarihi kentin kuruluşundan itibaren çağ döngüsü sistemine göre incelenmiştir. 19. Yüzyılda ulaşım sistemlerindeki ilerlemelere bağlı olarak seyahatlerin ve turizm sektörünün önem kazanması üzerine, önce konutların pansiyona dönüştürülmesi şeklinde başlayan Avrupalı konaklama sistemi, daha sonra son teknolojiye göre oldukça lüks ve konforlu otel yapılarının inşa edilmesi şeklinde gelişim göstermiştir. Ancak bu çalışmada 1840–1914 tarihleri arasında açılan ve "otel" olarak anılan yapılar incelenmiş, pansiyon olarak tanımlanan yapılar ve 1914 tarihinden sonra açılan işletmeler kapsam dışı bırakılmıştır.

Yukarıda açıklanan amaç ve kapsam doğrultusunda, öncelikle 19. ve 20. yüzyıla ait arşiv belgeleri, basılmış kitaplar, fotoğraflar, gravürler, seyahatnameler, gazete ilanları, ticaret yıllıkları ve haritalardan yararlanılmıştır. Ancak söz konusu belgelerde de bazı hataların olduğunu saptanmıştır. Otellerin resimlerinin bazen abartılı olduğu, haritalarda çizim hatalarının yapıldığı, bu nedenle söz konusu belgelerin hem birbiri hem de otel binalarında yapılan tespitlerle karşılaştırılmalarında tam olarak örtüşmedikleri görülmektedir.

Çalışma tarihleri aralığında hazırlandığı bilinen Huber (1887–1895) ve Goad (1904–1906) haritalarında otel yapılarının belirtilmiş olması nedeniyle, otel yapıları öncelikle bu haritalar üzerinden ele alınmıştır. Ancak bu haritaların sadece birkaç bölgenin durumunu göstermesi nedeniyle, diğer kaynaklarda belirtilen otel yapılarının yerindeki yapılaşmayı incelemek amacıyla d'Ostoya (1858–1860), İstanbul Belediyesi Kadastral (1857–1876), Rumeli Ciheti (1926), Alman Mavileri (1914–1918), Nedjib Bey (1918), Pervititch (1922–1945), Suat Nirven (1948–1952) ve Hâlihazır (2002) haritaları da değerlendirmeye alınmıştır. Haritalar ve basılmış kitapların ardından bu çalışma da önemli kaynaklardan birisi de "Annuaire Oriental" adı verilen 1868 tarihinden itibaren basılmaya başlanan ticaret yıllıklarıdır. Bu ticaret

yıllıklarında her yıl İstanbul'da hizmet vermekte olan otellerin listesi yer almaktadır. Bu listelerden otellerin açılış ve kapanış tarihleri, konumları, işletmecileri ve nitelikleri* hakkında bilgi edinmek mümkündür. Yine bir diğer önemli kaynak dönemin gazete ilanlarıdır. Otellerle ilgili açılış, nitelik, etkinlik ve satış haberlerini veren ilanlara özellikle Journal de Constantinople, Levant Herald, La Turquie, La Moniteur Oriental, The Illustrated London News gibi Levanten ve yabancı gazeteler ile Ruzname-i Ceride-i Havadis ve Malumat gibi Türk gazetelerinde sıkça rastlanmaktadır. Bu çalışmada bir diğer önemli kaynak seyahatnamelerdir. İstanbul'a ziyarete gelen konukların kaleme aldıkları günlüklerinden kaldıkları otellerin yeri, nitelikleri ve işletmecileri gibi konularda bilgi edinmek mümkündür. Bir başka önemli kaynak döneme özgü fotoğraflardır. 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl başında hazırlanmış olan fotoğraf albümlerinde otel yapılarına sıkça rastlanmaktadır. Diğer taraftan otellerin reklam amaçlı bastırdıkları kartpostallarda bir diğer önemli görsel kaynaklardır. Otel yapılarının belgelenmesinde Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde otellerin açılması ve işletilmesine yönelik yönetmelikler, yasalar, kurallara uymayanlara yönelik resmi işlemlerin yer aldığı evraklar ve şikâyet dilekçeleri gibi belgelerde otellerin belgelenmesi konusunda önemli bir yer tutmaktadır. KTVKK Arşivi'de 1840–1914 tarihleri arasında otellerin bulunduğu ada ve parsellerde otel binalarının günümüzdeki durumunu ortaya koymakta yardımcı olmaktadır. Bu arşivdeki belgelerden yapının restorasyon geçirdiği tarih, restorasyon uygulamasının kapsamı ve kim tarafından yapıldığı, yıkıldığı tarih, mülkiyet durumu vb. konularda değerli bilgiler bulunmaktadır. Hâlihazır haritaları ve yerinde tespit çalışmaları ile otellerin günümüzdeki korunmuşluk durumları da saptanmıştır.

Yukarıda belirtilen kaynaklar ışığında otel yapıları belgelenmiş ve tez metninde aktarılmıştır. Mimarilerinin coğrafi konumlarına göre farklılıklar göstermesi nedeniyle, İstanbul'daki oteller bulundukları bölgelere göre ele alınmıştır. Diğer taraftan otellerin anlatım şemasında tarihi belgeler de göz önüne alınmıştır. Bu araştırmada en fazla Galata – Pera Bölgesine ait verilerin bulunması nedeniyle, İstanbul otelleri "Galata ve Pera Dışında Kalan Oteller" ve "Galata ve Pera Otelleri" olmak üzere iki ayrı bölümde ele alınmıştır.

Galata ve Pera Dışında Kalan Oteller ile ilgili belgelerin daha sınırlı olması ve otellerin belirli bir sistematik içinde daha anlaşılır bir şekilde aktarabilmesi amacıyla, bu bölümdeki oteller katalog yöntemi ile anlatılmıştır. Galata ve Pera Otelleri ise başta haritalar, gazete ilanları ve ticaret yıllıkları olmak üzere daha fazla belgeye sahip olması nedeniyle, daha geniş bir çerçevede ve daha detaylı olarak ele alınmıştır.

* Annuaire Oriental'lerde otellerin nitelikleri sınıflandırma yöntemiyle belirtilmiştir. Lüks ve konforlu büyük oteller birinci sınıf, küçük ve basit programlı oteller ise üçüncü sınıf işletme olarak tanımlanmıştır.

Otel yapıları bölgelere ayrıldıktan sonra her biri otelin hem adı hem de bulunduğu yerin ada ve parsel numarası ile tanımlanmaya çalışılmıştır. Otel yapıları ticari işletmeler oldukları için, sık sık hem adları hem de binaları el değiştirmiştir. Bu nedenle bir oteli sadece adı veya binası ile tanımlamak mümkün olamamaktadır. Ad ve ada-parsel olarak tanımlanan oteller kendi içerisinde sırasıyla konum, tarihçe, mimari özellikler ve günümüzdeki durumu başlıkları altında anlatılmaktadır. Otellerin konumları bulundukları bölge, eğer biliniyorsa mahalle, binasının üzerinde bulunduğu cadde ya da sokak adı ve gerekli görüldüğü durumlarda yakınında bulunan önemli ve herkesçe bilinen bir yapı ile ilişkilendirilerek ifade edilmiştir. Tarihçe bölümlerinde ise öncelikle otelin açılış ve kapanış tarihleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Ancak bazı otellerde bu tarihlere tam olarak ulaşılamamış, sadece otelin varlığının anlaşıldığı tek bir tarih ya da küçük bir tarih aralığı tespit edilmiştir. Bu durumlarda otel varlığının anlaşıldığı söz konusu tarihi, "otel olarak kullanım tarihi" ifadesiyle belirtilmiştir. Yine tarihçe bölümünde otelin sahip ve işletmecilerinin ad ve uyruklarına yer verilmektedir. Ardından ulaşılan bilgiler ışığında otelin kapanış ya da binasının yıkılışına kadar süren hayat hikâyesi anlatılmaktadır. Mimari özelliklerde ise önce 19. ve 20. yüzyıl haritaları yardımıyla otellerin form, cephe, giriş yönü, eğer belirtilmişse mekân adları ve yapı elemanları hakkında bilgiler verilmiştir. Basılı kitap, seyahatname veya varsa rölövesinden özgün plan şemaları tanımlanmıştır. Yine 19. ve 20. yüzyıla özgü haritalardan ve günümüze ulaşabilenlerin binasından otelin yapım tekniği ve malzemesi; otele özgü fotoğraf, kartpostal, çizim gibi görsel belgelerden ve günümüze ulaşabilenlerin binasından kat adetleri ve cephe özellikleri belirlenerek aktarılmıştır. Günümüzde durumunun ele alındığı bölümde otelin korunmuşluk durumu, günümüzdeki işlevi ve temel korunma sorunları hakkında bilgi verilmektedir. Diğer taraftan bazı otellerin sadece adları belirlenebildiği ama konumları tam olarak tespit edilemediği için, her bölgeye özgü metnin sonunda bu yapıların kaynakları belirtilerek sadece var olduklarına değinilmiştir.

Otel yapılarının tek tek ele alınmasının ardından, otel yapılarının kısmen ya da tamamen korunmuş örneklerinin en çok sayıda ve en nitelikli olanlarının Galata ve Pera bölgelerinde olması nedeniyle, bu bölge koruma kapsamında çalışma alanı olarak seçilmiştir.

Son bölümde ise İstanbul'da seyahat hareketleri ve konaklama yapılarının gelişimi, İstanbul'da 1840-1914 tarihleri arasında hizmet veren oteller ve koruma kapsamında Galata ve Pera otellerinin değerlendirilmesine özgü sonuçlara yer verilmiş, otellerin korunmuşluk durumları ile bozulma nedenlerine değinilmiş ve günümüzde alınması gereken önlemlere dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

2. İSTANBUL'DA SEYAHAT HAREKETLERİ VE KONAKLAMA YAPILARININ GELİŞİMİ

İstanbul, kurulduğu günden bu yana büyük İmparatorluklara başkentlik yapmış, hem Doğu hem de Batı ülkelerinin politika, kültür ve ekonomilerini doğrudan etkilemiş, dolayısıyla çok sayıda ziyaretçinin seyahat güzergâhında yer almış ve başta seyahatnameler olmak üzere önemli yazılı kaynaklara konu olmuştur.

Ticaret, göç, diplomasi, savaş, din, sağlık, eğitim ve turizm gibi çok çeşitli nedenlerle her dönemde ziyaretçi akınına uğrayan kentte konaklama yapıları da sınırları dâhilinde kaldığı devletlerin kültürlerine ve diğer ülkelerle etkileşimlerine bağlı olarak çeşitlilik ve gelişim göstermiştir.

2.1 İstanbul'da Seyahat ve Turizm Olgusunun Gelişimi

İstanbul'un seyahat tarihi, yerleşimin kuruluşu ile eş zamanlıdır. Kent, İpek yolunun üzerinde olması, coğrafi ve stratejik konumu nedeniyle bütün medeniyetlerin arzuladığı bir yerleşim merkezi olmuştur. Antik dönemde savaşlarla başlayan seyahat tarihi ticaret, göç, din, sağlık, eğitim ve diplomasi gibi birçok nedenlerle zenginleşmiş, 19. yüzyılda endüstri devriminin ulaşım sistemini hızla geliştirmesiyle turizm sektörü adında yeni bir kavrama kavuşmuştur.

2.1.1 Antik Çağ'dan 19. Yüzyıla Kadar Seyahat Olgusunun Gelişimi

Antik Dönem: Seyahat tarihi, ilk çağlarda avcılar ve toplayıcıların verimli topraklar, av alanları ve daha iyi yaşam koşulları arayışları nedeniyle farklı bölgeleri keşfe çıkmaları ile başlar. Yerleşik düzene geçilmesinin ardından değiş tokuşla başlayan ticaret kavramı insanlığın bir sonraki seyahat nedeni olmuştur. Ticaret yerleşim merkezlerinin yaşamını sağlarken, yerleşim merkezleri de ticaret etkenine bağlı olarak kurulmaya başlanmıştır (Löschburg, 1998).

İstanbul içinde ve çevresinde yapılan kazı çalışmalarından Paleolitik Çağ'dan beri bu bölgede insan gruplarının yaşadığı anlaşılmaktadır. Ancak bölgenin ilk kez MÖ 8. ya da 7. yüzyılda Megara Kolonisi'nin yerleşmesiyle bir kent görünümü aldığı düşünülmektedir. Megara kolonisi Bizantion adını verdiği bu kenti kurmak üzere yerini belirlerken, bölgenin uluslararası bir ticaret güzergâhı olan İpek Yolu'nun üzerinde ve güvenli bir limana sahip olması faktörünü göz önünde bulundurmuştur (Kuban, 2004). Kentin ticari kimliği kuşkusuz kurulduğu günden bu yana seyahat nedenlerinin başında gelmektedir.

Antik çağda yapılan seyahatlerde MÖ. 3000 tarihlerinde yelkenli gemilerin ve arabaların kullanılmaya başlandığı bilinmektedir (Casson, 2008). Bu nedenle Bizantion'da, kentin kurulduğu tarihten itibaren hem kara hem de deniz yolculuklarının yapıldığı düşünülmektedir.

Kentin ticari, stratejik ve coğrafi konumu diğer topluluk ve devletlerin de ilgisini çekmiştir. Bu nedenle kent çeşitli saldırılara maruz kalmıştır. Gerek savunma gerek saldırı amaçlı yapılan seferler de kente yapılan seyahat nedenlerinden birisi olmuştur. MÖ. 196 Tarihinde Roma İmparatorluğu tarafından alınmasıyla kent, güçlü bir İmparatorluğun hâkimiyetinde daha fazla önem kazanmıştır (Casson, 2008).

Roma İmparatorluğu'nda yol yapımına ve seyahatlerin güvenli bir şekilde yapılmasına çok önem veriliyordu. Hem kara hem de deniz yolculukları İmparatorluğun sınırları içindeki üç kıta boyunca Roma İmparatorluğu'nun hâkimiyetinden önceki yıllara göre daha kolay, güvenli ve hızlı bir şekilde yapılabiliyordu. (Löschburg, 1998).

Roma İmparatorluğu binlerce mil uzunluğunda yollar yapıp, bakımını sağlayıp, uygun hizmetlerle donatıp, gerekli korumayı sağlarken; topraklarını baştanbaşa kaplayan ulaşım ağı sistemi de Roma İmparatorluğu'nu güçlü ve zengin bir otorite haline getirmiştir. Önemli yol arterlerinden ilki olan Via Agrippa MÖ 312 tarihinde Roma'yı doğuya bağlamak amacıyla açılmaya başlanmıştır. Önce Capua, Brindisi, Durazzo kentlerinden geçirilmiş, MÖ 148 tarihinden kısa bir süre sonra da Selanik üzerinden Byzantium'a bağlanmıştır (Casson, 2008).

MS. 330 Tarihinde I. Constantinus tarafından başkent ilan edilmesiyle Konstantinapolis adını alan kent, böylece Hıristiyanlık dünyasında kutsal bir kimlik kazanmış ve antik dönemin önemli politik güç merkezlerinden birisi olmuştur (Kuban, 2004). Başkent kimliği, kente diplomatik amaçlı seyahatlerin de başlamasına neden olmuştur.

Ulaşımda sağlanan kolaylıklar nedeniyle seyahat edenlerin sayısı da artmıştır. Tüccarlar, askerler, coğrafyacılar, memurlar, âlimler, sanatçılar, maceraperestler, gezginler, yazarlar sıkça seyahat ediyorlardı. Kaplıca turizminin temelleri de bu dönemde atılmış, sağlık amaçlı seyahatlerde başlamıştı (Löschburg, 1998). Hıristiyan din adamları da eğitim amacıyla sıkça seyahat etmekteydi (Casson, 2008).

Seyahat edenlerin sayısının çok fazla olması nedeniyle, yardım amaçlı ofislerin kurulması ve belgelerin hazırlanması gereği duyulmuştu (Casson, 2008). Önemli ulaşım noktalarında resmi postanın kurduğu seyahat danışma büroları bulunmaktaydı ve bu bürolarda seyahat edenlere

kolaylık sağlamak amacıyla güzergâh haritaları* ile rehber kitabı özelliği taşıyan gezi notları sağlanmaktaydı. Yol güzergâhlarında yer ve mesafe gösteren mil taşları ve yön bulmaya yardımcı levhalar vardı. Yaklaşık 30 – 40 km mesafe aralıklarla konaklama yapıları da hizmet vermekteydi (Löschburg, 1998).

Ancak seyahat eden çok farklı sınıflardan insanlar olmasına rağmen, yolların ve konaklama yapılarının yapım ve hizmet verme amacı öncelikli olarak hala ordu içindir (Casson, 2008).

Orta Çağ: Orta Çağ'ın başlangıcı kabul edilen Kavimler Göçü Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarındaki ülkelerin kaderini değiştirdiği gibi seyahat tarihinde de önemli değişikliklere neden olmuştur. MS. 375 tarihinde başlayan ve uzun yıllar süren bu göç hareketleri Asya'dan Hun, Bulgar, Macar, Avar, Slav ve Germen kavimlerinin Avrupa ve Afrika'ya uzanan göçleri ve toprak edinme savaşlarıdır. Konstantinapolis'in sınırlarının çok yakınında meydana gelen bu karışık ortam, MS 395 tarihinde Roma İmparatorluğu'nun batı ve doğu olarak ikiye bölünmesine ve MS 476 tarihinde Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasına zemin hazırlamıştır. Doğu Roma İmparatorluğu ise varlığını devam ettirdiği 1000 yıla yakın süre içerisinde kavimler göçüyle mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu mücadelenin en çok yaşandığı İmparatorluğun başkenti Konstantinapolis de Bulgar, Arap, Avar, Viking (Rus), Peçenek, Slav, Latin ve Türk kavimlerinin akınlarına uğramıştır (Kuban, 2004).

Roma İmparatorluğu'ndaki iç savaşlar, kavimler göçü ve İmparatorluğun bölünmesi gibi nedenlerle seyahat etmek tehlikeli bir hal almıştır. Kara yollarında kaçak askerler ve köleler çete kurup yolcuların can ve mallarını tehdit ederken, denizde korsanlar gemileri ele geçirip, yolcuları köle pazarında satmaktadırlar. Ticaret yapmak ve şehirlerarası ulaşım eskisi kadar güvenli olmadığından ticarette ve üretimde düşüş görülmüştür. Yollardaki güven ortamının bozulması, seyahatlerin büyük ölçüde azalmasına neden olmuştur (Löschburg, 1998).

Roma İmparatorluğu'nun bölünmesi üzerine ortaçağda bütün devletler yol sistemini geliştirmek bir yana, korumak için bile gerekli ekonomik güce ve organizasyona sahip olamadığından büyük yol sistemi de bozulmuştur (Casson, 2008).

Bütün bu olumsuzluklarla birlikte sağlık, keşif, ticaret, sanat, macera vb. amaçlarla yapılan seyahatlerde azalma görülürken, din ve eğitim amaçlı seyahatlerde önemli derecede artış yaşanmıştır. Din turizminin temelleri atılmış, misyonerler ve hacılar Avrupa ülkelerinden Konstantinapolis'e, Konstantinapolis'ten Kudüs'e kutsal yerleri ziyaret ederek seyahat

* Antik çağdan günümüze ulaşabilen tek güzergah haritası Tabula Peutingeriana haritasıdır. Tüm Roma İmparatorluğu, İran ve Hindistan'ın yer aldığı haritada kentler, yollar, kaplıca merkezleri ve konaklama yapıları gösterilmektedir (Löschburg, 1998).

etmişlerdir (Löschburg, 1998). Eğitim alanında ise büyük kentlerde üniversiteler kurulmuş, eğitim kurumlarının sayıları arttırılmış, böylece büyük kentlere öğrenci ve öğretmenlerin seyahatleri yoğunluk kazanmıştır. MS. 425 Tarihinde İmparator II. Teodosios'un kurduğu Konstantinapolis Üniversitesi ve sayıları giderek artan eğitim kurumlarıyla ile kent, Bizans İmparatorluğu'nun eğitim merkezi haline gelmiş, öğretmen ve öğrencilerin Konstantinapolis'e sıkça seyahat etmelerine hatta yerleşmelerine neden olmuştur (Necipoğlu, 1994b).

8. Yüzyıldan itibaren yöneticilerinin doğru stratejiler uygulaması sonucunda Bizans İmparatorluğu toparlanma ve yeniden güçlenme dönemine girmiştir. İç politik istikrarın sağlanması, ekonomik düzelmenin başlaması ve düşmanlarının kendileri arasında yaşadıkları çatışmalar, 9. yüzyılın başında Bizans İmparatorluğu'nun yeniden düzenli ve dengeli bir ortama kavuşmasına imkân tanımıştır. Toparlanma sürecini tamamlayan Bizans İmparatorluğu artık kaybettiği topraklarını geri almak için çalışacak ve büyük ölçüde başarılı olacaktır. Bu süreçte Anadolu, Balkanlar, Kuzey Suriye, Irak, Sicilya ve Güney İtalya'nın yeniden imparatorluğun sınırlarına katılmasıyla, 11. Yüzyıl ortalarına kadar Bizans İmparatorluğu'nun sınırlarında yol ve can güvenliği de tekrar sağlanmıştır (Haldon, 2007).

Toprak bütünlüğünü yeniden sağlayan Bizans İmparatorluğu, 10. yüzyıldan itibaren ekonomisinin can damarı olan ticareti de yeniden canlandırabilmek üzere girişimlerde bulunmuştur. Nitekim Rus ve İtalyanlarla ticaret anlaşmaları imzaladığı, bu anlaşmalar doğrultusunda Konstantinapolis'te ticaret kolonileri kurulduğu ve böylece genelde ticari amaçlı da olsa denizaşırı seyahatlerin önem kazandığı bilinmektedir (Necipoğlu, 1994a). Diğer taraftan Bulgar, Türk, Arap gibi birçok milletten tüccarların Konstantinapolis'te yoğun faaliyetler gösterdiği (Yerasimos, 1994) ve Bizans tüccarlarının sıkça Mısır'a seyahat edip, kumaş ve mobilya sattığı ticari amaçlarla düzenlenmiş belgelerden anlaşılmaktadır (Necipoğlu, 1994a). Konstantinapolis yeniden uluslararası önemli bir ticaret merkezi haline gelmiştir. Nitekim Tudelalı Bünyamin adlı seyyah "Seferha" adlı eserinde (Yerasimos, 1994) Konstantinapolis'in dünyanın en canlı alışveriş merkezlerinden birisi olduğunu ve sadece Bağdat kentinin onunla karşılaştırılabileceğini belirtmektedir (Necipoğlu, 1994a).

10. Yüzyıldan itibaren hem kara hem de deniz yollarında güvenliğin artması nedeniyle seyyahların sayısının arttığı ve seyyahların uzun yıllarını yollarda geçirdikleri, yolculuk anılarını kaleme aldıkları seyahatnamelerinden anlaşılmaktadır. Yolu Konstantinapolis'e düşen ve seyahatlerini kaleme alan önemli seyyahların başında 12. yüzyılda Tudelalı (Benjamin) Bünyamin ve Ratisbonlu Petachia (Tudelalı Benjamin ve Ratisbonlu Petachia, 2001), 13. yüzyılda Geoffroi de Villehardouin ve Henri de Valenciennes (Villehardouin ve

Valenciennes, 2002), 14. yüzyılda İbni Batuda ve 15. yüzyılın başında Burgonyalı Bertrandon de la Broquière gelmektedir (Önal, 1994).

Bizans İmparatorluğu'nun gücü ve sınırları 11. yüzyılda tekrar tehlikeye girmiştir. 1025 Tarihinde İmparator II. Vasilios'un yerine gelen yöneticilerin askeriyenin gelişimine önem vermemesi, yanlış mali politikalar uygulamaları, Balkanlar'da ve Sicilya'da isyanların baş göstermesi, Balkan sınırlarında Peçenek akınlarının başlaması ve Güney İtalya'yı Normanların alması Bizans İmparatorluğu'nu oldukça hassas bir konuma taşımıştır. Ancak Bizans İmparatorluğu için en önemli tehlike Doğu'dan gelen Selçuklu akınları olmuştur. Nitekim 1071 Tarihinde Malazgirt Ovası'nda meydana gelen savaşta Bizans İmparatorluğu'nun yenilmesi Selçuklular ile birlikte diğer Türk boylarının da Anadolu'ya yerleşmesini kolaylaştırmıştır (Haldon, 2007).

Bizans ve Selçuklular savaşmalarının yanı sıra ticari ilişkiler, karşılıklı evlenmeler, dinsel ve kültürel etkileşimler içinde de bulunmuşlardır. Konstantinapolis'e savaş esiri ya da gönüllü sığınmacı olarak giren Selçuklular, Bizans saraylarında önemli mevkilere kadar yükselebilmektedir. Bizans ve Selçuklu saltanat aile fertleri arasında evlilikler olabilmekte; saraylar arasında diplomatik ziyaretler yapılabilmekte; Konstantinapolis'te Selçuklu saray mimarisinin yansımaları görülebilmekte; tüccarları her iki ülkede de ticaret yapabilmektedir. Bütün bu etkenler Bizans ve Selçuklu Devletleri'nin arasındaki seyahatlerin yoğunluğunu göstermek açısından önemlidir (Necipoğlu, 2001)

11–14. yüzyıllar arasında büyük bir devlet haline gelmeyi başaran Selçuklular, Anadolu'nun önemli ticaret yerleşimlerini ve limanlarını ele geçirerek Konstantinapolis'in de ticaret hayatında önemli bir yere sahip olmuşlardır (Haldon, 2007). Anadolu ticaret yollarında güvenliği sağlamışlar, kervanların konaklayabilecekleri ve ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri kervansaray adı verilen yapılar inşa etmişlerdir. Bizans İmparatorluğu'nun yeniden güç kaybettiği ve yollarda güvenliği sağlayamadığı bu dönemde Selçukluların Anadolu'yu denetim altına alması, Konstantinapolis'in hem deniz hem de karayoluyla güvenli bir şekilde ticaret hayatını devam ettirebilmesini etkilemiştir (Binan, 1990).

Avrupa Hıristiyan Devletleri, 11. Yüzyılda Müslümanları kutsal topraklardan çıkarmak ve ticaret yollarını ele geçirmek vb. sosyal, ekonomik ve siyasal sebeplerle iki yüz yıl sürecek olan Haçlı seferlerini başlatmışlardır. İlki Kudüs'e düzenlenen Haçlı seferlerinin dördüncüsü de 13. Yüzyılın başında, Türkleri Anadolu'dan çıkarmak, Anadolu'daki ticaret yollarını ele geçirmek ve Konstantinapolis'i Avrupa din birliklerine bağlamak amacıyla Konstantinapolis'e düzenlenmiştir. Dördüncü Haçlı Seferi Selçukları Konstantinapolis'ten

uzaklaştırmıştır ancak Anadolu Selçuklu hükümdarının 1299 tarihinde sancak göndereceği bir başka Türk boyu olan Osmanlılar, Konstantinapolis'in çok yakınında yeni bir beylik kuracak ve kentin geleceğini doğrudan etkileyecektir (Haldon, 2007).

Bizans İmparatorluğu'nun topraklarına akınlar düzenleyen Osmanlılar, 1348 Tarihinde, Konstantinapolis'le Anadolu arasında ticari bağlantıyı sağlayan önemli bir liman olan Üsküdar'ı da sınırları içerisine katmıştır. Özellikle Üsküdar bölgesinin Osmanlıların hâkimiyetine girmesinden sonra Bizans ve Osmanlılar arasında askeri, diplomatik ve ticari ilişkiler başlamıştır. Birbirinin toprak bütünlüğünü tehdit eden bu iki yönetim arasında askeri ve diplomatik ilişkilerin yanı sıra ticari ilişkilerin yoğunluğu dikkat çekicidir. Ticari ilişkilerin yoğunluğu Yunanlı ve Latin tüccarların Üsküdar'a, Osmanlı tüccarlarının da Konstantinapolis ve Pera'ya gittikleri bu döneme özgü tüccar notlarından anlaşılmaktadır (Necipoğlu, 1999).

Din, fetih ve politik amaçlarla başlayan Haçlı Seferleri kısa süre sonra ticari girişime dönüşmüştür. İlk etapta Haçlı ordularının konakladıkları yerlerde yiyecek, giyecek, barınma ve savaş için gerekli imkânları sağlayan tüccarlar, daha sonra Doğu ülkeleri ile temaslarda buradaki zenginlikleri görüp Doğu – Batı arasındaki alışverişe aracı olarak ticaretin canlanmasına öncülük etmişlerdir (Sédillot, 2005).

Orta çağ seyahatleri arasında el sanatları ile uğraşan zanaatkârların usta olabilmek için başka yerlerde aynı mesleği icra edenlerin yanında çalışmak amacıyla yaptıkları yolculuklar da yer almaktadır (İstanbullu, 1988). Önemli bir ticaret merkezi olan başkent Konstantinapolis'in de bu konuda önemli bir çekim merkezi olduğu düşünülmektedir. Nitekim Bizans'ta zanaatın sıkı bir denetim altında olduğu, lonca sistemi ile örgütlendiği ve işletildiği bilinmektedir. Konstantinapolis'te sabun, mum, çanak çömlek, silah yapımı, dokuma, kuyumculuk ve marangozluk alanında üretim yapılmakta (DBİA, 1994a), Pera'da da ipek işleyen ustalar bulunmaktadır (Yerasimos, 1994).

Bütün gelişmelere rağmen seyahat etmek hâlâ oldukça zor ve tehlikelidir. Kara yolculukları hayvan sırtında ya da ilkel araçlarla, dağ ve nehirleri aşmak suretiyle; deniz yolculukları ise yelkenli gemilerle fırtına ve korsan saldırıları tehlikesi içinde yapılmaktadır. Bu tehlikeler nedeniyle insanlar genelde tek başına değil, kalabalık gruplar halinde seyahat etmektedirler. Gruplar halinde seyahat etme ihtiyacının en anlaşılabilir örneği, doğu kültüründeki kervanlardır (Çoruh, 1985).

Kavimler göçünün getirdiği savaşlarla başlayan orta çağ seyahatleri Konstantinapolis için yine bir savaşla son bulmuştur. Bizans ve Osmanlı Devletleri'nin uğruna savaştıkları kent, 29

Mayıs 1453 Tarihinde Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetine girmiş ve bu tarih bütün dünya tarihçileri tarafından yeni bir çağın başlangıcı olarak kabul edilmiştir.

Yeni Çağ: İstanbul'un fethiyle İstanbul'a seyahatlerin başında göçler de önemli bir yer tutmaktadır. Fatih Sultan Mehmet İstanbul'a İmparatorluğun her köşesinden farklı dil, din ve ırkta insanların yerleşmesini sağlamıştır. Yeni fethedilen Sırp kentlerinden Slavlar, Trakya ve Makedonya'dan Yahudiler, Orta Anadolu'dan Ermeniler, İzmir çevresinden Rumlar ve Anadolu'dan Türkler İstanbul'a göç ettirilmişlerdir (Kuban, 2004). Fatih Sultan Mehmet ile başlayan devletin iskân politikası gereği İstanbul'a nüfus getirme hareketi, 17. Yüzyılda kentte aşırı nüfus artışı sorunlarının başlamasına kadar devam etmiştir (Tümertekin, 1994).

Fatih Sultan Mehmet'in, İstanbul'da ilk ele aldığı konulardan birisi de eğitim olmuş, hem Türkler hem de azınlıklar için okullar açılmasını sağlamıştır. Özellikle Osmanlı eğitim sisteminde Fatih Sultan Mehmet döneminden itibaren kurulan Enderun'un önemli bir yeri vardır (Sakaoğlu, 1994a). Yeni kurulan ve hızlı gelişen eğitim sistemi İstanbul'a antik çağdaki önemini geri kazandırmış, kente yeniden eğitim amaçlı seyahat ve göçler başlamıştır. Nitekim Enderun eğitim sisteminin yapısı, İmparatorluğun farklı yerinden genç ve yetenekli gayrimüslim erkek çocuklarının İstanbul'a getirilerek eğitim görmesi anlamına gelen devşirme sistemine dayanmaktadır (Sakaoğlu, 1994b).

İstanbul'un fethi o dönemde Avrupa'yı Asya'ya bağlayan ticaret yolunun en önemli limanının Hıristiyanlık camiasının elinden çıkıp, Müslüman bir devletin eline geçmesi yönüyle dünya tarihi açısından önem arzetmektedir. Osmanlı Devleti daha da güçlenebilmek amacıyla, İstanbul'un ticari kimliğini korumak istemiştir. Bizans döneminde İtalyan tüccarların ticarete devam etmelerini teşvik ederek Avrupa ile denizyolu, kervan ticareti vasıtasıyla da doğu ülkeleri ile karayolu ticaretinin devam etmesini sağlamıştır. Böylece İstanbul'a ticaret amaçlı seyahatler kesintiye uğramamıştır (DBİA, 1994 b).

Bu dönemde Batı ile Doğu arasındaki ticaret ve ticaret yolları, Avrupa ve Osmanlı Devleti arasında rekabete ve savaşlara neden olmuştur. Avrupa Devletleri, Osmanlı hâkimiyetinin olmadığı ticaret yolları arayışı içindeyken; Osmanlı Devleti sınırlarını Hint Okyanusu'na kadar genişleterek Orta Doğu'da hac ve ticaret yollarını hâkimiyeti altına almıştır. Sınırları ile birlikte dünya ticaretinde de büyüyen İmparatorluğun başkenti de ticaretin yanında diplomatik seyahatlere de ev sahipliği yapmaktadır (Yorulmaz, 2002).

Avrupa'da Rönesans'ın etkisiyle bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler pusula, saat, kadran, usturlap, astronomi aletlerinin, barutun icadı; matematik, haritacılık ve gemi yapımının gelişimi okyanuslara doğru yolculukların yapılabilmesini ve yeni ticaret yollarının

bulunmasını sağlamıştır. Bu seyahatler, antik çağdan beri bilinen ticaret yollarını Osmanlı İmparatorluğu'na kaptırmış ve ekonomik sıkıntı içindeki Avrupa devletlerinin, yeni ülkeler keşfetmelerine ve bu ülkeleri sömürgeleştirerek zenginleşmelerine imkân tanımıştır (Löschburg, 1998). Avrupa devletlerinin yeni keşifleri ve yeni ticaret rotaları*, İstanbul'a yapılan ticari amaçlı seyahatlerin azalmasına neden olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu ise bu durumu, Avrupa devletlerine ticaret alanında imtiyaz ve kapitülasyonları** tanıyıp, sınırları içerisindeki ticari hayatı canlı tutmaya çalışarak aşmaya çalışmıştır (Yorulmaz, 2002).

İstanbul daima Avrupa'nın ilgisini çekmiştir ve seyyahların ziyaretleri de devam etmiştir. 16. Yüzyılda Arnold von Harff, Pierre Gilles, John Sanderson, Nicolas de Nicolay, Ebu'l-Hasan Ali, Fynes Moryson, Thomas Dallam, Richard Hakluyt ve 17. yüzyılda George Sandys, William Lithgow, Henry Blunt, G. J. Grelot, George Wheler ve Du Mont İstanbul'u ziyaret eden seyyahlardan bazılarıdır (Önal, 1994).

Bu dönemde ressamlar da farklı yer ve kültürlerin resimlerini yapma hevesi ile seyahatler yapmışlardır. Hollandalı Pieter Coecke van Aelst bu dönemde İstanbul'a gelip, Kanuni Sultan Süleyman'ın takdirini kazanıp saray yaşamını gözlemleme ve resimlerine aktarabilme şansını yakalayabilen önemli ressamlardan birisidir (Löschburg, 1998).

Yolculuklar yine at sırtında veya yelkenli gemilerle yapılmaya devam edilmekteydi, ancak Avrupa'da insanların seyahatlere bakış açısı değişmişti. Seyahatler mutlaka belli bir görev ya da hedef için değil, sadece seyahat etmek için de yapılabilir düşüncesi doğmuştu (Löschburg, 1998). Aynı zamanda seyahat etmek eğitimin önemli bir parçası haline de gelmişti. Avrupa devletleri, iyi okullarda eğitim gören aristokrat gençleri saraylarda iyi görevlere getirmeden önce seyahat ederek bilgi ve görgülerini artırmaya teşvik etmekteydi (İstanbullu, 1988).

Osmanlı Devleti'nde ise bu dönemde seyahat etmek için hâlâ mantıklı bir sebebe gerek vardı. 16. Yüzyılda görgü kurallarını kaleme alan Gelibolu'lu Mustafa Ali Bey'in notlarına göre hac, savaş, devlet görevleri ve iş bulmak gibi nedenlerle seyahate çıkmak mantıklıdır ancak avcılık ve evlilik için yola çıkmak çok anlamsızdır ve görgüsüzlüğün işaretidir (Akçura, 2002).

---

* Özellikle 1488 tarihinde Ümit Burnu'nun keşfi ve 1869 tarihinde Süveyş Kanalı'nın açılması Avrupa'nın deniz yolu ticaretinin güzergâhının değişmesine ve İstanbul'un deniz ticaretindeki etkisinin azalmasına neden olmuştur (Yorulmaz, 2002).

** İlk kapitülasyon anlaşması 1536 tarihinde Fransa'yla yapılmıştır (Sakaoğlu, 2000).

2.1.2 19. Yüzyılda Turizm Olgusunun Doğuşu ve I.Dünya Savaşına Kadar Gelişimi

Yakın Çağ: 18. Yüzyılda Avrupa'da düşünsel ve bilimsel gelişmelerle başlayan Aydınlanma Dönemi ile Fransız İhtilali, sömürgecilik, kapitalizm ve endüstri devrimi etkenleri, İstanbul'a yüzyıl kadar gecikmeyle ulaşabilmiştir. İstanbul yine ticaret, savaş, göç, hac, diplomasi gibi kuruluşundan bu yana seyahatlerin çekim noktası olmasının yanı sıra, 19. Yüzyılda Avrupa'dan gelen gelişmelerden de etkilenmiş, seyahat nedenlerinin arasına turizmin ilk hareketleri de eklenmiştir.

Ticaret, kentin en önemli seyahat nedeni olmaya devam etmektedir. Osmanlı Devleti'nin 1838 tarihinde İngiltere ile yaptığı Ticaret Antlaşmasını, diğer Avrupa devletleriyle de yaptığı benzer antlaşmalar takip etmiştir. Bu antlaşmaların yanında 1839 tarihli Tanzimat Fermanı'yla da yabancılara tanınan mal satın alma, can ve mal güvenliğinin sağlanması ve gümrük vergilerinin azaltılması hakları ile Osmanlı Devleti, Avrupa devletleri için açık bir pazar haline gelmiş, dolayısıyla da İmparatorluğun merkezi olan İstanbul'a ticaret amaçlı yapılan seyahatler artmıştı (Çelik, 1998).

Ticaret antlaşmaları ve Tanzimat Fermanı'yla yabancılara tanınan haklar, Avrupalıların İstanbul'a göç etmelerine de neden olmuştur. 1838 – 1880 Tarihleri arasında Batı Avrupa'dan 100.000 kadar göçmen İstanbul'a yerleşmiştir. Göçmenler nedeniyle İstanbul, 1453 tarihinden beri ilk ve son kez Hıristiyanların çoğunlukta olduğu bir şehir haline gelmiştir. Göçmenlerin önemli bir bölümünü Avrupalı tüccarlar ve aileleri meydana getirmektedir. Avrupa'nın kapitalist sisteminden, ağır mevzuatlarından ve vergilerinden bunalan işadamları, Osmanlı Devleti'nin yabancılara tanıdığı haklardan faydalanmak ve servet sahibi olmak umuduyla İstanbul'a yerleşmişlerdir. 1868 Tarihli Indicateur Constantinopolitain'deki 1159 tüccar ve bankerin % 96,4 ü Avrupa kökenlidir. Göçmenlerin bir başka önemli bölümünü de 1848 ihtilallerinin ardından Rus ve Avusturya baskısından kaçan Leh ve Macar mültecileri oluşturmaktadır (Mansel, 2008). 1850 Tarihinde yaşanan bir başka göç olayı da, Mısır Valisi Abbas Paşa'nın reform ve Batılılaşmaya karşı çıkması üzerine, Mısır'ın Batı yanlısı zengin kesiminin İstanbul'a yerleşmesidir (Sakaoğlu, 2000). Avrupa kökenli göçlerin yansıra İmparatorluğun çeşitli bölgelerinden işsiz nüfusun da İstanbul'a dönem dönem göç ettikleri bilinmektedir. Aşırı nüfus yoğunluğunun İstanbul'daki karmaşa ve isyanlarda önemli etkisinin olduğunun anlaşılması üzerine III Ahmet döneminden (1703–1730) itibaren devlet yönetiminde İstanbul'dan başka bölgelere nüfus gönderme çabaları da başlamıştır (Tümertekin, 1994).

Osmanlı Devleti'nin eğitime verdiği değerden en çok nasibini alan İstanbul, sıbyan mekteplerinden dar'ül fününa yani ilköğretimden üniversiteye kadar bütün eğitim sistemlerinin bulunduğu geniş bir yelpazeye sahiptir. İmparatorluğun her köşesinden taşralı gençler eğitim amacıyla İstanbul'a gelmektedirler (Sakaoğlu, 1994a). Osmanlı Devleti'nin okullarının yansıra Tanzimat ve Islahat fermanlarının tanıdığı haklarla azınlıkların ve yabancıların okulları da önemli bir artış göstermiştir. İstanbul'daki bazı okullara, yurt dışından öğretmen, öğrenci ve ders araç gereçleri de getirtilmektedir. Özellikle 1863'de Bebek'teki Amerikan Robert Koleji'nin (Mansel, 2008) ve 1875'de Heybeliada'daki Elen Ticaret Okulu'nun (Türker, 2008) düzenli olarak eğitime başlaması, İstanbul'a yurt dışından önemli sayıda öğretmen ve öğrencilerin gelmesine neden olmuş ve İstanbul uluslararası bir eğitim merkezi olma özelliğini geri kazanmıştır (Mansel, 2008). Eğitim amacıyla yapılan seyahatler de tek yönlü değildir ve Avrupa'dan İstanbul'a geldiği gibi, İstanbul'dan da Avrupa'daki okullara öğrenci gönderilmektedir. Avrupa'ya hâlihazırda gönderilen Levanten öğrencilere, 1830 tarihinden itibaren önce askeri, Tanzimat'tan sonra da hem askeri hem de sivil okullarda eğitim almak üzere Türkler öğrencileri de eklenmiştir (Ağır, 2005).

1853 – 1856 Tarihleri arasındaki Kırım Savaşı boyunca, Rusya'nın saldırılarına karşı Osmanlı Devleti ile ittifak kuran İngiltere ve Fransa'nın devlet görevlileri, askerleri, gazetecileri ve sağlık görevlileri gibi meslek mensupları İstanbul'a sıkça ziyaretlerde bulunmuşlardır (Sakaoğlu, 2000). Bu dönemde İstanbul'da generallere, üst düzey subaylara, diplomatlara, casuslara, doktor ve hemşire gibi sağlık görevlilerine ve gazetecilere her köşede rastlanmaktadır (Gülersoy, 1999).

İstanbul'un seyahat noktası olmasının sebeplerinden birisi olan hac etkeni de önemini korumaktadır ve ulaşım sistemlerindeki gelişmelerle kentten geçen hacıların sayısında da belirgin bir artış görülmektedir. İran ve Buhara'lı hacılar Mekke'ye gitmeden önce Üsküdar'daki Özbek Tekkesini ziyaret etmekte, Kudüs yolundaki Rus hacılar ise her sene Paskalya Yortusu öncesinde İstanbul'a uğramaktadırlar (Mansel, 2008).

Ticaret, göç, eğitim, savaş ve hac gibi nedenlerle İstanbul'daki yoğunluk nüfus sayımlarından anlaşılabilmektedir. Ahmet Lutfî Efendi'nin Tarih-i Lutfî[*] adlı eserine göre İstanbul'un toplam nüfusu 1830 yılında yapılan genel sayımda 359.039 iken (Toprak, 1994a), 1856 yılında 430.000, 1878'de 650.000, 1885'de 873.565 rakamına ulaşmıştır (Mansel, 2008).

[*] Ahmet Lutfî Efendi, 1817 – 1907 tarihleri arasında İstanbul'da yaşamış ve Tarih-i Lutfî adında İstanbul'un tarihini anlatan 15 ciltlik eser bırakmıştır (Yazar adı yok, Dünden Bugüne İst ans, c.5, s.229).

Dünya ticaretindeki gelişmeler İstanbul'a yansımaya devam etmiştir. Kapitalizm sistemiyle birlikte bankacılık doğmuş, bankalar finans ve kredi sağlamış ve dolayısıyla İstanbul'da büyük şirketler açılmaya başlanmıştır. Bu gelişmelerle ekonomi ile endüstri devrimi arasındaki sıkı bağların sonucu olarak fabrikalar kurulmuş ve üretim artmıştır. Ürünlerin uzak ülkelere de ihraç edilmesi ve gönderilmesi amacıyla büyük şehirlerde ticaret fuarlarının düzenlenmesine ve ulaşım sistemlerinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmuştur (Sédillot, 2005). Önce 1851 Tarihinde Londra'da kurulan ticaret fuarının benzeri, 1863 tarihinde İstanbul'da Sergi-i Umum-i Osmanî adı altında yapılmış, bu fuarlar ilk seyahat acentalarının doğuşunu tetiklemiş ve dönemin lüks ulaşım araçlarıyla turizm programlarının hazırlanmasına da neden olmuştur (Akçura, 2000).

Endüstri Devrimi ve Ulaşıma Etkisi: 1763 Tarihinde James Watt'ın buharlı makineyi icat etmesi ve buharlı makinelerin ulaşım araçlarında kullanılmasıyla, 1825'te buharlı trenlerle ve 1838'de buharlı gemilerle seyahatler başlamıştır. Böylece daha çok sayıda yolcuyu, daha kısa sürede ve daha konforlu olarak ülkelerarası ve denizaşırı seyahat ettirebilme imkânı doğmuştur (Löschburg, 1998).

Avrupa'daki bu gelişmeler gecikmelerle birlikte İstanbul'a seyahatleri de etkilemiş, Avrupa Devletleri ve Osmanlı İmparatorluğu, Doğu ile Batı arasındaki ulaşımı daha hızlı ve güvenilir bir hale getirmek istemişlerdir. Böylece arada köprü görevi gören İstanbul'u, hem Avrupa'ya hem de Anadolu'ya demir ve deniz yollarıyla bağlama girişimleri başlamıştır (Şenyiğit, 2002).

2.1.2.1 Denizyolu Ulaşım Sisteminin Gelişimi

Denizyolları ile seyahatler bütün dünyada olduğu gibi İstanbul'da da önem arz etmekteydi. İstanbul'da denizaşırı seferler yapan gemilerin tek limanı Galata'ydı, Osmanlı ve yabancı buharlı gemilerle çok sayıda vapur kumpanyalarına ev sahipliği yapardı (Türker, 2007).

Osmanlı Devleti'ne ait ilk buharlı gemi 1828 tarihinde İstanbul'un varlıklı tüccarları tarafından İngiltere'den alınıp Sultan II. Mahmut'a hediye edilen Swift adlı gemi olsa da, ilk seyahatlere çıkan yolcu ve yük gemisi 1836 tarihli Fransa yapımı Peyk-i Şevket'tir. İlk buharlı gemilerin hizmete girmesiyle deniz ticaretinde canlanma ve yolcu sayısında artışlar olmuştur. Gemi sayılarının artmasıyla düzenli bir yönetime ihtiyaç duyulmuş ve Osmanlı Devleti bünyesinde ilk olarak Tersane-i Amire kurulmuştur. Bu kuruluş 1839'da Şirket-i Osmaniye, 1840'ta Hazine-i Hassa Vapurları İdaresi ve 1842'de Mecidiye Şirketi adlarını almıştır. Mecidiye Şirketi 1844 – 1846 tarihleri arasında üç farklı hatta seferler yapmaya

başlamıştır. Birincisi Sevahil-i Mütecavire Hatları Üsküdar, Kadıköy, Beşiktaş ve Adalar gibi kent içindeki kıyılara; ikincisi Sevahil-i Karine Hatları İzmit, Gemlik, Bandırma, Tekirdağ, Gelibolu gibi yakın yerleşim merkezlerine; üçüncüsü Sevahil-i Bâide Hatları Selanik, İzmir, Varna, Samsun ve Trabzon gibi daha uzak kentlere seyahat düzenlemektedir. Osmanlı Devleti denizcilik işletmelerini sürekli geliştirmeye çalışmış ve yeni yönetimler kurup, yeni düzenlemeler getirmiştir. Bu çabaların neticesinde 1851 Tarihinde Şirket-i Hayriye, 1864'de Fevaid-i Osmaniye, 1878'de İdare-i Mahsusa ve 1910'da Seyr-i Sefain İdaresi kurulmuştur. Ancak Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla gemilerin çoğu askeriyenin hizmetine verilmiş, geriye kalanlar ise kömür sıkıntısı nedeniyle kullanılamamış ve seferler iptal edilmiştir. Türk denizcilik İşletmelerinin yeniden kurulması ancak Kurtuluş Savaşı'nın ardından yapılabilmiş ve ilk dış hat seferleri İstanbul – Pire – İskenderiye arasında 1830 tarihinden itibaren başlayabilmiştir (Tutel, 1994a).

Osmanlı Devleti döneminde İstanbul'dan diğer ülkelere deniz seferleri yabancı şirketler tarafından sağlanmıştır. Avrupa'da 1829 tarihinde kurulan ilk buharlı gemilerle deniz aşırı seyahatler düzenleyen gemicilik şirketi Donau – Dampfschiffahrts[*] Viyana'dan İstanbul'a, 1837 tarihinden itibaren hizmet vermeye başlayan Avusturya'lı Lloyd Şirketi'nin gemileri de Trieste – İstanbul – Mısır seferleri düzenliyordu (Löschburg, 1998).

Galata Limanı'na uğrayan yabancı vapur kumpanyalarının tarifeli seferleri, buradan Karadeniz ve Akdeniz limanlarına devam etmektedirler. Bu yabancı şirketler tarafından İstanbul'dan 1833'de Ódessa'ya, 1834'de İzmir'e ve 1837'de Marsilya'ya seferler yapılmaya başlanmıştır (Mansel, 2008). 1889 – 1890 tarihli Annuaire Oriental ile İstanbul'da Rumca yayınlanan Vizantis Gazetesi'nin 11 Nisan 1901 tarihli sayısındaki Yunan ve Rum vapur kumpanyalarının reklamları, seferlerin yoğunluğu ve yönü hakkında bilgi vermektedir (Türker, 2007).

Tablo 1.1 Annuaire Oriental'deki Yabancı Vapur Kumpanyaları ve Seferleri (Türker, 2007)

Vapur Kumpanyasının Adı	**Seyahat Hattı**
Hıdivyal Mısır Vapur Kumpanyası	İstanbul – Midilli – İzmir – Pire - İskenderiye
Messageries Maritimes Fransız Vapur Kumpanyası	Marsilya – İstanbul - Ódessa
	Marsilya – İstanbul - Batum
	İstanbul – Köstence - Sulina
Rus Vapur Kumpanyası	Ódessa – İstanbul – Port Said
	Ódessa – İstanbul - İskenderiye

[*] Tuna Buharlı Gemicilik Şirketi manasına gelmektedir ((Löschburg, 1998).

Tablo 1.2 Vizantis Gazetesi'ndeki Yabancı Vapur Kumpanyaları ve Seferleri (Türker, 2007)

Vapur Kumpanyasının Adı	**Seyahat Hattı**
Pandeleondos Yunan Vapur Kumpanyası	İstanbul - İskenderiye
	İstanbul - İzmir
Kurtzis Vapur Kumpanyası	İstanbul - Trabzon
	İstanbul - Trieste
	İstanbul - Kandiye
	İstanbul - Volos
	İstanbul - Braila

Galata'daki yolcu kumpanyalarının temsilcileri Rum, yük gemilerininki ise Yunan asıllıydı. En büyük Osmanlı işletmesi ise Galata – Doğu Karadeniz hattı arasında seferler düzenleyen Mahsuse idi (Türker, 2007).

Galata'nın bu kadar yoğun olarak kullanılan bir liman olmasına karşın, 19. yüzyılda dahi düzgün bir rıhtımı yoktur. Bu limana gelen gemiler Galata açıklarındaki duba ve şamandıralara bağlı olarak demirlemişler, yük ve yolcular sandal, salapurya ve mavna araçlarıyla sahile taşınmışlardır. Avrupa'daki limanlara benzer bir rıhtımın yapımı ancak 1892 tarihinde Dersaadet Rıhtım, Dok ve Antrepo Şirket-i Osmaniyesi adı altında kurulan bir şirketin bu işi üstlenmesi üzerine başlayabilmiştir. Galata Köprüsü ile Tophane arasında uzanan 758 metrelik rıhtım deprem, engellemeler ve yapım tekniğindeki hatalar sonucu 1900 tarihinde tamamlanabilmiştir. Galata Rıhtımına yanaşabilen ilk gemi ise 1895 tarihinde Messageries Maritime adlı Fransız şirketinin Memphis isimli yolcu gemisidir (Türker, 2007).

2.1.2.1 Demiryolu Ulaşım Sisteminin Gelişimi ve Orient Ekspres

Demiryolları ile ulaşım İngiltere'de 1825, Amerika'da 1830, Belçika ve Almanya'da 1835, Avusturya'da 1838 ve İtalya'da 1839 tarihinden itibaren sağlanmaya başlanmıştır. Demiryolu inşaatının önemini kavrayan Avrupalılar, 19. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa dışındaki ülkelere demiryolu inşa etmişlerdir (Kösebay, 2007).

Osmanlı İmparatorluğu'nda ise Tanzimat'ın ilanı sonrasında 1839 tarihinde ilk kez demiryolları yapımı kararı alınmıştır. 1856 Tarihli Islahat Fermanıyla da, Osmanlı İmparatorluğu'nda yatırım yapma ve mülk edinme hakkını elde eden Avrupalılar, demiryolu inşaatları için girişimlerde bulunmuşlardır (Şenyiğit, 2002). İzmir ve çevresindeki demiryolları İngiliz ve Fransız; Şark (Rumeli) demiryolları Avusturyalı ve Anadolu – Bağdat

demiryolları Alman şirketlerince inşa edilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde inşa edilen demiryolları içerisinde sadece Hicaz demiryolları milli sermaye ile yapılabilmiştir (Şenyiğit, 2002).

Osmanlı İmparatorluğu sınırları içerisindeki ilk demiryolu inşaatları tarım ürünlerinin hızlı toplanması amacıyla 1851 tarihinde Mısır'da ve 1856 tarihinde Anadolu'da Aydın – İzmit hattı ile İngiliz şirketler tarafından başlatılmıştır (Quataert, 1985).

Ancak İmparatorluğun ticaret merkezi ve başkenti İstanbul'un da ele alınması gerektiği kısa sürede anlaşılmıştır. İstanbul, demiryolu hatlarıyla hem Avrupa hem de Asya kıtalarına bağlanmak istenilmiştir. İstanbul'u Avrupa'ya bağlayan demiryolu hattına Rumeli Demiryolları, Asya'ya bağlayan demiryolu hattına da Anadolu ve Bağdat Demiryolları denilmektedir.

Rumeli Demiryolları: Osmanlı Hükümeti İstanbul'u Avrupa'ya bağlayacak demiryolu hattı inşa ettirmek amacıyla 1855 tarihinde ilanlar vermiştir fakat uzun süre inşa faaliyeti başlamamıştır. Sultan Abdülaziz'in 1867'deki Avrupa yolculuğu sırasında demiryolları konusuna ilgisinin artması üzerine 1868'de Van der Elst Kardeşler Şirketi ile anlaşma yapılmış, ancak şirketin kararlaştırılan dönemde demiryolu inşasına başlamaması nedeniyle anlaşma iptal edilmiştir (Şenyiğit, 2002). 1869'da Nafia Nazırı Davut Paşa demiryolunu yaptırabilmek üzere Avrupa'da araştırma yapmak amacıyla görevlendirilmiştir. Davut Paşa araştırmaları sonucunda Paris'te banker Baron Hirsch ile İstanbul'u Avrupa'ya bağlayacak olan Rumeli demiryollarının yapımı için anlaşma yapmıştır. Baron Hirsch, 1870'de Paris'te Rumeli Demiryolları Şirket-i Şahanesi (Société Impériale des Chemins de Fer de la Turquie d'Europe) ve Rumeli Demiryolları İşletmesi (Compagnie Générale d'Exploitation des Chemins de Fer de la Turquie d'Europe) şirketlerini kurmuştur (Kösebay, 2007).

Baron Hirsch ile yapılan sözleşmeye göre, İstanbul – Çatalca – Edirne – Harmanlı – Sofya – Niş hattı demiryolu inşa edilecek, bu ana hat Dedeağaç, Yanbolu ve Selanik şube hatlarına bağlanacaktı (Şenyiğit, 2002).

Demiryolu çalışmalarında ilk önce 1870 – 1871 tarihleri arasında Yedikule - Bakırköy – Yeşilköy - Küçükçekmece hattı inşa edilmiştir. Hattın son durağının kent merkezine uzak olması göz önüne alınarak Sirkeci'ye uzatılması istenmiştir. Ancak belirlenen güzergâhın Topkapı Sarayı'nın bahçesinden geçmesi ve yaklaşık 1000 kadar yapımının yıkımını gerektirmesi nedeniyle bu hatta karşı çıkanlar olmuşsa da, Sultan Abdülaziz'in kararıyla demiryolu hattı Sirkeci'ye kadar uzatılmış ve 1872'de hizmete başlamıştır (Kösebay, 2007).

Baron Hirsch 1875 tarihinde 2000 km'lik hattın 1279 km'sini tamamlayabilmiş, Osmanlı İmparatorluğu'na verdiği zarardan dolayı 27 milyon frank ödemeye mahkûm edilmiştir. Hattın geriye kalan kısmı Osmanlı Bankası'nın yardımlarıyla tamamlanabilmiştir (Kösebay, 2007).

İstanbul nihayet 1874 tarihinde Sofya'ya, 1888 tarihinde de Viyana'ya demiryollarıyla bağlanabilmiştir (Çelik, 1998). 1888 Tarihinde Viyana – Budapeşte – Belgrad - İstanbul arasında seferler düzenleyen Orient Ekspres ile demiryolu seyahatleri başlamış, daha sonraki yıllarda farklı seferlerin de eklenmesiyle hızla gelişme göstermiştir (Hür, 1994).

Anadolu ve Bağdat Demiryolları: Rumeli Demiryolları'nın yapımını üstlenen Baron Hirsch ile yaşanan sıkıntılar nedeniyle, Osmanlı İmparatorluğu Anadolu ve Bağdat demiryollarını devlet eliyle inşa edilmesine karar vermiştir. Demiryolunun yapımını öngören irade 1871 tarihinde yayınlanmıştır. Bu iradeye göre İstanbul'dan Bağdat'a kadar uzanacak olan hat, yan kollarla Karadeniz, Akdeniz ve Basra'ya bağlanacaktır (Kösebay, 2007).

İlk girişime 1871 tarihinde İstanbul (Haydarpaşa) – İzmit hattı ile başlanmıştır, ancak proje olmadan çalışmalara devam edilemeyeceğinin anlaşılması üzerine, Rumeli Demiryolları'nda görev yapmış olan Alman Wilhelm von Pressel, Anadolu demiryolları hattı için proje hazırlamakla görevlendirilmiştir. Hazırlanan projeye göre demiryolu hattı İstanbul (Haydarpaşa) – Ankara – Sivas – Musul – Bağdat – Basra güzergâhında inşa edilecektir (Şenyiğit, 2002).

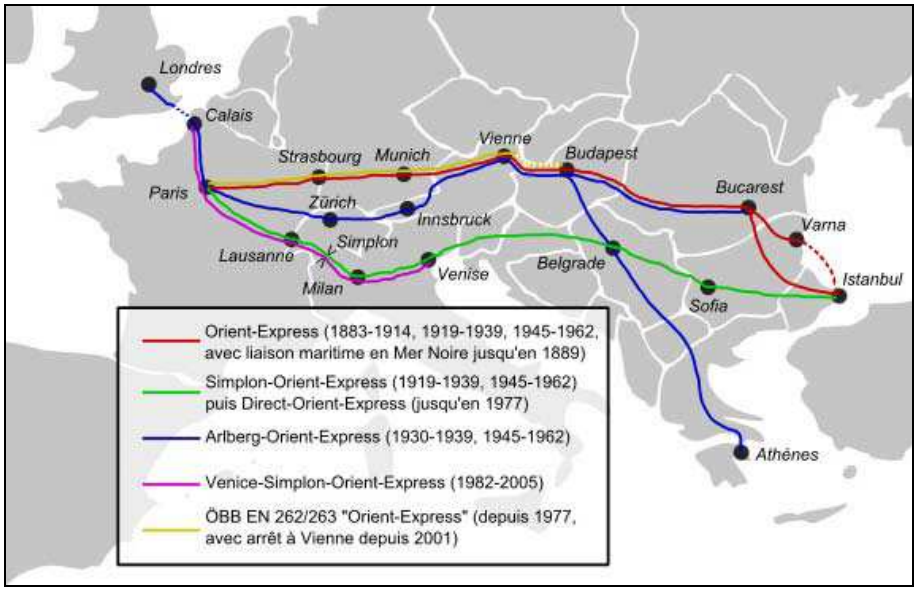
Demiryolu çalışmalarında ilk önce 1871 – 1873 tarihleri arasında Haydarpaşa - Kızıltoprak – Feneryolu – Göztepe – Bostancı – Maltepe – Kartal – Pendik – Gebze – İzmit hattı inşa edilmiştir. Ancak Osmanlı İmparatorluğu'nun ekonomik ve siyasi problemleri nedeniyle demiryolu inşaatı 1881 tarihine kadar durdurulmuştur. 1881 Tarihinde Düyun-u Umumiye'nin kurulmasının verdiği cesaretle Prusyalı Alfred von Kaulla, Deutsche Bank'ın desteğiyle Anadolu ve Bağdat demiryolları hattını tamamlamayı teklif etmiştir. Osmanlı İmparatorluğu tarafından teklifin kabul edilmesi üzerine demiryolu inşaatı yeniden başlamış ve İstanbul, 1892'de Ankara'ya, 1896'da da Konya'ya bağlanmıştır (Kösebay, 2007).

1903 Tarihinde Deutsche Bank ile Konya – Bağdat – Basra demiryolu hattının döşenmesi amacıyla sözleşme imzalanmasıyla başlayan çalışmalar, 1918 Tarihinde İstanbul'dan Basra'ya kadar demiryolunun bağlanıp hizmet vermeye başlamasıyla sonuç vermiştir (Quataert, 1985).

Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle bu yeni demiryolu hattını da seferlerine ekleyen Orient Express, Viyana'dan Basra'ya kadar yolcu taşıyarak bu demiryolu hattı üzerinde seyahatlerin gelişmesini hızlandırmıştır.

Wagons Lits Şirketi ve Orient Express Seferleri: Avrupa'da kurulan turizm acentaları içinde Wagons Lits Şirketi'nin Orient Express adlı tren seferleri, İstanbul için ayrı bir önem arzetmektedir. Dünyada ilk yataklı ve yemekli lüks trenlere sahip olmakla ünlü Wagons Lits Şirketi, Georges Nagelmackers tarafından 12 Eylül 1872 tarihinde Belçika'nın Liege şehrinde "Compagnie Internationale de Wagons Lits" adıyla kurulmuştur (Üsdiken, 2000).

Avrupa ülkeleri arasında hizmet veren Wagons Lits Şirketi, 5 Haziran 1883 tarihinden itibaren Orient Express* adıyla Paris'ten İstanbul'a seferler düzenlemeye başlamıştır. ** Ancak Orient Express'in ilk seferleri, İstanbul'u Avrupa'ya bağlayan demiryolu sistemi olmaması nedeniyle İstanbul'a doğrudan ulaşamamıştır. Bu dönemde trenler Paris'ten her salı ve cuma günleri saat 19.30 da harekete geçmekte, sonra yolcularını sırayla Strasburg - Münih – Viyana – Budapeşte – Bükreş üzerinden Giurgi Limanı'na (Romanya) bırakmaktadır. Yolcular Giurgi Limanı'nda trenden inip önce motorla Rusçuk şehrine, sonra Rusçuk'ta kendilerini bekleyen başka bir trenle Varna Limanı'na ve nihayet Varna Limanı'ndan Avusturya bandıralı bir gemiyle İstanbul'a ulaşabilmektedirler. Bu yolculuk toplam 96,5 saat sürmektedir (Hür, 1994).

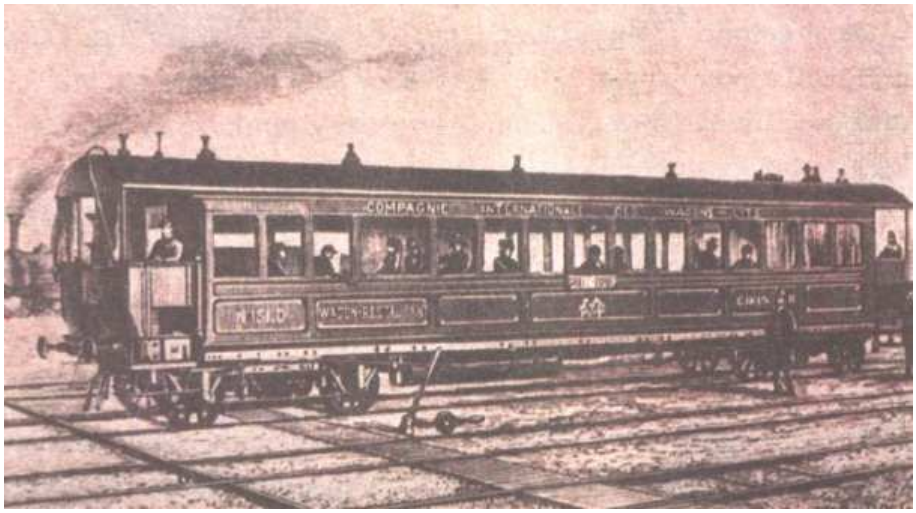

Resim 2.1 Orient Express'in sefer düzenleri (www.pullmanorientexpress.com, 2009)

* Grand Express d'Orient adıyla anılmaktadır (www.pullmanorientexpress.com).
** Bazı kaynaklarda Orient Express'in ilk seferi 4 Ekim 1883 olarak belirtilmektedir (Hür, 1994).

19. Yüzyılın lüks tren ve gemi müşterileri genelde aristokrat ve devlet erkânı gibi üst düzey ve varlıklı kişilerdir. Nitekim Orient Express'in ilk seferindeki yolcular da Fransız, Alman, Avusturyalı ve Osmanlı asıllı olmak üzere sayısı 40 civarında yüksek mevkili memur, diplomat ve asilzadelerdir. Bunların yanında yine meslekleri icabı bu yolculuğu yapmakla görevlendirilmiş ya da görev edinmiş The Times Gazetesi yazarı Opper de Blowitz ve dönemin ünlü roman yazarı ve seyyahı Edmond About gibi yolcularda vardır. (Hür, 1994).

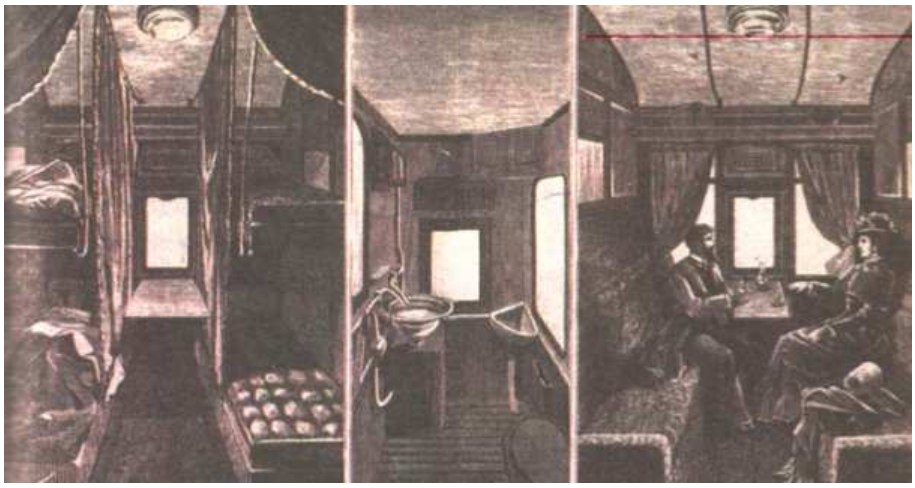
İlk Orient Express treni bir lokomotif, bir tanker, bir posta furgonu*, iki yataklı vagon, bir yemekli vagon ve bir bagaj furgonundan meydana gelmektedir. Lokomotif bu yolculuk için özel olarak hazırlanmıştır ve Westing House frenleriyle** donatılmıştır (Üsdiken, 1999). Vagonlar dönemin en iyi ahşap malzemelerinden yapılmıştır (Akçura, 2002).

Resim 2.2 Wagon Lits Şirketi'nin İlk Vagonlarından Birisi (Akçura, 2002)

Behzat Üsdiken (1999), kaynak göstermemekle birlikte ilk Orient Express treninin iç düzenini "Vagonların içiyse harikaydı. Lambriler Hint meşesi ve akaju üzerine yapılmış markütörilerden oluşuyordu. Akşam yatak halini alan kanepeler deriyle kaplanmıştı. Pencereler o kadar iyi yapılmıştı ki kapatıldığında içeriye soğuk ya da sıcağın girmesine olanak yoktu. Perdeler özel damaskoyla, kordonlar ise ipekten örülmüştü. Akşam, koltuk ve kanepeler yatak haline getirildiğinde üzerlerine konan örtüler halis ipekten, battaniyelerse özel İngiliz yünündendi" sözleriyle anlatır.

* Furgon, yolcu trenlerine eklenen yük vagonu anlamına gelmektedir (http://tdk.org.tr)
** George Westinghouse tarafından 1869 tarihinde icad edilen havalı frenlerdir. 1893'te kabul edilen Demiryolu Güvenlik Aygıtları Yasası, trenlerde bu tür frenlerin kullanılmasını zorunlu kılmıştır (www.tcdd.gov.tr).

Resim 2.3 Wagon Lits Şirketi'nin İlk Vagonlarının İçi (Akçura, 2002)

Yine lüks trenin banyo mekânlarını "Tuvaletler o dönem, Avrupa ve Amerika'daki büyük otellerinkiler temel alınarak yapılmıştı. Tuvaletler tek kişiye özel olarak planlanmış, lavabolar çiçekli porselenden, tuvalet masalarının üzeri İtalyan mermerinden yapılmıştı. Bunların üzerlerine kokulu sabunlar, kristal şişelerde kolonya, temiz havlular, dekoratif vazolarda çiçekler konmuştu. Banyo ve lavabonun her kullanılışından sonra, görevli personel buraları derhal temizliyordu. Kişisel lavaboların hepsi akaju bir mobilya içindeydiler" şeklinde ifade eder.

Yemek vagonundan ve servisinden de "…Yemek vagonuysa, dönemine göre özenilerek dekore edilmişti. Kadın ve erkekler için ayrı iki ufak salon bulunuyordu. Salonlar tamamen XV. Louis stilindeydi. Köşedeki bar ise erkeklerin emrindeydi. Personel, yemek zamanını haber vermek için, gümüş bir çanı kapıların önünde tıngırdatıyor ve "Bayanlar baylar yemek hazır" diye sesleniyordu. Yemek, vagon restoranda tam bir rüya âlemi içinde geçiyordu. Salon kristal ve bakırdan yapılmış gaz lambalarıyla aydınlatılmıştı. Bu ışığın gölgeleri arasında, güzel sanatlar akademisi talebelerince Yunan mitolojisine bağlı olarak yapılmış resimler, insanın rüyalar gemisine binmesine neden oluyordu. Masaların üzerinde Delacroix'nın orijinal desenlerinden küçük yaldızlı çerçeveler konmuştu. Çatal, bıçak ve kaşıklar masif gümüştendi. Porselen tabaklarsa markalıydı. Akşam yemeğinin menüsü Georges Nagelmackers'ın hiçbir treninde görülmeyen çeşit ve bolluktaydı. Havyar, istiridye, ıstakoz, av etleri, kavdan özel şaraplar, şampanya ve havana puroları…" övgü dolu sözleriyle bahseder.

Kadın ve erkek yolcuların vagonları ayrıydı. Yolcular pasaport yerine sadece Orient Express'e özgü ve tılsım adı verilen bir belge taşıyorlardı. Yolculuk boyunca canlı müzik ve dans gösterilerinin sunulduğu neşeli bir ortam vardı (Hür, 1994).

Georges Nagelmackers'ın konuklarına trenin dışında da sürprizleri vardı. Viyana'da imparatorluk orkestrasının konseri ve Szegedin'de Romanyalı Çingenelerin çalgı ve dans gösterisi bunlardan bazılarıydı. Ancak Giurgiu Limanı'ndan sonraki yolculuk lüks ve konfordan sonra yerini ilkel şartlara bırakmıştı. Basit bir deniz aracı sonrasında sıradan bir trenle yedi saat seyahatle ulaştıkları Varna Limanı ve bu limanda Lloyd Austro – Hongrois firmasına ait Espero adında eski bir gemiyle yaptıkları 15 saatlik yolculuk sonunda İstanbul'a varabilmişlerdi (Üsdiken, 1999).

1888 Tarihinde İstanbul – Viyana arasındaki demiryollarının yapımının tamamlanması üzerine Wagons Lits Şirketi, Orient Express seferlerini Paris'ten İstanbul'a tamamen trenle yapabilmiş ve bu yolculuğu Giurgiu Limanı'ndan sonraki zahmetli seyahatlerden kurtarabilmiştir (Akçura, 2002). 1888 – 1889 kış aylarına ait bir ilana göre Paris'ten Çarşamba günleri saat 7.30 da kalkan tren tamamen demiryolları sistemiyle Viyana, Budapeşte ve Belgrad üzerinden İstanbul'a cumartesi günü saat 6.40 da ulaşmaktadır.

Resim 2.4 Orient Express'in 1888 – 1889 Kış Ayları İlanı (Deleon, 1998)

Orient Express'in birden fazla rotası vardır ve çeşitli nedenlerle çok defa bu rotalar değişikliklere uğramıştır. 1889 Tarihinden sonra mevcut rotaya Londra – Ostend – Köln –

Frankfurt – Viyana – Bükreş – Belgrad – Sofya – İstanbul; Londra – Calais – Paris – Milano – Venedik – Belgrad – İstanbul; Berlin – Breslau – Bratislava – Budapeşte – Sofya – İstanbul; Berlin – Prag – Viyana – Budapeşte – Belgrad – Sofya – İstanbul seferleri eklenmiştir. İstanbul'a gelenler ya aynı seferlerle Avrupa'ya dönmekte ya da Bağdat Express* ile doğuya yolculuk etmektedirler (Hür, 1994).

1906 Tarihinde İsviçre ve İtalya arasında Simplon Tüneli'nin açılmasıyla Orient Express'in yeni bir rotası daha gelişir. Bu rota Paris – Lozan – Milano –Venedik – Belgrad – İstanbul hattı (Bkz Resim 1.1) üzerinde seyahat etmektedir (Üsdiken, 1991a).

Wagons Lits Şirketi, İstanbul'da ilk bürosunu 1894 tarihinde açmıştır. Şirketin İstanbul'da Harbiye'de, Karaköy'de Rıhtım Caddesi üzerinde ve Gümüşsuyu'nda Park Oteli'nde büroları vardı (Akçura, 2002).

Resim 2.5 Karaköy'deki Wagons Lits Şirketi - 1940 (Can, 1993)

1914 – 1918 Tarihleri arasında Birinci Dünya Savaşı nedeniyle Orient Express seferleri yapılamamıştır. Savaşın bitmesi ve 1919 tarihinde Versailles Antlaşması'nın 321–386 sayılı maddelerince Simplon Orient Express adıyla yeniden seferlere başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı sırasında da kesintiye uğrayan Orient Express'in İstanbul seferleri 1977 tarihinde tamamen kaldırılmıştır (Hür, 1994). Orient Express seferleri 1988 tarihinden bu yana senede bir defaya mahsus ve eylül ayında olmak üzere nostaljik ve turistik amaçlı düzenlenmektedir (www.arsiv.ntvmsnbc.com).

* Bağdat Express 1918 tarihinden itibaren hizmet vermeye başlamıştır (Quataert, 1985). Daha sonra Toros (Taurus) Express adıyla da anılmıştır (Hür, 1994).

Wagon – Lits Şirketi, 1991 tarihinden itibaren Accor Group Şirketi'nin bünyesine katılmış, Avrupa'da catering, konaklama ve demiryollarıyla ulaşım faaliyetlerini devam ettirmekte, Türkiye'de ise catering alanında hizmet vermektedir (www.cwl-services.com).

Resim 2.6 Simplon Orient Express İlanı Paris – İstanbul Seferi İlanı (Deleon, 1998)

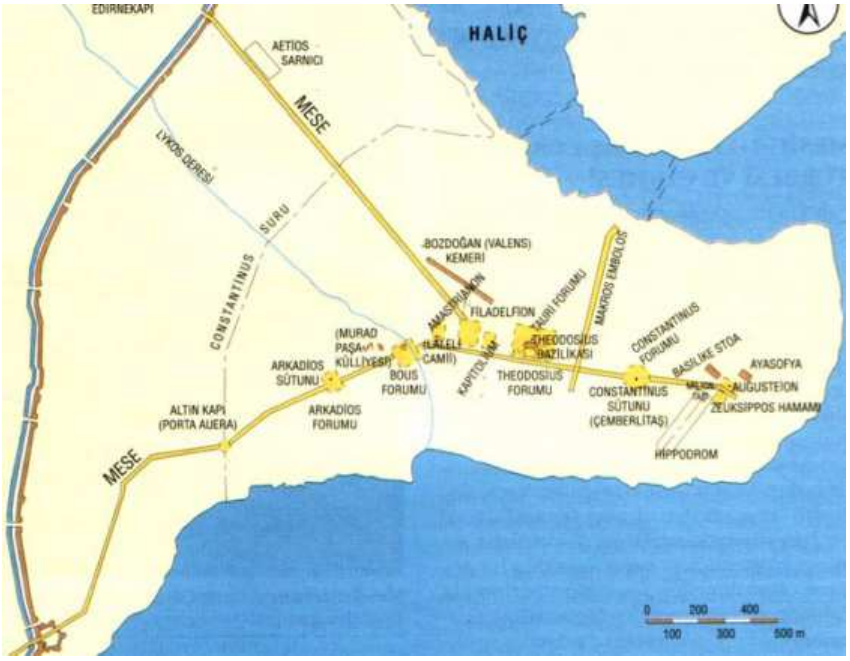
Resim 2.7 Simplon Orient Express'in Doğu Seferleri İlanı (Deleon, 1998)

Orient Express seferleri Avrupa'da o kadar ilgi ve merak uyandırmıştır ki bazı romanlara da konu olmuştur. İlk Orient Express seferine katılan dönemin ünlü roman yazarı ve seyyahı Edmond About, bu yolculuktaki anılarını 1884 tarihinde "De Pontoise à Stamboul" adlı kitabında derlemiş, Graham Grene 1932 tarihinde İstanbul Treni romanı ile şöhreti yakalamış, Agatha Christie 1934 tarihinde Orient Express'te Cinayet romanı ile ününü artırmıştır (Hür, 1994).

2.1.2.3 Kent İçi Ulaşım Sisteminin Gelişimi

İstanbul'daki ilk yerleşmelerde ve Bizantion Kenti'ndeki yol ve seyahat sistemi ile ilgili bilgiler yetersizdir. İlk yerleşmelerde ilkel balıkçı ve avcı toplulukların yaşadığının bilinmesi nedeniyle karayolunun yanında denizyolunu da kullandıkları düşünülmektedir. Megaralıların da küçük tekneleriyle Ege ve Marmara kıyılarını izleyerek Boğaz'ın girişine ulaştıkları, Trakya'dan Tarihi Yarımada'ya gelen Via Egnatia adlı yol güzergâhının Bizantion'un içinde kalan bölümün kentin tarih boyunca kullanılan anayol hattı olduğu bilinmektedir (Kuban, 2004).

Günümüzde de halen kullanılmakta olan bu yol güzergâhı Roma ve Bizans döneminde Mese, Osmanlı döneminde Divanyolu adıyla anılmıştır. Günümüzde Sultanahmet'teki Milion Taşı'ndan başlayan bu yol hattı kentin batısında günümüzde Aksaray olarak bilinen bölgeye doğru uzanıp, burada "Y" harfine benzer şekilde ikiye ayrılmaktadır. Yolun birinci kolu Edirnekapı'ya, ikinci kolu da Altın Kapı'ya uzanmaktadır (Cezar, 2002).

Resim 2.8 Bizans İmparatorluğu Döneminde Mese Yolu (Kuban, 2004)

Kentin ana yol hattı büyük taşlarla döşelidir ve hem yayalar hem de arabalar tarafından kullanılmaktadır. Roma ve Bizans döneminde bu yolda halk yaya olarak kullanmak zorundayken, zenginler ve idareciler katırların çektiği süslü arabalarla ya da atlarla yolculuk edebilmektedir (Kuban, 1994).

Resim 2.9 Celal Esad Arseven'in Çizgileriyle Mese Yolu (Cezar, 2002)

Osmanlı döneminde de uzun süre durumun çok farklı olmadığı Babıâli'de Kalem bölümünde görevli olan ve 70 yaşına gelen Hâkani Mehmet Bey'in Edirnekapı'daki konağından bir binek hayvanı ile gidip gelme talebinin reddedilmesinden anlaşılmaktadır. 17. Yüzyılda halkın şehir içinde ata binme yasağı kaldırılana kadar sadece Padişah, Şeyhülislam, Rumeli ve Anadolu Kazaskerleri at ya da arabaya; vezirler, devlet ricali ve özel izinle verilen azınlık nüfustan zengin ve söz sahibi kişiler sadece ata binme hakkına sahiptirler. Tarihi Yarımada'dan Galata, Adalar, Haliç ve Boğaz kıyılarına ulaşım da kayıklarla sağlanırdı. Roma ve Osmanlı döneminde inşa edilen köprüler Haliç'in iki yakasını birbirine bağlayarak yaya, binek hayvanı ya da arabayla ulaşıma olanak veriyordu (Sezer ve Özyalçıner, 2005).

İstanbul'da yeni yolların açılması, modern ulaşım araçların ortaya çıkması ve yaygınlaşması ancak 19. yüzyıldan itibaren görülmektedir. Kent içi ulaşım artık karayolu, denizyolu ve raylı sistemler olmak üzere üç koldan gelişme gösterecektir.

Karayoluyla Kent İçi Ulaşımın Gelişimi: İstanbul'da bir yandan yaya ve binek hayvanlarıyla ulaşım devam ederken, "araba" adı verilen araçlar sürekli gelişim göstermişlerdir. Bilinen en eski türünden yeniye doğru arabalar koçu, kupa, fayton ve landon (lando) olarak sınıflandırılmaktadır (Sezer ve Özyalçıner, 2005).

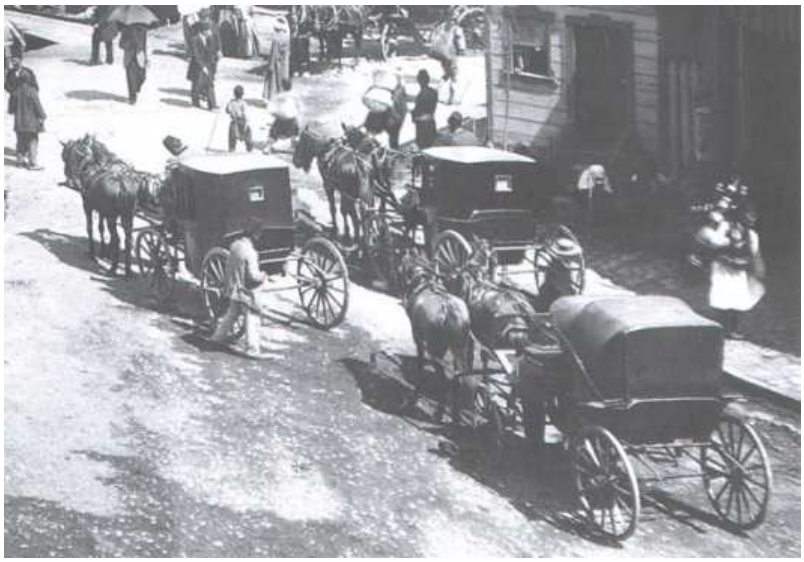
Sultan II. Mahmut'un 1836 tarihinde araba kullanımını belirli bir sınıfın ayrıcalığı olmaktan çıkaran ve kimlerin ne tip arabaları kullanabileceğine dair bir nizamname çıkarttırmasıyla, araba kullanımı İstanbul genelinde yaygınlaşmaya başlamıştır (Sakaoğlu, 2000).

İstanbul sokaklarında yaygın olarak kullanılmaya başlanan ilk araba türü "koçu" olarak bilinmektedir. Koçu iki öküzün çektiği, makassız ve yaysız, yüksek tabanlı, dört büyük tekerlekli, üstü kasnaklar yardımıyla örtülü, genellikle altın varak ve renkli desenlerle süslü ve kadınların bindiği arabalardı (Gülersoy, 1994a). Koçu tipi arabaların elçiler tarafından kullanılanlarına "hinto" ya da "karoça" adı verilmektedir (Sezer ve Özyalçıner, 2005).

Resim 2.10 Amadeo Preziosi'nin çizgileriyle Koçu (Gülersoy, 1994a)

Koçudan sonra kullanılmaya başlanan araba türü olan "kupa" ise kapalı bir kutu biçiminde, ahşaptan yapılmış, yan pencereleri camlı ve iki kişilik atlı arabalardır. Arabacısının oturma yerinin daha alçak olduğu bir türüne de "kâtipodası" adı verilmektedir (Sezer ve Özyalçıner, 2005).

Resim 2.11 Sebah & Joaillier'in Bir Fotoğrafında Kupa Arabaları (Gülersoy, 1994a)

Resim 2.12 Amadeo Preziosi'nin çizgileriyle Kâtipodası (Gülersoy, 1994a)

Kupadan sonra kullanılmaya başlanan araba türü iki yanı açık, üstü körüklü ve iki kişilik olan "fayton", 19. yüzyılın son çeyreğinde Avrupa'dan ithal olarak getirtilmiştir. Faytondan kısa bir süre sonra da karşılıklı iki kanepeli, ön ve arkadan körükle üstü kapanabilen, dört kişilik araba olan "landon" diğer bir adıyla "lando" kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca İstanbul'a yakın köy ve mesire yerlerine gitmek üzere koçunun daha küçük, alçak ve perdeli bir türü olan "talika", Adalar ve Yeşilköy başta olmak üzere yazlık semtlerde kullanılan ve günümüzde ada faytonu olarak bilinen "örgü sepet araba" kullanılmıştır (Gülersoy, 1994a).

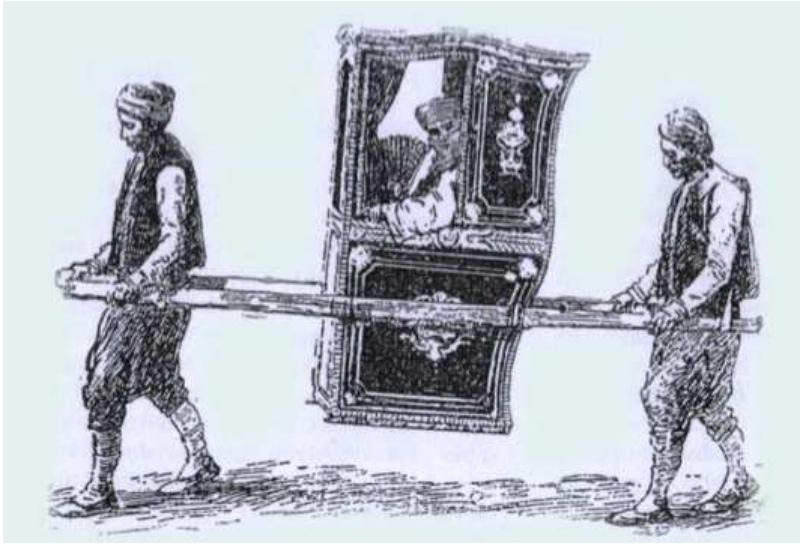
Resim 2.13 Amadeo Preziosi'nin çizgileriyle Talika (DBİA, 1994, c: 4, s: 525)

I. Dünya Savaşı'na kadar İstanbul sokaklarında yoğun olarak kullanılan fayton ve kupalar, devletin kullanımını zamanla daha serbest bırakmasına rağmen bu arabaları alabilecek ya da kiralayabilecek varlıklı kişiler tarafından tercih edilebilmiştir (Gülersoy, 1994a).

Ayrıca İstanbul'da 19. yüzyılda ve sadece Beyoğlu'nda kullanılan "sedye" denilen taşıma araçları vardır. Avrupa kültüründen gelen bu araçlar Fransızlar tarafından " Chaise a porteur" diye adlandırırken, uzak doğu kültüründe "tahtirevan" olarak anılmaktadır. Sedye ahşap bir kutu şeklinde olup, içinde sadece bir kişinin oturabildiği, bir kapılı ve iki pencereli araçlardır. Tavanında da gerektiğinde yolcunun ayakta gidebilmesi için açılabilen bir kapak bulunmaktadır. İki görevli tarafından kutunun iki yanındaki kalaslardan tutularak taşınmaktadır (Koçu, 1961).

Sedyeler 19. Yüzyılda Pangaltı'da diğer araba türleriyle birlikte kiralanmak üzere sergilenmektedir. Sade görünümlü olanları hasta taşımak için; kıymetli ağaçlardan yapılmış, renkli nakışlarla ve kumaşlarla süslenmiş olanları ise kış aylarında Beyoğlu'nun çamurlu yollarında elbiselerinin kirlenmemesini isteyen otel ya da elçiliklerdeki balo ve davetlere, tiyatro gösterilerine ve kiliselere giden yüksek sosyeteye mensup bayanlar tarafından tercih edilmektedir (Koçu, 1961). Ayrıca düğünlerde tül ve çiçek buketleriyle süslenerek gelin taşımak amacıyla da kullanılmaktadır (Sarıöz, 1996).

10 Şubat 1875 Tarihli Musavver Medeniyet adlı mecmuasında "Beyoğlu Sedyeleri" başlıklı yazı da tramvayların hizmete girmesiyle kupa arabalarının kira ücretlerinin çok düştüğünü ve bu durumun sedyelerin kullanımını azalttığını, dolayısıyla da sedyeleri taşıyan hamalların işsiz kaldığını belirtilmektedir (Koçu, 1961).

Resim 2.14 C. Biseo'nun 1874 Tarihli Sedye Aracının Resmi (Koçu, 1961)

Resim 2.15 10 Şubat 1875 Tarihli Musavver Medeniyet Mecmuasında Sedye (Koçu, 1961)

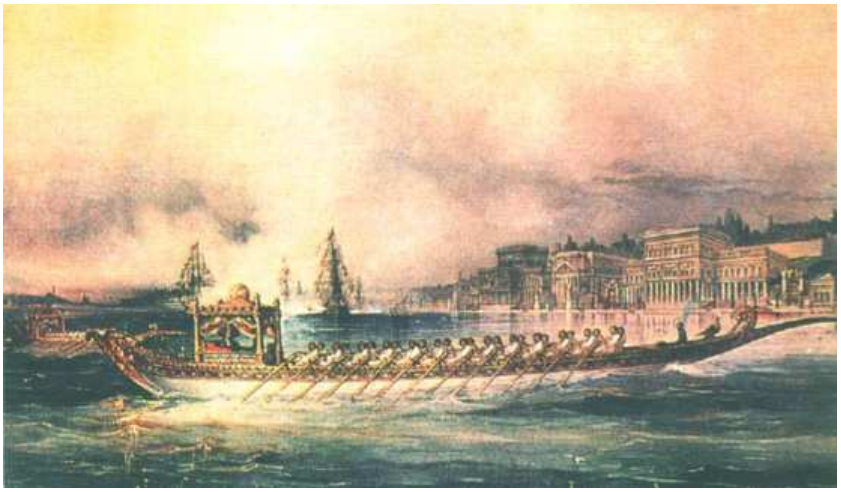
İstanbul'a ilk olarak ne zaman geldiği kesin olarak bilinmemekle beraber, 19. yüzyılın modern arabası olan "otomobil", ilk kez 1895 tarihinde Osmanlı Devleti'nin gümrük kayıtlarına "zatü'l-hareke" adıyla geçmiştir. İstanbul'da otomobil kullanımının yaygınlık kazanması ise 1909 tarihinde ordu ve kabine üyeleri için ilk toplu alımın yapılması ile başlamıştır. 1908 – 1914 Tarihleri arasında 100 – 150 arası otomobilin olduğu tahmin edilmektedir. Ancak bu dönemde kendiliğinden hareket eden bir arabanın kullanımının insanlara zor gelmesi, yurt dışından gelmesi nedeniyle tamir ve yedek parça temininde

yaşanan sıkıntılar ve ekonomik sebepler yine bu araba türünün de belli bir kesime hitap etmesine neden olmuştur (Evren, 1994).

Denizyoluyla Kent İçi Ulaşımın Gelişimi:

19. Yüzyılın ortalarına kadar şehrin en yaygın kullanılan denizyolu ulaşım aracı kayıklardır. Kara ulaşımında at ve araba sadece bazı sosyal statüye sahip kişilere özgü olup halkın çoğunluğuna genelde yaya seyahat etmek seçeneği bırakılmışken, kayıklar denizyolu ulaşımında fiziksel bir zorunluluk da olmakla beraber halktan her kesimin kullanabildiği bir taşıttı (Gülersoy, 1994b).

Kayıklar da kullanıcıların sosyal statüsüne göre farklı özellikler ve isimler taşımaktaydı. Padişah'ın ve hanedan üyelerininkine "saltanat (hünkâr) kayığı", saray dışındaki varlıklı kesiminkine "piyade" ve halkın toplu taşıma aracı "pazar kayığı" olarak adlandırılmaktadır. Saltanat kayıkları yaklaşık 30 m. uzunluğunda, 2,5 m. genişliğinde ve yüksekliğinde, genelde 16 çifte kürekli olup, İstanbul'un en büyük kayıklarıydı. Bu kayıklarda padişah için yapılmış küçük bir köşk bölümü de vardır. Piyade kayıkları ince uzun görünümlü ve oldukça hızlı araçlardı. Elçiliklerin ve büyük yalıların özel piyadeleri olduğu gibi, iskelelerde yolcu alan kiralık piyadelerde hizmet vermekteydi. Pazar kayıkları arkalarında güçlü dümenlerinin bulunduğu, ağır ve geniş gövdeli kayıklardır. Halk vapurlar hizmet vermeye başlayıncaya kadar hatta vapur fiyatları ucuzlayıncaya kadar bu kayıklarla seyahat etmiştir (Gülersoy, 1994b).

Resim 2.16 Giovanni Jean Brindesi'nin çizgileriyle Saltanat Kayığı (Gülersoy, 1994b)

Resim 2.17 Giovanni Jean Brindesi'nin çizgileriyle Piyade Kayığı (Gülersoy, 1994b)

Resim 2.18 Giovanni Jean Brindesi'nin çizgileriyle Pazar Kayığı (Gülersoy, 1994b)

Ayrıca boğazda direk ve yelken sayılarına göre pereme, salapurya, mavna ve alamana isimlerini alan yük taşıma kayıkları da bulunmaktadır (Sezer ve Özyalçıner, 2005). 20. Yüzyıl başına kadar İstanbul'da rıhtım olmadığı için yurtdışı veya şehirdışından büyük gemilerle gelen yolcular ve eşyaları karaya bu kayıklar vasıtasıyla taşınmıştır (Türker, 2007).

Lonca disiplini içinde ve bir iskele kethüdası tarafından yönetilen kayıkçılık sistemi, 19. yüzyılın ortalarından itibaren yerini toplu taşımacılıkta vapurlara, özel kullanımlarda sandallara bırakmaya başlamıştır (Gülersoy, 1994b).

19. Yüzyılın ortalarına gelindiğinde İstanbul'daki deniz trafiği büyük oranda artış göstermişti. Kamu taşımacılığında kullanılan kayık sayısı 1802 tarihinde 3996 iken, 1844 tarihinde 19.000

civarındadır (Çelik, 1998). Deniz trafiğinde giderek artan bu yoğunluğa kayıklara göre daha fazla yolcu alabilen ve daha hızlı yol alabilen "vapur" kullanılması çözüm olarak görülmüştür.

İstanbul'un deniz ulaşımındaki bu durumu değerlendirmek isteyen ve kapitülasyonların kendilerine sağladığı haklardan faydalanan İngiliz ve Rus vapur kumpanyaları 1837 tarihinde Boğaziçi'nde vapurla yolcu taşımacılığını başlatmıştır (Tutel, 1994c).

Deniz ulaşımı sorununa milli imkânlar çerçevesinde çözüm bulabilmek amacıyla, kuruluşundan beri var olan Tersane-i Amire'nin bünyesinde 1839 tarihinde Vapurculuk Nezareti kurulmuştur (Tutel, 1994b). İlk buharlı yolcu gemilerinin çalıştırılmasıyla görevli Vapurculuk Nezareti, 1842 tarihinde Mecidiye Şirketi adını almıştır. Mecidiye Şirketi'nin 1844 – 1846 tarihleri arasında üç farklı grupta düzenlediği deniz seferlerinden Sevahil-i Mütecavire, bugünkü şehir hatlarının çekirdeğini oluşturacak şekilde Üsküdar, Kadıköy, Beşiktaş ve Adalar'a yapılan seyahatleri kapsamaktadır. Bu hatta 1846 tarihinde Sirkeci – Adalar, Sirkeci – Pendik, Sirkeci – Yeşilköy seferleri de eklenmiştir. (Tutel, 1994a). 1851 Tarihinde Hümapervaz adlı bir vapur Eminönü – İstinye arasındaki iskelelere uğrayarak Boğaz hattında hizmet vermeye başlamıştır (Tutel, 1994c).

1851 Tarihli bir hükümet layihasında[*] İstanbul'un deniz ulaşımı sorunu ele alınmıştır. Layiha'da günde sadece bir sefer yapan vapurun ihtiyacı karşılamadığı, yolcuların vapuru kaçırdıklarında evlerine kayıkla dönmek zorunda kaldıkları belirtilmektedir (Çelik, 1998). Bu layihanın düzenlenmesinden kısa bir süre sonra 17 Ocak 1851 tarihinde Boğaziçi'nin deniz ulaşımı sorunlarını aşabilmek ve vapur hizmetlerini geliştirebilmek amacıyla Şirket-i Hayriye kurulmuştur. Şirket-i Hayriye ilk iş olarak İngiltere'ye 6 adet yandan çarklı vapur siparişi vermiştir ve vapurlar 1854 tarihinde Boğaziçi'nde hizmet vermeye başlamışlardır (Tutel, 1994c). Şirket-i Hayriye'nin getirdiği bir yenilik de 1858 tarihinde Kabataş – Üsküdar arasında ilk arabalı vapur hizmetini başlatmasıdır (Kuban, 2004).

Rekabet olmaması amacıyla Tersane-i Amire vapurlarının Marmara kıyıları ile Adalar arasında, Şirket-i Hayriye vapurlarının ise Eminönü ile Boğaz köyleri arasında seferler düzenlemesine karar verilmiştir (Tutel, 1994c). Şirket-i Hayriye bir yandan nizamnameler çıkararak kendini geliştirmeye çalışırken, bir yandan yeni denizcilik işletmeleri kurulmakta ve bu kuruluşlar yeni düzenlemeler yapmaktadırlar. 1864 Tarihinde Tersane-i Amire'den bağımsız olarak kurulan Fevaid-i Osmaniye 20 gemisiyle Adalar'a ve Kadıköy'e seferler düzenlemiştir. Fevaid-i Osmaniye yönetimlerin ve düzenlemelerin değiştirilmesi

[*] Layiha, herhangi bir konuda bir görüş ve düşünceyi bildiren yazı anlamına gelmektedir (www.tdkterim.gov.tr).

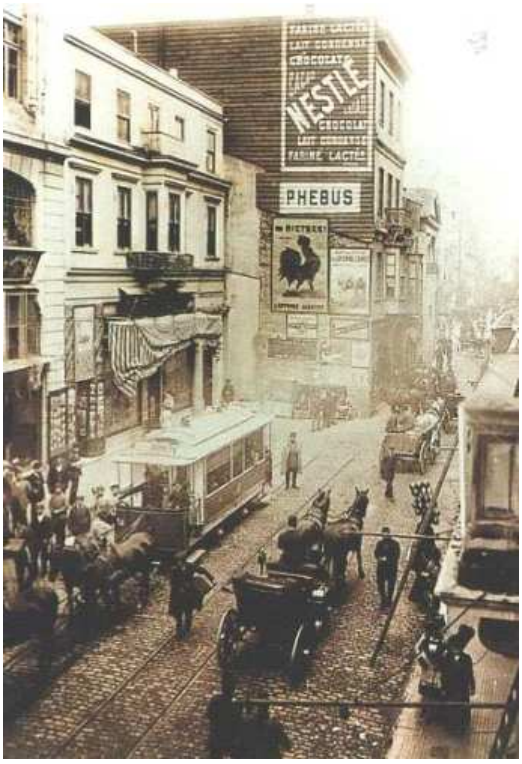
doğrultusunda 1871'de İdare-i Aziziye, 1878'de İdare-i Mahsusa ve 1910'da Osmanlı Seyr-i Sefain İdaresi adlarıyla hizmet vermeye devam etmiştir (Toprak, 1994b).

Birinci Dünya Savaşı'na kadar düzenli olarak seferlerine devam eden Şirket-i Hayriye ve Osmanlı Seyr-i Sefain İdaresi savaş sırasında vapurlarının çoğunu orduya vermiştir. Savaş sonunda Şirket-i Hayriye'nin sadece 18 vapuru kalmış, devletin ödenekleriyle ayakta kalabilmiş, 1945 tarihinde de bütün vapur ve mal varlığını Denizyolları İşletmesi Genel Müdürlüğü'ne devrettikten sonra şirket kapatılmıştır (Tutel, 1994c). Osmanlı Seyr-i Sefain İdaresi ise Cumhuriyet'in ilanından sonra Türkiye Seyr-i Sefain İdaresi adını almış, 1933 tarihinde de Devlet Denizyolları İşletmesi Müdürlüğü, AKAY İşletmesi Müdürlüğü ve Fabrikalar ve Havuzlar İşletmesi Müdürlüğü olmak üzere üç kuruma ayrılmıştır. Günümüze kadar İstanbul'un vapur seferleri sürekli değişen ve yenilenen kurumların adları altında düzenlenmiş, 1984 tarihinden itibaren de Türkiye Denizcilik İşletmesi Genel Müdürlüğü tarafından yönetilmektedir (Tutel, 1994a).

Raylı Sistemlerle Kent İçi Ulaşımın Gelişimi:

Özellikle vapur seferlerinin düzenli olarak uygulanmasıyla kent içi ulaşımın büyük ölçüde rahatlamasına rağmen kara ulaşımında az yolcu kapasiteli ve ücretleri de halk için oldukça pahalı olan arabalar yetersiz kalmaktaydı. Diğer taraftan nüfusun giderek arttığı İstanbul'da yeni mahalleler kuruluyor ve kentin sınırları sürekli genişliyordu (Çelik, 1998).

İstanbul'un kara ulaşımını rahatlatmak amacıyla ilk olarak Avrupa'ya özgü bir araç olan "atlı tramvay" sisteminin çözüm olabileceği düşünülmüştür. Bir ray güzergâhındaki arabanın atlarla çekilerek ilerlemesi sistemi üzerine kurgulanmış atlı tramvayın İstanbul'da hizmet verebilmesi amacıyla 30 Ağustos 1869 tarihinde Konstantin Krepano'nun sahibi olduğu Dersaadet Tramvay Şirketi ile 40 yıllık anlaşma yapılmıştır. Atlı tramvay ilk kez 1871 tarihinde Azapkapı – Ortaköy hattında hizmet vermeye başlamış, hemen ardından Aksaray – Yedikule, Aksaray – Topkapı, Eminönü – Aksaray hatları da devreye girmiştir. 1881 ve 1907 tarihlerinde Dersaadet Tramvay Şirketi yeni sözleşmelerle Karaköy – Tepebaşı – Taksim – Pangaltı – Şişli, Beyazıt – Fatih – Edirnekapı, Galatasaray – Tünel ve Pangaltı – Tatavla hatlarını açma imtiyazı almıştır. 1913 Tarihine kadar Eminönü – Bahçekapı, Harbiye – Maçka ve Ortaköy – Kuruçeşme – Bebek hatları yapılmıştır (Kayserilioğlu, 1994a).

Resim 2.19 Pera Caddesinde Atlı Tramvay (Durudoğan, 1998)

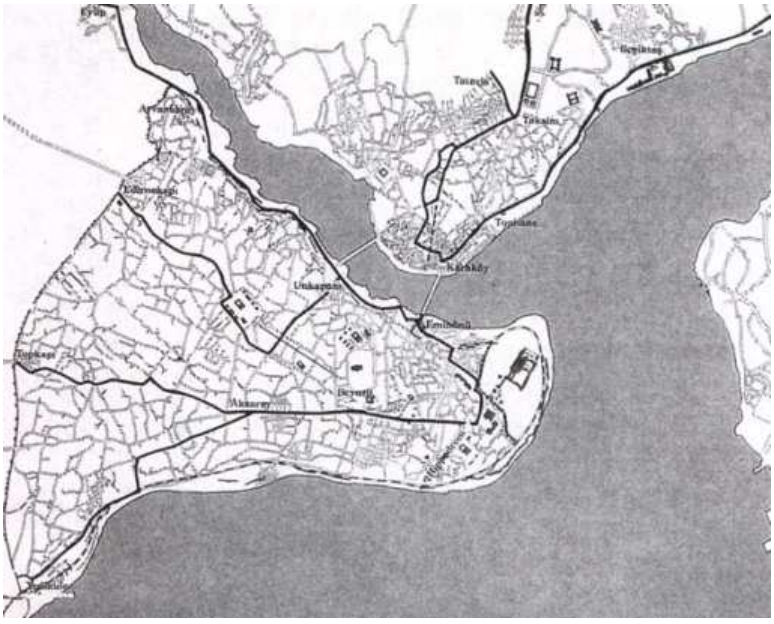
1914 Tarihinde Silahtarağa Elektrik Fabrikası'nın üretime geçmesiyle önce Karaköy – Ortaköy hattı elektrikli tramvay sistemine dönüştürülmüş ve Galata Köprüsü'nden de geçmesi sağlanmıştır. 1915 Tarihinin son aylarında İstanbul'un bütün tramvay hattı elektrikli sisteme geçirilmiştir (Kayserilioğlu, 1994a).

Resim 2.20 Pera Caddesinde Elektrikli Tramvaylar (Üsdiken, 1999)

Tramvay hatlarının hizmet vermeye başlamasıyla İstanbul'un kara ulaşımı büyük ölçüde rahatlatmıştır. Ancak kentin en yoğun arterlerinden birisi olan Yüksek Kaldırım Caddesi'nin dar ve oldukça dik bir yokuş olması, bu yolun sadece yaya olarak kullanılmasına olanak vermektedir ve bu nedenle Galata ve Pera bölgeleri arasındaki ulaşım halen önemli bir sorun teşkil etmektedir. Bu sorunu çözmek amacıyla 1869 tarihinde Fransız mühendis Eugène Henri Gavand'ın sahibi olduğu The Metropolitan Railway of Constantinople from Galata to Pera Şirketi'ne söz konusu bölgeler arasında bir metro yapma ve işletme imtiyazı tanınmıştır. 18 Ocak 1875 Tarihinde hizmet vermeye başlayan metro 554.80 m. uzunluğunda, 6.70 m. genişliğinde, 4.90 m. yüksekliğinde ve % 2 -15 dereceler arasında değişen eğimlere sahip olan bir tünel ile bu tünelin her iki ucundaki birer istasyon ve makine dairelerinden oluşmaktadır. Metro ilk hizmet vermeye başladığında tünelin içinde iki paralel hat üzerinde ikişer vagonluk iki tren çalışmaktaydı ve trenlerdeki birinci vagon yolcular, ikinci vagon ise eşya ve hayvanlar içindi (Çelik, 1998). Daha sonra tamamen yolcu ve eşya taşınmasına izin verilmesiyle trenler bir seferde 150 kişi taşıyabiliyordu (Kayserilioğlu, 1994b).

The Metropolitan Railway of Constantinople from Galata to Pera Şirketi 1900 Tarihinde imtiyazın uzatılmasını istemiş ancak siyasi nedenlerden dolayı kendilerine en fazla 5 yıl verilebileceği bildirilmiştir. Bunun üzerine The Metropolitan Railway of Constantinople from Galata to Pera Şirketi metroyu Tahtelarz Demiryolu Şirketi'ne devretmiştir. Tesis 1938 tarihinde de devlet tarafından satın alınarak işletilmeye devam edilmiştir (Kayserilioğlu, 1994b).

Resim 2.21 İstanbul'da Tramvay Hatları ve Tünel Güzergâhı (Çelik, 1998)

19. Yüzyılın sonlarına doğru İstanbul'un kent merkezinde hem denizyolu hem de karayolu ile ulaşım sorunları büyük ölçüde aşılmıştır. Ancak kent nüfusunun çok artması ve eski banliyölerin yoğun yerleşme bölgeleri haline gelmeleri sonucunda, banliyölerle İstanbul arasındaki ulaşım için sadece vapur seferlerinin yapılması yetersiz kalmaya başlamıştır. İstanbul'un kent merkezi ile banliyöleri arasındaki ulaşım sıkıntısı biri Avrupa yakasında Sirkeci – Yedikule, diğeri Haydarpaşa – Gebze arasında olmak üzere iki farklı banliyö treni hattı ile aşılmaya çalışılmıştır.

Demiryolu çalışmaları Avrupa yakasında 1870, Anadolu yakasında 1871 tarihinde başlamıştır. Avrupa yakasında ilk önce 1870 – 1871 tarihleri arasında Yedikule – Bakırköy – Yeşilköy – Küçükçekmece hattı inşa edilmiş, sonra hat Sirkeci'ye kadar uzatılarak 1872 tarihinde banliyö trenlerinin hizmet vermeye başlaması sağlanmıştır (Kösebay, 2007).

Anadolu yakasında 1871 tarihinde başlayan demiryolu çalışmaları Haydarpaşa – Kızıltoprak – Feneryolu – Göztepe – Bostancı – Maltepe – Kartal – Pendik – Gebze hattı boyunca inşa edilerek 1873 tarihinde bu hat üzerinde de banliyö trenleri kentin ulaşım sistemine katılmıştır (Kösebay, 2007).

Banliyö trenlerinin kent merkezinde Avrupa yakasındaki ilk durağı Sirkeci Garı 1887'de ve Anadolu yakasındaki ilk durağı Haydarpaşa Garı 1909 tarihinde hizmete girmiştir. Sirkeci ve Haydarpaşa Gar binalarının yer seçiminde vapur iskelelerine ve tramvay duraklarına yakın olmasına dikkat edildiği gibi mimarilerinin de görkemli olmasına özen gösterilmiştir (Çelik, 1998).

19. Yüzyılın ortalarında başlayan ve Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasına kadar hız kesmeden devam eden İstanbul'un ulaşım ağını geliştirme çabaları, günümüz sistemlerinin de çerçevesini oluşturmuştur. Kent içi ulaşım sistemlerindeki gelişim bir yandan İstanbul sakinlerinin seyahatleriyle birlikte sayfiye ve banliyö bölgelerinin gelişimini etkilerken, diğer taraftan İstanbul'a gelen konukların da kent merkezi kadar sayfiyelerini de tanımalarını sağlamıştır. Kent içi ulaşım sistemlerini geliştirme çabalarının başarısının, bu tez çalışması kapsamındaki en gözle görülebilir kanıtı kent merkezinin ardından sayfiye bölgelerinde de otel yapılarının yoğun bir şekilde inşa edilmiş olmasıdır.

2.1.2.4 İlk Turizm Hareketleri

Yeni ulaşım araçları, tehlikeli ve zorlu yolculuklar dönemini geride bırakmış, daha uzak ülkelere, daha güvenli ve konforlu seyahat imkânı tanımıştır. Seyahat dünyasındaki bu

gelişmeler, seyahatlerin "Turizm" adı altında bir sektör olarak daha düzenli bir şekilde hizmet vermesini sağlamıştır.

Turizm, Latince kökenli "tour" kelimesinden türetilmiştir, Türkçe'deki "tur" kelimesi ile ifade edilmektedir ve hareket edilen yere dönmek şartıyla yapılan seyahat manasına gelmektedir (Hazar, 2003). Avrupa'nın sözcük dağarcığına 1800'lerde girmiş, 1830'dan itibaren de yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Turist sözcüğü ise ilk kez 1838 tarihinde Stendal* lakaplı yazarın Mémories d'un Touriste** adlı kitabında kullanılmış ve yaygınlaşmıştır (Löschburg, 1998).

Ortaya çıktığı ilk yıllarda turizm sektörünün sunduğu seyahat, rehberlik, konaklama, yemek gibi hizmetler çok pahalıydı ve dolayısıyla müşteri kitlesini zengin üst tabakaya mensup yolcular oluşturmaktaydı. Seyahat acentalarının kurulması ve ulaşım ağının genişlemesiyle turizm sektöründe maliyetlerin düşürülmesi sağlanarak orta tabakaya da ulaşılmaya çalışılmıştır. İlk seyahat acentasını kuran İngiliz Thomas Cook, 1851 tarihinde 165.000 kişinin Londra Dünya Fuarı'nı ziyaretini sağlamıştır. Cook, bu tur için gazete ve dergilere reklam ilanları vermiş, müşterilerine tren yoluyla seyahat, konaklama ve Londra kent turundan oluşan gezi paketini sunmuştur. 1856 Tarihinde düzenlediği Avrupa turunda ise tren – gemi biletleri, otel, turist vergisi, bagaj taşıyıcısı, yemek, seyahat sigortası, seyahat çeklerinin temini, kredi mektupları, vize, ülkelere giriş izni, döviz, müze ve ören yerlerine giriş ücretleri, çevre gezileri, rehber, tanıtım kitap ve broşürleri gibi bütün gerekli işlemlerin hazır olarak müşterilere sunulduğu "her şey dâhil" sistemini geliştirmiştir. Thomas Cook'un başarısı üzerine arka arkaya turizm acentaları kurulmaya başlanmış ve böylece "Turizm Endüstrisi" doğmuştur (Löschburg, 1998).

Avrupa'dan İstanbul'a İlk Tur Organizasyonları, İç Turizm ve Sergi-i Umum-i Osmani

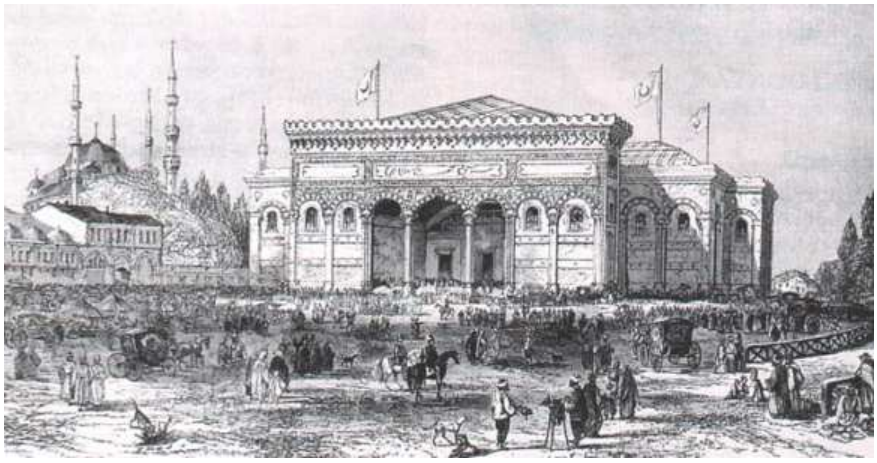
Avrupa'daki bütün bu gelişmelere karşın İstanbul'da turizm amaçlı organizasyonlar daha geç bir tarihte başlamıştır. Ancak İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar tüm dünyada olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde de gerçek anlamda turizm olgusundan bahsedilemez. Ancak ulaşım sistemlerinin gelişmesiyle daha kalabalık kitleler halinde insanların görev ve mecburiyet durumları dışında yaptıkları seyahatler, ilk turizm hareketleri olarak değerlendirilmektedir.

Prof. Dr. Zafer Toprak'a (1993) göre, Osmanlı Devleti'nde turizm endüstrisi "Ecânib Sınâatı" olarak anılmaktadır. Osmanlı Devleti'nde turizm kapsamına girebilecek ilk olay 1863 tarihinde hem Avrupa'dan hem de Anadolu'dan insanların Sergi-i Umum-i Osmanî'yi görmek

* 1783-1842 tarihleri arasında yaşamış olan Stendal'ın gerçek adı Marie-Henri Beyle'dir (Löschburg, 1998).
** Bir Turistin Anıları anlamına gelmektedir (Löschburg, 1998).

amacıyla İstanbul'a gelmeleridir. İstanbul'da demiryolları henüz gelişmediği için ulaşım denizyoluna bağlı olarak gelişmiştir. Avrupalı ziyaretçiler buharlı gemilerle, Marmara yakınlarından gelenler vapurlarla seyahat etmişlerdir (Akçura, 2002).

Sergi-i Umum-i Osmanî, Osmanlı Devleti'nin ekonomik sorunlarını çözmek ve Avrupa Devletleri ile rekabet edebilmek amacıyla düzenlediği ilk büyük ve uluslararası sanayi sergisidir.* Sergi için Sultanahmet Meydanı'nda 3500 m²'lik bir alana tasarımı Fransız mimar Bpurgeois'e ait özel bir bina yaptırılmıştır. Binanın içinde 13 ayrı pavyonda hem Osmanlı hem de Avrupa Devletlerinin sanayi ürün ve makineleri sergilenmiştir (Önsoy, 1988).

Resim 2.22 Sergi-i Umum-i Osmani Binası (The Illustrated London News, 11 Nisan 1863)

Sergi, Avrupa'da da büyük ilgi uyandırmıştır. Büyük Avrupa kentlerinden fabrikatör, devlet görevlileri, gazeteci gibi meslek icabı gelenlerin yanında sadece merak ettiği için İstanbul'a seyahat eden kalabalık gruplar da sergiye katılmışlardır. Nisan ayı başında 142 kişilik ilk grubu, 450 kişilik başka bir grup ve yenileri takip etmiştir. 450 Kişilik bir grup İstanbul'da beş gün kalmıştır. Yine Viyana'dan gelen başka bir grup ise, sergi sonrasında bütün İstanbul ve Boğazı gezip görmek için kentte birkaç gün konaklamışlardır (Akçura, 2002). Temmuz ayının sonuna kadar açık kalan serginin, bu ziyaretler sonrasında 100.000 – 150.000 kişi tarafından ziyaret edildiği düşünülmektedir (Önsoy, 1988).

22 Aralık 1862'de Sergi-i Umumi Osmanî Nizamnamesi'nin gazetelerde yayınlanması ve bütün vilayet ve kazalara bu serginin önemini anlatan genelgelerin gönderilmesiyle halkın sergiye ilgisi çekilmeye çalışılmıştır. Sergi döneminde İstanbul'a ulaşım araçlarında indirim uygulanmış ve serginin yakın çevresinde eğlenme - dinlenme yerleri açılarak Anadolu'dan gelebilecek ziyaretçi sayısı artırılmıştır (Önsoy, 1988). Zafer Toprak'a (1993) göre, bu sergiyi

* Bu tür sergiler, ilk olarak Londra'da 1851 tarihinde düzenlenmiş, daha sonraları bütün Avrupa'da yaygınlık kazanmıştır (Sédillot, 2005).

gezmek için Anadolu'dan insanların İstanbul'a kalabalık kitleler halinde gelmesiyle birlikte "İç Turizm" olgusu başlamıştır.

İstanbul'dan Avrupa'ya İlk Tur Organizasyonu ve J. Missiere

İstanbul'dan Avrupa'ya ilk organize tur da yine 1863 tarihinde İstanbul'da ünlü bir otelin işletmecisi ve Osmanlı Devleti'nin Levanten bir vatandaşı olan J. Missirie tarafından düzenlenmiştir (Akçura, 2000).

J. Missirie*, İstanbul'un turizm tarihinde öncü olması bakımından önemli bir kişiliktir. William Makepeace Tackerey'e (1845) göre, 1840 tarihinde Amerika'dan Avrupa'ya ve Yakın Doğu'ya geziler yapmış, bu geziler sonucunda rehber kitaplar yazmış ve kitaplarıyla Avrupa'da şöhret kazanmıştır. Kitaplarında İstanbul'un tanıtımına da yer vermiş ve böylece Avrupalı turistlerin İstanbul'a ilgisini çekmeyi başarmıştır (Gülersoy, 1999). İstanbul'da 1841 tarihinde Avrupa standartlarında otel açma girişimini, 1863 tarihinde İstanbul'dan Avrupa'ya düzenlediği tur organizasyonu takip etmiştir (Zat, 2005).

Vefa Zat'a (2005) göre, bu organizasyonun da 1863 tarihinde düzenlemesinin nedeni Sergi-i Umum-i Osmanî sergisine gelen turistlerin Avrupa'ya dönüş seyahatlerini organize etmektir. Ancak bu turun ilanlarının Osmanlıca gazetelere verilmiş olmasından, Osmanlı vatandaşlarına da hitap edildiği anlaşılmaktadır (Gülersoy, 1999).

J. Missirie'nin Avrupa Turunun 4 Haziran 1863** tarihli Tercüman–ı Ahval ve 21 Haziran 1863*** tarihli Ruzname-i Ceride-i Havadis gazetelerinde yayınlanan ilanına göre, temmuz ayında yola çıkılacak ve sırayla Napoli, Marsilya, Paris, Londra, Viyana kentleri gezilerek 42 günlük seyahatin sonunda İstanbul'a dönülecektir. Seyahate 150 kişi katılabilecektir ve bedeli kişi başı 75 Osmanlı Lirası'dır. Bu tur denizyolu, demiryolu ve karayolu seyahatlerini kapsamakta olup, bütün bu ulaşım sistemlerinde en lüks şartlarda yolculuk yapılacaktır. Konaklanan şehirlerde en iyi otellerde kalınacaktır. Müze, saray ve önemli yerler gezilecektir. Gezi sırasında isteyenlere tercüman imkânı da sağlanacaktır. Konaklama, ulaşım, gezilecek yerlerin giriş ücretleri ve tercümanlık hizmetleri fiyata dâhildir. Ancak yanına hizmetçi almak isteyenler hizmetçileri için kişi başı seyahat bedelinin yarısını daha ödeyeceklerdir. 50 Kilodan fazla bagaj için ekstra ücret alınacaktır. Bu seyahat hakkında daha fazla bilgi almak isteyen kişiler Beyoğlu'nda dört yol ağzında yer alan Hôtel d'Angleterre'e gidecek ve otelin

* Bazı kaynaklarda Mösyö Missière olarak ta anılmaktadır.
** Hicri takvime göre 17 Zilhicce 1279 tarihinde yayınlanmıştır.
*** Hicri takvime göre 4 Muharrem 1280 tarihinde yayınlanmıştır.

sahibi J. Missirie'e danışacaktır. Zafer Toprak'a göre (1993), bu tur ile günümüzde "package tur" diye bilinen turizm yöntemi İstanbul'da uygulanmaya başlamıştır.

J. Missirie ya da başka birisinin bir daha İstanbul'dan Avrupa'ya tur düzenlediğine dair bir belgeye ulaşılamamıştır. Avrupa'da bu tarz turları seyahat acentaları düzenlemektedir. İstanbul'da ise vapur acentaları başka ülkelere ulaşımı sağlamaktadır ancak turizme yönelik seyahat programları yoktur. J. Missirie'in girişiminden 20 yıl sonra Wagons Lits Şirketi, Avrupa içindeki seyahatlerini İstanbul'a kadar uzatmış, 1894 tarihinde de İstanbul'da bürosunu açarak İstanbul ile diğer ülkeler arasında düzenli seyahat programlarını yeniden başlatmıştır (Akçura, 2000).

Ulaşım sistemlerinin gelişimi ve İstanbul'a seyahat edenlerin sayısının artması üzerine, devlet yönetimi çıkardığı bazı nizamnamelerle turizm alanında düzenlemeler ve kısıtlamalar getirmiştir. Bu yönetmeliklerin turizm sektörüne bağlı olarak gelişen mahallerin iyi görünmesi, kutsal yerlerin ziyaretlerinde kurallara uyulması, turizme bağlı yeni mesleklerde ve konaklama yapılarında olduğu görülmektedir.

Turizme yönelik karar ve denetlemeler Sultan II. Abdülhamit döneminde ağırlık kazanmıştır. Rumeli demiryollarının yapılması ve Avrupa ile İstanbul'un bağlanmasının ardından Sultan II. Abdülhamit, bu hat üzerinde yer alan İstanbul mahallelerinin turistler için iyi görünümlü olması gerektiğini düşünmüştür. Bu nedenle 22 Mart 1893 Tarihinde 13 numaralı irade ile Yedikule ile Kumkapı arasındaki demiryolunun iki tarafındaki göçmen kulübelerinin kaldırılması, göçmenler için de uygun evler yapılmasını istemiştir. İstanbul'un genel görünümünün güzelleştirilmesi ve kente gelenler üzerinde olumlu etkiler bırakacak hale getirilmesi için Dâhiliye Nezareti ve Şehremaneti'nin üstüne düşenleri eksiksiz yapması gerektiği belirtilmiştir (Engin, 2001).

Turizm sektörüne bağlı olarak gelişen meslek gruplarının başında İstanbul'a deniz yoluyla gelen turistlerin etrafını saran hamallar ve otel simsarları bulunmaktadır. Hamallar yolcuların eşyalarını kapma yarışı yaparken, otel simsarları da yolcuları çalıştığı ya da getirdiği müşteri sayısına göre komisyon aldığı otellere götürme savaşı içindedir. Otellerde ise müşterilerine İstanbul'daki gezi ve işlerinde yardımcı olmak üzere tercüman - rehberler bulunmaktadır. Ancak tercümanlık yapan Rum, Ermeni ve Yahudilerin esnafla işbirliği yaparak turistlerden çok fazla ücretler aldıkları ve gezdirdikleri yerler hakkında yanlış bilgiler vermeleri konularındaki şikâyetler üzerine devlet yönetimi tarafından 23 Nisan 1893 tarihinde bir nizamname yayınlanmıştır. Ancak turistlerin gezi sonrası yazdıkları kitap ve gazete haberlerinde anlattıklarından bu nizamnamenin tam olarak uygulanmadığı anlaşılmıştır

(Engin, 2001). Örneğin E. Isambert 1873 tarihli Orient Paris adlı İstanbul'u anlattığı kitabında otel sahiplerinin odaları fahiş fiyatlara verdiklerini yazmıştır (Göksel ve Kuneralp, 1981).

Resim 2.23 Turistlerin Eşyalarını Taşıyan Hamal Betimlemesi (Gülersoy, 1999)

Bunun üzerine 7 Haziran 1893 tarihindeki 58 numaralı irade ile konuyla ilgili devlet kuruluşları uyarılmıştır (Engin, 2001).

10 Mart 1895* Tarihinde "Seyyâhîne Tercümanlık Edenler Hakkında Nizamnâme"** adı altında turistlere tercümanlık yapmak isteyenlerle ilgili düzenlemeler getiren yeni bir yönetmelik çıkarılmıştır. Altı maddeden oluşan bu yönetmelikte tercümanların bağlı oldukları Belediye'den mesleki yeterlilik belgesi almaları gerektiği ve bu belgeyi alabilmek için yapılması gerekenler kesin hatlarla belirlenmiştir (Ergin, 1995).

Turizmle ilgili olarak karşımıza çıkan bir başka belge de İstanbul'a gelen turistlerin cami ve diğer kutsal mekânları gezerken bazı uygunsuz hal ve hareketlerinin görüldüğü, bunları engellemek amacıyla bu mekânlardaki görevli sayısının ve denetimin artırılması konusundaki 5 Nisan 1906 tarihli ve 37 numaralı iradedir (Engin, 2001).

Turistlere tercüman – rehber olarak hizmet veren kişilerin yanı sıra İstanbul'a özgü gezi programlarının yer aldığı rehber kitaplarda basılmıştır. Demetrius Coufopoulos'un 1899 tarihinde Londra'da ikinci baskısını yapan A Guide to Constantinople adındaki kitabında

* Hicri takvime göre 14 Ramazan 1312 tarihinde çıkarılmıştır (Ergin, 1995).
** Mecelle-i Umûr-ı Belediyye, c 4, s 2146 (Ergin, 1995).

İstanbul'u tanıtan bir broşür de yer almaktadır. Tepebaşı Caddesi 18 numaralı adresindeki International Courriers and Guides Office isimli bir şirket tarafından hazırladığı anlaşılan broşür, İstanbul için beş ayrı tur programı da önermektedir (Akçura, 2002).

Osmanlı Devleti döneminde Avrupa ve Levanten kökenli şirketlerin bünyesinde gelişen turizm hareketleri, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla tamamen durma noktasına gelmiş, Cumhuriyet sonrası dönemde NATTA, PASRAPID, TUTTA, LE GLOBE, BULEKS, ITA gibi seyahat acentalarının ve Türk Seyyahin Cemiyeti* ile ulusal kuruluşların denetiminde atılım göstermeye başlamıştır (Akçura, 2000).

* Touring Club Turc ve Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu adlarıyla da bilinmektedir (http://www.turing.org.tr).

2.2 İstanbul'da Konaklama Yapılarının Gelişimi

Antik dönemde savaşlarla başlayan seyahatlerin ticaret, göç, din, sağlık, eğitim ve diplomasi gibi farklı amaçlarla da yapılmaya başlanması, seyahat edenlerin sayısının hızla artması, çok çeşitli milletlerden ve sınıflardan konukların gelmesi vb. nedenler tarih boyunca İstanbul'da farklı kültür ve bütçelere yönelik konaklama yapılarının inşa edilmesine neden olmuştur.

19. yüzyılda endüstri devrimiyle başlayan sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmelerin turizm sektörünün doğmasına neden olması, konaklama yapılarının sadece barınma imkânının verildiği tek bir mekândan lüks otellere doğru bir gelişim göstermesini sağlamıştır.

2.2.1 Antik Çağ'dan 19. Yüzyıla Kadar Konaklama Yapılarının Gelişimi

Antik Dönem: Yazılı kaynaklarda genel konaklama kültürü ve yapılarının tarihsel gelişimine yönelik bilgiler oldukça sınırlıdır. İstanbul'da antik dönemde yoğun derecede seyahat edildiği bilinmesine rağmen, yazılı ve görsel belgelerde konaklama yapılarının bulunduğuna dair bir bilgiye henüz rastlanamamıştır. Bu nedenle İstanbul'da antik dönem konaklama kültürü ve yapıları konusunda kesin yorumlar yapılamamaktadır (Kuban, 2004). Ancak İstanbul'da antik dönemde Yunan kökeninden gelen uygarlıkların yaşadıkları göz önünde tutularak, konaklama yapılarının bulunduğu ve Yunan kültürüyle benzer özellikler taşıdığı düşünülmektedir. Nitekim Lionel Casson (2008), Batı Anadolu'da yapılan kazılarda ortaya çıkarılan konaklama yapılarının, Yunanistan'ın antik kentlerinde bulunan konaklama yapılarına çok benzediklerini belirtmektedir.

MÖ 3000 – 1200 tarihleri arasında herhangi bir konaklama yapı tipinin olmadığı, seyahat edenlerin yatak ve yeme – içme gereçleri de dâhil olmak üzere gerekli olabilecek bütün eşyalarını yanlarında taşıdığı bilinmektedir. Yolcular gittikleri kentlerde öncelikle yerli halktan kendilerini evlerine kabul edebilecek birilerini aramakta, bulamazlarsa açık havada zaten yanlarında getirdikleri yataklarını sererek ya da çadır kurarak konaklamaktadırlar (Casson, 2008). Bu dönem de din ve batıl inançlar yerel halkı, yolcuları konuk etmek konusunda teşvik etmektedir. Yolcuya yardımcı olmaktaki felsefe "bir yabancıya bugün yemek ve yatacak yer verirseniz, belki de o yabancı başka bir zaman size de aynı şekilde davranacaktır" temeli üzerine kurulmuştur (Maviş, 2006).

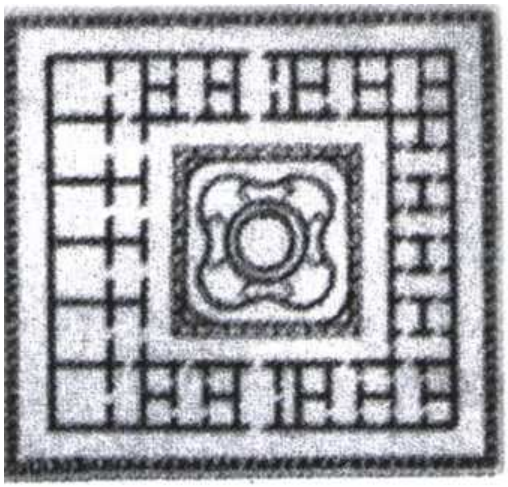
Herkese açık özel konaklama yapılarının inşa edildiği, çeşit ve sayılarının çok arttığı dönemlerde bile seyahatlerde konukseverlikten faydalanma alışkanlığı devam etmiştir. Nitekim herkese açık olan ilk konaklama yapılarının ortamı toplumda üst sınıf, yanında annesi ya da eşi gibi bir bayanla seyahat eden, dindar veya nezih bir ortam isteyen kişilerin

konaklaması için uygun değildir. Tüccarlar iş ortaklarına, asiller ve zenginler kendi nüfuzlu arkadaşlarına ve sıradan kişiler de onları kim kabul ederse onun evine misafir olmaktadır. Bu dönemin konukseverlik anlayışı çerçevesinde zenginlerin evinde bir ya da birkaç tane "zenon" adı verilen bir misafir odası bulunmaktadır. Zenonların ait oldukları evden farklı özel bir sokak girişi, yatak ve yemek odaları vardır (Casson, 2008).

Sadece devlet görevlileri için durum farklıdır ve onlara özel yapılmış konukevlerinde konaklamaktadırlar. Yola çıkmadan önce kendilerine devlet tarafından verilen özel belgelerde, konukevi tarafından yolcunun rahat ettirilmesi, kaliteli yemekler verilmesi, binek hayvanının beslenmesi ve yolcu ayrılırken kendisine bir günlük kumanyanın verilmesi yönünde talimatlar bulunmaktadır (Casson, 2008).

MÖ 500 – 300 tarihleri arasında herkese açık ve özel olarak işletilen konaklama yapıları inşa edilmeye başlanmış ve konaklama yapılarının sayıları ve çeşitleri önemli derecede artmıştır (Casson, 2008). Emel Kayın'a (2000) göre erken Yunan döneminde konaklama yapıları genelde "katagogion" adıyla anılmaktadır. Bu yapıların barınmanın yanında meyhane ve genelev işlevleri de vardır. Katagogionlar düşük veya yüksek standartlı olmak üzere farklı sınıflara ayrılmaktadırlar. Düşük standartlı katagogionlarda konaklama sandalyelerin üzerinde gerçekleştirilmekte olup, temizlik koşullarına önem verilmemektedir. Yüksek standartlı katagogionlarda ise tek yataklı, şamdanla aydınlatılan ve kapıları kilitlenebilen odaların yanında iyi yemeklerin sunulduğu ve kalabalık toplantıların yapılabildiği salonlar bulunmaktadır.

Katagogionlar kare planlıdırlar ve ortasında sütunlu bir avlu etrafında dizilen odalardan meydana gelmektedirler. Genelde iki katlıdırlar. Oda, salon ve ahırların birden fazla avlu etrafında çözümlendiği örnekleri de vardır (Kayın, 2000).

Resim 2.24 Antik Dönem Konaklama Yapıları (Kayın, 2000)

Resim 2.25 Antik Dönem Konaklama Yapıları (Kayın, 2000)

Katagogion yapılarına Yunanistan'ın Olympia, Epidaurus, Kassope gibi antik kentlerinde yapılan kazı çalışmalarında rastlanmıştır. Emel Kayın'a (2000) göre aynı uygarlığın eserleri olmalarından dolayı katagogionlar, Batı Anadolu içinde aydınlatıcı bir nitelik taşımaktadırlar.

Resim 2.26 Kassope Antik Kenti'nde Bir Katagogion (www.utdirect.utexas.edu*, 2009)

Roma İmparatorluğu döneminde yol yapımında ve güzergâhlarının oluşturulmasında önemli gelişmeler kaydedilmesi ve seyahat edenlerin sayısının artması konaklama yapılarının gelişimini de doğrudan etkilemiştir. Roma İmparatorluğu sınırları içerisindeki konaklama yapıları inşa edildikleri yer ve müşteri profillerine göre farklı isimlerle anılmışlardır. Kırsal alanlardaki konaklama yapıları "mansio", "mutatio" ve "stabulum" isimleri ile anılmakta ve plan şemaları katagogionlara benzer şekilde kare bir avlu ve avlunun etrafında yolcuların kaldığı odalardan meydana gelmektedir. Kentlerdeki konaklama yapılarından diğerlerine

* http://www.laits.utexas.edu/dasebeta/search/item?classics.place_name=Kassopi&num=13

nispeten saygın kabul edilenleri “hospitium” ve “deversorium”; denizci, arabacı, hamal gibi kişilerin tercih ettiği ucuz konaklama yapıları “caupona” isimleri ile anılmaktadır. Kentlerde konaklama yapıları hem kent merkezinde hem kent kapılarının dışında bulunmaktadır. Deniz kıyısında kurulan kentlerde genelde limanlara yakın bölgelerde daha yoğun inşa edildikleri bilinmektedir. Konaklama yapıları genelde kadınlar tarafından işletilmektedir ve köleler hizmet vermektedir (Casson, 2008).

Kentlerdeki konaklama yapılarının planları kırsal alanlardaki örneklerinden farklıdır. Zemin katta giriş odası ve avlu yerine mutfak, restoran, resepsiyon, tuvalet ve birkaç oda bulunmaktadır. Restoranlar günümüz modern otel yapılarında olduğu gibi sadece konaklayanlara değil, dışarıdan gelen müşterilere de hizmet vermektedir ve ayrı sokak girişleri vardır. Konaklayanlar restoranlarda yemek yiyebildikleri gibi oda servisinden de faydalanabilmektedirler. Cella adı verilen yatak odaları ikinci kattadır ve odalardaki eşyalar yatak, lazımlık ve şamdandan ibarettir. Konaklama yapılarının içinde banyo mekânları yoktur, bunun için müşteriler kentin hamamlarına gitmek zorundadırlar (Casson, 2008).

Bütün konaklama yapılarında sosyal ve ahlaki düzey çok düşüktür, yerli halkın buralara gitmesi ayıp kabul edilmektedir. Ayrıca Kiliseler, Havari Nizamnamesi’nde inançlı kişilerin zorunlu kalmadıkça bu yapılarda kalmaması yönünde karar almıştır. Laodicea Konseyi de 363 tarihindeki toplantısında bu yapılarda konaklamayı tamamen yasaklamıştır. Buna karşılık Caesarealı Basil adındaki bir din adamı tarafından Hıristiyan gezginler için misafirhaneler kurma fikri ortaya atılmıştır ve ihtiyaç duyulan her yerde dindar yolcuların konaklayabileceği yapılar inşa edilmiştir. Başlangıçta “basileias” diye anılan bu kurumlar daha sonra Yunanca konuşulan her yerde standart hale gelen ve “yabancıları kabul eden yer” ve “konuk evi” manalarına gelen “xenodocheion (ksenodokhion)” adını almışlardır. Bir süre sonra kilise ve manastırlarda Hıristiyan, sinagoglarda da Yahudi gezginlerin konaklayabilmesi için özel bölümler yapılmıştır (Casson, 2008).

Orta Çağ: Konstantinapolis’e gelen yabancıların konaklayabilecekleri çeşitli kuruluşlar vardır. Bunlar başta özel kişilere ait kâr amacıyla işletilen konaklama yapıları, hayır amacıyla yapılmış ve aynı zamanda hastane işlevi de olan misafirhaneler, kilise - manastırlar ve tüccar evleridir (Hür, 1994a).

Özel kişiler tarafından işletilen konaklama yapılarına “pandoheion” denilmektedir. 398 – 404 tarihleri arasında Konstantinapolis patriği olan İoannes Hrisostomos’un el yazmalarına göre pandoheionlar konaklamanın yanında meyhane ve genelev olarak ta kullanılmaktadırlar (Hür, 1994a).

Antik dönemde olduğu gibi ksenodokhionlar ortaçağda da Konstantinapolis'te hizmet vermeye devam etmektedirler. Ancak antik dönem ksenodokhionlarından farklı olarak konaklamanın yanında hastane olarak ta hizmet verebilen ve kapılarını dindar olmayan yolculara da açan birer hayır kurumudurlar. Kentin hayır kurumlarından olmaları nedeniyle imparatorlar, imparatoriçeler, zengin kişiler, kiliseler ve manastırlar tarafından yaptırılmışlardır (Hür, 1994a).

Konstantinapolis'te birçok imparator ve imparatoriçenin ksenodokhionlar yaptırdığı ve bunlardan özellikle II. Theodosius, Justin, Justinian ve Thedora'nın ksenodokhion yapımına önem verdiği bilinmektedir (Casson, 2008). 10. yüzyıla ait bir yazmadaki bilgilere dayanarak I. Romanos Lekapenos'un ticaret ya da mahkeme amacıyla Konstantinapolis'e gelenler için Domninos Revağı'nın yakınlarında bir ksenodokhion yaptırdığı düşünülmektedir. Bu yazmaya göre oda ve ahırlardan meydana gelen bu ksenodokhionda yolculara yiyecek ve giyecek verilmektedir (Hür, 1994a). Yine Bizans kaynakları IV. Mihail'in yaptırdığı ve aynı zamanda hastane gibi de hizmet veren beş ya da altı adet konaklama yapısından bahsetmektedir (Kuban, 2004). İmparatorlar aynı zamanda bu yapıları koydukları kanunlarla devamlılıklarını sağlamaya çalışmışlardır. Örneğin Justinian, hazırlattığı kanunnamesinde "Bir vasiyetnamede miras bırakılan kişi olarak –fakirler- deniyor ve başka bir nitelik belirtilmiyorsa, vasiyet miktarı yerel misafirhaneye verilir" maddesine yer vermiştir (Casson,2008).

Ksenodokhionların ortaçağda iki farklı işleve sahip olması nedeniyle 6. Yüzyıldan sonra "konuk evi" olan ksenodokhion ile hastane anlamına gelen ksenon sözcüklerinin birbirinin yerine kullanıldığı bu döneme ait yazmalardan anlaşılmaktadır (Hür, 1994a).

Ksenodokhionların yapım amacı gibi işletim sistemleri de diğer konaklama yapılarından farklıdır. Ksenodokhion ve ksenonların ortak yöneticisine "ksenodohos" denilmektedir. Saray protokolünde önemli bir yeri olan ksenodohos, yerel ruhani reise bağlıdır. 8 – 10. Yüzyıl Konstantinapolis ksenodohoslarına ait birçok mühür günümüze ulaşmıştır (Hür, 1994a).

Ksenodokhionlar antik dönemde ilk yapıldıklarında bütün gezginler için değil sadece Hıristiyan inancına mensup kişilerin konaklaması amacıyla yapılmışlardır. Ortaçağda ise kamu yararına hasta, yoksul ve diğer yolculara da hizmet vermeye başlamışlardır. Ancak Hıristiyanlık camiasının sapkın ve pagan olarak nitelendirdiği kişileri bu kurumlardan uzak tutabilmek amacıyla, bu yapılardan faydalanmak için gelenlerden piskopos ya da papazlardan tavsiye ya da selamet mektubu adını taşıyan belgelerinin olması istenmiştir (Casson, 2008).

Elinde mektubu olan bir gezgin gece ya da gündüz istediği ksenodokhiona başvurabilir ve kabul edileceğine güvenebilmektedir. Farklı cinsiyetlerde olanlar farklı odalarda kalmak zorundadır. Yolcuya sunulan yemekler kurumun imkânlarına göre çeşitlilik göstermektedir. Konaklama ve yemek vermenin yanında hastalara doktor ve ilaç, fakirlere giyecek ve para, inançlı kişilere meditasyon ve dua, kenti bilmeyenlere rehber hizmetleri de sunulmaktadır. Hayırseverlik amacıyla yapıldıkları için ksenodokhionlarda konaklayanlardan ücret talep edilmemektedir. Bunun yanında zengin konuklardan bağış kabul edilmekte ve uzun süreli konaklayanlardan günlük işlere yardımcı olması beklenmektedir (Casson, 2008).

Ksenodokhionların bütün gezginlere hizmet vermeye başlamasıyla din amaçlı seyahat edenlerin konaklamak amacıyla tercihleri genelde manastır ve kiliseler olmuştur. Manastır ve kiliselerde konaklama yapılarının yerleri dikkatlice seçilmektedir. Manastırlarda genellikle girişte ve diğer yapılardan uzakta; kiliselerde dini topluluğu rahatsız etmeden duaya katılabilmeleri için nartekse yakın; şehit ve azizlerin gömülü olduğu kutsal yerlerde "azizin misafiri olmak" anlayışı içerisinde mezara yakın olmaktadır. Manastır misafirhaneleri keşişler tarafından, kilise misafirhaneleri ise papazlar tarafından yönetilmektedir. Sekreter, doktor, aşçı ve bakıcılar gibi misafirhanelerin diğer personeli kendilerini tam olarak işe verebilmeleri amacıyla aile bağları olmayan, evlenmemiş kadın ve erkeklerden seçilmektedir (Casson, 2008).

Bir başka konaklama yapıları da sadece tüccarlar için yapılmış, "çadır kampı" manasına gelen ve "mitation" adıyla anılan misafirhanelerdir. 10. Yüzyıla ait önemli bir kaynak olan Eparhos Kitabı'nda Konstantinapolis'e gelen Suriyeli tüccarların enoikion denen ücret karşılığında mitationlarda konakladıkları, mitationlarda tüccarların mallarını koyabilecekleri özel depoların bulunduğu ve tüccarların bu depolardan doğrudan satış yapabildikleri yazılıdır. Zamanla mitationlar ticaret işlevlerini yitirerek sadece konaklama yapıları haline gelmişlerdir (Hür, 1994a).

Konstantinapolis konaklama yapılarına ait birtakım vakfiye ve yazmalar bulunmasına rağmen yapıların mimarisiyle ilgili bilgilere henüz ulaşılamamıştır. Bu konudaki görüşler Doğan Kuban'ın (2004) ksenodokhionların erken dönem Türk hanlarında olduğu gibi hızlı inşa edilmiş ahşap yapılar olabileceği ve Ayşe Hür'ün (1994a) günümüzde Balkapanı Hanı, Çuhacı Han ve Hurmalı Han olarak bilinen yapıların Bizans döneminin konaklama yapıları olarak hizmet vermiş ya da bu yapıların Bizans dönemindeki konaklama yapılarının üzerine inşa edilmiş olabileceği ile sınırlıdır.

Yeni Çağ: Kentin Osmanlılar tarafından alınmasından sonra da seyahatler artarak devam etmiş, yabancılar ilk dönemlerde gayrimüslimlere ait konaklarda ve Bizans'tan kalan konaklama yapılarında konaklamışlardır. Kentin Latin istilası ve Osmanlılar tarafından alınması gibi savaş süreçlerinde birçok yapısını kaybetmesine rağmen çok sayıda manastır ve kiliselerin ayakta kaldığı ve konaklama hizmeti vermeye devam ettiği bilinmektedir (Kuban, 2004). Özellikle kentin ticaret merkezleri olan Eminönü ve savaş dönemlerinde barış ortamını koruduğu bilinen Galata bölgelerindeki konaklama yapıları da yabancıları ağırlamaktadır (Sakaoğlu, 1994c).

Diğer taraftan yeni inşa edilen konaklama yapıları 19. yüzyıla kadar Osmanlı kültürü etkisinde gelişme gösterecektir. Osmanlı kültüründe yabancıları ağırlamakta misafirperverlik anlayışı hâkimdir. Konaklama işlevinde kullanılan "kervansaray, han, misafirhane, tabhane, imaret, mihmanhane, mihmanhane-i misafirin" adı verilen ve işlevleri bakımından bazı farklılıklar gösteren bu yapılar Osmanlı Devleti'nin hayır kurumları manasına gelen vakıf yapılarının içinde yer almaktadır. Bizans İmparatorluğu'ndaki imparatorların ve ileri gelenlerin ksenodokhion yaptırması ile Osmanlı İmparatorluğu'ndaki sultanların kervansaray yaptırmasındaki zihniyet aynıdır, yolculara ve yoksullara yardım amacı taşımaktadırlar (Kuban, 2004).

Osmanlı kültüründe konaklama yapısı denildiğinde ilk olarak akla gelen ve eski belgelerde en çok karşımıza çıkan tanımlar "kervansaray ve han" kelimeleridir. Eski belgelerdeki kullanıma bakılırsa kervansarayla han arasında anlam farkının gözetilmediği görülmektedir. Cafer Çelebi, Risale-i Mimariyye'de "han" sözcüğünün Farsça "hane" kökenli sözcüğünden geldiğini ve kervansarayla aynı anlama geldiğini yazmaktadır. Ancak İstanbul'da başta han ve kervansaray sözcükleri aynı anlama gelirken, zamanla "han" sözcüğünün ticaret amacıyla yapılan iç avlulu yapılar için kullanıldığı görülmektedir (Kuban, 1998).

Aslında kervansaraylar doğrudan Osmanlı kültürüne özgü yapılar değildirler. Bu yapılar Osmanlı kültürüne, 11–14. yüzyıllarda bütün Anadolu'da ticaret yollarını ele geçirmiş ve bu ticaret yolları üzerinde kervanların güvenle konaklayabilmesi amacıyla kervansaraylar inşa ettikleri bilinen Selçuklulardan geçmiştir. Selçukluların da kervansarayları, Karahanlılar ve Gaznelilerin "ribat" adı verilen askeri amaçla inşa ettikleri yapılardan esinlendikleri düşünülmektedir (Kayın, 2000).

Selçuklu yapı geleneğinden etkilenmekle beraber Osmanlı dönemi kervansarayları kendisine özgü karakterlere sahiptir ve konumlarına göre yerleşim merkezindekiler "kent içi hanı", ticaret yolları üzerindekiler "menzil hanı" olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Kayın, 2000).

Kent içi hanları külliyelerin bir parçası olarak ya da tek yapı olarak inşa edilmişlerdir. Mevcut parsellere göre şekillenmiş, ticaret yollarındaki güvenlik problemlerinin olmaması nedeniyle dış mekânla bağlantılı, bazılarının cephelerinde dükkânlara yer verilmiş ve giriş portalleri Selçuklu kervansaraylarına göre daha mütevazı yapılmıştır. Yolcu ve hayvanların konakladıkları bölümler hem mekân hem de kat olarak ayrılmıştır (Kayın, 2000). İstanbul'da külliye içindeki sistem yolcular ve hayvanlar için farklı binalar inşa edilmesidir. Yolcuların kaldığı bina "tabhane", hayvanların kaldığı bina "kervansaray" adıyla anılmaktadır. Külliyelerdeki asıl konaklama yapısı tabhanelerdir, kervansaray "ahır" manası taşımaktadır (Kuban, 1998). Bağımsız tek yapı olarak inşa edilen hanlar ise mevcut parsele göre şekillenmekle beraber genelde dikdörtgen ya da kare planlı ve iki katlı yapılardır. Ortasında geniş bir avlusu ve avlunun etrafında yarı açık ve kapalı mekânlar bulunmaktadır. Büyük hanların avlusunun ortasında genellikle bir şadırvan ya da çeşme vardır. Avlunun etrafında alt katta mahzen, ambar ve ahırlar gibi ikincil mekânlar, üst katta ise revaklı yarı açık bir mekân olan divanhane (sofa) ve bu revakların arkasında konukların kaldığı odalar sıralanmaktadır. Odalarda ocak ve kandil nişleri bulunmaktadır. Pencereler bazen sadece sokak cephesinde bazen hem sokak hem revak cephesindedir (Sakaoğlu, 1994c).

İstanbul'da 15 – 18. Yüzyıllar arasında inşa edilen hanlar genelde ahşaptır, taş ve kargir örnekler oldukça azdır (Kuban, 1998). Bazılarının zemin katları moloz taş, birinci katları ile bütün yatay elemanları ahşaptır. Yangınlar yüzünden 2 Haziran 1696 tarihi ile yapıların kargir inşa edilmesine dair emir yayınlanmasına rağmen hanların kenar semtlerde ahşap inşasının devam ettiği bilinmektedir (Kuban, 2004).

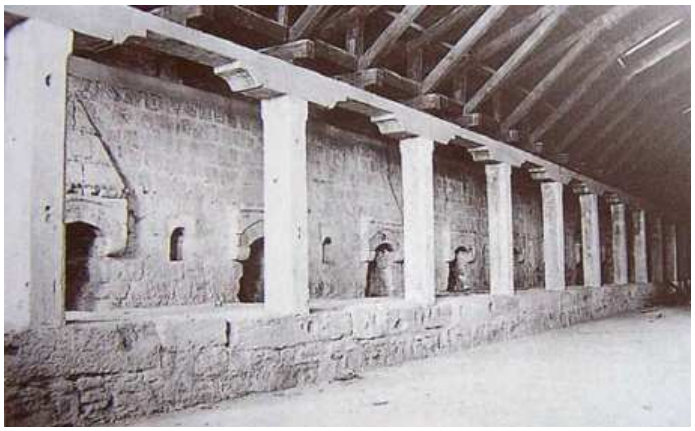

Resim 2.27 Ahşap Bir Kervansaray ve Avlusunda Kervanlar Gravürü (Kuban, 1998)

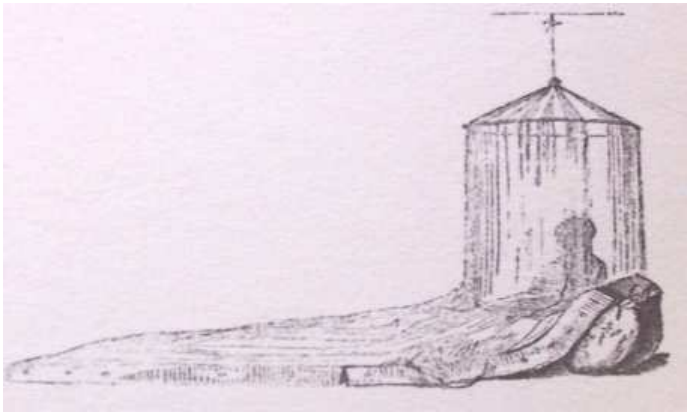

Resim 2.28 Kargir Bir Kervansaray ve Avlusunda Kervanlar Gravürü (Kuban, 1998)

Kervansaray ve hanların kendine özgü bir yaşam tarzı vardır. Farklı kültürlerden gelen ve çoğunluğunu tüccarlar oluşturmakla beraber farklı mesleklerden yolcular, dünyanın çeşitli yerlerinden gelen ticaret malları, deve ve at gibi yük hayvanları, hancı ve çalıştırdığı hizmetlileri ile renkli bir görüntüye sahiptirler. Karanlık bastıktan sonra hanın kapıları kapatılmaktadır ve sabahleyin herkes malını kontrol etmeden kimsenin dışarıya çıkmasına izin verilmemektedir. Her dilden, dinden ve ırktan yolcular kabul edilmekte ve hepsine eşit muamele yapılmaktadır (Kayın, 2000). Bu yapılarda konaklama hizmeti ya karşılıksızdır ya da "1 akçe" gibi az bir ücret alınmaktadır. Buna karşılık odalardaki konfor asgari düzeydedir ve yatak, ocak ve kandilden ibarettir. Hanlarda mutfak yoktur, yolcuların yemek için ya imaretlerden faydalanmaları ya da çarşı pazardan aldıklarını odalarındaki ocaklarda pişirmeleri gerekmektedir. Bazı hanlara imaretlerden bakraçlarla günde iki öğün yemek götürülüp, oda kapıları arasındaki nişlere bırakılmaktadır. Hanlarda banyo da yoktur, bunun için kentin hamamlarından faydalanmaktadırlar. Yaz aylarında revaklar yatmak için de kullanılmaktadır (Sakaoğlu, 1994c).

Resim 2.29 Büyükçekmece Kervansarayı'nın Revağında Yatma Bölümleri (Sakaoğlu, 1994c)

Resim 2.30 Fellows'un bir handa gecelemek için kullandığı yatağın çizimi (Kayın, 2000)

Hans Dernschwam, kadınların kervansaray ve misafir hanlarına kabul edilmediğini; yanlarında eşleri, kızları ya da kız kardeşlerini getirenlerin tanıdıklarının ya da ücret karşılığında ağırlayan birilerinin evlerinde konaklamak zorunda olduklarını belirtmektedir. Kente getirilen kadın esirler ise sadece Esir Hanı'nda kalmaktadır (Sakaoğlu, 1994c).

İstanbul'a dünyanın her yerinden insanlar geldiği için kentte güvenlik ve disiplin sorunlarına neden olmuştur. Bu nedenle konuklar ve konaklayabilecekleri yapılar konusunda bazı önlemler alınmıştır. Genelde gemi yolcularının kaldığı Kasımpaşa, Galata ve Tophane'deki misafir hanları, karakullukçular ve yasakçılar tarafından gece gündüz denetim altında tutulmaktadır. Gemi tayfalarının kentte konaklamaları yasaktır ve sadece çalıştıkları gemilerde kalmaktadırlar. İş takibi için gelenlerden kefil göstermeleri istenmekte ve külliyelerin tabhanelerinde kalmalarına izin verilmektedir. İstanbul'a gelen diplomat, gezgin ve araştırmacılar ya elçiliklerde ya da Elçi Hanı'nda kalabilmektedirler. Müslüman elçiler ise yönetimin kendileri için yaptırdığı özel konakları kullanmaktadırlar. Gayrimüslimler bütün kervansaray ve misafir hanlarında kalabildikleri gibi kilise ve manastırların

misafirhaneleriyle, Galata'daki evinin odalarını kiraya veren birilerinde konaklayabilmektedirler (Sakaoğlu, 1994c).

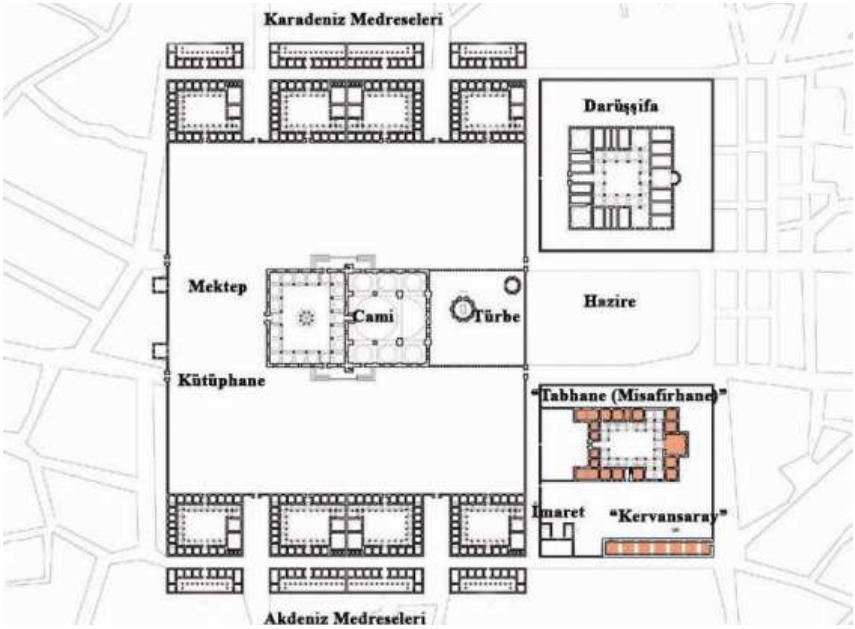
İstanbul'da 15. yüzyıldan itibaren inşa edilemeye başlanan kent içi hanların yanı sıra, 16. yüzyıldan itibaren kentin sınırları içerisinde olmayan ancak kente yakın bölgelere menzil hanları yapılmıştır. Menzil hanları, Osmanlı Devleti'nin iskân politikası çerçevesinde ticaret ve hac yollarının üzerinde 30–40 km mesafelerle inşa edilmişlerdir (Müderrisoğlu, 2002a). Sultan, şehzade, sadrazam ve vezir gibi saray çevresi tarafından tüccar, hacı, seyyah ve özellikle askerlerin rahat ve güvenli bir şekilde konaklamaları amacıyla yaptırılmışlardır. Menzil hanları genelde bir külliyenin parçasıdırlar ve menzil külliyelerinin yapımıyla birlikte Osmanlı Devleti'nin iskân politikası gereği külliyenin etrafında mahalleler kurulmaktadır. Yerleşimin ve iki menzil külliyesi arasındaki güvenlik, mahalle halkının silahlanması ve gerektiğinde menzillere askeri birliklerin gönderilmesi anlamına gelen "derbent" yöntemiyle sağlanmaktadır. Böylece kervan, hac kafilelerinin ve diğer yolcuların güvenlik içinde seyahat etmeleri mümkün olmaktadır (Müderrisoğlu, 2002b). Menzil hanları, kent içi hanlara göre daha geniş alanlara, daha fazla sayıda odalara, büyük ahırlara ve kale gibi korunakları görünümlere sahiptirler (Kayın, 2000).

Ayrıca Karadeniz girişindeki Kavaklar'da karantinaya alınanların, İstanbul'a girmesine izin verilmeyenlerin ve Boğaz'dan Karadeniz'e açılmak üzere bekleyenlerin konakladıkları "Yol Geçen Hanları" vardır (Sakaoğlu, 1994c).

15. Yüzyıl Konaklama Yapıları: İstanbul'da Osmanlı Devleti'nin konaklama yapıları ilk olarak külliyelerin bir parçası olarak inşa edilmeye başlanmıştır. Bu bağlamda ilk konaklama yapıları 1463 – 1470 tarihleri arasında Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılan Fatih Külliyesi'nin tabhanesi ve kervansarayıdır. Külliye'nin güneydoğusundaki tabhanede, yolcular ve nekahet dönemindeki hastalar konaklayabilmektedirler. İçinde mescit ve aşevi bölümleri de bulunan tabhanenin altında tek sahınlı bir kervansaray vardır (Eyice, 1994). Yolcuların tabhane bölümünde konakladıkları, hayvan ve yüklerinin kervansaraya bırakıldığı bilinmektedir. Çorbacı kapısıyla külliye avlusu ile ilişkisi kurulan tabhanenin, altındaki kervansaray yapısıyla da hayvan ve yük ikilisinin yolla bağlantısı sağlanmıştır (Cantay, 2002). Ancak çeşitli tarihlerdeki depremlerde büyük zararlar gören Fatih Külliyesi'nin tabhane ve kervansarayı korunamamıştır.

16. Yüzyılın sonlarında İstanbul'a gelen İngiliz gezgin John Sanderson, Fatih Külliyesi'nin tabhane ve kervansarayının 100 civarında odası olan büyük bir yapı olduğundan bahsetmektedir. Ayrıca bu yapıya din ve millet ayırımı yapılmaksızın herkesin kabul

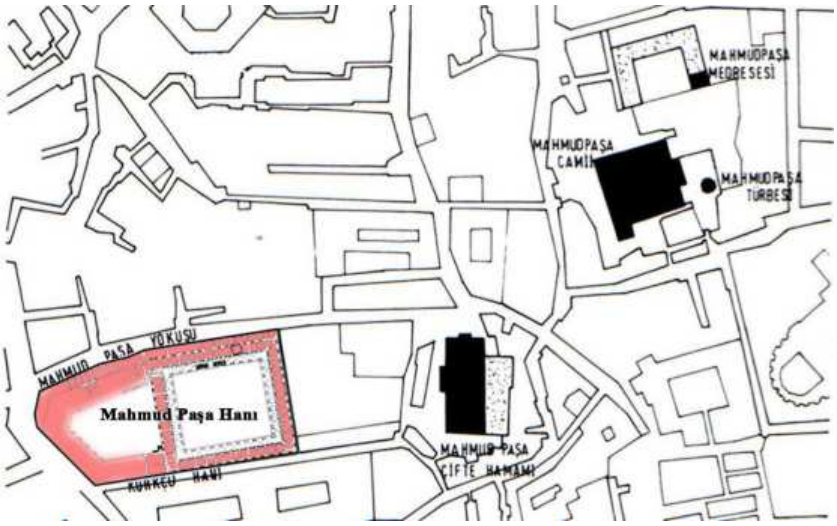
edildiğini ve misafirlere uşakları, binek ve yük hayvanları ile birlikte üç gün boyunca ücretsiz hizmet verildiğini belirtmektedir. Fatih imaretinin vakfiyesinde de "Her gün ebna-yı sebil ve misafir denen yolculara kırk sofra taam konulup her sofranın dört kişiye ayrılması, her sofrada bir tabak dâne, iki pâre yahni, adamına göre zerde ve dört adet fodla verilmesi" maddesinin bulunması misafirhanenin imkânları hakkında bilgi vermektedir (Sakaoğlu, 1994c).

Resim 2.31 Fatih Külliyesi Restitüsyon Planı Konaklama Yapıları (Kuban, 1998)

Yine John Sanderson'ın yazılarından bu kervansarayın ardından Fatih Külliyesi'nin yakın çevresinde ama külliyeden bağımsız misafirhaneler yapıldığı anlaşılmaktadır (Sakaoğlu, 1994c). Nitekim 15. Yüzyılda Fatih Külliyesi'nin yakın çevresinde Mahmut Paşa Külliyesi'nin hanı (Kürkçü Han), Tahtakale'deki Hurmalı Han, Nuruosmaniye'deki Çuhacı Han ve Fatih'teki Şekerci Hanı'nın konaklama hizmeti verdiği bilinmektedir (Sakaoğlu, 1994c). **Mahmut Paşa Hanı**, 15. yüzyıldan günümüze ulaşabilen tek han örneği olması bakımından konaklama tarihinde önemli bir yere sahiptir (Kuban, 1994b).

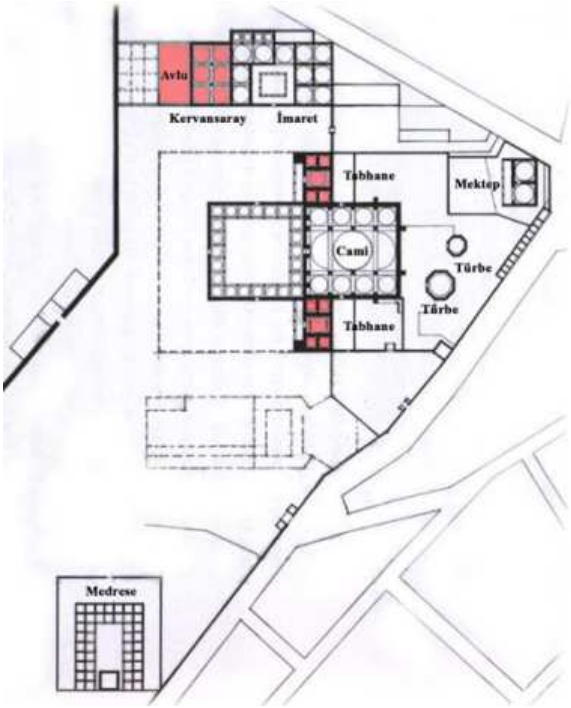
Mahmut Paşa Hanı'nın biri kare diğeri düzensiz bir formda olmak üzere iki ayrı avlusu vardır. Kapalı mekânları kare avlunun çevresinde inşa edilmiştir. İki katlı olan yapının üst katlarının avluya bakan cepheleri geniş açıklı kemerlerden meydana gelmektedir. Evliya Çelebi'nin seyahatnamesine göre hanın 120 odası vardır (Sakaoğlu, 1994). Üst örtüsü kırma çatıdır. Yapı günümüzde tamamen ticaret amaçlı kullanılmaktadır ve düzensiz bir formda yapılmış olan avlusunun yerinde küçük binalar bulunmaktadır.

Resim 2.32 Mahmut Paşa Külliyesi'nin Konaklama Yapısı (Kuban, 1994b)

16. Yüzyıl Konaklama Yapıları: Sultanlar tarafından yaptırılan külliyelerin bünyesinde misafirhane ve kervansaray yapımı özellikle 16 yüzyılda yoğunluk kazanmıştır. 16. Yüzyılda inşa edilen Sultan II. Beyazıd, Yavuz Sultan Selim, Şehzade Mehmet, Süleymaniye, Rüstem Paşa ve Valide Atik (Haseki) külliyelerinin misafirhaneleri ve kervansarayları İstanbul'a konaklama gereksiniminin üzerinde bir kapasite sağlamıştır (Sakaoğlu, 1994c).

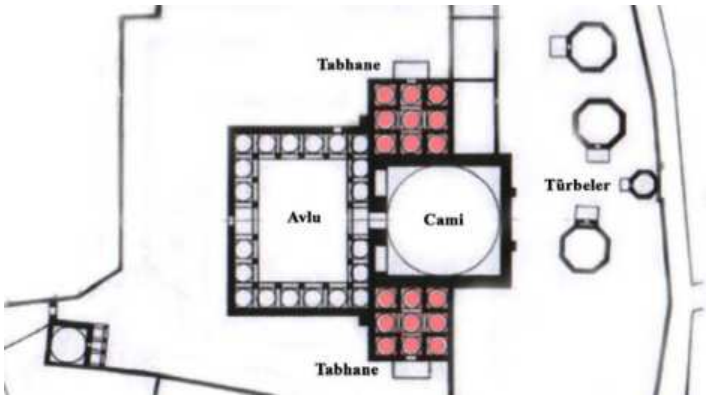
16. Yüzyılın ilk yıllarında Sultan II. Beyazıd tarafından yaptırılan külliyenin konaklama yapıları kervansaray ve tabhane yapılarıdır. Caminin yan cephelerine bitişik olan tabhaneleri yolcular için, kuzeydoğusundaki kervansarayı da hayvan ve yük ikilisi için yapılmıştır. Tabhaneler bir büyük ve dört küçük kubbe ile örtülü ve dikdörtgen planlıdırlar. Kervansaray altı kubbeli, dikdörtgen planlı bir kapalı mekân ve avludan meydana gelmektedir (Cantay, 2002). Kervansarayın avlusuna 19. yüzyılın ortalarında askeri lojman binası yapılmış, önce bu bina dişçilik okuluna dönüştürülmüş, daha sonra da caddeye bakan yarısı 1960 tarihinde İstanbul Belediyesi tarafından yıkılmıştır. Beyazıt Külliyesi'nin kervansarayının güneydoğu cephesine bitişik olan imareti 1883 tarihinde kütüphaneye dönüştürülmüş, 1945 – 1955 tarihleri arasındaki restorasyon çalışmaları sırasında da kervansaray ve dişçilik okulunun kalan yarısı da günümüzde Beyazıt Devlet Kütüphanesi olarak anılan kuruma tahsis edilmiştir (Naza, 1994).

Resim 2.33 Beyazıt Külliyesi Yerleşim Planı Üzerinde Konaklama Yapıları (Ataman, 2000)

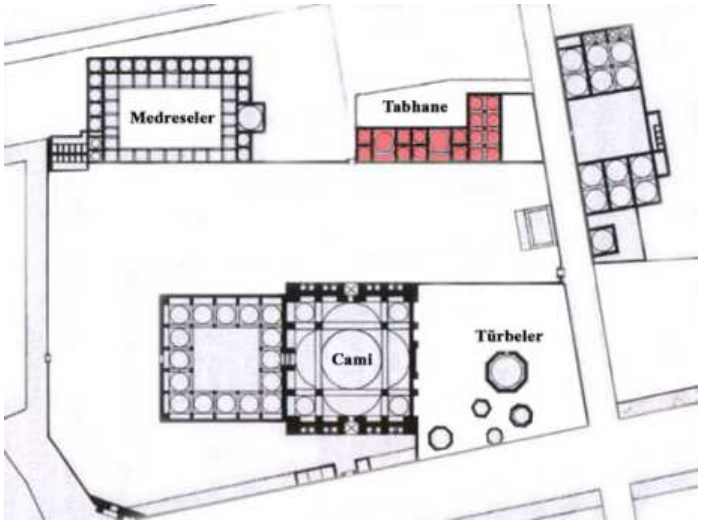
16. Yüzyılda İstanbul'da inşa edilen önemli konaklama yapılarından birisi de Kanuni Sultan Süleyman tarafından 1520 – 1522 tarihleri arasında Haliç sahil yolu ile Edirnekapı aksı arasında yaptırılan Yavuz Sultan Selim Külliyesi'nin tabhaneleridir. Tabhaneler, Beyazıt Külliyesi'ndeki gibi caminin her iki yanına bitişik olarak inşa edilmişlerdir. Camiden bağımsız girişleri vardır ve eyvanlarının ve birer köşe odasının caminin iç mekânına bakması bu külliyeye özgü bir özelliktir. Ayrıca müezzin mahfili ile yanındaki tabhane arasında geçiş için bir kapı bulunmaktadır (Kuban, 1998).

Doğan Kuban'a (1998) göre 1556 tarihli Süleymaniye ve Sultan Selim vakfiyelerinde külliyenin yapıları cami, darüzziyafe, türbeler, imarethane, kiler ve ahır olarak belirtilmektedir. Vakfiyelerdeki darüzziyafe ifadesi tabhane yerine kullanılmıştır, nitekim Hadika'da ise külliyenin tabhanelerinden söz edilmektedir. Gönül Cantay'a (2002) göre cami mihrap ekseni üzerinde imarethane yapısı ile birlikte bir de kervansaray vardır ancak günümüze ulaşamamıştır.

Resim 2.34 Yavuz Selim Külliyesi Yerleşim Planında Konaklama Yapıları (Ataman, 2000)

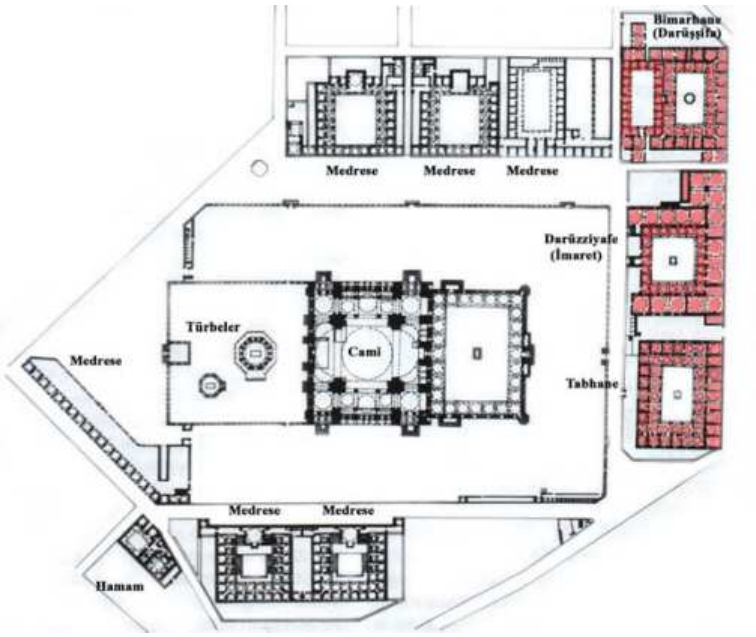
16. Yüzyıl konaklama yapılarından Kanuni Sultan Süleyman tarafından yaptırılan Şehzade Mehmet Külliyesi'nin tabhanesi, caminin dış avlusunun doğu cephesindedir ve farklı plan şeması ile diğer konaklama yapılarından ayrılmaktadır. Tabhane birbirinden bağımsız iki bölümden, her bölüm de bir giriş holüne açılan dört odadan meydana gelmektedir. Dikdörtgen planlı odalar tek kubbe, orta sofalar büyük fenerli kubbe ve girişler aynalı tonozla örtülmüştür. Tabhaneye bitişik ve avlu girişi doğu cephesinde olan sekiz kubbeli bölümün tabhanenin ahırı olduğu düşünülmektedir. Bu tabhane ve ahırlar, külliyenin kervansarayı olarak ta nitelendirilmektedir (Kuban, 1998).

Resim 2.35 Şehzade Mehmet Külliyesi'nin Konaklama Yapıları (Ataman, 2000)

İstanbul'da 16. Yüzyıl külliyelerinin bir parçası olarak inşa edilen diğer bir konaklama yapısı da yine Kanuni Sultan Süleyman tarafından yaptırılan Süleymaniye Külliyesi'nin tabhanesi ve kervansarayıdır. Süleymaniye Külliyesi'nin konaklama yapıları caminin kuzeyinde yer almaktadır. Tabhane dikdörtgen planlıdır ve geniş bir avlusu vardır. Giriş aksının karşısındaki

eyvandan, iki yanındaki odalara girişler verilmiştir. Bu odaların kış mevsiminde, avlunun iki köşesindeki eyvanlarında yaz mevsiminde kullanıldığı düşünülmektedir. Tabhanenin ve darüzziyafenin (imaret) alt katında ahır olarak kullanıldığı ve bimarhanenin (darüşşifa) alt katındaki geniş ve yüksek hacimlerin ise kervansaray olduğu düşünülmektedir. Kervansaray olduğu düşünülen hacimler sadece tek cepheden ışık ve hava almakta, dışarıya büyük kemer ve pencerelerle açılmaktadır. Ön cephesinde tonozla örtülü 5x10 m. boyutlarında mekânları vardır (Kuban, 1998).

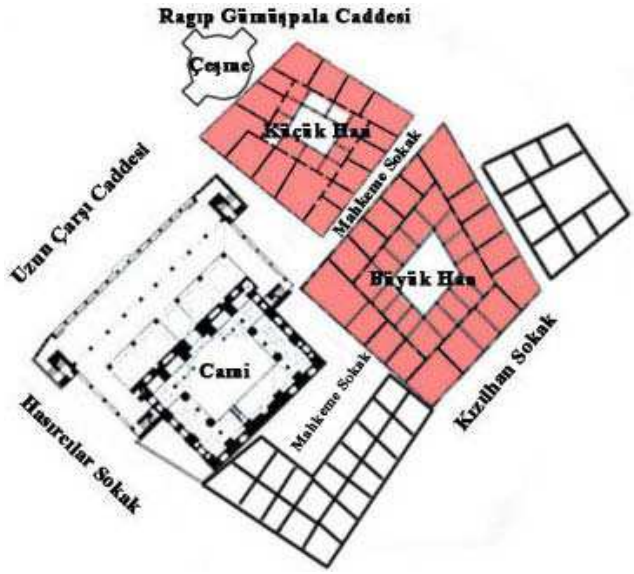

Resim 2.36 Süleymaniye Külliyesi Yerleşim Planında Konaklama Yapıları (Ataman, 2000)

Rüstem Paşa Külliyesi'nin kervansarayları da, İstanbul'da 16. yüzyılda inşa edilen önemli konaklama yapılarındandır (Cantay, 1994f). Rüstem Paşa tarafından İstanbul'da üç tane kervansaray yaptırıldığı bilinmektedir. Bu kervansaraylardan birisi Galata'da, diğer ikisi Eminönü'ndedir (Sakaoğlu, 1994c). Galata'daki kervansaray günümüze ulaşamamıştır ve han ile bilgiler, Kalafatçılar Caddesi ile Voyvoda Caddesi arasında olduğu ve buradaki Cenevizlilerin başkilisesi olan San Michele Kilisesi'nin yerine inşa edildiği ile sınırlıdır (İnalcık, 1994).

Eminönü'ndeki Rüstem Paşa kervansarayları "Büyük Çukur Han" ve "Küçük Çukur Han" olarak ta bilinmektedir (Cantay, 1994f). Her iki han da Ragıp Gümüş Pala ve Uzun Çarşı Caddeleri ile Hasırcılar ve Kızılhan Sokakları ile sınırlı alanda Rüstem Paşa Camisi'nin yanında yer almaktadırlar.

Bu kervansarayların ikisi de büyüklükleri haricinde hemen hemen benzer plan şemalarına sahiptirler. Hanların ortasında küçük bir avlu, avlu etrafında revaklar ve kapalı mekânlar yer almaktadır. Revak ve kapalı mekânların üst örtüsü çapraz tonoz, beşik tonoz ve kubbelerden meydana gelmektedir. Kargir olarak inşa edilmiş hanlardan büyük olanı bodrum katı ile beraber üç, küçük olanı ise iki katlıdır. Büyük Çukur Han'ın ana girişi Mahkeme Sokağı üzerindedir. Ragıp Gümüşpala Caddesi ile Kızılhan sokaklarına bakan cephelerinin zemin katlarında dükkânlar bulunmaktadır. Küçük Çukur Han'ın Mahkeme Sokağı'na bakan cephesinde yan yana iki giriş kapısı vardır. Ragıp Gümüşpala Caddesi'ne bakan cephesinin zemin katında dükkânlar bulunmaktadır.

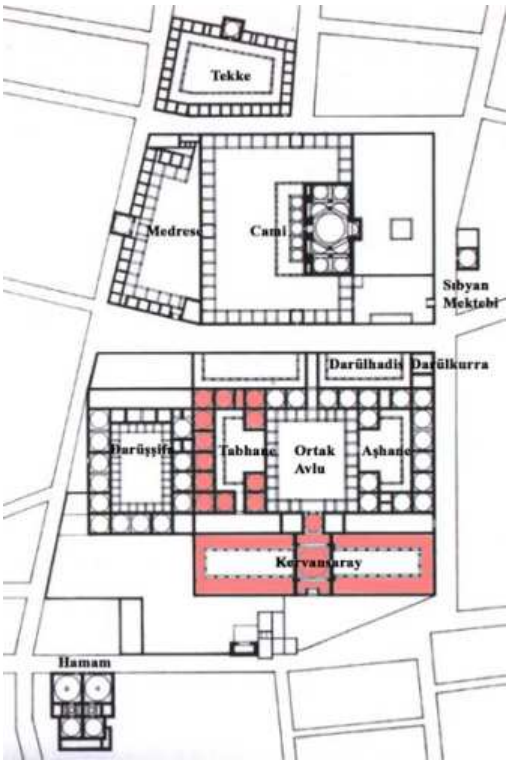

Resim 2.37 Eminönü'ndeki Rüstem Paşa Kervansarayları (Ataman, 2000)

Konaklama yapılarının gelişiminde önemli bir bölge olan Üsküdar, İstanbul'un askeri ve ticari faaliyetlerinin kesişme noktasıdır. Doğu seferine çıkan ordu ilk olarak Üsküdar'da konaklamaktadır. Diğer taraftan Doğu'dan gelen kervanlar, mallarını ilk olarak buradaki iskeleye indirmektedirler. Üsküdar'ın gelişiminde iskele çekirdeği ve Osmanlı iskan politikaları sonucunda külliyeler rol oynamıştır. Mahalleler iskelenin ve külliyelerin etrafında kurulmuş, konaklama yapıları da ilk olarak külliyelerin bir parçası olarak ve iskeleye yakın mevkiler de inşa edilmiştir (Işın, 2003).

Üsküdar'da Nurbânu Valide Sultan tarafından 1570–1579 tarihleri arasında yaptırılan Atik Valide Külliyesi'nin konaklama yapıları caminin batısında yer alan tabhane ve kervansaraydır. Bu külliyede diğerlerinden farklı olarak bir yolcunun kullanacağı tabhane, aşhane ve kervansaray yapılarının bir arada çözümlendiği ve ortak bir avlularının olduğu görülmektedir. Bu yapıların ayrıca kendilerine özgü bir avluları daha vardır. Dikdörtgen planlı

tabhane kubbelerle örtülü mekânlardan ve bu mekânların avluya bakan cephelerinde yine kubbelerle örtülü revaklardan meydana gelmektedir. Tabhanenin batısında kalan dikdörtgen planlı kervansaray, ortasında geniş bir giriş mekânı ve bu mekânın iki yanında yer alan eşit büyüklükteki iki katlı kanatlardan meydana gelmektedir. Kubbe örtüsü ile belirgin hale getirilmiş giriş mekânında yol ve ortak avludan olmak üzere iki giriş vardır. Odaların bulunduğu bölümler kırma çatıdır. Kervansaray binası 18. yüzyılın son yıllarından 1865 tarihine kadar darüşşifa, imaret ve darülhadis yapıları ile birlikte askeri amaçla kullanılmıştır. Bu dönemde darüşşifa, darülhadis yapıları ile kervansarayın üstüne ikinci katların çıkıldığı bilinmektedir (Cezar, 2002). Günümüzde bu yapılarda Marmara Üniversitesi tarafından eğitim amacıyla kullanılmak üzere restorasyon çalışmaları yapılmaktadır.

Resim 2.38 Atik Valide Külliyesi Yerleşim Planında Konaklama Yapıları (Ataman, 2000)

Üsküdar'da 16. yüzyılda inşa edilen bir diğer önemli konaklama yapısı da Mihrimah Sultan Külliyesi'nin tabhanesi ve kervansarayıdır. Vakıflar Genel Müdürlüğü'ndeki Hicri 957 (Miladi 1550) tarihli Mihrimah Sultan ve Rüstem Paşa vakıflarına ait defterde külliyenin yapılarının içinde "sekiz bab misafirhane, bir han ve ahur" olduğu belirtilmektedir. Osmanlı tarihi için en önemli kaynaklardan birisi olan İbrahim Peçevi'nin (1572 – 1650), Tarih-i Peçevi adlı eserinde Mihrimah Sultan Külliyesi'nin yapılarından bahsederken "lebiderya vaki iki bab kervansaray" tanımını kullanmıştır. Bu kaynaklardan Külliye'nin büyük bir misafirhane ve kervansarayı olduğu anlaşılmasına rağmen, bu yapıların 1772 tarihli bir

yangında yandığı için yapılar günümüze ulaşamamıştır. Külliye'nin konaklama yapılarının kesin yeri bilinmemekle beraber, medresenin kuzeybatısında ve iskeleye yakın olduğu düşünülmektedir (Kuban, 1994c).

16. yüzyılda bu konaklama yapılarının yanı sıra Beşiktaş'taki Deve Hanı, Haseki Hürrem Sultan ve Atik Ali Paşa kervansarayları da İstanbul'un konaklama ihtiyacını karşılamaktadır (Cantay, 2002). Ancak bu yapılar günümüze ulaşamamıştır ve özellikle Beşiktaş'taki Deve Hanı ile Haseki Hürrem Sultan Kervansarayı'nın mimarisi ve konaklama sistemi ile ilgili bilgiler aşağıdakilerle sınırlıdır.

Evliya Çelebi, Beşiktaş'ta iskele başında bir kervansaray bulunduğunu ve Üsküdar'a geçecek olan askerlerin burada konakladıklarını belirtmektedir. Bu kervansarayın Sadrazam Koca Sinan Paşa tarafından yaptırıldığı düşünülmektedir (Artan, 1994). Beşiktaş Kervansarayı, Beşiktaş Deve Hanı adıyla da bilinmektedir (Cantay, 2002).

Doğan Kuban'ın (1998), Haseki Hürrem Sultan Külliyesi'nin yapılarının listesinde kervansaray ya da herhangi misafirhane yapısı bulunmamaktadır. Gönül Cantay (2002) ve Necdet Sakaoğlu (1994c) ise, Haseki Külliyesi'nin kervansarayının İstanbul'un hem konaklama hem de ticaret hayatında önemli bir yeri olduğunu belirtmektedirler.

Atik Ali Paşa Külliyesi'nin misafirhanesi de elçileri konuk etmesi yönüyle önem kazanmıştır ve "Elçi Hanı" olarak ta bilinmektedir. Han, külliyenin diğer bölümlerinden bir süre sonra 1510 – 1511 tarihleri arasında inşa edilmiştir ve burada konuk olan birçok elçinin hem kitaplarına konu olmuş hem de resmedilmiştir. Bu kitaplardaki anlatılanlara göre bina kare formundadır ve ortasında bir avlu ile kuyu bulunmaktadır. Kapalı mekânların derinliği yaklaşık 23 metre, avlunun bir kenarı da 36 metredir. Binanın avlusu ile birlikte toplam alanı yaklaşık olarak 6724 metrekaredir. Hanın duvarları "1,5 Viyana arşını" kalınlığında ve " 6 lachter" yani yaklaşık 12 metre yüksekliğindedir (Eyice, 1994b). İki katlı yapının zemin katı kargir, üst katı ise ahşap ayakların ve dolgu malzemenin birlikte kullanıldığı karışık teknikte yapılmıştır (Kuban, 2004).

Avluya yük arabalarının da geçebileceği büyüklükteki üç kapıdan girilmektedir. Alt katta ahırlar, üst katta yolcuların kaldığı odalar vardır. Avluya açılan mazgallardan hava ve ışık alan ahırların ortasındaki 6 ayak, tuğladan yapılmış 7 tonozu taşımaktadır. Giriş dehlizindeki sağlı sollu 21 basamaklı iki merdiven üst kata çıkışı sağlamaktadır. Her basamak "8 ayak" genişliğindedir. Üst katta hanın avluya bakan cephelerinde revaklar ve revakların arkasında odalar bulunmaktadır. Revaklarda yazın yatmaya yarayan setler vardır. Revaklar ayak ve kemer sisteminden meydana gelmektedir. Her revakta 6 kemer vardır ve kemerlerin ayakları

arasında “12 ayak” ölçüsü kadar mesafe vardır. Her bir revağın ayakları odaların duvarlarına aralarında “3 parmak” kalınlığındaki demir gergilerin bulunduğu 7 kemerle bağlanmıştır. Revakların üstü kurşun kaplı 28 kubbe ile örtülmüştür. Revakların arkasında toplam 42 ya da 48 adet oda vardır ve kare formundaki odaların bir kenarı “16 ayak” uzunluğundadır. Odaların her birinde ocak ve biri revağa diğeri dış cepheye açılan iki penceresi vardır (Eyice, 1994b). Pencerelerin ahşap kafesleri vardır (Kuban, 2004). Kapı kanatları ahşaptır. Hanın cadde üzerindeki cephesinde kapının iki yanında 6 metre genişliğinde kurşun kaplı bir saçak ve 10 adet dükkân bulunmaktadır (Eyice, 1994b). Hanın içinde mutfak ya da aşhane yoktur, yolcular ya külliyelerin imaretlerinde ya da çarşı pazardan aldıklarını odalarında yemek zorundadırlar. 1553 Tarihinde Elçi Hanı’nda kalan Hans Dernschwam, hanın hapishaneden farksız, can sıkıcı, loş ve pis olduğunu ve rahat edemediğini yazmıştır (Sakaoğlu, 1994c).

Elçi Hanı, 1646 tarihinden itibaren elçilerin Galata’da kalmalarına izin verilmesi üzerine tercih edilmemeye başlanmıştır. 1799 Tarihinde İstanbul’da görev yapan Avusturya elçisi J. Von Hammer’in yazdıklarına göre, 19. yüzyılın başında Tatar Hanı adıyla anılmaktadır ve posta tatarları tarafından kullanılmaktadır. 19 Eylül 1865 Tarihinde Hocapaşa yangınında yıkılmıştır. 1880’li Tarihlerde hanı mülkiyetine alan II. Abdülhamid’in serkarini Osman Bey, yıkıntıları kaldırtıp arsasına Matbaa-i Osmaniye binasını yaptırmıştır (Eyice, 1994b).

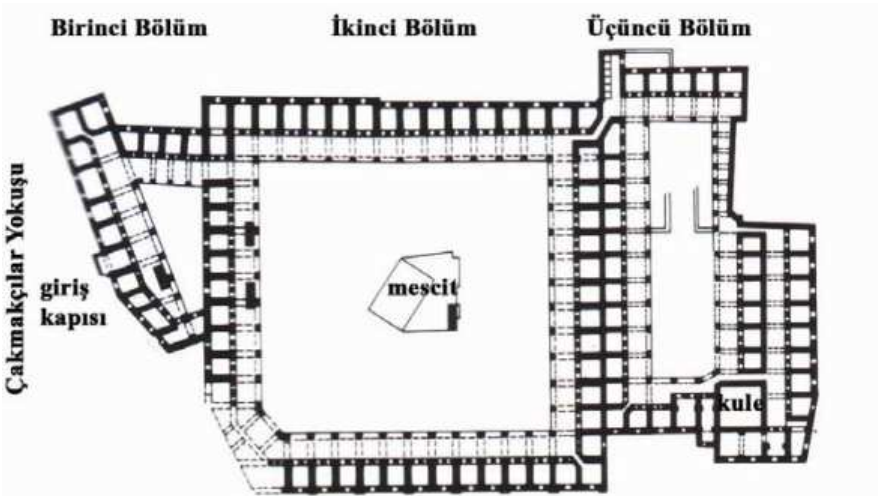
Resim 2.39 Atik Ali Paşa Külliyesi’nin Misafirhanesi Diğer Adıyla Elçi Hanı (Eyice, 1994b)

16. Yüzyılda inşa edilen Silivri'deki Piri Mehmet Paşa Külliyesi'nin tabhanesi ve kervansarayı ile Büyük Çekmece'deki Kanuni Sultan Süleyman Külliyesi'nin kervansarayı da İstanbul'un menzil hanlarıdır. Silivri'deki Piri Mehmet Paşa Külliyesi'nin tabhaneleri Yavuz Sultan Selim ve Beyazıt külliyelerinde olduğu gibi caminin doğu ve batı cephelerine bitişik olarak inşa edilmiştir. 42,5x13,5 metre boyutlarında ve dikdörtgen planlı kervansaray, moloz taş duvarları ve kirpi saçaklı kiremit örtülü kırma çatısıyla diğer 16. yüzyıl İstanbul kervansaraylardan ayrılır (Naza, 1994). Büyük Çekmece'deki Kanuni Sultan Süleyman Külliyesi'nin en önemli özelliği külliyenin ilk inşa edilen yapısının kervansaray olması ve diğer yapıların kervansaraya göre konumlandırılmış olmasıdır. 48x22,3 metre boyutlarında ve dikdörtgen planlı kervansarayın duvarları bir sıra taş iki sıra tuğla düzenindedir. Uzun kenarlara ait duvarlarında 12 ocak ve 24 niş dönüşümlü olarak yer almaktadır. Kırma çatı olan üst örtüsü kurşun kaplı olduğu için bu yapı "Kurşunlu Han" olarak ta anılmaktadır (Cantay, 1994a).

Konaklama yapıları Haliç kıyısından Çemberlitaş ve Beyazıt'a doğru bir eksen üzerinde ve ticaret merkezleri ile bağlantılı olarak gelişim göstermiştir. Han ve kervansaraylar Eminönü (Eminönü İskelesi - Beyazıt - Edirnekapı arasında yoğunlaşmış), Galata - Beşiktaş ve Üsküdar semtlerinde yoğun olarak inşa edilmişlerdir (Cantay, 2002).

17. Yüzyıl Konaklama Yapıları: Ancak Osmanlı dönemi konaklama yapılarının adları, sayıları ve kapasiteleri hakkında kesin bilgilere ulaşılamamaktadır. Çünkü bu yapılar konuklardan ücret alınmadığı için Narh defterlerinde yer almamış, çoğunluğunun ahşap yapılar olması nedeniyle yangın ve deprem gibi felaketlerde yıkılmış ve ayakta kalabilenleri de 19. yüzyılın ortalarında Avrupa kökenli konaklama yapılarının ortaya çıkmasıyla konuk kitlesinin azalması sonucu ticaret hanı, imalathane ve depoya dönüştürülmüştür. Konaklama yapıları ile ilgili bilgilere vakfiyelerde ve seyahat kitaplarında rastlanmaktadır. Evliya Çelebi'nin (1611 – 1682) seyahatnamesinde, "İstanbul'daki Mihmanhane-i Misafirin ve Kervansaraylar" başlığı altında 17. yüzyıl İstanbul'unda 13 kervansarayın adını vermektedir. Fatih, Beyazıt, I. Selim, Haseki, I. Ahmed, Kuyucular, Koca Mehmed Paşa Kurşunlu Meydan, Baklalı Han, Atpazarı (Pertev Paşa), Sinan Paşa ve Atik Ali Paşa (Elçi Hanı) kervansaraylarıdır. Konaklama işlevi olan han ve mihmanhaneleri verdiği listede ise 19 yapının adlarını ve bazı özelliklerini belirtmektedir. Bu listeye göre Mahmud Paşa (Kürkçü Han) 120 odalı, Hoca Hanı 70 odalı, Kebeciler Hanı 100 odalı, Piri Paşa Hanı 80 odalı, Tahtalı Han 70 odalı, Nerdübanlı Han 70 odalı, Engürü Hanı 100 odalı, Kilit hanı 200 odalı ve Büyük Valide Han 300 odalıdır. Bu hanlar içerisinde Büyük Valide Han en büyük olanıdır (Sakaoğlu, 1994c).

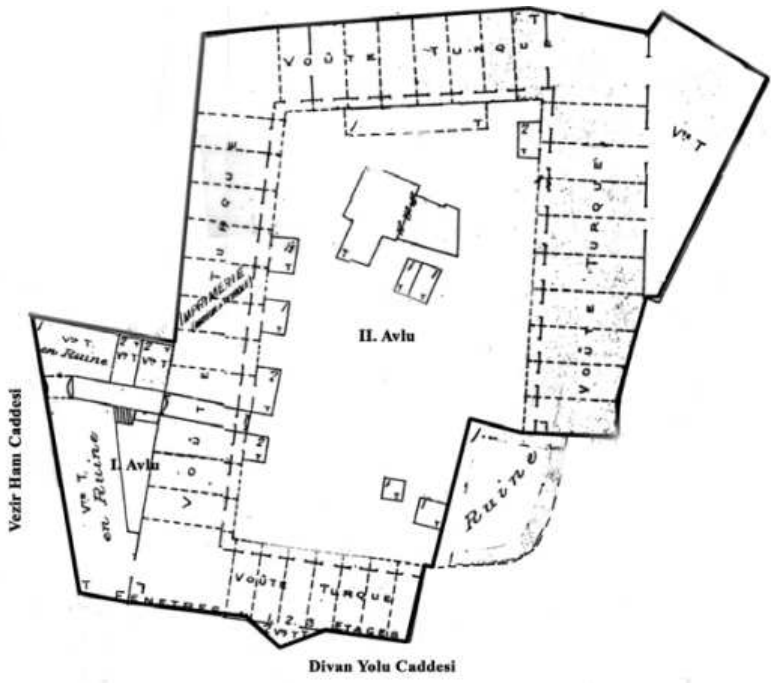
Büyük Valide Han, 17. Yüzyılda Kösem Sultan tarafından yaptırılmıştır ve Eminönü İlçesi'nde, Mercan Mahallesi'nde Çakmakçılar Yokuşu üzerindedir. Üsküdar'daki Çinili Külliyesi'nin bir parçasıdır. Büyüklüğü ile dikkat çeken bu yapı, İstanbul'un üç avluya sahip tek hanı olmasıyla konaklama tarihi açısından ayrı bir önem arzetmektedir (Cezar, 2002). Kargir sistemde inşa edilmiş olan Büyük Valide Han üç bölümden meydana gelmektedir. Plan düzeninde üç ayrı avlu, avluların etrafında revaklar ve bu revakların arkasında kapalı mekânlar vardır. İkinci katta yine revaklar ve kapalı mekânlar devam etmektedir. Üçgen formlu olan birinci bölümde hanın girişi, küçük bir avlu ve avlunun etrafında revak ve kapalı mekânlar bulunmaktadır. Birinci bölümün Çakmakçılar Yokuşu üzerindeki cephesinde, hanın ana girişi ve dükkânları vardır. Bu avlunun kuzeyindeki revağın arkasından tonozlu bir geçitle ikinci bölüme geçilmektedir. İkinci bölüm hanın en büyük bölümüdür ve büyük han anlamına gelen "Han-ı Kebir" olarak anılmaktadır. Bu bölümün avlusunda bir mescit bulunmaktadır. İkinci bölümün kuzeybatısındaki bir geçitten üçüncü bölüme geçilmektedir. Üçüncü bölümde küçük han anlamına gelen "Han-ı Sagir" olarak anılmaktadır. Bu bölümün doğu kanadında bir "cihannüma kulesi" bulunmaktadır. Bu cihannüma kulesinin hanın bir parçası olmadığı, bu arsada handan önce inşa edilmiş başka bir yapıya ait olduğu yönünde çeşitli görüşler vardır (Cantay, 1994b). Üçüncü bölümün bodrum katında hanın develiği ve ahırı bulunmaktadır. Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde bu develik ve ahırın 1000 at ve katır alabilecek genişlikte olduğu belirtilmektedir (Sakaoğlu, 1994c). Han-ı Sagir olarak bilinen hanın bu üçüncü bölümü 21 Mart 1926 tarihinde çöktüğü için günümüze ulaşamamıştır (Cantay, 1994b).

Resim 2.40 Büyük Valide Han (Cezar, 2002)

İstanbul'da 17. yüzyıl önemli konaklama yapılarından birisi de Köprülü Külliyesi'nin misafirhanesi olan Vezir Hanı'dır. 200 Oda kapasitesi ile İstanbul'un büyük

misafirhanelerinden birisi olan han, Eminönü İlçesi'nde Çemberlitaş semtinde ve Vezir Hanı Caddesi üzerindedir. Han yapıldığı günden itibaren sık sık onarım ve müdahalelere maruz kalmış, bu nedenle özgün halinden önemli kayıplara uğramıştır (Cezar, 2002). Kargir sistemde inşa edilmiş olan Vezir Hanı iki bölümden meydana gelmektedir. Plan düzeninde iki ayrı avlu, avluların etrafında revaklar ve bu revakların arkasında kapalı mekânlar vardır. İkinci katta yine revaklar ve kapalı mekânlar devam etmektedir. Üçgen formlu olan birinci bölümde hanın girişi, küçük bir avlu ve avlunun etrafında revak ve kapalı mekânlar bulunmaktadır. Birinci bölümün Vezir Hanı Caddesi üzerindeki cephesinde hanın ana girişi ve dükkânları vardır. Bu avlunun doğusundaki revağın arkasından tonozlu bir geçitle ikinci bölüme geçilmektedir. Düzgün bir forma sahip olmayan ikinci bölüm hanın en büyük bölümüdür ve bu bölümün avlusunda bir mescit bulunmaktadır. Üst örtüsü kubbelerden meydana gelmektedir ancak bazı bölümleri tadilatlar sırasında kiremit kaplamalı kırma çatıya değiştirilmiştir.

Resim 2.41 Köprülü Külliyesi'nin misafirhanesi Vezir Hanı (Cezar, 2002)

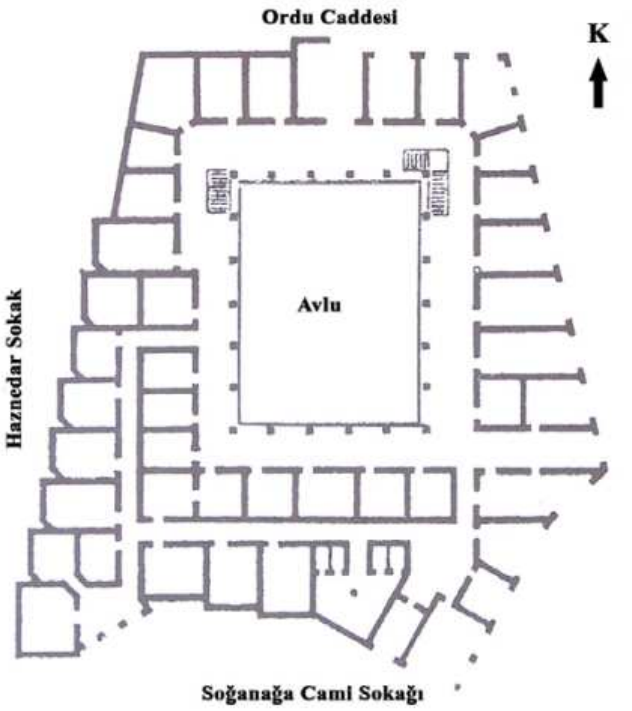
17. Yüzyıl yapılarından birisi de Esir hanı'dır. Kente getirilen kadın esirler ise sadece Esir Hanı'nda hem kalmakta hem de satılmaktadırlar. 28 Temmuz 1609 tarihli bir hükümden Nuruosmaniye ile Çemberlitaş arasında Esir Hanı olarak anılan yapının inşasına izin verildiği anlaşılmaktadır. Mimarisi klasik bir kervansaraya benzeyen Esir Hanı'nın iki katlı ve 300 odalı olduğu bilinmektedir. 1846 Tarihinde Abdülmecid tarafından esir ticaretinin yasaklanmasının ardından 1847 tarihinde yıktırılmıştır (Sakaoğlu, 1994d).

Yakın Çağ (18. Yüzyıl Konaklama yapıları): 16 ve 17. Yüzyıllarda konaklama yapılarının yoğun bir şekilde inşa edilmesine karşın, 18. yüzyılda daha az konaklama yapısı inşa edildiği anlaşılmaktadır. 18. Yüzyıl'da İstanbul'a kazandırılan son iki han Eminönü İlçesi'ndeki Hasan Paşa Hanı ve Büyük Yeni Han'dır (Sakaoğlu, 1994c).

18. Yüzyıl konaklama yapılarından Hasan Paşa Hanı, Elçi Hanı'ndan sonra İstanbul'un ikinci misafir hanı olması bakımından konaklama tarihi açısından önem arzetmektedir. Süpürgeciler Hanı olarak ta bilinen han (Cantay, 1994c), Eminönü İlçesi'nin Beyazıt Semti'ndedir ve günümüzde Ordu Caddesi, Soğanağa Cami ve Haznedar Sokakları ile Simkeşhane yapısı ile sınırlanan alandadır. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi binasının batısındaki Hasan Paşa Külliyesi'nin bir parçası olarak inşa edilmiştir. 1958 Tarihinde yol açma çalışmaları sırasında Hasan Paşa Hanı'nın kuzeyde kalan yarısı yıkılarak külliyenin diğer yapıları ile bağlantısı kesilmiştir. Günümüzde külliyenin medrese, sıbyan mektebi, sebil ve çeşme yapıları Ordu Caddesi'nin kuzeyinde iken, han binası caddenin güneyindedir.

Cornelius Gurlitt'in yayımladığı resimlerden ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'ndeki restitüsyon projesinden (Cantay, 1994c) yapının plan şemasının diğer hanlardan bazı farklılıklar taşıdığı anlaşılmaktadır. Düzgün geometrik bir planı olmayan han, dikdörtgen bir avlu etrafında revaklar ve odalardan meydana gelmektedir. Batı ve güney cephelerinde bir koridorun iki yanında odaları bulunmakta ve caddeye bakan odaları dış cepheden algılanacak şekildedir.

Kargir sistemde inşa edilmiş olan han iki katlıdır. Deposu ve ahırı olmayan hanın, Osmanlı döneminde zemin katıda dâhil olmak üzere tüm katları konaklama amacıyla kullanılmıştır (Bilecik, 2002). C. Gurlitt'in yayımladığı resimlere göre hanın ana girişi kuzey cephesindedir ve giriş kapısının iki yanında rokoko tarzında birer çeşme bulunmaktadır. Avrupa sanatının bir misafir hanı cephesine yansıması yönüyle de, bu yapının konaklama tarihinde önemli bir yere sahiptir. Ancak bu cephe 1958 tarihindeki yol açma çalışmalarında hanın yıkılan bölümünde kalması nedeniyle günümüze ulaşamamıştır. Soğanağa Cami Sokağı'na bakan cephesi 1975 tarihinde yapının özgünlüğüne sadık kalınmadan restore edilmiş ve cepheye yapının özgün halinde bulunmayan bezemeler eklenmiştir (Cantay, 1994c).

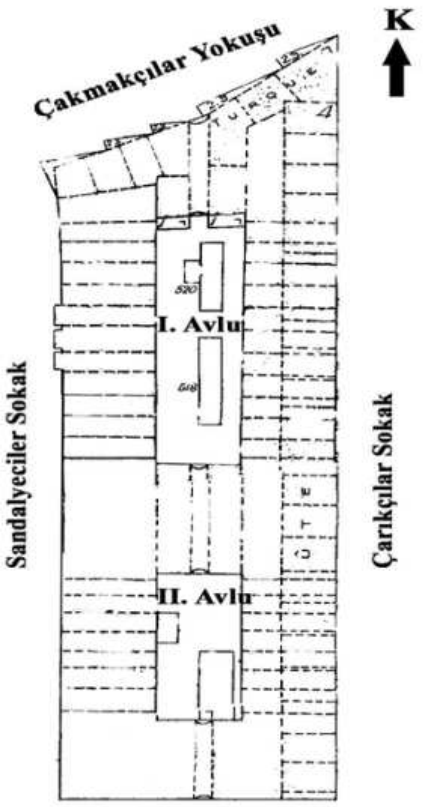

Resim 2.42 İstanbul'un İkinci Misafir Hanı olan Hasan Paşa Hanı (Hasol, 1995)

Resim 2.43 Hasan Paşa Hanı'nın 1994 Tarihli Fotoğrafı (Cantay, 1994d)

Bir diğer önemli 18. Yüzyıl konaklama yapılarından Büyük Yeni Han, Eminönü İlçesi'nde Mercan Mahallesi'ndeki Çakmakçılar Yokuşu, Sandalyeciler ve Çarıkçılar Sokakları ile sınırlı alandadır. Sultan III. Mustafa tarafından inşa ettirilmiştir (Cantay, 1994e). Kargir sistemde ve üç katlı olarak inşa edilmiş olan Büyük Yeni Han iki bölümden meydana gelmektedir. Plan düzeninde iki ayrı avlu, avluların etrafında revaklar ve bu revakların arkasında kapalı mekânlar vardır. İkinci katta yine revaklar ve kapalı mekânlar devam etmektedir. Birinci bölümde hanın girişi, dikdörtgen bir avlu ve avlunun üç tarafında revak ve kapalı mekânlar bulunmaktadır. Birinci bölümün Çakmakçılar Yokuşu üzerindeki cephesinde hanın ana girişi ve dükkânları vardır. Bu avlunun güneyindeki tonozlu bir geçitle ikinci bölüme geçilmektedir. İkinci bölümde de dikdörtgen bir avlu ve avlunun iki yanında revak ve kapalı mekânlar vardır. Buradaki avlunun yine güneyindeki tonozlu bir geçitle dış mekâna çıkılmaktaydı ancak günümüzde hanın güney cephesine bitişik yapılar inşa edildiği için bu kapı kullanılamamaktadır. Hanın giriş cephesi olan Çakmakçılar Yokuşu üzerindeki cephesinde birinci ve ikinci katlarda üçgen çıkmalar bulunmaktadır. Sandalyeciler ve Çarıkçılar Sokaklarına bakan cepheleri boyunca zemin katta dükkânlar bulunmaktadır. Üst örtüsü çapraz ve beşik tonozlardan meydana gelmektedir ancak bazı bölümleri tadilatlar sırasında kiremit kaplamalı kırma çatıya değiştirilmiştir.

Resim 2.44 Büyük Yeni Han (Cantay, 2002)

İstanbul'da 15. yüzyıldan itibaren Osmanlı kültürü etkisinde gelişim gösteren konaklama yapıları özellikle 16. ve 17. yüzyıllarda yoğun olarak inşa edilmiştir. Başlarda bir konaklama yapısının adı olan han ve kervansarayların 17. yüzyılda ticari yapılar için de kullanılmaya başlandığı ve 18. yüzyılda bu yapıların inşasının azaldığı görülmektedir (Cantay, 2002). 19. Yüzyılda ise han ve kervansaray gibi Osmanlı kültürüne özgü konaklama yapılarının inşa edilmediği, bu dönemde inşa edilen ve adlarında "han" kelimesi bulunan yapıların genelde ticari yapılar olduğu anlaşılmaktadır (Bilecik, 2002).

Diğer taraftan kentin temel ihtiyaçlarını taşıyan deve kervanlarının varlığının Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasına kadar devam ettiği ve kente diğer amaçlarla yapılan seyahatlerinde artarak sürdüğü, bu nedenle mevcut konaklama yapılarının 1914 tarihine kadar özgün işleviyle kullanıldığı bilinmektedir (Işın, 2003). Ancak 19. yüzyılın ilk çeyreğinden sonra konaklama yapıları Avrupa kültürü etkisinde gelişim göstermeye başlamış, özellikle Avrupa kökenli aristokrat ve devlet görevlileri "otel" adını taşıyan yapılarda kalmayı tercih etmişlerdir.

2.2.2 19. Yüzyılda Otel Yapılarının Doğuşu ve I. Dünya Savaşına Kadar Gelişimi

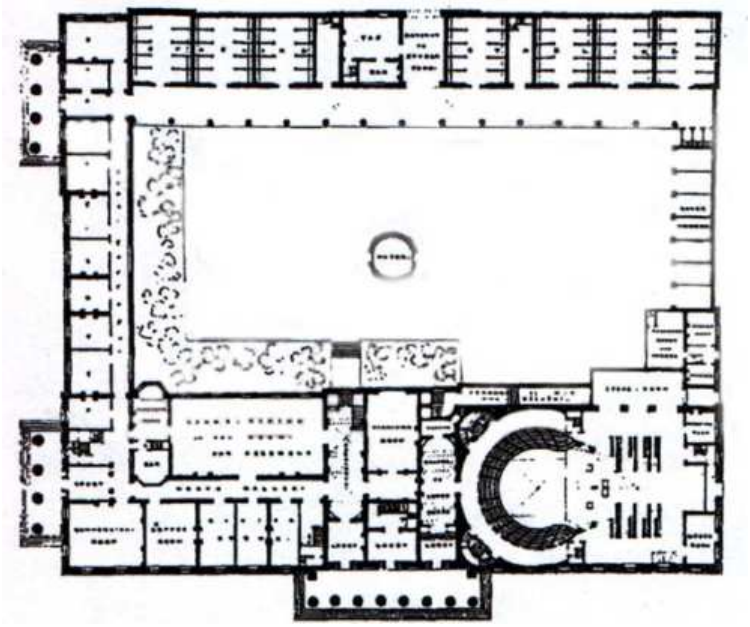
Günümüzde de modern konaklama yapılarını ifade eden "otel" sözcüğü Fransızca kökenli "L'hôtel (hôtel)" kelimesinden türetilmiştir ve misafirhane anlamına gelmektedir. Otel kelimesinin Fransızca kökenli olmasının en önemli nedenleri otel kelimesinin ilk kez Fransa'da kullanılması, Fransızların otelcilik sektöründe öncülük yapmaları ve otelciliği ilk kez uluslararası platforma taşımalarıdır. Bu nedenle günümüzdeki otelcilikle ilgili terimlerin büyük bir bölümü yine Fransızca kökenlidir. Fransa'da otelciliğin kesin olarak hangi tarihte başladığı bilinmemekle beraber, 18. Yüzyılda ortaya çıktığı düşünülmektedir (Bayer, 1992). 1768 ve sonrasına tarihlenen çeşitli kaynaklarda tiyatrosu, ofisleri, dükkânları, bahçeleri, İngiliz tarzı dekorasyonu ile Calais'deki Hôtel Dessin, Paris'teki Hôtel Modene, Versailles'deki Hôtel Cordon Bleu ve Nantes'deki Hôtel de Henri Quatre Fransa'nın ileri gelen otelleridir (Durudoğan, 1998).

Otel yapıları, kısa süre sonra Fransa'dan bütün Avrupa ve Amerika kıtalarına yayılmıştır. 1786 Tarihinde Köln'deki Hôtel Der Heilige Geist Almanya'nın en tanınmış oteli olmakla beraber, Berlin'de 19 adet birinci sınıf, 3 adet ikinci sınıf, 14 adet de üçüncü sınıf otel olduğu bilinmektedir (Kayın, 2000). Amerika'da da oteller kısa bir süre sonra ortaya çıkmaya başlamış, 1796'de New York'ta 73 odalı City Hotel (Oral, 2005) ve 1798'de Virginia'daki Richmond Hotel hizmet vermeye başlamıştır (Durudoğan, 1998).

Endüstri Devrimi'nin ve ulaşım sistemlerindeki gelişimlerin ilk kez İngiltere'de başlaması ve devlet tarafından "büyük tur" denilen gezilerin teşvik edilmesiyle İngilizler, Dünyanın en çok gezen milletidirler. İngiltere'de yaşanan bu gelişmelerin etkisiyle 19. yüzyıldan itibaren ulaşım sistemlerinin ve otel yapılarının İngilizlerin etkisinde ilerleme göstermeye başladığı görülmektedir (İstanbullu, 1988). Dünyanın çeşitli yerlerinde İngiliz kent ve kültürüne ait isimleri taşıyan otellerin bulunması, otellerle ilgili terimlerin artık İngilizce kullanılmaya başlanması (Löschburg, 1998) ve Avrupa'da en üstün nitelikli otellerin İngilizlere ait olması (Kayın, 2000) otelcilik sektöründe İngilizlerin ne kadar etkin olduklarını göstermektedir.

İlk oteller, Avrupa'daki han yapılarına toplantı salonu ve balo odası gibi yeni mekânların eklenmesiyle ortaya çıkmıştır (Kayın, 2000). 18. Yüzyılın sonuna doğru ise otel olarak kullanılmak üzere yeni bina tiplerinin inşa edilmeye başlandığı bilinmektedir. Bu yeni binaların ilk örneklerinden olan ve 1798'de hizmet vermeye başlayan Virginia'daki "Richmond Hotel" tam anlamıyla bir otel olarak tasarlanmıştır ve tiyatrosuyla birlikte ortak kullanımlı salonlara da sahiptir (Durudoğan, 1998).

Plymouth'daki Hotel Royal de, konaklama birimleri, tiyatro ve toplantı salonlarından meydana gelen projesiyle 1811 tarihindeki bir yarışma sonucunda ödül almış ve 1819'da inşa edilmiştir (Durudoğan, 1998).

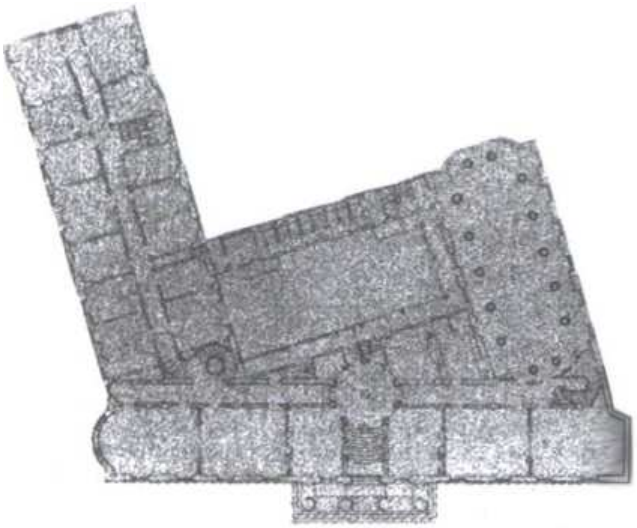

Resim 2.45 Plymouth'daki Hotel Royal'in Planı (Durudoğan, 1998)

Resim 2.46 Plymouth'daki Hotel Royal'in Görünüşü (Durudoğan, 1998)

1829 Tarihinde Boston'da hizmet vermeye başlayan Tremont House Hotel 170 yatak odası, okuma – yemek – kabul salonları, bodrum katında sekiz banyosu, genel mekânlarındaki gaz ışığıyla aydınlatma sistemi (Kayın, 2000) ile ilk birinci sınıf otel olarak kabul edilmektedir (Oral, 2005). Ayrıca bu otelin yatak odaları için tek ve çift kişilik seçenekler sunulduğu, oda kapılarının kilitlenebildiği, resepsiyonla odalar arasında haberleşme siteminin olduğu, banyolara sabunların ücretsiz konulduğu, yolcuların valizlerini taşıyanlardan üst düzey yönetici birimine kadar çeşitli görevlerde personelinin hizmet verdiği bilinmektedir (Oral, 2005).

Resim 2.47 Boston'daki Tremont House Hotel'in Planı (Kayın, 2000)

Resim 2.48 Boston'daki Tremont House Hotel'in Görünüşü (Sandoval – Strausz, 2007)

Otel yapılarının gelişiminde önemli bir başka faktör de demiryolu güzergâhları olmuştur ve posta hanlarının yerini demiryolu otelleri almıştır. Demiryolu ulaşımındaki ilk gelişmelerin İngiltere'de başlaması, ilk demiryolu otellerinin de İngiltere'de inşa edilmesine neden olmuştur. Londra'daki 1839'da Euston İstasyonu'ndaki Euston Hotel, 1853'de Paddington İstasyonu'ndaki Great Western Hotel ve 1868'de St. Pancras İstasyonu'ndaki Midland Grand Hotel demiryolu otellerinin ilk örnekleridir (Kayın, 2000). Demiryollarının bütün dünyaya yayılmasıyla istasyon otelleri "zincir oteller" kavramının öncüsü olmuşlardır (İstanbullu, 1988).

Resim 2.49 Midland Grand Hotel - 1920 (http://risk.english-heritage.org.uk, 2009)

Demiryolları otellerin müşteri profili genelde yüksek statüye ait kişilerden meydana gelmektedir. Gösterişli dekorasyonlara, çok sayıda yatak odasına, banyo ve zemin katlarında özel kiralanabilen oturma ve yemek salonlarına sahiptirler. Örneğin Midland Grand Hotel'in 250 odası ve görkemli yemek salonlarının yanında vantilasyon, yangın söndürme odalar arası konuşma, elektrik ve zil sistemleri vardır (Kayın, 2000).

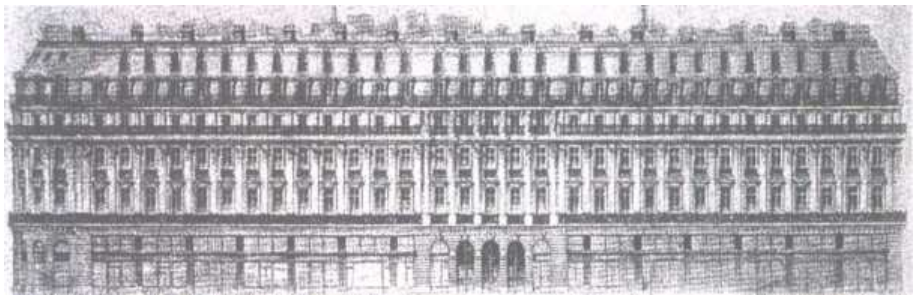

Resim 2.50 Midland Grand Hotel'in İç Mekan Dekorasyonu (www.rmtbristol.org.uk, 2007)

Sergi ve Fuarların düzenlenmesi de otellerin inşa edilmesini hızlandıran önemli bir faktördür. Örneğin Paris'te düzenlenen uluslararası fuarlar için, 1855'de Hôtel du Louvre (www.hoteldulouvre.com), 1862'de Grand Hôtel ve 1878'de Hôtel du Continental açılmıştır (Kayın, 2000).

Resim 2.51 Hôtel du Louvre (www.hoteldulouvre.com, 2009)

Resim 2.52 Grand Hôtel (Kayın, 2000)

Resim 2.53 Hôtel Continental - 1900 (www.brooklynmuseum.org, 2009)

19. Yüzyılda da büyük kentlerde otellerin inşası hızla yayılmaya devam etmiştir. Sayılarının hızla artması ve aralarındaki rekabet otellerin, dünyadaki dekorasyon ve teknoloji alanındaki gelişmelerin görüldüğü ilk yapı tiplerinden olmalarını sağlamıştır. 19. Yüzyılın üçüncü çeyreğinde oteller de her 150 kişi için bir asansörün bulunması zorunlu hale gelmiştir. Amerika'daki 1897 tarihli Waldorf – Astoria Oteli 1500 odası ve 35 asansörü ile dönemin ileri gelen otellerindendir. Lüks oteller, elektrik ve merkezi ısıtma sistemleri ile konstrüksiyonlarında çelik kirişlerin kullanıldığı ilk yapılardır. Otellerdeki teknolojik gelişmelerin yanında mekânlara getirilen yeniliklerle de standartları yükseltilmiştir. Mekânsal değişikliklerin başında önce banyo sayılarının artırılması ve sonrasında her odaya özel banyo mekânlarının planlanması gelmektedir. 1899'da hizmet vermeye başlaya Carlton Oteli, her odasında banyosu olan ilk oteldir. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren tek ve çift kişilik odaların yanı sıra suit odalar düzenlenmiştir. Odaların içine lavabo konmuş ve akan su sistemleri yerleştirilmeye başlanmıştır (Kayın, 2000). Odalarına ilk telefon konulan otel ise

1894 tarihinde New York'ta hizmet vermeye başlayan The Netherlands Oteli'dir (Oral, 2005). 1889 Tarihli Chicago'daki Auditorium Binası adındaki otel 400 odası, 4200 kişilik tiyatrosu ve ofisleriyle otellerin mekânsal gelişimi açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir (Kayın, 2000).

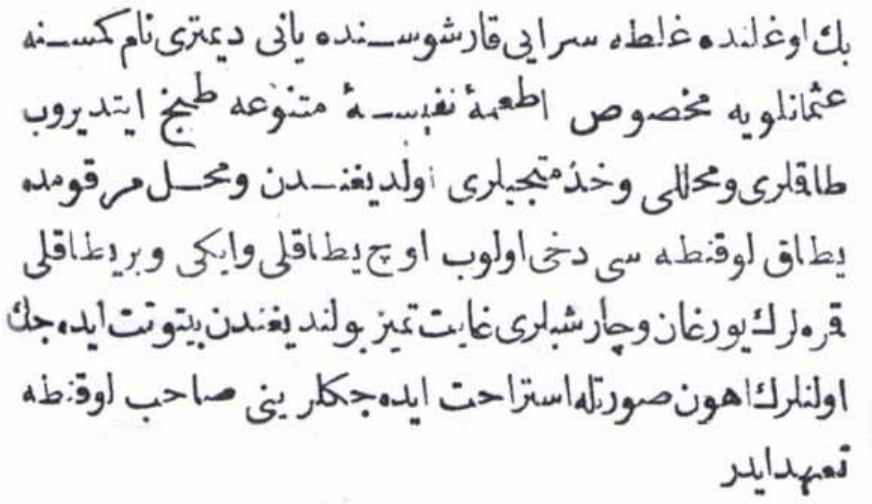
Büyük kentlerde otel inşaatları yoğun bir şekilde devam ederken, 19. yüzyılın ikinci yarısında kaplıcalara, plajlara, sayfiyelere ve kış sporları merkezlerine gitmek moda haline gelmiştir. Bunların içinde özellikle sayfiyeler ön plana çıkmış ve bu dönem "Sayfiyeler Çağı" olarak nitelendirilmektedir (Löschburg, 1998). Deniz yolları ulaşım sistemlerindeki gelişmeler sayfiye bölgelerine olan seyahatlerin artmasına ve bu bölgelerde de otel yapılarının inşa edilmesine neden olmuştur. Özellikle 1870 tarihinden itibaren sayfiye yerleşmelerinin sayısı hızla artmış (İstanbullu, 1988), birçok balıkçı köyü sahilleri plaj haline getirilmiş (Löschburg, 1998) ve çok sayıda turist çekmiştir (İstanbullu, 1988). Avrupalı ve Amerikalı zengin turistler önce Kuzey Denizi ve Atlantik Okyanusu kıyılarını tercih ederken daha sonra Akdeniz sahillerini keşfetmişlerdir. Böylece kent otellerinin yanında sayfiye otelleri de yoğun olarak inşa edilmeye başlanmıştır (Löschburg, 1998).

Otel Yapılarının İstanbul'daki Gelişimi: Batı'da 18. yüzyılda ortaya çıkan ve hızlı bir gelişim gösteren otel yapıları, Osmanlı İmparatorluğu'na 19. yüzyılda yansımıştır. 19. yüzyıla kadar İstanbul'a gelen varlıklı yabancılar ya misafir hanlarında (Sakaoğlu, 1994c) ya da oda oda kiraya verilen pansiyon tipi konaklarda kalmışlardır (Akın, 2002). Bu dönemlerde İstanbul'a özellikle ticaret ve iş amaçlı seyahat edenler, kentte en az bir ay kalmaktadırlar. Böyle uzun süreli konaklamalarda hanlardaki konfor şartları çok iyi olmadığı için, konuklar genelde ev tipi pansiyonlarda kalmayı tercih etmektedir. 19. Yüzyılın ortalarında İstanbul'da gelen ünlü kişilerden yazar ve politikacı Alphonse de Lamartine, müzisyen Franz Liszt, yazar Théophile Gautier ve gazeteci F. H. A. Ubicini ev tipi pansiyonlarda konaklamışlardır (Cezar, 1991).

Otellerin Ortaya Çıkışındaki Etkenler: 18. Yüzyılda başlayan Osmanlı İmparatorluğu ile Avrupa ülkeleri arasındaki yakınlaşma, 19. yüzyılda sosyal, ekonomik, politik, kentsel, mimari vb pek çok alanda yeniliklerin meydana gelmesini sağlamıştır. 1838 Tarihinde İngilizlere tanınan serbest ticaret hakkı, ardından diğer Avrupa ülkeleri ile benzer anlaşmaların yapılması ve 1839 tarihindeki Tanzimat Fermanı'yla yabancı uyruklu şahıslara mülk edinme hakkının verilmesi Avrupalıların Osmanlı topraklarında yatırımlar yapmasına ve kendi mallarını yoğun bir şekilde pazarlamalarına olanak sağlamıştır (Kayın, 2000).

Ulaşım sistemlerinin gelişimi, endüstri devrimi ile artan üretimin satılabileceği pazarlar arayışı, fuarların düzenlenmesi, diplomatik ilişkilerin artması, savaşlar, göçler, dini ziyaretler, eski uygarlıklara ve tarihi yapılara duyulan merak vb. nedenlerle Avrupalılar Osmanlı topraklarına ilgi duymaya başlamıştır. Birçok gezi rehberinde Osmanlı kentleri ve özellikle İstanbul'un tanıtımı sıkça yer almıştır. Avrupalıların, 19. Yüzyılda Osmanlı topraklarına seyahatleri önemli derede artış göstermiş ve başta İstanbul olmak üzere Osmanlı kentlerinde Avrupalı yaşam kültür ve standartlarına uygun konaklama yapıları olan otellerin inşa edilmesini gerekli kılan bir etken olmuştur (Kayın, 2000).

Etimolojisi: Avrupa kültüründen gelen otel yapıları Osmanlı Devleti'nde farklı terim ve tanımlamalarla da ifade edilmiştir. 1846 Tarihinde yayımlanan Bianchi'nin Fransızca – Türkçe sözlüğü, İtalyanca kökenli "lostariye" kelimesinin değişmiş formunu Türkçede otel olarak tanımlamaktadır. Ünlü Türk Lügatçısı Şemsettin Sami Bey'in 1896 tarihinde yayımlanan Kamus-i Türki (Türkçe Sözlük) adlı eserinde "losariye" kelimesinin Türkçede "küçük lokanta" anlamına geldiğini belirtmektedir. Sözlükte losariye kelimesi tanımlandıktan sonra cümle içinde ve "Lokanta için yapılmış temiz bir yerde konakladık" şeklinde kullanılarak anlamı pekiştirilmeye çalışılmıştır. Yine aynı yıllarda yayımlanan Şemsettin Sami Bey'in Fransızca – Türkçe sözlüğünde hotel kelimesi "حتل" şeklinde yazılmış ve "misafirhane" olarak tercüme etmiştir. Bu sözlükte ayrıca misafirhanenin de tanımı yapılmış, "konfor ve rahatlığı sağlayacak şekilde donatılmış alla franca bina" şeklinde açıklanmıştır (Göksel ve Kuneralp, 1981). Zafer Toprak (1993), 1860'lı yıllarda dahi Osmanlılar arasında otel sözcüğü yerine "yatak lokantası" ifadesinin kullanıldığını ve 1868 tarihli İstanbul'un reklamlarını içeren bir ticaret rehberi olan "L'indicateur Constantinopolitain: Guide Commercial" kaynağında otel yapılarının "lokanta" olarak gösterildiğini belirtmektedir. Ayrıca 6 Ocak 1862 tarihli Ruzname-i Ceride-i Havadis gazetesindeki bir otel reklamında da "yatak lokantası" ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. Reklamdaki metin "Beyoğlu'nda Galatasaray karşısında Yani Dimitri nam kimesne Osmanlıya mahsus et'ime-i nefise-i mütenevvia (değişik türde nefis yemekler) tabh ettirip takımları ve mahalli ve hizmetçileri olduğundan ve mahall-i merkumede yatak lokantası dahi olup üç yataklı ve iki ve bir yataklı kamaraların yorgan ve çarşafları gayet temiz bulunduğundan beytutet edecek (geceleyecek) olanların ehven suretle istirahat edeceklerini sahib-i lokanta taahhüd eder" şeklindedir (Toprak, 1993).

Belge 2.1 Yataklı Lokanta İlanı (Ruzname-i Ceride-i Havadis, 6 Ocak 1862)

İlk Otelin Açılması: İstanbul'da hizmet veren ilk otel ve tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ali Esad Göksel ve Sinan Kuneralp'e göre (1981), İstanbul'da ilk oteller 1830'lu yıllarda hizmet vermeye başlamış olmalıdır. Çünkü F. Lacroix adlı yazar, 1839 tarihinde yazdığı Guide du Voyageur en Orient adlı gezi kitabında "İstanbul'da iyi mahallerde uygun fiyatlı birkaç otel bulunduğunu" (Akçura, 2002) ve "Pera otelleri fiyatlarının makul olduğunu ve yeterli hizmet verdiklerini" (Göksel ve Kuneralp, 1981) belirtmiştir. Ancak bu kitapta otellerin isimleri, adresleri, sahipleri gibi kesin bilgilere yer verilmemiştir (Akçura, 2002). Behzat Üsdiken (1992c), kaynak göstermemekle beraber otel kültürünün 1840 tarihinden itibaren Galata – Pera bölgesinde gelişim göstermeye başladığını ve 1840 tarihinde Kuledibi'nde Hôtel des Quatre Nations'un açıldığını belirtmektedir. Bu tarihten itibaren birçok otel açılmıştır ancak bu oteller genelde özel evlerden dönüştürülmüş küçük işletmelerdir. Bu işletmeler Avrupa'daki otellere göre düşük standartlı ve ortalama 20 – 30 odalıdırlar (Göksel ve Kuneralp, 1981). Ünlü Galata bankerlerinden Tubini, Nomico, Mavrokordato ve L. Zarifi ile Doktor Horasancı, Caro ve Glavani ailelerinin konakları 19. yüzyılda İstanbul'da uzun süre otel olarak kullanılmıştır. Yine İngiltere Elçiliği'nin bahçesindeki Royal Oteli de aslında konak olarak inşa edilmiştir (Cezar, 1991).

İstanbul'un otel olarak inşa edilen ilk yapısı hakkında da kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak 1841 tarihinde Levanten James Missirie tarafından Pera'da açılan Hôtel d'Angleterre'in, Avrupa'daki otellerle eş standartlı olduğu düşünülmektedir. Dönemin gazete ilanlarından otelin konser ve balo salonları olduğu ve İstanbul sosyetesinin bu oteldeki davetlere katıldığı anlaşılmaktadır (Akın, 2002).

İstanbul'da 19. yüzyılın ikinci yarısında da gösterişli cephe düzenleri ve iç dekorasyonlara sahip, Avrupa standartlarında konfor ve donanıma sahip oteller açılmaya devam etmiştir (Akın, 2002).

İnşa Edildikleri Bölgeler ve Yer Seçimindeki Etkenler: Oteller, Avrupa kültürüne özgü yapı tipleri oldukları ve Levantenler tarafından işletildikleri için genelde gayrimüslimlerin yaşadıkları bölgelerde açılmışlardır. Bu nedenle ilk oteller, gayrimüslimlerin yoğun olarak yaşadıkları ve bağlı oldukları elçiliklerin yakın çevrelerinde dolayısıyla Pera bölgesinde hizmet vermeye başlamışlardır (Dökmeci ve Çıracı, 1990).

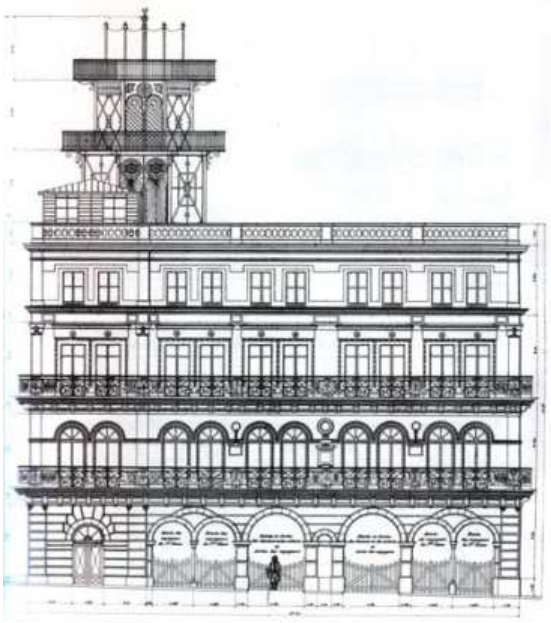
Otellerin inşa edildikleri bölgeler, devlet tarafından belirlenmektedir. 1865 Tarihli bir irade-i seniyye'de* otellerin açılabileceği bölgeler Pera, Büyükdere, Üsküdar ve Büyükada olarak belirtilmiştir (Çelik, 1998).

Ulaşım sistemindeki gelişmelerle birlikte tren istasyonları ve limanların bulunduğu bölgelerde çok sayıda oteller açılmıştır. Goad Haritalarında (1904 – 1905), İstanbul'da özellikle yurtdışı ile bağlantıların sağlandığı Sirkeci Tren İstasyonu ve Galata Limanı çevresindeki otellerin yoğunluğu dikkat çekmektedir. Diğer taraftan Anadolu yakasındaki ulaşım noktalarında otellerin çok az sayıda olduğu görülmektedir. İstanbul'u Anadolu'ya bağlayan Haydarpaşa Tren İstasyonu çevresinde iki adet, Kadıköy İskelesi'nin karşısında bir adet otel vardır.

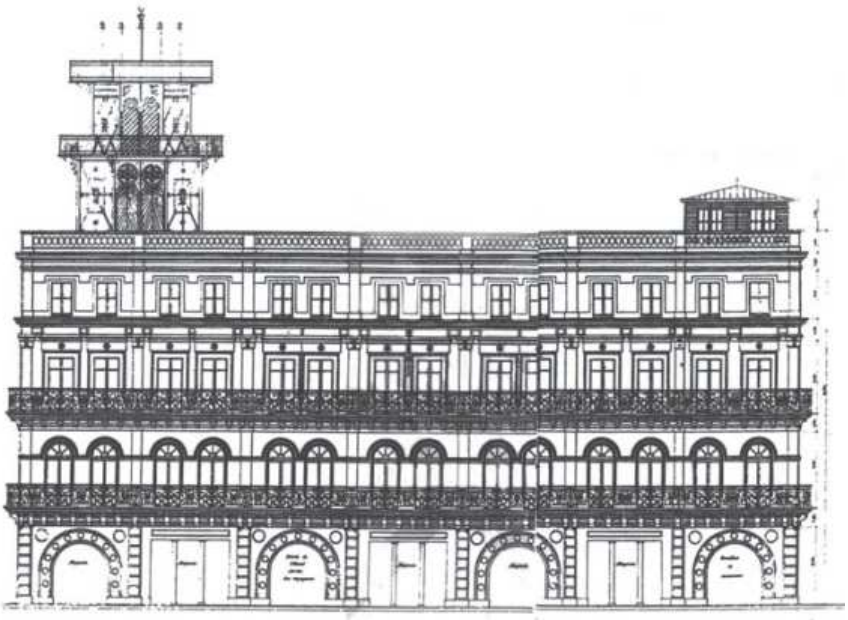
Ulaşım sistemlerinin otellerin açılmasındaki etkisine en anlaşılabilir örnek Wagon Lit's tren yolu şirketinin otel zincirlerinin bir parçası olarak İstanbul'da Pera Palas ve Summer Palas otellerini açmasıdır.

Ulaşım yapılarının ile bağlantılı olan otellere bir başka örnekte Pera'daki 1875 tarihinde hizmet vermeye başlayan Tünel'in üzerinde planlanan oteldir. Fransız mühendis Eugène Henry Gavand tarafından tasarlanan otel (Kargı, 1994), zemin kat ile beraber dört katlıdır. Ön cephede metronun giriş ve çıkış kapıları, yan cephede otelin kapısı, asansör girişi ile mağazalar bulunmaktadır. 880 m² ve neo-barok cepheli olarak düşünülen otelin projeleri hazırlanmış ancak gerçekleştirilememiştir (Yenen ve Kayserilioğlu, 1994).

* BBA İrade, Meclis-i Vala, no.23721 (Çelik, 1998).

Resim 2.54 Tünel'in Üzerinde Olması Planlanan Otelin Ön Cephesi (Cezar, 1991)

Resim 2.55 Tünel'in Üzerinde Olması Planlanan Otelin Yan Cephesi (Cezar, 1991)

İstanbul için önemli faktörlerden birisi olan ticaret de otellerin açılmasında etkili olmuştur. Kentin ticaret merkezleri olan Galata ve Eminönü'ndeki otellerin varlığını Goad ve Pervititch haritalarından izlemek mümkündür.

Yine 19. yüzyılın ikinci yarısında sayfiye kavramının konaklama kültürüne bir yansıması olarak, otellerin daha çok gayrimüslim kesimin yaşadığı bölgelerde hizmet vermeye başladığı görülmektedir (Göksel ve Kuneralp, 1981).

İstanbul'da ilk sayfiye oteli Kınalıada'da 1852 tarihinde açılan Şirket-i Misafirhane'dir. 1860 tarihinden sonra sayıları hızla artan sayfiye otellerinin, yüzyılın sonuna doğru büyük ve lüks örnekleri inşa edilmiştir. Böylece İstanbul otelleri açıldıkları bölgelere göre kent ve sayfiye otelleri olmak üzere iki farklı kategoride değerlendirilebilir. Beyoğlu, Eminönü ve Kadıköy (Rıhtım Caddesi) bölgelerindekiler kent otelleri; Avrupa yakasındaki Boğaz kıyıları, Adalar ve Moda yarımadasındakiler de sayfiye otelleri olarak nitelendirilebilir.

Resim 2.56 Şirket-i Misafirhane (Tuğlacı, 1995b)

İstanbul'daki bazı kent otellerinin sayfiye bölgelerinde de şubeleri vardır. Bu özellik genelde Pera'daki otellerin Adalar ve Boğaz kıyılarında sayfiye otelleri uzantılarının olması şeklinde göze çarpmaktadır. Örneğin Pera Palas Oteli'nin Büyükdere'deki Summer Palas Oteli, Tokatlıyan Oteli'nin Tarabya'daki yine aynı isimde hizmet veren bir oteli, Hôtel d'Orient'in Büyükada'daki Giacomo Oteli aynı işletmelerin yaz mevsimlerinde hizmete açtıkları sayfiye otelleridir. Daha küçük işletmeler olan otellerin sahipleri ise kış mevsimlerinde kent merkezindeki otelini, yaz mevsiminde sayfiye bölgesindeki otelini işletmeye açmaktadır. Örneğin Mme. Alberti kış mevsiminde Pera'da işlettiği otelini yaz mevsimi gelince kapatıp, Büyükdere'deki otelini işletmeye açmaktadır (Durudoğan, 1998).

Otellerin yer seçimlerinde "manzara" etkeni de önemli bir faktördür. Nitekim otellerin ilanlarında manzara yönleri de belirtilmiştir. Örneğin 24 Ağustos 1854 tarihli Journal de Constantinople gazetesinde Hôtel d'Angleterre'nin eski Prusya Sarayı'nın yerine taşındığı haberi ile birlikte Boğaz'ın başlangıcı ile limanı gören manzarasından bahsedilmektedir (Akın, 2002). 30 Ekim 1880 tarihli La Turquie gazetesinde de Hôtel de la Corne d'Or'un, Belediye Bahçesi ve Haliç manzarası olduğu vurgulanmıştır (Durudoğan, 1998).

Otellerin yer seçiminde yazlık bahçelerin de etkili olduğu hatta bu bahçelerin isimlerinin otellere de verildiği anlaşılmaktadır. Örneğin 4 Haziran 1862 tarihli Journal de Constantinople gazetesinde Palais des Fleurs Bahçesi'nin otelinin reklamı vardır. 21 Ocak 1887 Tarihli La Turquie gazetesinde de Tünel bölgesinde Teke Bahçesi'nin otelinin reklamına rastlanmaktadır (Durudoğan, 1998).

Goad, Alman Mavileri, Rumeli Ciheti, Necip Bey, Pervititch ve Suat Nirven haritalarından otel yapıları ve hizmet verdikleri bölgeleri kısmen izlemek mümkündür. İstanbul'daki otellerin tam bir listesine ancak 1934 tarihli İstanbul Şehir Rehberi'nde ulaşılmaktadır. Bu rehbere göre oteller İstanbul (Tarihi Yarımada / Eminönü), Beyoğlu (Galata ve Pera), Üsküdar – Kadıköy, Boğaziçi ve Adalar olmak üzere beş bölgede faaliyet göstermektedirler. Eminönü'nde 67, Beyoğlu'nda 57, Üsküdar - Kadıköy'de 7, Boğaz kıyılarında 6 ve Adalar'da 15 olmak üzere toplam 152 kayıtlı otel bulunmaktadır (Ergin, 1934).

Otellerin İsimlerini Belirleyen Etkenler: Oteller ülkelerin yanı sıra milliyetlerin, ünlü kentlerin, bulundukları semt ve mevkilerin, sahiplerinin, yakınlarındaki ulaşım yapılarının vb. adlarını taşımaktadırlar (Göksel ve Kuneralp, 1981). Elçiliklerin yakınında açılan oteller genelde o ülkenin adını taşımaktadırlar. Örneğin Hôtel d'Angleterre (İngiltere Oteli), Hôtel de France, Hôtel de Gréce, Hôtel de Grand Bretagne vb. gibi ülke isimleri taşıyan otellerin sahipleri ve müşterileri genelde bu ülkelerin vatandaşlarıdır. Almanlar, Avusturyalılar, Macarlar, İtalyanlar, Fransızlar gibi birçok milliyetin kendi otelleri vardır, hatta Doğu Avrupa Musevilerinin "Yidişçe" konuşulduğunu duyurdukları bir otelleri dahi vardır (Dökmeci ve Çıracı, 1990). Bu otellerin yanı sıra Hôtel International, Grand Hotel National gibi kapılarının herkese açık olduğunu adında da ifade etmeye çalışan işletmeler vardır. Bazı oteller, ya sahiplerinin memleketleri olması ya da turizm açısından ünlü yerler olmaları gibi sebeplerle Hôtel de Paris, Hôtel de Vienne, Hôtel Saint Petersbourg, Hôtel de Constantinople, Hotel Bristol örneklerinde olduğu gibi bazı kent ve yerleşim merkezlerinin adını taşımaktadırlar. 1934 Tarihli İstanbul Şehir Rehberindeki listede genelde Eminönü ve Kadıköy – Üsküdar bölgelerindeki otellerin Anadolu'ya özgü, Beyoğlu, Boğaziçi ve Adalar'daki otellerin

Avrupa'ya özgü yerleşim merkezlerinin isimlerini taşıdıkları görülmektedir (Ergin, 1934). Otel isimlerinin sahiplerinin memleketleri ve müşteri profili ile ilgili olduğu düşünülmektedir.

Bazı oteller Hôtel de Pera, Hôtel Corne d'Or (Haliç Oteli), Halki Palas Hotel (Heybeliada Oteli), Prinkipo Palas Hotel (Büyükada Oteli) gibi bulundukları semt ve mevkilerin isimlerini almışlardır. Bazı otellerde Hôtel Giacomo, Hôtel Missiri (Hôtel Khedivyal Palas), Hôtel Tokatlıyan gibi sahiplerinin isimleriyle anılmaktadırlar. Ulaşım yapıları yer seçimlerinde etkili olduğu gibi otellerin isimlerine yansımışlardır. Sirkeci bölgesindeki otellerde istasyonun tam karşısındaki otel Hôtel Restaurant Brasserie des Chemins de Fers Orientaux ve yakın çevredeki diğer otellerin Hôtel Terminus, Hôtel de la Gare gibi isimleri vardır (Göksel ve Kuneralp, 1981).

Ayrıca otellerin konaklama haricindeki sundukları ek hizmetler de isimlerini etkilemiştir. Özellikle özel mutfak ve restoranlara sahip olanlar, bu niteliklerini genelde otel isimlerine yansıttıkları sıkça görülmektedir. Grand Hôtel Restaurant M. Tokatlian, Hôtel Restaurant des Colonies, Hôtel Restaurant du Palais des Fleurs, Hôtel Restaurant Anatolie, Hôtel et Restaurant de la Grand Bretagne restoranlarıyla iddialı olduklarını isimlerine de yansıtan otellerdir (Durudoğan, 1998).

15 Temmuz 1934 tarihinde yabancı isimli otellerin tabelaları indirtilmiş, yerine Türkçe isimli yeni levhaları konulmuştur. Bu dönemde bazı otellerin isimleri tamamen değiştirilmiştir. Örneğin Büyükada'daki Hôtel des Etrangers'in adı Sümer Palas Oteli; Hôtel Calypso'nun adı Akasya Oteli; Hôtel Bel Air'in adı Çankaya Oteli olmuştur (Tuğlacı, 1995).

Sahipleri: Kervansaray ve han gibi konaklama yapıları genelde devlet tarafından bir hayır kurumu niteliğinde inşa edilirken ve ücretsiz ya da çok düşük ücretlerle hizmet verirken, otel yapıları tamamen ticari amaçlarla yapılmıştır. Bu nedenle oteller özel şahıs ya da kurumlar tarafından açılmış ve işletilmişlerdir. Bir vakıf kurumuna gelir getirmek amacıyla inşa edilmeleri 19. yüzyılın sonuna doğru gerçekleşmiştir, bu kurumlar da genelde kiliseler olmuştur (Cezar, 1991). Otellerin sahipleri ve işletmecileri genelde Avrupalılar ve Levantenlerdir (DBİA, 1994e). 1865 Tarihinde Hôtel d'Angleterre'nin sahibi James Missirie, oteller zinciri yapmak amacıyla "Compagnie de l'Hôtel Impérial Otoman" adında bir şirket kurmak üzere Osmanlı Devleti'nden ruhsat almıştır (Salman, 2006). Yine aynı tarihli bir irade-i seniyye* ile James Missirie'nin şirketine, yabancı turistlerin konaklayabilecekleri konforlu oteller yapma ve işletme imtiyazı verilmiştir. James Missirie'nin ardından, otel işletmek isteyen birçok girişimci ruhsat almak üzere müracaat etmiştir (Çelik, 1998). Oteller

* BBA İrade, Meclis-i Vala, no.23721 (Çelik, 1998).

sahipleri arasında sık sık el değiştirmişlerdir, bazen adları bazen de binaları satılmıştır (DBİA, 1994e). 19. Yüzyılın sonlarına doğru ulaşım sektörüne bağlı şirketler tarafından da oteller açılmaya başlanmıştır. Bu şirketlerin ilk örneği Wagons Lits Şirketi'dir. Dönemin Batı ve Doğu ülkeleri arasında demiryolu ulaşımını sağlayan en önemli işletmelerinden Wagons Lits Şirketi'nin sahibi Georges Nagelmackers, 1890'lı yılların başında "Compagnie Internationale des Grands Hôtels" şirketini kurmuştur. Bu şirket, Wagons Lits ekspreslerinin Avrupa'dan Mısır'a ve Çin'e kadar uzanan güzergâhları üzerinde "Palace Hôtel" adlarını taşıyan konaklama yapılarını hizmete açmıştır (Üsdiken, 1991a).

Resim 2.57 Compagnie Internationale des Grands Hôtels Şirketi'nin İlanı (Üsdiken, 1991a)

Şirketin yayınladığı bir ilana göre Paris'te Elysee Palace Hôtel, Kahire'de Ghezireh Palace Hôtel, Monte Carlo'da Riviera Palace Hôtel, Nis'te Cimiez Riviera Palace Hôtel, Lizbon'da Avenida Palace Hôtel, Abbazia'da Malaga Palace Hôtel, Ostende'de Royal Palace Hôtel, İstanbul'da da Pera Palace Hôtel ve Summer Palace Hôtel şubeleri vardır (Üsdiken, 1991b). Bu şirket ve otelleri ile birlikte "zincir oteller" kavramı da doğmuş kabul edilmektedir (Gülersoy, 1993).

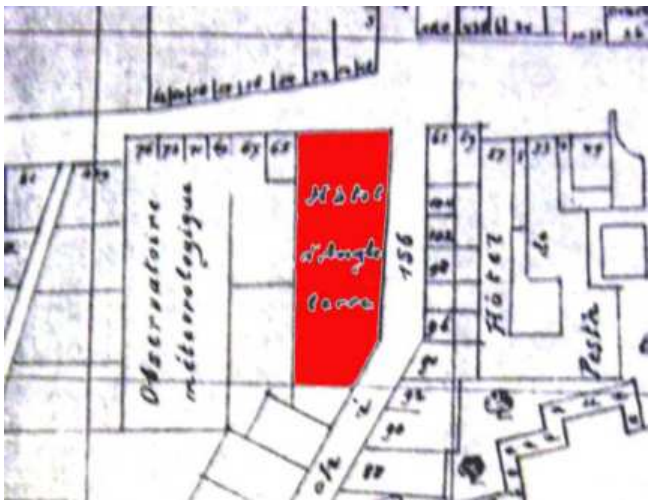
Otel işletmeciliğinin zamanla İstanbul'da müslümanlar arasında da yaygınlaştığı anlaşılmaktadır. 1880 Tarihinde Hacı Ahmet Nuri Efendi'nin Sirkeci'de tren istasyonunun yakınında Hôtel – Restaurant de Roumelie'yi açması, 19. yüzyılın sonuna doğru Müslümanların da otel işletmeciliğini benimsemeye başladıklarını göstermesi açısından önemlidir. Hacı Ahmet Nuri Efendi ile bilgiler bununla sınırlı olmakla beraber, Rumeli eyaletlerinden gelip İstanbul'a yerleşen bir göçmen ya da mülteci olduğu düşünülmektedir

(Göksel ve Kuneralp, 1981). 1934 Tarihli İstanbul Şehir Rehberinde özellikle Eminönü ve Kadıköy – Üsküdar bölgelerindeki otellerin Anadolu'daki yerleşim merkezlerine özgü isimler taşımaları, Cumhuriyet Dönemi sonrasında otelciliğin Türkler arasında da yaygınlaştığını düşündürmektedir.

Müşteri Profili: 19. Yüzyılda modern ulaşım sistemleriyle seyahat etmek ve konforlu otellerde konaklamak oldukça pahalıdır. Bu nedenle büyük ve lüks otellerin müşteri profili Avrupa ve Osmanlı kökenli devlet erkânı, burjuva ve sosyete sınıfına ait varlıklı kişiler, generaller, etkin gazetelerin muhabirleri gibi üst düzey kişilerdir. Örneğin 18 Mayıs 1862 Tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki habere göre İngiliz Kralı Eliot ve heyeti İstanbul seyahatlerinde Hôtel d'Angleterre'de konaklamayı tercih etmişlerdir (Gülersoy, 1985). 30 Eylül 1876 tarihli La Turquie gazetesinde Brezilya Kraliçesi ve yardımcıları ile 9 Ocak 1886 tarihli La Turquie gazetesinde ABD bakanlarından M. Cox'un Hôtel Royal'de kaldığı haberleri verilmiştir (Durudoğan, 1998). Büyük ve konforlu otellerin yanında daha basit programlı ve ucuz otellerde bulunmaktadır. Bu tür otellerin müşterileri genellikle taşra kökenli, düşük gelir grubunun yanı sıra ayak takımının da barındığı işletmelerdir (Türker, 2007).

Otellerde çok çeşitli ülkelerden, milletlerden, dinlerden ve mesleklerden insanlar bulunmaktadır. 1860 Tarihinde İstanbul'da bulunan Amerikalı yazar Ross Brown kaldığı oteli " Otelin salonları, koridorları, merdivenleri her dakika inip-çıkan, gelip-giden, hizmetkârlar, garsonlar, tercümanlar, komisyoncular ile dolup taşıyordu" şeklinde tarif etmektedir (Gülersoy, 1999). 1874 Tarihinde İstanbul'da bulunan ünlü İtalyan yazar Edmondo de Amicis ise kaldığı oteli "Otelin kendisi seyredilecek bir yerdi. Günün her saatinde, merdivenlerde ve koridorlarda dünyanın her tarafından insan gidip geliyordu. Yuvarlak masanın etrafına her gün yirmi millet oturup yemek yiyordu. Akşam yemekte, İtalyan hükümetinin bir delegesi olduğumu ve sıra tatlıya gelince milletlerarası büyük bir mesele üzerinde söz almaya mecbur bulunduğumu aklımdan çıkaramıyordum. Etrafımda pembe yüzlü leydiler, uzun saçlı sanatkârlar, para tedarik etmeye çalışan maceraperestler, başlarının etrafında altın haleleri eksik Bizanslı küçük bakireler, acayip ve meşum kimseler vardı ve bunlar her gün değişiyordu. Meyve yenirken, hepsi birden konuşmaya başlayınca insan kendisini Babil Kulesi'nde sanabilirdi" sözleriyle anlatmaktadır (Amicis, 1993). Yine 1874 tarihinde Sunbeam adlı lüks yatıyla seyahate çıkan İngiliz aristokratı Lady Brassey otelin restoranındaki akşam yemeklerinde çok şaşırtıcı olaylara şahit olduğunu "bir Oxford Üniversitesi profesörü ile 20 dili anlayan ve bunlardan yedisini konuşan Brezilyalı bir denizcinin sohbet ettiğini" sözleriyle şaşkınlığını dile getirmiştir (Gülersoy, 1999).

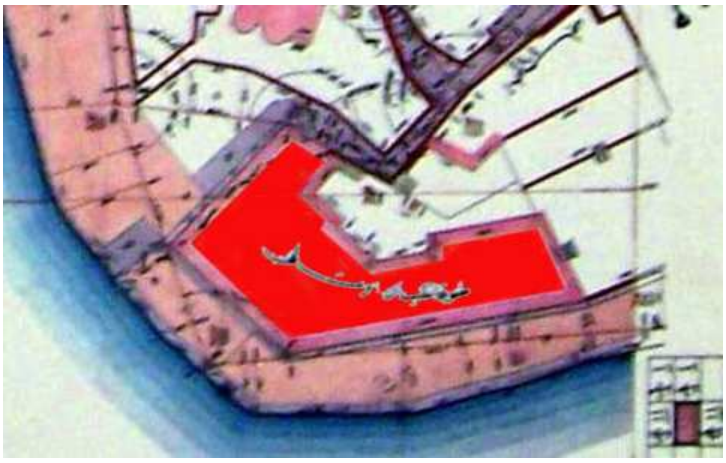
Mimari Özellikleri: 19. Yüzyıl otelleri bulundukları semtlerin ve inşa edildikleri parsellerin koşulları, sundukları hizmetler, hitap ettikleri müşteri kitlesi gibi verilere göre değişen mimari özelliklere sahiptirler (Kayın, 2000). Örneğin Pera'daki Hôtel d'Angleterre, Sirkeci'deki Hôtel Symrne ve Tarabya'daki Hôtel Tokatlıyan'ın parsel düzenin yol, deniz ve komşu parsellere göre şekillendiği haritalarda görülmektedir.

Resim 2.58 Pera'daki Hôtel d'Angleterre'in Parsel Düzeni (Huber Haritası, 1887 – 1895)

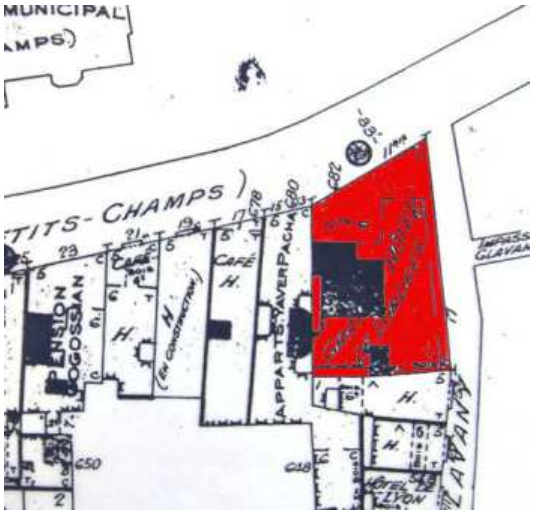

Resim 2.59 Sirkeci'deki Hôtel Symrne'in Parsel Düzeni (Goad Haritası, 1904 – 1905)

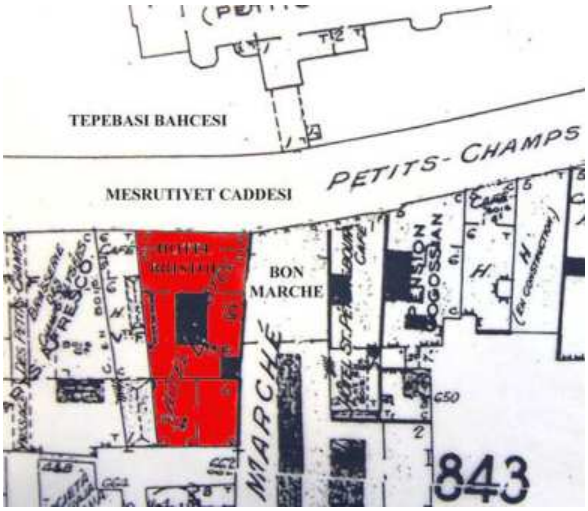

Resim 2.60 Tarabya'daki Hôtel Tokatlıyan'ın Parsel Düzeni (Rumeli Ciheti Haritaları, 1914)

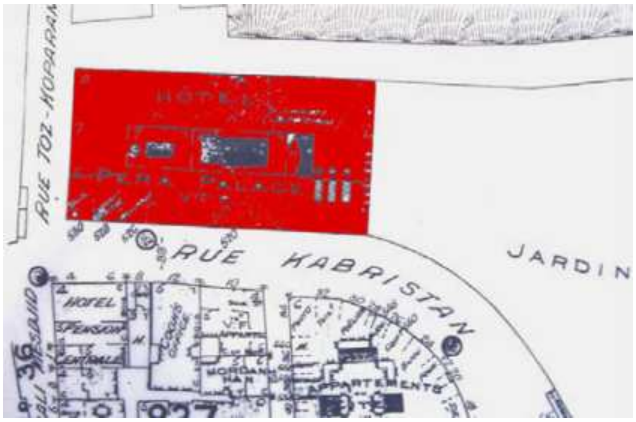
Otellerin bulundukları semtlerin, yoğun yapılaşmanın olduğu bir kent merkezinde ya da daha geniş ve boş alanların bulunduğu bir sayfiye bölgesinde olması da otelin genel yerleşimini ve yapının dış mekânla bağlantısını doğrudan etkilemektedir. Kent merkezindeki oteller genelde komşu parseller ve yollarla çevrilmiş sınırlı alanlarda inşa edilmişlerdir. Bu nedenle kendi içine kapanık plan şemaları vardır ve dış mekânla bağlantıları azdır. Konaklama ve diğer bütün fonksiyonlara ait mekânlar otel binasının içinde çözülmeye çalışılmıştır. Dış mekâna açılım olarak sadece bazı otellerin küçük bir bahçe ya da terası vardır. Örneğin otel olarak inşa edildiğini bildiğimiz Pera'daki Büyük Londra (1891), Bristol (1892), Pera Palas (1895) ve Tokatlıyan (1897) otellerinde de durumun değişmediği Goad haritalarından anlaşılmaktadır.

Resim 2.61 Büyük Londra Oteli'nin Parsel Düzeni (Goad Haritası, 1904)

Resim 2.62 Bristol Oteli'nin Parsel Düzeni (Goad Haritası, 1904)

Resim 2.63 Pera Palas Oteli'nin Parsel Düzeni (Goad Haritası, 1904)

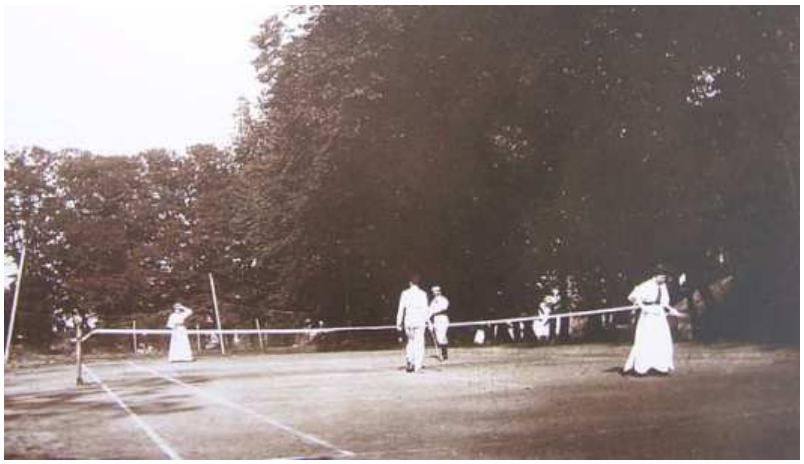

Resim 2.64 Pera'daki Tokatlıyan Oteli'nin Parsel Düzeni (Goad Haritası, 1904)

Sayfiye bölgelerindeki oteller ise genelde yeni yerleşime açılmış, geniş ve boş araziler üzerine inşa edilmişlerdir. Arazilerinin büyüklüğünün verdiği imkânlar dâhilinde yakın çevrelerindeki deniz ve orman gibi faktörlerle bağlantı kurabilmek amacıyla, genelde dış mekânlara açılım göstermişlerdir. Örneğin Tarabya'daki Summer Palas Oteli'nin (1893) büyük terasları ve tenis kortu, Büyükada'daki Splendid Palas Oteli'nin (1911) plajı ve plaja inen özel bir yolu olduğu (Tuğlacı, 1995) dönem fotoğraflarından anlaşılmaktadır. Bir başka örnek de Kadıköy'ün Moda Semti'nde, Dr. Du Jardin tarafından işletilen oteldir. 1883 Tarihinde Annuaire Cervati'deki reklama göre tedavi merkezi özelliği olan otelin, 35.000 metrekarenin üzerinde bir arsası ve kendisine ait bir mandırası vardır (Kuneralp ve Göksel, 1981).

Resim 2.65 Tarabya'daki Summer Palas Oteli ve Terası (Genim, 2007)

Resim 2.66 Tarabya'daki Summer Palas Oteli ve Tenis Kortu (Genim, 2007)

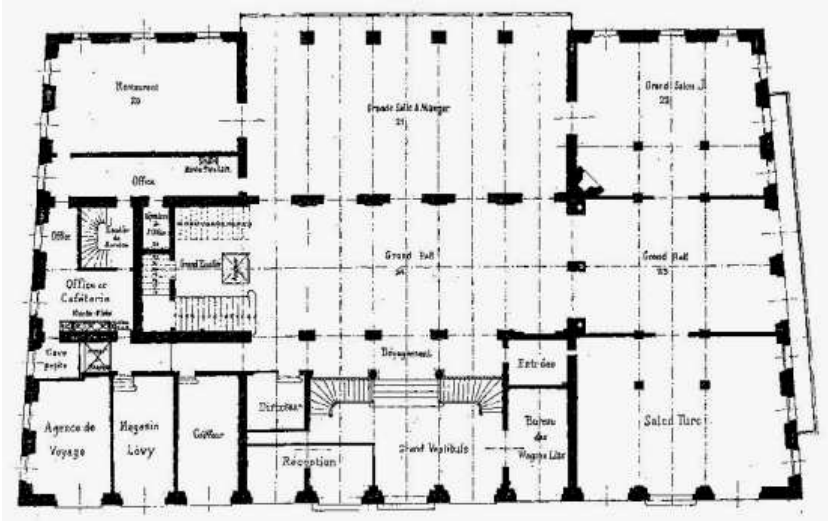
Resim 2.67 Büyükada'daki Splendid Palas Oteli ve Plaj yolu (Tuğlacı, 1995)

Plan Şeması: Müşteri kitlesi ve otellerin sundukları hizmetler otelin büyüklüğünü ve mekânlarını doğrudan etkilemektedir. İstanbul'da 19. yüzyılda, odalar ve birkaç ortak hacimden meydana gelen daha basit programlı otellerin yanında, Avrupa'daki standartları göre hizmet verebilen lüks oteller de vardır (Kayın, 2000).

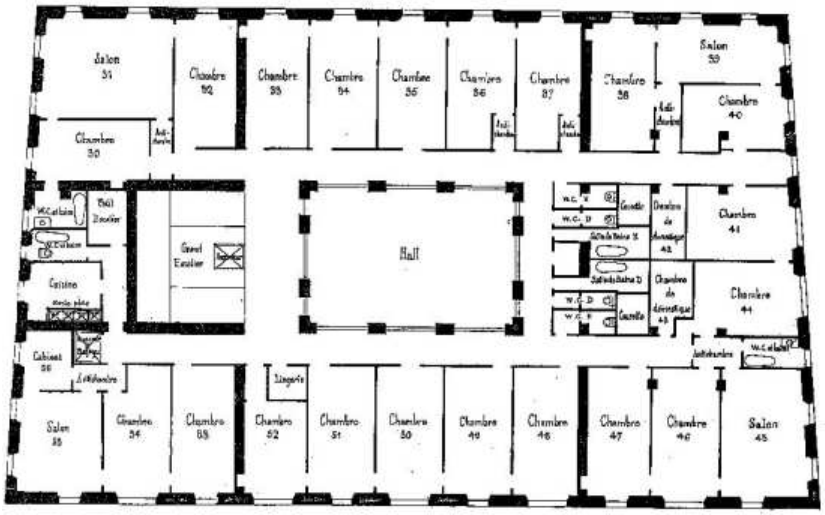
Otellerin planlanmasında temel prensip günümüz otellerine benzer şekildedir ve genel mekânlar zemin katta, yatak katları üst katlardadır. Plan şemalarındaki günümüz otellerinden en önemli farkları ise odaların içinde banyoların olmaması, bunun yerine her katta bütün odaların kullanımına yönelik ortak banyolar bulunmasıdır. Büyük ve lüks otellerin basit programlı otellerden farklı olarak geniş lobileri, kafeleri, süitleri, yabancı mutfakları, tiyatroları, balo, gösteri ve birden fazla yemek salonları bulunabilmektedir (Kayın, 2000). Örneğin Hôtel d'Angleterre'in mobilyalı odaları, kat banyoları, çeşitli salonları ve restoranı vardır (Gülersoy, 1985). Otelin ilanlarından, Haliç'e ve İngiltere Büyükelçiliği'nin bahçesine bakan odalarının yanı sıra, süitleri ve çeşitli salonlarının bulunduğu, ayrıca İngiliz ve Fransız mutfağının olduğu anlaşılmaktadır (Duhani, 1984).

Bristol Oteli'nin ise geniş giriş holü, mermer merdivenleri, rahat süitleri, salonları ve ayrı masa sistemine sahip 100 kişilik restoranı vardır (Çelik, 1998). Pera Palas Oteli de 145 odası, süitleri, salonları, postanesi ve kuaförü ile İstanbul'un en kapsamlı otelleri arasındadır (Kayın, 2000).

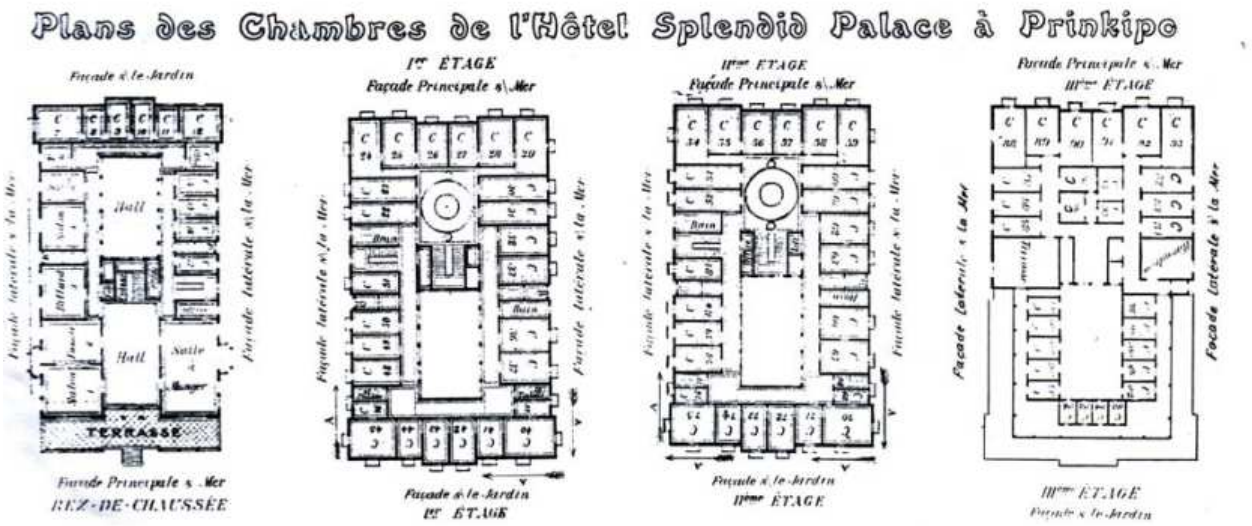
İstanbul'un 19. yüzyıl ile 20. yüzyıl başında inşa edilen otellerinin binaları ya günümüze ulaşamadığı ya da yapının plan düzeninin büyük ölçüde değiştirildiği müdahalelere maruz kaldıkları için bu yapıların ancak özgün projelerine ulaşılarak plan şemalarının incelenmesi gerekmektedir. Ancak bu çalışmada sadece Pera Palas Oteli ve Splendid Palas Oteli'nin özgün planlarına ulaşılmıştır. Bu nedenle otellerin plan şemaları üzerinde daha fazla yorum yapılamamaktadır.

Resim 2.68 Hôtel Pera Palace'ın Özgün Giriş Kat Planı (KTVKK, 2007)

Resim 2.69 Hôtel Pera Palace'ın Özgün Birinci Kat Planı (KTVKK, 2007)

Resim 2.70 Hôtel Splendid Palace'ın Özgün Kat Planları (Tuğlacı, 1995)

İnşa Sistemi: Otel yapıları yüzyıl boyunca hem kargir hem ahşap sistemde inşa edilmişlerdir. 1850'li Yılların başında İstanbul'da bulunan J.H.A. Ubicini, ilk otellerin açıldığı Pera'da dinsel yapılar, elçilik sarayları ve bazı varlıklı kişilerin evleri dışında hemen her şeyin ahşap olduğunu belirtmektedir (Akın, 2002). Her ne kadar J.H.A. Ubicini'n tanımı ilk otellerin daha çok ahşap olabileceğini düşündürse de, 1850'li tarihlere ait seyahatnamelerde otellerin genelde kargir yapılar oldukları yönünde tanımlar vardır. Örneğin 1853 tarihinde İstanbul'da bulunan 7. Carlisle Kontu George William Frederick Howard kaldığı Hôtel d'Angleterre'in taş bir bina olduğunu yazmaktadır (Gülersoy, 1999). Bir başka örnek olarak 1856 Tarihinde İstanbul'da bulunan Théophile Gautier'de, Pera'da Derviş Sokak'ta kaldığı evden dönüştürülmüş otelin taş bir bina olduğunu, yangınlarda daha fazla güvenlik için kapısının demirden yapıldığını ve pencerelerinde "yaprak yaprak katlanan" kalın saçtan panjurlar olduğunu vurgulamaktadır (Gautier, 2007). Aslında bu dönemde taş binaların olması şaşırtıcı bir olay değildir, çünkü Tanzimat Dönemi'nden itibaren devletin yapıların kargir yapım teknolojisinin sağlanabilmesi için mimarlık alanında yeni örgütlenme modelleri ve yasal düzenlemeler getirdiği bilinmektedir (Yergün, 2002).

Pera otellerinin yapım sistemlerini etkileyen ile bir başka önemli anekdot da 5 Haziran 1870 tarihinde çıkan yangınla ilgilidir. Ahmet Lütfi Efendi'nin 13 saat sürdüğünü ve hem kargir hem ahşap binlerce yapının yandığını belirttiği yangında, Taksim'le Galatasaray arasındaki otellerinde kurtulamadığını yazmaktadır (Akın, 2002). 1870 Yangınından sonra otel yapıları genelde kargir sistemde inşa edilmişlerdir. Nitekim Avrupa'daki rehber kitaplar İstanbul'a

giden ve bir otelde konaklayacak kişilere taş binaları tercih etmelerini öğütlemektedir (Kuneralp ve Göksel, 1981).

İlk otellerin evden dönüştürülmüş işletmeler olması (Kuneralp ve Göksel, 1981) nedeniyle, geleneksel yapım tekniklerine göre yapılmış iki ya da üç katlı yapılar oldukları düşünülmektedir. Ancak 1874 tarihinden itibaren İstanbul'da yatay taşıyıcılarda volta yani putrelli* döşeme kullanımının başlamasıyla, otel yapılarının kitlelerinin daha büyük ve daha yüksek katlı inşa edilmeye başlandığı görülmektedir. Volta yapım teknolojisi, özellikle Pera bölgesinde ve Batılı yeni yapı tiplerinin inşasında yoğun olarak kullanılmaya başlamıştır. Bu teknikle inşa edilen oteller genelde 4 ile 7 kat arasında yüksekliğe sahiptirler. Örneğin 1883 tarihli Hôtel Grand Kroecker 4 katlı, 1891 tarihli Büyük Londra Oteli 5 katlı, 1895 tarihli Pera Palas Oteli 7 katlı inşa edilmişlerdir (Yergün, 2002).

Pera'daki otellerde giderek kargir sistemin yaygınlık kazanmasına karşın, İstanbul'un diğer bölgelerinde ahşap sistemde otel inşaatı devam etmiştir. Bu otellerin genelde sayfiye bölgelerinde oldukları dikkat çekmektedir. Örneğin Tarabya'daki 1893 tarihli Summer Palas ile 1900 tarihli Tokatlıyan Otelleri ve Büyükada'daki 1901 tarihli Plaj Oteli ahşap sistemde inşa edilmiş İstanbul'un önemli otelleridir.

Resim 2.71 Tarabya'daki Hôtel Summer Palace (Genim, 2006)

* Yatay taşıyıcı sistemlerin volta döşeme tekniğinde yapılmaya başlanması, otel yapılarının yapım sistemlerinde dönemin yeni bir ürünü olan çelik malzemenin kullanılmasına olanak sağlamıştır.

Resim 2.72 Tarabya'daki Hôtel Tokatlıyan (Genim, 2006)

Resim 2.73 Büyükada'daki Hôtel De La Plage (Tuğlacı, 1995)

1914 tarihinde Belediye'nin yönetmeliğine eklenen yeni bir talimatla, yangınlardan korunmak amacıyla otellerin ahşap yerine kargir sistemde inşa edilmeleri zorunlu hale getirilmiştir (Ergin, 1995c).

Cepheleri: Genelde çok katlı inşa edilen 19. yüzyıl otellerin cephelerinde, neo klasik öğeler hâkim olmakla birlikte yerel unsurlara da rastlanmaktadır. Simetrik cephe düzenleri sıklıkla kullanılmış ve giriş aksı vurgulanmıştır. Konsollar genelde balkon şeklindedir. Diğer karakteristik elemanlar ise alınlık, pilastr, silme, kabartma, kemer vb. öğelerdir (Kayın, 2000).

İstanbul'un 19. yüzyıl otellerinin cepheleri ya geleneksel, ya neo klasik ya da her ikisinin birden bulunduğu öğelerden meydana gelmektedir. Bazı otellerin cephelerinde oryantalist etkiler de görülmektedir.

Tamamen geleneksel üslupta olanların genelde konuttan otele dönüştürülen işletmeler olduğu düşünülmektedir. Örneğin Pera'daki Royal Oteli, İngiltere Elçiliği yapıları kompleksine aittir ve konut olarak inşa edilmiştir (Üsdiken, 1992a). Bir başka örnek Büyükdere'deki Belle – Vue Oteli'dir ve aslında ek bina yapılarak otele dönüştürülmüş bir konut yapısıdır (Kuneralp ve Göksel, 1981). Yine bir başka örnek Büyükada'da Giacomo Oteli'nin binalarından birisi olan Comidas Malikânesi'dir (Gülersoy, 1997).

Resim 2.74 Pera'daki Royal Oteli – 1930 (Gülersoy, 1999)

Resim 2.75 Büyükdere'deki Belle – Vue Oteli (Genim, 2007)

Resim 2.76 Giacomo Oteli binalarından Comidas Malikânesi (Gülersoy, 1997)

Büyükada'daki Plaj, Pera'daki Continental ve Büyükdere'deki San Remo Oteli'nin hem geleneksel Osmanlı hem de Avrupa üslubunu taşıdığı düşünülmektedir. Plaj Oteli'nin geleneksel tarzdaki cephe düzenine ön ve arka cephelerinde barok tarzında eğrisel öğeler görülmektedir. Pera'daki Continental Oteli'nde de geleneksel Osmanlı üslubundaki giyotin pencereler, çıkma altındaki eliböğründelerin yanında neo klasik üsluba özgü üçgen alınlıklar ve giriş kapısı bulunmaktadır. Büyükdere'deki San Remo Oteli'nde ise geleneksel sistem pencere düzenleri ile neo klasik balkon kolon ve saçak düzenlerindeki aykırılık dikkati çekmektedir.

Resim 2.77 Büyükada'da Plaj Oteli (Tuğlacı, 1995a)

Resim 2.78 Pera'da Continental Oteli (Sarıöz, 1996)

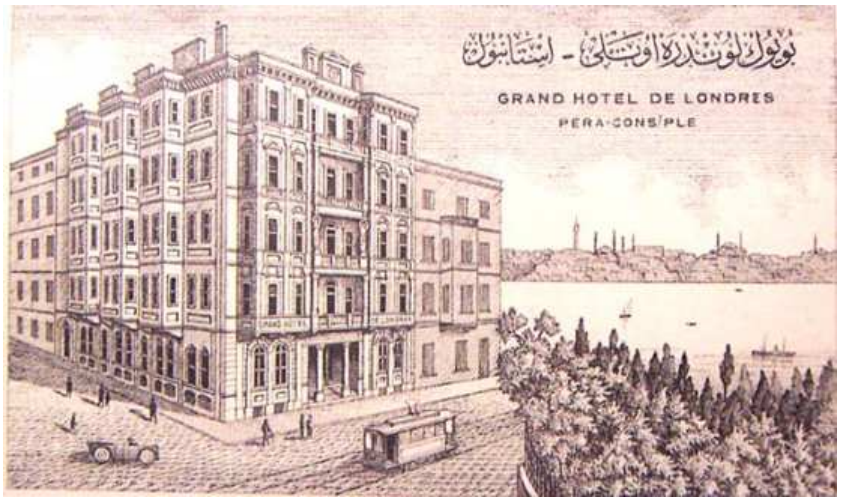
Resim 2.79 Büyükdere San Remo Oteli (Genim, 2007)

19. Yüzyılın sonlarına doğru ve 20. yüzyılın başında inşa edilen otel yapılarının cephelerinde genelde geleneksel Osmanlı üslubunun yer almadığı, Avrupa'daki oteller gibi tamamen neo klasik öğelerin kullanıldığı görülmektedir. Anıtsal görünümlü bu otellerin cephelerinde Zeynep Çelik'in (1998) İstanbul'daki neo klasik yapıları genel özelliklerinde tanımladığı gibi Klasik Yunan, Rönesans ve Fransız Ampir üsluplarının değişik dönemlerinden eklektik derlemeler yapılmıştır. Genelde yapıların alt katları, cephelerinde Rönesans tarzında sıra sıra kaba taş ile kaplanmıştır. Cephelerin üst bölümlerinde de Klasizme ait düz çizgiler, sütunlar, sütun başlıkları, pilastrlar, balustatlar, karyatidler, heykeller vb süslemeler yer almaktadır.

Ali Esad Göksel ve Sinan Kuneralp'e göre (1981) oteller, Osmanlı mimarlarından çözmeleri beklenen 19. yüzyıl mimarisindeki yeni yapı tiplerine iyi bir örnek oluşturmaktadırlar. Ancak mimarlar genelde kolay yolu seçmiş ve Avrupa'daki otel örneklerinden esinlenmişlerdir. Bu nedenle İstanbul'un otelleri "vintage"* özelliği göstermektedirler.

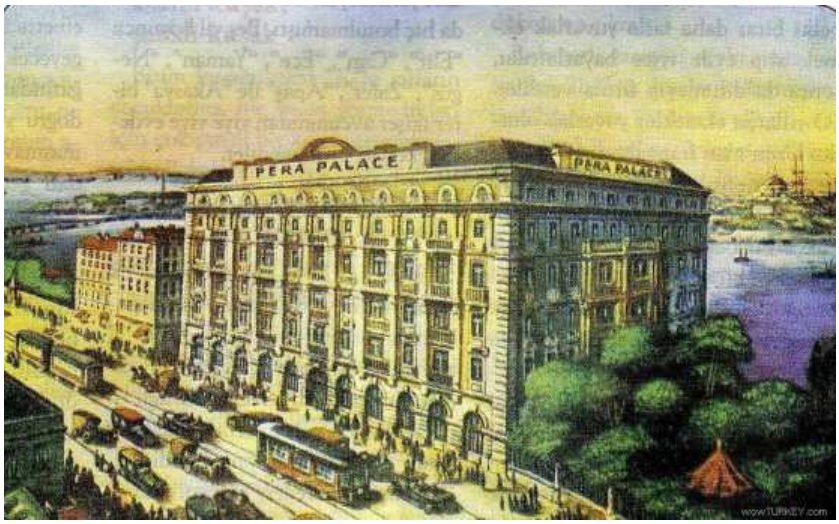
Başlangıçta otellerin cephelerinde klasik Yunan temaları sıkça kullanılmış, daha sonra her türlü stile yer verilmiştir. Diğer taraftan Gotik üslubun kullanılmadığı, daha çok Rönesans saray cephelerinin model alındığı görülmektedir. Bazı otellerin isimlerinde "Palas" sözcüğünün kullanılması, mimarın yapıyı Rönesans sarayları ile özdeşleştirmek istediğine işaret etmektedir (Kırımtayıf, 2002).

Büyük Londra (1891), Pera Palas (1895) ve Tokatlıyan (1897) otelleri cepheleri Neo Klasik üslupta düzenlenen önemli örneklerdendir (Çelik, 1998). Büyük Londra Oteli'nin cephelerindeki bosajlı duvar kaplamaları, karyatidler, İyon başlıklar ve Neo balustatlar; Pera Palas Oteli'nin cephelerindeki bosajlı duvar kaplamaları, İyon kolonlar ve başlıklar, pilastrlar, kornişler; Tokatlıyan Oteli'nin cephelerindeki bosajlı duvar kaplamaları, sütunları, kaburgalı Rönesans tarzı kubbesi Neo Klasik öğelerdir.

Resim 2.80 Büyük Londra Oteli Cephesi (Kuruyazıcı, 2004)

* Klasik, eski şeylerin yeniden gündeme gelmesi (Hasol, 1995).

Resim 2.81 Pera Palas Oteli (Gülersoy, 1993)

Resim 2.82 Tokatlıyan Oteli (Kuruyazıcı, 2004)

Bu dönemde Avrupa'da doğu mimarisine de ilgi duyulmasının bir sonucu olarak, "Orientalism" akımı otel yapılarının cephelerine de yansımıştır (Kırımtayıf, 2002). İstanbul'daki Neo Klasik yapıların, Orientalist öğelerle birlikte kullanıldığı görülmektedir (Ödekan, 1994).

Neo Klasik ve Orientalist öğelerin yapı cephesinde birlikte kullanıldığı otel yapıları fazla olmamakla birlikte, en belirgin örnek Büyükada'daki Splendid Palas Oteli'dir. Oteli'nin cepheleri Avrupa mimarisine özgü pilastrlar, girlandlar ve akantus yaprakları ile Doğu mimarisine özgü ahşap kepenkler ve oryantalist kubbelerden meydana gelmektedir.

Resim 2.83 Splendid Palas Oteli (Çelebi, 2007)

Dekorasyonu: Büyük ve lüks otellerin Avrupalı mimar ve sanatçılar tarafından yapılmış görkemli dekorasyonları vardır. Örneğin 1 Şubat 1862 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki habere göre Hôtel de Paris, Paris'teki lüks oteller gibi dekore edilmiştir ve dekorasyonda altın yaldızlı bezemeler kullanılmıştır. İnşaatını Mimar Bossy'nin üstlendiği otelin, balo salonunun tasarım ve dekorasyonu M. Leon Parvilles, motiflerin boyanması ve işlenmesi M. Laroche ile M. Biot ve M. Theophile'in atölyesi tarafından yapılmıştır (Durudoğan, 1998). Bir başka örnek Pera Palas Oteli'nin mimarisi ve dekorasyonu, İstanbul'un o yıllardaki en tanınmış mimarı Alexandre Vallaury tarafından yapılmıştır. Otelin iç dekorasyonunda birincil mekânlarda ve özellikle balo salonunda oryantalist bir yaklaşım vardır. İkincil mekânların düzenlenişinde ve asansör, merdiven korkulukları gibi bazı yapı elemanlarında ise Art Nouveau etkileri görülmektedir (Batur, 1994). Ali Esad Göksel ve Sinan Kuneralp'e göre (1981) Pera Palas Oteli'nin dekorasyonu diğer otel yapılarından ayrı bir öneme sahiptir ve "sui generis"* bir özellik taşımaktadır.

Teknik Donanımı: 19. Yüzyıl otelleri dönemin en gelişmiş teknik donanım ve teknolojilerini takip etmeleri açısından da önemli bir yere sahiptirler. İstanbul'un jeneratör, elektrikle aydınlatma, asansör ve kalorifer gibi teknik donanımlarına sahip olabilen ilk yapıları arasında yer almışlardır.

19. Yüzyılın son yıllarında bile bir binanın elektrikle aydınlatılması olağanüstü bir konfor simgesi sayılmaktadır (Batur, 1994). II. Abdülhamit'in (1876 – 1909) kişisel endişeleri nedeniyle elektrik teknolojisi İstanbul'a 1914 tarihinde kadar girememiştir (Öztürk, 2008).

* Kendine özgü.

Ancak bu yıllarda açılan büyük ve lüks oteller kendilerine özel jeneratörler bulundurarak, binalarını aydınlatabildikleri gibi elektrik enerjisinden otel içindeki çeşitli işlerde de faydalanabilmektedirler.

Örneğin Pera Palas Oteli (1895), açıldığı dönemde elektrikle aydınlatılmaktadır ve kendisine ait bir jeneratörü vardır (Batur, 1994). Otel elektrik ışıklarıyla bütün mekânları aydınlattığı bu dönemde, İstanbul karanlık içindedir (Küçükerman ve Erda, 2005). 15 Temmuz 1889 tarihli Moniteur Oriental gazetesinde Summer Palace Oteli'nin ışıklandırıldığı haberi verilmiştir (Zat, 2005). 30 Nisan 1904 Tarihli "Tarabya'da Tokatlıyan Oteli'ne verilmek üzere rıhtıma çıkarılan elektrik edevatını havi sandıklar" başlıklı bir belgeden* bu otelde de elektrik kullanımının başladığı anlaşılmaktadır (BOA, 1904). Yine bir başka örnek de 1911 Tarihinde Büyükada'da açılan Splendid Palas Oteli'nin gaz motoru ile çalışan bir jeneratörü vardır (Aykut, 1994c).

Büyük ve konforlu otellerde 19. yüzyılda yine İstanbul'da yeni bir teknoloji olan asansör bulunmaktadır. Örneğin 1891 tarihinde hizmet vermeye başlayan Büyük Londra Oteli'nin hidrolik bir asansörü bulunmaktadır (Aykut, 1994a). Pera Palas Oteli'ninki ise İstanbul'un ilk elektrikli asansörü olma özelliğini taşımaktadır (Cezar, 1991). Ayrıca otelin asansörünün strüktürü, bu dönemin yeni malzeme ve yapım sistemlerinden olan dökme demir ve çelikten yapılmıştır (Batur, 1994). 1897 Tarihinde açılan yine kentin büyük ve lüks otellerinden Tokatlıyan Oteli'nin de elektrikli bir asansörü bulunmaktadır (Aykut, 1994b). Bir başka önemli örnek de Büyükada'da 1911 tarihinde açılan Splendid Palas Oteli'nin de, adanın ilk elektrikli asansörü olan yapısı olmasıdır (Aykut, 1994c).

Büyük otel yapılarında yine dönemin yeni bir teknolojik gelişmesi olan kalorifer sisteminin kullanılmaktadır. Örneğin Pera Palas Oteli'nin (Gülersoy, 1993) ve Büyükada'daki Splendid Palas Oteli'nin işletmeye açıldığı sırada kalorifer sistemi bulunmaktadır (Tuğlacı, 1995).

Sosyal Yaşam ve Etkinlikleri: Büyük ve lüks oteller konaklama ve yemek işlevlerinin yanı sıra kentin eğlence merkezleridir ve Batılı yaşam biçiminin bir simgesidirler. Bu oteller Avrupa'dan ünlü sanatçılar getirmekte, özel gösteriler, davetler ve balolar düzenlemektedirler. Bu davetlerin daha ilk otellerin hizmet vermesiyle başladığı dönemin gazete haberlerinden anlaşılmaktadır. Örneğin 19 Şubat 1852 tarihinde Journal de Constantinople gazetesindeki haberden İngiliz elçisinin Hôtel d'Angleterre'de Protestan yoksullar yararına maskeli bir balo düzenlemiştir (Gülersoy, 1999). Hôtel d'Angleterre'de Journal de Constantinople gazetesinin 9 Ocak 1854 tarihli baskısında Avusturya orkestrasının, 29 Ağustos 1849 tarihli baskısında

* BOA, 14 safer 1322, DN: 471, GN: 126, FK: Y..A…HUS.

Matmazel Morandi'nin konser verdiği belirtilmektedir (Akın, 2002). 1 Şubat 1862 tarihli Journal de Constantinople gazetesinde Hôtel de Paris'in düzenlediği baloya 200'den fazla kişinin katıldığı haberi verilmektedir (Durudoğan, 1998).

İstanbul'daki birçok önemli olaylar ve ilk gösterimler de bu oteller de olmuştur. Örneğin Şeker Ahmet Paşa 1897 tarihinde ilk resim sergisini Pera Palas Oteli'nde açmıştır (Kayın, 2000). 2 Aralık 1897 tarihli Le Moniteur Oriental gazetesindeki habere göre İstanbul Musikî Cemiyeti'nin ilk toplantısı Pera'daki Tokatlıyan Oteli'nin Splendid salonunda yapılmıştır (Durudoğan, 1998).

Diğer taraftan Galata'daki gibi düşük gelirli kişilerin konakladığı oteller ise, konaklama ve yemek hizmetinin dışında fuhuşa göz yumulan işletmeler olmaktan öteye gidememişlerdir (Türker, 2007).

Denetim ve Yasaları: İlk açılan otellerde devletin belirgin bir denetim mekanizması yoktur. Belediyelerin yapılanmasıyla 1860 tarihinden itibaren otellerin denetimleri bu kurumlara verilmiştir. Ancak İstanbul'da bu dönemde sadece Pera Belediyesi'nin düzenli olarak çalışabildiği, bu kurumun da otel denetimlerinin eksik kaldığı bilinmektedir (Göksel ve Kuneralp, 1981). Diğer taraftan Sultan II. Abdülhamid'in İstanbul'daki kamu düzenini ve asayişi sağlamak konularındaki titizliği, otellerin açılması ve işletilmesi hususlarında çıkarttığı iradelerden anlaşılmaktadır.

Sultan II. Abdülhamit'in öncelikle otellerdeki toplumsal olayları ele almaya çalıştığı görülmektedir. 23 Eylül 1894 Tarihindeki 101 numaralı ve 24 Eylül 1894 tarihindeki 94 numaralı iradelerden otellerde ziyafet ve balo düzenlenmesinin bu ortamlarda devlete zarar veren politik söylemlerin gelişmesi nedeniyle yasaklandığı; 29 Eylül 1894 tarihindeki 96 numaralı iradeden de otellerde kumar oynamanın ve politikayla ilgili toplantılar yapmanın kanunlara aykırı olduğu, kurallara uymayan otellerin polis memurları tarafından kontrol altına alındığı ve otele girip çıkanların günlük olarak tespit edildiği anlaşılmaktadır (Engin, 2001).

Sultan II. Abdülhamit daha sonra otellerin adlarına "palas" kelimesinin konulmaması konusunda bir başka irade yayınlatmıştır. 15 Şubat 1895 Tarihindeki 46 numaralı belgede bu husus "Geçen sene Tarabya'da ve bu sene Beyoğlu'nda açılmış olan iki otelden birincisi Summer Palas ve ikincisi Pera Palas olarak isimlendirilmiş bulunmaktadır. Palas kelimesi saray manasına geldiğinden ve bu tür mekânların böyle bir isimle vasıflandırılması ileride bir takım sakıncaların meydana gelmesine sebep olacağından, isimlerinin değiştirilmesi için lazım gelenlerin yapılması Padişahımız efendimiz hazretlerinin emir ve iradeleri

gereğindendir" sözleriyle belirtilmiştir (Engin, 2001). Ancak bu otellerin aynı isimleriyle varlıklarını devam ettirdikleri de bilinmektedir.

Bu dönemde İstanbul'a gelen turist sayısıyla beraber, otellerin de sayılarının ve niteliklerinin oldukça artması otellerin açılışlarının ve denetimlerinin belirli kurallara tabi olmasını gerektirmiş, 27 Şubat 1895'de Belediye'nin yönetmeliğinde "Dersaadet ve Bilâd-ı Selâse'de Bulunan Otel ve Misâfirhaneler Hakkında Talimât" başlığı altında otellerle ilgili hükümler getirilmiştir (Toprak, 1993).

Belediyenin otellerle ilgili talimatları sekiz maddeden meydana gelmektedir. Birinci maddede otel yaptırmak ya da evini otel olarak işletmek isteyenlerin öncelikle bu isteklerini polis idaresine başvurmaları gerektiği bildirilmektedir. İkinci maddede otel ve misafirhanelerin kapılarının üzerinde bir tabelalarının bulunması istenmiştir. Üçüncü maddede müşterilerinin isim, meslek, vatandaşlık, konaklama tarihleri, oda numaralarının kaydedildiği itinalı bir polis defterinin tutulmasının zorunlu olduğu ve kayıt defteri tutmayanların para cezasına çarptırılacakları uyarısı yapılmıştır. Dördüncü maddede otel sahip ve işletmecilerinin isim, şöhret, yaş ve doğum yerleri ile otellerin açılış tarihlerinin de polis defterlerine kaydedilmesi talimatı verilmiştir. Beşinci maddede müşterisinin kanunen suçlu ve aranan birisi olduğunu bilip de haber vermeyen otel sahiplerinin sahtekârlıktan yargılanacağı anlatılmaktadır. Altıncı maddede polislerin ve polis idaresinin kayıt defterlerini istediği zaman görebileceği ve yedinci madde de defterleri kontrol eden polislerin otelini değiştiren kişileri de özel defterlerine kaydedebileceği bildirilmektedir. Son olarak sekizinci madde de polislerin, cinayet suçlusu veya serseri tabakaya ait olduğundan şüphelendiği müşterileri yabancı uyruklu olsalar dahi kurallara uygun olarak incelemeye alma yetkisinin bulunduğu belirtilmektedir (Ergin, 1995b).

19. Yüzyılın son yıllarında bu talimatlarla oteller, işletmecileri ve müşterileri sıkı denetim altına alınmıştır. Zaptiye Nezaretinin otelleri sürekli kontrol ettiği anlaşılmaktadır. Dönemin padişahı Sultan II. Abdülhamit de bu konuya önem vermiş, kurallara uymayanlar ve zararlı olduğunu düşündüğü durumlar için iradeler yayınlatmıştır.

Sultan II. Abdülhamit'in otellerde önemle üzerinde durduğu bir konu da bu işletmelerin müşteri profilleri olmuştur. 9 Ekim 1895 Tarihindeki 85 numaralı iradeden İstanbul'a girişi yasak olan taşralardan gelen işsiz bekâr gençlerden han ve otellerde konaklayanların Zaptiye Nezaretince yakalanmaya çalışıldığı; 4 Kasım 1900 Tarihindeki 41 numaralı iradeden Beyoğlu'ndaki otellerde kalanların durumlarının araştırıldığı ve içlerinde anarşist, sosyalist vb. nitelikte olanların Beyoğlu Mutasarrıflığı tarafından tespit edilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır (Engin, 2001).

Sultan II. Abdülhamit'in dikkat ettiği bir başka unsur da otel açmak isteyenlerin devletten izin almaları ve kendilerinden istenilenleri yerine getirmeleridir. 12 Temmuz 1903 Tarihindeki 44 numaralı iradede otel açmak için devletten izin alınması gerektiği, izinsiz otel açanların da padişah tarafından uyarıldığı belirtilmektedir. Bu kapsamda Heybeliada'da izinsiz otel açan Malumat gazetesi sahibi Tahir Bey uyarılmıştır (Engin, 2001). Yine 1898 – 1899 tarihleri arasında bir Fransız şirketi tarafından Büyükada'da "Prinkipo Palas" adıyla bir otel binası inşa edilmiş ancak devlet yönetiminden gerekli iznin alınamaması nedeniyle yetimhane olarak kullanılmıştır (Ceylan, 1994).

Son olarak ta müslüman halkın otellere gitmesi ve otellerdeki hallerine dikkat etmeleriyle ilgili olarak irade yayınlanmıştır. 2 Temmuz 1904 Tarihindeki 74 numaralı iradeden İstanbul'da ikamet eden müslüman kesim için içki yasağının otellerde de devam ettiği ve bayanların da örtünme kurallarını ihlal etmemeleri gerektiği uyarılarıdır (Engin, 2001).

Belediye'nin yönetmeliklerinde ise otellerle ilgili son talimat 1914 tarihinde "Otel İttihâz Edilecek Ahşâb Ebniye Hakkında Olunacak Tekayyüdâta Dâir Tezkire-i Emânet-Penâhî" başlığı altında çıkarılmıştır. Bu talimat adından da anlaşılacağı gibi otellerin yapım sistemleri ile ilgilidir. Yangınlar korunmak amacıyla otellerin ahşap yerine kargir sistemde inşa edilmelerinin zorunlu olduğu, mevcut ahşap binaların otel olarak kullanımına izin verilmeyeceği bildirilmektedir. Otel olarak inşa edilen ahşap binaların aynı şekilde kullanılmaya devam edilebileceği haber verilmektedir. Sonradan otele dönüştürülen binalar da ise Beyoğlu, Galata ve Sirkeci gibi binaları genelde kargir olan bölgelerde sahile yakın olanlara dokunulmayacağı ancak mahalle içinde olanların durumlarına yetkili kurumlarca incelenerek karar verileceği anlatılmaktadır (Ergin, 1995c).

Ticari Kimlik Belgeleri: Oteller konaklama yapıları olmalarının yanı sıra, ticari amaçla açıldıkları ve işletildikleri için aynı zamanda ticaret yapıları olarak ta kabul edilmektedirler. Bu nedenle otel işletmecileri, otellerinin açılış, nitelik, etkinlik ve satış haberlerini gazete ve ticaret yıllıklarına ilanlarını vermişlerdir. Bu reklam ve ilanlarda bazen otellerin resmedildikleri de görülmektedir.

Otellerle ilgili ilanlara özellikle Journal de Constantinople, Levant Herald, La Turquie, La Moniteur Oriental, The Illustrated London News gibi Levanten ve yabancı gazeteler ile Ruzname-i Ceride-i Havadis ve Malumat gibi Türk gazetelerinde sıkça rastlanmaktadır.

ANNONCES.

HOTEL DES QUATRE NATIONS,

A GALATA.

VENTE VOLONTAIRE POUR CAUSE DE DÉPART.

Le public est prévenu qu'à partir d'aujourd'hui et les jours suivans, il sera procédé à la vente de tout le matériel de l'*Hôtel des Quatre Nations*, sis à Galata, près l'église St-Georges. Ce matériel consiste :

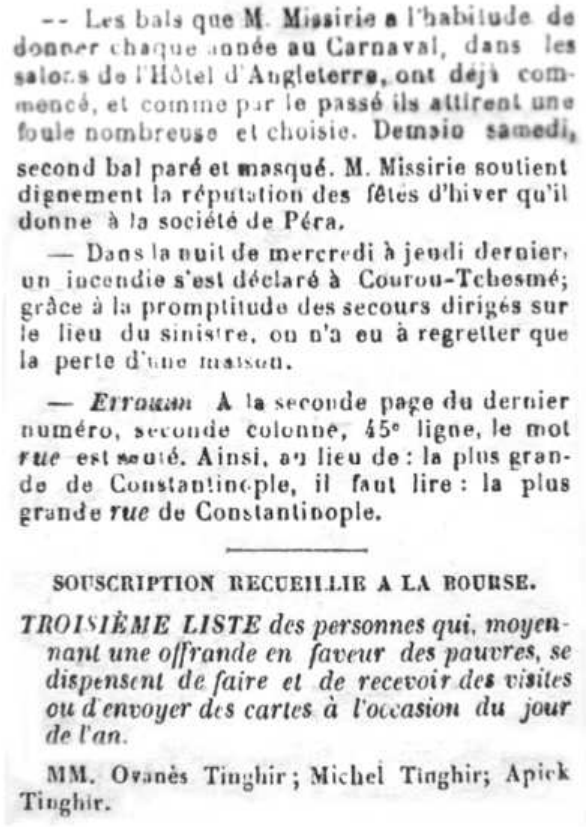
En plusieurs lits en fer, matelas, traversins, oreillers, couvertures, glaces de tout genre, lustres, lampes, tableaux, ameublemens de salon, fauteuils à la Voltaire, sophas, tables à jeu, tables rondes, tables à manger, services en porcelaine dorée, en porcelaine unie, cristaux, tapis de Smyrne, tapis de Salonique, poëles anglais, poëles en faïence, mangals grands et petits, buffets, garderobes, secrétaires, pianos, batterie de cuisine, fourneaux en fonte.

Il sera aussi mis en vente : vins en caisse, bière anglaise, porter, pale-ale, cognac, rhum, huile, etc.

Une petite calèche, une chaise à porteur, etc.

Bain pour douches, baignoires, etc.

Belge 2.2 Hôtel des Quatre Nations'ın Satış İlanı (Journal de Constantinople, 11 Ocak 1848)

— Les bals que M. Missirie a l'habitude de donner chaque année au Carnaval, dans les salons de l'Hôtel d'Angleterre, ont déjà commencé, et comme par le passé ils attirent une foule nombreuse et choisie. Demain samedi, second bal paré et masqué. M. Missirie soutient dignement la réputation des fêtes d'hiver qu'il donne à la société de Péra.

— Dans la nuit de mercredi à jeudi dernier, un incendie s'est déclaré à Courou-Tchesmé; grâce à la promptitude des secours dirigés sur le lieu du sinistre, on n'a eu à regretter que la perte d'une maison.

— *Erratum* A la seconde page du dernier numéro, seconde colonne, 45e ligne, le mot *rue* est sauté. Ainsi, au lieu de : la plus grande de Constantinople, il faut lire : la plus grande *rue* de Constantinople.

SOUSCRIPTION RECUEILLIE A LA BOURSE.

TROISIÈME LISTE des personnes qui, moyennant une offrande en faveur des pauvres, se dispensent de faire et de recevoir des visites ou d'envoyer des cartes à l'occasion du jour de l'an.

MM. Ovanès Tinghir ; Michel Tinghir; Apick Tinghir.

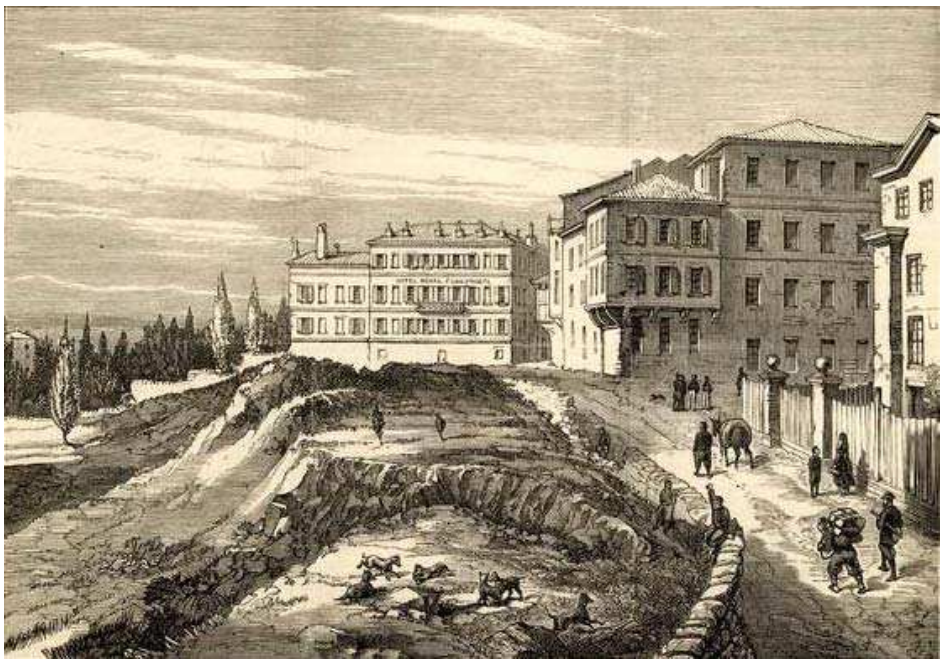
Belge 2.3 Hôtel d'Angleterre'de Bir Kutlama (Journal de Constantinople, 29 Agustos 1849)

CHANGEMENT
DE DOMICILE.

M. MISSIRIE a l'honneur de porter à la connaissance de MM. les voyageurs qu'il vient de transférer son hôtel à l'ancien palais de Prusse, aux Quatre-Rues de Péra. Cette maison, toute en pierre et fort vaste, située au centre de ce faubourg, domine l'entrée du Bosphore et le port de Constantinople, l'un des plus admirables panoramas qu'on puisse contempler. M. MISSIRIE ne croit pas nécessaire d'énumérer tous les avantages qu'offre cet établissement, qui se recommande surtout par ses bains chauds et froids. M. MISSIRIE est suffisamment connu, et il s'efforcera de rester toujours digne de la confiance qu'ont bien voulu jusqu'ici lui témoigner MM. les voyageurs.

Belge 2.4 Hôtel d'Angleterre'in Taşınma İlanı (Journal de Constantinople, 24 Ağustos 1854)

Resim 2.84 Hôtel Royal d'Angleterre'in İlanı (The Illustrated London News, 23 Aralık 1876)

1868 Tarihinden itibaren İstanbul'daki ticaret yapılarının ad, adres, sahipleri ve reklamlarının yayınlandığı "Annuaire Oriental" olarak adlandırılan ticaret yıllıklarında da oteller hakkında bilgiler veren ilanlar bulunmaktadır. 1881 – 1891 tarihleri arasında otel listeleri harf sırasına

göre genel bir düzende verilirken, 1892'den itibaren sınıflama sistemiyle kategorize edilmiş ve "Hotels de 1er Ordre, Hotels ve Hotels de 3me Ordre" başlıkları altında sınıflandırılmıştır.

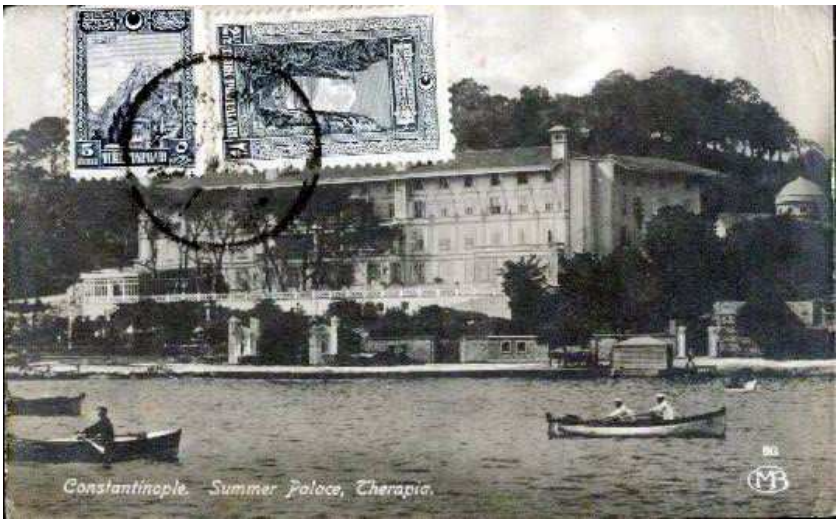

Belge 2.5 Hôtel de la Paix'in Annuaire Oriental'deki ilanı – OBA (Cervati, 1881)

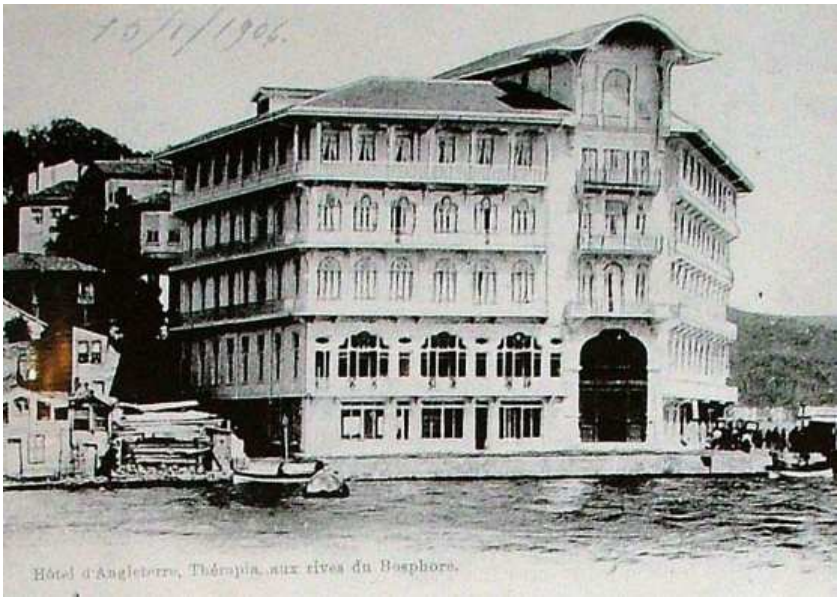

Belge 2.6 Hôtel de la Paix'in Annuaire Oriental'deki ilanı – OBA (Cervati, 1900)

Oteller, tanıtım ve reklam amacıyla gazete ve ticaret yıllıklarındaki ilanların yanı sıra kartpostallar bastırmışlardır. Böylece otellerinin resim ve isimlerinin posta aracılığıyla çeşitli şehir ve ülkelerde tanınmasını sağlamışlardır.

Resim 2.85 Summer Palace Oteli'nin Bulunduğu Bir Kartpostal (Sarıöz, 1996)

Resim 2.86 Tarabya'da Tokatlıyan Oteli'nin Bulunduğu Bir Kartpostal (Sarıöz, 1996)

İstanbul'da 1840 – 1914 tarihleri arasında açılan bazı büyük ve lüks otellerin kendilerine özgü amblemleri vardır. Bu amblemlerin, kendileriyle aynı ya da benzer adları taşıyan başka otellerin de açılması nedeniyle meydana gelen karışıklıkları önlemek amacıyla yapılan "markalaşma" çalışmalarının bir parçası olduğu düşünülmektedir.

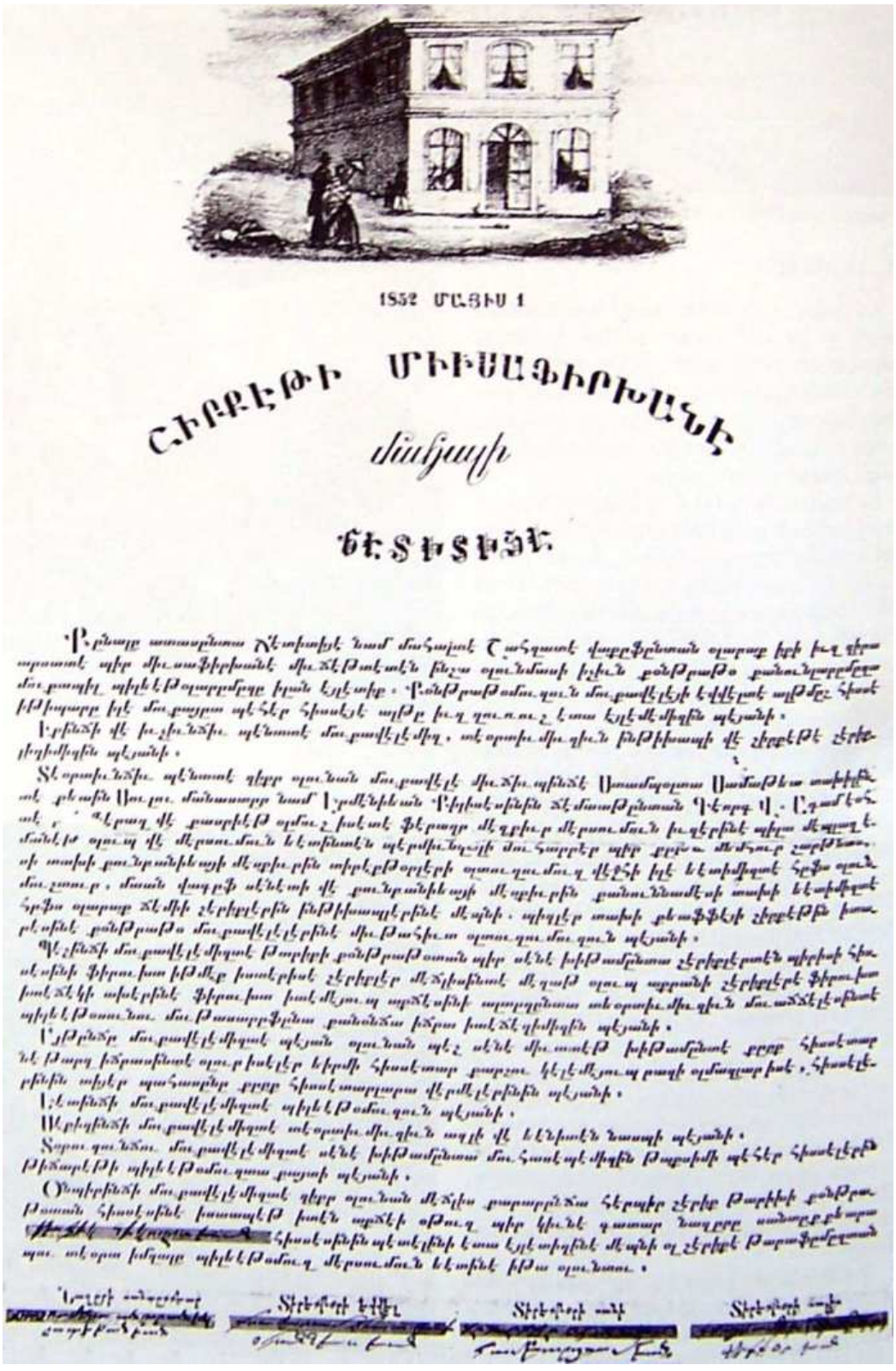

Resim 2.87 Pera Palas Oteli'nin Amblemi (http://www.perapalas.com, 2009)

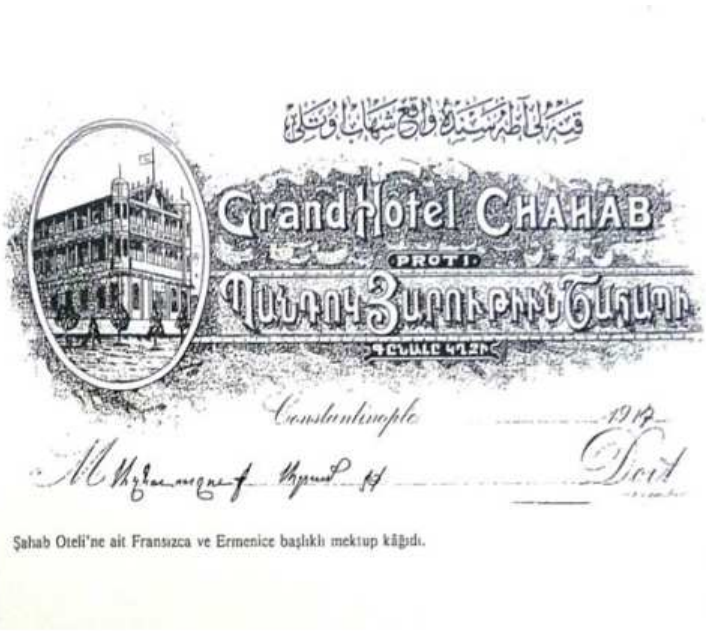
Resim 2.88 Büyük Londra Oteli'nin Amblemi (http://londrahotel.net, 2009)

Otellerin bazen tek bir şahıs ya da kuruma ait olmadıkları, bu nedenle oteller açılırken hissedarları arasında sözleşmeler yapıldığı bu döneme özgü belgelerden anlaşılmaktadır.

Belge 2.7 Şirket-i Misafirhane'nin 1852'deki Sözleşmesi (Tuğlacı, 1995b)

Otellerin büyük yatırımlar yapılamasını gerektirmesi nedeniyle, bu döneme özgü belgelerden sigortalandıkları da anlaşılmaktadır.

Şahab Oteli'ne ait Fransızca ve Ermenice başlıklı mektup kâğıdı.

Belge 2.8 Grand Hôtel Chahab'ın 1912 Tarihli Sigorta Poliçesi (Tuğlacı, 1995b)

Otellerin müşterilerin düşüncelerini öğrenmek amacıyla özel defterler tuttukları, bu defterlere konukların otelden ayrılırken öneri, şikâyet ve memnuniyetlerini belirttikleri anlaşılmaktadır.

Muhalefet-i hava sebebiyle vaporların muntazaman icray-ı sefer idememelerinden dolayı bir gün ve bir gece Şahabyan Efendi'nin otelinde misafir kaldık. Her şeyin intizam-ı fevkalâdesi ve yemeklerin nefaset ve nezafetinden memnun bulunduğumuz cihetle mumaileyhe beyan-ı teşekkür ile gördüğümüz ikram ve ihtiram ve mazhar olduğumuz istirahat hasebiyle buraya naçizâne derc ve tahriri münasib görülmüştür. Fî 26 Ağustos sene 323 (1907).

İmza
Dersaadet Müdde-i Umumî Muavini
Talât

Ticaret ve Nafıa Nezaret-i Celilesi
Meclis-i Mümeyyiz Muavinlerinden
Rüşdi

Ziraat Bankası
Teftiş Kalemi Mümeyyiz Muavini
Zühdi

Belge 2.9 Grand Hôtel Chahab'ın 1907 Tarihli Müşteri Defterinden Notlar (Tuğlacı, 1995b)

Ey karî!

Şu gördüğünüz otelin tarz-ı inşasındaki zarâfet eshab-ı tabiatın elbette şâyeste-i takdiri olur. bu otelde çok geceler geçirdim. Hatta o kadar ki hayatına iştirak ettim. Birçok sıraîdine de vâkıfım! Şu meyalân-ı kalb elbette bu adaya olan muhabbetim neticesidir... olduğu kadar dilnişin olan bu misâfirhâne lâyık olduğu derecede hüsn-i tabiat bir âilenindir. Gördüğünüz intizamı, misafirperverliği takdir ideceğiniz tahareti işte o adamlar vücuda getirmiştir. Evet bu adaya Cenâb-ı Hakkın bahş ettiği letafet ve ciyadet-i hava.... hayat mazhar-ı takdir-i kâinat olan Bizans'ın hiçbir mevkiinde yokdur. Bu adada yaşamak bahtiyarlığına nâil olanlar kendi mâlikânelerinde bir şato hayatına müşâbih ve daha mes'udiyet ve inşirahla ümrar-ı hayat iderler. İffet-i emniyet-i tâmme, şarka mahsus ulüvvü haslet şu Marmara havzasının pırlantası addedilen adacıkda her an ve zaman meşhuddur. Asâr-ı .... melâl ile ve gerekse gönlün, tecrübesiz bir kalbin tutulduğu cereyan-ı tabiîden mutehassıl yorgunluğun; iştigalât-ı zihniye ve kuvve-i müfekkiresi suret-i hakikîyede üzülmüş; efrâd-ı beşerin yegâne müdâvisi olan bu ada mâlik olduğu vahdet ve sükûnet ve âheng-i hamuşâneyi bütün hüsn-ü azmimle tebcil iderim. Eğer müttefikîn ordusu ve donanması şu adacığı eşcardan mahrum etmezse idi alil ve emrazlar hayatını istihkar iden efrâd-ı beşerin yeis ve küdûretini daha sür'atle izale idecekti. İşte şu nekâyisi izâleye muvaffak olan Şahabyan ailesini beşeriyet nâmına tebrik iderim. Fî 28 Mayıs 327 (1911)

(İmza okunamadı)

Belge 2.10 Grand Hôtel Chahab'ın 1907 Tarihli Müşteri Defterinden Notlar (Tuğlacı, 1995b)

İstanbul'da 19. yüzyıldaki gelişmelerle "otel" kavramı İstanbul'da yerleşmiştir ve geleneksel konaklama yapılarının yerini almaya başlamıştır. 20. Yüzyılın başında artık İstanbul'un birçok semtinde oteller hizmet vermektedir. Ancak Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla ekonomik ve politik problemlerin ortaya çıkması, yol güvenliği sorunlarına karşılık ulaşım sistemlerinin seferlerini azaltmaları hatta durdurmaları, seyahat edenlerin azalması vb olaylar otel yapılarını da olumsuz etkilemiştir. Müşteri bulamayan birçok otel yapısı kapanmış, Cumhuriyet Dönemi'nin başlamasına ve buhranlı dönem atlatılıncaya kadar uzun yıllar yeni bir otel açılmamıştır.

3. 1840 – 1914 TARİHLERİ ARASINDA İSTANBUL'DA GALATA VE PERA DIŞINDAKİ OTEL YAPILARININ GELİŞİMİ

1840- 1914 Tarihleri arasında İstanbul'da Galata ve Pera bölgeleri dışında Eminönü, Kadıköy, Boğaz kıyıları ve Adalar'da çok sayıda otel açılmıştır. Bu bölgelerin yanında kent merkezine uzak ya da yeni kurulan yerleşim merkezlerinde de bir ya da birkaç otelin olduğu da bu çalışma kapsamında tespit edilmiştir.

3.1 Eminönü'ndeki Oteller

Eminönü İlçesi, İstanbul'un tarihi yarımada olarak bilinen kısmında yer almaktadır ve kuzeyden Haliç, güneyden Marmara Denizi, doğudan İstanbul boğazı, batıdan ise Fatih ilçesi ile çevrilidir. İlçe bütünüyle İstanbul kentinin tarihi çekirdeği olan sur içindedir ve önemli bir ticaret merkezidir. Osmanlı döneminde Deniz Gümrüğü ve Gümrük Eminliğinin burada bulunması sebebiyle Eminönü adını almıştır (Kuban, 1994e).

Bizans Dönemi'nden beri kentin önemli bir limanı olan bölge, büyük gemilerin mallarını boşalttığı önemli bir ticaret merkezidir. Kentin ticaret merkezi olması nüfus yapısıyla da doğrudan ilişkilidir. Bilinen en eski bölge halkının Yahudiler'e, 12. yüzyılda Cenevizler, Pisalılar, Raguzalılar, İspanyollar, Provanslılar ve küçük bir Alman kolonisi gibi ticaretle uğraşan topluluklar eklenmiştir (Kuban, 1994e).

Bölgenin önemli ticaret faaliyetleri gemilerden indirilen malların satıldığı pazarlar ve çarşılardır. Yeni Cami'nin karşısındaki iskelenin yakın çevresinde Bizans ve Osmanlı dönemlerinde balık, baharat ve odun pazarları bulunmaktadır (Kuban, 1994e). Bizans Dönemi'nde Makron Envalos adındaki kapalı bir çarşının bulunduğu yere, 17. yüzyılda Mısır Çarşısı inşa edilmiştir (Baytop, 1994). Pazar ve çarşıların gerisinde kalan bölümleri de yine ticaret kimliğinin etkisinde hanlar bölgesi olarak gelişim göstermiştir. 16. yüzyılda inşa edilen Rüstem Paşa Camisi'nin diğer Osmanlı camilerinden farklı olarak alt katında dükkânların bulunması, yine bölgenin ticari kimliğinin bir göstergesidir (Kuban, 1994e).

Eminönü, ticaret kimliğinin yanında 1845, 1860, 1877 ve 1912 tarihlerinde Karaköy'le arasında inşa edilen köprüleri (Tanyeli ve Kâhya, 1994), 1887 tarihinde yapılan Sirkeci Tren İstasyonu (Çelik, 1998), 1888 tarihinde başlayan vapur seferleri (Çelik, 1998) ve 1912 tarihinde döşenen tramvay hattı ile (Tanyeli ve Kâhya, 1994), kentin ulaşım sistemlerinin de önemli bir parçası haline gelmiştir. Köprüleri İstanbul'un Batılı ve Doğulu ticaret bölgelerini, tren istasyonu Avrupa ile İstanbul'u birbirine bağlamıştır (Kuban, 1994e).

İstanbul'un hem ticaret hem de ulaşım sistemlerinin önemli bir merkezi olması nedeniyle tüccar, denizci, hamal, turist gibi birçok insanın yoğun olarak seyahat ettiği bir bölgedir (Kuban, 1994e). Bu nedenle Eminönü'nde çok sayıda otel yapılarının da açıldığı Goad ve Pervititch haritalarından anlaşılmaktadır.

Goad ve Pervititch haritalarına göre Eminönü'ndeki otellerin, Hoca Gıyasettin (Küçük Pazar), Hoca Paşa, Taya Hatun ve Cankurtaran mahallelerinde konumlandığı görülmektedir. Bu otellerin iskele ve tren istasyonu gibi ulaşım yapıları ile ticaret merkezlerinin yakın çevresinde yer alması dikkat çekmektedir.

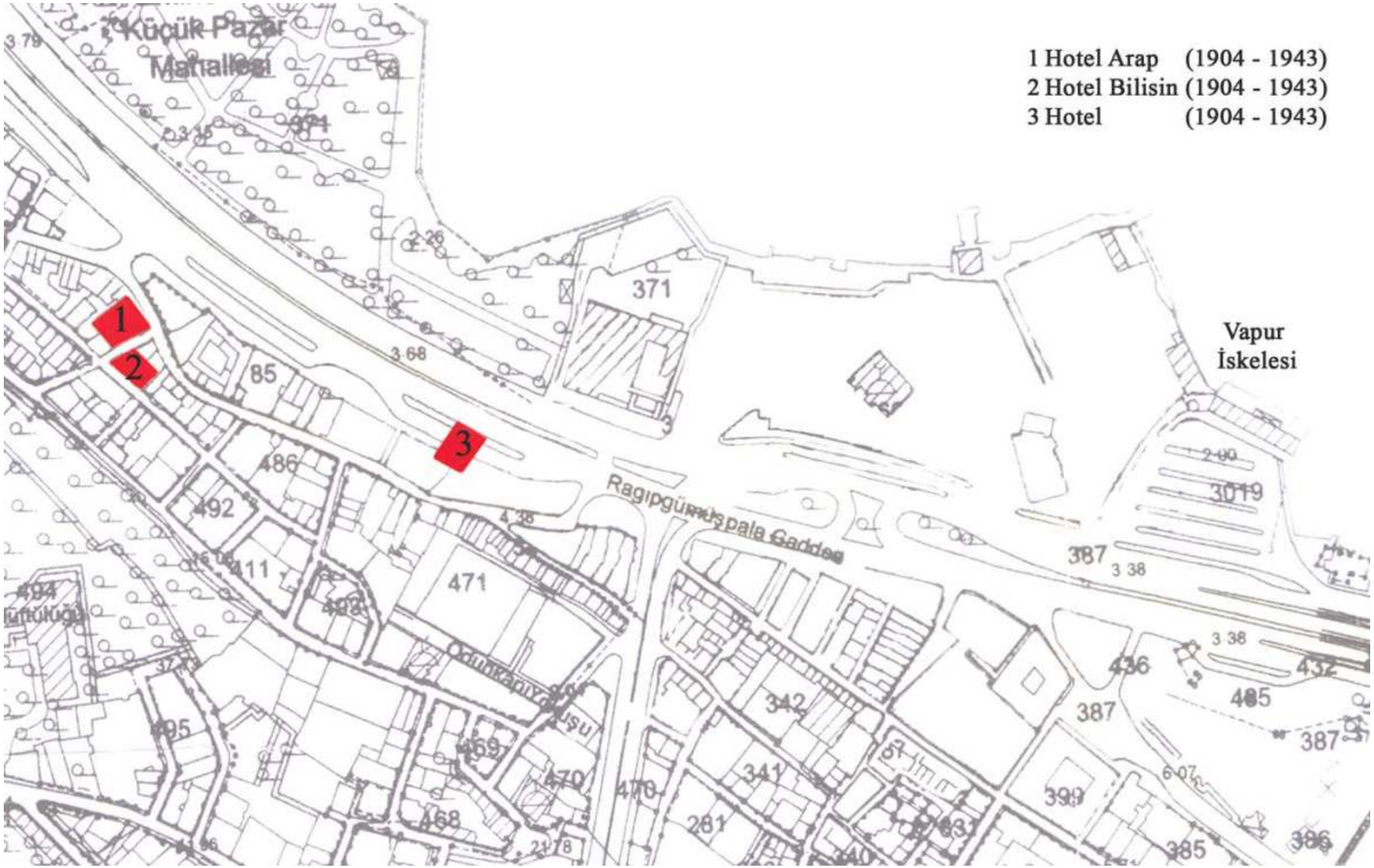
Pervititch Haritası'a (1943) göre, Hoca Gıyasettin (Küçük Pazar) Mahallesi'nde Arap Oteli, Bilisin Oteli ve özel adı belirtilmemiş bir otel ile birlikte toplam üç adet otel bulunmaktadır. Otel yapılarının kuzeyinde iskele ve güneyinde çarşı bölgesi bulunmaktadır.

Hoca Gıyasettin Mahallesi otellerinin açılış tarihleri tam olarak bilinmemektedir. Ancak Pervititch Haritası'nda (1943) görülen otel yapılarının yerinde, Goad Haritası'nda (1904) aynı büyüklükte ancak işlevleri belirtilmemiş yapılar bulunmaktadır. Bu nedenle Hoca Gıyasettin Mahallesi otellerinin 1904 – 1943 tarihleri arasında açıldığı ve mevcut binaların otele dönüştürüldüğü düşünülmektedir.

Pervititch Haritası'ndaki verilere (1943) ve yerinde tespit çalışmalarına göre, Hoca Gıyasettin (Küçük Pazar) Mahallesi'ndeki otel yapıları küçük kitlelere sahiptir. Bu nedenle bu otellerin basit programlı işletmeler olduğu düşünülmektedir. Otellerin gemilerden mal indirilen iskelelere ve ticaret hanlarına yakın olması nedeniyle müşteri profilini genelde İstanbul'a ticaret amacıyla seyahat edenlerin oluşturduğu tahmin edilmektedir.

Günümüzde yerinde yapılan tespit çalışmalarında Pervititch Haritası'ndaki (1943) özel adı belirtilmeyen otelin Ragıp Gümüşpala Caddesi'nin genişletme çalışmaları sırasında yıkıldığı anlaşılmaktadır. Arap Oteli ile Bilisin Oteli'nin binalarının hala mevcut olduğu ancak Arap Oteli'nin işyeri, Bilisin Oteli'nin de konut olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Taya Hatun Mahallesi'nde Goad Haritası'ndaki (1904) özel adı belirtilmemiş bir adet otel ve Pervititch Haritası'ndaki (1940) Mahmudiye Oteli ve Hüryet Oteli ile birlikte toplam üç adet otel bulunmaktadır. Otel yapılarının, ticaret hanlarına ve Kapalı Çarşı'ya yakın konumda olmaları dikkat çekmektedir.

Harita 3.1 Eminönü Hoca Gıyasettin (Küçük Pazar) Mahallesi Otelleri (Halihazır Harita, 2002)

YAPININ ADI: ARAP OTELİ **KATALOG NO:** 01

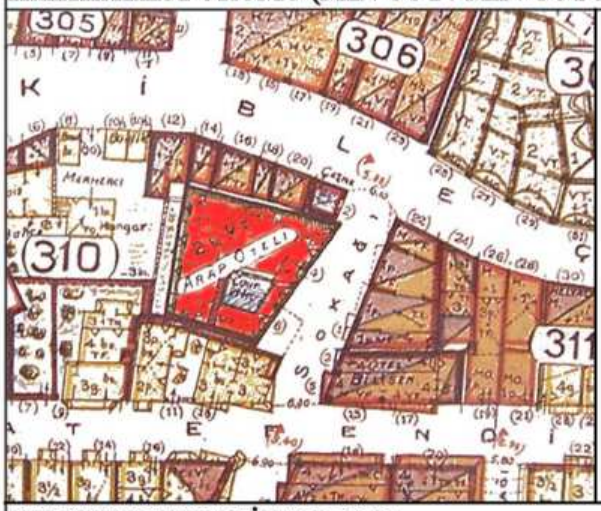
KONUMU: Hoca Gıyasettin Mahallesinde, Kantarcılar Caddesi üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 488 Ada / 2 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: ? - 1943

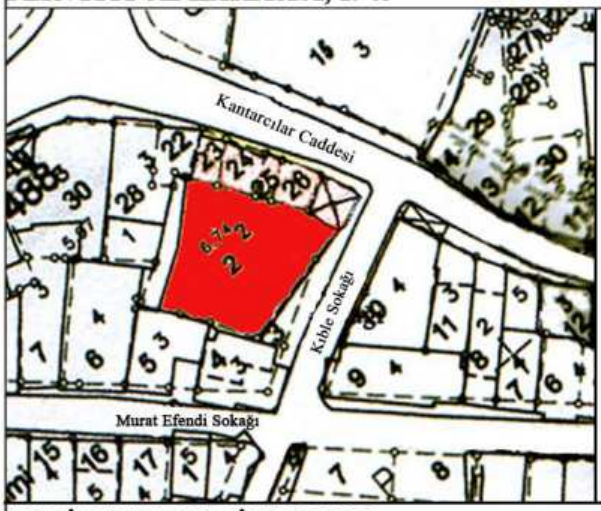
ÖZGÜN İŞLEVİ: Han **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** İşyeri

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut

PERVITITCH HARİTASI, 1943

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Pervititch Haritasında (1943) Eminönü Hoca Gıyasettin Mahallesi'nde (Küçükpazar mevki), Kıbleçeşme (günümüzde Kantarcılar Caddesi) ile Kıble Sokaklarının kesiştiği köşede Arap Oteli görülmektedir.

Tarihçe: Ayverdi Haritası'ndan (1875) aslında "han" olarak inşa edildiği anlaşılan yapının yapım yılı ve mimarına ilişkin kesin bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak Ayverdi Haritası'nda bulunmasından dolayı 1875 tarihinden önce inşa edildiği, Goad Haritası'nda (1904) "han" ve Pervititch Haritasında (1943) "otel" olarak belirtilmesinden dolayı 1904 - 1943 tarihleri arasında otel olarak işletilmeye başlandığı anlaşılmaktadır.

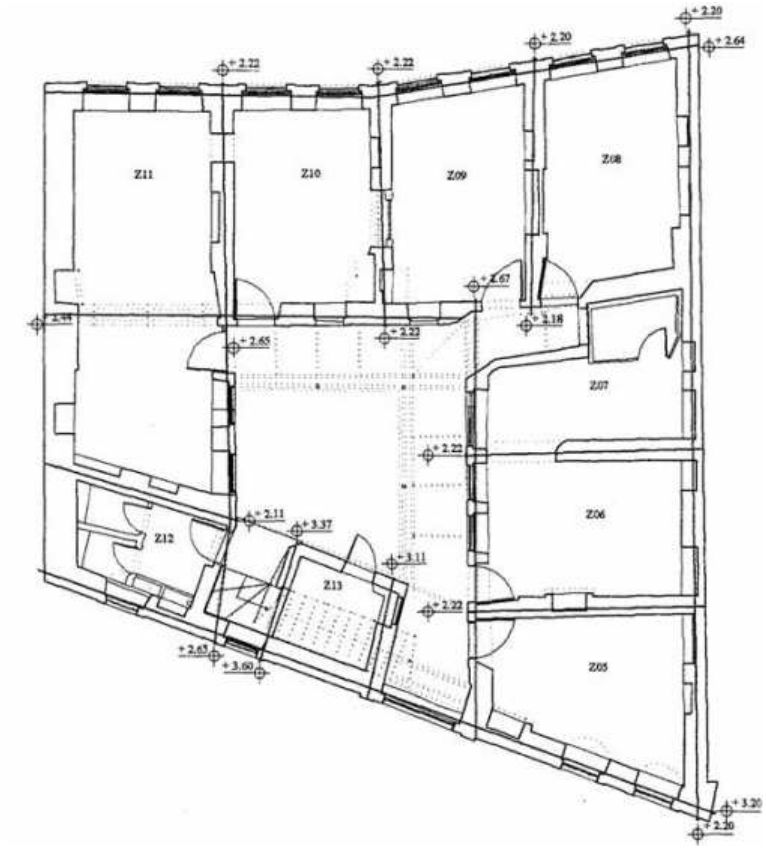
Mimari: Mekân düzenlenişi bakımından yapı klasik Osmanlı ticaret hanlarına benzemekle beraber, malzeme ve cephe dekorasyonu ile 19. yy Batılılaşma dönemi özellikleri göstermektedir. Düzgün geometrik bir plan şeması olmayan yapı, bir iç avlu ve bu avluyu çevreleyen odalardan meydana gelmektedir. İki katlı ve tuğla malzeme ile kâgir olarak inşa edilmiş ve duvarları taşla kaplanmıştır. İç avlunun üst örtüsü cam ve metal, odalarınki ise kiremit kaplamalı kırma çatıdır. Mimar Didem Göktan tarafından 2005 Tarihli ve "Eminönü Küçükpazar'da Arap Hanı Restorasyon Projesi" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri hazırlanmıştır.

Günümüzdeki Durum: Günümüzde hala mevcut olan yapı, oda oda tamirat ve tadilat işleriyle uğraşan küçük esnaf tarafından kullanılmaktadır. Ancak yapının oldukça bakımsız olduğu ve koruma önlemlerinin alınması gerektiği saptanmıştır.

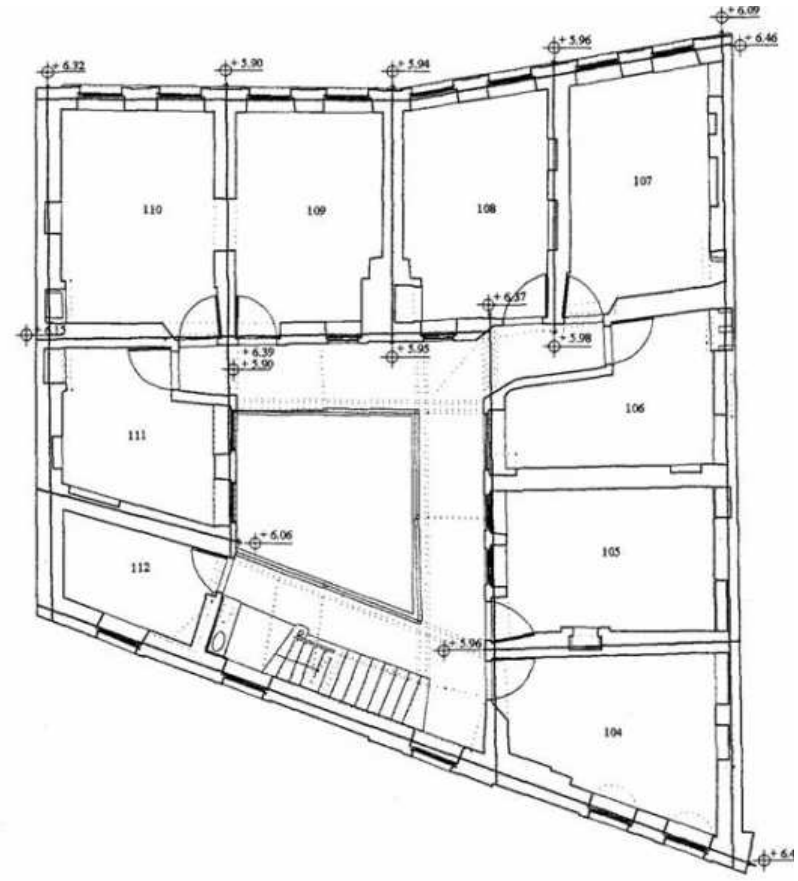
Kaynaklar: Ayverdi Haritası 1875; Goad Haritası 1904; Pervititch Haritası 1943; Halihazır Harita 2002; Göktan 2005; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** ✓ **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

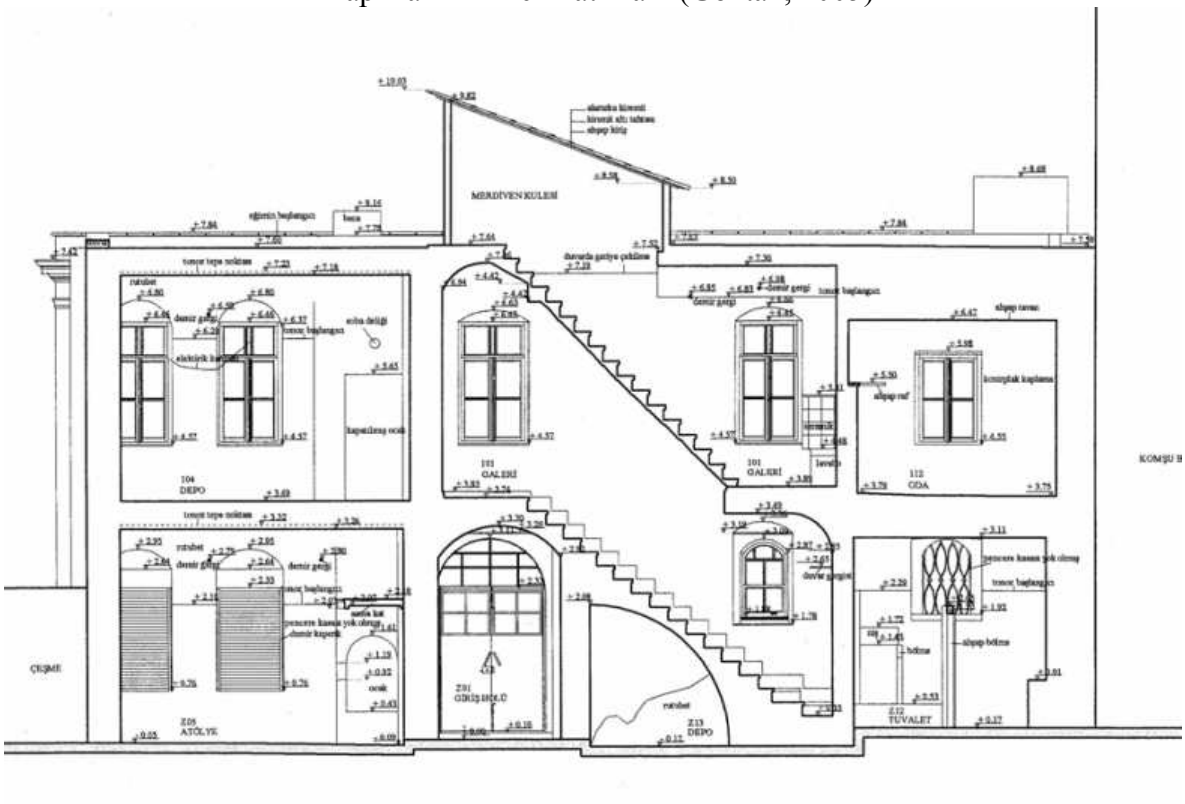
HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

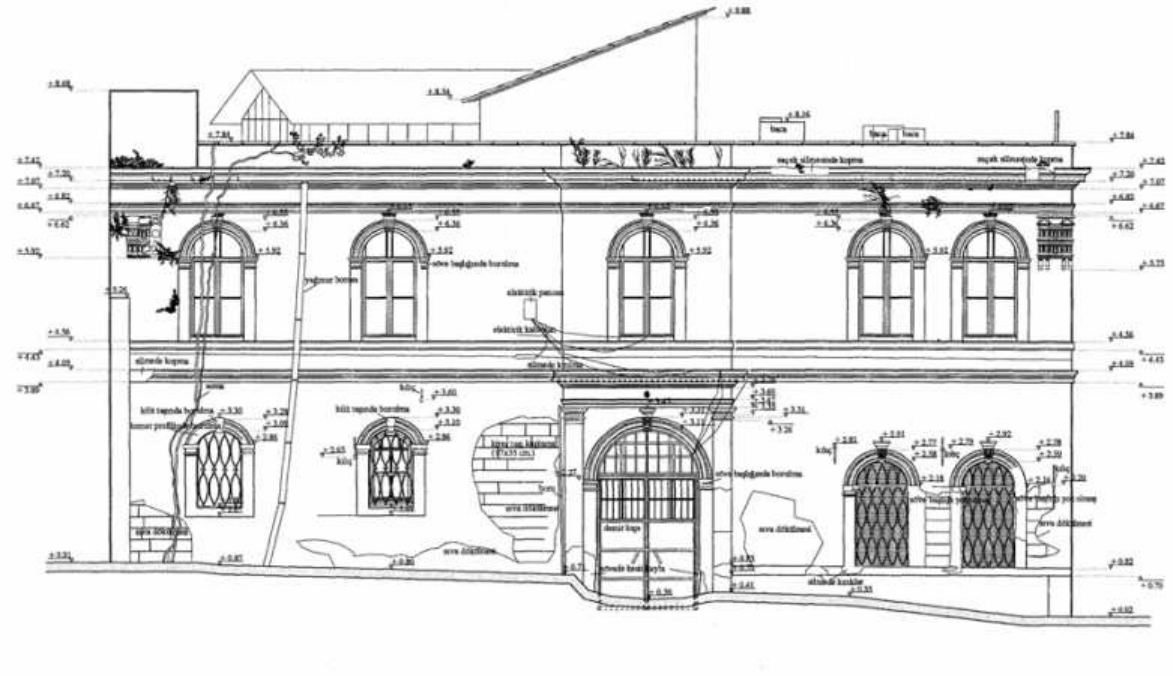
Arap Hanı Zemin Kat Planı (Göktan, 2005)

Arap Hanı Birinci Kat Planı (Göktan, 2005)

Arap Hanı Kesiti (Göktan, 2005)

Arap Hanı Giriş Cephesi (Göktan, 2005)

YAPININ ADI: BİLİSİN OTELİ **KATALOG NO:** 02

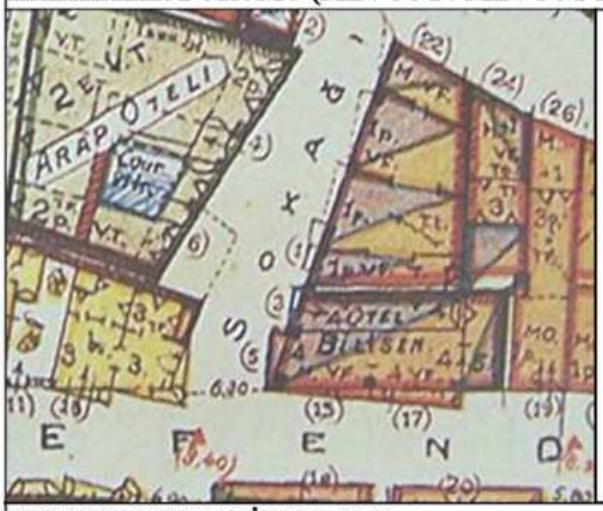
KONUMU: Hoca Gıyasettin Mahallesinde, Kıble ve Murat Efendi Sokakları üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 487 Ada / 9 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: ? - 1943

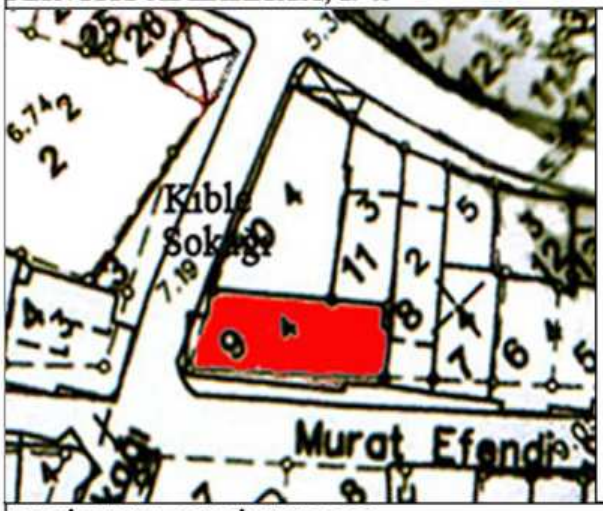
ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Ticaret + Konut

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut

PERVITITCH HARİTASI, 1943

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Pervititch Haritasında (1943), Eminönü Küçükpazar mevkisinde Kıble ve Murat Efendi Sokaklarının kesiştiği köşede Bilisin Oteli görülmektedir. Günümüzde de sokakların adları değişmemiştir.

Tarihçe: Goad Haritasına göre (1904), söz konusu arsada ahşap bir ev bulunmaktadır. Mimarı ve yapım tarihine dair kesin bilgiye ulaşılamamakla birlikte, Goad Haritası'nda (1904) "ahşap ev" ve Pervititch Haritası'nda (1943) "otel" olduğunun belirtilmesinden dolayı Bilisin Oteli'nin 1904 – 1943 tarihleri arasında inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Mimari: Yapının malzeme ve cephe özellikleri nedeniyle, Bilisin Oteli binasının günümüzde mevcut olduğu düşünülmektedir. Pervititch Haritası'na göre (1943) otel, dikdörtgen planlı ve iki cephelidir. Kagir sistemde inşa edilmiştir.

Günümüzdeki Durum: Günümüzde Bilisin Oteli'nin yerinde dört katlı bir yapı bulunmaktadır. Alt katındaki dükkânları ticari, üst katları konut olarak kullanılmaktadır.

Kaynaklar: Goad Haritası 1904; Pervititch Haritası 1943; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ÖZEL ADI BİLİNMİYOR **KATALOG NO:** 03

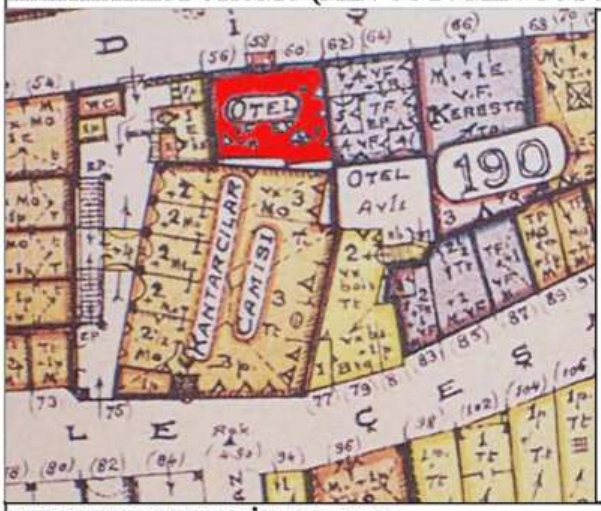
KONUMU: Hoca Gıyasettin Mahallesinde, Ragıp Gümüşpala Caddesi üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 476 Ada

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: ? - 1943

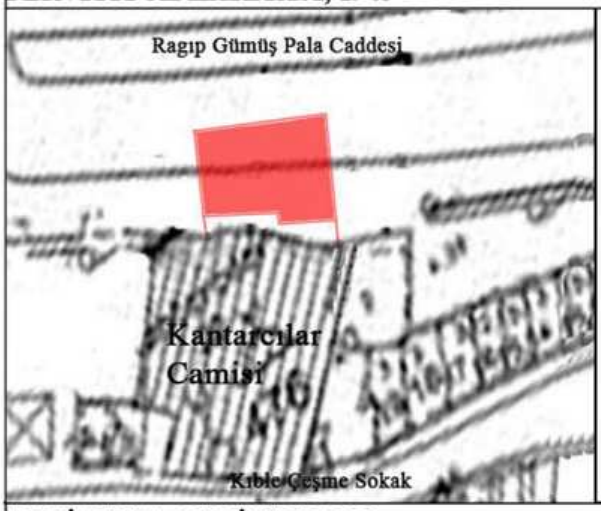
ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

PERVITITCH HARİTASI, 1943

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Pervititch Haritası'nda (1943) Eminönü Hoca Gıyasettin Mahallesi'nde (Küçükpazar mevki), İğdiş Sokağı (günümüzde Ragıp Gümüşpala Caddesi) üzerinde ve Kantarcılar Camisi'ne bitişik olarak inşa edilmiş bir yapının üzerinde "otel" yazısı görülmektedir.

Tarihçe: Goad Haritası'ndan (1904) otel binasının yerinde ve aynı büyüklükte bir yapı olduğu anlaşılmaktadır ancak yapının üzerinde otel olduğuna dair bir ibare bulunmamaktadır. Goad Haritası'nda olmayıp Pervititch Haritası'nda (1943) görülmesinden dolayı, otelin 1904 - 1943 tarihleri arasında işletmeye açıldığı düşünülmektedir.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulşamaması nedeniyle, yapının mimarisi hakkında bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak Pervititch Haritası'ndan (1943), otelin girişinin İğdiş Sokağı üzerinde olduğu ve bir avlusunun bulunduğu anlaşılmaktadır.

Günümüzdeki Durum: Günümüzde otelin arsasının Ragıp Gümüşpala Caddesi'nin sınırları içinde kaldığı görülmektedir. Bu nedenle otel binasının, cadde genişletme çalışmları sırasında yıktırıldığı düşünülmektedir.

Kaynaklar: Goad Haritası 1904; Pervititch Haritası 1943; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

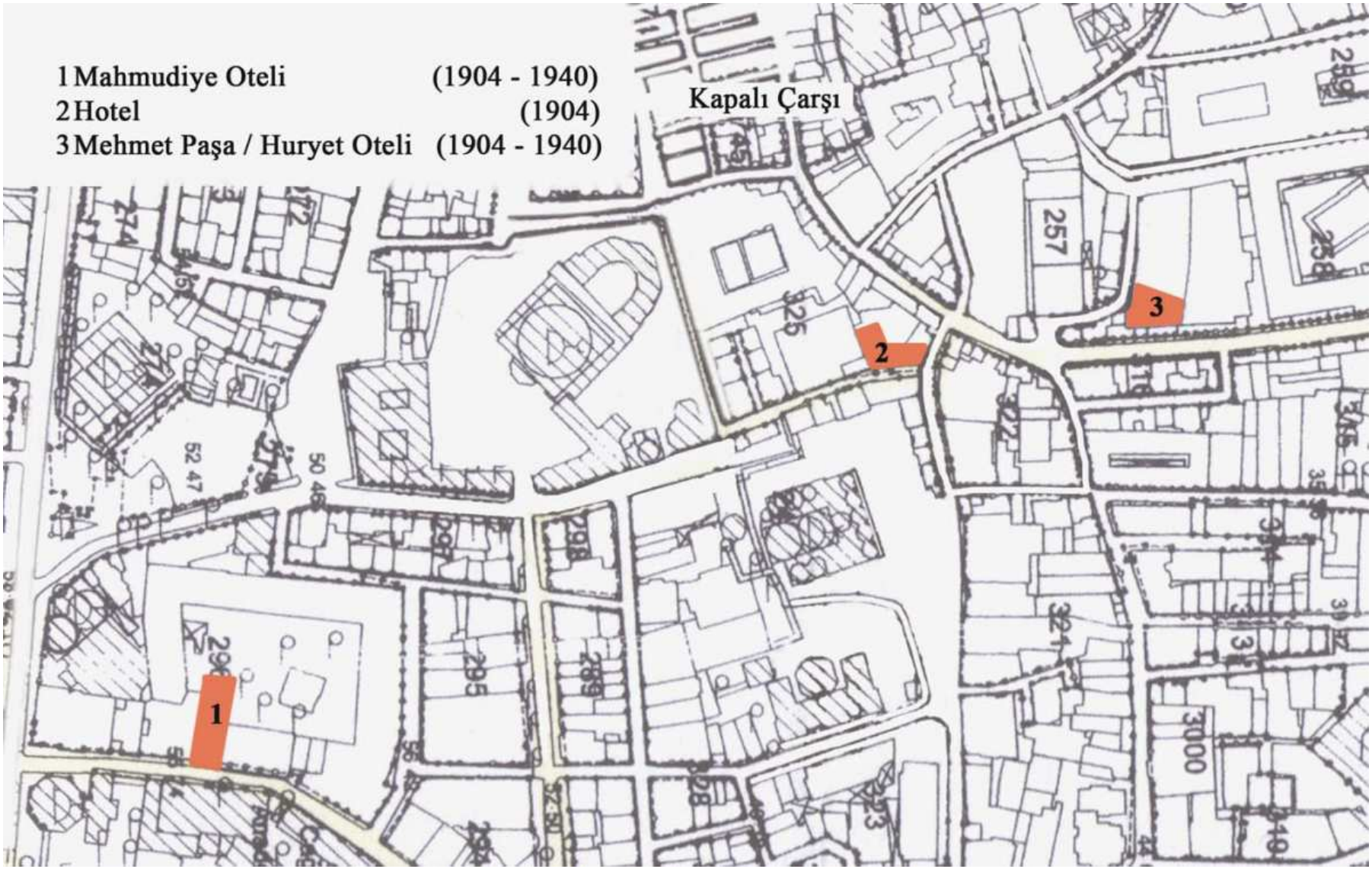
HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

Taya Hatun Mahallesi'ndeki otellerinin açılış tarihleri tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'ndaki otelin 1904 tarihinde hizmet vermekte olduğu ve Pervititch Haritası'nda görülen otellerin yerinde Goad Haritası'nda başka yapıların bulunmasından dolayı bu otellerin 1904 – 1940 tarihleri arasında açıldığı anlaşılmaktadır. Pervititch Haritası'nda (1940) Hüryet Oteli'nin adının yanında "ex Mehmet Paşa Oteli" yazması nedeniyle, bu yapının uzun bir süre otel olarak kullanıldığı düşünülmektedir.

1912 Tarihli Annuaire Orientalden, Taya Hatun Mahallesi'nde Hôtel Panderma et Balikesser ve Hôtel Souhoulet işletmelerinin var olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu listelerde otellerin sadece bulundukları sokak ve cadde isimleri belirtildiği için binalarının kesin yerleri tespit edilememektedir. Annuaire Orientalde ayrıca Hôtel Panderma et Balikesser'in işletmecisinin gayrimüslim, Hôtel Souhoulet'inkinin ise Müslüman olduğu da belirtilmektedir.

Goad ve Pervititch haritalarındaki verilere (1943) ve yerinde tespit çalışmalarına göre, Taya Hatun Mahallesi'ndeki otel yapıları küçük kitlelere sahiptir. Bu nedenle bu otellerin basit programlı işletmeler olduğu düşünülmektedir. Otellerin ticaret hanlarına ve Kapalı Çarşı'ya yakın olması nedeniyle müşteri profilini genelde İstanbul'a ticaret amacıyla seyahat edenlerin oluşturduğu tahmin edilmektedir.

Günümüzde yerinde yapılan tespit çalışmalarında üç otel yapısının da mevcut olmadığı, yerlerinde ticari amaçlı kullanılan yeni binaların yükseldiği görülmektedir.

Harita 3.2 Eminönü Taya Hatun Mahallesi Otelleri (Halihazır Harita, 2002)

YAPININ ADI: ÖZEL İSMİ BİLİNMİYOR **KATALOG NO:** 06

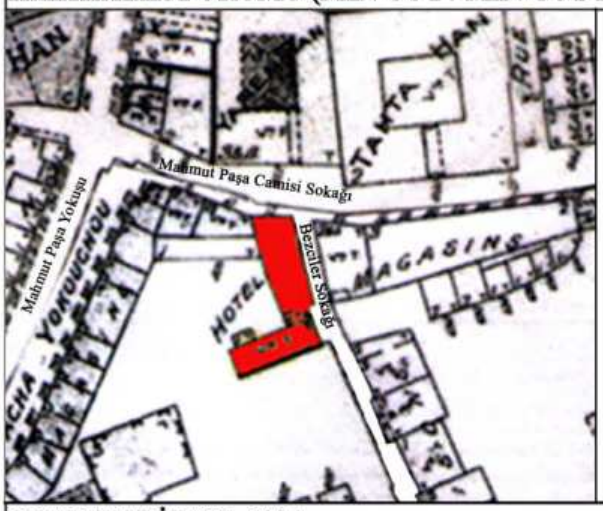
KONUMU: Taya Hatun Mahallesinde, Bezciler ve Küçük Yıldızhan Sokakları üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 325 Ada / 194 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1904 - ?

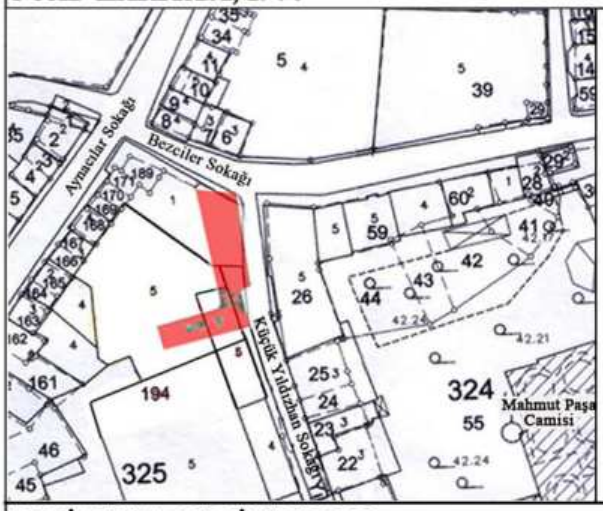
ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1904

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002 **GÖRSEL BELGE, 2008**

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritası'nda (1904), Eminönü Taya Hatun Mahallesi'nde Mahmut Paşa Camisi (günümüzde Bezciler Sokağı) Sokağı ile Bezciler Sokağı'nın (günümüzde Küçük Yıldızhan Sokağı) kesiştikleri köşede "Hotel" yazısı görülmektedir.

Tarih: Açılış tarihi ile ilgili kesin bilgilere ulaşılamayan otelin, Goad Haritası'nda bulunması nedeniyle 1904 tarihinden önce yapıldığı anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Sadece Goad Haritasında otelin "L" planlı olduğu anlaşılmaktadır.

Günümüzdeki Durum: Otel yapısı günümüze ulaşamamıştır ve yerinde yeni bir yapı inşa edilmiştir. Üç ve iki katlı olmak üzere iki ayrı kütleden meydana gelen bu yeni bina, ticari amaçla kullanılmaktadır.

Kaynaklar: Goad Haritası 1904; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: MEHMET PAŞA / HÜRYET OTELİ **KATALOG NO:** 05

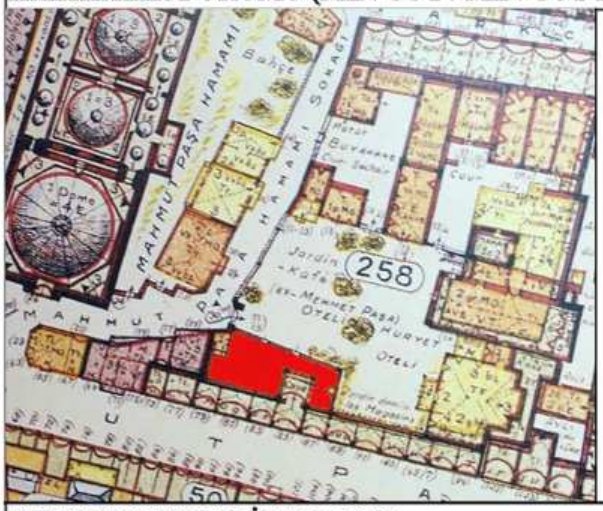
KONUMU: Taya Hatun Mahallesinde, Mahmut Paşa Yokuşu üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 258 Ada / 4 Parsel

BİNANIN YAPIM TARİHİ / HİZMET VERDİĞİ TESPİT EDİLEN TARİHİ: ? - 1940

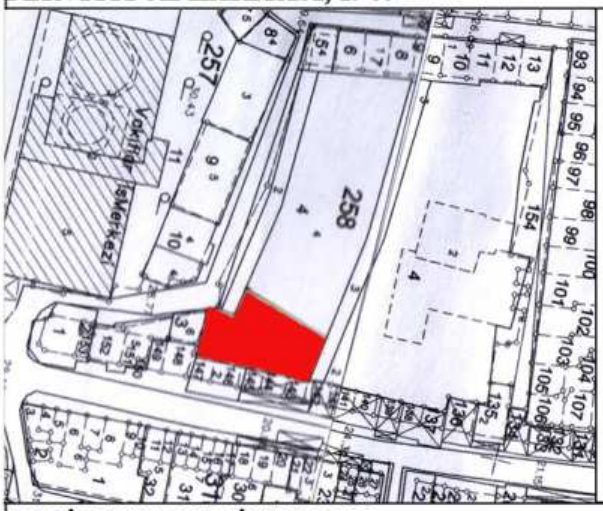
ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

PERVITITCH HARİTASI, 1940

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Pervititch Haritası'nda (1940), Eminönü Taya Hatun Mahallesi'nde Mahmut Paşa Yokuşu üzerinde ve Mahmut Paşa Hamamı yakınında konumlanmış Hüryet Oteli (Eski Mehmet Paşa Oteli) görülmektedir.

Tarihi: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Goad Haritası'nda (1904), Huryet Oteli'nin yerinde Hasan Paşa Konağı'nın bahçesi bulunmaktadır. Goad Haritası'nda (1904) olmayıp Pervititch Haritası'nda (1940) görülmesi nedeniyle, Huryet Oteli'nin 1904 – 1940 tarihleri arasında inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Ancak Pervititch Haritası'ndan (1940) otelin girişinin Mahmut Paşa Yokuşu üzerinden verildiği ve Mahmut Paşa Yokuşu'na bakan cephesinde çok sayıda küçük dükkânların bulunduğu görülmektedir. Bu dükkânlar arasında "cave" yazan bir bölüm dikkati çekmektedir ve bu bölümden tonozlu bir geçitle otel binasına girildiği düşünülmektedir. Arka cephesinin ise bir bahçeye açıldığı anlaşılmaktadır.

Günümüzdeki Durum: Günümüzde Huryet Oteli'nin parsel sınırlarının dahi korunmadığı ve yapı adasında caddelerin üzerindeki küçük dükkânlar haricindekalan alanın tamamını kaplayan büyük bir yapı inşa edildiği görülmektedir ve bu yapı Hürriyet Çarşısı olarak kullanılmaktadır.

Kaynaklar: Goad Haritası 1904; Pervititch Haritası 1940; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: MAHMUDİYE OTELİ **KATALOG NO:** 04

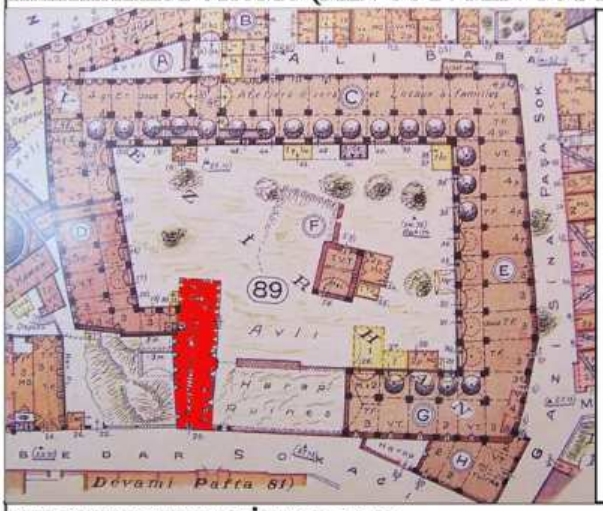
KONUMU: Taya Hatun Mahallesinde, Türbedar Sokağı üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 296 Ada / 189 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: ? - 1940

ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

PERVITITCH HARİTASI, 1940

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Pervititch Haritasında (1940), Eminönü Molla Fenari Mahallesi'nde Türbedar Sokağı üzerinde ve Vezirhan'a bitişik konumlanmış Mahmudiye Oteli görülmektedir.

Tarihi: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Goad Haritasında (1904), Mahmudiye Oteli'nin yerinde Vezirhan'ın dükkânları görülmektedir. Goad Haritası'nda (1904) olmayıp Pervititch Haritası'nda (1940) görülmesi nedeniyle, Mahmudiye Oteli'nin 1904–1940 tarihleri arasında inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Ancak Pervititch Haritasından otelin dörtgen planlı olduğu ve girişinin Türbedar Sokağı üzerinden verildiği görülmektedir. Otel yapısının üzerindeki üçgen işaretler de yapının tepe pencereleri olduğunu düşündürmektedir.

Günümüzde Durum: Günümüzde Mahmudiye Otel binasının yerinde yeni bir yapı görülmektedir. Yeni yapı Vodafon Şirketi'nin santral merkezi olarak kullanılmaktadır. Yapının üzerinde bulunduğu sokak, günümüzde de Türbedar Sokak olarak anılmaktadır.

Kaynaklar: Pervititch Haritası 1930; Goad Haritası 1905; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

Goad Haritası'na (1904) göre, Hoca Paşa Mahallesi'nde toplam 22 adet otel bulunmaktadır. Haritada sadece otel yapılarından sadece bir tanesinin özel adı "Hotel de Smyrnei" yani İzmir Oteli olarak belirtilmektedir. Otel yapılarının, Sirkeci Tren İstasyonu'na yakın konumda olmaları dikkat çekmektedir.

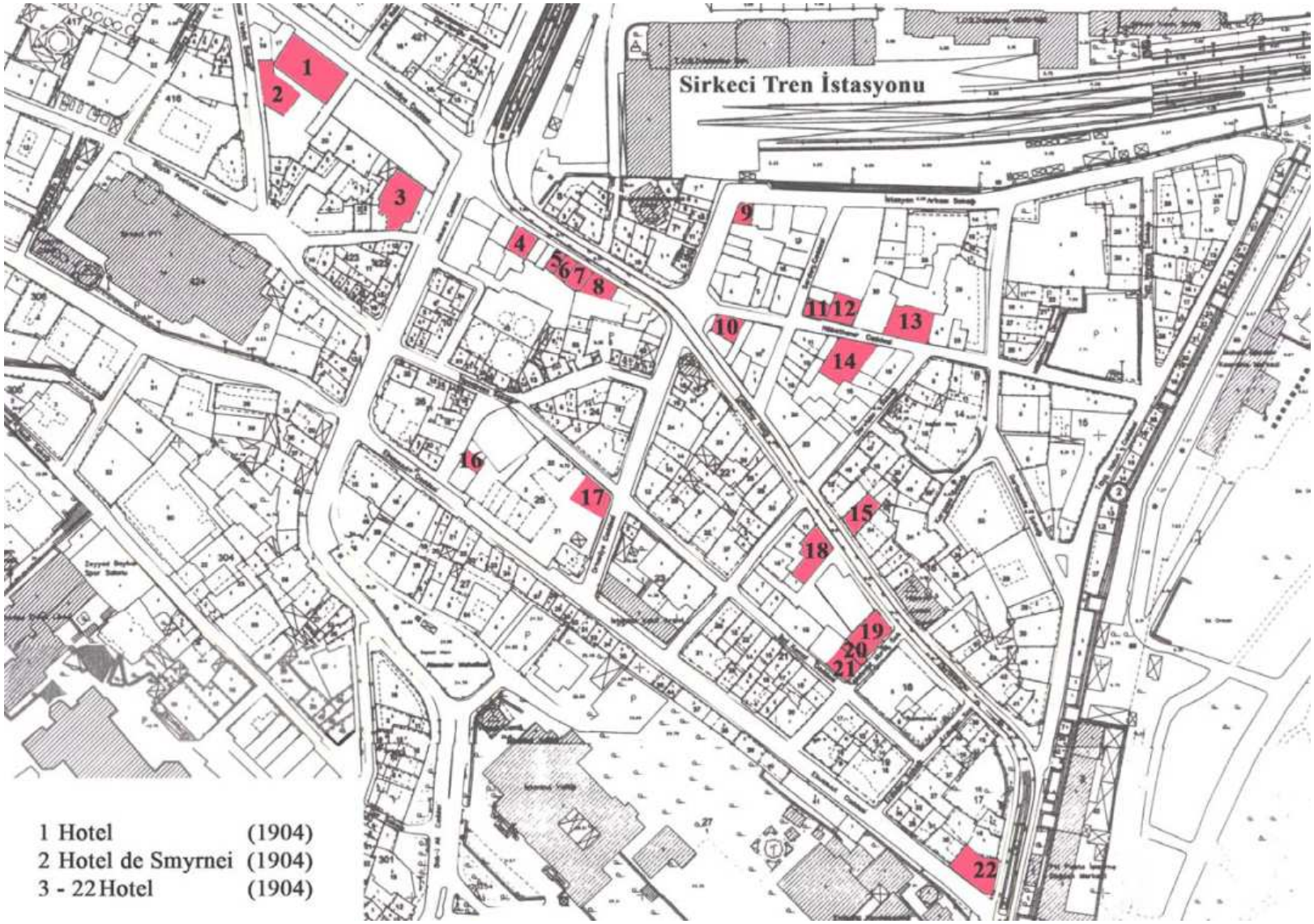
Annuaire Orientallerden Hoca Paşa Mahallesi'nde d'Andrinople (1888), d'Europe (1888), de Sophia (1888), d'Anatolie (1889), Maritza (1889), de Roumelié (1894), de Constantinople (1894), Bizdikan (1896), de Paris (1896), Ismidt (1898), Janina (1903), Alexandrie (1912), Constituon (1912), Beyruth (1912), Byzantion (1912), Meserret (1912), Union (1912) ve Ismir (1913) olmak üzere toplam 18 otelin var olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu listelerde otellerin sadece bulundukları sokak ve cadde isimleri belirtildiği için binalarının kesin yerleri tespit edilememektedir. Otellerin yöneticilerinin genelde gayrimüslimler olmasının yanında, Müslüman kesiminde otel işlettikleri görülmektedir.

Hoca Paşa Mahallesi'ndeki otellerinin açılış tarihleri tam olarak bilinmemektedir. Ancak otellerin 1904 tarihli Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, bu tarihte hizmet vermekte oldukları anlaşılmaktadır. Bu mahalledeki otel yapılarının Sirkeci Tren İstasyonu'nun inşasından sonra yapıldığı ve bu nedenle 1887 tarihinden sonra açıldıkları düşünülmektedir.

Goad Haritası'ndaki verilere (1904) ve yerinde tespit çalışmalarına göre, Hoca Paşa Mahallesi'ndeki otel yapıları, Hoca Gıyasettin ve Taya Hatun mahallelerindeki otellere göre daha büyük kitlelere sahiptir. Bu nedenle bu otellerin daha lüks ve konforlu işletmeler olduğu düşünülmektedir. Otellerin Sirkeci Tren İstasyonu'na yakınlığı ve bu tren istasyonunun "Orient Express" gibi Batı – Doğu arasında düzenlenen seyahatlerin bir durağı olması nedeniyle, müşteri profilini genelde Avrupa'dan İstanbul'a seyahat edenlerin oluşturduğu tahmin edilmektedir.

Yine Ali Esad Göksel ve Sinan Kuneralp'e (1981) göre, otel işletmeciliğinin İstanbul'da Müslümanlar tarafından da benimsenmesinin ilk adımı, Hoca Paşa Mahallesi'nde Hacı Ahmet Nuri Efendi'nin bir otel açmasıyla başlamıştır. 1880 Tarihinde açılan otel, "Hôtel - Restaurant de Roumelie" adıyla anılmaktadır.

Günümüzde yerinde yapılan tespit çalışmalarında sadece dört otel yapısının mevcut olduğu, ancak sadece dış cephelerinin korunduğu ve bunlardan iki tanesinin üzerine dörder kat çıkıldığı anlaşılmaktadır. Mevcut olmayan otel yapılarının yerlerinde ise ticari amaçlı kullanılan yeni binaların yükseldiği görülmektedir.

Resim 3.3 Eminönü Hoca Paşa Mahallesi Otelleri (Halihazır Harita, 2002)

YAPININ ADI: ÖZEL İSMİ BİLİNMİYOR **KATALOG NO:** 07

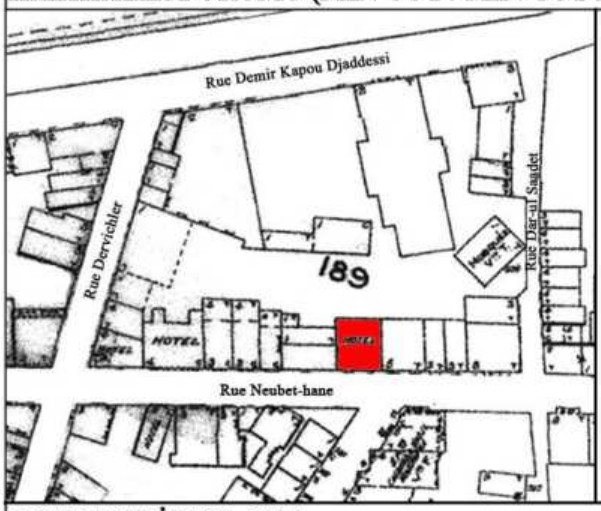
KONUMU: Hoca Paşa Mahallesinde (Sirkeci), Nöbethane Caddesi üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 5 Ada / 6 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1904 - ?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1904

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritasında (1904), Hocapaşa Mahallesi'nde (Sirkeci) Nöbethane Caddesi üzerinde görülmektedir. Haritada otelin özel ismi belirtilmemiştir. Yapının üzerinde bulunduğu cadde günümüzde de Nöbethane Caddesi adıyla anılmaktadır.

Tarihi: Otelin açılış ve kapanış tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritasında bulunmasından dolayı 1904 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritasından otelin dörtgen planlı ve iki cepheli olduğu anlaşılmaktadır. Yapının bulunduğu imar adasının sınırlarının binalarla çevrili olması ve otelin arka cephesinin imar adasının iç bahçesine bakması nedeniyle, otelin girişinin Nöbethane Caddesi üzerinde olduğu düşünülmektedir.

Günümüzdeki Durum: Günümüzde bu otel binasının yerinde ticari amaçla kullanılan yeni bir yapı bulunmaktadır.

Kaynaklar: Goad Haritası 1904; Pervititch Haritası 1930; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ÖZEL İSMİ BİLİNMİYOR **KATALOG NO:** 08

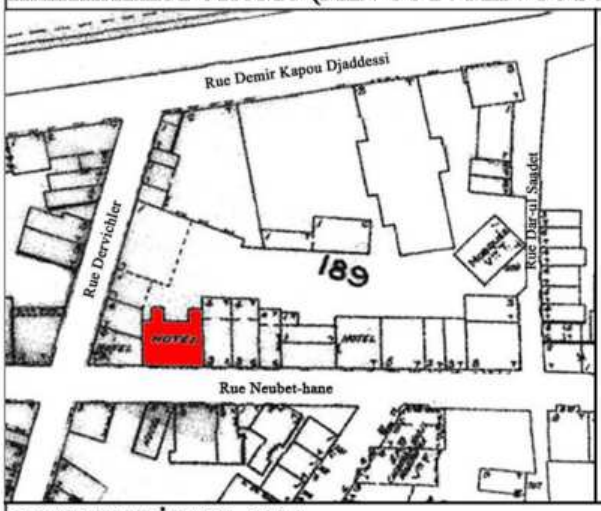
KONUMU: Hoca Paşa Mahallesinde (Sirkeci), Nöbethane Caddesi üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 5 Ada / 9 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1904 - ?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1904

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritasında (1904), Hocapaşa Mahallesi'nde (Sirkeci) Nöbethane Caddesi üzerinde görülmektedir. Haritada otelin özel ismi belirtilmemiştir. Yapının üzerinde bulunduğu cadde günümüzdede Nöbethane Caddesi adıyla anılmaktadır.

Tarih: Otelin açılış ve kapanış tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritasında bulunmasından dolayı 1904 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritasından otelin ve iki cepheli olduğu anlaşılmaktadır. Yapının bulunduğu imar adasının sınırlarının binalarla çevrili olması ve otelin arka cephesinin imar adasının iç bahçesine bakması nedeniyle, otelin girişinin Nöbethane Caddesi üzerinde olduğu düşünülmektedir.

Günümüzde Durum: Günümüzde bu otel binasının yerinde Hotel Seigneur olarak hizmet veren yeni bir yapı

Kaynaklar: Goad Haritası 1904; Pervititch Haritası 1930; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ÖZEL İSMİ BİLİNMİYOR **KATALOG NO:** 09

KONUMU: Hoca Paşa Mahallesinde (Sirkeci), Nöbethane Caddesi üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 5 Ada / 10 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1904 - ?

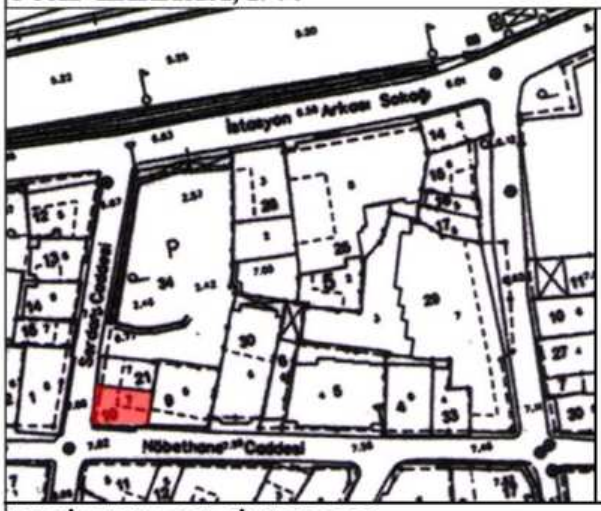
ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1904

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritasında (1904), Hocapaşa Mahallesi'nde (Sirkeci) Nöbethane Caddesi ile Dervişler Sokağı'nın (günümüzde Serdar Caddesi) kesiştiği köşede görülmektedir. Haritada otelin özel ismi belirtilmemiştir.

Tarih: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritasında bulunmasından dolayı 1904 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritasından otelin dörtgen planlı ve iki cepheli olduğu anlaşılmaktadır.

Günümüzde Durum: Günümüzde bu otel binasının yerinde Akçınar oteli olarak hizmet veren yeni bir yapı bulunmaktadır.

Kaynaklar: Goad Haritası 1904; Pervititch Haritası 1930; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ÖZEL İSMİ BİLİNMİYOR **KATALOG NO:** 10

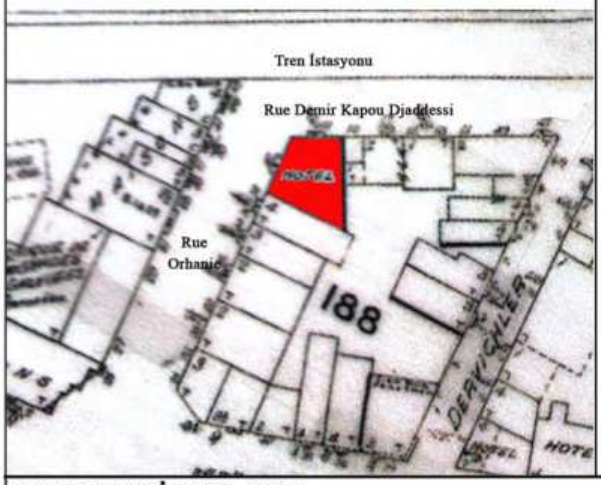
KONUMU: Hoca Paşa Mahallesinde (Sirkeci), Nöbethane Caddesi üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 6 Ada / 10 Parsel

OTELİN KULLANIM TARİHİ: 1904 - ?

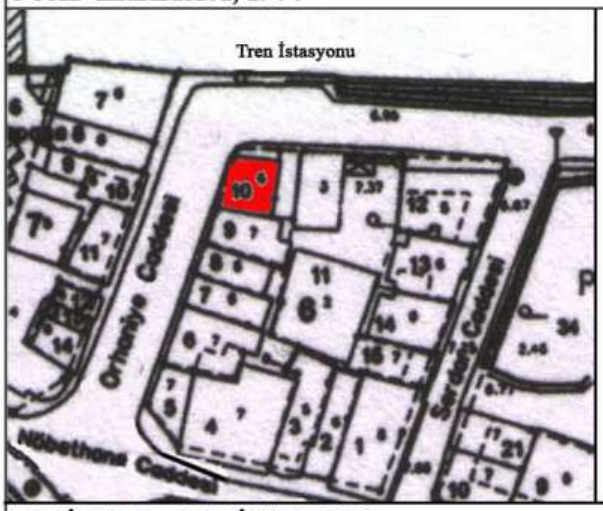
ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1904

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritasında (1904), Hocapaşa Mahallesi'nde (Sirkeci) Demirkapı Caddesi (günümüzde İstasyon Arkası Sokak) ile Orhaniye Sokağı'nın (günümüzde Orhaniye Caddesi) kesiştiği köşede görülmektedir. Haritada otelin özel ismi belirtilmemiştir.

Tarih: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritasında bulunmasından dolayı 1904 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritasından otelin dörtgen planlı ve iki cepheli olduğu anlaşılmaktadır. Yapının hem Demirkapı Caddesi hem de Orhaniye Sokağı üzerinde çıkmalarının olduğu ve girişinin Orhaniye Sokağı'ndan verildiği düşünülmektedir.

Günümüzde Durum: Günümüzde bu otel binasının yerinde işhanı olarak hizmet veren yeni bir yapı bulunmaktadır.

Kaynaklar: Goad Haritası 1904; Pervititch Haritası 1940; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ÖZEL İSMİ BİLİNMİYOR **KATALOG NO:** 11

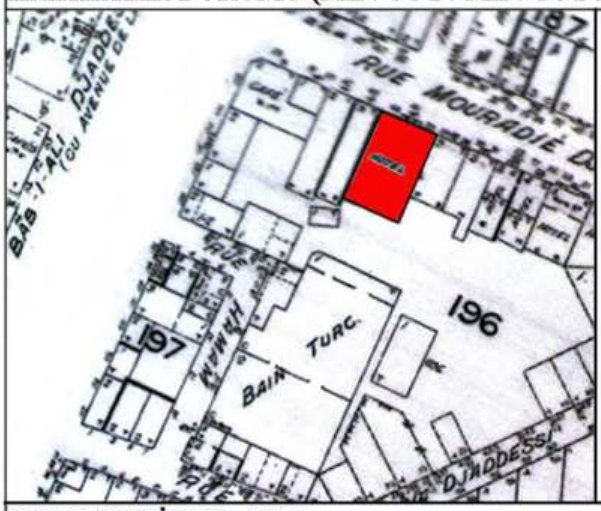
KONUMU: Hoca Paşa Mahallesinde (Sirkeci), Muradiye Caddesi üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 11 Ada / 31 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1904 - ?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1904

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritasında (1904), Hocapaşa Mahallesi'nde (Sirkeci) Muradiye Caddesi üzerinde görülmektedir. Haritada otelin özel ismi belirtilmemiştir. Yapının üzerinde bulunduğu cadde günümüzde de aynı adla anılmaktadır.

Tarih: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritasında bulunmasından dolayı 1904 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritasından otelin dörtgen planlı ve iki cepheli olduğu anlaşılmaktadır. Yapının bulunduğu imar adasının sınırlarının binalarla çevrili olması ve otelin arka cephesinin imar adasının iç bahçesine bakması nedeniyle, otelin girişinin Muradiye Caddesi üzerinde olduğu düşünülmektedir.

Günümüzde Durum: Günümüzde bu otel binasının yerinde Akbank'ın bir şubesi olarak hizmet veren yeni bir yapı bulunmaktadır.

Kaynaklar: Goad Haritası 1904; Pervititch Haritası 1940; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ÖZEL İSMİ BİLİNMİYOR **KATALOG NO:** 12

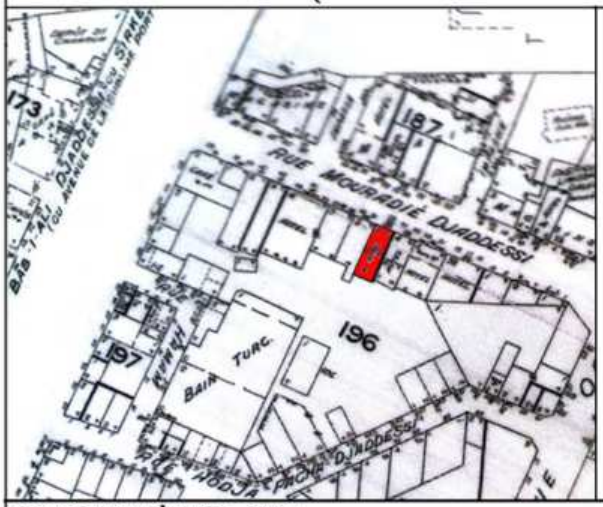
KONUMU: Hoca Paşa Mahallesinde (Sirkeci), Muradiye Caddesi üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 11 Ada / 34 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1904 - ?

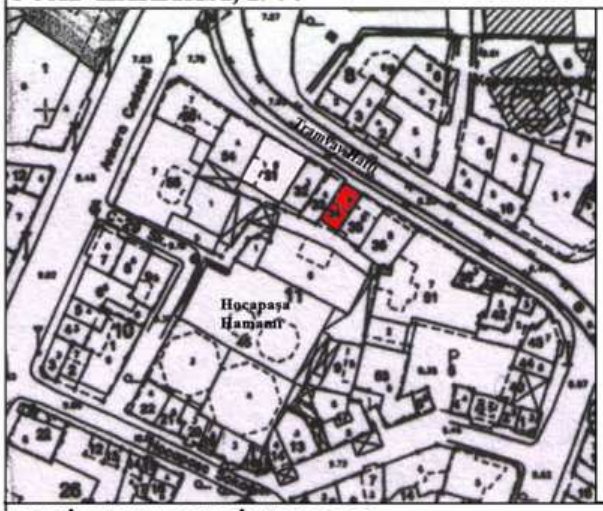
ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** İşyeri

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut

GOAD HARİTASI, 1904

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritasında (1904), Hocapaşa Mahallesi'nde (Sirkeci) Muradiye Caddesi üzerinde görülmektedir. Haritada otelin özel ismi belirtilmemiştir. Otelin üzerinde bulunduğu cadde günümüzde de aynı adla anılmaktadır.

Tarih: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritasında yer almasından dolayı 1904 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Goad Haritasından otelin dörtgen planlı, iki cepheli ve girişinin Muradiye Caddesi üzerinde olduğu anlaşılmaktadır.

Günümüzde Durum: Günümüzde bu otel binasının yerinde İncioğlu İşhanı olarak hizmet veren tarihi bir yapı bulunmaktadır. Özgün tasarımında zemin katı ile birlikte beş katlı olduğu anlaşılan yapıya iki kat çıkıldığı görülmektedir. Günümüzde parsel düzeninin değişmemiş olması, yapının kâgir sistemde inşa edilmiş olması ve cephe düzeni ile 19. yy mimarisi özelliklerini yansıtması nedenleriyle, bu yapının Goad Haritası'ndaki otel binası olduğu düşünülmektedir.

Kaynaklar: Goad Haritası 1904; Pervititch Haritası 1930; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ÖZEL İSMİ BİLİNMİYOR **KATALOG NO:** 13

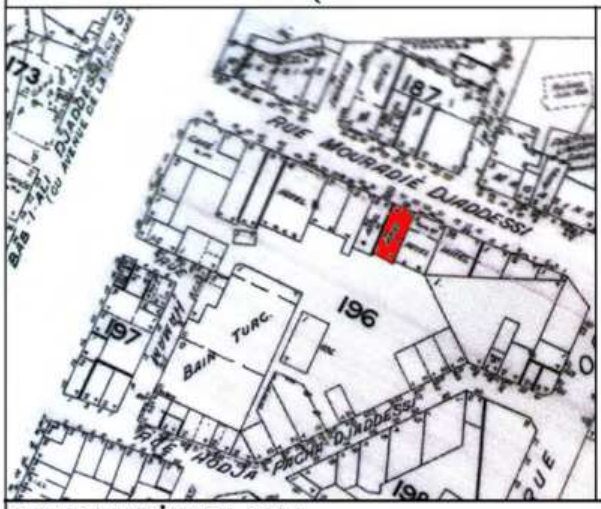
KONUMU: Hoca Paşa Mahallesinde (Sirkeci), Muradiye Caddesi üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 11 Ada / 35 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1904 - ?

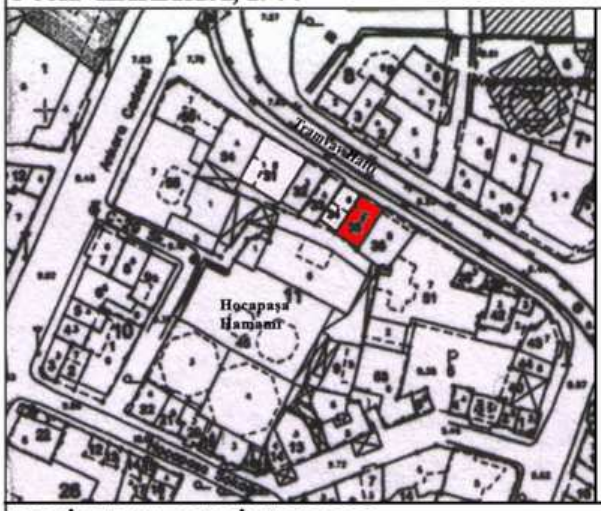
ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** İşyeri

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut

GOAD HARİTASI, 1904

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritasında (1904), Hocapaşa Mahallesi'nde (Sirkeci) Muradiye Caddesi üzerinde görülmektedir. Haritada otelin özel ismi belirtilmemiştir. Otelin üzerinde bulunduğu cadde günümüzde de aynı adla anılmaktadır.

Tarihi: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritasında bulunmasından dolayı 1904 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritasından otelin dörtgen planlı ve iki cepheli olduğu anlaşılmaktadır. Yapının bulunduğu imar adasının sınırlarının binalarla çevrili olması ve otelin arka cephesinin imar adasının iç bahçesine bakması nedeniyle, otelin girişinin Muradiye Caddesi üzerinde olduğu düşünülmektedir.

Günümüzde Durum: Günümüzde bu otel binasının yerinde Cumhuriyet İşhanı olarak hizmet veren tarihi bir yapı bulunmaktadır. Özgün tasarımında zemin katı ile birlikte üç katlı olduğu anlaşılan yapıya dört kat çıkıldığı görülmektedir. Günümüzde parsel düzeninin değişmemiş olması, yapının kâgir sistemde inşa edilmiş olması ve cephe düzeni ile 19. yy mimarisi özelliklerini yansıtması nedenleriyle, bu yapının Goad Haritası'ndaki otel binası olduğunu düşünülmektedir.

Kaynaklar: Pervititch Haritası 1930; Goad Haritası 1904; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ÖZEL İSMİ BİLİNMİYOR **KATALOG NO:** 14

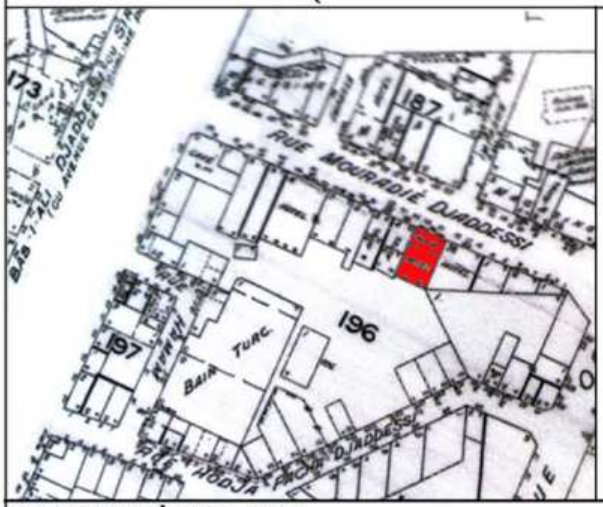
KONUMU: Hoca Paşa Mahallesinde (Sirkeci), Muradiye Caddesi üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 11 Ada / 36 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1904 - ?

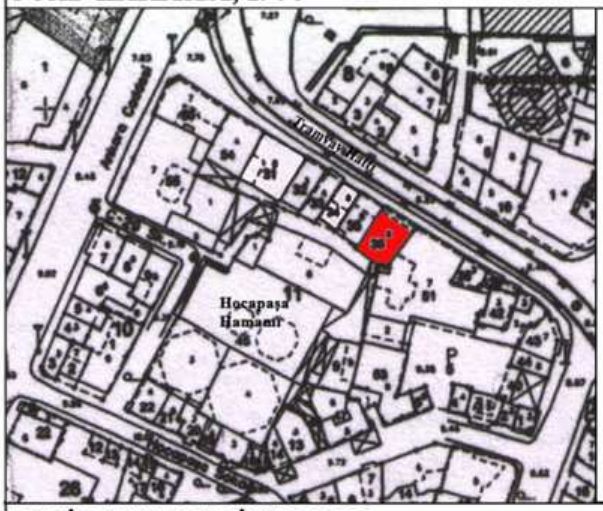
ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1904

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritasında (1904), Hocapaşa Mahallesi'nde (Sirkeci) Muradiye Caddesi üzerinde görülmektedir. Haritada otelin özel ismi belirtilmemiştir. Otelin üzerinde bulunduğu cadde günümüzde de aynı adla anılmaktadır.

Tarih: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritasında bulunmasından dolayı 1904 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritasından otelin dörtgen planlı ve iki cepheli olduğu anlaşılmaktadır. Yapının bulunduğu imar adasının sınırlarının binalarla çevrili olması ve otelin arka cephesinin imar adasının iç bahçesine bakması nedeniyle, otelin girişinin Muradiye Caddesi üzerinde olduğu düşünülmektedir.

Günümüzde Durum: Günümüzde bu otel binasının yerinde Usta İşhanı olarak hizmet veren yeni bir yapı bulunmaktadır.

Kaynaklar: Pervititch Haritası 1930; Goad Haritası 1904; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ÖZEL İSMİ BİLİNMİYOR **KATALOG NO:** 15

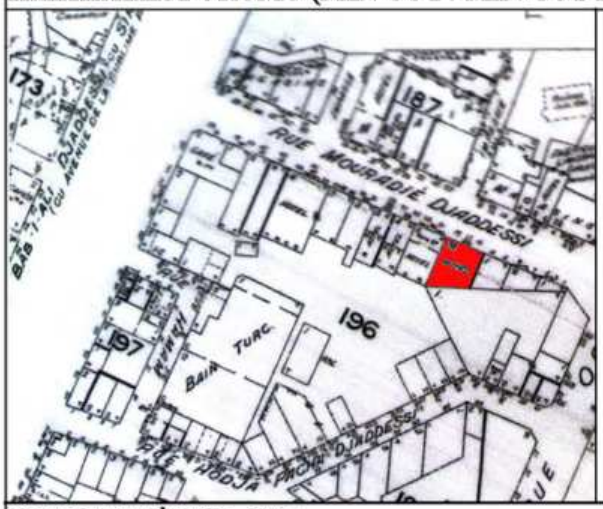
KONUMU: Hoca Paşa Mahallesinde (Sirkeci), Muradiye Caddesi üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 11 Ada / 51 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1904 - ?

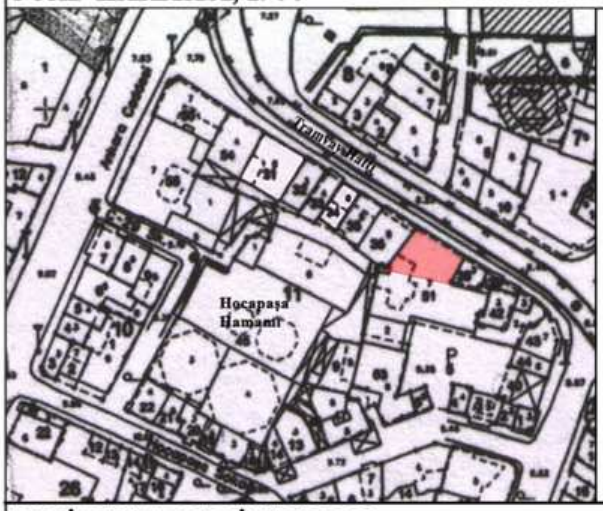
ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1904

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritasında (1904), Hocapaşa Mahallesi'nde (Sirkeci) Muradiye Caddesi üzerinde görülmektedir. Haritada otelin özel ismi belirtilmemiştir. Yapının üzerinde bulunduğu cadde günümüzde de aynı adla anılmaktadır.

Tarih: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritasında bulunmasından dolayı 1904 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritasından otelin dörtgen planlı ve tek cepheli olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle otelin girişinin Muradiye Caddesi üzerinde olduğu düşünülmektedir.

Günümüzde Durum: Günümüzde bu otel binasının yerinde Hayyam İşhanı olarak hizmet veren yeni bir yapı bulunmaktadır.

Kaynaklar: Pervititch Haritası 1930; Goad Haritası 1904; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ÖZEL İSMİ BİLİNMİYOR **KATALOG NO:** 16

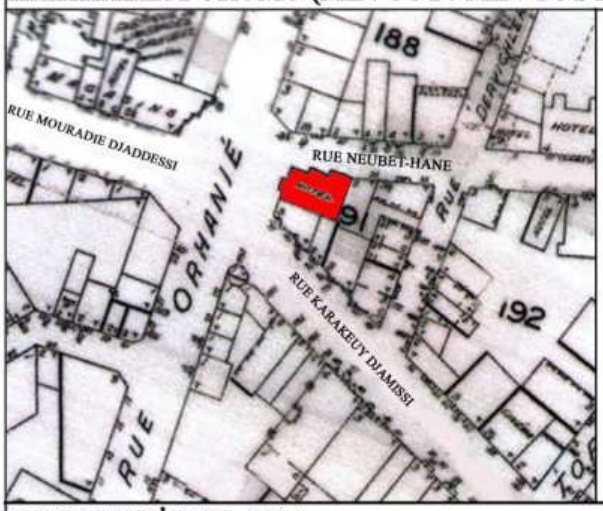
KONUMU: Hoca Paşa Mahallesinde (Sirkeci), Orhaniye Caddesi üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 12 Ada / 5 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1904 - ?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1904

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritasında (1904), Hocapaşa Mahallesi'nde (Sirkeci) Orhaniye Caddesi üzerinde görülmektedir. Haritada otelin özel ismi belirtilmemiştir. Yapının üzerinde bulunduğu cadde günümüzde de aynı adla anılmaktadır.

Tarih: Otelin açılış ve kapanış tarihi bilinmemektedir. Ancak Goad Haritasında yer alması nedeniyle, 1904 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritasından otelin iki cepheli olduğu, Nöbethane ve Orhaniye Caddeleri üzerinde çıkmaları olduğu anlaşılmaktadır.

Günümüzde Durum: Günümüzde bu otel binasının yerinde ticari amaçla kullanılan yeni bir yapı bulunmaktadır.

Kaynaklar: Pervititch Haritası 1930; Goad Haritası 1904; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ÖZEL İSMİ BİLİNMİYOR **KATALOG NO:** 17

KONUMU: Hoca Paşa Mahallesinde (Sirkeci), Nöbethane Caddesi üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 13 Ada / 12 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1904 - ?

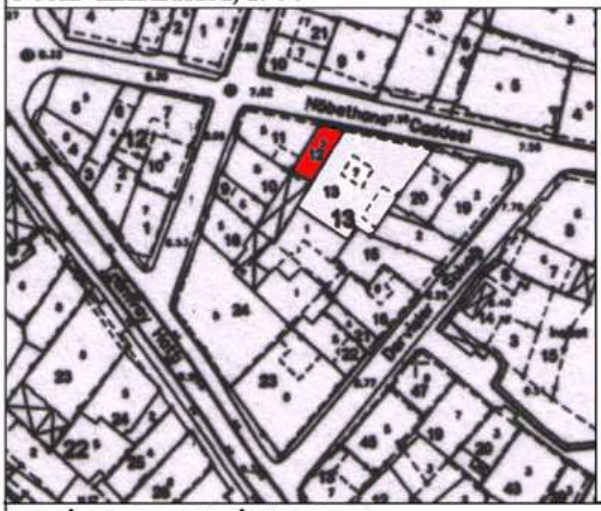
ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1904

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritasında (1904), Hocapaşa Mahallesi'nde (Sirkeci) Nöbethane Caddesi üzerinde görülmektedir. Haritada otelin özel ismi belirtilmemiştir. Otelin üzerinde bulunduğu cadde günümüzde de aynı adla anılmaktadır.

Tarih: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1904 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritasından otelin dörtgen planlı ve iki cepheli olduğu anlaşılmaktadır. Girişinin Nöbethane Caddesi üzerinde olduğu düşünülmektedir.

Günümüzde Durum: Günümüzde bu otel binasının yerinde ticari amaçla kullanılan yeni bir yapı bulunmaktadır.

Kaynaklar: Pervititch Haritası 1930; Goad Haritası 1904; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ÖZEL İSMİ BİLİNMİYOR **KATALOG NO:** 18

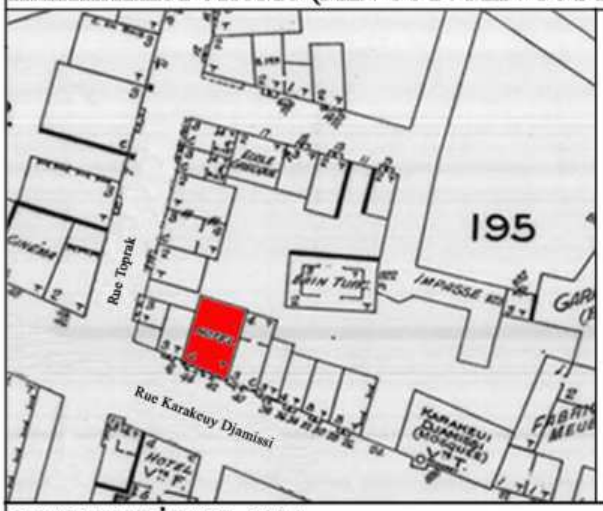
KONUMU: Hoca Paşa Mahallesinde (Sirkeci), Karaköy Camisi Caddesi üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 16 Ada / 11 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1904 - ?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** İşyeri

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut

GOAD HARİTASI, 1904

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritasında (1904), Hocapaşa Mahallesi'nde (Sirkeci) Karaki Camisi Caddesi (günümüzde Hüdavendigar Caddesi) üzerinde görülmektedir. Haritada otelin özel ismi belirtilmemiştir.

Tarih: Otelin açılış ve kapanış tarihi bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1904 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Goad Haritasından otelin dörtgen planlı ve iki cepheli olduğu anlaşılmaktadır. Yapının bulunduğu imar adasının sınırlarının binalarla çevrili olması ve otelin arka cephesinin imar adasının iç bahçesine bakması nedeniyle, otelin girişinin Karaköy Camisi Sokağı üzerinde olduğu düşünülmektedir.

Günümüzde Durum: Günümüzde bu otel binasının yerinde Akhan İşhanı olarak hizmet veren tarihi bir yapı bulunmaktadır. Özgün tasarımında zemin katı ile birlikte beş katlı olduğu anlaşılan yapıya bir kat çıkıldığı görülmektedir. Günümüzde parsel düzeninin değişmemiş olması, yapının kâgir sistemde inşa edilmiş olması ve cephe düzeni ile 19. yy mimarisi özelliklerini yansıtması nedenleriyle, bu yapının Goad Haritası'ndaki otel binası olduğu düşünülmektedir.

Kaynaklar: Pervititch Haritası 1930; Goad Haritası 1904; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ÖZEL İSMİ BİLİNMİYOR **KATALOG NO:** 19

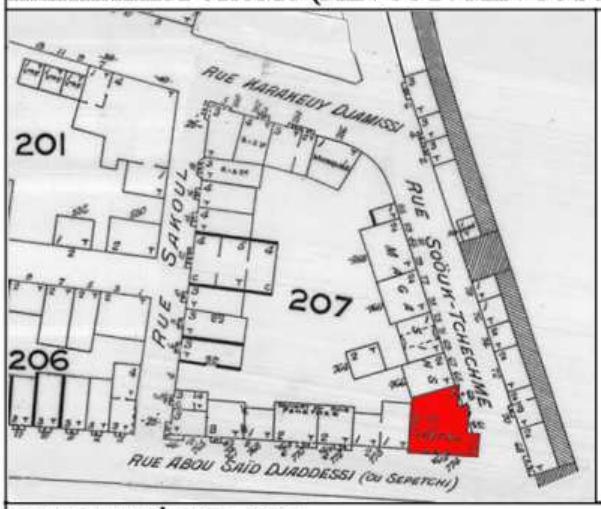
KONUMU: Hoca Paşa Mahallesinde (Sirkeci), Ebussuut ve Alemdar Caddeleri üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 17 Ada / 34 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1904 - ?

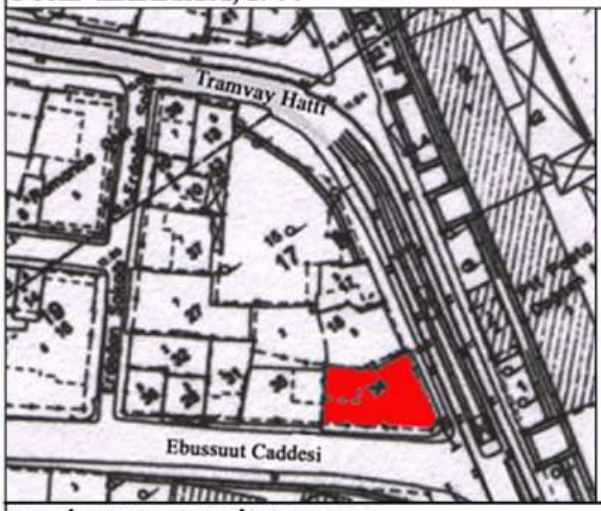
ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1904

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritasında (1904), Hocapaşa Mahallesi'nde (Sirkeci) Soğuk Çeşme (günümüzde Alemdar caddesi) ve Ebussuut Caddelerinin kesiştiği köşede görülmektedir. Haritada otelin özel ismi belirtilmemiştir.

Tarih: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1904 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritasından otelin iki cepheli olduğu ve Soğuk Çeşme Sokağı üzerinde çıkmalarının bulunduğu anlaşılmaktadır. Yapının iç mekânında da bir aydınlatma boşluğu olduğu anlaşılmaktadır.

Günümüzde Durum: Günümüzde bu otel binasının yerinde Amisos Butik Oteli adıyla hizmet veren yeni bir yapı bulunmaktadır.

Kaynaklar: Pervititch Haritası 1930; Goad Haritası 1904; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ÖZEL İSMİ BİLİNMİYOR **KATALOG NO: 20**

KONUMU: Hoca Paşa Mahallesinde (Sirkeci), İbni Kemal Sokağı üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 20 Ada / 2 Parsel ve 3,13,17 Nolu Parsellerin Bir Bölümü

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1904 - ?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1904

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritasında (1904), Hocapaşa Mahallesi'nde (Sirkeci) İbni Kemal Sokağı'nın üzerinde görülmektedir. Haritada otelin özel ismi belirtilmemiştir. Günümüzde yapının kısa cephesinin bulunduğu sokak İbni Kemal Caddesi, uzun cephesinin bulunduğu sokak da Mehmet Murat Sokağı olarak anılmaktadır.

Tarih: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda yer almasından dolayı, 1904 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritasından otelin bu bölgenin en büyük kitleli oteli olduğu düşünülmektedir. Otelin L planlı, iki cepheli bir bina olduğu ve uzun cephesi boyunca sokağa taşan büyük bir çıkmasının bulunduğu anlaşılmaktadır.

Günümüzde Durum: Günümüzde otelin imar adasında farklı bir parselasyon yapıldığı ve Goad Haritasındaki bina sınırlarının değiştiği görülmektedir. Yaklaşık olarak otelin yeri olabilecek parselde Gülhane Oteli adıyla hizmet veren yeni bir yapı bulunmaktadır.

Kaynaklar: Pervititch Haritası 1930; Goad Haritası 1904; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ÖZEL İSMİ BİLİNMİYOR **KATALOG NO:** 21

KONUMU: Hoca Paşa Mahallesinde (Sirkeci), İbni Kemal Sokağı üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 20 Ada / 2 ve 3 Nolu Parsellerin Bir Bölümü

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1904 - ?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1904

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritasında (1904), Hocapaşa Mahallesi'nde (Sirkeci) İbni Kemal Sokağı'nın (günümüzde Mehmet Murat Sokağı) üzerinde görülmektedir. Haritada otelin özel ismi belirtilmemiştir.

Tarih: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak otelin Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1904 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Otelin dörtgen planlı ve tek cepheli bir bina olduğu anlaşılmaktadır. Otelin girişinin İbni Kemal Sokağı üzerinde olduğu düşünülmektedir.

Günümüzde Durum: Günümüzde Goad ve İmar haritaları karşılaştırıldığında Hüdavendigar Caddesi'nde genişletme uygulaması yapıldığı, bu sırada imar adasındaki bazı binaların yıkılıp, parsel sınırlarının değiştiği görülmektedir. Bu otelin de bu uygulamalar sırasında yıkıldığı ve Murat Hüdavendigar Caddesi tarafında komşusu olan otelin arsası ile birleştirildiği düşünülmektedir. Yaklaşık olarak otelin yeri olabilecek parsel, günümüzde Hotel Empire Palace adıyla hizmet veren yeni yapının Gülhane Oteli'ne bitişik olduğu bir bölümüdür.

Kaynaklar: Pervititch Haritası 1930; Goad Haritası 1904; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ÖZEL İSMİ BİLİNMİYOR **KATALOG NO:** 22

KONUMU: Hoca Paşa Mahallesinde (Sirkeci), Hüdavendigar Caddesi üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 20 Ada / 17 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1904 - ?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1904

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritasında (1904), Hocapaşa Mahallesi'nde (Sirkeci) Karaki Camisi Sokağı (günümüzde Hüdavendigar Caddesi) ile İbni Kemal Sokağı'nın (günümüzde Mehmet Murat Sokak) kesiştiği köşede görülmektedir. Haritada otelin özel ismi belirtilmemiştir.

Tarih: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak otelin Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1904 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Otelin L planlı ve iki cepheli bir bina olduğu anlaşılmaktadır.

Günümüzde Durum: Günümüzde Goad ve İmar Haritaları karşılaştırıldığında Hüdavendigar Caddesi'nde genişletme uygulaması olduğu, bu sırada bu imar adasındaki yapıların yıkılıp, parsellerinin küçültüldüğü düşünülmektedir. Yaklaşık olarak otelin yeri olabilecek parselde Hotel Empire Palace adıyla hizmet veren yeni yapının ve Hüdavendigar Caddesi'nin bir bölümünün bulunduğu sanılmaktadır.

Kaynaklar: Pervititch Haritası 1930; Goad Haritası 1904; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ÖZEL İSMİ BİLİNMİYOR **KATALOG NO:** 23

KONUMU: Hoca Paşa Mahallesinde (Sirkeci), Hüdavendigar Caddesi üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 20 Ada / 12 Parselin Bir Bölümünde ve Caddenin Üzerinde

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1904 -?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1904

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritasında (1904), Hocapaşa Mahallesi'nde (Sirkeci) Karaki Camisi Sokağı (günümüzde Hüdavendigar Caddesi) üzerinde görülmektedir. Haritada otelin özel ismi belirtilmemiştir.

Tarih: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1904 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Otelin dörtgen planlı ve iki cepheli bir bina olduğu anlaşılmaktadır.

Günümüzde Durum: Günümüzde Goad ve İmar Haritaları karşılaştırıldığında Hüdavendigar Caddesi'nde genişletme uygulaması olduğu, bu sırada bu imar adasındaki yapıların yıkılıp, parsellerinin küçültüldüğü düşünülmektedir. Yaklaşık olarak otelin yeri olabilecek parselin Hüdavendigar Caddesi'nin üzerinde olduğu sanılmaktadır.

Kaynaklar: Pervititch Haritası 1930; Goad Haritası 1904; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ÖZEL İSMİ BİLİNMİYOR **KATALOG NO:** 24

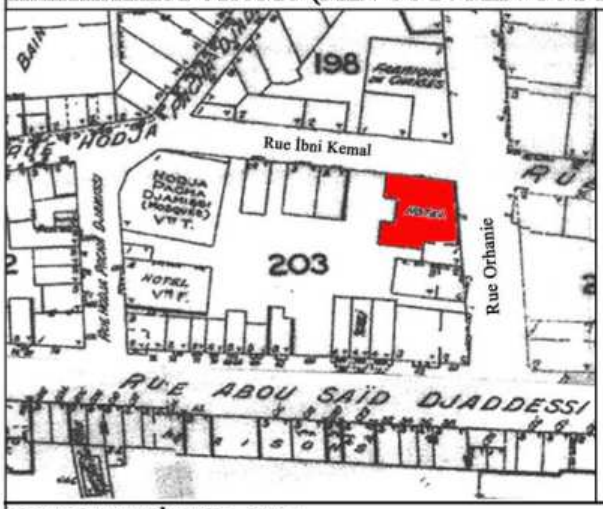
KONUMU: Hoca Paşa Mahallesinde (Sirkeci), Orhaniye Caddesi üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 25 Ada / 16 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1904 - ?

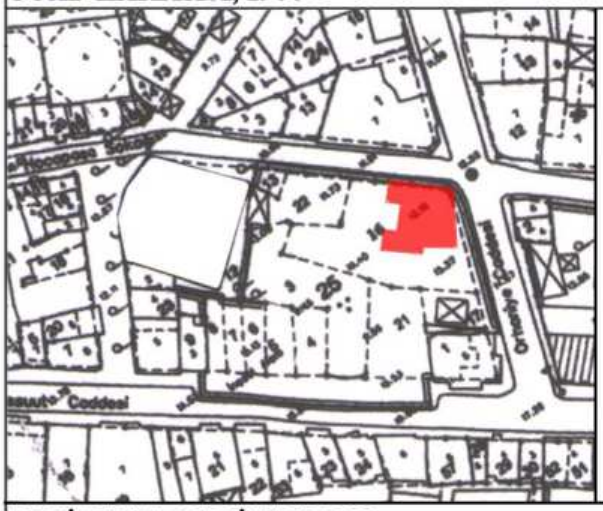
ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1904

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konumu: Goad Haritasında (1904), Hocapaşa Mahallesi'nde (Sirkeci) İbni Kemal Sokağı (günümüzde İbni Kemal Caddesi) ile Orhaniye Sokağı'nın (günümüzde Orhaniye Caddesi) kesiştiği köşede görülmektedir. Haritada otelin özel ismi belirtilmemiştir.

Tarihi:Otelin açıldığı ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak otelin Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1904 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Otelin iki cepheli bir bina olduğu anlaşılmaktadır.

Günümüzde Durum: Günümüzde otelin binasının bulunmadığı, arsasının yerinde Marmaray kazı çalışmalarının yapıldığı görülmektedir.

Kaynaklar: Pervititch Haritası 1930; Goad Haritası 1904; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ÖZEL İSMİ BİLİNMİYOR **KATALOG NO:** 25

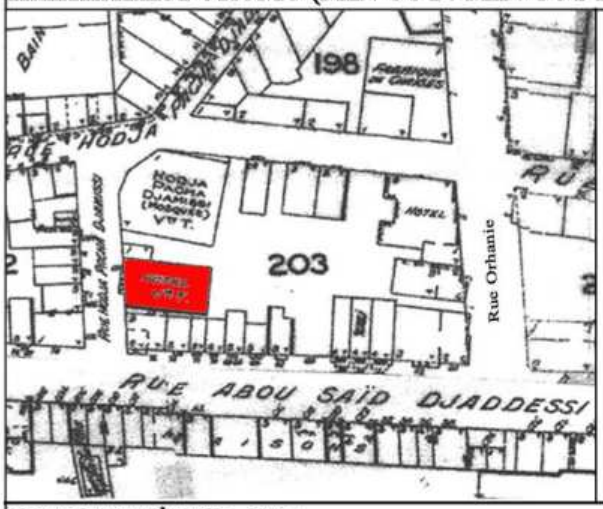
KONUMU: Hoca Paşa Mahallesinde (Sirkeci), Hoca Paşa Camisi Sokağı üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 25 Ada / 23 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1904 - ?

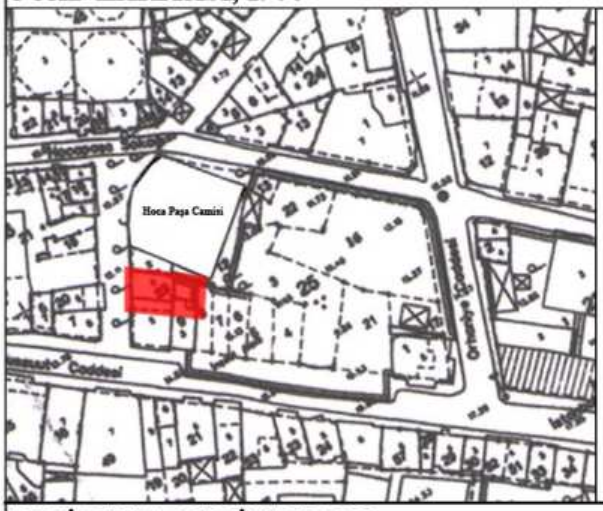
ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1904

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konumu: Goad Haritasında (1904), Hocapaşa Mahallesi'nde (Sirkeci) Hoca Paşa Camisi Sokağı üzerinde görülmektedir. Haritada otelin özel ismi belirtilmemiştir. Otelin üzerinde bulunduğu sokak günümüzde de aynı adla anılmaktadır.

Tarihi: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak otelin Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1904 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Otelin dörtgen planlı ve üç cepheli olduğu anlaşılmaktadır. Hoca Paşa Camisi Sokağı üzerinde bir çıkması vardır.

Günümüzde Durum: Günümüzde otelin binasının yerinde ticari amaçla kullanılan yeni bir yapı bulunmaktadır.

Kaynaklar: Pervititch Haritası 1930; Goad Haritası 1904; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ÖZEL İSMİ BİLİNMİYOR **KATALOG NO:** 26

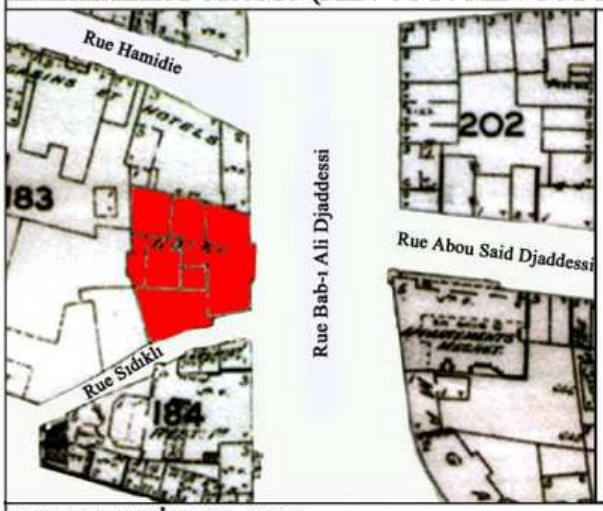
KONUMU: Hoca Paşa Mahallesinde (Sirkeci), Ankara Caddesi üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 422 Ada / 1 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1904 - ?

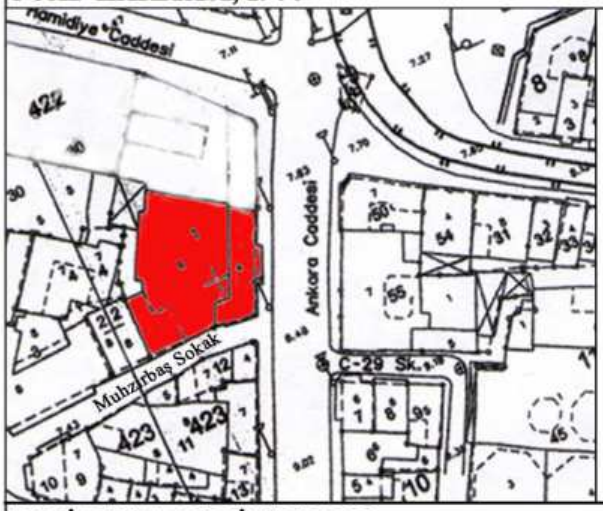
ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** İşyeri

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut

GOAD HARİTASI, 1904

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritasında (1904), Hocapaşa Mahallesi'nde (Sirkeci) Bab-ı Ali Caddesi (günümüzde Ankara Caddesi) ile Sıdıklı Sokağı'nın (günümüzde Muhzirbaş Sokak) kesiştiği köşede görülmektedir. Haritada otelin özel ismi belirtilmemiştir.

Tarihi: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak otelin Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1904 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Goad Haritasından otelin bölgenin büyük otellerinden birisi olduğu anlaşılan yapının düzgün bir plana sahip olmadığı görülmektedir. İki cepheli olduğu ve Bab-ı Ali Caddesi üzerinde çıkması olduğu anlaşılmaktadır. Otelin hemen bitişiğinde ve Bab-ı Ali Caddesi üzerinde başlayan otel mağazalarının Hamidiye Caddesi üzerinde devam ettiği görülmektedir.

Günümüzde Durum: Günümüzde bu otel binasının yerinde Kastelli Altın Han adıyla hizmet veren tarihi bir yapı bulunmaktadır. Özgün tasarımında zemin katı ile birlikte üç katlı olduğu görülmektedir. Goad Haritasında görülen otel mağazalarının Bab-ı Ali Caddesi üzerinde kalan kısmının yerinde de bu otel yapısının cephesi ile aynı özellikleri taşıyan tarihi bir yapı daha bulunmaktadır. Günümüzde parsel düzeninin değişmemiş olması, yapının kâgir sistemde inşa edilmiş olması ve cephe düzeni ile 19. yy mimarisi özelliklerini yansıtması nedenleriyle, bu yapının Goad Haritası'ndaki otel binası olduğu düşünülmektedir.

Kaynaklar: Pervititch Haritası 1930; Goad Haritası 1904; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ÖZEL İSMİ BİLİNMİYOR **KATALOG NO:** 27

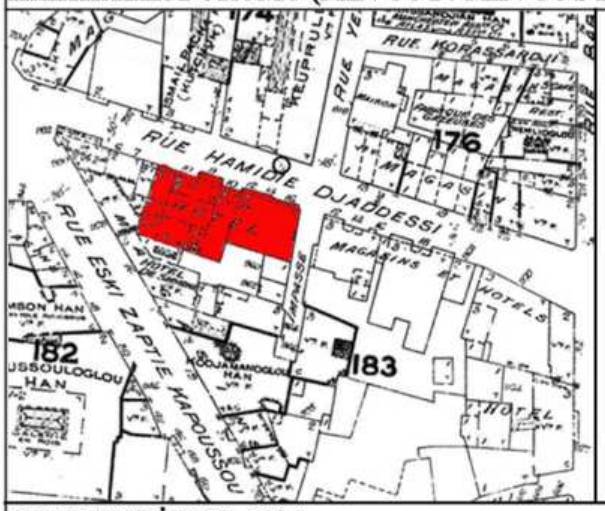
KONUMU: Hoca Paşa Mahallesinde (Sirkeci), Hamidiye Caddesi üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 422 Ada / 18 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1904 - ?

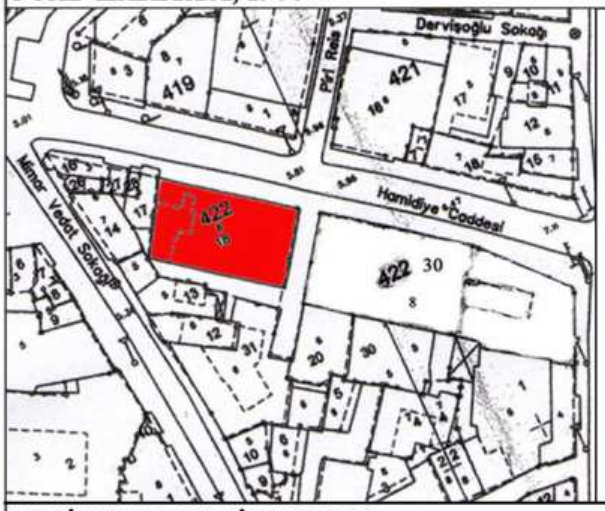
ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1904

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritasında (1904), Hocapaşa Mahallesi'nde (Sirkeci) Hamidiye Caddesi üzerinde görülmektedir. Haritada otelin özel ismi belirtilmemiştir. Otelin üzerinde bulunduğu cadde günümüzde de aynı adla anılmaktadır.

Tarih: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak otelin Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1904 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritasında otelin bu bölgenin büyük otellerinden olduğu düşünülmektedir. Otelin L planlı ve iki cepheli bir bina olduğu ve uzun cephesinde Hamidiye Caddesi üzerinde çıkmalarının bulunduğu anlaşılmaktadır.

Günümüzde Durum: Günümüzde bu otel binasının yerinde İş Bankası'nın bir şubesi olarak hizmet veren yeni bir yapı bulunmaktadır.

Kaynaklar: Pervititch Haritası 1930; Goad Haritası 1904; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: HOTEL DE SMYRNEİ (İZMİR OTELİ) **KATALOG NO:** 28

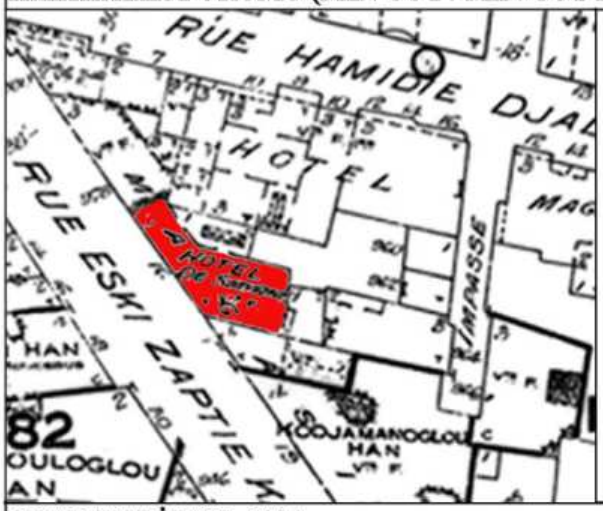
KONUMU: Hoca Paşa Mahallesinde (Sirkeci), Mimar Vedat Sokağı üzerinde / EMİNÖNÜ

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 422 Ada / 13 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1904 - ?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

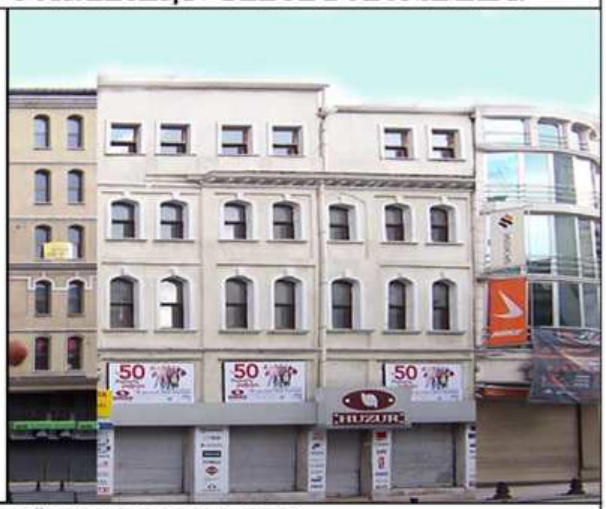

GOAD HARİTASI, 1904

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritasında (1904), Hocapaşa Mahallesi'nde (Sirkeci) Eski Zaptiye Kapısı Sokağı (günümüzde Mimar Vedat Sokak) üzerinde görülmektedir. Haritada özel ismi belirtilen tek otel olup, Hotel Smyrnei yani İzmir Oteli olarak gösterilmektedir.

Tarihi: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak otelin Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1904 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritasında otelin bu bölgenin büyük otellerinden olduğu düşünülmektedir. Otelin "L" planlı ve tek cepheli bir bina olduğu anlaşılmaktadır. Girişinin de Eski Zaptiye Kapısı Sokağı üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca otelin bulunduğu imar adasında Eski Zaptiye Kapısı Sokağı boyunca mağazalar olduğu görülmektedir.

Günümüzde Durum: Günümüzde bu otel binasının yerinde ticari amaçla kullanılan yeni bir yapı bulunmaktadır. Ancak yeni yapının pencere düzeninin, yerini aldığı eski yapının cephesinden referans aldığı düşünülmektedir.

Kaynaklar: Pervititch Haritası 1930; Goad Haritası 1904; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

Annuaire Orientallere göre Cankurtaran Mahallesi'nde Soğuk Çeşme Sokağı'nda konumlandıkları anlaşılmaktadır. 19. Yüzyılda İstanbul'a gelen yabancı gezginler kent merkezinde yer alan, ulaşımı kolay ve kentin geleneksel dokusunu yansıtan bu sokak ile özellikle ilgilenmişlerdir. Sokak dönemin birçok ressamının da tablolarına konu olmuştur. Sokağın turizm açısından önemi nedeniyle otellerin bu bölgede açıldıkları düşünülmektedir. Ayrıca sokağın Ayasofya'ya yakın olması, bu otellerin İstanbul'a dini ziyaretler amacıyla gelen konuklar tarafından da tercih edildiği düşünülmektedir.

Annuaire Orientallerde d'Europe, de Sophia, de Vienne, de Brousse, de Salonique, Trèbizonde, d'Amerique, des Dardanelles ve Monastir olmak üzere toplam dokuz adet otelin varlığı tespit edilmiştir. Bu otellerin genelde 1885–1890 tarihleri arasında açıldıkları, 1903 tarihinde beş otelin Sirkeci Tren İstasyonu yakınındaki Hoca Paşa Sokağı'na taşındıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca otellerin işletmecilerinin genelde gayrimüslimler olduğu da belirtilmektedir. Ancak Soğuk Çeşme Sokağı'ndaki otellerin belgelerin yetersizliği nedeniyle tam yeri tespit edilememiştir.

Eminönü'ndeki oteller ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve binalarının günümüze ulaşamaması nedeniyle, bu bölgedeki oteller hakkındaki bilgiler sınırlıdır. Eminönü'ndeki otellerin Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması nedeniyle konuklarının azalması nedeniyle canlılıklarını yitirdikleri, el değiştirdikleri ya da kapandıkları düşünülmektedir. Nitekim Doğan Kuban'a (1994e) göre de Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla uluslararası ticaretin durma noktasına gelmesiyle canlılığını kaybetmeye başlayan Eminönü'nün, 19. yüzyıldaki fizyonomisi de değişmeye başlamıştır.

İstanbul'daki otellerle ilgili bir başka önemli kaynak 1934 tarihli İstanbul Şehir Rehberi'dir. Bu rehberin "İstanbul Ciheti" bölümündeki listeye göre en fazla otel bu bölgede bulunmaktadır. Rehberdeki otellerin adlarının tamamı Türkçedir ve genelde Türkiye'nin şehir adlarını taşımaktadırlar. Otellerin adlarının 1934 tarihindeki "Yabancı kökenli isimleri Türkçeleştirme" çalışmaları sırasında değiştirildikleri düşünülmektedir.

Yine 1934 tarihli İstanbul Şehir Rehberi ve 1951 tarihli Suat Nirven Haritası'ndan bölgenin otel kimliğini uzun süre korumaya devam ettiği, ancak yanlış imar hareketleri, kültür mirası bilincinin olmaması ve rant nedeniyle Osmanlı döneminde açılan otellerini yitirdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 3.1 Annuaire Oriental'de Tarihi Yarımada Otelleri (Cervati, 1881-1914)

OTEL	ADRES	İŞLETMECİ	TARİH	SINIF
Hôtel d'Andrinople	Bab-i Ali Djaddessi	Théodore Nicolaidi	1888 - 1894	3.Sınıf
			1912-1914	
Hôtel d'Europe	Rue Mouradie	Sava Théodore	1888	
	Rue Soouk Tchechmé	Jules Tannie	1895	3.Sınıf
		Fréres Tannie	1896-1902	3.Sınıf
	Rue Hodja Pacha	Fréres Tannie	1903	3.Sınıf
Hôtel de Sophia	Rue Mouradie	Papadopoulo	1888	3.Sınıf
	Rue Soouk Tchechmé	P. Kirillos ve Papadopoulo	1889-1895	3.Sınıf
		H. Bohor Coen	1902	
	Rue Hodja Pacha	H. Bohor Coen	1903	
Hôtel d'Anatolie	Rue Hamidie	Yovan Doukoglou	1889-1895	3.Sınıf
	Bab-i Ali Djaddessi	Kiamil Eumer	1912-1914	
Hôtel Maritza	Rue Hamidie	Frères Jeannopoulo	1889- 1898	3.Sınıf
		A. Dimitroulis	1900-1902	
Hôtel de Vienne	Rue Soouk Tchechmé	Yorghei Youvanides	1889-1898	3.Sınıf
		Périclès Andreadis	1901-1902	3.Sınıf
	Rue Hodja Pacha	Périclès Andreadis	1903-1921	3.Sınıf
Hôtel de Brousse	Rue Soouk Tchechmé	N. Boghossian	1894-1898	3.Sınıf
Hôtel de Salonique	Rue Soouk Tchechmé	Jules Tannie	1894	3.Sınıf
	Rue Soouk Tchechmé	K. Yomtov Adotto	1895-1896	3.Sınıf
Hôtel de Roumelié	Bab-i Ali Djaddessi	Georgies Tchounta	1894-1895	3.Sınıf
		Nic. Callivas	1902	
Hôtel de Constantinople	Bab-i Ali Djaddessi	Yanni Zoğrafidès	1894-1895	3.Sınıf
Hôtel Trèbizonde	Rue Soouk Tchechmé	P. Hadji	1895	3.Sınıf
		P. Steriadis	1896-1901	3.Sınıf
	Rue Hodja Pacha	Mehmed Osman	1912-1921	
Hôtel d'Amerique	Rue Soouk Tchechmé	P. Kirillos	1896-1898	3.Sınıf
Hôtel Bizdikian	Rue Hamidie	Ohannès Arakelian	1896-1900	3.Sınıf
Hôtel de Paris	Bab-i Ali Djaddessi	T. Dimitroulis	1896-1912	3.Sınıf
		Aristotelis Dimitroulis	1913-1914	
		İsmail Hakkı	1921	
Hôtel des Dardanelles	Rue Soouk Tchechmé	S. Sera Fimidis	1898	3.Sınıf
		Hüssein Efendi	1900	
Hôtel Monastir	Rue Soouk Tchechmé	Hüssein Efendi	1901	3.Sınıf
		Elia. Ioakim	1902	3.Sınıf
	Rue Hodja Pacha	Elia. Ioakim	1903	3.Sınıf
	Mouradie Djaddessi		1925	
Hôtel Janina	Rue Hodja Pacha	Manoli Kyriakidis	1903	3.Sınıf
Hôtel Alexandrie	Rue Salkim Souyout Hudavendighiar Djaddessi	İbrahim Ethem ve Ahmet Zihni	1912-1914	
Hôtel Constitution	Rue Salkim Souyout Hudavendighiar Djaddessi	Ahmed Hadji Mehmed	1912-1921	
Hôtel Beyruth	Rue Hodja Pacha	Chemaria Behar	1912-1914	
Hôtel Byzantion	Rue Hodja Pacha	Ath. Milonopoulos	1912-1921	
Hôtel Meserret	Bab-i Ali Djaddessi	Moustapha Loutfi	1912-1914	
		Moustapha Chefket	1925-1948	
Hôtel Panderma et Balikesser	Kutchukian Han	Agop Tchamitchian	1912-1914	
Hôtel Souhoulet	Souhoulet Han	Hamdi Efendi	1912-1913	
		Hamit Kirimli	1929	
Hôtel Union	Sirkedji – Rue Hodja Pacha	Ali Bey	1912-1914	
Hôtel Ismidt	Rue Eski Zaptie	N. Mardikian	1898-1903	3.Sınıf
		Ahmet zihni	1912	
	Sirkedji – Rue Hodja Pacha	Ali Bey oğlou Fahri	1921	
	Mouradie Djaddessi		1925	
Hôtel Ismir	Rue Eski Zaptie	Ahmet Zihni	1913-1925	

3.2 Kadıköy'deki Oteller

Bugünkü Kadıköy İlçesi, İstanbul'un Anadolu yakasında yer almaktadır ve kuzeyden Üsküdar, güneyden Marmara Denizi, doğudan Maltepe, batıdan ise İstanbul Boğazı ile çevrilidir (www.istanbul.gov.tr). Ancak Kadıköy'deki yerleşmenin başlangıcını oluşturan tarihsel çekirdek, Haydarpaşa Koyu çevresi ile Moda Burnu'nun oluşturduğu alanda yer almaktadır. Günümüzde bu alan Rasim Paşa, Osman Ağa ve Cafer Ağa mahallelerinden meydana gelmektedir. Ancak sur içi olarak bilinen bölge, Haydarpaşa Koyu'ndan Kalamış Koyu'na kadar uzanan sahil şeridini de kapsamaktadır (Akbulut, 1994).

Dönemin önemli bir suyolu üzerinde kurulan Kadıköy'ün iki doğal limanı bulunmaktadır. Kurulduğu dönemde limanları nedeniyle ticaret kimliğine de sahip olan yerleşmenin, daha çok tarımsal bölge karakteri ağır basmaktadır. Bizantion'un kurulmasından sonra ticaret kimliğini ve önemini büyük ölçüde yitirmiş, Bizans ve Osmanlı döneminde saray efradı ve üst düzey yöneticilerin rağbet ettikleri seçkin bir sayfiye yeri olmuştur (Akbulut, 1994).

Bölgede ilk yerleşimin "Chalkedon (Ekdal, 2004), Halkedon ya da Halkidona" olarak anılan adı, İstanbul'un Fatih Sultan Mehmet tarafından alınmasından sonra ilk İstanbul kadısının bu bölgeye atanmasından sonra "Kadıköy" olarak değiştirilmiştir (Akbulut, 1994).

Kadıköy, 1869 yılında o zamanlar daha büyük ve önemli bir merkez olan Üsküdar Sancağı'na bağlanmış, 1930 tarihinde ayrı bir ilçe olarak ilan edilmiştir. Rasimpaşa Mahallesi'nin sınırları Kadıköy ile Üsküdar ilçelerinin arasındaki sınır olarak kabul edilmiştir (www.istanbul.gov.tr).

Bizans Dönemi'nden beri kentin önemli bir tarımsal alanı olan bölge, limanları sayesinde tarım ürünlerinin deniz yoluyla karşı kıyılarına ulaştırıldığı önemli bir ticaret merkezidir. Osmanlı Dönemi'nde de İstanbul'un önemli bir bölümünün sebze, meyve, süt ve tahıl ürünlerinin karşılandığı bir bölgedir. Ayrıca İzmit yolu da günümüzde Bağdat Caddesi'ni andıran bir hat üzerinde önemli bir kervan yolu olarak doğuya doğru uzanmaktadır (Akbulut, 1994).

Kentin tarım bölgesi olması nüfus yapısıyla da doğrudan ilişkilidir. Bilinen en eski bölge halkının tarımla uğraşan Fenike ve Grek kolonilerinden meydana geldiği kabul edilmektedir. Bizans Dönemi'nde tarım ve balıkçılıkla uğraşan Rumlara, 15. yüzyılda Türkler ve 18. yüzyılda Ermeniler eklenmiştir (Akbulut, 1994). 20. Yüzyılın başında Kadıköy'ün Cafer Ağa Mahallesi genelde İngiliz, Fransız, İtalyan ve Rumların; Rasim Paşa Mahallesi de Rum, Ermeni, Musevi ve Türklerin bir arada yaşadıkları bir bölge haline dönüşmüştür. Yine bu

dönemde Rasim Paşa Mahallesi'nde küçük bir Alman kolonisinin de var olduğu bilinmektedir (Çiftçi, 1996).

Kadıköy'ün 18. yüzyıldan itibaren tarım kimliğinin yanında askeri bölge olarak ta önem kazanmaya başladığı görülmektedir. Mesire yerleri olarak kullanılan geniş çayırlarının askeri birliklerin eğitim sahası olmasıyla başlayan gelişmeler, 19. yüzyılda Harem ile Fenerbahçe kıyı alanları ile Fenerbahçe yarımadasının "tahkimat alanı" haline getirilmesiyle devam etmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nde dahi Fenerbahçe bölgesinin askeri alan kimliğini koruduğu, 1934 tarihinde buraya bir cephanelik yapıldığı, 1872'de askeri amaçlı kullanılmak üzere döşenen tren hattı 1970'e kadar kullanılmıştır (Akbulut, 1994).

Kadıköy, 1844 tarihinde başlayan vapur seferleri (Tutel, 1994a), 1873 tarihinde tamamlanan Haydarpaşa – İzmit demiryolu hattı ile 1909 tarihinde yapılan Haydarpaşa Tren İstasyonu (Çelik, 1998) ve 1928 tarihinde döşenen tramvay hattı ile (Ekdal, 2004), kentin ulaşım sistemlerinin de önemli bir parçası haline gelmiştir. Özellikle vapur seferlerinin başlamasından sonra sayfiye olmaktan çıkıp, bütün bir yıl oturulabilecek bir semt haline gelmiştir (Çelik, 1998).

19. Yüzyılda Kadıköy, İstanbul'un sayfiye, tarım – ticaret, askeri ve ulaşım sistemlerinin önemli bir merkezi olması nedeniyle turist, tüccar, asker, denizci, hamal gibi birçok insanın yoğun olarak seyahat ettiği bir bölgedir. Bu nedenle Kadıköy'de otel yapılarının açıldığı Goad ve Pervititch haritalarından anlaşılmaktadır.

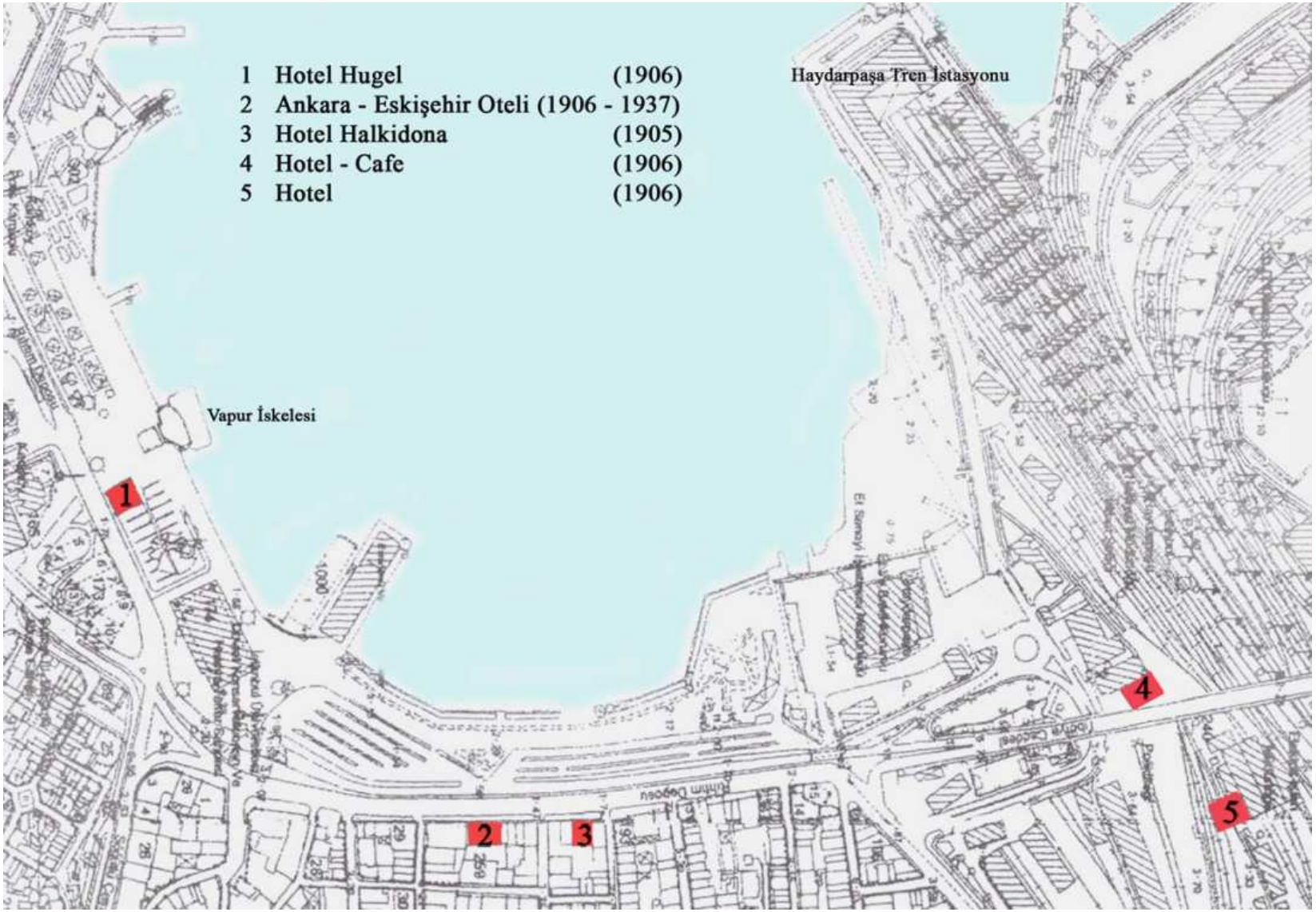
Goad ve Pervititch haritalarına göre Kadıköy'deki otellerin, Rasim Paşa, Cafer Ağa ve Fenerbahçe mahallelerinde konumlandığı görülmektedir. Rasim Paşa Mahallesi'ndekiler kent oteli, Cafer Ağa ve Fenerbahçe mahallelerindekiler sayfiye oteli niteliği taşımaktadırlar. Rasim Paşa Mahallesi'ndeki otellerin iskele ve tren istasyonu gibi ulaşım yapıları ile çarşı bölgesine, Cafer Ağa ve Fenerbahçe mahallelerindeki otellerin de deniz hamamlarına yakınlığı dikkat çekmektedir.

Goad (1906) ve Pervititch (1937) haritalarına göre, Rasim Paşa Mahallesi'nde Halkidona, Hugel, Ankara - Eskişehir otelleri ve özel adı belirtilmemiş iki otel ile birlikte toplam beş adet otel bulunmaktadır. Otel yapılarının batısında tren istasyonu ile vapur iskeleleri ve güneyinde çarşı bölgesinin bulunması dikkat çekmektedir. Annuaire Orientallerde bu bölgede 1885 tarihinde Jean Camarda tarafından işletilen Hôtel d'Asie'nın varlığı anlaşılmaktadır. Ancak Hôtel d'Asie'nın kesin yeri saptanamamıştır.

Rasim Paşa Mahallesi otellerinin açılış tarihleri tam olarak bilinmemektedir. Ancak Kadıköy vapur iskelesinin karşısındaki Halkidona Oteli'nin bir reklamından, bu otelin 1901 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır. Goad Haritası'nda da Haydarpaşa Caddesi üzerindeki Hugel Oteli ile Haydarpaşa Tren İstasyonu'nun karşısındaki özel adı belirtilmemiş iki otelin, 1906 tarihinde varlığı görülmektedir. Pervititch Haritası'nda (1937) görülen Haydarpaşa Caddesi üzerinde Ankara – Eskişehir Oteli'nin yerinde, Goad Haritası'nda (1906) aynı yapının bulunduğu ancak işlevinin belirtilmediği tespit edilmiştir. Bu nedenle Ankara – Eskişehir Oteli'nin 1906 – 1937 tarihleri arasında açıldığı ve mevcut bir binanın otele dönüştürüldüğü düşünülmektedir.

Goad Haritası'ndaki verilere (1906) ve yerinde tespit çalışmalarına göre, Rasim Paşa Mahallesi'ndeki otel yapıları küçük kitlelere sahiptir. Bu nedenle bu otellerin basit programlı işletmeler olduğu düşünülmektedir. Otellerin tren istasyonu, vapur iskeleleri ve çarşı bölgesine yakın olması nedeniyle müşteri profilini genelde İstanbul'a ticaret amacıyla seyahat edenlerin oluşturduğu tahmin edilmektedir.

Günümüzde yerinde yapılan tespit çalışmalarında Rasim Paşa Mahallesi'ndeki otel yapılarının tamamının yıkıldığı gözlemlenmiştir. Halkidona Oteli'nin yeri kamusal alan haline dönüştürülmüştür. Ankara – Eskişehir ve Hugel otellerinin yerine ticari yapılar, özel adları bilinmeyen otellerin yerine de Haydarpaşa Tren İstasyonu'nun yapı kompleksine ait bir poliklinik ve elektrik işleri müdürlüğü binası inşa edilmiştir.

Harita 3.4 Kadıköy Rasim Paşa Mahallesi Otelleri (Halihazır Harita, 2002)

YAPININ ADI: HOTEL HUGEL **KATALOG NO:** 29

KONUMU: Rasimpaşa Mahallesinde, Haydarpaşa Rıhtım Caddesi üzerinde / KADIKÖY

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 192 Ada / 16 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1906 - ?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1906

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritasında (1906), Rasimpaşa Mahallesi'nde Haydarpaşa Yalı Caddesi (günümüzde Haydarpaşa Rıhtım caddesi) üzerinde Hôtel Hugel görülmektedir.

Tarihi: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1906 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır. Pervititch Haritası'nda da (1937), yapının 1937 tarihinde mevcut olduğu görülmektedir ancak haritada yapının işlevi belirtilmemiştir.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritasından otelin dörtgen planlı ve dört cepheli bir bina olduğu görülmektedir. Büyük bir bahçe içinde olduğu görülen binanın yan cephesinde iki kollu merdiveni bulunmaktadır. Yine bu haritadan zemin kat ve üzerindeki iki katla beraber üç katlı olan yapının ahşap sistemde inşa edildiği ve çatı örtüsünün kiremit kaplı olduğu anlaşılmaktadır.

Günümüzde Durum: Günümüzde bu otel binasının yerinde Albaraka Türk Bankası'nın bir şubesi olarak hizmet veren yeni bir yapı bulunmaktadır.

Kaynaklar: Goad Haritası 1906; Pervititch Haritası 1937; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ANKARA - ESKİŞEHİR OTELİ **KATALOG NO:** 30

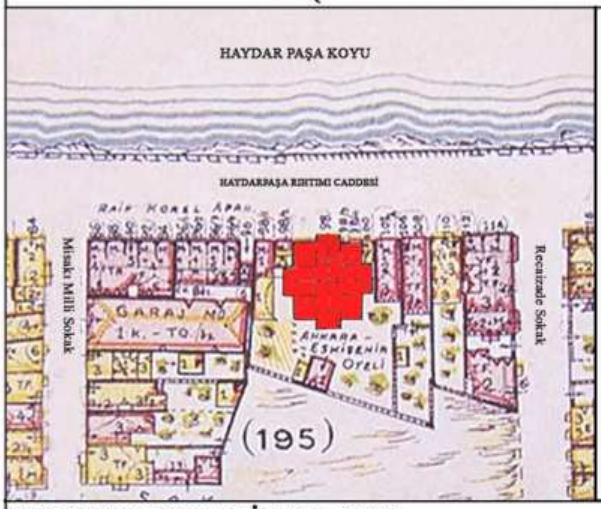
KONUMU: Rasimpaşa Mahallesinde, Haydarpaşa Rıhtım Caddesi üzerinde / KADIKÖY

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 259 Ada / 7 ve 19 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: ? - 1937

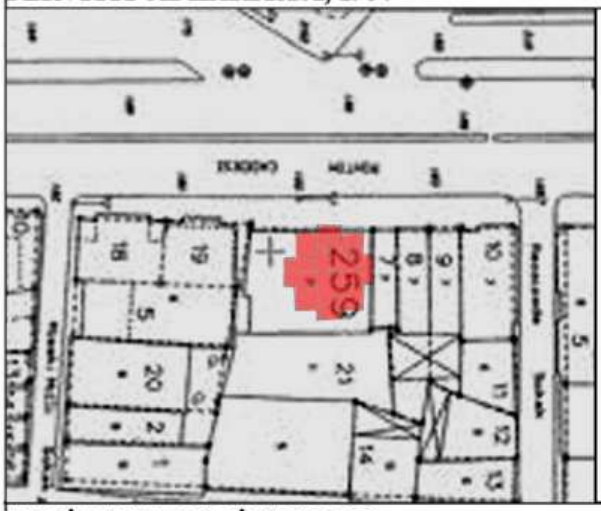
ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

PERVITITCH HARİTASI, 1937

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Pervititch Haritasında (1937), Rasimpaşa Mahallesi'nde Haydarpaşa Yalı Caddesi (günümüzde Haydarpaşa Rıhtım Caddesi) üzerinde Ankara – Eskişehir Oteli görülmektedir.

Tarih: Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritasında (1906) otelin adının geçmemesi ve Pervititch Haritasında (1937) haritasında varlığının görülmesi nedeniyle otelin, 1906 - 1937 tarihleri arasında açıldığı anlaşılmaktadır. Otelin kapanış tarihi de bilinmemektedir.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Pervititch Haritasında (1937) büyük bir bahçe içinde olduğu görülen otelin dörtgen planlı ve dört cepheli bir bina olduğu görülmektedir. Goad Haritasında (1906) yapının var olduğu ancak otel olarak hizmet vermediği anlaşılmaktadır. Goad Haritası'na (1906) göre yapı, zemin + 2 kat ve zemin + 3 kat olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir. Yine aynı haritadan kiremit kaplı olduğu anlaşılan çatısının, Pervititch Haritası'nda (1937) kırma çatı olduğu sisteminde yapıldığı görülmektedir.

Günümüzde Durum: Günümüzde bu otel binasının parsel sınırlarının değiştiği ve yan parselle birleştirilerek yerine ticari amaçla kullanılan yeni bir yapı yapılmıştır.

Kaynaklar: Goad Haritası 1906; Pervititch Haritası 1937; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: HOTEL HALKİDONA (KADIKÖY OTELİ) **KATALOG NO:** 31

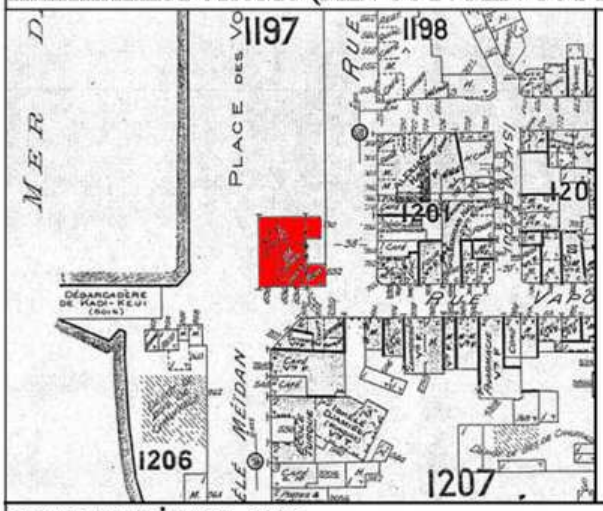
KONUMU: Rasimpaşa Mahallesinde, Haydarpaşa Rıhtım Caddesi üzerinde / KADIKÖY

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 301 Ada

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1905

ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1906

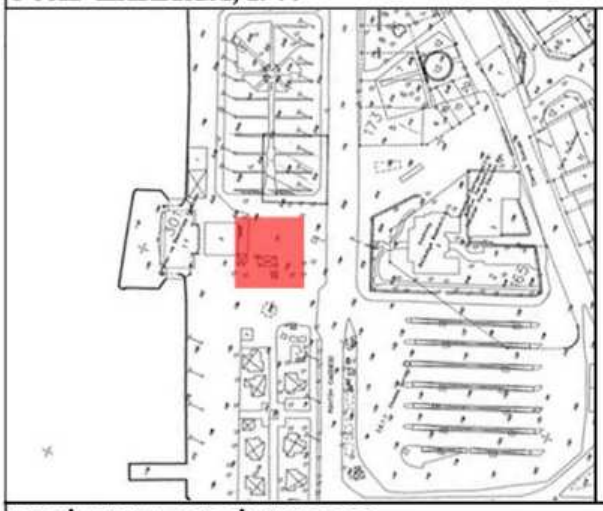

ΚΑΦΕΝΕΙΟΝ ΚΑΙ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ
Η "ΧΑΛΚΗΔΩΝ,,
ΜΙΧΑΗΛ ΚΟΥΜΑΡΙΑΟΥ

Ἄκρα καθαριότης,
Ταχύτης τῶν παραγγελιῶν,
Θέα μαγευτικωτάτη,
ἔναντι τῆς ἀποβάθρας Χαλκηδόνος.

Ἑλληνικαὶ καὶ εὐρωπαϊκαὶ ἐφημερίδες, διάφορα περιοδικά.

Mihail Kumaridis'in Halkidona Otel ve Kahvehanesi Kadıköy vapur iskelesinin karşısındadır. Temizliğin iyisi, hızlı servis, büyüleyici manzara. Yunan ve Avrupa gazeteleri, dergileri bulunur.

OTELİN İLANI, 1901 (TÜRKER, 2008).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritasında (1906), Osmanağa Mahallesi'nde İskele Meydanı Caddesi ile Vapur İskelesi Caddesi'nin kesiştiği köşede ve Kadıköy İskelesi'nin karşısında görülmektedir. Otelin özel ismi belirtilmemiştir.

Tarih: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak otelin 1901 tarihli bir ilanı bulunmasından dolayı, bu tarihte hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritasında görülen otelin U planlı ve dört cepheli bir bina olduğu görülmektedir. Otelin iki adet restoranı ve bir kafesi olduğu anlaşılmaktadır.

Günümüzde Durum: Günümüzde bu otelin hem binasının hem de parsel düzeninin tamamen kaybolduğu ve arsasının kamusal alan olduğu görülmektedir.

Kaynaklar: Pervititch Haritası 1930; Goad Haritası 1906; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ÖZEL ADI TESPİT EDİLEMEDİ **KATALOG NO:** 32

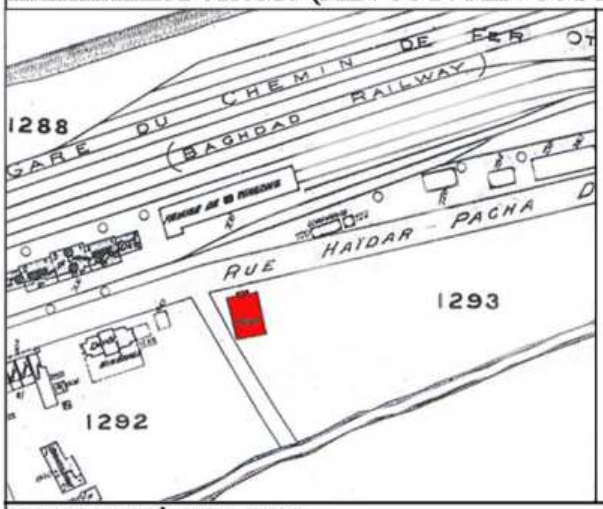
KONUMU: Rasimpaşa Mahallesinde, Haydarpaşa Tren Garı Sahası İçinde / KADIKÖY

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 240 Ada

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1906 - ?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1906

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konum: Goad Haritası'nda (1906), Rasimpaşa Mahallesi'nde Haydarpaşa Caddesi'nin (günümüzde bu cadde iptal edilerek üzerine yeni binalar inşa edilmiştir) üzerindeki bir yapı "Hotel" yazısı ile sadece işlevi belirtilerek gösterilmiştir.

Tarihçe: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak otelin Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1906 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'ndan otelin dikdörtgen planlı ve dört cepheli bir bina olduğu görülmektedir. Yine bu haritadan otelin bir restoranı ve kafesi olduğu anlaşılmaktadır. Yapım sistemi ve kat adedi – Goad 60 kontrol edilecek.

Günümüzdeki Durumu: Otel binası günümüze ulaşamamış, parsel düzeni de değiştirilmiş ve Haydarpaşa Garı'na ait bölgenin içinde kalmıştır. Günümüzde otel binasının yerinde Elektrik İşleri Müdürlüğü binasının bir bölümü ve tren rayları bulunmaktadır.

Kaynak: Goad Haritası 1906; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ÖZEL ADI TESPİT EDİLEMEDİ **KATALOG NO:** 33

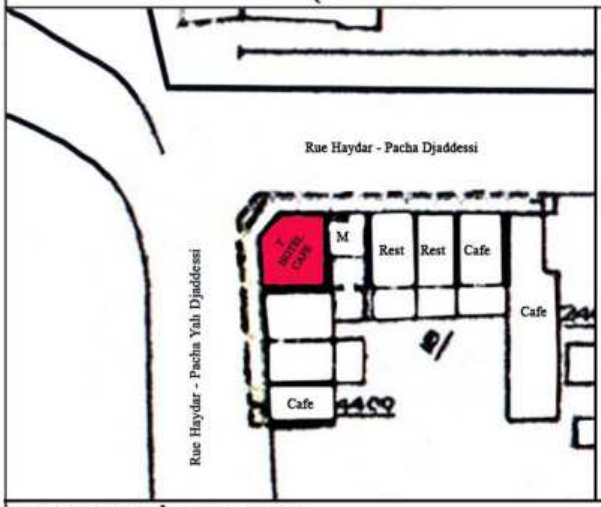
KONUMU: Rasimpaşa Mahallesinde, Haydarpaşa Tren Garı Sahası İçinde / KADIKÖY

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 240 Ada

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1906 - ?

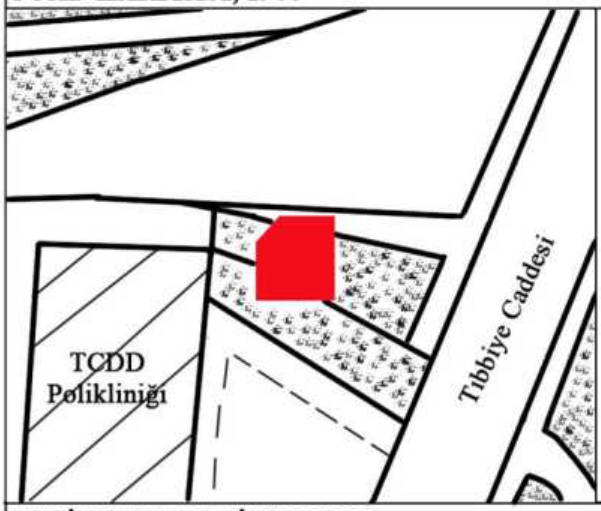
ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1906

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konum: Goad Haritası'nda (1906), Rasimpaşa Mahallesi'nde Haydarpaşa Caddesi (günümüzde bu cadde iptal edilerek üzerine yeni binalar inşa edilmiştir) ile Haydarpaşa Yalı Caddesi'nin kesiştiği köşedeki bir yapının üzerinde "Hotel" yazısı görülmektedir.

Tarihçe: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, otelin 1906 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'ndan otelin dikdörtgen planlı ve iki cepheli bir bina olduğu görülmektedir. Bu cephelerin Haydarpaşa ve Haydarpaşa Yalı caddeleri üzerinde olup, binanın köşesi pahlıdır. Yine bu haritadan otelin bir kafesi olduğu anlaşılmaktadır. Yapım sistemi ve kat adedi – Goad 60 kontrol edilecek.

Günümüzdeki Durumu: Otel binası günümüze ulaşamamış, parsel düzeni de değiştirilmiş ve Haydarpaşa Garı'na ait bölgenin içinde kalmıştır. Günümüzde otel binasının yerinde yeşil alan bulunmaktadır.

Kaynak: Goad Haritası 1906; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

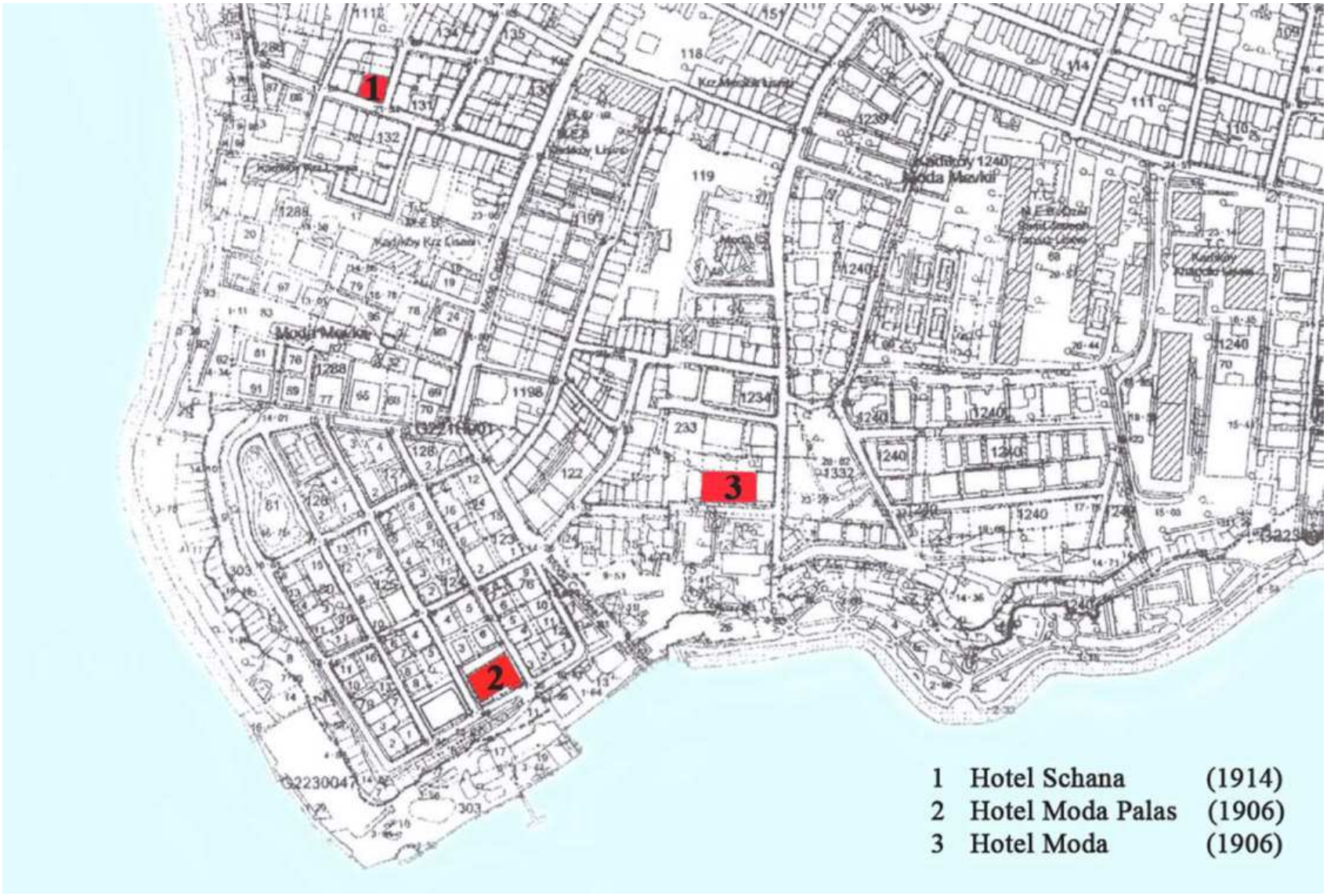
HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

Goad Haritası'na (1906) göre Cafer Ağa Mahallesi'nde adları Moda Oteli ve Moda Palas Oteli olmak üzere toplam iki otel bulunmaktadır. Müfid Ekdal'a (2005) göre, bu mahallede "Schana" adında bir otel daha bulunmaktadır. Otelin konumu Pervititch Haritası'nda (1938), Bülbüllü Sokağı (günümüzde Gürbüz Türk Sokak) ile Yeni Fikir Sokağı'nın kesiştiği köşede görülmektedir. Otel yapılarının, deniz hamamlarına yakın konumda olmaları dikkat çekmektedir. Ali Esad Göksel ve Sinan Kuneralp'e (1981) göre Cafer Ağa Mahallesi'nde Fransız asıllı "Dr. du Jardin" tarafından da bir otel işletilmektedir. Bu otel aynı zamanda sinir hastalıklarından cinsel hastalıklara kadar bir çok rahatsızlıklar için "dinamoterapi ve hidroterapi" tedavileri yapılan bir sağlık merkezidir. Annuaire Orientallere göre bu bölgede 1885 – 1914 tarihleri arasında Paul Berberian tarafından yönetilen "Hôtel Pension Paul" adında bir işletmede bulunmaktadır. Ancak Dr. du Jardin'in oteli ile Hôtel Pension Paul işletmelerinin kesin yeri saptanamamıştır.

Cafer Ağa Mahallesi'ndeki otellerinin açılış tarihleri tam olarak bilinmemektedir. Ancak Moda Oteli ile Moda Palas Oteli'nin Goad Haritası'nda yer almasından dolayı 1906 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır. Müfid Ekdal'a (2005) göre Schana Oteli 1914 tarihinde hizmet vermektedir.

Goad ve Pervititch haritalarındaki verilere ve yerinde tespit çalışmalarına göre, Cafer Ağa Mahallesi'ndeki otellerin büyük kitleli yapılar olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle bu otellerin diğer Kadıköy otellerine göre daha lüks ve konforlu işletmeler olduğu düşünülmektedir. Ancak İstanbul genelinde değerlendirildiğinde yine basit programlı oteller olduğu anlaşılmaktadır. Otellerin sahile ve deniz hamamlarına yakın olması nedeniyle, bu otellerin sayfiye oteli niteliği taşıdığı ve müşteri profilini genelde İstanbul'a tatil yapmak amacıyla seyahat edenlerin oluşturduğu tahmin edilmektedir.

Günümüzde yerinde yapılan tespit çalışmalarında üç otel yapısının da mevcut olmadığı, yerlerinde apartmanların yükseldiği görülmektedir.

Harita 3.5 Kadıköy Caferağa Mahallesi Otelleri (Halihazır Harita, 2002)

YAPININ ADI: HOTEL SCHANA **KATALOG NO:** 34

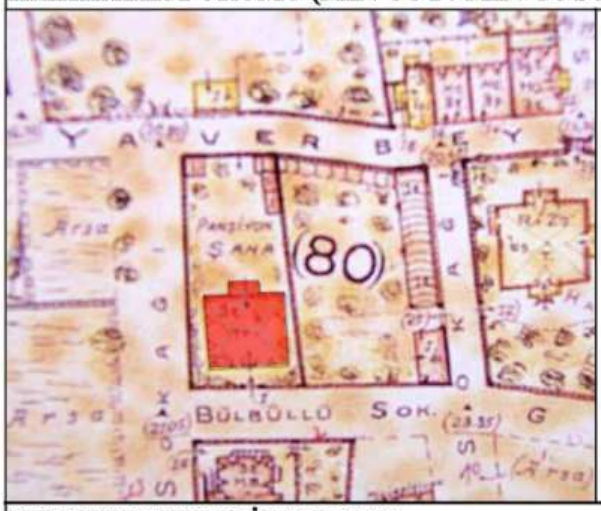
KONUMU: Caferağa Mahallesinde (Moda), Yeni Fikir ve Gürbüz Türk Sokakları üzerinde / KADIKÖY

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 133 Ada / 11 ve 12 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: ? - 1914

ÖZGÜN İŞLEVİ: Konut **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

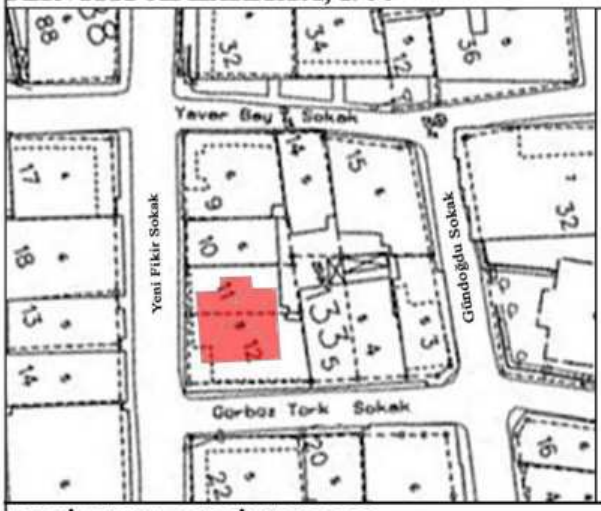
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

PERVITITCH HARİTASI, 1938

FOTOĞRAF,TARİH BİLİNMİYOR(EKDAL,2005)

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Hotel Schana, Müfid Ekdal'a (2005) göre Yenifikir Sokağı'nda yer almaktadır. Pervititch Haritası'nda da (1938) Caferağa Mahallesi'nde Moda Semti'nde Bülbüllü Sokağı (günümüzde Gürbüz Türk Sokak) ile Yeni Fikir Sokağı'nın kesiştiği köşede "Pansiyon Şana" adında bir işletmenin olduğu gösterilmiştir.

Tarihçe: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapım tarihi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Müfit Ekdal'a göre (2005) otel, Ermeni bir kadın tarafından işletilmiş ve I. Dünya Savaşı sırasında Moda'da konaklayan yabancı subaylar tarafından tercih edilmiştir. Müfit Ekdal'ın verdiği bilgilerden 1914 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır.

Mimari: Pervititch Haritası'nda (1938) görülen otel, bir bahçe içerisinde, dikdörtgen planlı ve dört cepheli bir binadır. Otelin girişi bahçesinden verilmiştir. Ancak haritadaki ile fotoğraftaki binaların örtüşmedikleri dikkat çekmektedir. Bu nedenle otelin 1938 tarihinden önce yıkıldığı ve yerine inşa edilen konağın "Pansiyon Şana" adıyla işletilmeye başlandığı düşünülmektedir. Hotel Schana'nın fotoğrafından binasının üç katlı olduğu ve bazı bölümlerinde çatı katı olduğu görülmektedir. Yine aynı fotoğraftan binanın cephesinde pencere, balkon ve kapı elemanlarının düzenli olarak tekrarlandığı anlaşılmaktadır.

Günümüzdeki Durum: Günümüzde bu otel binasının yerinde konut olarak kullanılan Varol Apartmanı adıyla yeni bir yapı bulunmaktadır.

Kaynaklar: Pervititch Haritası 1938; Halihazır Harita 2002; Ekdal, 2005; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: MODA PALAS OTELİ **KATALOG NO:** 35

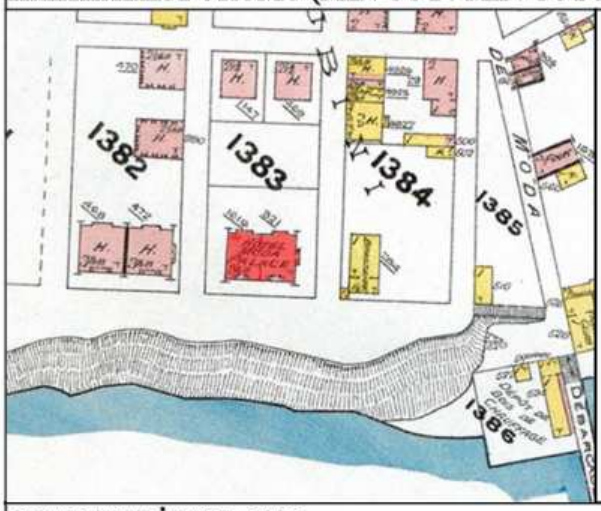
KONUMU: Caferağa Mahallesinde (Moda), Ferit Yek Sokağı üzerinde / KADIKÖY

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 77 Ada / 7 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1906 - ?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Konut **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

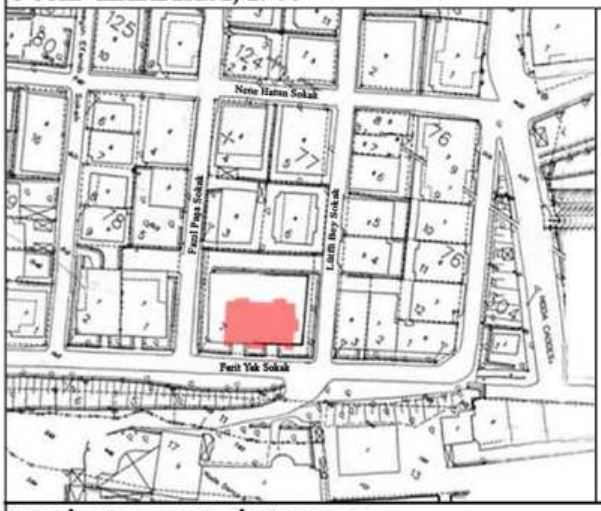
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1906

FOTOĞRAF, TARİH BİLİNMİYOR (EKDAL, 2005)

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritası'nda (1906) Tubini Mahallesi'nde ve Pervititch Haritası'nda (1938) Caferağa Mahallesi'nde Moda Burnu'nda ve Devriye Sokağı (günümüzde Ferit Yek sokağı) üzerinde Moda Palas Oteli görülmektedir.

Tarihi: Moda Palas Oteli ile ilgili bilgilerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, otelin açılış tarihi tam olarak bilinememektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı 1906 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır. Müfit Ekdal'a (2005) göre otelin binası, Tubini Ailesi tarafından konut olarak inşa ettirilmiştir. I. Dünya Savaşı öncesinde Miramer Oteli adıyla konaklama hizmeti veren bina, savaş sırasında Alman subaylar tarafından nekahethane olarak kullanılmıştır. Savaş sonrasında tekrar otel olarak işletilmeye başlanmış ve Moda Palas Oteli adını almıştır. Orhan Türker'e (2007) göre ise 1914 tarihinde Kadıköy'ün Moda Semti'nde Miramer ve Moda Palas adlarını taşıyan iki farklı otel bulunmaktadır. Goad Haritası'ndan zaten 1906 tarihinde Moda Palas Oteli'nin varlığının anlaşılması ve Pervititch Haritası'ndan da aynı binanın 1938 tarihinde de yine Moda Palas Oteli adıyla hizmet vermeye devam ettiğinin görülmesi, Orhan Türker'in (2007) belirttiği gibi Miramer Oteli'nin farklı bir yapı olduğunu düşündürmektedir. Otelin kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir.

Mimari: Goad (1906) ve Pervititch Haritaları'nda (1938) görülen otelin bir bahçe içerisinde, dikdörtgen planlı ve dört cepheli bir bina olduğu görülmektedir. Otelin resminden de üç katlı kargir bir yapı olarak inşa edildiği ve kat silmeleri, balustatları, pencere düzenleri gibi elemanlarıyla neo-klasik cephe özellikleri taşıyan bir bina olduğu anlaşılmaktadır.

Günümüzde Durum: Otel binası günümüze ulaşamamıştır ve yerinde konut olarak kullanılan Marmara Apartmanı adında yeni bir yapı bulunmaktadır.

Kaynaklar: Goad Haritası 1906; Pervititch Haritası 1938; Halihazır Harita 2002; Ekdal, 2005; Türker 2007; Yerinde Tespit Çalışması

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: MODA OTELİ **KATALOG NO:** 36

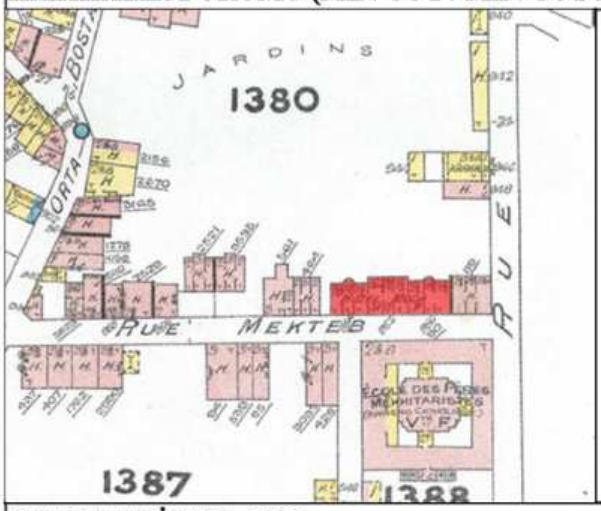
KONUMU: Caferağa Mahallesinde (Moda), Mektep Sokak üzerinde / KADIKÖY

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 1233 Ada

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1906 - ?

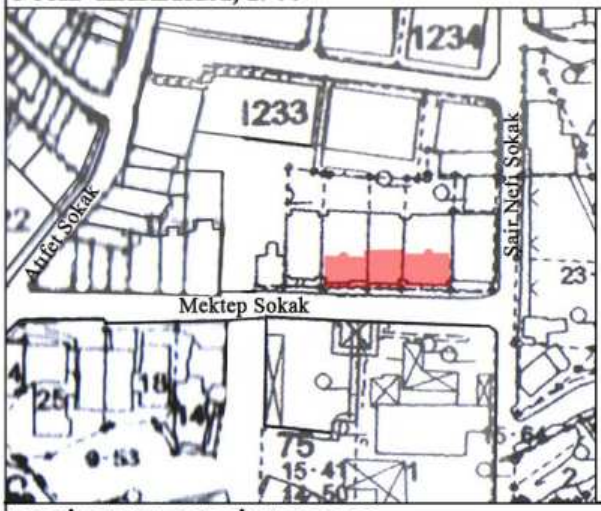
ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

GOAD HARİTASI, 1906

GÖRSEL ARŞİV BELGE BULUNAMADI

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Goad Haritası'nda (1906), Caferağa Mahallesi'nde Mektep Sokağı üzerinde Hotel Moda yazısı görülmektedir.

Tarihi: Otelin açılış ve kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak otelin Goad Haritası'nda bulunması nedeniyle, 1906 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'ndan otelin dikdörtgen planlı ve üç cepheli olduğu anlaşılmaktadır. Yine aynı haritadan odaların yapının uzun cepheleri boyunca sıralandığı, kiremit kaplamalı kırma çatı ve ön cephesinde demir kepenkler bulunduğu görülmektedir.

Günümüzde Durum: Otel yapısı günümüze ulaşamamıştır ve yerinde üç adet apartman inşa edilmiştir.

Kaynaklar: Goad Haritası 1906; Pervititch Haritası 1938; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışması

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

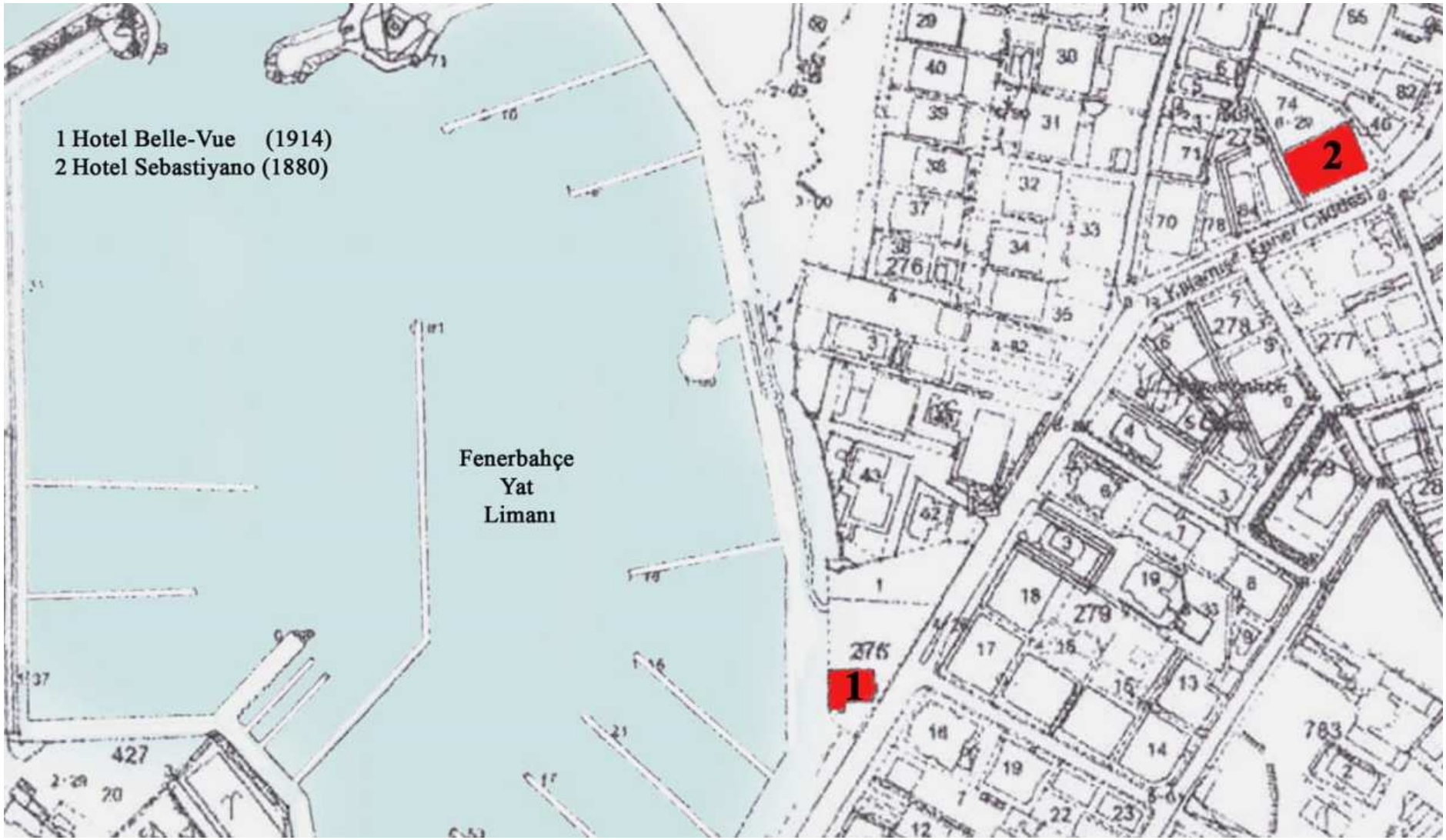
HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

Müfid Ekdal'a (1987) göre, Fenerbahçe Mahallesi'nde adları Sebastiyano Oteli ve Belvü Oteli olmak üzere toplam 2 otel bulunmaktadır. Otel yapılarının, Fenerbahçe koyuna yakın konumda olmaları dikkat çekmektedir. Annuaire Orientallere göre 1892–1913 tarihleri arasında sahibinin adını taşıyan Hôtel Ralli bulunmaktadır.

Fenerbahçe Mahallesi'ndeki otellerinin açılış tarihleri tam olarak bilinmemektedir. Ancak Müfid Ekdal'a göre Sebastiyano Oteli 1880'li yıllarda otel olarak inşa edilmiştir. Belvü Oteli ise, Orhan Türker'e (2008b) göre 1914 tarihinde hizmet vermektedir.

Müfid Ekdal'a (1987) ve yerinde tespit çalışmalarına göre, Fenerbahçe Mahallesi'ndeki otel yapıları, küçük kitlelere sahiptir. Bu nedenle bu otellerin basit programlı işletmeler olduğu düşünülmektedir. Otellerin sahile ve deniz hamamlarına yakın olması nedeniyle, bu otellerin sayfiye oteli niteliği taşıdığı ve müşteri profilini genelde İstanbul'a tatil yapmak amacıyla seyahat edenlerin oluşturduğu tahmin edilmektedir.

Günümüzde yerinde yapılan tespit çalışmalarında iki otel yapısının da mevcut olmadığı, Sebastiyano Oteli'nin yerinde bir apartmanın, Belvü Oteli'nin yerinde yine Belvü adıyla işletilen bir restoranın olduğu görülmektedir.

Harita 3.6 Kadıköy Fenerbahçe Mahallesi Otelleri (Halihazır Harita, 2002)

YAPININ ADI: SEBASTİYANO OTELİ **KATALOG NO:** 37

KONUMU: Fenerbahçe Mahallesi'nde, Fener - Kalamış Caddesi üzerinde / KADIKÖY (Fenerbahçe)

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 275 Ada / 46 Parsel yanı

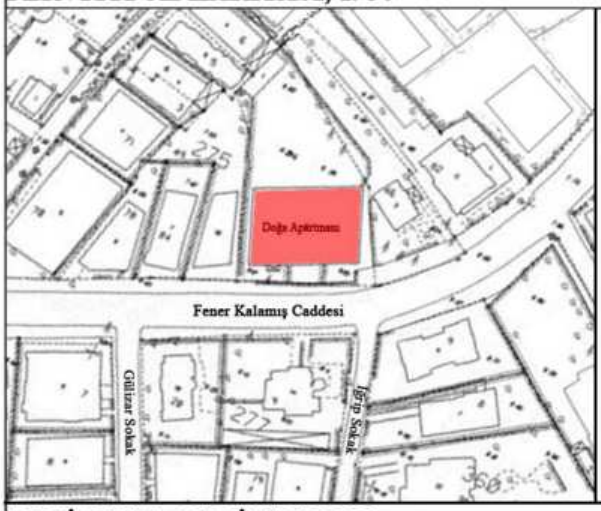
OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1880 - ?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Otel **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

PERVİTİTCH HARİTASI, 1930 **FOTOĞRAF, TARİH BİLİNMİYOR (EKDAL,1987)**

HALİHAZIR HARİTASI, 2002 **FOTOĞRAF, 2008**

AÇIKLAMA:

Konum: Müfit Ekdal'a göre (1987), Fenerbahçe'de Fener – Kalamış Caddesi üzerinde bulunmaktadır.

Tarihi: Müfit Ekdal'a göre (1987), 1880'li yıllarda İtalyan uyruklu Sebastiyano Sanetiyem Çozepo tarafından yazlık otel olarak inşa ettirilmiştir. Ancak otelin kapanış tarihi tam olarak bilinmemekte dir. Ancak Annuaire Oriental'lerde otelin adının en son 1914 tarihinde yer alması nedeniyle, bu tarihten sonra kapandığı düşünülmektedir.

Mimari: Otele ait resimden otelin iki katlı ve kâgir olduğu, iki kollu ve beşer basamaklı merdivenlerle otele girildiği görülmektedir. Müfit Ekdal'a göre (1987), otele girince holden iki kollu merdivenlerle ikinci kata çıkılmaktadır. Her katta altışar oda bulunmaktadır. Binanın arka cephesinde de yemekhanesi vardır. Dönemine göre konforlu bir otel olarak kabul edilmektedir. 1945 Yılında işletmeye kapatılan otel, 1968 yılında apartman inşa etmek amacıyla yıktırılmıştır.

Günümüzde Durum: Günümüzde bu otel binasının yerinde konut olarak kullanılan Doğa Apartmanı adında

Kaynaklar: Pervititch Haritası 1938 ?; Halihazır Harita 2002; Ekdal 1987; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: BELVÜ OTELİ **KATALOG NO:** 38

KONUMU: Fenerbahçe Mahallesinde, Fener - Kalamış Caddesi üzerinde / KADIKÖY (Moda)

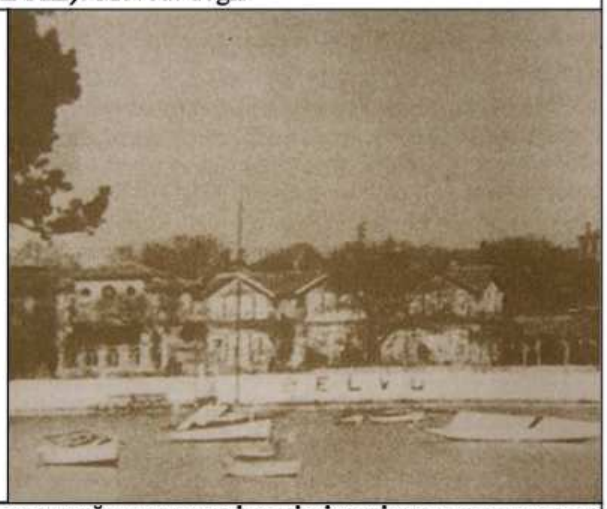
PAFTA / ADA / PARSEL NO: 276 Ada

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1914 - 1974

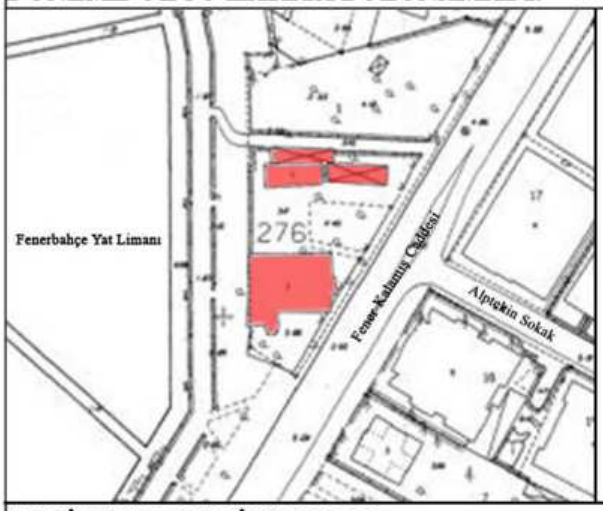
ÖZGÜN İŞLEVİ: Avcılık Klubü **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Yok

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

DÖNEME ÖZGÜ HARİTA BULUNAMADI.

FOTOĞRAF, TARİH BİLİNMİYOR (EKDAL,1987)

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: Müfit Ekdal'a göre (1987), Fenerbahçe'de Fener – Kalamış Caddesi üzerinde ve Fenerbahçe Yat Limanı'nın karşısında bulunmaktadır.

Tarihi: Müfit Ekdal'a göre (1987), 1900'lü yılların başında Fransız uyruklu Adéle Ralli tarafından avcılık klubü olarak inşa ettirilen yapı, daha sonra Belvü Oteli adıyla otel ve gazino olarak hizmet vermeye başlamıştır. Annuaire Oriental'e göre, Belvü Oteli 1914 tarihinde Aleksandros Matetti tarafından işletilmektedir. 1920 Tarihinden itibaren el değiştiren otel, Hristo adlı bir Rum tarafından satın alınmıştır. 1960'lı Tarihlere kadar otel ve gazinosu gözde bir işletmedir. Ancak Kıbrıs olayları sonrasında sahibinin oteli satıp, Yunanistan'a yerleşmesinden sonra cazibesini kaybetmeye başlamıştır. 1974 Tarihinde Belvü Oteli ve gazinosu yıkılmış ve yerine çay bahçesi yapılmıştır. 1980 Tarihinde sahilden yol geçirme çalışmaları sırasında, otelin küçük koyu ve motor iskelesi de kaldırılmıştır (Ekdal, 1987).

Mimari: Otel, iki katlı ahşap bir binadır. Alt katında gazinosu, üst katında odaları bulunmaktadır. Küçük bir bahçesi olan otelin, deniz cephesinde küçük bir iskelesi vardır.

Günümüzde Durum: Günümüzde bu otel binasının ve gazinosunun yerinde Fenerbahçe – Belvü adıyla işletilen restoran, kafe ve bar bölümlerinden oluşan bir sosyal tesis bulunmaktadır.

Kaynaklar: Annuaire Oriental 1914; Ekdal 1987; Türker 2008b; Halihazır Harita 2002; Yerinde Tespit Çalışmaları.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

Kadıköy'deki oteller ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve binalarının günümüze ulaşamaması nedeniyle, bu bölgedeki oteller hakkındaki bilgiler sınırlıdır.

Orhan Türker'e (2008b) göre 1914 tarihinde Kadıköy'de sekiz otel bulunmaktadır. Bu otellerin üçü Haydapaşa'da yani Rasim Paşa Mahallesi'ndedir. Bu oteller Hugel, Angora ve La Turquie otelleridir. Goad Haritası'nda (1906) Hugel Oteli'nin yeri saptanmıştır ancak Angora ve La Turquie otellerinin adlarına rastlanamamıştır. Goad Haritası'nda özel adı belirtilmeyen iki otelin Angora ve La Turquie otelleri olabileceği düşünülmektedir.

Orhan Türker'in (2008b) listesindeki diğer beş otel ise Moda ve Kalamış'ta yani Fenerbahçe Mahallesi'nde yer almaktadır. Bu oteller Miramare, Moda Palas, Dormi, Belvü ve Sebastiyano'dur. Moda Palas Oteli'nin yeri Goad Haritası'ndan (1906), Belvü ve Sebastiyano otellerinin yeri ise Müfid Ekdal'ın (1987) verdiği bilgilerden tespit edilebilmiştir. Ancak Miramare ve Dormi otellerinin yerleri belirlenememiştir.

Eminönü'ndeki otellerle ilgili bir başka önemli kaynak 1934 tarihli İstanbul Şehir Rehberi'dir. Bu rehberin "Üsküdar - Kadıköy Ciheti" bölümündeki listeye göre Kadıköy'de beş otel bulunmaktadır. Bu listeye göre Osmanlı Dönemi otellerinden sadece Belvü ve Ankara – Eskişehir otelleri varlıklarını 1934 tarihine kadar devam ettirebilmişlerdir.

Yerinde tespit çalışmalarında günümüzde Rasim Paşa, Cafer Ağa ve Fenerbahçe mahallerinin otel kimliğini büyük ölçüde kaybettiği gözlemlenmiştir. M. Rıfat Akbulut'a (1994) göre, Kadıköy'ün tarihsel merkezi 1940'lı yıllara kadar görünümünü koruyabilmiştir. Ancak 1940 tarihinden sonra yanlış imar uygulamalarının başlaması ve 1950 tarihinden sonra gayrimüslümlerin bölgeden taşınması nedenleriyle Kadıköy'ün, 19. yüzyıldaki fizyonomisi de değişmeye başlamıştır.

Rasim Paşa Mahallesi otellerinin genelde imar çalışmaları sırasında yıkılmış olma ihtimali yüksektir. 1940'lı yıllarda Kadıköy – Üsküdar yolunun Haydarpaşa demiryoluna rastlayan kesimine bir köprü yapılması ve 1953 tarihinde yakın çevresinin tren istasyonuna tahsis edilmesi çalışmaları sırasında bu istasyonunun yakınındaki otellerin de yıkıldığı düşünülmektedir. 1980 Tarihinde ise Kadıköy meydanında yapılan düzenleme çalışmaları sırasında yakın çevresindeki yapılar yıkılmış, yollar genişletilmiş, otopark ve yeşil alanlar yapılmıştır. Halkidona Oteli'nin binasının da bu çalışmalar sırasında yıkıldığı tahmin edilmektedir (Akbulut, 1994). Fenerbahçe'de yapılan imar çalışmaları kapsamında da 1973 tarihinde Belvü Oteli'nin, 1980 tarihinde otelin küçük koyu ile motor iskelesinin yıkıldığı bilinmektedir (Ekdal, 1987).

1960 Tarihindeki idari düzenlemeler kapsamında mahalle sınırlarının değiştirilmesi ve yeni mahallelerin eklenmesi ile 1965 tarihinde Kat Mülkiyeti Kanunu'nun uygulanmasıyla mevcut yerleşme deseninin apartmanlaşmaya dönüşmesi üzerine Kadıköy, 1970 tarihinde sayfiye kimliğini tamamen kaybetmiştir. 1985 Tarihinde kabul edilen 3194 sayılı İmar Kanunu ile bir parselde birden fazla yapı yapılmasına izin verilmesiyle, az sayıda kalan köşklerin bahçeleri de apartman alanı olmuştur (Akbulut, 1994).

Kadıköy'ün tarihsel merkezinin Cumhuriyet sonrası dönemde de otelcilik kimliğini korumaya devam ettirdiği, ancak yanlış imar hareketleri, kültür mirası bilincinin olmaması, gayrimüslim kesimin göçmesi ve rant nedeniyle bu kimliğini yitirdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 3.2 Annuaire Oriental'deki Kadıköy Otelleri (Cervati, 1881-1914)

OTEL	**ADRES**	**İŞLETMECİ**	**TARİH**
Hôtel Pension Paul	Moda Bournou	Paul Berberian	1885 - 1914
Hôtel d'Asie	Haidar Pacha	Jean Camarda	1885
Sebastiano Hôtel et Rest.	Phener Baghtché	Sebastiano	1889-1895
			1901-1914
Hôtel Ralli	Phener Baghtché	Ralli	1892-1913
Hôtel Belle Vue	Phener Baghtché	Alex Matetti	1914
Hôtel Hügel	Haidar Pacha	Mocca et Cie	1921
Hôtel Moda Palace	Pointe de Moda		1925

3.3 Boğaziçi'ndeki Oteller

Boğaziçi, güneyde Tophane – Salacak hattı ile kuzeyde Rumeli ve Anadolu fenerleri hattı arasında kalan alandır. Bu alan İstanbul Boğazı ve çevresinin antik çağdan beri yerleşimin var olduğu kabul edilen tarihsel çekirdeğidir (Çubuk, 1994). Tarihi Yarımada'daki kentten ve birbirinden bağımsız olarak kurulan bu yerleşimlerin, tarım ve balıkçılıkla geçinen küçük köyler niteliğinde olduğu bilinmektedir (Kuban, 1998).

Dönemin önemli bir suyolu üzerinde kurulmasına rağmen, bu köylerin tarım ve balıkçılık ticareti yakın çevreleri ile sınırlı kalmıştır. Bizans ve Osmanlı döneminde saray efradı ve üst düzey yöneticilerin rağbet ettikleri seçkin yazlık yerlerine dönüşmüşler ve sayfiye kimlikleri ön plana çıkmıştır (Kuban, 2004).

16. Yüzyıldan itibaren birbirinden bağımsız Boğaz köylerinin arasına yeni mahallelerin kurulması ve karayolu ulaşımının sağlanması çalışmalarıyla, İstanbul kenti ve Boğaz köylerinin entegrasyonu sağlanmıştır. 19. Yüzyılda düzenli vapur seferlerinin konulmasıyla da bu köylerin gelişimi hızlanmıştır (Kuban, 1998).

18. Yüzyılın sonunda Elçiliklerin yazlıklarının Yeniköy, Tarabya ve Büyükdere'ye yapılmasıyla özellikle bu köyler Levanten ve Avrupalı kesimin sıkça seyahat ettiği ve yerleştiği bölgeler olmuştur (Çubuk, 1994). Özellikle Kırım Savaşı (1853–1856) sırasında çok sayıda Fransız, İngiliz ve İtalyan askerlerinin aileleriyle birlikte İstanbul'a gelip, Boğaziçi'nin Avrupa yakasındaki köylerine yerleştikleri bilinmektedir (Aysu, 1994b).

Kırım Savaşı sırasında, İstanbul'un kışlık mekânı Tarihi yarımada ve Beyoğlu, yazlığı ise Boğaziçi'dir. Bu tarihlerde henüz Kadıköy ve Adalar yazlık olarak kullanılmaya başlanmamıştır (Şehsuvaroğlu, 1986). Boğaz kıyılarının İstanbul içinde önemli bir sayfiye bölgesi olmasının bir göstergesi de ilk deniz hamamlarının burada açılmış olmasıdır. İstanbul Şehremaneti'nin 28.09.1870 tarihinde 26 deniz hamamı açılmasına ilişkin kararı doğrultusunda, ilk deniz hamamları Tarabya ve Büyükdere'de yapılmıştır (Balcı, 2006).

Seyahatnamelerden İstanbul'a gelen Avrupalıların Boğaz kıyılarını da ziyaret ettikleri ancak 19. yüzyılın sonlarına kadar konaklama açısından sıkıntı çektikleri anlaşılmaktadır. Örneğin Pierre de Tchihatchef'in 1864 tarihinde yayınladığı seyahatnamesinde Boğaz kıyılarında Avrupa'daki gibi oteller bulunmadığını, burayı konfor ve eğlence arayanlar için değil daha çok doğa şartlarında yaşamayı göze alanlar için olduğunu belirtmektedir. Tchihatchef Boğaz kıyılarını gezmeyi düşünenlere "Burada ziyaretçinin güzel doğaya kimi zaman at sırtında, kimi zaman yayan, güneş ya da toz altında hayran olmakla yetinmesi gerekmektedir.

Erzaklarını ve kilimini yanında taşımalıdır; akşam ya evine dönmesi ya da geceyi konuksever bir çobanın ağılında geçirmek mutluluğuna erişemezse açık havada uyumayı göze alması gerekir. Çünkü Pera, Tarabya, Büyükdere ve Büyükada dışında Boğaz kıyısında hiçbir yerde otel yoktur. Tabii yabancı yolcunun, uzun kıtlıklar sonucunda zayıflamış kanlı böcekler ile vahşi hancıların saldırısına uğradığı birkaç korkunç yeri –adı öyle de olsa – otelden saymıyorum." tavsiyelerinde bulunmaktadır.

Pierre de Tchihatchef'in seyahatnamesinden 19. yüzyılın yarısında Boğaz kıyılarında nitelikli otellerin ancak Tarabya ve Büyükdere'de olduğu anlaşılmaktadır.

Boğaz kıyılarında Avrupa standartlarını yakalayan otellerin 19. yüzyılın sonlarında ve 20 yüzyılın başında Yeniköy, Tarabya, Kireçburnu, Çayırbaşı, Büyükdere ve Yeni Mahalle köylerinde inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Yeniköy Otelleri

Günümüzde Yeniköy, Sarıyer İlçesi'ne bağlı bir mahalledir ve kuzeyden Tarabya, güneyden İstinye, doğudan İstanbul Boğazı, batıdan Ferahevler Mahallesi ile çevrilidir. Bölgenin tarihi çekirdeği ise İstinye ile Kalender arasındaki kıyı ve yakın çevresidir (Türker, 2004a).

Yeniköy'ün yerleşim bölgesi olarak kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Tülay Taşçıoğlu'na (1994) göre, bu bölgede Osmanlı döneminden önce de bir yerleşim vardır ve bu yerleşim çeşitli rivayetlere göre "Bakha", "Pitheku Limen" ve "Termemeria" adlarıyla anılmıştır. İstanbul'un fethi sırasında harap durumda olan köye, Romanya'dan Geni yöresinden aileler yerleştirilmiştir ve bölge "Geniköy" adıyla anılmaya başlanmıştır. Genilerden sonra Rum ve Türk nüfusu da eklenmiştir. Kanuni Sultan Süleyman döneminde imar edilen köyün adı da "Yeniköy" olarak değiştirilmiştir.

Orhan Türker'e (2004a) göre, Yeniköy'de 16. yüzyıl öncesinde bir yerleşim yoktur ve ilk yerleşim Kanuni Sultan Süleyman döneminde İstinye ile Kalender arasında Karadeniz'den getirtilen Türk ve Rum nüfusuyla kurulmuştur. Bu yeni yerleşim Türkler tarafından "Yeniköy", Rumlar tarafından "Neohorion ve Nihori" adlarıyla anılmıştır. İbrahim Balcı'ya göre Rum ve Türk nüfusuna 17. yüzyılda Ermeniler ve 19. yüzyılda Museviler de eklenmiştir.

İbrahim Balcı'ya (2006) göre, 16. Yüzyıl'da Kanuni Sultan Süleyman'ın fermanıyla İstinye ile Kalender arasında biri Türklerin diğeri Rumların olmak üzere iki mahalle kurulmuştur. İstinye sınırına yakın olan Türk Mahallesi "Yeniköy", Kalender sınırına yakına yakın olan Rum Mahallesi ise Neohorion adıyla anılmaktadır.

18. Yüzyılın başında saray efradı, üst düzey yöneticiler ve Levantenlerin rağbet ettikleri seçkin bir sayfiye yeri olmuştur (Taşçıoğlu, 1994). 19. Yüzyılda Yeniköy'de Polonya, İran, Avusturya, Yunanistan ve Amerika elçiliklerinin yazlık binalarının açılması ve düzenli vapur seferlerinin başlaması nedeniyle yurt dışından gelen turistlerin de sıkça seyahat ettikleri önemli bir sayfiye bölgesi haline gelmiştir (Balcı, 2006).

Ancak Yeniköy genelde Osmanlı saray efradı ve üst düzey yöneticilerinin yalılarının bulunduğu bir bölge olduğu ve otelcilik sektörünün Cumhuriyet Dönemi'nden sonra gelişme gösterdiği düşünülmektedir. Nitekim Annuaire Oriental'de sadece bir otelin varlığı tespit edilmiştir. 1902 – 1914 Tarihleri arasında Hôtel Thalia adıyla hizmet veren işletmenin yöneticisi Georges P. Carusso'dur. Ancak bölgeye ait Nedjib Bey (1918) ve Rumeli Ciheti (1926) haritalarında otelin adına rastlanamamış, dolayısıyla yeri tespit edilememiştir. Annuaire Oriental'in 1914'den sonraki yıllıklarında otelin adına rastlanamaması, otelin Birinci Dünya Savaşı sırasında kapandığını düşündürmektedir.

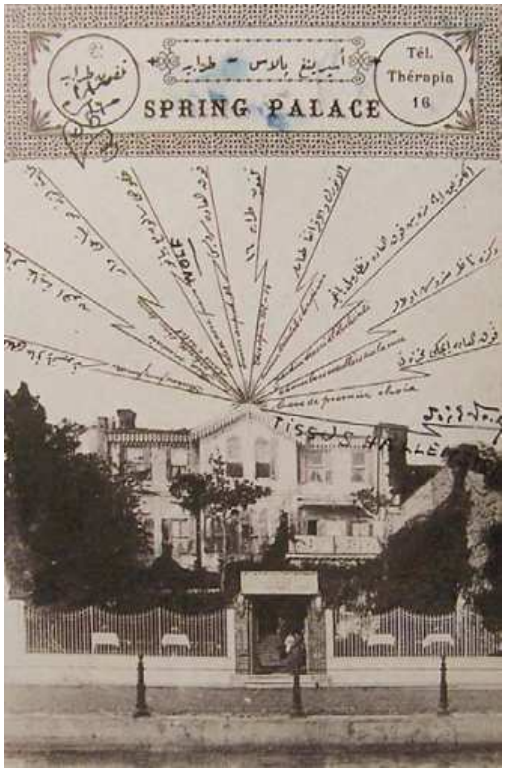
Tarabya Otelleri

Günümüzde Tarabya, Sarıyer İlçesi'ne bağlı bir mahalledir ve kuzeyden Kireçburnu, güneyden Yeniköy ve Ferahevler, doğudan İstanbul Boğazı, batıdan Çamlıtepe (Derbent) Mahallesi ile çevrilidir. Tarabya, 16. yüzyıla kadar doğal oluşmuş bir koyun etrafındaki vadide bulunan küçük bir köyden ibarettir (Aysu, 1994a).

Tarabya'da yerleşimin antik dönemden beri olduğu ve bu yerleşimin hem zehir hem de ilaç anlamına gelen Pharmacias ya da Farmakeus adıyla anıldığı kabul edilmektedir. Yoğun yerleşim merkezlerinden uzak olmasından dolayı salgın hastalıklardan korunmak için uygun bir bölge olduğu ve havasının sağlığa iyi geldiği düşüncesiyle, MS 5. Yüzyıldan sonra bölgenin adı şifa ve tedavi anlamlarına gelen "Therapia" kelimesiyle değiştirilmiştir. Sultan II. Selim'in Boğaz'a yaptığı bir gezi sırasında bu bölgeyi çok beğenmesi üzerine, köyün adını "keyif" anlamına gelen "Terabiye ya da Tarabiye" olarak verdiği bilinmektedir (Balcı, 2006).

Küçük bir Rum köyü olarak kurulan Tarabya'ya, 16. yüzyılda Türk, 18. yüzyılda da Ermeni nüfusu katılmıştır (Türker, 2006). Tarabya, Sultan II. Selim döneminde sekiz mahalleli bir kasaba ve mesire yerine dönüştürülmüştür (Balcı, 2006). Böylece 16. yüzyıldan itibaren gözde bir bölge haline gelen Tarabya'da, 19. yüzyılda Fransa, İsviçre, Napoli, Danimarka, Romanya, İngiltere ve Almanya Elçiliklerinin yazlık binaları yapılmıştır. Düzenli vapur seferlerinin başlaması ve otellerin açılması nedeniyle yurt dışından gelen turistlerin de sıkça seyahat ettikleri ve konakladıkları önemli bir sayfiye bölgesi haline gelmiştir (Balcı, 2006).

19. Yüzyılda Tarabya'da d'Angleterre Petala (1880), Summer Palace (1893), Therapia (1894), Ambassedeurs (1895), FW (1901) ve Tokatlıyan (1905) olmak üzere altı adet otel açılmıştır. Bu otellerden Petala, Summer Palace ve Tokatlıyan İstanbul'un birinci sınıf lüks otelleri arasında yer almaktadırlar (Genim, 2006). Sedat Hakkı Eldem (1993), tarih vermemekle beraber Petala Oteli'nin yakınında Mısır Oteli'nin varlığını belirtmektedir. Ali Esad Göksel ve Sinan Kuneralp'e göre (1981), bu dönemde The Bosphorus Hôtel adında bir işletme de bulunmaktadır. Perihan Sarıöz de (1996), tarih vermeden Tarabya'da "Hôtel Spring Palace" adında bir işletmenin varlığından bahsetmektedir.

Resim 3.1 Pierre de Gigord Koleksiyonunda Hôtel Spring Palace (Sarıöz, 1996)

Otellerin varlığı bu döneme özgü seyahatnamelerden de anlaşılmaktadır. Örneğin İstanbul'a 1853 tarihinde gelen George William Frederick Howard temmuz ayında Tarabya'da önce adını belirtmediği küçük bir otelde, sonra "Hôtel d'Angleterre" işletmesinde kaldığını belirtmektedir. Bu otelin Tarabya'nın birinci sınıf işletmelerinden "Hôtel d'Angleterre Petala" olduğu düşünülmektedir. Nitekim George William Frederick Howard, Hôtel d'Angleterre'in çok konforlu, uygun ücretli ve yurt dışından gazetelerin geldiği bir otel olarak tanımlamıştır. İstanbul'a Kırım Savaşı sırasında gelen Lady Hornby ise, 30 Eylül 1855 tarihinde ailesine yazdığı mektupta, Tarabya'da M. Baltazzi adında Yunanlı zengin bir bankerin otelinde kaldığını anlatmaktadır (Hornby, 1863). Bu kaynaklar ışığında 19. yüzyılın ortalarından

itibaren Tarabya'nın özellikle otelcilik sektöründe önemli bir konaklama merkezi haline geldiği anlaşılmaktadır. Ancak Mısır Oteli, The Bosphorus Hôtel, Hôtel Spring Palace ve M. Baltazzi otelleri hakkında var olduklarının haricinde bilgiye rastlanamamış ve yerleri tespit edilememiştir.

Nitekim P. A. Dethier, Hôtel d'Angleterre Petala'nın uygun fiyatlarla müşterileri memnun edici bir konfor sunduğunu belirtmektedir (Aysu, 1994a). Summer Palace, dünyaca ünlü Wagon Lits Şirketi'nin otel zincirinin bir parçasıdır ve Pera'daki Pera Palas Oteli'nin yazlığı olarak inşa edilmiştir (Gülersoy, 1993). Tokatlıyan Oteli de yine Pera'da aynı adı taşıyan birinci sınıf bir işletmenin yazlığıdır (Genim, 2006).

Günümüzde yerinde yapılan tespit çalışmalarında Tarabya'daki otel yapılarının tamamının yıkıldığı gözlemlenmiştir. Bunlardan d'Angleterre Petala ve Tarabya otellerinin yerinde 1964 tarihinde inşa edilen bir otel binası, Summer Palace'ın yerinde üç villa, Therapia'nın yerinde otelin kitle ve cephelerinin referans alındığı rekonstrüksiyon bir bina ve FW'nin yerinde boş bir arsa bulunmaktadır.

Harita 3.7 Tarabya Mahallesi Otelleri(Halihazır Harita, 2002)

YAPININ ADI: SUMMER PALAS OTELİ **KATALOG NO:** 39

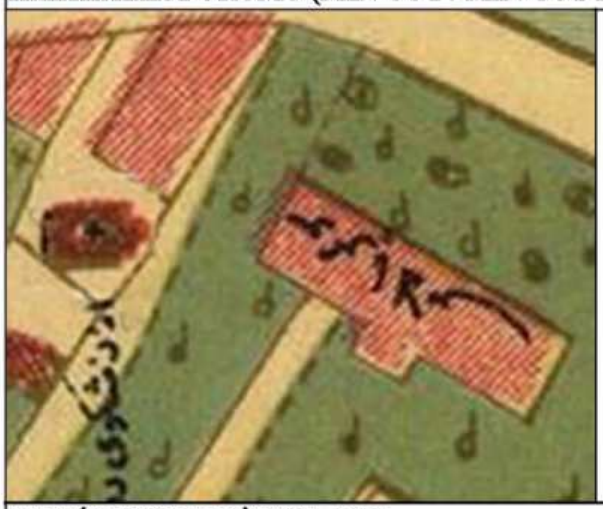
KONUMU: Tarabya Mahallesinde, Postacı Halil Sokağı üzerinde / TARABYA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 518 Ada / 4 ve 31 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1894 - 1950

ÖZGÜN İŞLEVİ: Otel **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

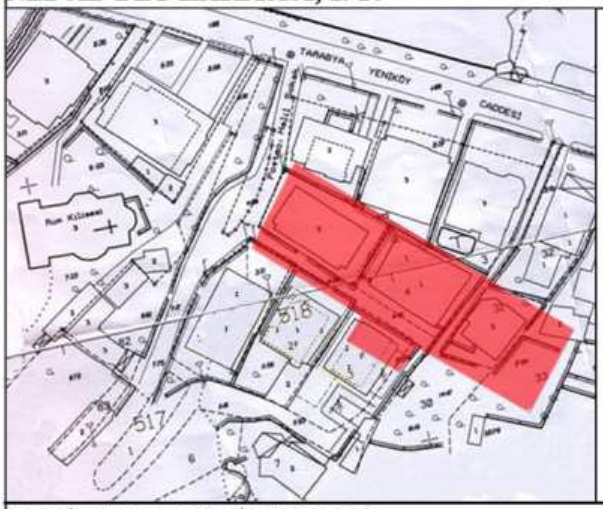
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF, 1894 (GENİM, 2006).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konum: Nedjib Bey Haritası'nda (1918), Tarabya Mahallesi'nde Postacı Halil Sokak üzerinde Summer Palace Oteli görülmektedir.

Tarihçe: Summer Palace Oteli Belçikalı tren yolu şirketi Wagon Lits tarafından ve bu şirketin otel zincirinin bir parçası olarak 1893 tarihinde inşa edilmiş (Türker, 2006) ve 1894 Tarihinin yaz mevsiminde hizmete girmiştir (Genim, 2006).

Mimari: Nedjib Bey Haritası'ndan (1918), otelin dikdörtgen planlı ve dört cepheli bir binası olduğu anlaşılmaktadır. Karl Baedeker'in 1914 tarihli "Konstantinopel Handbuch Für Reisende" adlı eserinde otelin 150 yataklı olduğu ve kalabalık ziyafetlerin ve baloların verildiği büyük salonlarının bulunduğu belirtilmektedir. Kargir bodrum katıyla birlikte beş katlı olan otel, ahşap sistemde inşa edilmiştir (Türker, 2006). Yapının anıtsal görünümlü cepheleri pilastr, balustat ve pencere alınlıkları gibi elemanları ile neo klasik üslubun sade örneklerindendir (Aykut, 1994). Yine otelin kargir bacaları, ahşap kepenkli pencereleri, terasları ve payandaları dikkat çeken diğer cephe öğeleridir. Otel, teknoloji ve tesisat bakımından da inşa edildiği dönemin şartlarına göre oldukça konforludur. Nitekim 15 Temmuz 1889 tarihli Moniteur Oriental gazetesindeki ilandan yapının elektrikle aydınlatıldığı anlaşılmaktadır. Ancak otel, sadece yaz mevsimlerinde açıldığı için kalorifer tesisatına gerek duyulmamıştır (Genim, 2006). Otel bina içindeki fonksiyonlarının yanı sıra dış mekânlara da açılım göstermiştir. Deniz banyoları, park kadar geniş ve ağaçlık bahçesi, yürüyüş ve bisiklet parkurları ve tenis kortu ile döneminin, müşterilerine en geniş hizmet yelpazesi sunan otelidir. Summer Palace Oteli'nin tenis kortunda uluslararası turnuvalar düzenlendiği de bilinmektedir (Türker, 2006) ve otel bu yönüyle de İstanbul'un turizm tarihinde önemli bir yere sahiptir.

Günümüzdeki Durumu: Summer Palace Oteli, işgal yıllarında Fransız askerleri tarafından hastane olarak kullanılmıştır (Genim, 2006). 1918 – 1920 Tarihleri arasında yapının önemli derecede zarar gördüğü bir yangın geçirmiştir (Aykut, 1994). Cumhuriyet Dönemi'nde yeniden faaliyete geçtiği anlaşılan otelin adı, 1934 tarihindeki yabancı isimlerin Türkçeleştirilmesi çalışmaları sırasında "Sümer Palas Oteli" olarak değiştirilmiştir (Türker, 2006). 1946 Tarihli hava fotoğrafında yapının hala mevcut olduğu anlaşılmaktadır (www.ibb.gov.tr). Ancak 1950 tarihinde otelin binası yıktırılarak arsasına üç adet villa inşa edilmiştir (Aykut, 1994). 1966 Tarihli hava fotoğrafında otel binasının yerindeki üç adet villa açıkça görülebilmektedir (www.ibb.gov.tr). Günümüzde otelin binasının ve dış mekânlarının bulunduğu arazi halen "Sümer Korusu" olarak anılmaktadır (Aykut, 1994).

Kaynak:Nedjib Bey Haritası 1906; Halihazır Harita 2002; Aykut 1994; Türker 2006; Genim 2006; Yerinde Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: AMBASSADEURS OTELİ **KATALOG NO: 40**

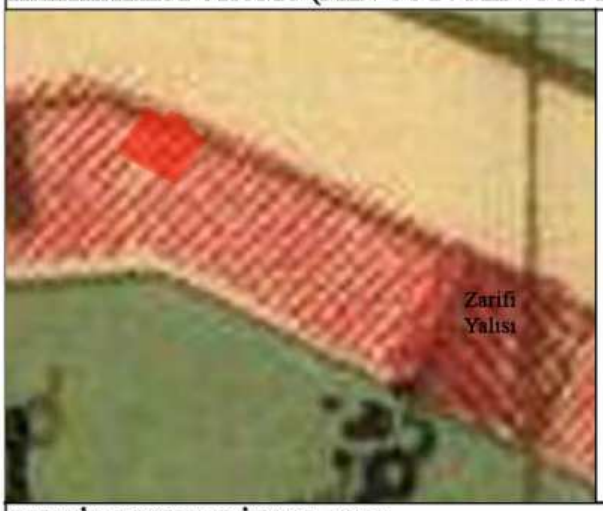
KONUMU: Tarabya Mahallesinde, Tarabya Caddesi üzerinde / TARABYA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 430 Ada / 110 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1895 - ?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Konut olduğu düşünülüyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ: -**

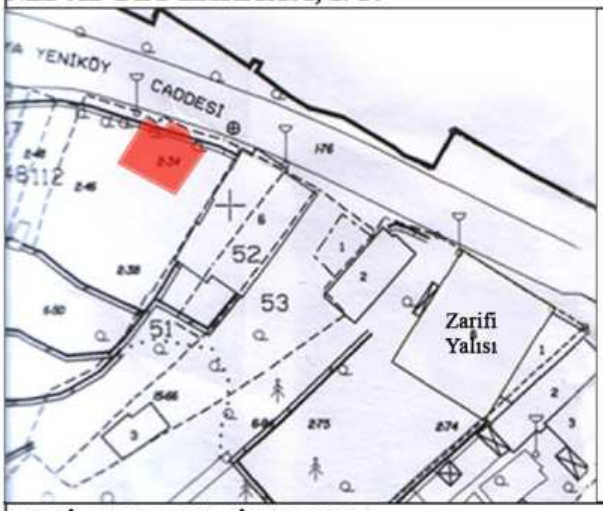
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF, 1895 (GENİM, 2006).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konum: Ambassadeurs Oteli, 1895 tarihli bir fotoğrafa göre (Genim, 2006) Tarabya Mahallesi'nde ve Tarabya Caddesi üzerindedir.

Tarihi: Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak 1895 tarihli bir fotoğrafta bulunmasından dolayı, 1895 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otelin fotoğrafından geleneksel konut mimarisi özellikleri taşıdığı görülmektedir. Bu nedenle Ambassadeurs Oteli'nin konuttan otele dönüştürüldüğü düşünülmektedir. 1895 Tarihli fotoğraftan otelin kütlesi ve çevresi ile ilişkisi göz önünde tutularak binasının dikdörtgen planlı olabileceği tahmin edilmektedir. Bodrum katı ile birlikte üç katlı olan otel, ahşap sistemde inşa edilmiştir (Genim, 2006). Otelin denize bakan cephesinde üç kat boyunca kapalı bir çıkması bulunmaktadır. Üst örtüsü kiremit kaplamalı kırma çatıdır.

Günümüzdeki Durumu: Ambassadeurs Oteli günümüze ulaşamamış, otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması nedeniyle de, otelin kapanış ve binasının yıkılış tarihleri tespit edilememiştir. Diğer taraftan 1918 Tarihli Nedjib Bey ve 1927 tarihli Rumeli Ciheti Haritaları'nda, otelin yerinde bir yapı olduğu belirtilmekle beraber yapının adı ve sınırları gösterilmemiştir. 1966 Tarihli hava fotoğrafında ise otelin yerinde bir bina bulunmadığı, yerinin boş bir arsa olduğu görülmektedir. Bu nedenle Ambassadeurs Oteli'nin binasının 1966 tarihinden önce yıkıldığı anlaşılmaktadır. Günümüzde ise otelin arsasının yeşil alan ve otopark olarak değerlendirildiği tespit edilmiştir.

Kaynak:Nedjib Bey Haritası 1918; Rumeli Ciheti Haritası 1927; Halihazır Harita 2002; Genim 2006; Yerinde Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE: -** **FOTOĞRAF: -** **RAPOR: -**

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: TARABYA (THERAPIA) OTELİ **KATALOG NO:** 41

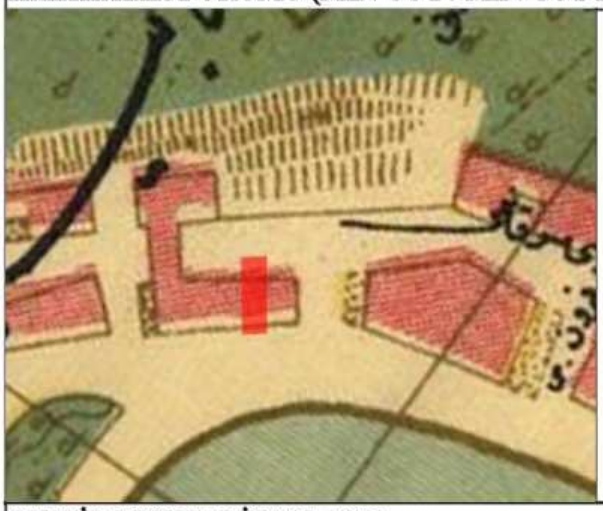
KONUMU: Tarabya Mahallesinde, Postacı Halil Sokağı üzerinde / TARABYA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 406 Ada / 19 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1894 - 1919

ÖZGÜN İŞLEVİ: Konut olduğu düşünülüyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

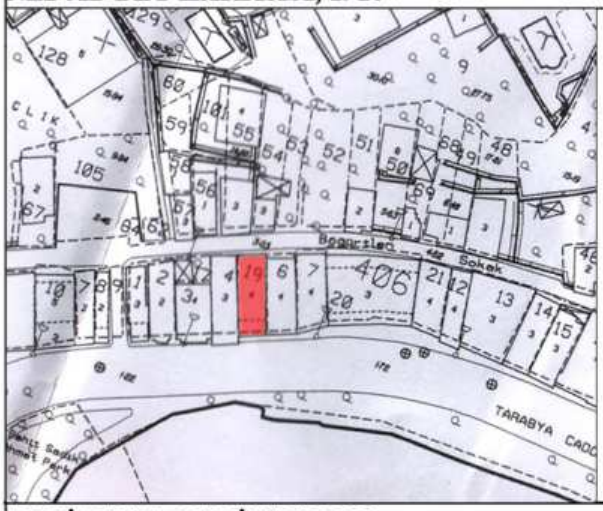
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF, 1894 (GENİM, 2006).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konum: Ambassadeurs Oteli, 1910 tarihli bir fotoğrafa göre (Genim, 2006) Tarabya Mahallesi'nde ve Tarabya Caddesi üzerindedir.

Tarihi: Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak 1910 tarihli bir fotoğrafta bulunmasından dolayı, 1910 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otelin fotoğrafından geleneksel konut mimarisi özellikleri taşıdığı görülmektedir. Bu nedenle Tarabya Oteli'nin konuttan otele dönüştürüldüğü düşünülmektedir. 1910 Tarihli fotoğraftan otelin kütlesi ve çevresi ile ilişkisi göz önünde tutularak binasının dikdörtgen planlı olabileceği tahmin edilmektedir. Bodrum katı ile birlikte üç katlı olan otel, ahşap sistemde inşa edilmiştir. Yanındaki komşu yapılardan kargir yangın duvarları ile ayrılmıştır (Genim, 2006). Otelin girişi deniz yönündeki cephesindedir. Yapının yine bu cephesinin ikinci katında bir cumbası ve cumbanın üzerinde küçük bir balkonu bulunmaktadır. Tarabya Oteli'nin kat silmeleri ve ahşap kepenkli ince uzun pencereleri karakteristik cephe öğeleridir. Üst örtüsü kiremit kaplamalı kırma çatıdır.

Günümüzdeki Durumu: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması nedeniyle otelin kapanış ve binasının yıkılış tarihleri tespit edilememiştir. Ancak yapının 1919 tarihli bir fotoğrafında otel tabelasının bulunmadığı görülmektedir. Bu nedenle yapının 1919 tarihinde artık otel olarak kullanılmadığı düşünülmektedir. Diğer taraftan 1918 Tarihli Nedjib Bey ve 1927 tarihli Rumeli Ciheti Haritaları'nda, otelin yerinde bir yapı olduğu belirtilmekle beraber yapının adı ve sınırları gösterilmemiştir. Günümüzde ise Tarabya Oteli'nin yerinde, otelin cephesi ile benzer özellikler taşıyan yeni bir bina bulunmaktadır.

Kaynak:Nedjib Bey Haritası 1918; Rumeli Ciheti Haritası 1927; Halihazır Harita 2002; Genim 2006; Yerinde Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: PETALA (d'ANGLETERRE) OTELİ **KATALOG NO:** 42

KONUMU: Tarabya Mahallesinde, Tarabya Caddesi üzerinde / TARABYA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 1030 Ada / 83 Parsel

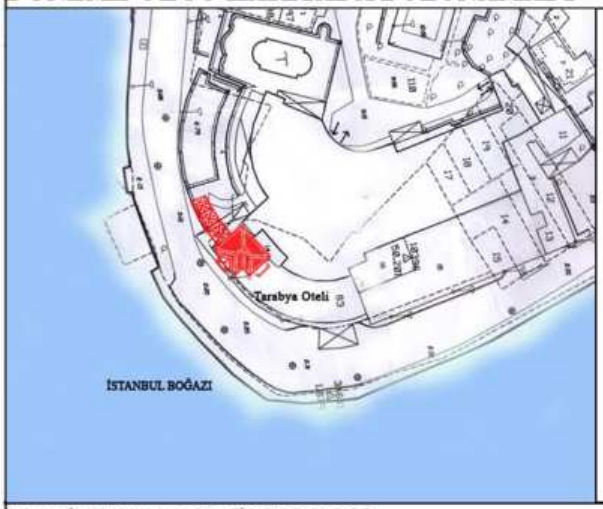
OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1880 - 1905

ÖZGÜN İŞLEVİ: Otel olduğu düşünülmektedir. **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

DÖNEME ÖZGÜ HARİTADA BULUNAMADI **FOTOĞRAF, 1894 (GENİM, 2006).**

HALİHAZIR HARİTASI, 2002 **FOTOĞRAF, 2008**

Konum: Petala Oteli, 1880 tarihli bir fotoğrafa göre Tarabya Mahallesi'nde ve Tarabya Caddesi üzerindedir.

Tarihi: Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak 1880 tarihli bir fotoğrafının bulunmasından dolayı, otelin 1880 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır. Otel adını işletmecisi Petala'dan almıştır. Pera'daki Hotel d'Angleterre'in yazlık bölümü olarak kullanılmak üzere açıldığı için otelin tam adı "Hotel d'Angleterre Petala" olarak ta anılmaktadır (Genim, 2006).

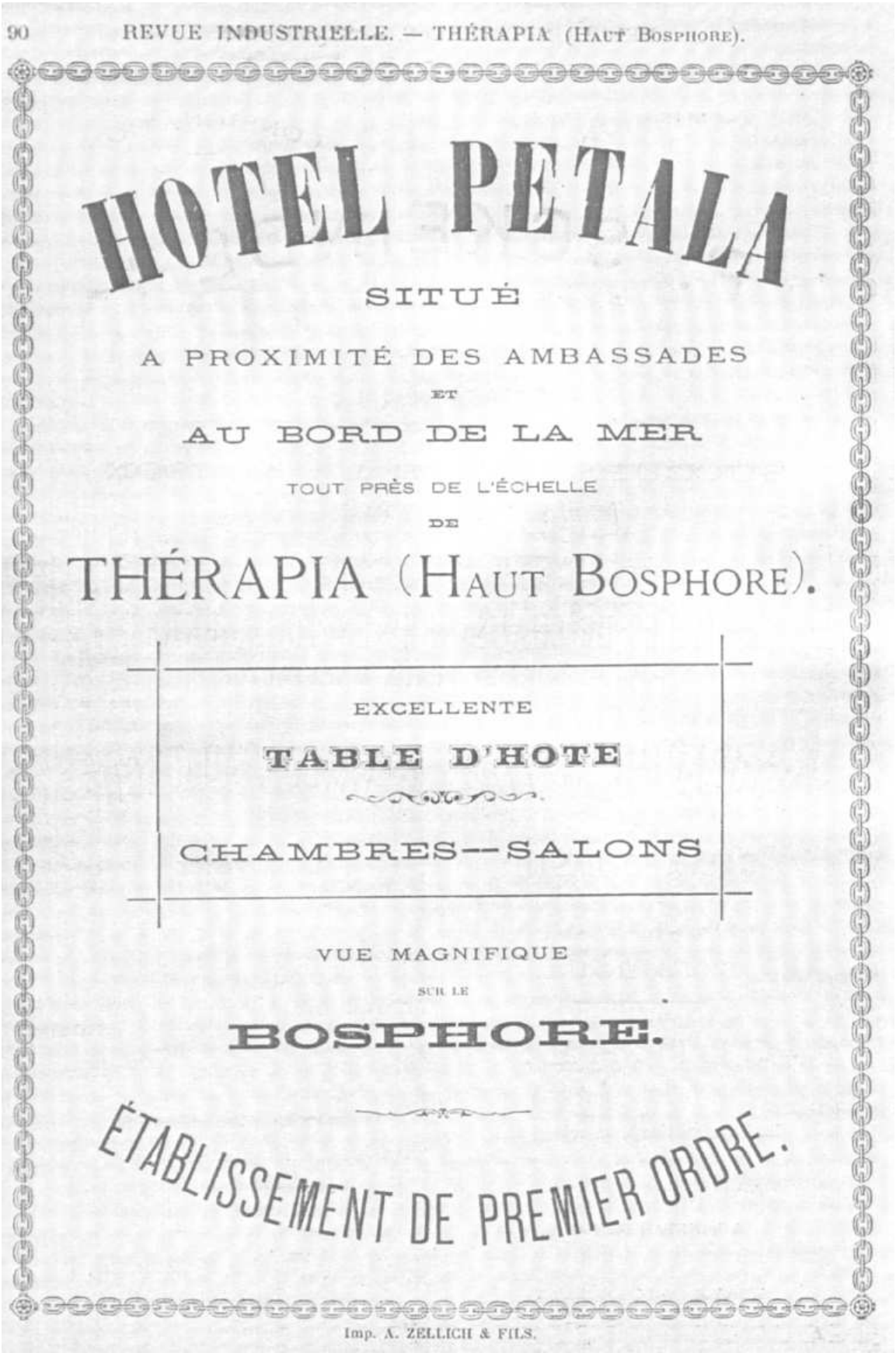
Mimari: Petala Oteli'nin planı hakkında kesin bilgiler verebilecek bir belgeye ulaşılamamıştır. Ancak fotoğraflardan Tarabya Burnu'nun hemen kıyısında yer alan otelin hareketli bir plan şemasına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Otelin kapasitesi ise 1881 tarihli "Annuaire – Almanach du Commerce" adlı kaynaktaki bir reklamından kısmen anlaşılmaktadır. Bu reklamda otelin elçiliklere yakın bir konumda ve Boğaz kıyısında yer aldığı ile odaları, salonları, manzarası ve yemekleriyle birinci sınıf bir işletme olduğu belirtilmektedir. Otelin birinci sınıf bir işletme olarak kabul edilmesinden dolayı binasının otel olarak inşa edildiği düşünülmektedir. Yine otelin fotoğraflarına göre, bodrum katı ile birlikte dört katlı bir yapıdır ve ahşap sistemde inşa edilmiştir. Otelin girişi Boğaz'a bakan cephesindedir ve bu girişin önünde küçük bir iskelesi vardır. Kat silmeleri, ahşap kepenkli ince uzun pencereleri ve çatısındaki üçgen alınlığı karakteristik cephe öğeleridir. Üst örtüsü kiremit kaplamalı kırma çatıdır.

Günümüzdeki Durumu: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması nedeniyle otelin kapanış ve binasının yıkılış tarihleri kesin olarak tespit edilememiştir. Petala Oteli'nin 1903 tarihli Annuaire Oriental'de İstanbul'un birinci sınıf otelleri listesinde yer alması ve bu otelin yerine inşa edilen Tokatlıyan Oteli'nin 1905 tarihli bir reklamı bulunması nedeniyle, Petala Oteli'nin 1904 – 1905 tarihleri arasında yıkıldığı ve yine aynı tarihlerde yerine Tokatlıyan Oteli'nin inşa edildiği anlaşılmaktadır. Günümüzde ise Petala Oteli'nin yerinde Tarabya Oteli adı ile anılan yeni bir yapı bulunmaktadır.

Kaynak: Annuaire Almanach du Commerce 1881; Annuaire Oriental 1903; Halihazır Harita 2002; Genim 2006; Yerinde Tespit Çalış.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

Resim 3.1 Petala Oteli'nin 1909 Tarihli Annuaire Oriental'daki İlanı

YAPININ ADI: TOKATLIYAN OTELİ **KATALOG NO: 43**

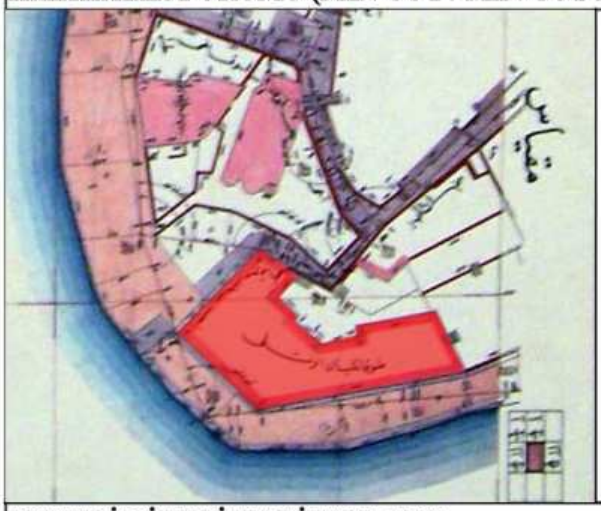
KONUMU: Tarabya Mahallesinde, Tarabya Caddesi üzerinde / TARABYA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 1030 Ada / 83 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1905 - 1954

ÖZGÜN İŞLEVİ: Otel **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

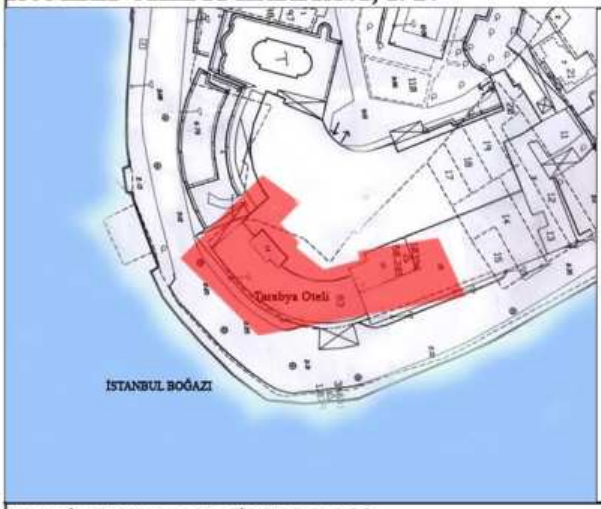
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

RUMELİ CİHETİ HARİTASI, 1927

FOTOĞRAF, 1910 (GENİM, 2006).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konum: Tokatlıyan Oteli, Nedjib Bey (1918) ve Rumeli Ciheti (1927) haritalarında Tarabya Mahallesi'nde ve Tarabya Caddesi üzerinde görülmektedir.

Tarihi: Tokatlıyan Oteli'nin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak 1905 tarihli bir reklamı bulunmasından dolayı, otelin 1905 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır. Otelin sahibi Pera'daki 3 Horan Kilisesi'dir. Otel adını işletmecisi Mıgırdıç Tokatlıyan'dan almıştır (Gülersoy, 1999). Pera'daki Tokatlıyan Oteli'nin yazlık bölümü olarak kullanılmak üzere açılmıştır (Genim, 2006). Otele ait bir reklamdan, otelin yaz mevsiminde kullanıldığı ve mayıs ile ekim ayları arasında açık olduğu anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Otel olarak inşa edildiği bilinen yapının, 1909 tarihli Annuaire Oriental'de birinci sınıf bir işletme olduğu belirtilmiştir. Rumeli Ciheti Haritası'nda (1927) otelin, Tarabya Burnu'nun coğrafi şekline göre inşa edildiği ve düzgün geometrik bir formunun olmadığı görülmektedir. Otelin kapasitesi ise yine otele ait bir reklam ilanından kısmen anlaşılmaktadır. Bu reklamda Boğaz kıyısında yer alan otelin 150 yataklı, banyolu ve özel süitleri ile konforlu ve modern bir otel olduğu belirtilmektedir. Yine bu reklamdan otelin tenis, dans, yüzme, kayıkla gezinti, balık tutma gibi birçok spor aktivite imkânlarının olduğu anlaşılmaktadır. 1910 tarihli bir fotoğrafına göre otel, giriş katı ile birlikte beş katlıdır ve ahşap sistemde inşa edilmiştir. Otelin girişi Boğaz'a bakan cephesindedir ve bu girişin önünde büyük bir iskelesi vardır. Anıtsal bir görünüme sahip cepheleri kat silmeleri, kemerleri, balkonları ve çatısındaki barok alınlığı ile neo klasik; üst kat odalarının pencereleri ve kiremit kaplamalı kırma çatısı ile geleneksel tarzda özellikler göstermektedir. Otel, teknoloji ve tesisat bakımından da inşa edildiği dönemin şartlarına göre oldukça konforludur. Nitekim 1914 tarihli Karl Baedeker'in İstanbul rehberinde yapının elektrikle aydınlatıldığı belirtilmektedir (Türker, 2006). Ancak bu otelin de sadece yaz mevsimlerinde açıldığı için, yine birinci sınıf bir işletme olan Summer Palace Oteli'ndeki gibi kalorifer tesisatının bulunmadığı (Genim, 2006) düşünülmektedir.

Günümüzdeki Durumu: Mıgırdıç Tokatlıyan, 1920 tarihinde otelin işletmeciliğini damadı Nickola Medoviç'e bırakmıştır. Nikola Medoviç'in, borçlarını ödeyemez hale gelmesi üzerine, 1944 tarihinde otelin işletmeciliği İbrahim Gültan'a devredilmiş ve otelin adı "Konak Oteli" olarak değiştirilmiştir (Gülersoy, 1999). Tokatlıyan Oteli 19 Nisan 1954 tarihinde tamamen yanmış (Özavcı, 1965), yerine 1964 tarihinde T.C. Emekli Sandığı tarafından işletilen "Tarabya Oteli" adında yeni bir otel inşa edilmiştir. Günümüzde 20 yıllığına yabancı bir şirkete kiralanan otelin (Balcı, 2006), yenileme çalışmaları devam etmektedir.

Kaynak: Nedjib Bey Haritası 1906; Rumeli Ciheti Haritası 1927; Halihazır Harita 2002; Gülersoy 1999; Türker 2006; Genim 2006; Özavcı 1965; Üç Horan Kilisesi Arşivi; Yerinde Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** ✓ **TARİHİ BELGE:** ✓ **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

Tarabya'daki Tokatlıyan Oteli'nin İlanı (Üç Horan Kilisesi Arşivi, 1905)

Tarabya'daki Tokatlıyan Oteli'nin İlanı (Üç Horan Kilisesi Arşivi, 1905)

YAPININ ADI: FW OTELİ **KATALOG NO:** 44

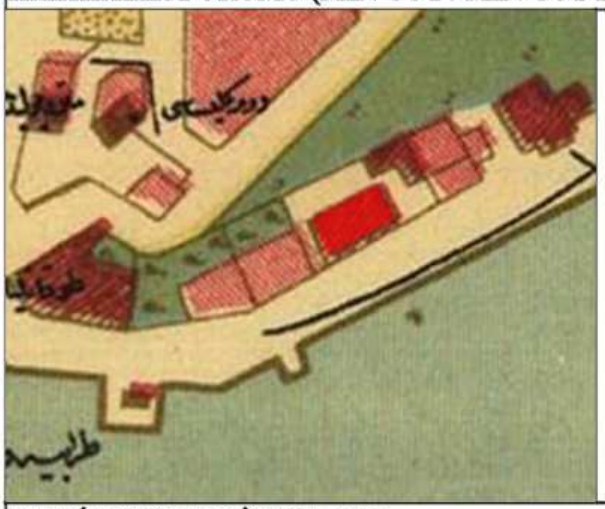
KONUMU: Tarabya Mahallesinde, Tarabya Caddesi üzerinde / TARABYA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 1030 Ada / 11 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1901 - ?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Tespit Edilemedi. **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

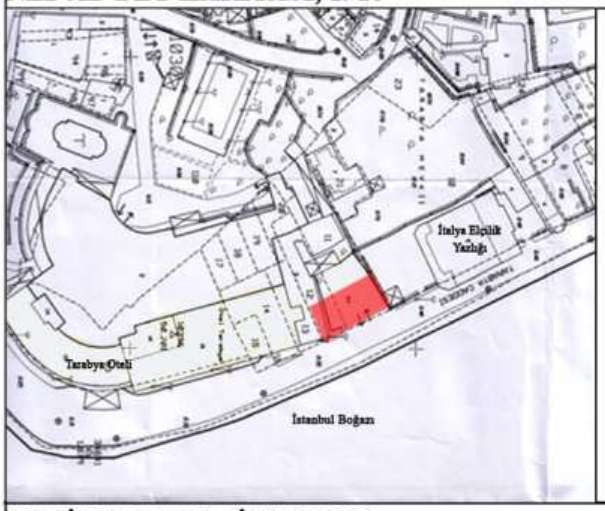
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF, 1901 (GENİM, 2006).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

AÇIKLAMA:

Konum: FW Oteli, Nedjib Bey Haritası'nda (1918) Tarabya Mahallesi'nde ve Tarabya Caddesi üzerinde görülmektedir.

Tarihi: FW Oteli'nin açılış tarihi tam olarak tespit edilememiştir. Ancak 1901 tarihli bir fotoğrafı bulunmasından dolayı, otelin 1901 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır (Genim, 2006). Ancak Annuaire Oriental'in otel listelerinde işletmenin adına rastlanamamıştır.

Mimari: Otel ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Nedjib Bey Haritası'na (1918) göre otel, dikdörtgen planlı ve dört cephelidir. Boğaz kıyısında ve Tokatlıyan Oteli'nin yakınında yer almaktadır. 1901 tarihli bir fotoğrafta yer alan otel, bodrum katıyla birlikte üç katlıdır ve ahşap sistemde inşa edilmiştir. Ahşap kepenkli ince uzun pencereleri, balkon korkulukları, payandaları, saçakları ve cephe biçimlenişi ile geleneksel konut mimarisini andırmaktadır. Bu nedenle FW Oteli'nin konuttan otele dönüştürüldüğü düşünülmektedir.

Günümüzdeki Durumu: Günümüzde FW Oteli'nin yerinde boş bir arsa bulunmaktadır. Otelin kapanış ve binasının yıkılış tarihi ise tespit edilememiştir.

Kaynak: Nedjib Bey Haritası 1906; Halihazır Harita 2002; Genim 2006; Yerinde Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

Büyükdere Otelleri

Günümüzde Büyükdere, Sarıyer İlçesi'ne bağlı bir mahalledir ve kuzeyden Sarıyer, güneyden Çayırbaşı, doğudan İstanbul Boğazı, batıdan Kocataş Mahallesi ile çevrilidir. Ancak 19. Yüzyıl'da Büyükdere Köyü, Çayırbaşı ve Kocataş mahallelerinin de içinde bulunduğu, Belgrad Ormanı'na ve bentlere kadar uzanan geniş bir alanı kapsamaktadır (Aysu, 1994b).

Büyükdere'de yerleşimin antik dönem beri olduğu ve bu yerleşimin Megaralılar döneminde kutsal bir varlığın adı olan "Saros", Bizans döneminde "derin körfez, güzel ülke, güzel çayır" gibi anlamalara gelen "Vathys Kolpos ve Kalos Agnos" adlarıyla anıldığı bilinmektedir. Osmanlı döneminde de bölgenin güneyindeki derenin adı olan "Büyükdere" adını aldığı düşünülmektedir (Balcı, 2006).

Evliya Çelebi ve Eremya Çelebi Kömürciyan'ın eserlerinden Büyükdere'nin bir Müslüman ve yedi Rum mahallesinden meydana gelen büyük bir köy olduğu anlaşılmaktadır. Bostancıbaşı defterlerinde bölgeye, 19. Yüzyıl başlarından itibaren, Ermeni nüfusunun da yerleşmeye başladığı belirtilmektedir (Aysu, 1994b). Ermenilerin ardından Yahudiler de bölgede ikamet etmişlerdir (Şehsuvaroğlu, 1986).

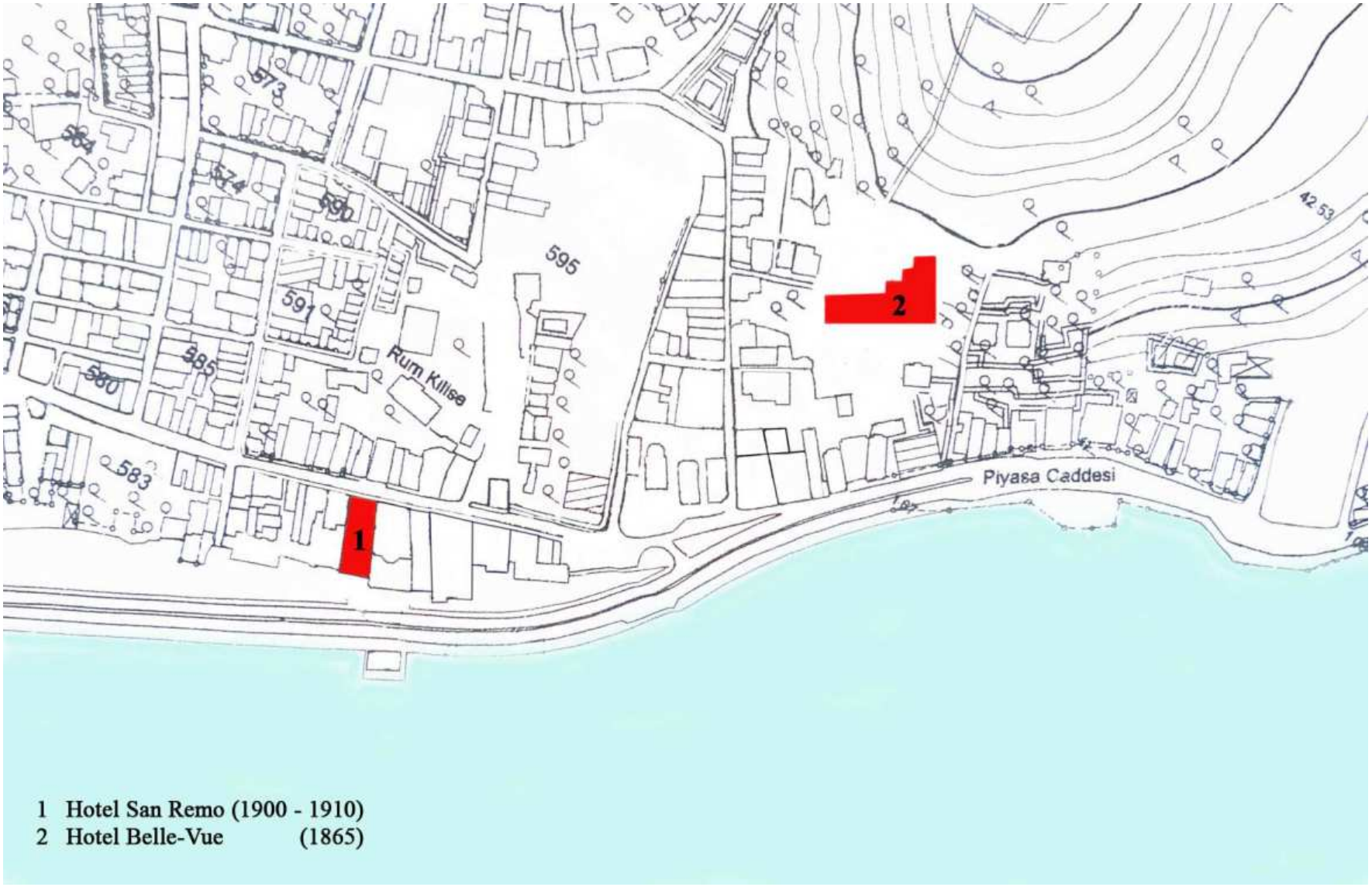
Ormanları, koruları, çayırları ve dönemin önemli su kaynaklarına sahip olması nedeniyle bölge, Osmanlı döneminde hem saray efradının hem de halkın sıkça uğradığı bir mesire yeri haline gelmiştir. Fransa Elçisi Comte de Vergennes'in 1757 tarihinde Büyükdere ve çevresinde yabancıların da ikamet edebilmesi için gerekli izni almasıyla, bölgeye Avusturya, Rusya, Danimarka, İspanya, Portekiz ve Hollanda elçiliklerinin yazlık binaları yapılmıştır. Elçilik binalarının yapımından sonra sahil şeridi gayrimüslimlerin yalılarıyla dolmuştur. 1853 – 1856 Kırım Savaşı sırasında İstanbul'a aileleriyle gelen Fransız, İngiliz ve İtalyan askerlerin büyük bölümünün Büyükdere'de ev kiralamaları, bölgenin gelişimini önemli derecede etkilemiştir. Ulaşım sistemlerinin düzenlenmesi ve otellerin açılmasıyla yurt dışından gelen turistlerin de sıkça seyahat ettikleri ve konakladıkları önemli bir sayfiye bölgesi haline gelmiştir (Aysu, 1994b).

Osmanlı Dönemi'nde Büyükdere'de Annuaire Oriental'e göre De La Liberté (1881), Lapierre (1881), Belle Vue (1881), Albergo della Sirena (1881), Des Ambassedeurs (1885), Des Amis (1888), Sirena (1888), De l'Univers (1900), International (1900), Petersbourg (1902) ve Platane (1912) olmak üzere toplam 11 adet otel açılmıştır. Sinan Genim'e göre (2006), Fuat Paşa Yalısı 1900 – 1910 tarihleri arasında otele dönüştürülmüş ve Hôtel San Remo adıyla işletilmiştir. Kaynak ve tarih göstermemekle beraber İbrahim Balcı (2006) Propylees, Paris,

Astoriya, Bristol ve Mardiros otellerinin de bulunduğunu belirtmektedir. Sermet Muhtar Alus (1995) da Bristol Oteli'nin tarihine değinmeden varlığından bahsetmekte, bu otelin daha önce "Petersburg büyük elçisi Hüseyin Hüsnü Paşa'nın yalısı" olduğunu yazmaktadır. Annuaire Oriental'den otellerin işletmecilerinin tamamının gayrimüslimler olduğu ve Büyükdere'nin özellikle otelcilik sektöründe önemli bir konaklama merkezi haline geldiği anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan Büyükdere'nin aslında daha erken tarihlerde otel merkezi olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin İstanbul'a 1853 tarihinde gelen George William Frederick Howard temmuz ayında Büyükdere'de bir otelde kaldığını ve otelden memnun kalarak ayrıldığını anlatmaktadır (Howard, 1978). 1856 tarihinde gelen Théophile Gautier ise, Büyükdere'de yeni açılan bir otelde kaldığını ve otele "akın akın yolcuların" geldiğini belirtmektedir (Gautier, 2007). 1864 Tarihinde gelen Pierre de Tchihatchef'e göre, Büyükdere'de kaliteli oteller bulunmaktadır (Tchihatchef, 2000). Sinan Genim'e göre (2006), Belle Vue Oteli'nin 1865 tarihli bir fotoğrafından bu tarihte hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır. Ali Esad Göksel ve Sinan Kuneralp'e göre (1981) Belle Vue Oteli, aslında geç Osmanlı mimarisinin özelliklerini taşıyan özel bir evdir ve bölgede konaklama yapılarına ihtiyaç hissedilmesi üzerine ek bina ile otele dönüştürülmüştür.

Günümüzde yerinde yapılan tespit çalışmalarında Büyükdere otellerinden sadece Belle Vue ve San Remo işletmelerinin yeri belirlenebilmiştir. Hôtel Belle Vue'nün yerinde yapının temeli ve duvar kalıntıları halen durmaktadır. Hôtel San Remo'nun yerinde ise 1991 tarihinde Fuat Paşa Oteli adıyla işletilen, Hôtel San Remo'nun kitle ve cephelerinin referans alındığı rekonstrüksiyon bir bina bulunmaktadır.

Harita 3.8 Büyükdere Mahallesi Otelleri (Halihazır Harita, 2002)

YAPININ ADI: BELVÜ OTELİ (HOTEL BELLE - VUE) **KATALOG NO:** 45

KONUMU: Büyükdere Mahallesinde, Büyükdere Koruluğu içinde / BÜYÜKDERE

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 104 Pafta / 605 Ada / 137 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1865 - 1920

ÖZGÜN İŞLEVİ: Konut olduğu düşünülüyor. **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

HALİHAZIR HARİTA, 1984 (KTVKK, 1984)

FOTOĞRAF, TARİHSİZ (SARIÖZ, 1996).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

Konum: Belvü Oteli'nin, 1984 tarihli bir haritada Büyükdere Mahallesi'nde Büyükdere Koruluğu'nun içinde ve Sadberk Hanım Müzesi'nin kuzeybatısında olduğu görülmektedir (KTVKK, 1984).

Tarihi: Belvü Oteli'nin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak 1865 tarihli bir fotoğrafı bulunmasından dolayı, otelin 1865 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır (Genim, 2006). 1881 Tarihli Annuaire Oriental'de otelin işletmecisinin "Louis Sasselli" olduğu belirtilmektedir.

Mimari: Otel ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. 1984 Tarihli hâlihazır haritasına göre otelin, arazi eğimine ve manzara yönüne göre inşa edildiği ve düzgün geometrik bir formunun olmadığı görülmektedir. Otelin varlığının diğer sayfiye otellerine göre oldukça erken bir tarihte olduğunun saptanması ve yine diğer sayfiye otellerinden farklı olarak bir yamaca inşa edilmesi, otel yapıları ile deniz bağlantısının 1880 tarihinden sonra kurulmaya başlandığını düşündürmektedir. Bu nedenle Büyükdere'deki Belvü Oteli hem yapım tarihi hem de konumu itibariyle otelcilik tarihinde ayrı bir öneme sahiptir. Belvü Oteli'nin özgün işlevi ile ilgili kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak yapı genel görünümü itibariyle "konut mimarisini" çağrıştırmaktadır. Nitekim 1974 tarihli tapu kaydında "bahçeli ahşap ev ve kargir su haznesi" olarak tanımlanmıştır. Otelin kapasitesi ise 1881 Tarihli Annuaire Oriental'den kısmen anlaşılabilmektedir. Bu kaynaktaki ilandan, otelin odalarının yanında salonlarının da bulunduğu ve "tabldot" tarzında yemek verildiği anlaşılmaktadır. Üç katlı olarak ve ahşap sistemde inşa edilen otelin deniz yönündeki cephesinde bir verandası vardır. Ahşap kepenkli ince uzun pencereleri, kat silmeleri ve çıkmaları yapının karakteristik cephe öğeleridir. Üst örtüsü de kiremit kaplamalı kırma çatıdır.

Günümüzdeki Durumu: Otel ile ilgili bilgiler sınırlı olduğu için otelin kapanışı ve binasının yıkılışı kesin olarak tespit edilememiştir. Otelin adının 1914 Tarihli Annuaire Oriental'de bulunmasından dolayı, işletmenin bu tarihte işlevini devam ettirdiği anlaşılmaktadır. 1915 – 1920 tarihli Annuaire Oriental kaynaklarına ulaşılamamıştır. 1921 ve sonrasına tarihlenen Annuaire Oriental'lerde otelin adına rastlanamamıştır. Bu nedenle otelin 1915 – 1920 tarihleri arasında kapandığı anlaşılmaktadır. 25 Haziran 1974 Tarihli tapu kaydında "ahşap ev" olarak nitelenen yapının artık otel olarak kullanılmadığı ve Louis Sasselli tarafından Esin İnce Alemdaroğlu'na satıldığı görülmektedir. KTVKK'nun 1984 tarihli raporundan ve bu tarihe ait fotoğraflardan yapının bu tarihte yıkıntı halinde olduğu, geriye temel ve duvar kalıntılarının kaldığı belirtilmektedir. Bu nedenle otelin binasının da 1974 – 1984 tarihleri arasında yıkıldığı anlaşılmaktadır. Esin İnce Alemdaroğlu'nun 1986 tarihinde otelin arsasına yeni yapı inşa etmek amacıyla KTVKK'na yaptığı başvuruya, yeni yapının "Belvü Oteli'nin gabarisi, dış mimari görüntüsü, dış cephe eleman ve malzemesinin aynı olması şartıyla" yapılabileceği cevabı verilmiştir. Günümüzde ise otel yapısının yerinde temel ve duvar kalıntıları halen durmaktadır.

Kaynak: Halihazır Harita 1984; Halihazır Harita 2002; Genim 2006; Sarıöz 1996; Annuaire Oriental; KTVKK Arşivi; Yerinde Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE:** ✔ **FOTOĞRAF:** ✔ **RAPOR:** ✔

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

Büyükdere'de 1865 Tarihinde Belvü Oteli (Genim, 2006)

Büyükdere'deki Belvü Oteli'nin Kalıntıları, 1984 (KTVKK Arşivi, 1984)

HOTEL
BELLE VUE

TENU PAR

LOUIS SASSELLI

SAISON D'ÉTÉ

SAISON D'ÉTÉ

BOUYOUKDÉRÉ

CHAMBRES ET SALONS

CONSTANTINOPLE

En face le Mont Géant

(Haut Bosphore.)

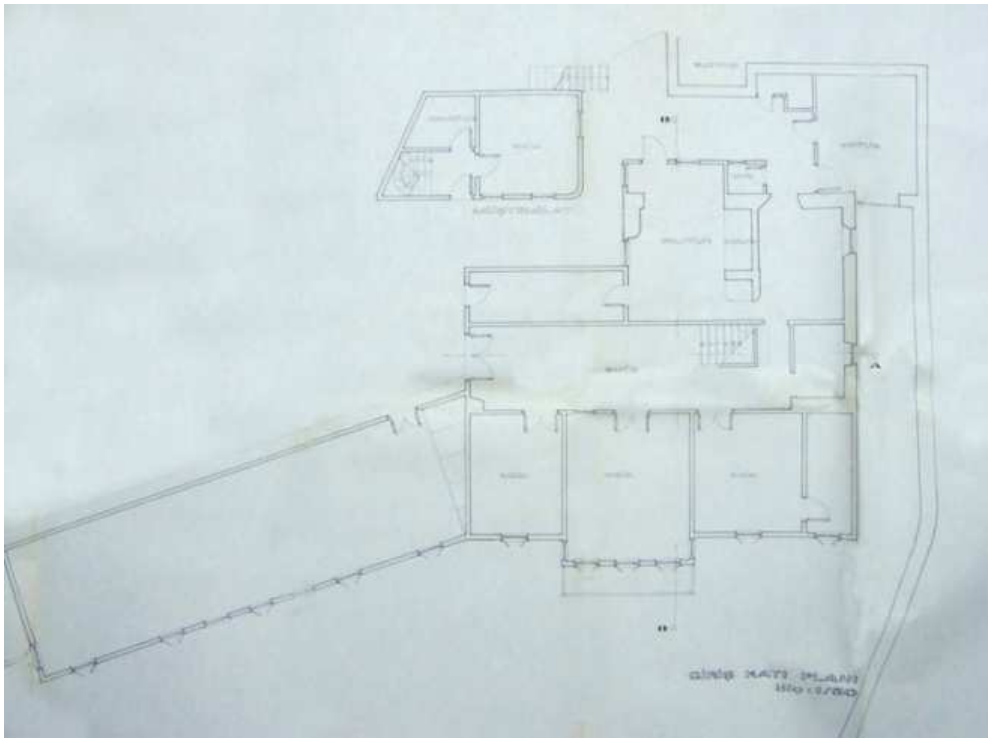
TABLE D'HÔTE

VINS FINS.

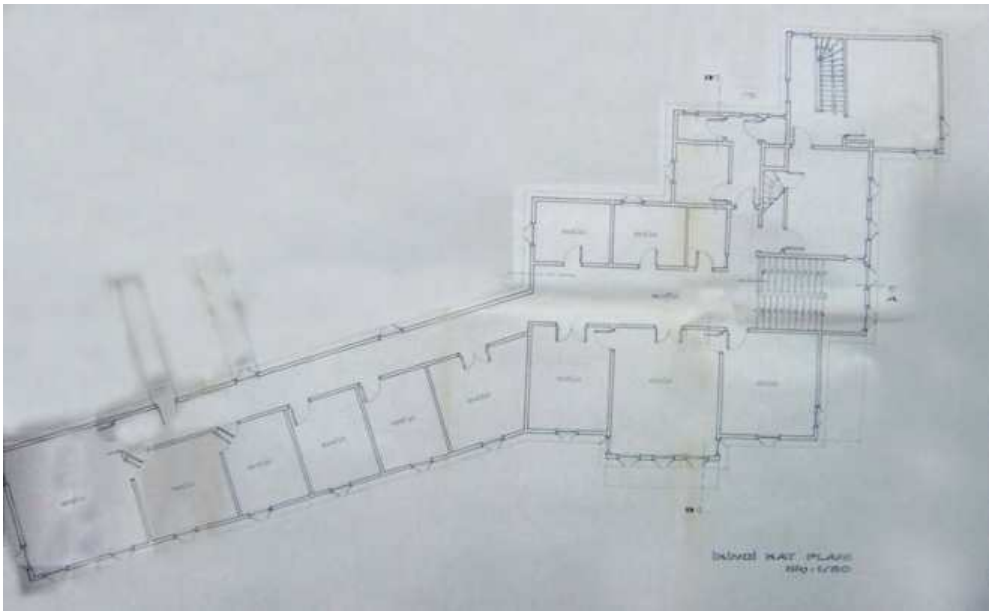
Imp. A. ZELLICH & FILS.

Annuaire Oriental'de Belvü Oteli'nin İlanı (Cervati, 1881)

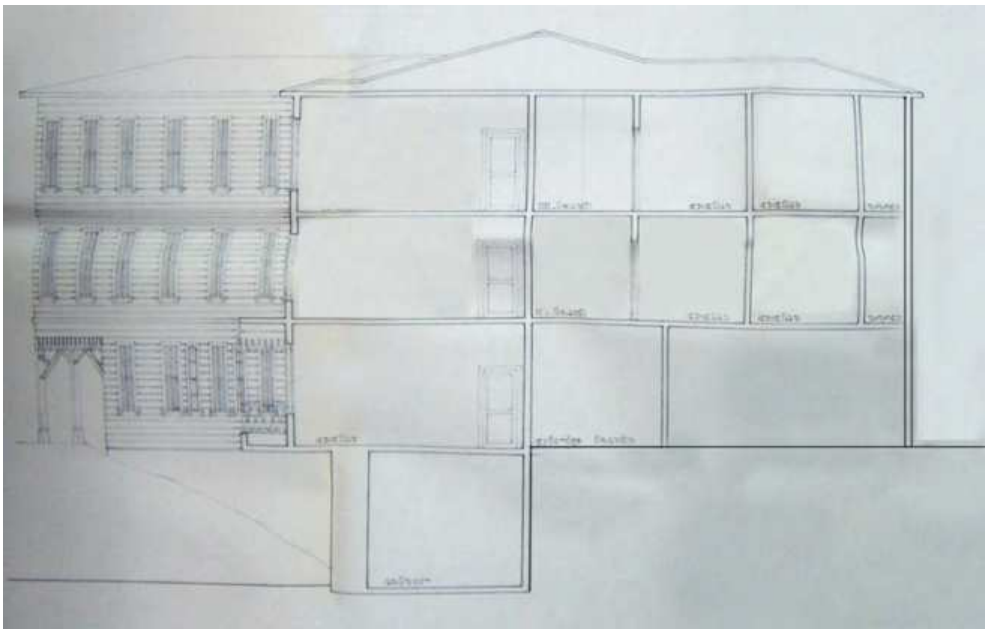
Belvü Oteli'nin 1984 Tarihinde KTVKK Tarafından Hazırlanan Rölövesi

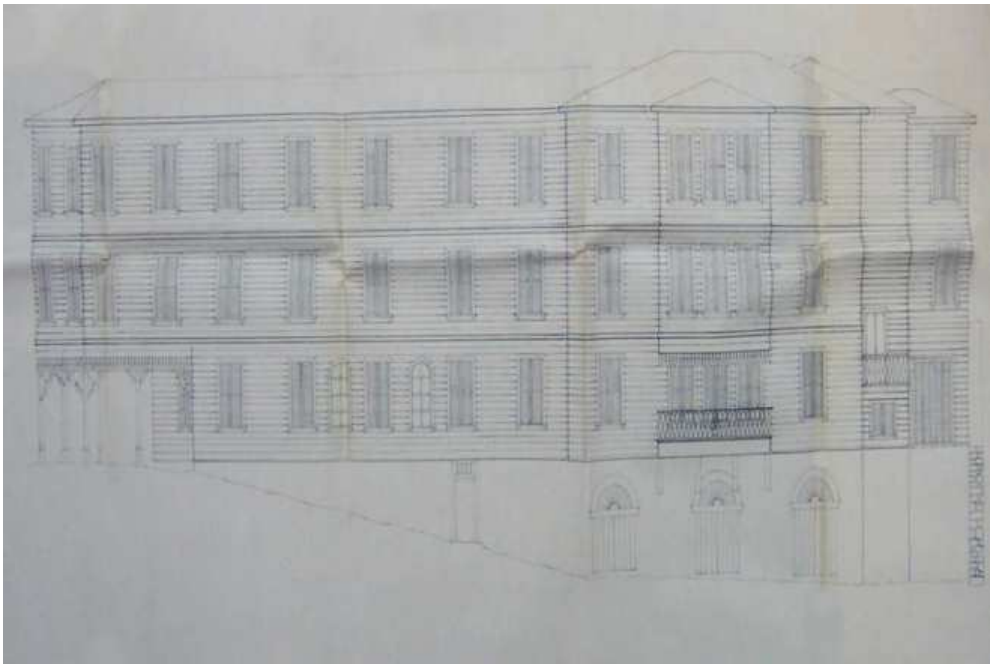
Belvü Oteli'nin Giriş Kat Planı (KTVKK, 1984)

Belvü Oteli'nin Yatak Katı Planı (KTVKK, 1984)

Belge 3.1 Belvü Oteli'nin B – B Kesiti (KTVKK, 1984)

Belge 3.1 Belvü Oteli'nin Ön Görünüşü (KTVKK, 1984)

YAPININ ADI: SAN REMO OTELİ **KATALOG NO:** 46

KONUMU: Büyükdere Mahallesinde, Büyükdere Caddesi üzerinde / BÜYÜKDERE

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 593 Ada / 8 Parsel

BİNANIN YAPIM TARİHİ / HİZMET VERDİĞİ TESPİT EDİLEN TARİHİ: 1900? - 1925

ÖZGÜN İŞLEVİ: Konut **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

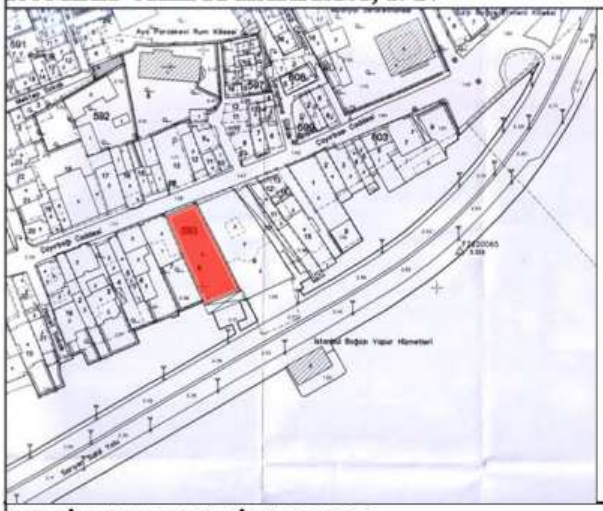
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

RUMELİ CİHETİ HARİTASI, 1927

FOTOĞRAF, 1900 - 1910 (GENİM, 2006).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konum: Sinan Genim'e (2006) göre, Büyükdere'de ve günümüzde Fuat Paşa Oteli olarak bilinen yapının yerinde San Remo Oteli bulunmaktadır. Fuat Paşa Oteli, Büyükdere Mahallesi'nde "Çetin Emeç ve Demokrasi Şehitleri Caddesi (Kazıklı Yol)" üzerinde ve Büyükdere Vapur İskelesi'nin yakınında yer almaktadır. Necip Bey (1918) ve Rumeli Ciheti haritalarında (1927) ise söz konusu yerde, bir yapının varlığı görülmektedir ancak yapının işlevi belirtilmemiştir.

Tarihi: Otelin açılış tarihi tam olarak tespit edilememiştir. 1865 Tarihli ve yapının arka cephesinin görüldüğü bir fotoğraftan yapının bu tarihte mevcut olduğu anlaşılmaktadır. 1900 – 1910 tarihleri arasında çekildiği sanılan bir fotoğrafta ise binanın ön cephesinde "Hotel San Remo" yazısı görülmektedir (Genim, 2006). Ancak Annuaire Oriental'de, San Remo Oteli'nin adı sadece 1924 – 1925 tarihleri arasında yer almaktadır.

Mimari: Otel ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler de sınırlıdır. Konut olarak inşa edilen yapı, 1869 tarihine kadar "Keçecizade Fuat Paşa Yalısı" adıyla anılmaktadır (Balcı,2006). Rumeli Ciheti Haritası'nda (1927) Boğaz kenarındaki otelin dikdörtgen planlı ve iki cepheli olmasının yanı sıra, deniz cephesinde ahşap bir verandasının bulunduğu da görülmektedir. Otelin fotoğrafından ise üç katlı ve kargir sistemde inşa edildiği ile üstü gölgeliklerle kapatılmış verandasının restoran olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. 1865 Tarihli fotoğrafından binanın arka cephesinin iki kenarında çıkmalarının bulunduğu görülmektedir. Ön cephe balkonlarındaki akantus yaprakları, sütunları ve balustatları ile neo klasik, ahşap kepenkli ince uzun pencereleri, arka cephesindeki çıkmaları ve pencere düzeni ile geleneksel özellikleri bir arada taşımaktadır. Yapının geleneksel üsluptaki kiremit kaplamalı kırma çatısının, kagir malzeme ile yapılmış parapetler içinde gizlenmiş olması dikkat çekmektedir. Çatısındaki bu sistemin yapının özellikle ön cephesindeki neo klasik tarzdaki yapı elemanlarıyla uyumlu olması amacıyla yapıldığı düşünülmektedir.

Günümüzdeki Durum: Keçecizade Fuat Paşa'nın 1869 tarihinde vefat etmesi üzerine yapı, birkaç kez el değiştirmiştir (Balcı, 2006). Ancak "San Remo Oteli" olarak işletildiği tarihler tam olarak tespit edilememiştir. 1980 Tarihli bir fotoğrafta yapının terk edilmiş ve bakımsız bir durumda olduğu görülmektedir (Başar, 2007). San Remo Oteli 1991 tarihinde tamamen yıkılmış ve yerine kötü bir rekonstrüksiyonu yapılmıştır (Genim, 2006). Söz konusu bina günümüzde "Fuat Paşa Oteli" adıyla işletilmektedir.

Kaynak: Nedjib Bey Haritası 1918; Rumeli Ciheti Haritası 1927; Halihazır Harita 2002; Genim 2006; Annuaire Oriental; Balcı 2006; Başar 2007; Yerinde Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

Yeni Mahalle Otelleri

Günümüzde Yeni Mahalle, Sarıyer İlçesi'ne bağlı bir mahalledir ve kuzeyden Rumeli Kavağı, güneyden Sarıyer Mahallesi, doğudan İstanbul Boğazı, batıdan Maden Mahallesi ile çevrilidir. Yeni Mahalle'nin tarihsel çekirdeğini kıyıları ile gerisinde kalan tepe arasındaki alanı kapsamaktadır (Balcı, 2006).

Yeni Mahalle'de yerleşimin antik dönem beri olduğu ve bu yerleşimin kurulduğu dönemde "Yeni kent ya da Yeni Mahalle" anlamına gelen Neopolis ve Ametion, Bizans döneminde ise "Amietion" adlarıyla anıldığı bilinmektedir. Osmanlı döneminde de bölgenin Yeni Mahalle adını aldığı düşünülmektedir (Balcı, 2006).

Küçük bir Rum köyü olarak kurulan Yeni Mahalle'ye daha sonra Türk, Ermeni ve Yahudi nüfusu da eklenmiştir. Ancak Osmanlı Döneminde bölgenin nüfusundaki ilk büyük artış 1877 tarihindeki Rus Harbi nedeniyle Karadeniz'den gelen göçlerle olmuştur (Balcı, 2006).

19. Yüzyılda Boğaziçi'nin bir sayfiyesi haline gelen bölge, çeşitli kültürden insanların toplandıkları tatil ve eğlence mekânları ile dolmuştur (Balcı, 2006). Ancak yapılan gerek literatür gerek yerinde tespit araştırmalarında sadece bir otelin varlığı saptanmıştır. Bu nedenle Yeni Mahalle'de otelcilik sektörünün fazla gelişmediği, daha çok yerli halkın günübirlik seyahat ettiği bir bölge olduğu düşünülmektedir.

Yeni Mahalle'de varlığı tespit edilebilen tek otel Hôtel Osmanie'dir. Sinan Genim'e göre (2006), 1890 tarihli bir fotoğraftan otelin bu tarihte hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır. Otelin vapur iskelesinin yanında ve küçük bir yapı olması dikkat çekmektedir.

Günümüzde yerinde yapılan tespit çalışmalarında Hôtel Osmanie'nin yerinde konut olarak kullanılan ve kısmen otelin kitle ve cephelerinin referans alındığı rekonstrüksiyon bir bina bulunmaktadır.

Harita 3.9 Yeni Mahalle Otelleri (Halihazır Harita, 2002)

YAPININ ADI: OSMANİYE OTELİ (HOTEL OSMANIE) **KATALOG NO:** 47

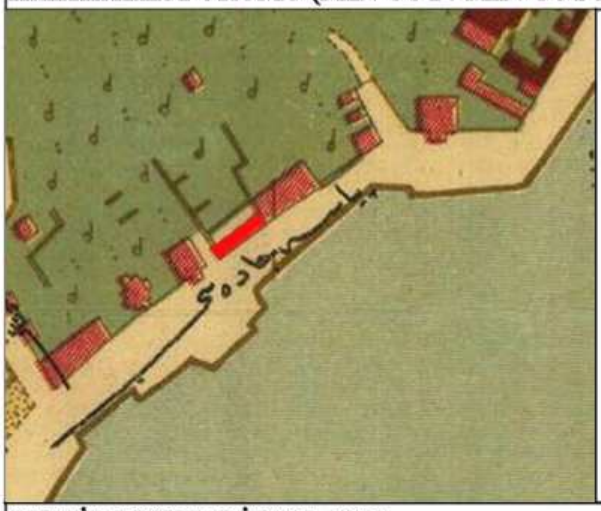
KONUMU: Sarıyer Mahallesinde, Yeni Mahalle Caddesi üzerinde / YENİ MAHALLE

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 775 Ada / 2 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1890 - ?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Konut olduğu düşünülüyor. **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

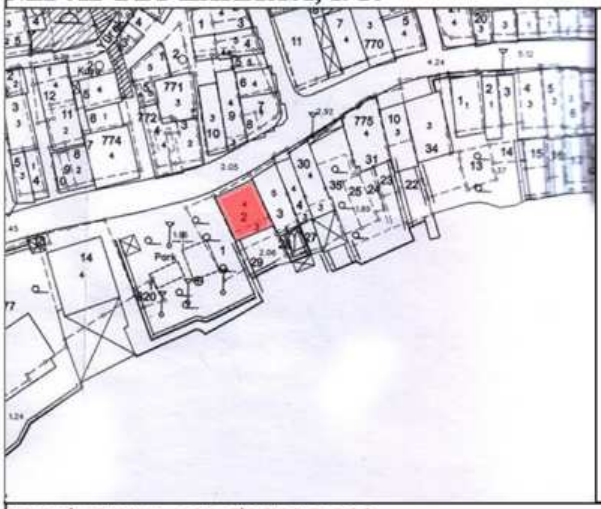
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF, 1900 (GENİM, 2006).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konum: Sinan Genim'e (2006) göre, Yeni Mahalle Vapur İskelesi'nin kuzeybatısında Osmaniye Oteli bulunmaktadır. Necip Bey Haritası'nda (1918), Sarıyer Mahallesi'nde ve Büyükdere Caddesi (günümüzde Yeni Mahalle Caddesi) üzerindedir. Haritada söz konusu yerde bir yapının varlığı görülmektedir ancak yapının işlevi belirtilmemiştir.

Tarihi: Osmaniye Oteli'nin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak 1890 tarihli bir fotoğrafının bulunmasından bu tarihte mevcut olduğu anlaşılmaktadır (Genim, 2006). Annuaire Oriental'lerde ise Osmaniye Oteli'nin adına rastlanamamaktadır.

Mimari: Otel ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler de sınırlıdır. Yapının genel görünümünden konut olarak inşa edildiği düşünülmektedir. Nedjib Bey Haritası'nda (1918) otelin dikdörtgen planlı ve üç cepheli olduğu görülmektedir. Otelin fotoğrafından ise üç katlı ve ahşap sistemde inşa edildiği anlaşılmaktadır (Genim, 2006). Ahşap kepenkli ince uzun pencereleri, balkonları ve kiremit kaplamalı kırma çatısı cephelerinin karakteristik öğeleridir.

Günümüzde Durum: Osmaniye Oteli'nin 1900 tarihinde bir fotoğrafı olmasından dolayı bu tarihe kadar varlığını sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Ancak otelin hangi tarihte kapatıldığı ve binasının yıkıldığı tespit edilememiştir. Günümüzde otelin yerine Osmaniye Oteli'nin kötü bir rekonstrüksiyonu yapılmıştır ve söz konusu bina konut olarak kullanılmaktadır.

Kaynak: Nedjib Bey Haritası 1918; Halihazır Harita 2002; Annuaire Oriental; Genim 2006; Yerinde Tespit Çalışması

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

Tablo 3.3 Annuaire Oriental'deki Boğaziçi Otelleri (Cervati, 1881-1914)

YENİKÖY

OTEL	ADRES	İŞLETMECİ	TARİH	SINIF
Hôtel Thalia		P. Georges Carusso	1902-1914	3.Sınıf

TARABYA

OTEL	ADRES	İŞLETMECİ	TARİH	SINIF
Hôtel de Petala			1885-1903	1.Sınıf
Hôtel Summer Palace			1895-1898	1.Sınıf
		A. Mellier	1900	
		A. Tassano	1901	
		J. Hoefer	1903	
		D. Nobile	1912	
		Meg. Tokatlian	1913-1921	
Hôtel New-York		Pallamary	1902-1903	
Hôtel Tokatlian			1911	

BÜYÜKDERE

OTEL	ADRES	İŞLETMECİ	TARİH	SINIF
Hôtel de la Liberté		P. Macrys	1881	
Hôtel Lapierre	Büyükdere İskelesi yakınında	G. Ravotti	1881	
		Pierre Ravotti	1885 - 1891	
		G. Ravotti	1891-1914	
Hôtel Belle Vue		Louis Sasselli	1881-1914	1.Sınıf
Albergo della Sirena		G. Yubecich ve G. Radmibovich	1881	
Hôtel des Ambassadeurs		A. C.	1885-1898	3.Sınıf
Hôtel des Amis	Place des Maltais	Nicolas Brangiolizza	1888-1914	3.Sınıf
Hôtel Sirena	Place des Maltais	Guebetich	1888-1895	3.Sınıf
			1902	
Hôtel de l'Univers		Gambetta	1900-1903	
Hôtel International		A. D. Markos	1900	
		Nissim Namer	1913-1914	
Hôtel St. Petersbourg		Marino Malatos	1902-1914	3.Sınıf
Hôtel Platane	Kalafat Yeri	Nicolas Brangiolizza	1912-1914	

3 1840 – 1914 TARİHLERİ ARASINDA İSTANBUL'DA GALATA VE PERA DIŞINDAKİ OTEL YAPILARININ GELİŞİMİ

3.1 Eminönü'ndeki Oteller
3.2 Kadıköy'deki Oteller
3.3 Boğaziçi'ndeki Oteller

3.4 Adalar'daki Oteller

İstanbul'un güneydoğusunda ve Anadolu yakasının güney kıyılarının karşısında yer alan dokuz ada, İstanbul'un Adalar İlçesi'ni oluşturmaktadır. Bu adalardan Büyükada, Heybeliada, Kınalıada ve Burgazada'da antik çağdan beri yerleşimin var olduğu bilinmektedir (Gökçen, 1994). Antik çağda Adalar'daki yaşama özgü kesin bilgiler bulunmamakla beraber, yapılan arkeolojik kazılar doğrultusunda bu bölgede dini yapılarda yaşayan keşişler ile tarım, hayvancılık ve balıkçılıkla geçinen küçük köylerin bulunduğu kabul edilmektedir (Tuğlacı, 1995a).

Adalar tarihi kaynaklarda çeşitli adlarla anılmıştır. Antik dönemde "cin adaları" anlamına gelen "Dimonisi ya da Demonisi", Bizans döneminde "prens adaları" anlamına gelen "Les iles des princes" ve Osmanlı döneminde "Kızıl Adalar" adlarıyla anılmıştır (DBİA, 1994e).

Bizans döneminde Adalar, önemli bir dini merkez ve sürgün yeri haline getirilmiştir. Bölgede Roma İmparatorluğu döneminde de tapınakların olduğu, Bizans döneminde bu tapınakların kalıntıları üzerine kilise ve manastırlar inşa edildiği bilinmektedir (DBİA, 1994e). Kilise ve manastırlarda yaşayan keşişler bir yandan dini vecibelerini yerine getirmek ve din kitaplarını yazmakla uğraşmakta, diğer taraftan ait oldukları kurumlara ait tarıma elverişli arazilerde tarım ürünleri yetiştirmektedirler. I. Constantin zamanından itibaren gözden düşen din ve devlet adamları ile saray efradının sürgüne gönderildikleri Adalar, özellikle İkonoklazma Dönemi'nde önem kazanmıştır (Tuğlacı, 1995a).

Osmanlı döneminde Adalar'da küçük balıkçı köyleri ile kilise ve manastırlar varlıklarını sürdürmeye devam etmiştir. Ancak Adalar artık İstanbul için bir sürgün yeri değil, mesire ve yazlık bölgesi haline gelmiştir. Nitekim Eremya Çelebi Kömürciyan 1653 tarihli seyahatnamesinde, gezmek ve temiz havasından faydalanmak amacıyla İstanbul'dan birçok insanın Adalar'a gittiğini yazmaktadır (Tuğlacı, 1995a). 18. Yüzyılın sonlarında başta Fransız ve İngilizler olmak üzere Avrupalıların gezi, ticaret ve yazlık gibi amaçlarla Adalar'a gelmesiyle, bölgedeki sakin yaşam hareketlenmiştir. 19. Yüzyılın ortalarında düzenli vapur seferlerinin konulmasıyla tedavi, dinlenme ve eğlence yeri olarak ün kazanmış, özellikle yaz mevsimlerindeki yerleşik nüfusu hızlı artışlar göstermiştir (DBİA, 1994f). Skarlatos Vizantios (1862), 1816 tarihinde Büyükada'nın 1200 kişiyi aşmayan eğitimsiz kendi geleneklerine bağlı ve kendi içine kapanık bir halkı olması nedeniyle burada çok sessiz ve sakin geçen yaşamın, 19. yarısından itibaren hızla hareketlendiğini ve Adalar'da her din ve ırka mensup binlerce insanın dolaştığını yazmaktadır (Türker, 2004c).

Robert Walsh (1830), Osmanlı döneminde bir fermanla Adaların tamamen Rumlara bırakıldığını, bu nedenle bu bölgelere Türklerin sadece ziyaretlerde bulunduklarını ancak ikamet etmediklerini yazmıştır (Türker, 2004c). Adaların Rum, Ermeni ve Yahudilerden meydana gelen yerleşik nüfusuna, 20. yüzyılın başından itibaren Türkler de eklenmiştir. Bu dönemde Osmanlı devlet adamları Adalar'da yazlık evler inşa ettirmişlerdir (DBİA, 1994f).

Böylece Adalar, Boğaziçi'nden sonra İstanbul'un ikinci sayfiye adresi olmuştur. Adaların sayfiye kimliğinin kazanmasının etkisiyle Büyükada, Heybeliada, Kınalıada ve Burgazada'da oteller açılmaya başlanmıştır.

Seyahatnamelerden 19. yüzyılın ortalarından itibaren İstanbul'a gelen Avrupalıların Adaları ziyaret ettiklerinde otellerde konaklayabildikleri anlaşılmaktadır. Örneğin Albert Smith 1851 tarihinde Büyükada'da kaldığı otelin ahşap bir yapı olduğunu ve İsviçre'deki otellere çok benzediğini belirtmektedir (Smith, 1851). Théophile Gautier, 1856 tarihinde ziyaret ettiği Büyükada'nın tek misafirhanesi olduğunu, burada konakladığını ve bu oteli çok beğendiğini anlatmaktadır (Gautier, 2007). Pierre de Tchihatchef, 1864 tarihinde geldiği Büyükada'da Avrupalılar için kalınabilecek kaliteli oteller olduğundan bahsetmektedir (Tchihatchef, 2000). Ancak seyahatnamelerde genelde konukların Büyükada'da konakladıklarını ya da burada otellerin olduğunu belirtmesi, 19. yüzyılın ortalarında sadece Büyükada'da otel olduğunu düşündürmektedir.

19. yüzyılın sonuna doğru ise Büyükada'nın yanı sıra Heybeliada, Kınalıada ve Burgazada da otellerin açıldığı ve bu otellerin genelde Avrupa standartlarında oldukları anlaşılmaktadır.

Büyükada Otelleri

Büyükada, İstanbul'un güneydoğusundaki adaların en büyüğüdür ve günümüzde Adalar İlçesi'nin merkezidir (Tuğlacı, 1995a). Antik dönemde Büyükada'da yerleşim dağınık bir şekilde gelişmiştir. Bizans döneminde üç kale yapılmıştır. Birincisi Ada'nın doğusunda Aya Nikola Manastır ve Kilisesi'nin yakınında, ikincisi Ada'nın kuzeyinde ve üçüncüsü "aşağı kuyu ya da hamam" anlamında "Katopiadion ve Lutrom" olarak adlandırılan bölgededir. Ada'nın doğusundaki liman bölgesinde "Karye" adında bir köy bulunmaktadır. Ada'nın kuzeydoğusunda ve günümüzde Maden Mahallesi olarak adlandırılan bölgede de bir demir ocağının bulunduğu bilinmektedir. Ada'nın ortasındaki Hristos Tepesi'nde de bir manastır vardır (Erdener, 1962). Bizans döneminde sürgün ve manastır bölgesi olarak kullanılan Büyükada, Osmanlı döneminde de uzun süre sadece Rumların yaşadığı küçük bir köy niteliğinde kalmıştır. 18. Yüzyıldan itibaren sayfiye kimliği kazanmaya başlayan

Büyükada'ya, 19. yüzyılda düzenli vapur seferlerinin başlamasıyla Maden Mahallesi hızlı bir gelişim göstermiş, Ada'nın batısında da Nizam Mahallesi adında yeni bir mahalle kurulmuştur (Tuğlacı, 1995a).

1911 Tarihinde alınan bir kararla Adalar İlçesi'nin idari merkezi olan Büyükada, altı mahalleye ayrılmıştır. Bunlar Maden ve Nizam muhtarlıklarında toplanan Nizam, Maden, Meşrutiyet, Yalı, Karanfil ve Cami mahalleleridir (Tuğlacı, 1995a).

Antik dönemde Megalo adıyla bilinen Ada (Erdener, 1962), Rumlar tarafından Prinkipo ve Türkler tarafından "Büyükada" anlamına gelen "Ada-i Kebir" adıyla anılmaktadır (Türker, 2004). Başta Rumlardan ibaret olan nüfusa 18. yüzyıldan itibaren Ermeni, Fransız, İtalyan, İngiliz, Alman, Rus ve 20. yüzyılın başında Türk nüfusu da eklenmiştir (Tuğlacı, 1995a).

Osmanlı döneminde önce sayfiye yeri haline gelmesi ve 19. Yüzyılın yarısından itibaren düzenli vapur seferlerinin başlamasıyla Büyükada'da oteller açılmaya başlamıştır. Büyükada otellerinin istisnalar dışında ortak özellikleri iki ya da üç katlı, görkemli ve ahşap olup, sadece yaz aylarında hizmet vermeleridir. Müşterileri de otelde en az birkaç hafta hatta bütün yaz boyunca kalan varlıklı ailelerdir. Zarifi Ailesi gibi iyice zengin olanlar çocukları, dadıları ve oda hizmetçileri ile beraber gelip, lüks bir otelin bir katındaki tüm odalarını yaz boyunca kapatmışlardır (Türker, 2004c).

Büyükada'da Osmanlı döneminde Yalı, Meşrutiyet ve Maden mahallerinde oteller açılmıştır. Yalı Mahallesi'nde Giacomo (1860), De La Plage (1870), Calypso (1881), Des Etrangers (1885), Brasserie (1889 – 1905), Des Etrangers (1901), Calypso (1901), Debarcadere (1910) ve Splendid (1911); Meşrutiyet Mahallesi'nde Venezia (1887) ve Savoy (1904) otelleri açılmıştır. Maden Mahallesi'nde ise Prinkipo Palas Oteli'nin binası inşa edilmiş ancak Sultan II. Abdülhamit'in otel olarak kullanımına izin vermemesi nedeniyle yetimhane olarak değerlendirilmiştir (Tuğlacı, 1995a).

1881 Tarihli Annuaire Oriental'de bu otellerden farklı olarak Macar Sokağı'nda (Yalı Mahallesi'nin sınırları içinde), N. Spomades'in işlettiği Hôtel Romania bulunmaktadır. Orhan Türker (2004c), kaynağın özel adını belirtmemekle beraber 1911 tarihli bir rehberde Hôtel Royal'in bulunduğunu yazmaktadır. 1914 tarihinde de Macar Sokak'ta Beau Rivage, İskele'nin yakınında Prinkipo Palace ve Cakomo Sokak'ta Bristol otellerinin varlığından bahsetmektedir. Ayrıca Orhan Türker (2004c), 1880 tarihinde "Imperial Oteli" adlı birinci sınıf bir işletmenin olduğunu, bu işletmenin deniz hamamı, Türk hamamı, teniz kortu ve bilardo salonu gibi birçok hizmetler sunabildiğini belirtmiştir. Ancak Orhan Erdener (1962) ve Pars Tuğlacı (1995a), bu yapının 19. yüzyılda konut olarak inşa edildiğini ve özgün

işleviyle kullanıldığını, 1919 – 1923 tarihleri arasında "Emperyal Oteli" adıyla işletildiğini anlatmaktadırlar. Annuaire Orientallerde de Büyükada'da bu işletmenin adına hiç rastlanmaması ve sadece 1934 tarihli şehir rehberinde kesin varlığının tespit edilmesi nedeniyle, bu tezin araştırma tarih aralığı olan 1840–1914 tarihleri arasında Imperial Oteli adlı bir işletmenin olmadığı düşünülmektedir.

Günümüzde yapılan yerinde tespit çalışmalarında Hôtel Brasserie'nin yıkılıp yerine 1910 tarihinde Hôtel Debarcadere'in yapıldığı; Hôtel Debarcadere'in Saydam Oteli; Hôtel Des Etrangers'in (1885) Hotel Princes adlarıyla işletildiği ve Hôtel Splendid'in aynı adla varlığını devam ettirdiği anlaşılmıştır.

Diğer otellerin ise binalarının tamamen yıkıldığı Hôtel Giacomo'nun yerinde Anadolu Klubü'nün; Hôtel De La Plage, Hôtel Calypso'nun (1881), Hôtel des Etrangers'in (1901) ve Hôtel Calypso'nun (1901) yerine konut olarak kullanılan rekonstrüksiyon yapıların inşa edildiği saptanmıştır.

Tablo 3.4 Annuaire Oriental'deki Büyükada Otelleri (Cervati, 1881-1914)

OTEL	ADRES	İŞLETMECİ	TARİH	SINIF
Hôtel Romania	Rue Madjar	N. Spomades	1881	
Grand Hôtel Calypso	Rue Merdjian	P. Terzakopoulo	1881-1914	
Hôtel des Étrangers		Ap. Argiropoulos	1885-1894	
Hôtel Splendid Palace	Rue Giacomo	Norig ve David	1912 - 1921	1.Sınıf

Harita 3.10 Büyükada Yalı Mahallesi Otelleri (Halihazır Harita, 2002)

YAPININ ADI: BRASSERIE OTELİ **KATALOG NO:** 48

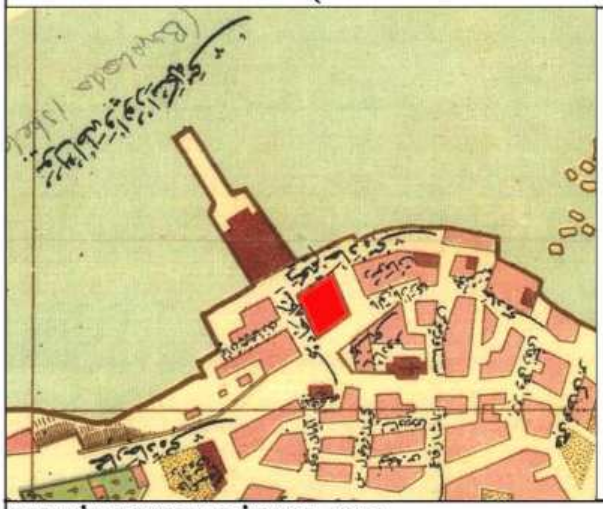
KONUMU: Yalı Mahallesinde, Gülistan Caddesi üzerinde ve vapur iskelesinin karşısında / BÜYÜKADA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 4 Ada / 3 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1889 - 1905

ÖZGÜN İŞLEVİ: Otel olduğu düşünülüyor. **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

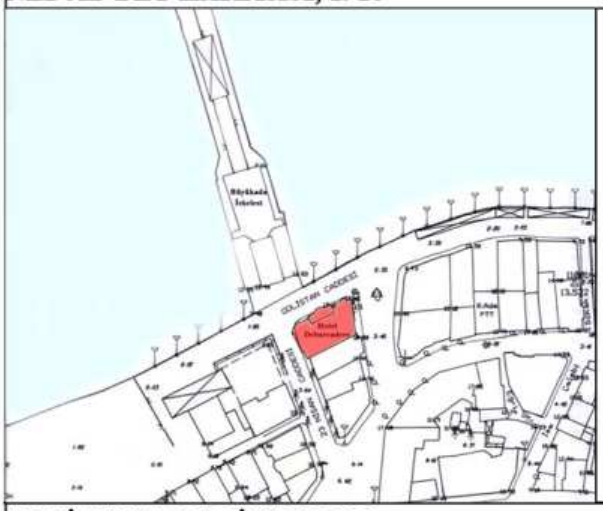
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF, 1889 - 1905 (GÜLERSOY, 1997).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konumu: Brasserie Oteli, Büyükada'da Yalı Mahallesi'nde, Gülistan Caddesi üzerinde ve vapur iskelesinin karşısında yer almaktadır.

Tarihi: Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak otelin bir fotoğrafında Büyükada'nın 1889 – 1914 tarihleri arasında kullanılan ahşap vapur iskelesinin bulunması ve 1905 tarihli başka bir fotoğrafta otelin yerinde Debarcadere Oteli'nin olması nedeniyle Brasserie Oteli'nin 1889 – 1905 tarihleri arasında hizmet verdiği düşünülmektedir.

Mimarisi: Otel ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, yapının mimarisi ile ilgili bilgiler yetersizdir. Sadece ön cephesinin görüldüğü fotoğrafından otelin iki katlı olduğu ve ahşap sistemde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Otelin deniz cephesinde bir verandası, üst katında da terası vardır. Çelik Gülersoy'a (1997) göre, Brasserie Oteli'nde, Beyoğlu'ndaki Yani Birahanesi'nin bir şubesi bulunmaktadır. Sade bir görünüme sahip olan otelin üst örtüsü kiremit kaplamalı kırma çatıdır.

Günümüzdeki Durumu: Brasserie Oteli'nin yerine inşa edilen Debarcadere Oteli'nin 1905 tarihli bir fotoğrafı olması nedeniyle, Brasserie Oteli'nin 1905 tarihinden önce yıkıldığı kesinlik anlaşılmaktadır. Günümüzde Brasserie Oteli'nin yerinde Debarcadere Oteli'nin binası Saydam Oteli adıyla işletilmeye devam etmektedir.

Kaynak:Nedjib Bey Haritası 1918; Halihazır Harita 2002; Gülersoy 1997; Tuğlacı 1995a; Yerinde Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** ✓ **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

1905 Tarihinde Büyükada Vapur İskelesi ve Debarcadere Oteli (Tuğlacı, 1995a)

YAPININ ADI: DEBARCADERE / DELAKURIDIS / SAYDAM OTELİ **KATALOG NO:** 49

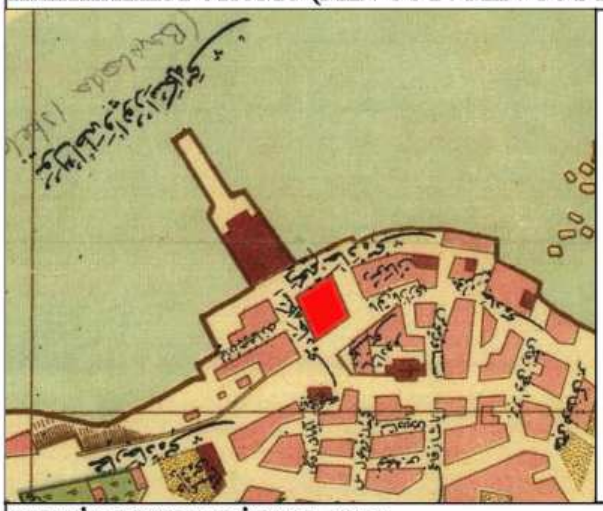
KONUMU: Yalı Mahallesinde, Gülistan Caddesi üzerinde ve vapur iskelesinin karşısında / BÜYÜKADA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 4 Ada / 3 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1910 - Devam ediyor.

ÖZGÜN İŞLEVİ: Otel **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Otel

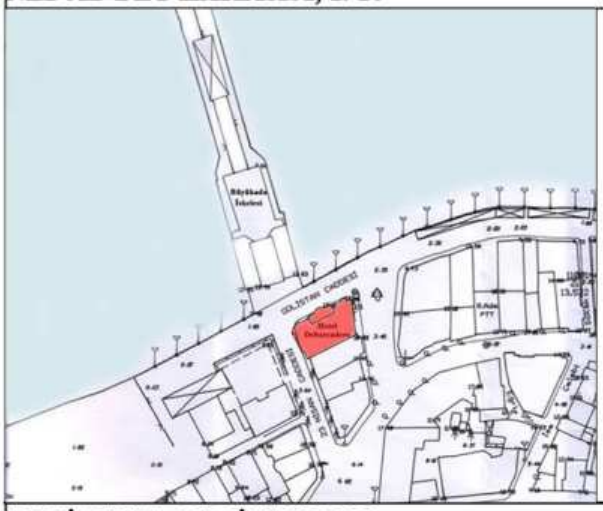
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF, 1915 - 1928 (GÜLERSOY, 1997).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konum: Debarcadere Oteli, Büyükada'da Yalı Mahallesi'nde Gülistan Caddesi üzerinde ve vapur iskelesinin karşısında yer almaktadır.

Tarihi: Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Pars Tuğlacı'ya (1995a) göre, 19. yüzyılın sonlarına doğru inşa edilmiştir. Otelin 1905 tarihine ait bir fotoğrafı olmasından dolayı bu tarihte mevcut olduğu kesin olarak anlaşılmaktadır. Otelin ilk sahibi Yani Delakuridis'dir (Tuğlacı, 1995a). Otel, 4 Eylül 1986 tarihli tapu kaydına göre Yani Delakuridis'in vefatı üzerine 1950 tarihinde kızı Yorgiya Aşharyan'a, 1977 tarihinde de Yorgiya Aşharyan'ın kızı Viktorya Vitali Hane'ye miras yoluyla geçmiştir. 1915 - 1928 Yılları arasına tarihlenen fotoğrafında Debarcadere Oteli adını taşıyan bina, daha sonra Delakuridis Oteli adını almıştır.

Mimari: Nedjib Bey Haritası'nda (1918) otelin yerinde yapıların olduğu anlaşılmaktadır ancak yapıların sınırları ve işlevleri belirtilmemiştir. Pars Tuğlacı'ya (1995a) göre yapı otel olarak inşa edilmiştir. 1994 tarihli restitüsyon projesine göre otel, dikdörtgen planlı ve üç cephelidir. Bodrum, giriş ve üstündeki iki adet yatak katı ile birlikte toplam dört katlıdır. Bodrum katında iki adet sarnıç bulunmaktadır. Giriş katında mutfak ve salonları, üstündeki iki katta da toplam 16 odası ve 2 banyosu vardır. Bodrum ve giriş katı kâgir, üstteki yatak katları ahşap sistemde inşa edilmiştir. Restitüsyon projelerinde ve restorasyon çalışmaları dönemine ait fotoğraflarda, giriş katının tavanının volta döşeme olduğu görülmektedir. Cephelerinde ahşap kepenkli ince uzun pencereleri, cumbası, payandaları ile geleneksel; eğrisel saçağı ve Fransız balkonlarıyla neo klasik özellikleri bir arada taşımaktadır. Üst örtüsü de kiremit kaplamalı kırma çatıdır.

Günümüzdeki Durumu: Delakuridis Oteli, 1934 tarihli vergi defterinde "otel ve gazino", 1956 tarihli vergi defterinde "ahşap apartman" olarak kayıtlıdır. 1986 Tarihli tapu kaydında ise gayrimenkulün vasfı bölümünde yine "otel ve gazino" olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle otelin 1956 tarihinden önce konuta dönüştürüldüğü, 1986 tarihinden önce de tekrar otele dönüştürüldüğü düşünülmektedir. Diğer taraftan otelin binası 1994 tarihinde III Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından "1. Grup Eser" olarak kabul edilmiştir. 1994 – 1996 tarihleri arasında otel işlevi korunarak restore edilen yapı, günümüzde "Saydam Oteli" adıyla hizmet vermektedir.

Kaynak:Nedjib Bey Haritası 1918; Halihazır Harita 2002; Gülersoy 1987; Tuğlacı 1995a; KTVKK Arşivi; Yerinde Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE:** ✔ **FOTOĞRAF:** ✔ **RAPOR:** ✔

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

Debarcadere Oteli'nin Bulunduğu 1905 Tarihli Kartpostal (Tuğlacı, 1995b)

Adalar Belediye Başkanlığına;

Restorasyon Raporu

İstanbul, Büyükada, 11 pafta, 4 ada, 3 parsel'de bulunan yapıya ilişkin Restorasyon projesi İstanbul III Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 7.7.1994 gün ve 6877 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Yapının restorasyonuna 1994 yılı Aralık ayında başlanmış, 1996 Haziran ayı sonlarında bitirilmiştir.İnşai faaliyet sırasında yapı, Kurul kararı doğrultusunda yıkılmadan restore edilmiştir.Bu işlem, ada şartlarında çok güç olmasına rağmen titizlikle yapılan çalışma sonucunda başarılmıştır.Yapının bütün detayları projesi ve orijinaline sadık kalınarak bitirilmiştir.

Yapının böylelikle otel işlevi ile turizme, Büyükada Vapur İskelesinin hemen çıkışında bulunması sebebi ile de çevre düzeni ve görsel etkisiyle Büyükada'ya ve siluetine katkıda bulunduğuna inanıyoruz.

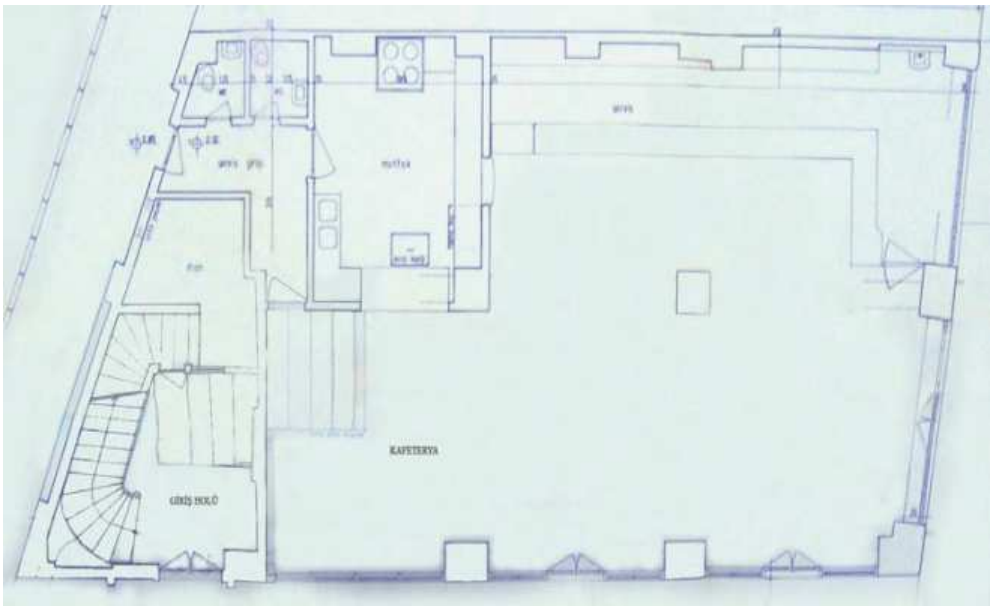
Saygılarımla arz ederim.

VeysiCENGİZ
Y.Mimar
20.06.1996

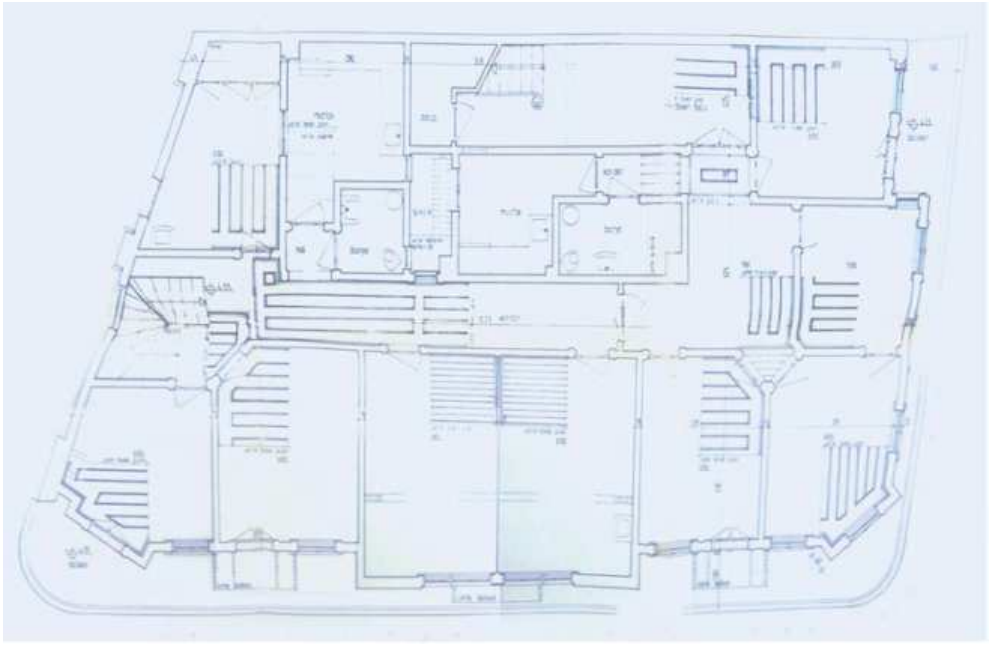
VEYSİ CENGİZ
Y. Mimar
Oda Sic. 1762
Bel. Sic. 1080

•Eki: 4 adet Fotoğraf

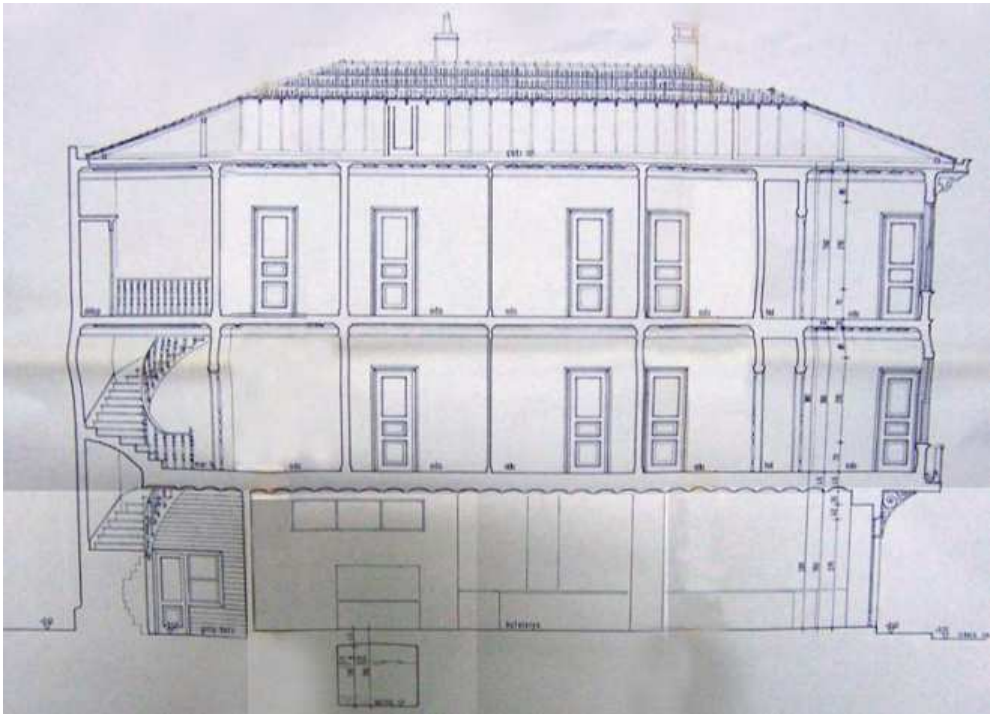
Debarcadere Oteli'nin 1996 Tarihli Restorasyon Raporu (KTVKK, 2008)

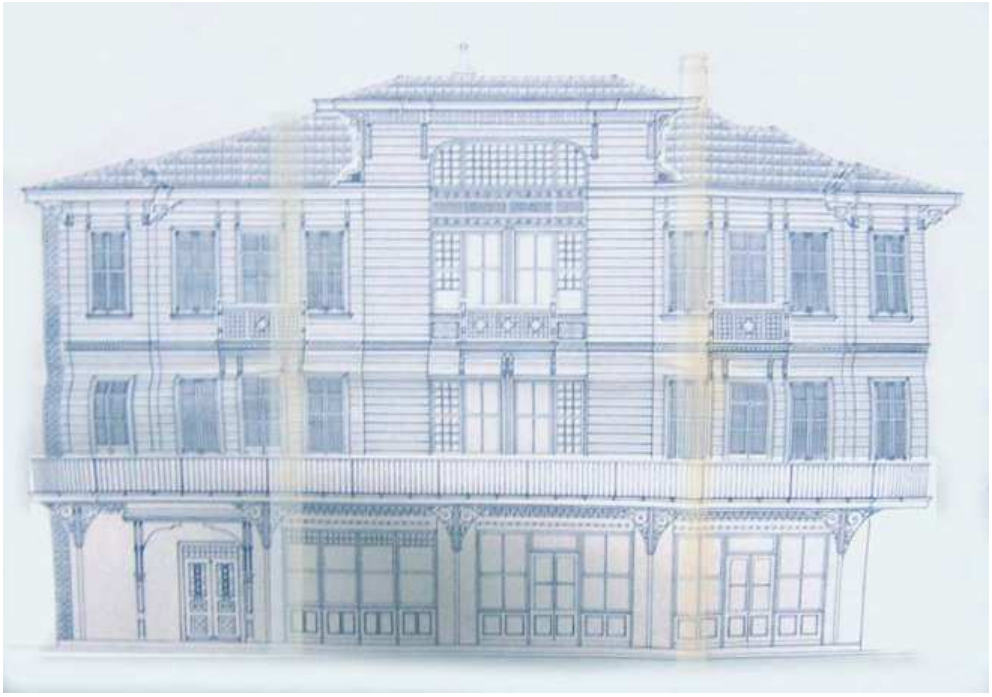
Debarcadere Oteli'nin Restitüsyon Projesinde Giriş Kat Planı (KTVKK, 2008)

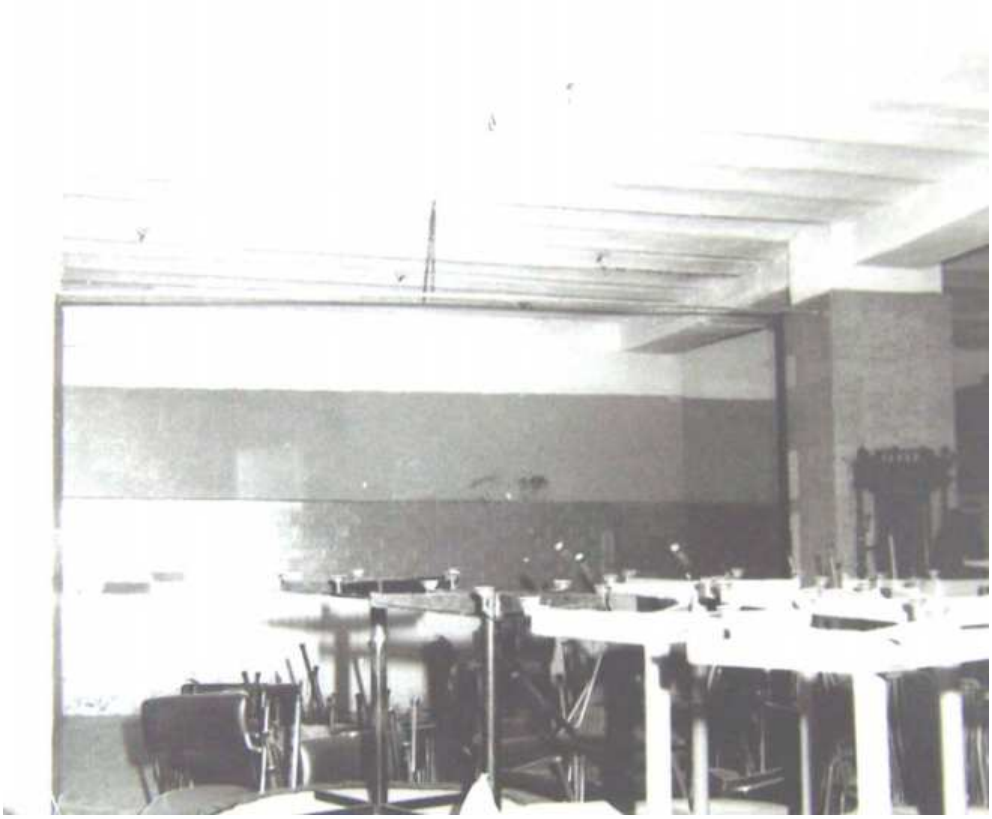
Debarcadere Oteli'nin Restitüsyon Projesinde Yatak Katı Planı (KTVKK, 2008)

Debarcadere Oteli’nin Restitüsyon Projesinde Kesiti (KTVKK, 2008)

Debarcadere Oteli’nin Restitüsyon Projesinde Doğu Cephesi (KTVKK, 2008)

Debarcadere Oteli’nin Giriş Katının Tavanı (KTVKK, 2008)

YAPININ ADI: SPLENDİD PALAS OTELİ **KATALOG NO:** 50

KONUMU: Yalı Mahallesinde, 23 Nisan Caddesi üzerinde / BÜYÜKADA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 19 Ada / 9 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1911 - Devam ediyor.

ÖZGÜN İŞLEVİ: Otel **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Otel

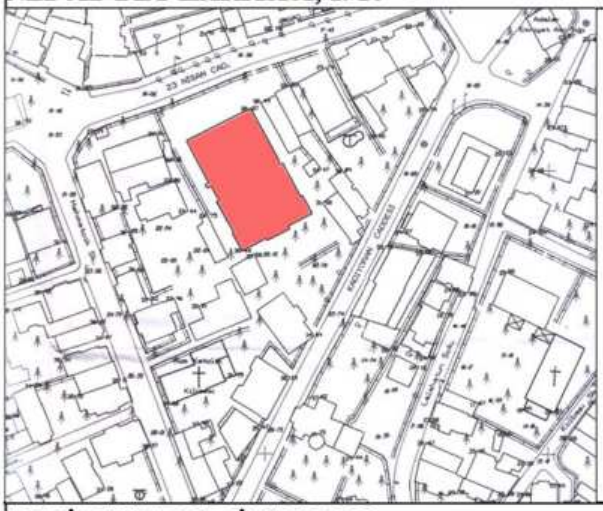
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF, 1911 (TUĞLACI, 1995a).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konum: Splendid Palas Oteli, Yalı Mahallesi'nde 23 Nisan Caddesi üzerinde bulunmaktadır.

Tarihi: Otel, 1911 tarihinde Sultan II. Abdülhamit'in veziri Sakızlı Kazım Paşa tarafından Kaludi Laskaris Kalfa'ya yaptırılmıştır (Aykut, 1994c). Otel, ilk olarak daha önce Pera'daki Tokatlıyan Oteli'nin garsonları olan Dikran, Tavit ve Onnik adlı üç Ermeni tarafından işletmeye açılmıştır. Birinci Dünya Savaşı sırasında hastane olarak kullanılan otel, mütareke yıllarında Rusya'dan gelen göçmenlere tahsis edilmiştir. 1921 Tarihinde tekrar otel olarak işletmeye açılmıştır (Tuğlacı, 1995a). Otel, 1934 Tarihli İstanbul Şehir Rehberi'nde "İspilândit Oteli" olarak belirtilmektedir. 1934 tarihindeki otel adlarının Türkçeleştirilmesi çalışmaları nedeniyle, otelin rehberde bu adla yer aldığı düşünülmektedir.

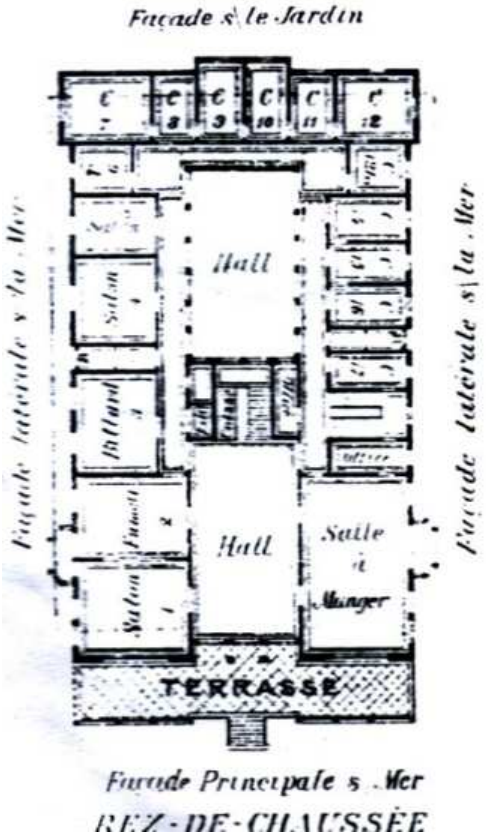
Mimari: Büyük bir bahçe içerisindeki otelin binası dikdörtgen planlıdır ve dört cephelidir. Otel olarak inşa edilen yapı, birinci sınıf bir işletmedir. Bodrum katı ile birlikte beş katlı olan yapının özgün planına göre giriş katında iki büyük holü, bir bilardo salonu, mutfağı, üç yemek salonu, bürosu ve 12 odası, üst katlarında da sadece oda ve banyoları vardır. Otelde toplam 74 oda bulunmaktadır. Biri müşteriler diğeri servis personeli tarafından kullanılan iki adet merdiveni bulunmaktadır. Yine müşteriler tarafından kullanılan bir asansörü de bulunmaktadır. 1911 Tarihli fotoğrafına göre otelin sahile inen özel bir yolu olduğu da anlaşılmaktadır. Otel işletmeye ilk açıldığı tarihten itibaren kalorifer sistemiyle ısıtılmakta ve elektrikle aydınlatılmaktadır. Bodrum katta kalorifer kazanı ve gaz motoru ile çalışan bir jeneratör bulunmaktadır (Tuğlacı, 1995a). Ahşap sistemde inşa edilen otelin cephelerinde pilastr, girland ve akantus yaprakları ile neo klasik; ahşap kepenkler ve kubbeleriyle oryantalist etkiler görülmektedir. Üst örtüsü kubbelerinde arduvaz, geriye kalan bölümlerde kiremit kaplamalı kırma çatıdır. Otelin iç dekorasyonuna da çok önem verilmiştir. Bütün eşyaları Avrupa'dan özel olarak getirtilmiştir (Tuğlacı, 1995a).

Günümüzdeki Durumu: Günümüzde otel, Kazım Paşa'nın damadının şirketi olan Hamamcıoğlu A.Ş. tarafından işletilmektedir. 1976 Tarihinde KTVKK tarafından 2. grup eser olarak kabul edilen Splendid Palas Oteli, 1978 tarihinde sadece dış cepheleri korunacak şekilde restore edilmiştir. Döşemeleri tamamen sökülüp ve kat yükseklikleri değiştirilerek, bina bodrum katı ile birlikte 8 katlı hale getirilmiştir. Odalara da banyo eklenmiştir. Böylece otel özgün plan şemasını kaybetmiştir. Ayrıca otelin arka cephesine yangın merdiveni, bahçesine de yüzme havuzu yapılmıştır (KTVKK Arşivi).

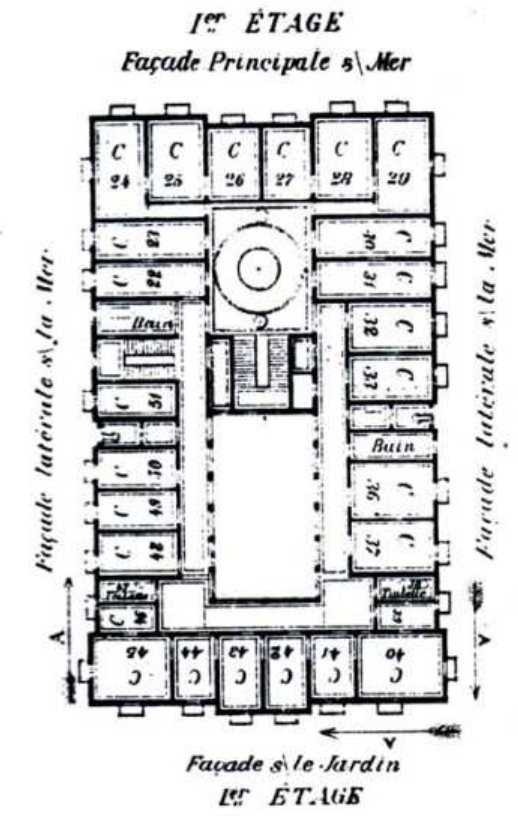
Kaynak:Nedjib Bey Haritası 1918; Halihazır Harita 2002; Aykut 1994c; Tuğlacı 1995a; KTVKK Arşivi; Yerinde Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE:** ✔ **FOTOĞRAF:** ✔ **RAPOR:** –

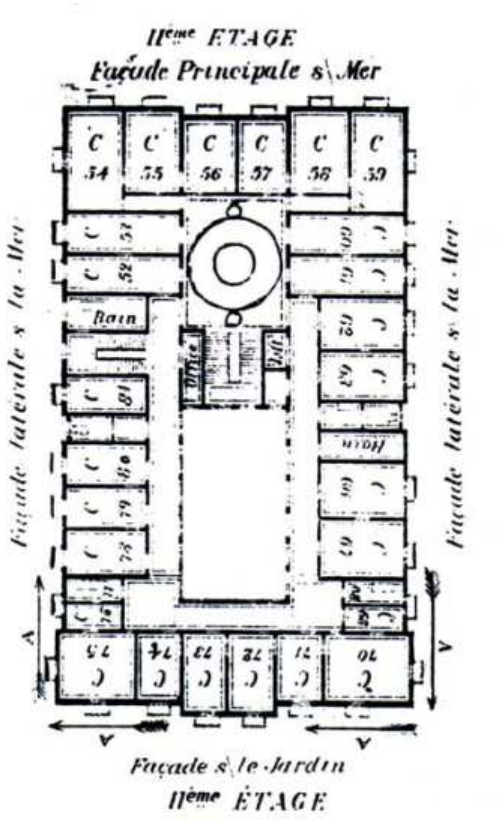
HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

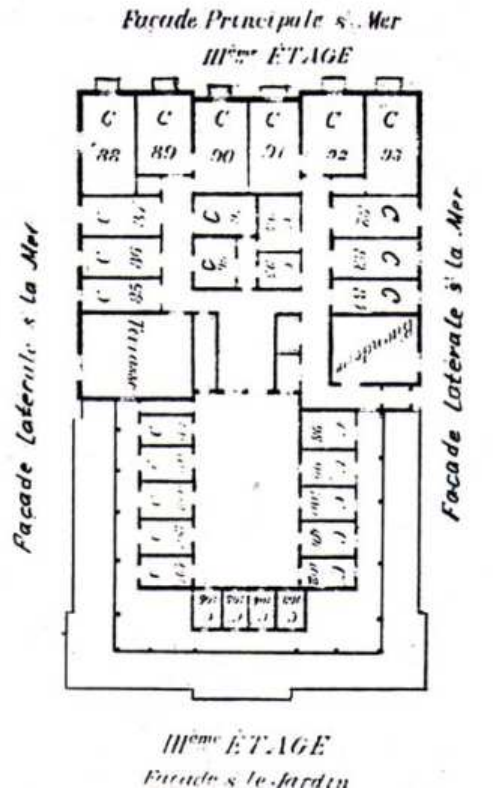
Resim 3.1 Splendid Oteli Giriş Katı Planı (Tuğlacı, 1995a)

Resim 3.1 Splendid Oteli Birinci Kat Planı (Tuğlacı, 1995a)

Resim 3.1 Splendid Oteli İkinci Kat Planı (Tuğlacı, 1995a)

Resim 3.1 Splendid Oteli Üçüncü Kat Planı (Tuğlacı, 1995a)

T. C.

KÜLTÜR BAKANLIĞI
GAYRİMENKUL ESKİ ESERLER ve ANITLAR
YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞI

K A R A R

Toplantı No. ve Tarihi : 265 - 13.2.1976
Karar No. ve Tarihi 8904 - 13.2.1976

Toplantı yeri İ S T A N B U L

İstanbul,Adalar İlçesi,Büyükada,13 pafta,19 ada, 9 parselde bulunan ve Kurulumuzun Büyükada için aldığı genel karar ile ön tesçili yapılan Splandit Otelinin kesin karar talebi hakkında Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünce gönderilen 16-9-1975 tarih ve 9453 sayılı yazı ile 22.12.1975 tarih 12210 sayılı yazı okundu,ekleri incelendi yapılan müzakeresi sonunda:

Büyükada,19 ada, 9 parselde bulunan binanın avlu düzeni ile avluya bakan cephesi de dahil olmak üzere dış cephe mimari ve duvarlarının aynen korunması şartı ile iç kısmında istenen değişiklik yapılabilecek 5505 sayılı kararımızda 2.grup olarak nitelendirilen korunması gerekli yapılardan olduğuna, ahşap olan üst katlarının eski mimariye uygun şekilde yine ahşap kaplanmasına karar verildi.

ORHAN ALSAÇ
BAŞKAN

H.KEMALİ SÖYLEMEZOĞLU
BAŞKANVEKİLİ

Oy e Akozan (Feridun)	Oy e Aktepe (Münir) Bulunmadı	Oy e Akurgal (Ekrem) Bulunmadı	Oy e Alkım (Bahadır) Bulunmadı	Oy e Alsaç (Orhan)
Oy e Eldem (Sedad H.)	Oy e Eyice (Semavi)	Oy e Kırzıoğlu (Fahrettin) Bulunmadı	Oy e Kuban (Doğan)	Oy e Kuran (Aptullah)
Oy e Orhonlu (Cengiz)	Oy e Özgel (Semra)	Oy e Söylemezoğlu (H. Kemali)	Oy e Tayla (Hüsrev)	Oy e Yenen (Mithat) Bulunmadı
Oy e Yüzgül (Naci) Bulunmadı	Oy e Kültür Müsteşarı Bilgiç (Emin)	Oy e Vakıflar Genel Müdürü Çetekli (Osman)	Oy e Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü Görçay (Hikmet)	Oy e Turizm Genel Müdürü Kezer (Aydın) Bulunmadı
Oy e Planlama ve İmar Genel Müdürü Yüceyalçın (Kayhan)				

YT.MA.

Resim 3.1 Splendid Oteli Restorasyon Kararı (KTVKK, 1978)

Resim 3.1 Splendid Oteli Cephe Detayı (KTVKK, 1978)

Resim 3.1 Splendid Oteli Çatı Detayı (KTVKK, 1978)

Resim 3.1 Splendid Oteli Sökülen Döşemeleri (KTVKK, 1978)

Resim 3.1 Splendid Oteli Sökülen Döşemeleri (KTVKK, 1978)

YAPININ ADI: HOTEL De La PLAGE (PLAJ OTELİ) **KATALOG NO:** 51

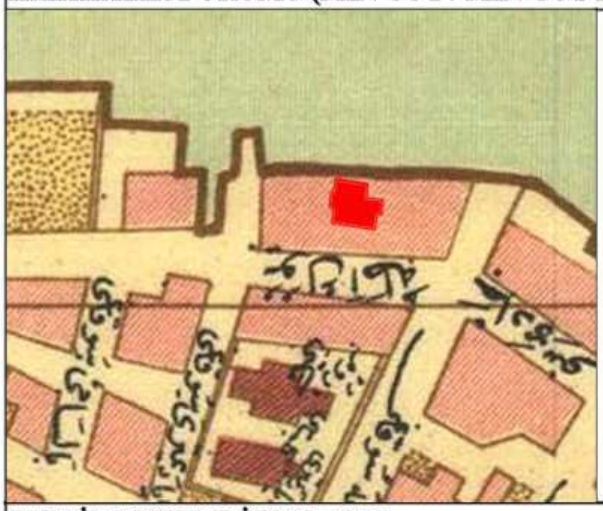
KONUMU: Yalı Mahallesinde, Altınordu Sokağı üzerinde / BÜYÜKADA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 36 Ada / 4 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1870 - 1980?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Otel **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

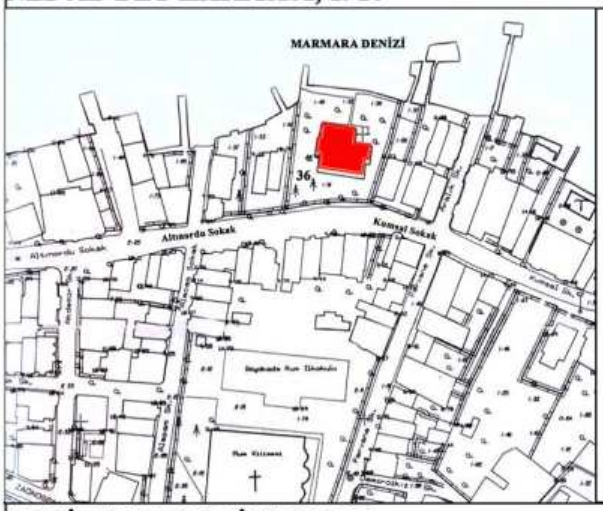
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF, 1980 (GÜLERSOY, 1997).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konum: Plaj Oteli, Büyükada'da Yalı Mahallesi'nde ve Altınordu Sokağı üzerindedir.

Tarihi: Nikolaki Seferoğlu tarafından 1870 tarihinde inşa ettirilmiştir (Tuğlacı, 1995a).

Mimarisi: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Nedjib Bey Haritası'nda (1918) otelin yerinde yapıların bulunduğu anlaşılmaktadır ancak binaların sınırları ve işlevleri belirtilmemiştir. Sınırları sahile ve Altınordu Sokağı'na sınır olan otelin, düzgün geometrik bir planı yoktur. Pars Tuğlacı'ya (1995a) göre yapı, otel olarak inşa edilen yapının 30 odası bulunmaktadır. Ayrıca geniş bir lobisi, müzikli restoranı, kahvaltı salonu, kuaförü, üç katında ayrı oturma salonları ve deniz cephesinde "camlı köşkü" vardır. Ahşap sistemde inşa edilen otel giriş katı ile birlikte toplam dört katlıdır. Cephelerinde ahşap kepenkli ince uzun pencereleri ve balkon korkulukları ile oryantalist, giriş katındaki kolonları, kolon başlıkları, giriş kapısı ve eğrisel hatlarıyla neo klasik özellikleri bir arada taşımaktadır. Üst örtüsü kiremit kaplamalı kırma çatıdır.

Günümüzdeki Durumu: Satış ve veraset yoluyla sık sık el değiştiren otel, 1971 tarihinde Hatice Akdağ, Akil Ün ve Ziya Bostancı'nın mülkiyetine geçmiştir. Yapı, 1980'li tarihlere kadar otel olarak kullanılmaya devam etmiştir (Tuğlacı, 1995a). Ancak 1934 tarihli İstanbul Şehir Rehberi'nde otelin adı bulunmamaktadır. Plaj Oteli Orhan Türker'e (2004c) göre 1980'li, Çelik Gülersoy'a (1997) göre 1990'lı yıllarda bir yangın sonucu tamamen yok olmuştur. Günümüzde Plaj Oteli'nin yerinde apartman olarak kullanılan yeni bir bina bulunmaktadır.

Kaynak:Nedjib Bey Haritası 1918; Halihazır Harita 2002; Tuğlacı 1995a; Gülersoy 1997; Türker 2004c; Yerinde Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** ✓ **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

Resim 3.1 1918 Tarihinde Plaj Oteli'nin Giriş Cephesi (Tuğlacı, 1995a)

Resim 3.2 1980 Tarihinde Plaj Oteli'nin Giriş Cephesi (Tuğlacı, 1995a)

YAPININ ADI: GIACOMO OTELİ **KATALOG NO:** 52

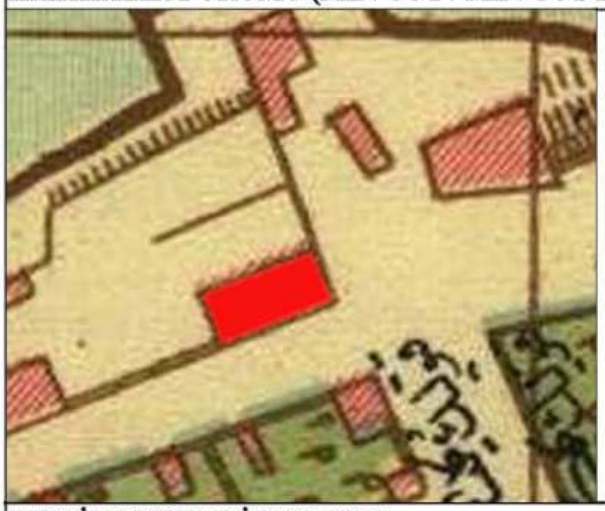
KONUMU: Meşrutiyet Mahallesinde, 23 Nisan Caddesi üzerinde / BÜYÜKADA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 120 Ada / 6 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1860 - 1908

ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

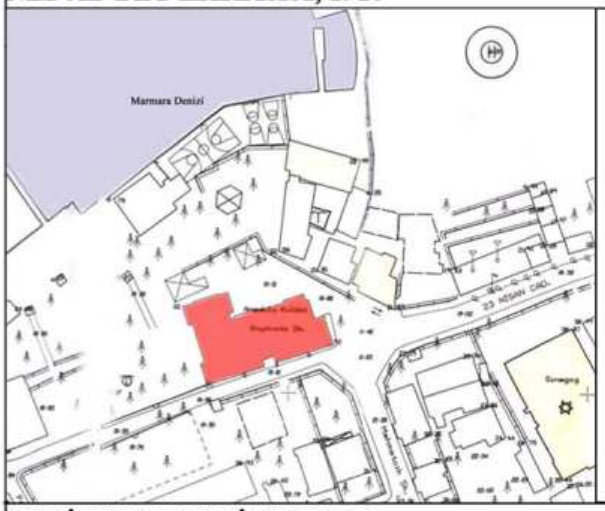
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF, 1860 (Gülersoy, 1997).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konumu: Giacomo Oteli, Büyükada'da Meşrutiyet Mahallesi'nde ve 23 Nisan Caddesi üzerinde yer almaktadır.

Tarihi: Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Çelik Gülersoy'un (1997), 1860'lı yıllara tarihlendirdiği bir kartpostala göre Giacomo Oteli bu tarihte ilk binasında hizmet vermektedir. Otelin ilk sahibi bilinmemekle beraber, otelin ilk sahibinin adını taşıdığı düşünülmektedir. Daha sonra otel, Logotheti Ailesi tarafından işletilmeye başlanmıştır. Logotheti Ailesi otelin yanındaki Comidas Malikanesi'de kiralayarak işletmenin kapasitesini artırmışlardır. Logotheti Ailesi'nin Giacomo Oteli'ni işletmeye başladığı tarih tam olarak bilinmemektedir. Ancak Çelik Gülersoy'un (1997) 1800'lü yılların sonu olarak tarihlendirdiği bir kartpostalda ve Pars Tuğlacı'nın (1995a), 1900 yılına tarihlendirdiği bir başka kartpostalda Comidas Malikânesi'nin üzerinde "Hôtel Giacomo" tabelası vardır.

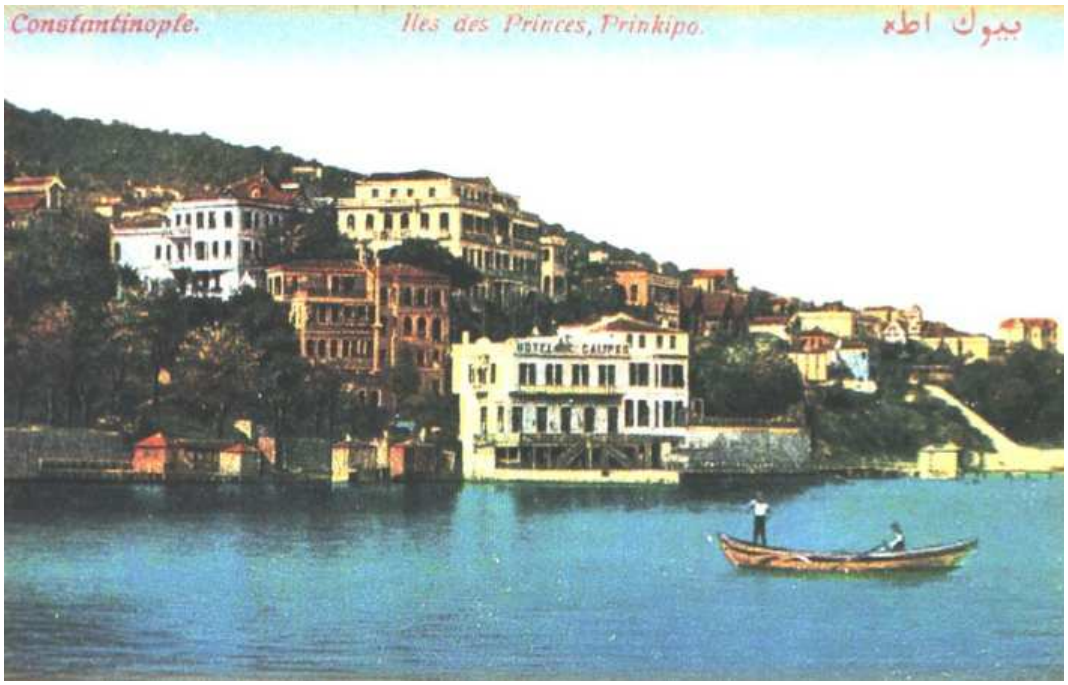
Mimarisi: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Giacomo Oteli'nin ilk binası bodrum katıyla birlikte dört katlıdır ve ahşap sistemde inşa edilmiştir (Gülersoy, 1997). Yapının özgün işlevi bilinmemektedir ancak genel görünümü itibari ile konut olarak inşa edildiği düşünülmektedir. Otelin ikinci binasının da "Comidas Malikânesi" adını taşıması nedeniyle konut olarak inşa edildiği anlaşılmaktadır. Bu binanın 1908 tarihindeki yangında tamamen yok olması nedeniyle de ahşap sistemde inşa edildiği düşünülmektedir. Oldukça büyük bir kütlesi olan otelin dört ya da beş katlı bir yapı olduğu tahmin edilmektedir. Cepheleri genel görünümü itibariyle neo klasik özellikler taşımaktadır. Sahile oldukça yakın olan yapının özel bir plajı vardır. 1907 Tarihli ilanına göre doğu yemekleri servisi de vardır (Türker, 2004c).

Günümüzdeki Durumu: Giacomo Oteli'nin her iki binası da, 1908 tarihinde Meşrutiyet Mahallesi'nin büyük bir alanını kaplayan yangında tamamen yok olmuştur. Aynı tarihte otelin arazisi İngiltere'deki bir yat kulübü tarafından satın alınmıştır (Deleon, 2003) ve otelin ilk binasının yerine kulübün bir şubesi olarak kullanılacak olan yeni bir bina inşa edilmiştir (Türker, 2004c). Comidas Malikanesi'nin arazisi de kulübün bahçesi yapılmıştır. Günümüzde artık Türk sermayesiyle işletilen kulüp "Anadolu Yat Kulübü" adıyla, 1908 tarihinde inşa edilen binasında ve bahçesinde hizmet vermeye devam etmektedir. 1934 Tarihli İstanbul Şehir Rehberi'nden "Cakamo Oteli" adının da, Çankaya Caddesi üzerindeki başka bir otele verildiği anlaşılmaktadır.

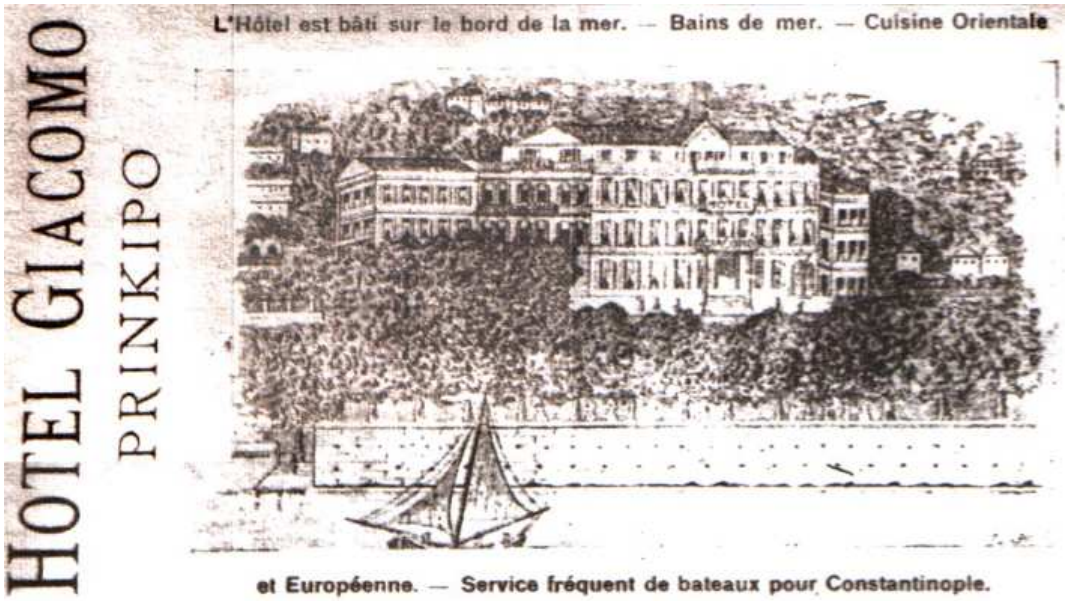
Kaynak: Nedjib Bey Haritası 1918; Halihazır Harita 2002; Deleon 2003; Gülersoy 1997; Tuğlacı 1995a; Türker 2004c; İstanbul Rehberi 1934; Yer. Tespit. Çalış.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** ✓ **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

Resim 3.1 Giacomo Oteli'nin Bulunduğu 1900 Tarihli Kartpostal (Tuğlacı, 1995a)

Resim 3.2 Giacomo Oteli'nin 1907 Tarihli Reklamı (Türker, 2004)

YAPININ ADI: BÜYÜK CALYPSO OTELİ (I) **KATALOG NO:** 53

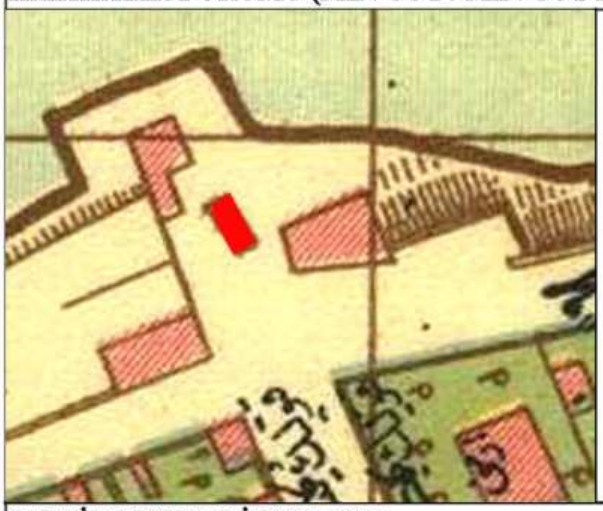
KONUMU: Yalı Mahallesinde, Merdiven Sokak (günümüzde Gülistan Caddesi) üzerinde / BÜYÜKADA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 120 Ada / 2 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1881 - 1901?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

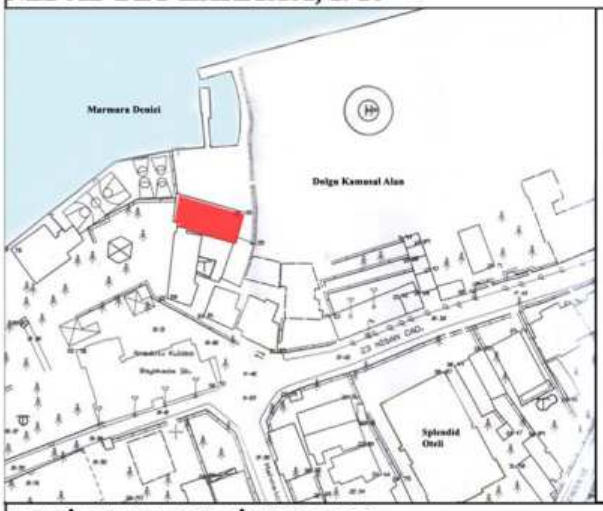
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF, 1900 (TUĞLACI, 1995a).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konum: Büyük Calypso Oteli, Büyükada'da Yalı Mahallesi'nde ve Merdiven Sokak'ın (Gülistan Caddesi) üzerinde yer almaktadır.

Tarihi: Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak 1881 tarihli Annuaire Oriental'den Rum asıllı Payanot Terzakopoulo yönetiminde hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Mimarisi: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Yapının özgün işlevi bilinmemektedir. Ancak küçük bir işletme olan otelin genel görünümü itibariyle konut olarak inşa edildiği düşünülmektedir. Büyük Calypso Oteli'nin binası dikdörtgen planlı ve dört cephelidir. Pars Tuğlacı'nın (1995a), 1900 yılı olarak tarihlendirdiği bir kartpostallarda otelin, sahil kenarında olduğu anlaşılmaktadır. Üç katlı olan otel, ahşap sistemde inşa edilmiştir (Gülersoy, 1997). Kayıkların yanaşabildiği özel bir iskelesi vardır. Otelin girişi deniz cephesindendir ve binaya iki kollu bir merdiven ile ikinci kattan girilmektedir. Giriş kapısının önünde büyük bir terası bulunmaktadır. Binanın üçüncü katı, çıkmalarla genişletilmiştir ve güney cephesinde küçük bir balkonu vardır. Sade bir görünüme sahip olan otel, genel görünümü ile geleneksel özellikler taşımaktadır. İnce uzun ahşap kepenkli ve giyotin pencereleri ile çıkmaları karakteristik cephe özellikleridir. Güney cephesindeki balkonu ise cephe bütününden farklı olarak oryantalist süslemelere sahiptir. Üst örtüsü de kiremit kaplamalı kırma çatıdır. İskelesinin yanında deniz hamamları bulunmasından dolayı, otelin müşterilerine denize girme imkânı sunduğu da anlaşılmaktadır.

Günümüzdeki Durumu: Otelin kapandığı ve binasının yok olduğu tarih tam olarak bilinmemektedir. Annuaire Oriental'de Büyük Calypso Oteli'nin ilanları aynı adres ve aynı işletmecinin adıyla 1914 tarihine kadar devam etmektedir. Ancak Pars Tuğlacı (1995a), 1901 tarihinde Yalı Mahallesi'nin büyük bir bölümünü kaplayan yangında otelin tamamen yandığını ve Payanot Terzakopoulo'nun yine aynı sokak üzerindeki başka bir binada yine Calypso Oteli adıyla otel işletmeciliğine devam ettiğini belirtmektedir. Günümüzde ise Büyük Calypso Oteli'nin yerinde konut olarak kullanılan yeni bir bina bulunmaktadır.

Kaynak: Nedjib Bey Haritası 1918; Halihazır Harita 2002; Tuğlacı 1995a; Gülersoy 1997; Annuaire Oriental 1881-1914; Yerinde Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: CALYPSO OTELİ **KATALOG NO:** 54

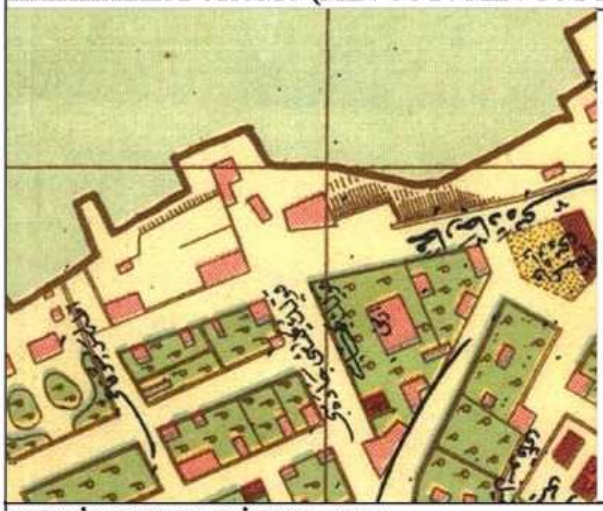
KONUMU: Yalı Mahallesinde, 23 Nisan Caddesi üzerinde / BÜYÜKADA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 21 Ada / 17 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1901 - 1930?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

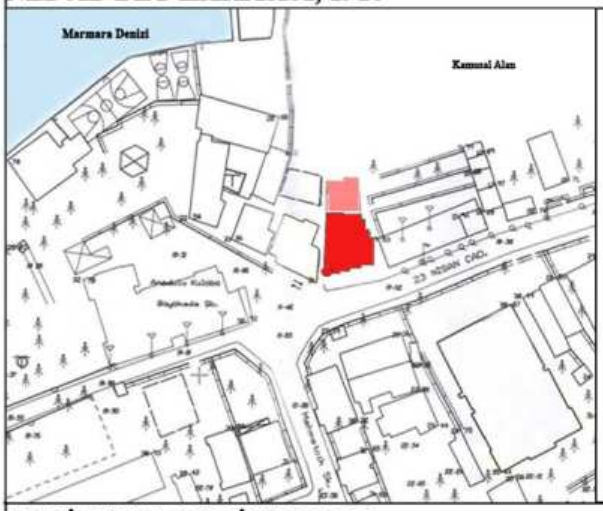
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF, TARİHSİZ (GÜLERSOY, 1997).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

Konum: Calypso Oteli, Büyükada'da Yalı Mahallesi'nde Macar Caddesi (günümüzde 23 Nisan Caddesi) üzerinde yer almaktadır.

Tarihi: Otel, Pars Tuğlacı'ya (1995a) göre 1901 tarihinde açılmıştır ve ilk işletmecisi Panayot Terzakopulo'dur. Cumhuriyet Dönemi'nde otelin adı "Akasya Oteli" olarak değiştirilmiştir (Türker, 2004c). 1930 Tarihinde Yunanistan Başbakanı Elefterios Venizelos'u ağırlayan Akasya Oteli'nin (Tuğlacı, 1995a), 1934 tarihinde İstanbul Şehir Rehberi'nde yer almamasından dolayı bu tarihten önce kapandığı anlaşılmaktadır.

Mimari: Otel ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Nedjib Bey Haritası'nda (1918), otelin düzgün geometrik bir planının olmadığı görülmektedir. Deniz seviyesinden yüksekte ve bir yamacın üzerine yapılmıştır. Giriş katı ile birlikte üç katlı olan otel, ahşap sistemde inşa edilmiştir. Yapının özgün işlevi bilinmemektedir ancak genel görünümü itibariyle konut olarak inşa edildiği düşünülmektedir. Hareketli bir cephe görünümüne sahip otelin 23 Nisan Caddesi üzerindeki cephesinde bir kulesi bulunmaktadır. Otelin fotoğraflarında bu kulesinin üst örtüsünün külah şeklinde olduğu görülmektedir. Pars Tuğlacı'ya (1995a) göre 1975 tarihinden önce kulenin üst örtüsü yıkılarak ya da yanarak yok olmuştur. Ahşap kepenkli pencereleri, üçgen çıkmaları, sivri kemerleri ve payandaları ile geleneksel bir görünüme sahip Akasya Oteli'nin üst örtüsü de kiremit kaplamalı kırma çatıdır.

Günümüzdeki Durumu: 1930 – 1934 Tarihleri arasında kapandığı anlaşılan Akasya Oteli'nin, binası da 1979 tarihinde Yalı Mahallesi'nin büyük bir bölümünü etkisi altına alan yangında tamamen yok olmuştur. Günümüzde Akasya Oteli'nin yerinde kötü bir rekonstrüksiyonu bulunmaktadır ve söz konusu yapı konut olarak kullanılmaktadır.

Kaynak:Nedjib Bey Haritası 1918; Halihazır Harita 2002; Gülersoy 1997; Tuğlacı 1995a; Türker 2004c; Yerinde Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: YABANCILAR OTELİ (HÔTEL DES ETRANGERS) **KATALOG NO:** 55

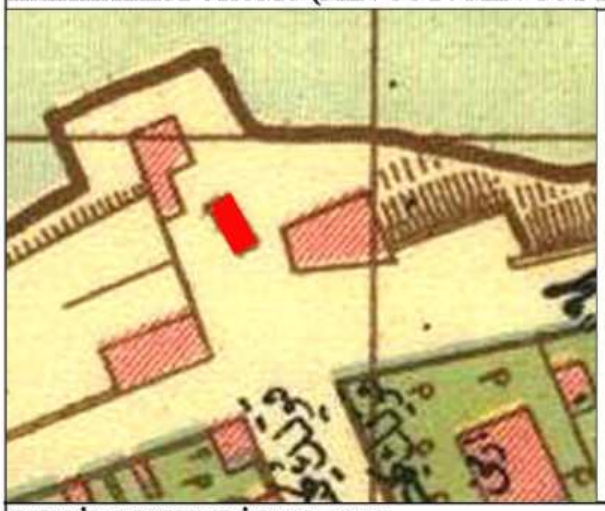
KONUMU: Yalı Mahallesinde, Gülistan Caddesi üzerinde / BÜYÜKADA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 120 Ada / 2 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1901 - 1976

ÖZGÜN İŞLEVİ: Otel olduğu düşünülüyor. **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

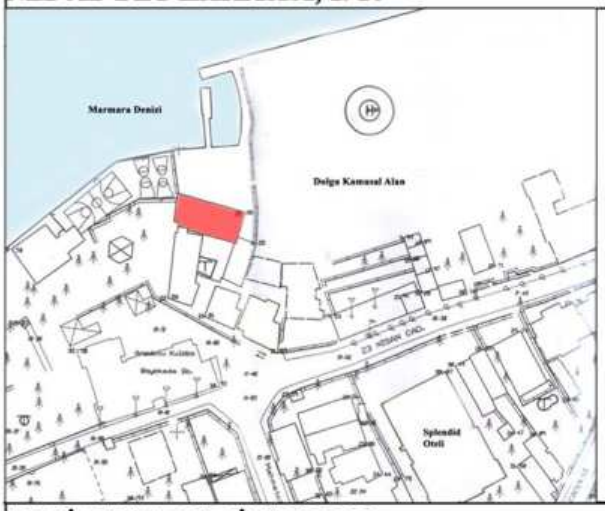
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

KARTPOSTAL, 1901 (TUĞLACI, 1995a).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konum: Yabancılar Oteli (Hôtel des Etrangers), Büyükada'da Yalı Mahallesi'nde ve Gülistan Caddesi üzerinde yer almaktadır.

Tarihi: Pars Tuğlacı'ya göre (1995a) otel 1901 tarihinde yanan Calypso Oteli'nin arsasına, aynı tarihte Yunan asıllı Miltiyadis tarafından inşa ettirilmiştir. 1934 Tarihinde otel adlarının Türkçeleştirilmesi çalışmaları sırasında "Sümer Palas Oteli" adını almıştır. Nitekim 1930 tarihli Annuaire Oriental'de Hôtel des Etrangers adıyla anılan yapı, 1948 tarihli Annuaire Oriental'de "Sümer Palas Oteli" adıyla kayıtlıdır.

Mimarisi: Otel ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve otelin plan şemasının korunmaması nedeniyle, yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Yapının Sümer Palas Oteli olarak kullanıldığı halini belgeleyen 1980 tarihinde hazırlanan rölöveleri, otelin plan şeması hakkında kısmen bilgi verebilmektedir (KTVKK Arşivi). Rölövelere göre otel "U" planlıdır ve büyük bir avlusu vardır. Binanın kuzey cephesindeki (deniz cephesi) kütlesi beş katlı, batı cephesindeki kütlesi ise altı katlıdır. Bodrum katında depolar, giriş katında salonlar ve mutfak, birinci katında salonlar ve depolar, üst katlarda da odalar ve ortak kullanılan banyolar vardır. Kâgir sistemde inşa edilen otelin girişi kuzey cephesindedir ve binaya iki kollu bir merdiven ile ikinci kattan girilmektedir. Bu özelliği ile otel, kendisinden önce arsasında bulunan Calypso Oteli benzerlik göstermektedir. Yapının özgün işlevi bilinmemektedir ancak yapının genel görünümü itibariyle otel olarak inşa edildiği düşünülmektedir. Balkonları, terasları ve çatısındaki alınlıkları ile neo klasik özellikler taşıyan otel, sade bir görünüme sahiptir. Üst örtüsü parapet ve alınlıklarla gizlenmiş kiremit kaplamalı kırma çatıdır.

Günümüzdeki Durumu: Satış ve veraset yoluyla sık sık el değiştiren yapı, Vartanyan Ailesi tarafından 1976 tarihine kadar otel olarak işletilmiştir. 1981 Tarihinde Gürel Ailesi tarafından satın alınan yapı, 1987 Tarihinde KTVKK'nun izniyle sadece dış duvarları korunarak, 23 daireli bir apartmana dönüştürülmüştür. 1990 Tarihinde batı cephesine balkonlar eklenmiştir (KTVKK Arşivi). Yapı günümüzde halen konut olarak kullanılmaktadır.

Kaynak: Nedjib Bey Harita 1918;Halihazır Harita 2002;Annuaire Oriental 1881-1948;KTVKK Arşivi;Tuğlacı 1995a;Yer. Tes. Çalış.

EKLER: **RÖLÖVE:** ✔ **FOTOĞRAF:** ✔ **RAPOR:** -

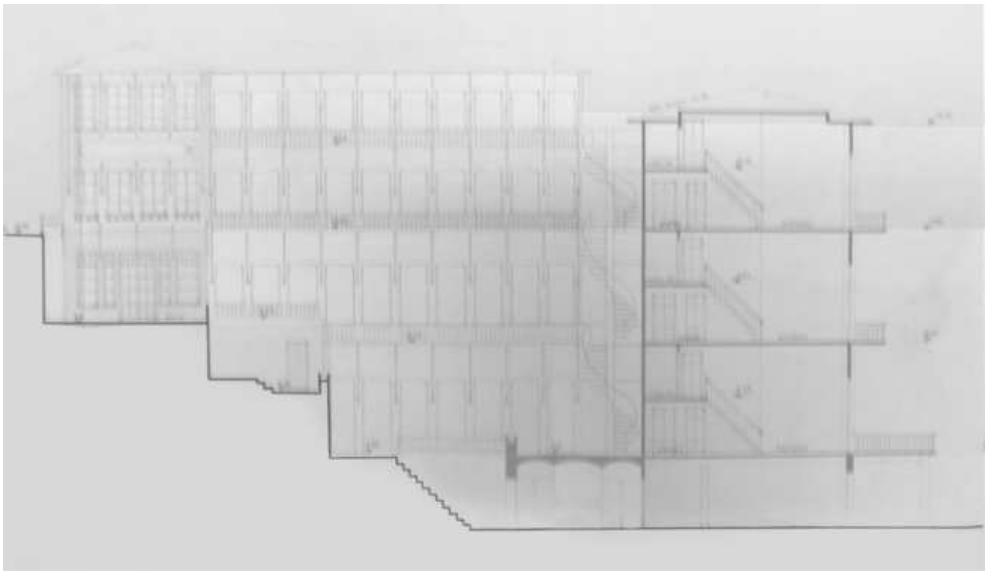
HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

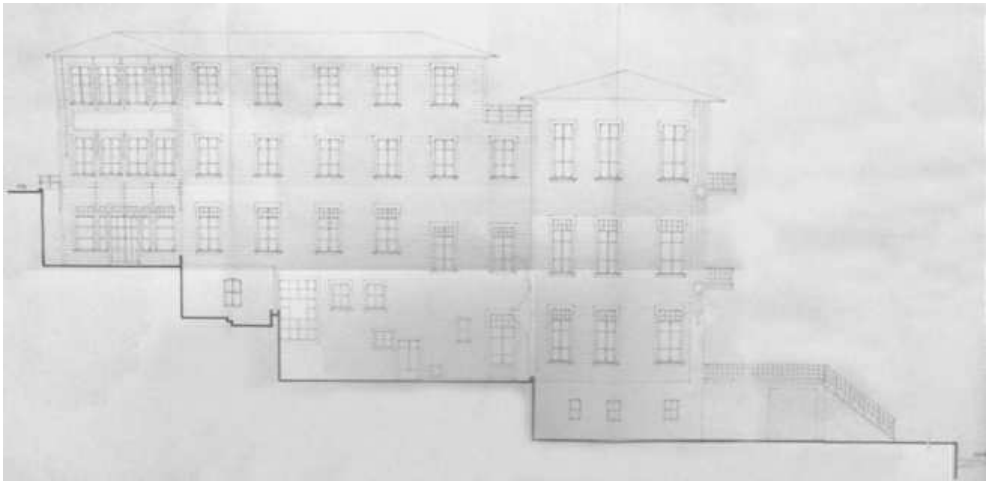
Sümer Palas Oteli Giriş Kat Planı (KTVKK, 2007)

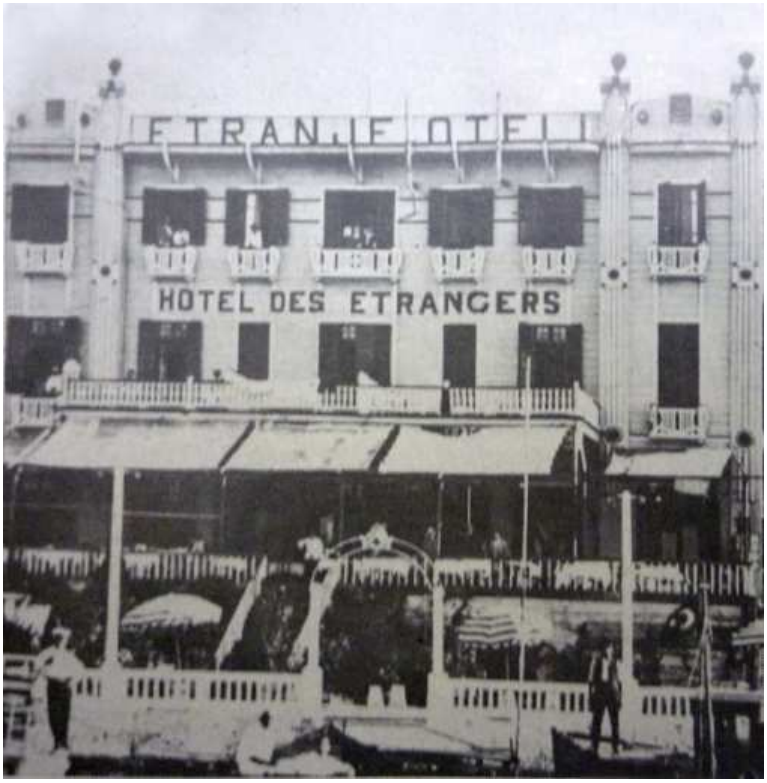
Sümer Palas Oteli Yatak Katı Kat Planı (KTVKK, 2007)

Sümer Palas Oteli Boyuna Kesiti (KTVKK, 2007)

Sümer Palas Oteli Doğu Cephesi (KTVKK, 2007)

1933 Tarihinde Hôtel des Etrangers'in Deniz Cephesi (Tuğlacı, 1995a)

YAPININ ADI: YABANCILAR OTELİ (HÔTEL DES ETRANGERS) **KATALOG NO: 56**

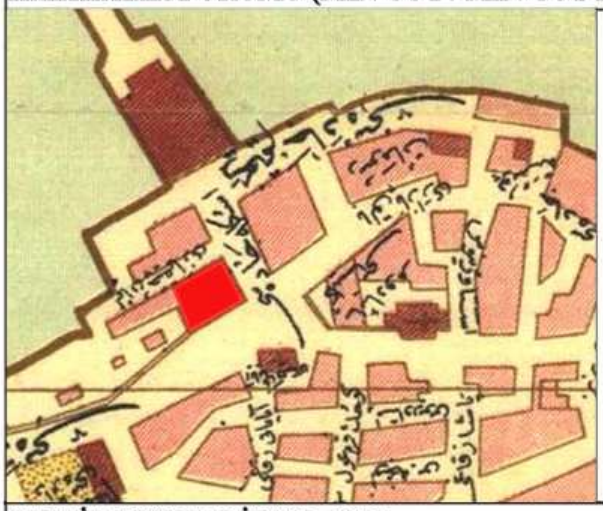
KONUMU: Yalı Mahallesinde, Macar Caddesi (günümüzde 23 Nisan Caddesi) üzerinde / BÜYÜKADA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 21 Ada / 1 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1885 - Devam ediyor.

ÖZGÜN İŞLEVİ: Otel olduğu düşünülüyor. **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Otel

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF, 1988 (TUĞLACI, 1995a).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konum: Yabancılar Oteli (Hotel des Etrangers), Büyükada'da Yalı Mahallesi'nde Macar Caddesi (günümüzde Gülistan Caddesi) üzerinde yer almaktadır.

Tarihi: Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak 1885 tarihli Annuaire Oriental'de adının bulunmasından dolayı bu tarihte hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır. Annuaire Oriental'de (1885 – 1894) otelin işletmecisinin Ap. Argiropoulos olduğu belirtilmektedir. Annuaire Oriental'de 1894 tarihinden sonra otelin adı bulunmamaktadır. 1894 Tarihinde Adalarda meydana gelen depremde çok zarar görmesi nedeniyle kapandığı düşünülmektedir. Nitekim 1894 tarihinde zarar gören yapıların içinde Hotel des Etrangers de bulunmaktadır (Çalık, 2004).

Çelik Gülersoy'a (1997) otel daha sonra "Ankara Oteli" adıyla işletilmiştir. Otelin Ankara Oteli adını Cumhuriyet Dönemi'nde aldığı düşünülmektedir. Nitekim Pars Tuğlacı (1995a), Ankara Palas Oteli'nin ilk sahibi Yuvanoğlu Nikola Seferoğlu'na ait kayıt belgesinin 14 Nisan 1932 tarihli olduğunu belirtmektedir. Ancak 1934 Tarihli İstanbul Şehir Rehberi'nde "Ankara Oteli" ya da "Ankara Palas Oteli" adları bulunmamaktadır.

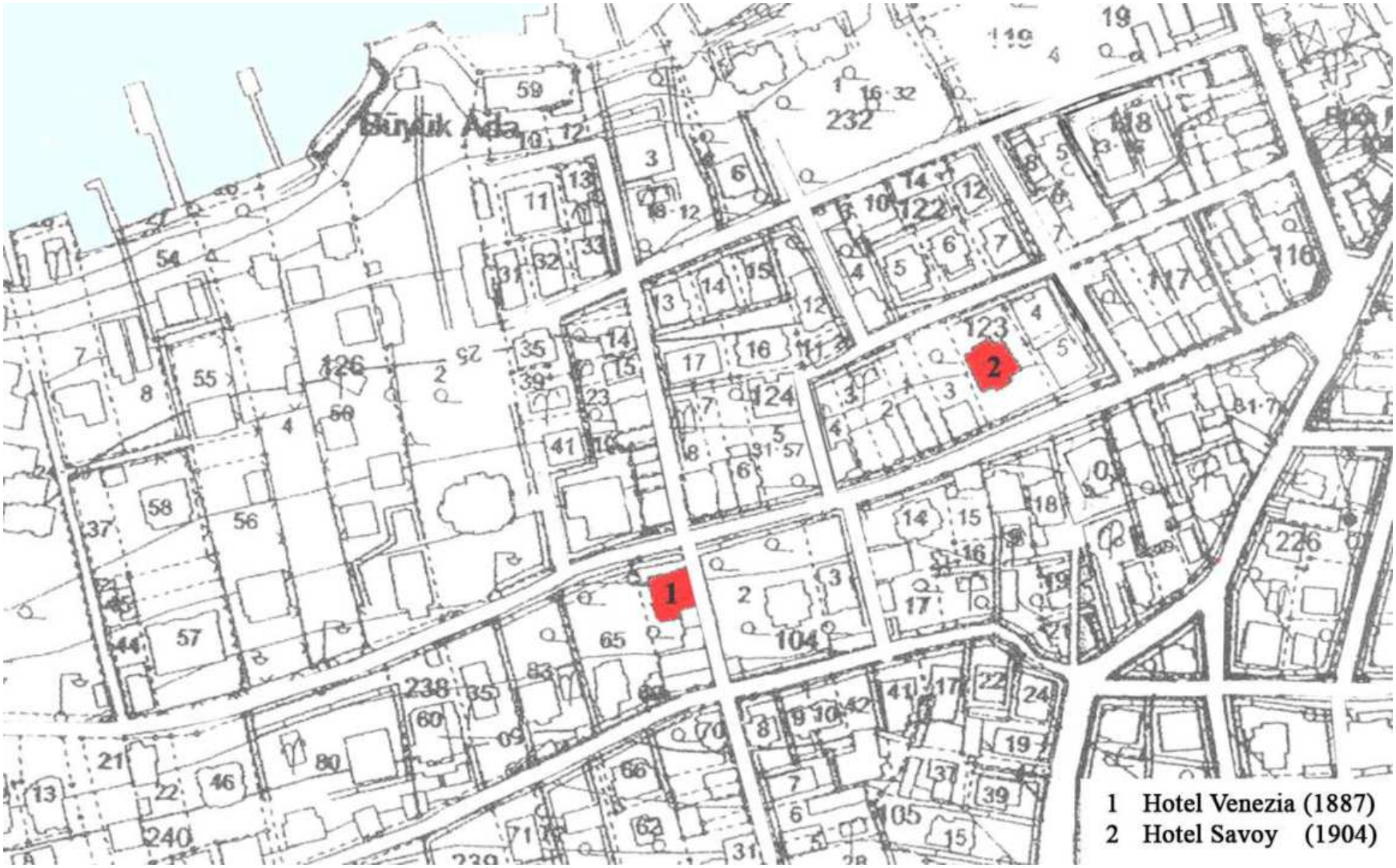
Mimarisi: Düzgün geometrik bir formu olmayan otelin, üç cepheli bir binası vardır. Otelin 1983 tarihli rölövesinden giriş katında bir pastanesi ve yedi adet dükkânının; birinci katında mutfak ve salonlarının ve yatak katlarında dördü süit olmak üzere toplam 16 odasının olduğu anlaşılmaktadır. Odalarda banyo bulunmaması ve her katta ortak kullanılmak üzere üç adet banyo olması, bu rölövenin otelin özgün planına yakın olduğunu düşündürmektedir. Bodrum, dükkân, giriş ve iki yatak katı ile birlikte toplam beş katlı olan otel kâgir sistemde inşa edilmiştir. Cephelerinin genel görünümü nedeniyle otel olarak inşa edildiği düşünülmektedir. Cephelerini modüler olarak bölen pilastrları, pilastr başlıkları, küçük balkonları ve çatı alınlıkları ile neo klasik özellikler taşıyan cepheleri sade bir görünüme sahiptir. Kiremit kaplamalı kırma çatısı dışarıdan algılanmayacak şekilde parapet ve alınlıklarla gizlenmiştir.

Günümüzdeki Durumu: Günümüzde halen Prenses Oteli (Hotel Princess) adıyla işletilen binanın 1983 tarihinde KTVKK'nun izniyle dış duvarları korunarak, plan düzeni değiştirilmiştir. 1989 Tarihinde bahçesine yüzme havuzu ve pergola yapılmıştır. 1990 Tarihinde kaçak olarak ikinci bodrum kat, çatı katı ve yangın merdiveni eklenmiştir. 1991 Tarihinde KTVKK'nun onayladığı proje kapsamında otelin 24 odalı kapasitesi 35 odaya çıkarılmıştır (KTVKK Arşivi).

Kaynak:Nedjib Bey Haritası 1918; Halihazır Harita 2002; Annuaire Oriental (1885 - 1914); Çalık 2004; Gülersoy 1997; KTVKK Arşivi 2007; Tuğlacı 1995a; Yer. Tespit Çalış.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

Harita 3.11 Büyükada Meşrutiyet Mahallesi Otelleri (Halihazır Harita, 2002)

YAPININ ADI: SAVOY OTELİ **KATALOG NO:** 57

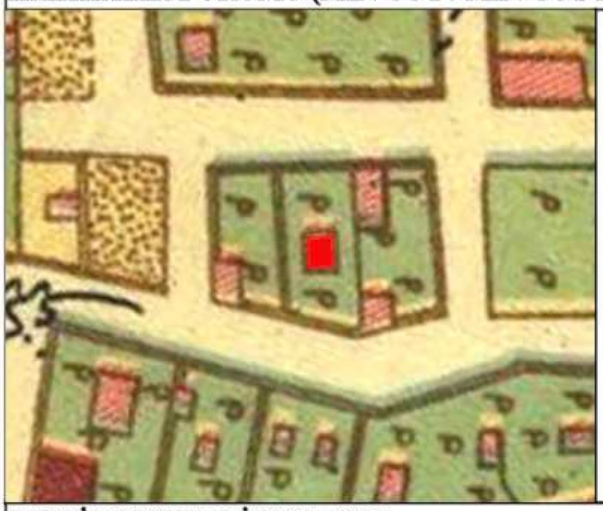
KONUMU: Meşrutiyet Mahallesinde, Çankaya Caddesi üzerinde / BÜYÜKADA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 123 Ada / 2 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: (1904 / 1923?) - (1939 / 1977?)

ÖZGÜN İŞLEVİ: Konut olduğu düşünülüyor. **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

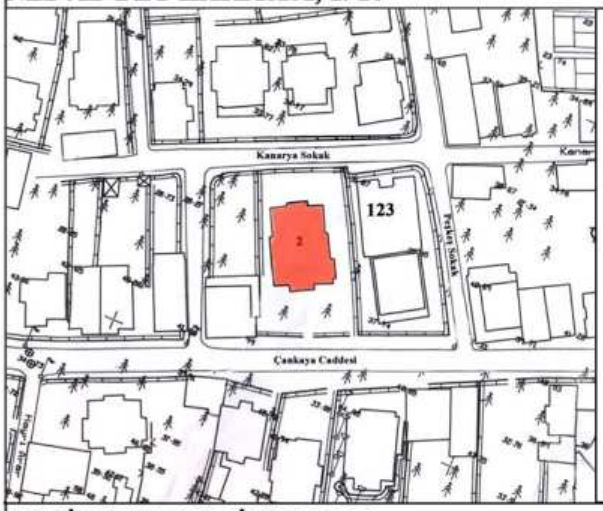
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF, 1934 (TUĞLACI, 1995a).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

GÖRSEL BELGE, 2008

Konum: Savoy Oteli, Büyükada'da Meşrutiyet Mahallesi'nde Çankaya Caddesi üzerinde yer almaktadır.

Tarihi: Yapı, 19. Yüzyılda Panciri Efendi tarafından yaptırılmıştır. Ancak yapının otel olarak kullanılmaya başlandığı tarih tam olarak bilinmemektedir. Pars Tuğlacı'ya (1995a) göre, yapı 1904 tarihinde Şeyh Ebûlhüda tarafından satın alındıktan sonra, Vartan Vartanyan tarafından otel olarak işletilmeye başlanmıştır. Orhan Türker'e (2004c) göre ise, Cumhuriyet döneminde otele dönüştürülmüştür. 1934 Tarihinde İstanbul Şehir Rehberi'nde "Savoy Oteli" adı ile belirtilen otel, aynı tarihte otel isimlerinin Türkçeleştirilmesi sırasında "Turing Oteli" adını almıştır (Tuğlacı, 1995a).

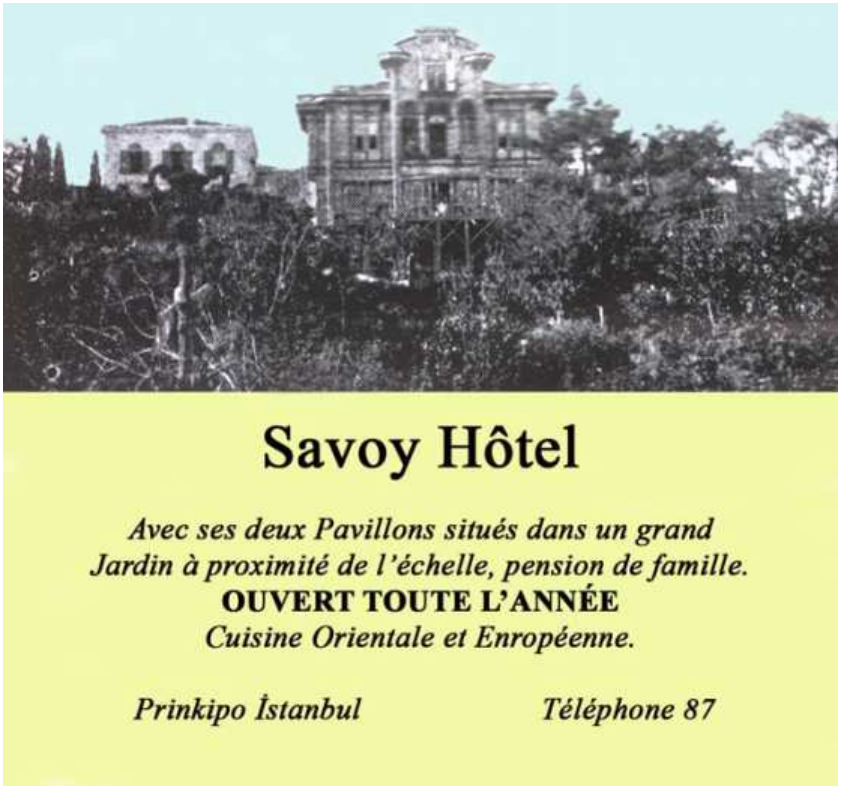
Mimarisi: Savoy Oteli'nin binasının özgün işlevi tam olarak bilinmemektedir. Ancak yapının, genel görünümü ve 19. yüzyılda inşa edilip 20. yüzyılda otel olarak kullanılmaya başlandığı bilgileri doğrultusunda özgün işlevinin konut olduğu düşünülmektedir. Nedjib Bey Haritası'ndan (1918) büyük bir bahçe içerisinde yer alan otelin dikdörtgen planlı ve dört cepheli olduğu görülmektedir. Giriş katı ve cihannüması ile birlikte dört katlı olan otel, ahşap sistemde inşa edilmiştir. Otelin cepheleri pencere düzenleri, kolonları, kolon başlıkları ve cihannümasının üzerindeki çatı biçimlenişi ile neo klasik özellikler taşımaktadır. Üst örtüsü kiremit kaplamalı kırma çatıdır. Otelin bir ilanına göre aile pansiyonu niteliğindeki işletmenin bahçesinde iki küçük pavyonu bulunmaktadır. Bütün bir sene boyunca açıktır ve hem doğu hem de Avrupa yemekleri servis edilmektedir.

Günümüzdeki Durumu: Otelin kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Orhan Türker'e (2004c) göre 1939 tarihinde, Pars Tuğlacı'ya göre ise 1977 tarihinde kapanmıştır. 1977 Tarihinde Nezahat Demir tarafından satın alınan yapı (Tuğlacı, 1995a), aynı yıl içinde KTVKK'nın da onay vermesi üzerine sahibi tarafından yıktırılmış (KTVKK Arşivi), yerine kötü bir rekonstrüksiyonu yapılmıştır. Söz konusu bina apartman olarak kullanılmaktadır.

Kaynak:Nedjib Bey Haritası 1918; Halihazır Harita 2002; Tuğlacı 1995a; Türker 2004c; KTVKK Arşivi 2008; Yer. Tespit Çalış.

EKLER: **TARİHİ BELGE:** ✔ **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

Savoy Oteli'nin Reklamı (Tuğlacı, 1995a)

YAPININ ADI: VENEDİK (VENEZIA) OTELİ **KATALOG NO:** 58

KONUMU: Meşrutiyet Mahallesinde, Çankaya Caddesi ile Albayrak Sokağı üzerinde / BÜYÜKADA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 238 Ada / 50 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1887 - 1934?

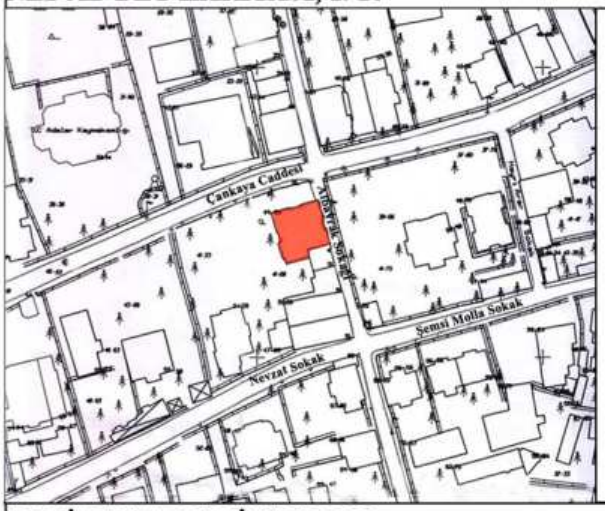
ÖZGÜN İŞLEVİ: Otel **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

GÖRSEL BELGE BULUNAMADI.

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konum: Venedik Oteli, Büyükada'da Meşrutiyet Mahallesi'nde Çankaya Caddesi ile Albayrak Sokağı'nın kesiştiği köşede yer almaktadır.

Tarihi: Pars Tuğlacı'ya (1995a) göre otel, Sultan II. Abdülhamit'in Ekmekçibaşısı Mehmet Efendi'nin kızı Fatma Hanım tarafından 1887 tarihinde otel olarak inşa ettirilmiştir ve 1925 tarihinde İngiliz uyruklu Maltız Mizzi tarafından işletilmeye başlamasıyla "Hôtel Venezia" adını almıştır (Tuğlacı, 1995a). Ancak otelin açıldığı dönemdeki adı belirtilmemiştir.

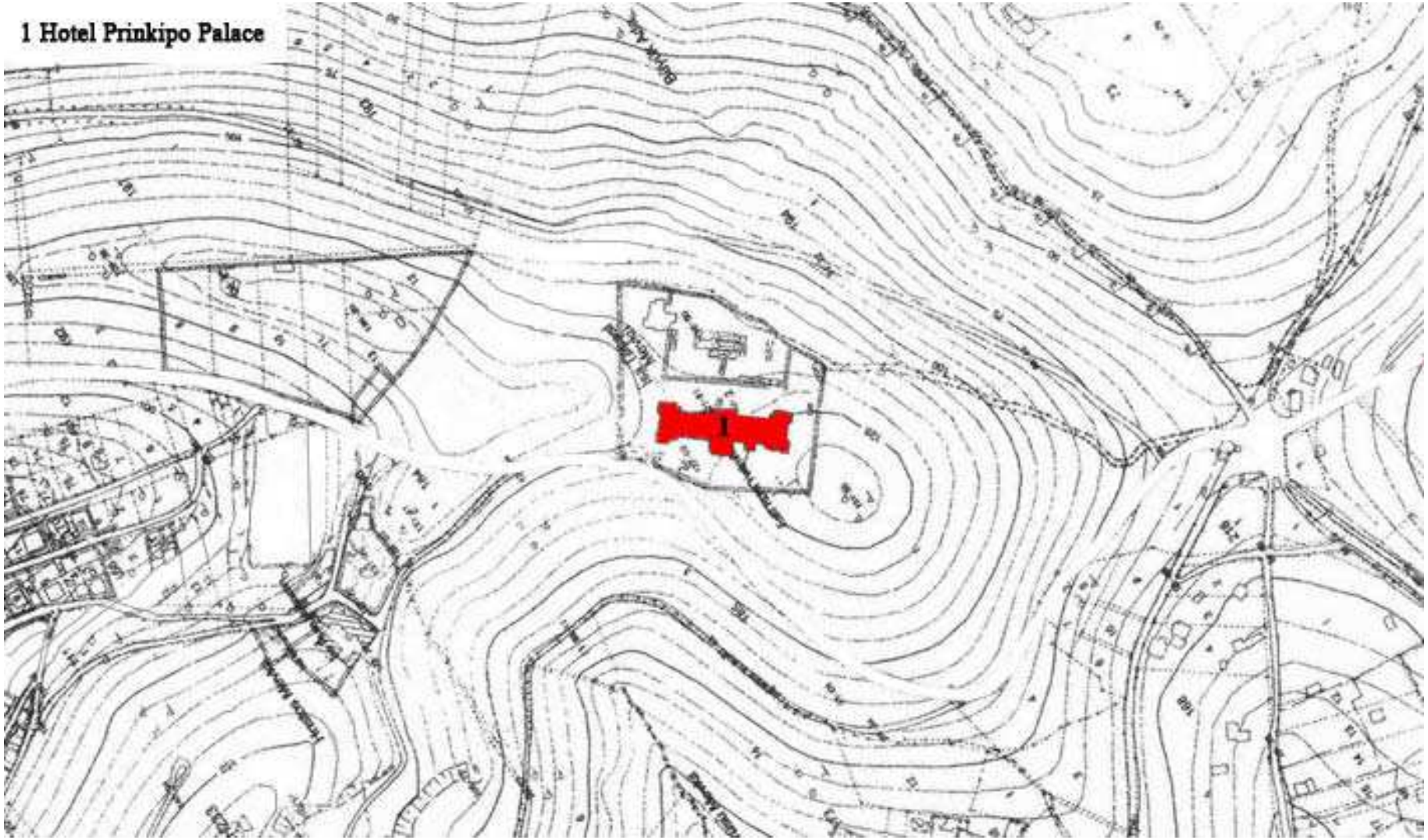
Mimari: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Nedjib Bey Haritası'nda (1918) otelin, dikdörtgen planlı ve dört cepheli olduğu görülmektedir. Pars Tuğlacı'ya (1995a) göre yapı, bodrum katı ile birlikte toplam üç katlıdır ve kagir sistemde inşa edilmiştir. Bahçesinde seyis odaları ve ahırlar bulunmaktadır.

Günümüzdeki Durumu: Satış ve veraset yoluyla sık sık el değiştiren otelin işletmeye kapatıldığı ve binasının yıkıldığı tarihler tam olarak bilinmemektedir. Ancak 1934 tarihli İstanbul Şehir Rehberi'nde otelin adı bulunmamaktadır. Bu nedenle otelin 1934 tarihinden önce işletmeye kapatıldığı düşünülmektedir. Pars Tuğlacı (1995a), 1944 tarihinde otelin binasının ifraz görmesi nedeniyle alanının 3681 m²'den 1143 m²'ye düştüğünü ve 1945 tarihinde otelin apartmana dönüştürüldüğünü belirtmektedir. Bu nedenle otelin binasının 1944 tarihinde yıkıldığı ve yerine 1945 tarihinde yeni bir inşa edildiği düşünülmektedir. Nitekim günümüzde Venedik Oteli'nin yerinde konut olarak kullanılan yeni bir yapı bulunmaktadır.

Kaynak: Nedjib Bey Haritası 1918; Halihazır Harita 2002; Tuğlacı 1995a; İstanbul Şehir Rehberi 1934; Yerinde Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

Harita 3.12 Büyükada Maden Mahallesi Otelleri (Halihazır Harita, 2002)

YAPININ ADI: PRİNKİPO PALAS OTELİ **KATALOG NO:** 59

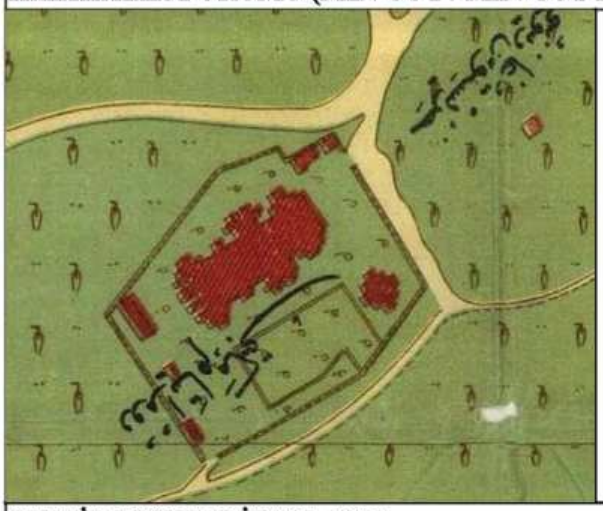
KONUMU: Maden Mahallesinde, İsa Tepesi'nde, Çarkıfelek ve Acem Köşkü Sk. arasında / BÜYÜKADA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 199 Ada / 2 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1898 (İşletme izni verilmedi.)

ÖZGÜN İŞLEVİ: Otel **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Terk Edilmiş durumda

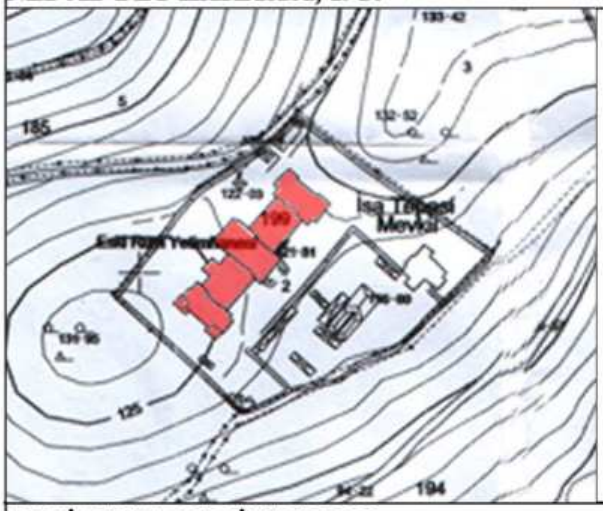
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF, 1923 (Tuğlacı, 1995a).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konum: Prinkipo Palas Oteli, Büyükada'da Maden Mahallesi'nde, İsa Tepesi Mevkisi'nde, Çarkıfelek ve Acem Köşkü Sokakları arasındadır.

Tarihi: Otel, 1898 – 1899 tarihleri arasında Kont Maurice de Bochard başkanlığındaki (Tuğlacı, 1995a) bir Fransız şirketi olan Vagon Line tarafından inşa edilmiştir. Otel olarak tasarlanan ve inşa edilen yapının mimarı Alexandre Vallaury'dir (Alper, 1994). Ancak Sultan II. Abdülhamit tarafından yapının otel olarak işletilmesine izin verilmemesi üzerine, Eleni Zarifi tarafından satın alınarak Rum Patrikhanesi'ne sadece "yetimhane" olarak kullanılmak şartıyla bağışlanmıştır (Tuğlacı, 1995a). Birinci Dünya Savaşı'na kadar yetimhane olarak kullanılan yapı, savaş sırasında Kuleli Askeri Mektebi, savaş sonrasında da işgal kuvvetlerinin adaya gönderdiği Rus göçmenlerin barınağı olarak kullanılmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde tekrar yetimhane olarak kullanılmaya başlanan yapı, İstanbul'daki Rum nüfusun ve dolayısıyla yetimhanedeki çocukların da sayısının azalması üzerine işlevini yitirmiştir. En son çocuk kaydı 1967 tarihinde yapılmış ve 1970'li tarihlerde de yetimhane kapanmıştır (Türker, 2004c).

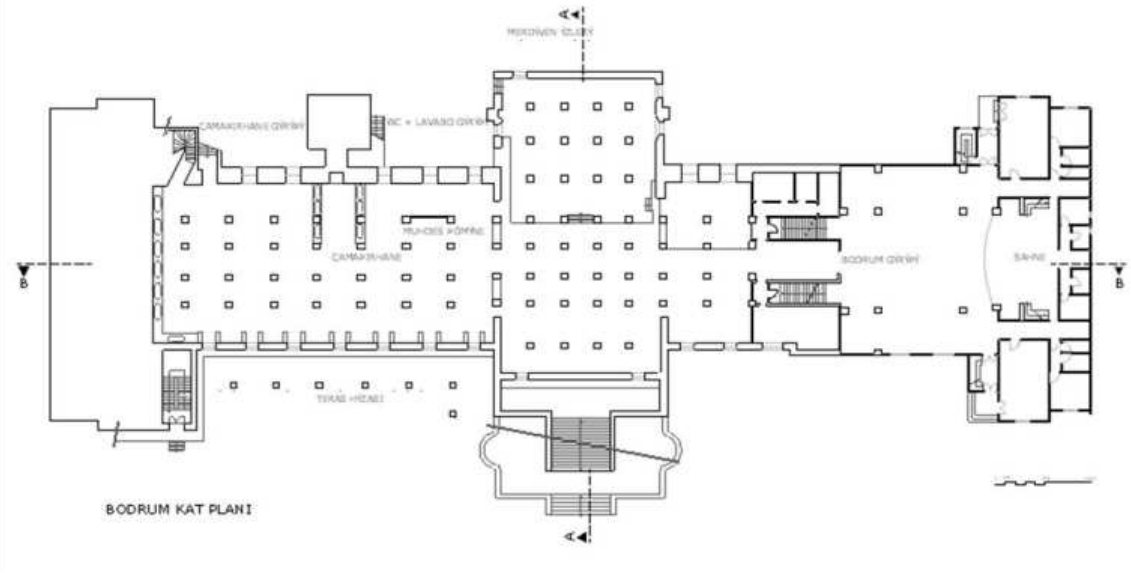
Mimarisi: Büyük bir bahçe içerisinde yer alan bina, dikdörtgen planlı ve dört cephelidir. Kuzeybatı ve kuzeydoğu cephelerinin orta akslarında olmak üzere binanın iki ayrı girişi vardır. Bodrum katı ile birlikte altı katlı inşa edilmiştir. Yapının rölövelerine göre bodrum katında büyük bir çamaşırhanesi ve tiyatrosu, giriş katında giriş holünün iki yanında yemek salonu ve mutfağı, üstteki üç katta da yatak odaları bulunmaktadır. Üç yatak katında toplam 206 odası bulunmaktadır (Tuğlacı, 1995a). Jak Deleon'a göre (2003), otelin özgün tasarımında büyük bir kumarhanesi de bulunmaktadır. Otelin yetimhaneye dönüştürülme çalışmaları sırasında binanın güney cephesine bir yangın merdiveni eklenmiş ve bahçesinde otelin idare binası olarak inşa edilmiş olan iki katlı ahşap yapıya "okul" işlevi verilmiştir (Tuğlacı, 1995a). Dünya'nın en büyük ahşap yapılarından olduğu kabul edilen bina (Deleon, 2003), cephe renginden dolayı "kırmızı saray" olarak ta bilinmektedir (Tuğlacı, 1995a). Cepheleri ahşap kepenkli pencereleri, birbiri üzerine tekrarlanan çıkmaları, ahşap kaplama yüzeyleri ve kiremit kaplamalı kırma çatısı ile geleneksel tarzda bir görünüme sahiptir. Tiyatro salonundaki yoğun ahşap süslemelere karşılık, diğer mekânların içi oldukça sade bir görünüme sahiptir.

Günümüzdeki Durumu: Yapı, 1997 Tarihinde Büyükada Turizm A.Ş. tarafından restore edilip tekrar otel olarak kullanılmak üzere 49+49 yıllığına kiralanmıştır. Ancak yapının vakfiyesinde sadece "yetimhane" olarak kullanılabileceğinin belirtilmesi nedeniyle, binanın otele dönüştürülmesi yetkili yönetimler tarafından kabul edilmemiştir (KTVKK Arşivi). Günümüzde hala Fener Rum Patrikhane'sinin mülkiyetinde bulunan yapı uzun süredir kullanılmaması ve koruma önlemlerinin alınmaması nedeniyle oldukça harap bir durumdadır.

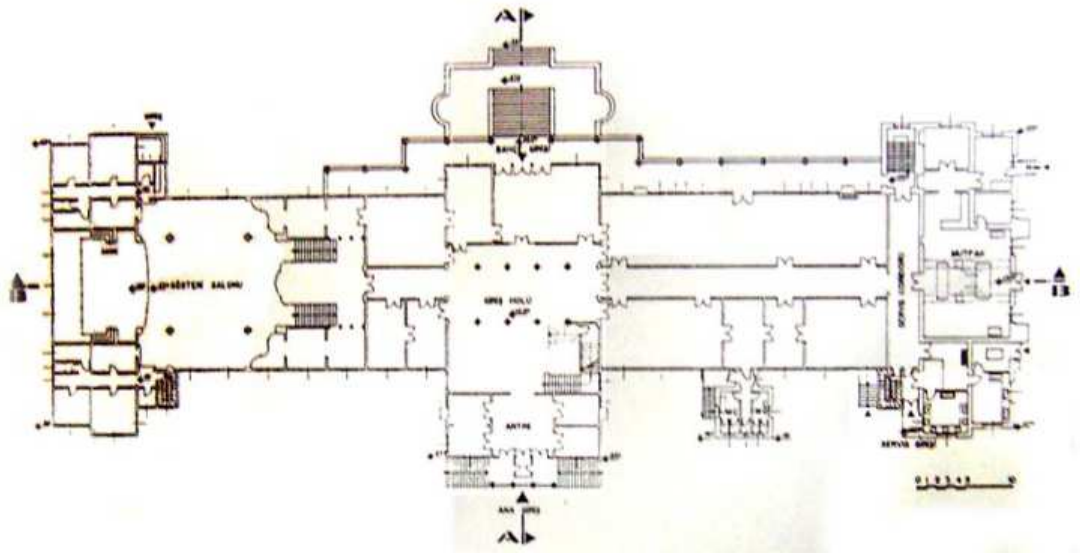
Kaynak: Nedjib Bey Haritası 1918; Halihazır Harita 2002; Alper 1994; Tuğlacı 1995a; Deleon 2003; Türker 2004c; KTVKK Arşivi; Yer. Tespit Çalış.

EKLER: **RÖLÖVE:** ✓ **FOTOĞRAF:** ✓ **RAPOR:** –

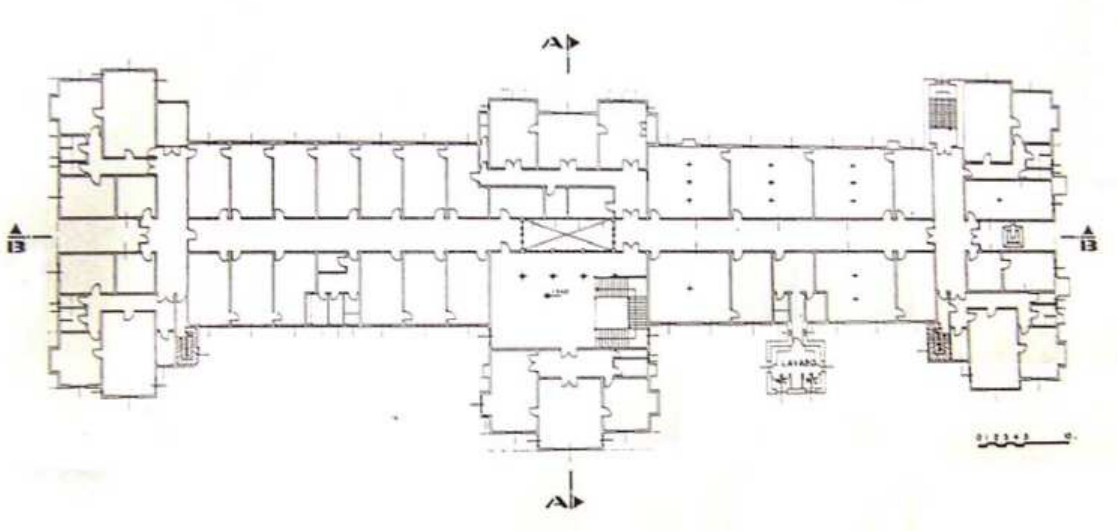
HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

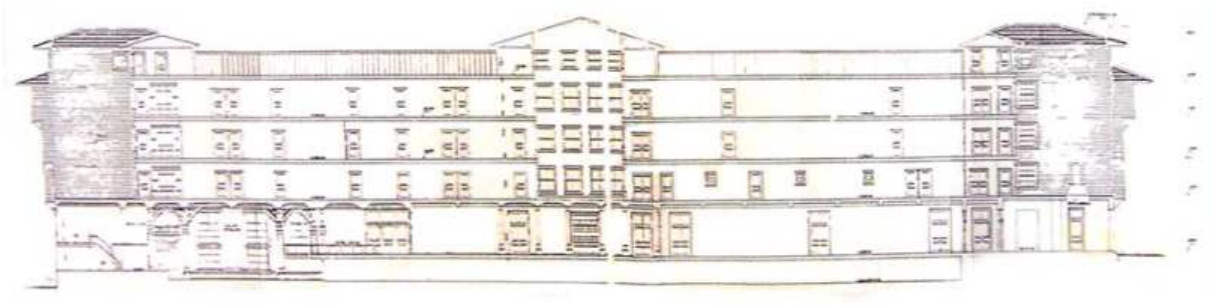
Bodrum kat Planı (Alper, 1994)

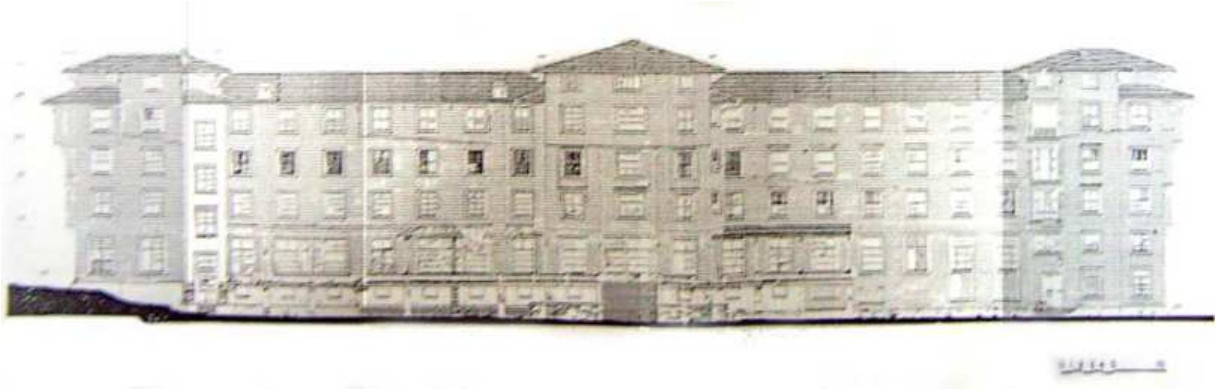
Giriş Kat Planı (Alper, 1994)

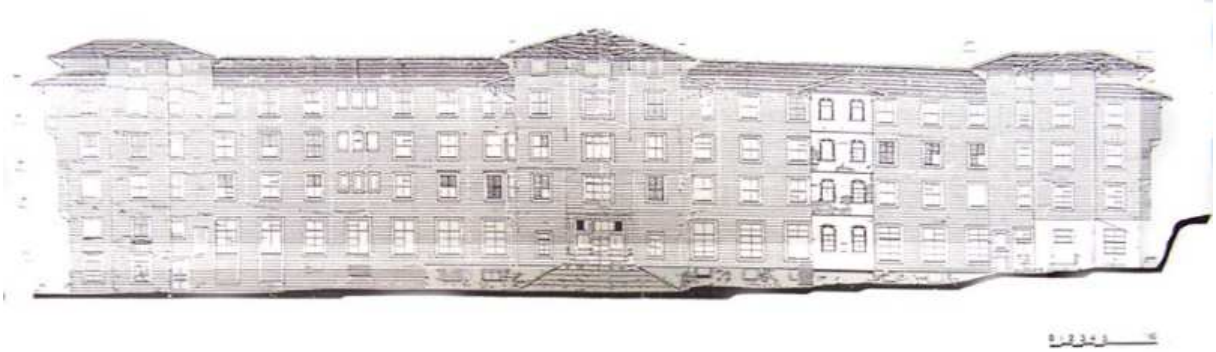
Yatak Katı Planı (Alper, 1994)

Boyuna Kesit (Alper, 1994)

Ön Cephesi (Alper, 1994)

Arka Cephe (Alper, 1994)

İç Mekandan Detay (KTVKK Arşivi, 1992)

Kolon Başlıkları ve Tavan Detayı (KTVKK Arşivi, 1992)

Heybeliada Otelleri

Heybeliada, Adalar İlçesi'nin ikinci büyük adasıdır ve Büyükada'nın batısında yer almaktadır. Konum bakımından diğer adaların ortasında yer alması ve bütün adalara yakın olması nedeniyle merkezi bir yere ve öneme sahiptir (Gülen, 1994a). Heybeliada'da ilk yerleşimin antik dönemde olduğu ve Ege Denizi'ndeki Andros Adası'ndan gelenlerin Heybeliada'nın doğusundaki kıyı bölgesinde küçük bir balıkçı köyü kurdukları bilinmektedir. Bu bölge bu nedenle "Androslular Mahallesi" olarak adlandırılmıştır (Başar, 1987). Osmanlı döneminde özerk bir köy olarak yönetilse de, kendi içinde mahalle yönetimlerine de ayrılmıştır. Vapur İskelesi'nin tam karşısı Papaz Mahallesi, Heybeliada Camisi'nin yakın çevresi Androslular Mahallesi, Ayios Nikolaos Kilisesi'nin yakın çevresi Takunyalılar Mahallesi, Rum İlkokulu'nun yakın çevresi Kuyu mahallesi ve tepenin bulunduğu bölge Yukarı Mahalle olarak adlandırılmaktadır (Türker, 2008a).

Antik dönemde Ada'nın, bölgede ilk bakır madenini işleten kişinin adı olan "Demosisos" olarak anıldığı bilinmektedir (Gülen, 1994a). Daha sonra Rumlar tarafından bakır anlamına gelen "Halki" ve Türkler tarafından karşıdan görünümü heybeye benzetildiği için "Heybeliada" adıyla anılmaktadır (Türker, 2008). Diğer adalar gibi başta Rumlardan ibaret olan nüfusa 18. yüzyıldan itibaren Ermeni, Fransız, İtalyan, İngiliz, Alman, Rus ve 19. yüzyılın başında Türk nüfusu da eklenmiştir (Tuğlacı, 1995b).

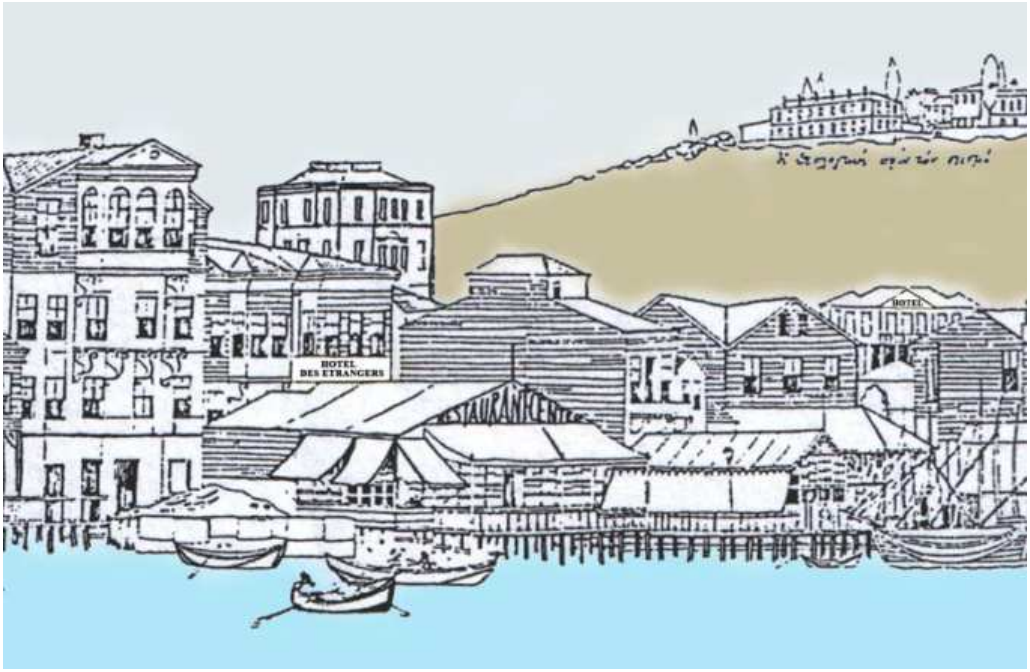
Heybeliada, diğer adalara göre daha fazla çamlık olması nedeniyle hem Bizans hem de Osmanlı döneminde sayfiye yeri olarak değerlendirilmiştir. Bizans döneminde bile sürgün yeri olarak diğer adalar kullanılmakta, Heybeliada nadiren bu amaçla kullanılmıştır. Heybeliada'nın tabiatı çok beğenildiği için genelde din adamları son yıllarını rahat geçirmek için Heybeliada'ya gelmişler ve Bizans döneminin en özenli manastırları bu adada inşa edilmiştir (Erdener, 1962). Osmanlı döneminde küçük bir Rum köyü olan Heybeliada'yı, Türkler önce sadece sayfiye bölgesi olarak ziyaret etmişlerdir. 1793 Tarihinde önce Bahriye Mektebi'nin açılmasıyla Heybeliada Türkler de içinde cazip bir bölge haline gelmiştir (Erdener, 1962). Elen Ticaret Okulu'nun açılmasıyla bütün Avrupa'dan çok sayıda yatılı öğrenci ve velilerin gelmesiyle, Heybeliada Avrupa'da iyice tanınmış ve insanları çekmiştir. 1846 tarihinden sonra vapur seferlerinin de başlamasıyla çok sayıda ziyaretçinin akınına uğrayan Ada, ulaşımın da kolaylaşmasıyla gözde bir tatil yeri haline gelmiş ve oteller açılmaya başlamıştır (Gülen, 1994a).

Heybeliada'da Osmanlı döneminde Androslular ve Papaz mahallerinde oteller açılmıştır. Androslular Mahallesi'nde Halki Palace (1862 ya da 1880), Grand Bretagne (1875) ve Central

(1900); Papaz Mahallesi'nde ise d'Angleterre (1880–1893), Grand Bretagne (1898) ve Makra (1893) otelleri açılmıştır.

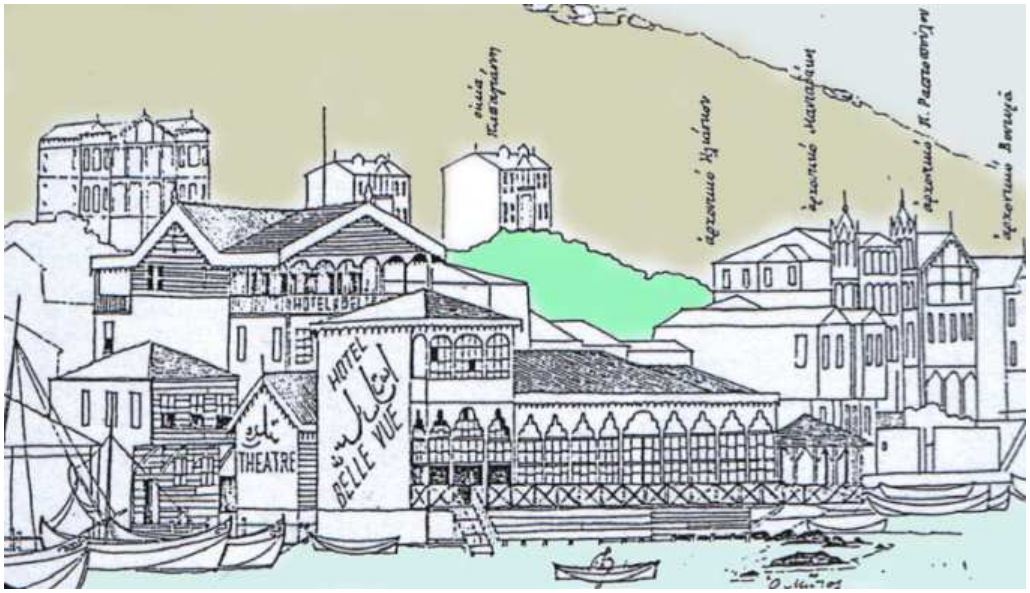
1901 Tarihli Annuaire Oriental'de bu tarihte Aristidès yönetiminde Hôtel de Grèce'in işletildiği anlaşılmaktadır. Pars Tuğlacı (1995b) kaynağını belirtmemekle beraber bu dönemde Heybeliada'da Royal, Bristol, Belle Vue, Makros, Yorguli, Karamanyan, Papagolu, Pikadelli (Piccadilly), Sakafulos, Marika – Coni, Triarhos otellerinin de bulunduğunu yazmaktadır. Orhan Türker de (2008a) kaynak göstermeden bu dönemde Heybeliada'da d'Europe, de Paris, des Etrangers, ve Calypso işletmelerinin de bulunduğunu belirtmektedir.

Dr. Milas Heybeliada'nın 1890 tarihindeki durumunu gösterdiği çizimde Hotel des Etrangers ile özel ismi belirtilmemiş bir otel yapısı görülmektedir (Başar, 1987).

Resim 3.2 Dr. Milas'ın Çizimi ve Oteller (Başar, 1987)

Dr. Milas Heybeliada'nın 1900 tarihindeki durumunu gösterdiği çizimde Hôtel Belle Vue görülmektedir (Başar, 1987).

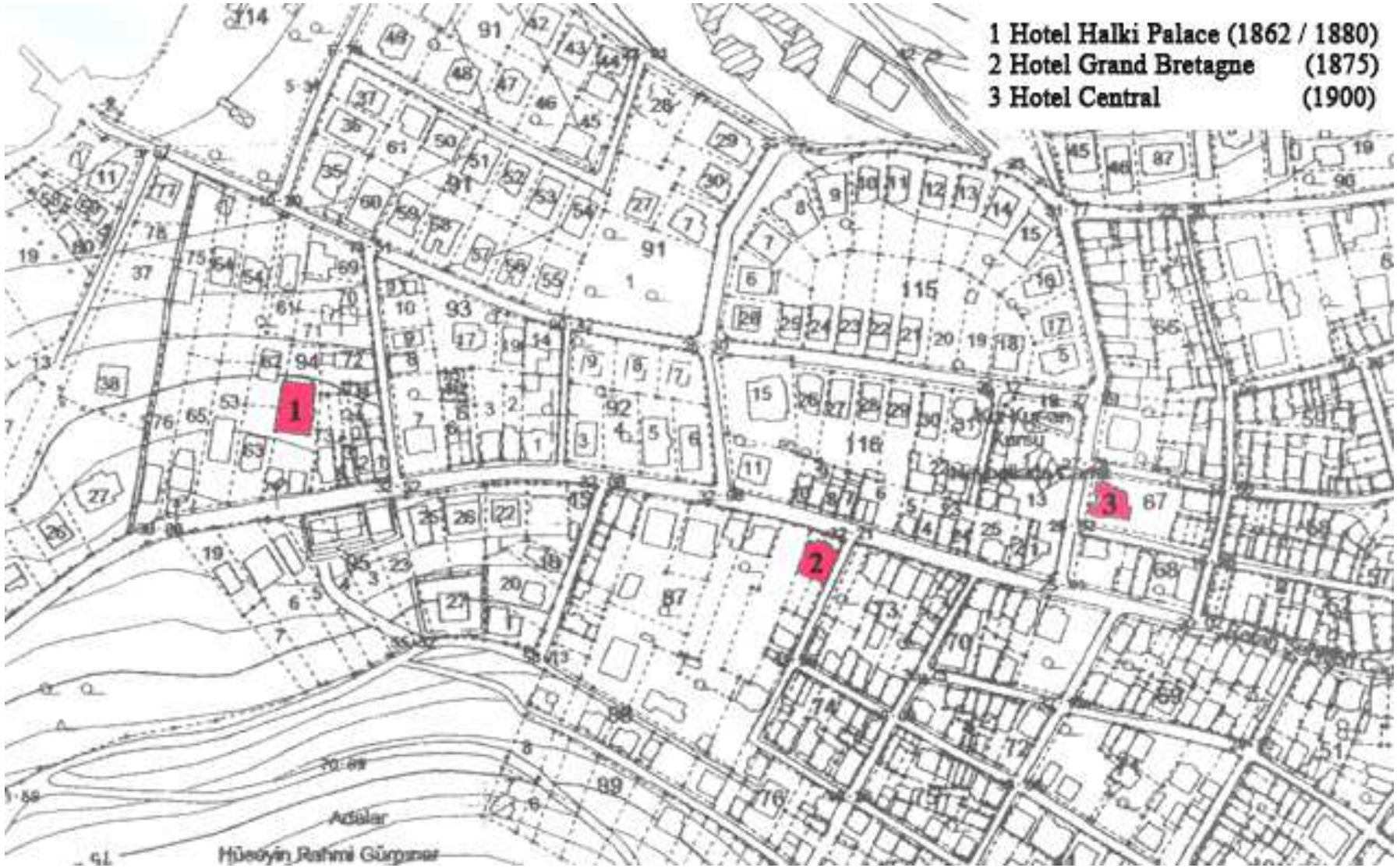
Resim 3.3 Dr. Milas'ın Çizimi ve Hôtel Belle Vue (Başar, 1987)

Günümüzde yapılan yerinde tespit çalışmalarında Androslular Mahallesi'ndeki Halki Palas'ın yerinde aynı adla işletilen rekonstrüksiyon bir otel bulunmaktadır. Grand Bretagne Oteli'nin sadece dış cephesi korunarak iç mekânı bağımsız iki ayrı konut yapısına dönüştürülmüştür. Central Oteli'nin yerinde de yeni restore edilmiş üç katlı ahşap bir köşk bulunmaktadır.

Papaz Mahallesi'ndeki Grand Bretagne'nin yerinde otelin dış cephelerinin referans alındığı anlaşılan ve apartman olarak kullanılan rekonstrüksiyon bir yapı bulunmaktadır. Makra Oteli'ni yerinde alt katı ticaret, üst katları konut olarak kullanılan üç katlı yeni bir yapı vardır. D'Angleterre Oteli'nin de günümüze ulaşamadığı ve arsasının yeşil alan olarak değerlendirildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 3.5 Annuaire Oriental'deki Heybeliada Otelleri (Cervati, 1881-1914)

OTEL	ADRES	İŞLETMECİ	TARİH	SINIF
Hôtel de Grèce		Aristidès	1901	

Harita 3.13 Heybeliada Androslular Mahallesi Otelleri (Halihazır Harita, 2002)

YAPININ ADI: HALKİ PALAS OTELİ **KATALOG NO:** 60

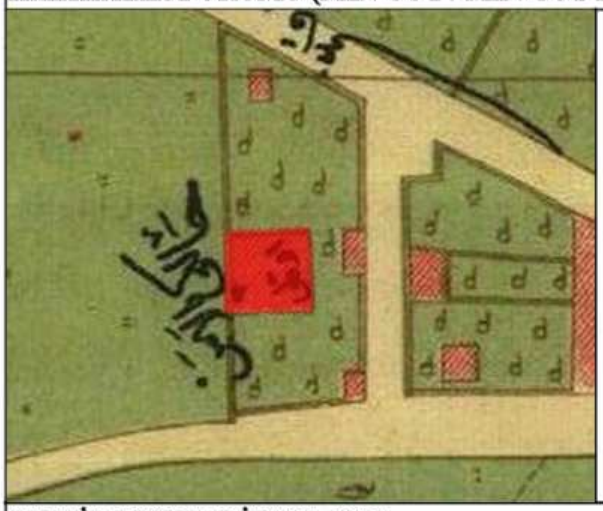
KONUMU: Androslular Mahallesi, Refah Şehitleri Caddesi üzerinde / HEYBELİADA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 94 Ada / 74 Parsel

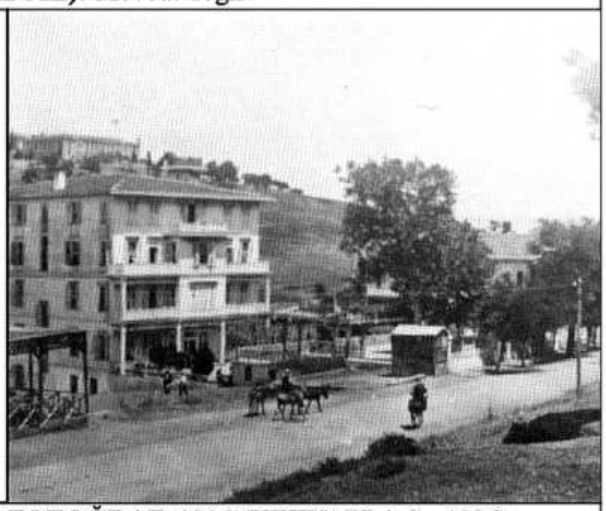
OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: (1862 / 1880?) - 1989

ÖZGÜN İŞLEVİ: Otel **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

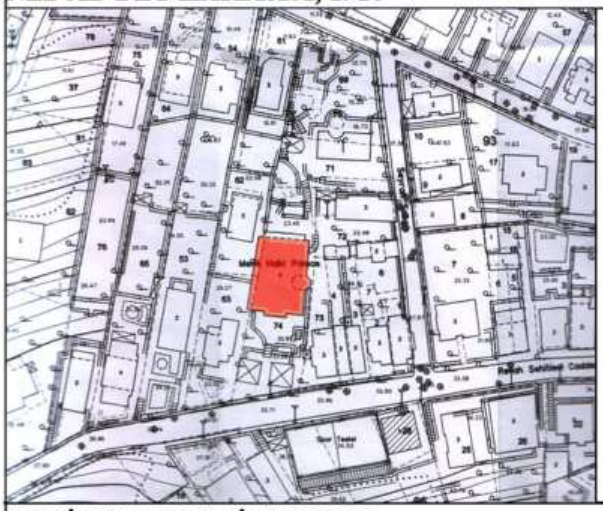
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF, 1916 (NETYAPI A.Ş., 1996).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konumu: Halki Palas Oteli, Nedjib Bey Haritası'nda (1918), Heybeliada'da Refah Şehitleri Caddesi üzerinde görülmektedir.

Tarihi: Halki Palas Oteli'nin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Selcan Teoman'a (1994) göre 1857 – 1862 tarihleri arasında, Pars Tuğlacı'ya (1995) göre ise 1880 tarihinde inşa edilmiştir. Otelin sahibi Romanya uyruklu un tüccarı Aristodimos Kozmetos'dur (Tuğlacı, 1995). Otel, bulunduğu adanın adını taşımaktadır. Heybeliada, gayrimüslimler arasında Rumca bir kelime olan ve bakır anlamına gelen "Halki" adıyla anılmaktadır (Gülen, 1994).

Mimari: Halki Palas Oteli, Heybeliada'da 1845 – 1918 tarihleri arasında Balkanların önemli yatılı okullarından Elen Ticaret Okulu'nun öğrencilerini ziyarete gelen yakınlarının konaklaması amacıyla "otel" olarak inşa edilmiştir (Teoman, 1994). Nedjib Bey Haritası'nda (1918) büyük bir bahçe içindeki otelin dikdörtgen planlı ve dört cepheli bir bina olduğu ve üç tane müştemilatı bulunduğu görülmektedir. İnşa edildiği dönemde otel iki bodrum, giriş kat ve bir yatak katından meydana gelmektedir. 1916 tarihinde otele iki kat çıkılmış ve yanına da ek bir bina yapılmıştır (Teoman, 1994). Böylece toplam üç yatak katı olan otelin, oda sayısı da 40'a çıkarılmıştır. Binanın giriş katında bir büfe ile yemek ve dinlenme salonları bulunmaktadır. Birinci bodrum katındaki mutfaktan yemekler asansörle büfeye çıkartılmaktadır. Otelin biri müşteriler, diğeri servis personeli tarafından kullanılan iki adet merdiveni bulunmaktadır (Tuğlacı, 1995). Yapının bodrum katları tuğla kâgir, giriş ve yatak katları ahşap sistemde inşa edilmiştir (Teoman, 1994). İnce uzun pencereleri, balkon korkulukları, pilastr ve kat silmeleri karakteristik cephe özellikleridir. Ahşap cepheleriyle sade bir görüntüme sahip olan otelin üst örtüsü kiremit kaplamalı kırma çatıdır. Otelin bahçesinde bir mandıra ve iki adet ahırı vardır. Otelin Abbas Paşa İskelesi'ndeki plaja inmek amacıyla yapılmış özel bir kapısı bulunmaktadır (Teoman, 1994). Elen Ticaret Okulu'nun öğrenci yakınları, Ada halkının düğünleri ve deniz imkânından faydalanmak amacıyla sıkça tercih edilen otel, kışın daha çok avlanmak üzere Ada'ya gelenleri ağırlamaktadır (Teoman, 1994). Bu nedenle yaz kış kullanılan Halki Palas Oteli, dönemin lüks ve konforlu otellerinden olmasına karşın kalorifer sistemi yerine çini sobalarıyla ısıtılmaktadır (Netyapı, 1996).

Günümüzdeki Durumu: 1927 Tarihine kadar varlığını koruyan otel, bu tarihten sonra veraset yoluyla ifraza uğramış, hisseleri sürekli el değiştirmiş ve binası uzun süre kullanılmamıştır. Metruk bir yapı haline dönüşen Halki Palas Oteli, 1954 tarihinde Maliye Hazinesi'ne geçmiş, 1988 tarihinde Selahattin Uğurlugil tarafından kiralanarak tekrar otel olarak kullanılmaya başlanmıştır. 1989 tarihinde ise Netyapı A.Ş. tarafından devralınan yapı (Tuğlacı, 1995), 1990 tarihinde yanmış ve yerine Halki Palas Oteli'nin kötü bir rekonstrüksiyonu yapılmıştır. Söz konusu bina günümüzde de Halki Palas Oteli adıyla konaklama hizmeti vermektedir.

Kaynak:Nedjib Bey Haritası 1918; Halihazır Harita 2002; Teoman 1994; Gülen 1994; Tuğlacı 1995b; Netyapı A.Ş. 1996; Yerinde Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: 1. GRAND BRETAGNE / KARAMANYAN OTELİ **KATALOG NO:** 61

KONUMU: Androslular Mahallesi Refah Şehitleri Caddesi üzerinde / HEYBELİADA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 87 Ada / 15 ve 16 Parsel

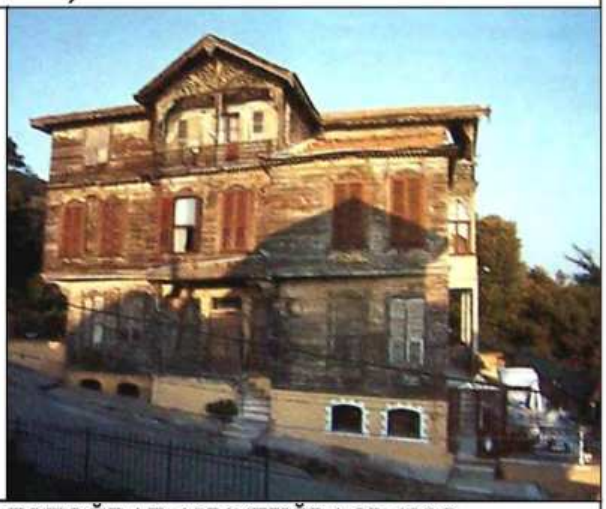
OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1875 - 1934?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Otel **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** Konut

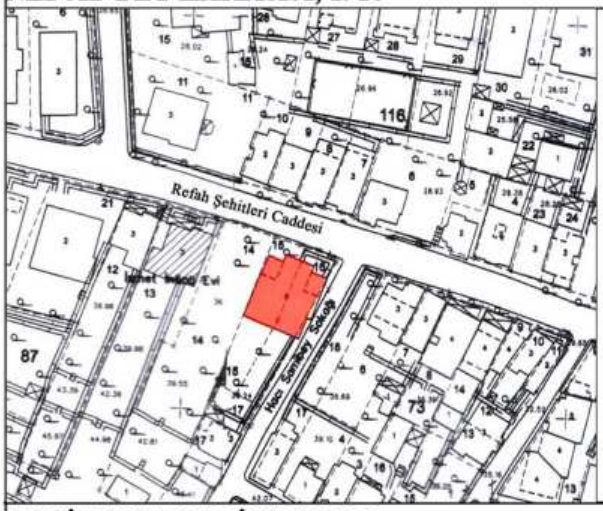
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF, 1976 (TUĞLACI, 1996).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2009

Konum: Grand Bretagne (Karamanyan) Oteli, Refah Şehitleri Caddesi ile Hacı Sami Bey Sokağı'nın kesiştiği köşede yer almaktadır (Tuğlacı, 1995).

Tarihi: Grand Bretagne Oteli, 1875 tarihinde Horozlu Ailesi tarafından inşa ettirilmiştir. 1898 Tarihinde otelin binası İngiliz uyruklu Splin Ailesi'ne, otelin adı da vapur iskelesinin yakınlarındaki başka bir otel binasında kullanılmak üzere satılmıştır. Daha sonra Rum asıllı Kastriadis'e satılan Grand Bretagne Oteli'nin binası, Birinci Dünya Savaşı sırasında Alman subaylar tarafından konut olarak kullanılmıştır. 1928 Tarihinde Karamanyan Ailesi tarafından satın alınan bina "Karamanyan Oteli" adıyla tekrar otel olarak işletilmeye başlanmıştır. Ancak 1934 tarihli İstanbul rehberinde Karamanyan Oteli'nin adının bulunmaması nedeniyle, otelin 1934 tarihinden önce kapandığı düşünülmektedir. Veraset ve satış yoluyla defalarca el değiştiren bina, 1983 tarihinde Mehmet Tuncer ile Mehmet Sabri Avucan tarafından satın alınmıştır (Tuğlacı, 1995).

Mimari: Otel olarak inşa edilen yapının, Necip Bey Haritası'nda (1918) büyük bir bahçe içerisinde, dikdörtgen planlı ve dört cepheli olduğu görülmektedir. Grand Bretagne Oteli, kâgir bodrum katı ve üzerindeki ahşap sistemde inşa edilmiş üç katı ile birlikte toplam dört katlıdır. Ahşap kepenkli ince uzun pencereleri, cumbaları, cihannümaları ve kiremit kaplamalı kırma çatısı ile geleneksel bir konut görünümündedir.

Günümüzdeki Durumu: Grand Bretagne Oteli'nin bu ilk binası 1987 tarihinde geçirdiği restorasyon sırasında, kuzey – güney doğrultusunda simetrik olarak bağımsız iki ayrı konut yapısına dönüştürülmüştür. Yapının cepheleri aynen korunmuş, ancak plan düzeni değiştirilmiştir.

Kaynak:Nedjib Bey Haritası 1918; Halihazır Harita 2002; Tuğlacı 1995; İstanbul Şehir Rehberi 1934; Yerinde Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: CENTRAL OTELİ (HOTEL CENTRAL) **KATALOG NO:** 62

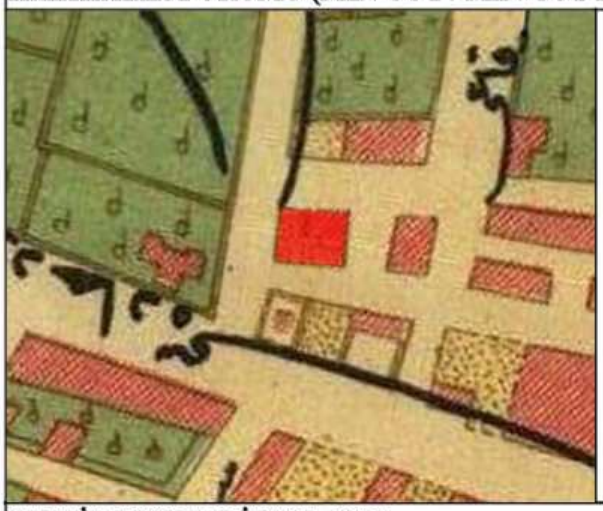
KONUMU: Ümit Sokağı üzerinde ve Heybeliada Camisi'nin karşısında / HEYBELİADA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 67 Ada / 5 Parsel

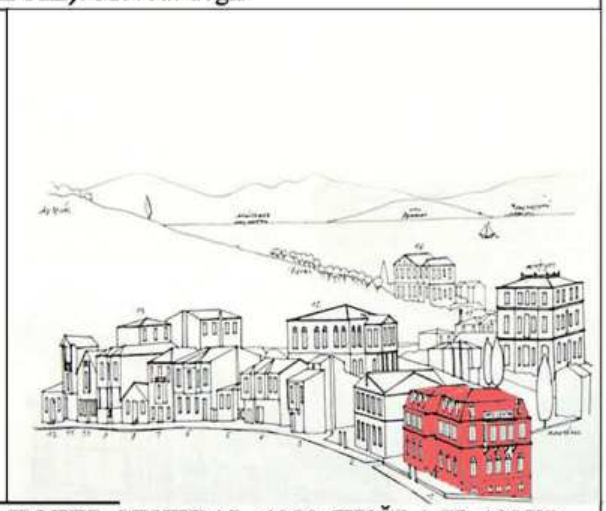
OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1900 - 1906

ÖZGÜN İŞLEVİ: Otel **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

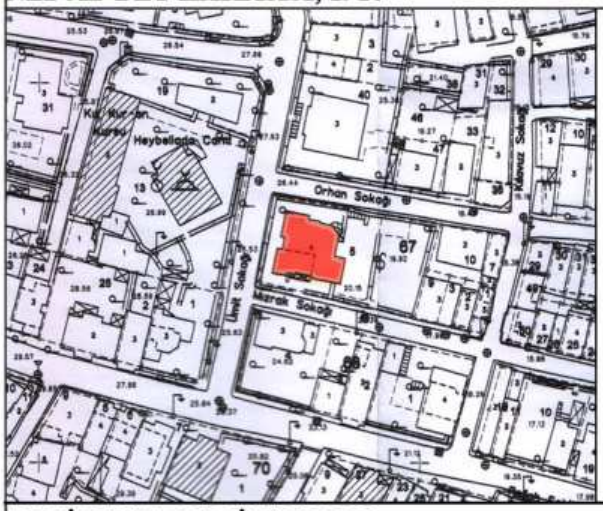
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

HOTEL CENTRAL, 1900 (TUĞLACI, 1995b).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2009

Konumu: Central Oteli, Heybeliada'da Ümit Sokağı üzerinde ve Heybeliada Camisi'nin karşısındadır (Türker, 2008).

Tarihi: Central Oteli'nin 1900 tarihinde Andros Adası'ndan gelen göçmenlerin "Andrio Mahallesi (günümüzde Ümit Sokağı ve yakın çevresi)" olarak bilinen bölgeye iskân ettirildikleri dönemde inşa edildiği düşünülmektedir (Tuğlacı, 1995b). Otelin hangi tarihte olduğu tam olarak bilinmemekle beraber "Bristol Oteli" adını aldığı da bilinmektedir (Türker, 2008).

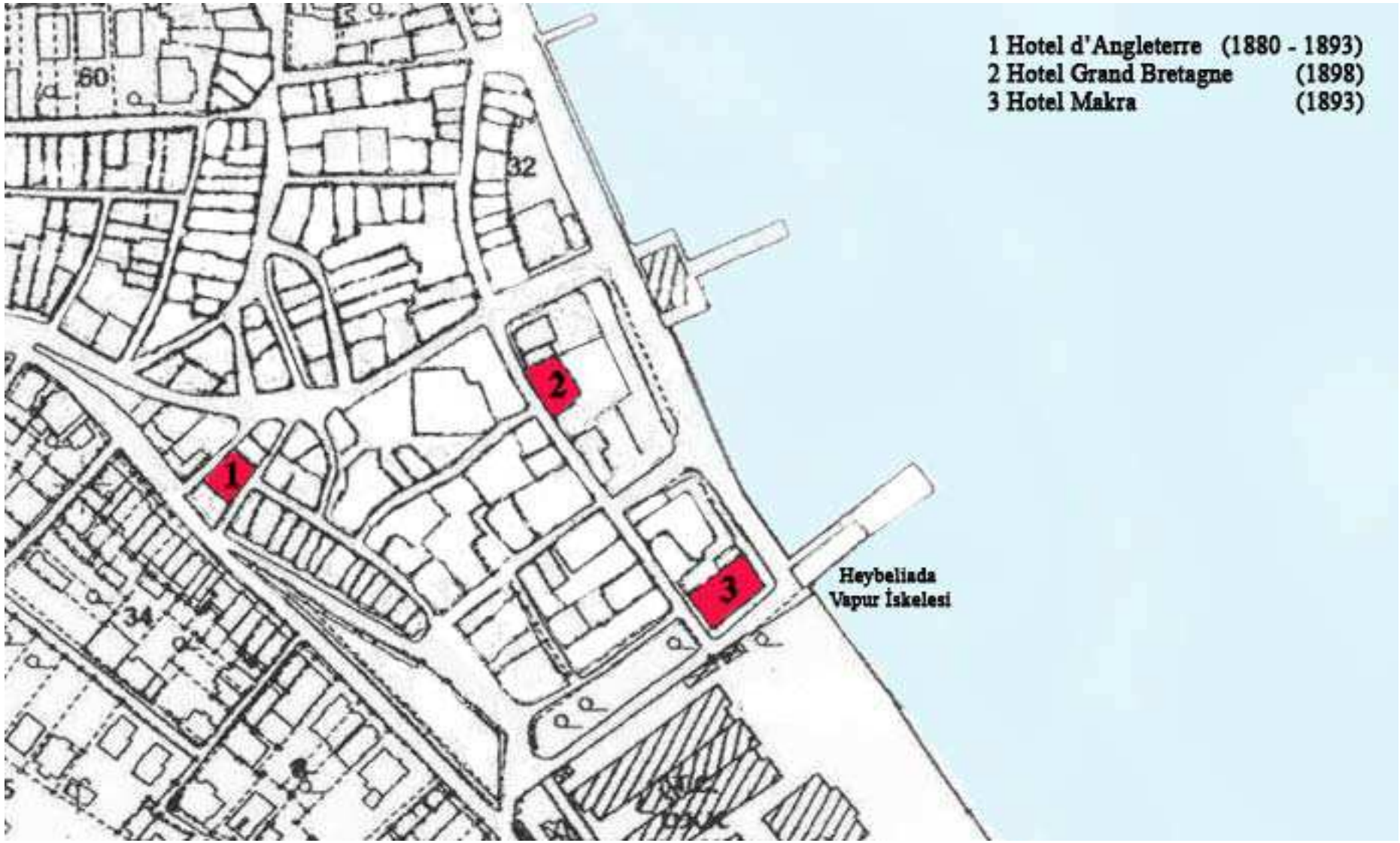
Mimarisi: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Yapıya ait sadece Pars Tuğlacı'nın "Tarih Boyunca Adalar" adlı kitabında bulunan bir çizim vardır. Bu çizimi doğru kabul edersek, Central Oteli birbirinin aynı iki binadan meydana gelmektedir. Dikdörtgen planlı ve dört cepheli otelin girişi Ümit Sokağı'nın üzerinde ve iki binanın arasındadır. Bodrum katı ile birlikte üç katlıdır. Genel dış görünümü ile Avrupa mimarisi özellikleri taşıyan otelin, Mızrak Sokağı cephesindeki cumbası ise geleneksel tarzdadır.

Günümüzdeki Durumu: Central Oteli 1906 tarihinde tamamen yanmıştır. Otelin yerine ne zaman ve nasıl bir bina yapıldığına dair bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak Nedjib Bey Haritası'nda (1918) dikdörtgen planlı ve dört cepheli bir bina olduğu görülmektedir. Günümüzde ise Central Oteli'nin yerinde yeni restore edilmiş üç katlı ahşap bir konut bulunmaktadır.

Kaynak: Nedjib Bey Haritası 1918; Halihazır Harita 2002; Tuğlacı 1995b; Türker 2008; Yerinde Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

Harita 3.14 Heybeliada Papaz Mahallesi Otelleri (Halihazır Harita, 2002)

YAPININ ADI: GRAND BRETAGNE / BİZANS OTELİ **KATALOG NO:** 63

KONUMU: Papaz Mahallesi, Yeni Rıhtım Caddesi üzerinde / HEYBELİADA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 26 Ada / 5 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1898 - 1934?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Otel **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

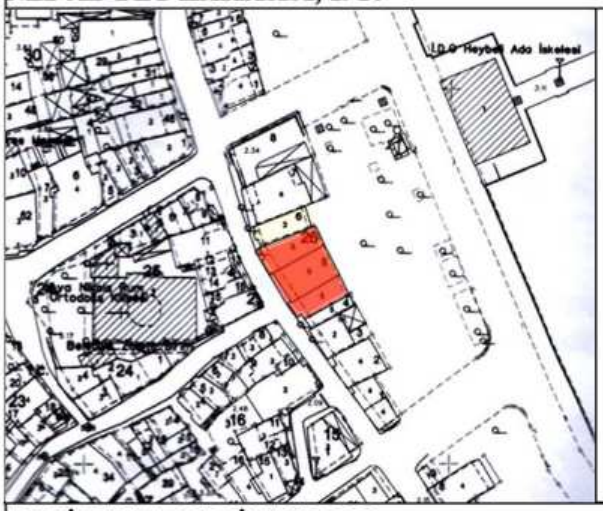
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF, 1918 (TUĞLACI, 1995b).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konumu: Grand Bretagne Oteli, Heybeliada'da Yeni Rıhtım Caddesi üzerinde ve iskelenin yakınında yer almaktadır.

Tarihi: Grand Bretagne Oteli 1898 tarihinde açılmıştır (Tuğlacı, 1995b). 1934 Tarihli İstanbul rehberinden otelin bu tarihte de mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Otelin hangi tarihlerde olduğu bilinmemekle beraber, bir dönem "Bizans Oteli" adıyla anıldığı düşünülmektedir (Türker, 2008a). Günümüzde mevcut olmayan otelin ne zaman kapandığı ve yıkıldığı bilinmemektedir.

Mimarisi: Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Nedjib Bey Haritası'ndan (1918), otelin dikdörtgen planlı ve üç cepheli olduğu görülmektedir. 1918 tarihli bir fotoğrafından otelin üç katlı olduğu ve ahşap sistemde inşa edildiği anlaşılmaktadır. İnce uzun giyotin pencereleri, cumbası, terası ve kiremit kaplamalı kırma çatısı karakteristik cephe öğeleridir. Deniz cephesinde otelin gölgeliklerle kapatılmış bir terası ve bu terastan denize girmek amacıyla yapılmış bir merdiveni olduğu görülmektedir.

Günümüzdeki Durumu: Günümüzde Grand Bretagne Oteli'nin yerinde kötü bir rekonstrüksiyonu bulunmaktadır.

Kaynak: Nedjib Bey Haritası 1918; Halihazır Harita 2002; Tuğlacı 1995b; Türker 2008a; Yerinde Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: MAKRA OTELİ **KATALOG NO:** 64

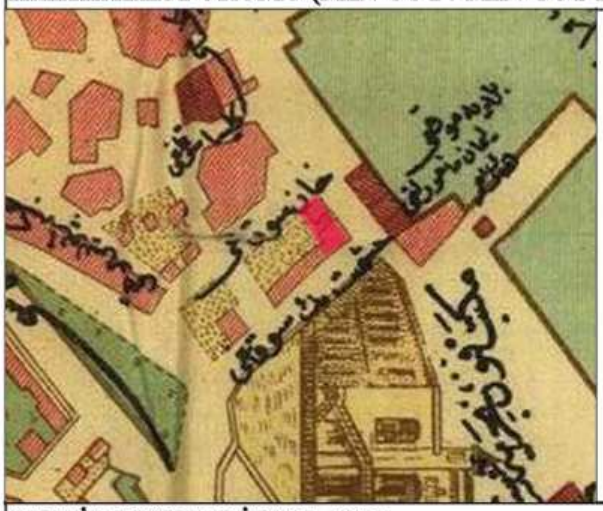
KONUMU: Papaz Mahallesi, Yeni rıhtım Caddesi üzerinde, vapur iskelesinin karşısında / HEYBELİADA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 12 Ada / 2 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1893 - ?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

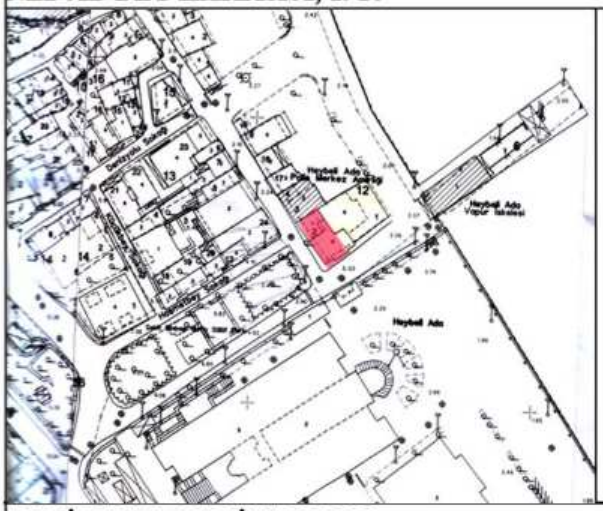
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF,1880-1893(ABDÜLHAMİT ALBÜM).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konum: Otel, Heybeliada'da Yeni Rıhtım Caddesi üzerinde ve vapur iskelesinin karşısındadır.

Tarihi: Otelin açılış tarihi tam olarak tespit edilememiştir. Ancak Abdülhamit Albümlerinde fotoğrafının bulunmasından dolayı 1880 – 1893 tarihleri arasında var olduğu anlaşılmaktadır. Fotoğrafta otelin giriş kapısının üstünde ve cumbasında "Hôtel" yazısı görülmektedir ancak otelin özel adı okunaklı değildir. 14 Eylül 1893 tarihli Malumat Gazetesi'ndeki (Tuğlacı, 1995b) otellerin yer tariflerinden "Makros Oteli" ya da "Makra Oteli" olduğu düşünülmektedir. Malumat Gazetesi'ndeki makaleye göre Makros Oteli, "İskele başından çeşmeye doğru ilerlediğinde sağ köşede üstü betonla sıvanmış bina" olarak tarif edilmektedir. Otelin fotoğrafında iskele binası ve tarihi bir çeşmenin varlığı görülmektedir. Ancak aynı fotoğrafta otel binasının saçağının üzerinde "OXOXEON MAKPA" yazısı okunmaktadır. Makpa kelimesinin "Makra" kelimesi ile yakınlığı ve 14 Eylül 1893 tarihli Malumat Gazetesi'ndeki Makra Oteli'nin "Lozan Zaferi Caddesi'nde ve İtfaiyenin bitişiğinde" olarak tarif edilmesi ve bu tarifin de araştırma konusu olan yere benzemesi nedeniyle otelin adının Makra Oteli ya da Makpa Oteli olabileceği de düşünülmektedir.

Mimari: Nedjib Bey Haritası'nda (1918) Marka Oteli'nin yerinde dikdörtgen planlı ve bir bina bulunmaktadır. Haritada yapının işlevi belirtilmemiştir. 1880 – 1893 tarihli Abdülhamit Albümleri'nde yer alan otelin resminden, yapının üç katlı ve ahşap olduğu anlaşılmaktadır. Geleneksel tarzda ve sade görünümlü cepheleri vardır. Üst örtüsü kiremit kaplamalı kırma çatıdır (http://memory.loc.gov/pp/ahiiquery.html).

Günümüzdeki Durumu: Günümüzde Marka Oteli'nin yerinde alt katı ticaret, üst katları konut olarak kullanılan üç katlı yeni bir bina bulunmaktadır.

Kaynak: Nedjib Bey Haritası 1918; Halihazır Harita 2002; Tuğlacı 1995b; Abdülhamit Albümleri; Yerinde.Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

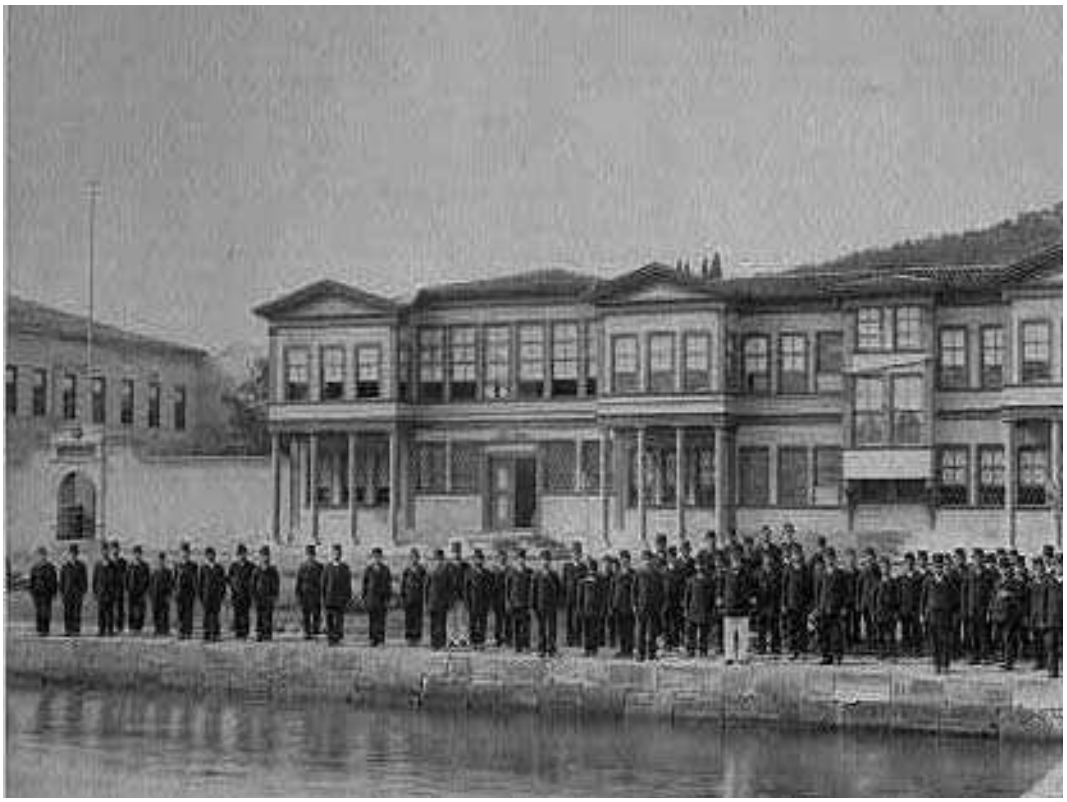
HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

Resim 3.1 Heybeliada Vapur İskelesi ve Karşısındaki Otel (Abdülhamit Albümleri, 1880 – 1893)

Resim 3.2 Otelin Yanındaki Bahriye Okulu'nun Günümüze Ulaşamayan Binası (Abdülhamit Albümleri, 1880 – 1893)

Resim 3.2 Bahriye Okulu'nun Günümüze Ulaşamayan Binası (Abdülhamit Albümleri, 1880 – 1893)

Resim 3.2 Bahriye Okulu'nun Günümüze Ulaşamayan Binası ile Günümüzdeki Binası'nın Bağlantısı (Abdülhamit Albümleri, 1880 – 1893)

Resim 3.2 Bahriye Okulu'nun Günümüzdeki Binası ve Otelin Yeriyle Bağlantısı (Elif Çelebi, 2009)

Resim 3.2 Vapur İskelesi'nin Otelin Yeriyle Bağlantısı (Elif Çelebi, 2009)

YAPININ ADI: İNGİLİZ OTELİ (HOTEL d'ANGLETERRE) **KATALOG NO:** 65

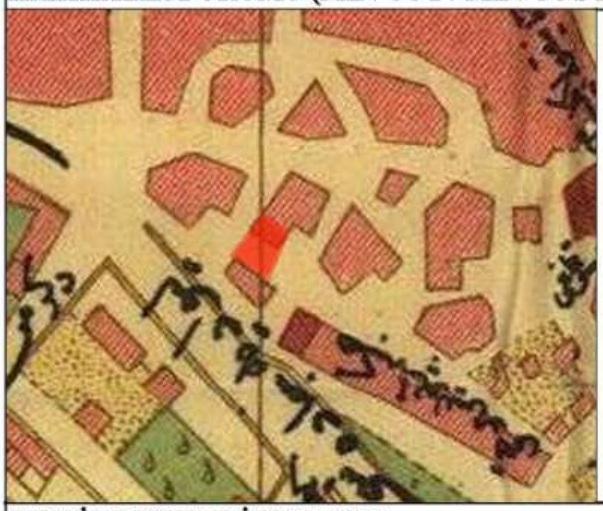
KONUMU: Papaz Mahallesi, Erkal ve Karanfil Sokakları üzerinde / HEYBELİADA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 19 Ada / 3 ve 4 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: (1880 - 1893) - 1894

ÖZGÜN İŞLEVİ: Bilinmiyor **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF,1880-1893(ABDÜLHAMİT ALBÜMÜ)

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konumu: Hotel d'Angleterre, Heybeliada'da Erkal ve Karanfil Sokaklarının arasında yer almaktadır.

Tarihi: Otelin açılış tarihi tam olarak tespit edilememiştir. Ancak Otelin 1880 – 1893 tarihleri arasına ait bir fotoğrafı olmasından dolayı otelin bu tarihlerde var olduğu anlaşılmaktadır.

Mimarisi: Otel ile ilgili belgeler yetersiz olması ve binasının günümüze ulaşamaması nedeniyle mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Nedjib Bey Haritası'nda (1918) otelin binasının bulunmadığı ve arsasının boş olduğu görülmektedir. Bu nedenle binasının formu bilinememektedir. Otelin 1880 – 1893 tarihleri arasına ait bir fotoğrafından iki katlı ve kâgir bir binası olduğu ve cephelerinin üçgen alınlıklı pencereleri, giriş kapısı ve silmeleriyle neo klasik özellikler taşıdığı anlaşılmaktadır.

Günümüzdeki Durumu: Hotel d'Angleterre, 10 Temmuz 1894 tarihinde Heybeliada'nın en çok zarar gören yapıları arasında bulunmaktadır (Tuğlacı, 1995b). Otelin Nedjib Bey Haritası'nda (1918), arsasının boş olmasından dolayı bu depremde binasının tamamen yıkıldığı düşünülmektedir. Günümüzde otelin arsası yeşil alan olarak değerlendirilmiştir.

Kaynak:Nedjib Bey Haritası 1918; Halihazır Harita 2002; Tuğlacı 1995b; Abdülhamit Albümleri; Yerinde Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

Kınalıada Otelleri

Kınalıada, İstanbul adalarından kente en yakın ve en küçük olanıdır. Yönetim bakımından uzun süre Burgazada'ya bağlı bir köy olan Kınalıada, günümüzde Adalar İlçesi'nin bir mahallesidir (Gülen, 1994b).

Ada'daki ilk yerleşimin antik dönemde olduğu ve ada'nın güneydoğusundaki liman bölgesinde küçük bir balıkçı köyünün varlığı bilinmektedir (Tuğlacı, 1995b).

Antik dönemde Ada'nın taş malzemesi yönünden zengin olmasının da etkisiyle "bileytaşı" anlamına gelen "Akonae, Akoni, Akonitis, Tinaki" adlarıyla anıldığı bilinmektedir (Gülen, 1994b). Rumlar tarafından İstanbul'a en yakın ada olması nedeniyle "birinci" anlamına gelen Proti ve Türkler tarafından toprağının kızıl renginden dolayı "Kınalıada" adları verilmiştir (Şevki, 2004).

Bizans döneminde İstanbul'a en yakın ada olması nedeniyle, diğer adalara nazaran daha çok sürgün yeri olarak kullanılmıştır. Jeolojik yapısının çok kayalık ve ikliminin diğer adalara göre daha sert olması nedeniyle Kınalıada'daki yerleşim, uzun süre gelişim gösterememiştir (Gülen, 1994b). Nitekim 1793 tarihinde Kınalıada'ya gelen Fransız gezgin Olivier, burada sadece tepede bir manastırın ve harabe halinde bir köyün bulunduğunu belirtmektedir (Tuğlacı, 1995b).

Osmanlı döneminde Kınalıada'ya ilk kez Ermeniler 1833 tarihinden itibaren yerleşmeye başlamıştırlar (Gülen, 1994b). Tanzimat Fermanı'nın azınlıklara tanıdığı ayrıcalıklar (Şevki, 2004) ve Ermenilerin istekleri doğrultusunda, 16 Kasım 1844 tarihli bir irade-i seniyye ile beşer yüz dönümlük araziler Ermenilere ücretsiz olarak dağıtılmıştır (Tuğlacı, 1995b). 19. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren Ada'ya Rum, İngiliz, Fransız ve Türk nüfusu da yerleşmeye başlamıştır (Gülen, 1994b).

Düzenli vapur seferlerinin başlaması ve diğer adaların kalabalıklaşmasından sonra Kınalıada, 19. yüzyılın sonlarından itibaren gözde bir sayfiye bölgesi haline gelmiştir. Sayfiye kimliğinin gelişmesiyle, 20. Yüzyılın başından itibaren Ada'da oteller açılmaya başlamıştır (Tuğlacı, 1995b).

Kınalıada'da, Birinci Dünya Savaşı öncesinde Şirket-i Misafirhane (1852), Proti - Taşçıyan (1901), Chahab (1907) ve Belle Vue - Tiryakyan (kesin tarihi tespit edilemedi) otelleri açılmıştır. Pars Tuğlacı (1995a) bu otellerin yanında tarih ve yer belirtmeden Fındıklıyan Oteli'nin de bulunduğunu belirtmektedir.

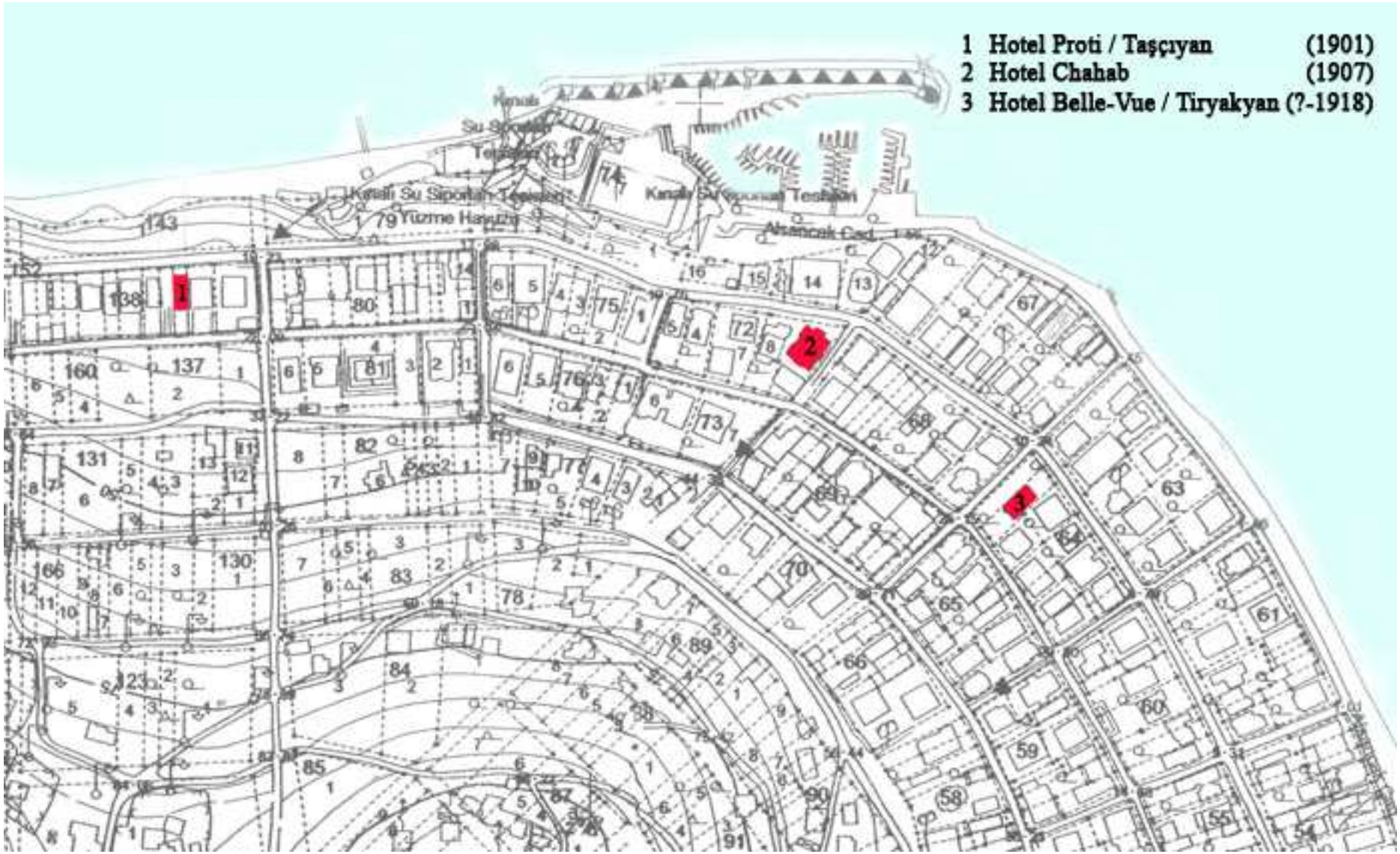
Kınalıada'nın 1852 tarihinde açılan Şirket-i Misafirhane'nin, aynı zamanda Adalar bölgesinin de ilk açılan oteli olması dikkat çekmektedir. Nitekim Kınalıada'nın yerleşim ve sayfiye kimliğinin diğer adalardan daha sonra geliştiği bilinmektedir. Orhan Şevki'ye (2004) göre, Sultan Abdülmecid, saray kuyumcubaşısı Ağasi Ajderhanyan Efendi'ye Kınalıada'da günümüzde Akasya olarak anılan bölgede araziler hediye etmiştir. Ağasi Ajderhanyan Efendi, bu arazide 1852 tarihinde üç ortakla birlikte Şirket-i Misafirhane adını verdikleri oteli açmıştır. Pars Tuğlacı da (1995b), Şirket-i Misafirhane'nin sahiplerini aynı adlarla belirtmekte ancak otelin Cedidiye Mahallesi'nde açıldığını yazmaktadır.

Resim 3.1 Şirket-i Misafirhane'nin 1852 Tarihindeki Sözleşmesi (Tuğlacı, 1995b)

Şirket-i Misafirhane'nin sözleşmesinde otelin genel görünümünün de resmedildiği dikkat çekmektedir. Bu resme göre otel, iki katlı küçük bir yapıdır. Ancak otelin konumu hakkında kesin verilere ulaşılamadığı için, tam olarak yeri saptanamamıştır. Annuaire Oriental'lerde ise Kınalıada'ya ait hiçbir otel adına rastlanamamıştır.

Günümüzde Proti – Taşçıyan ve Chahab (Şahap) Oteli'nin yerinde yeni yapılar bulunmaktadır. Belle Vue (Belvü) Oteli'nin ise sadece dış cepheleri korunmuş, iç mekanı apartmana dönüştürülmüştür.

Harita 3.15 Kınalıada Otelleri (Halihazır Harita, 2002)

YAPININ ADI: TAŞÇIYAN / PROTİ OTELİ **KATALOG NO:** 66

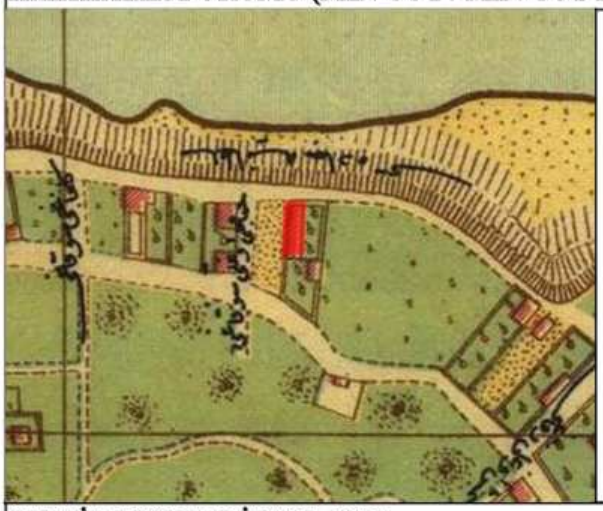
KONUMU: Yarbaşı Mevkisinde, Fazıl Ahmet Aykaç Caddesi üzerinde / KINALIADA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 138 Ada / 3 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1901 - 1923?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Otel **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

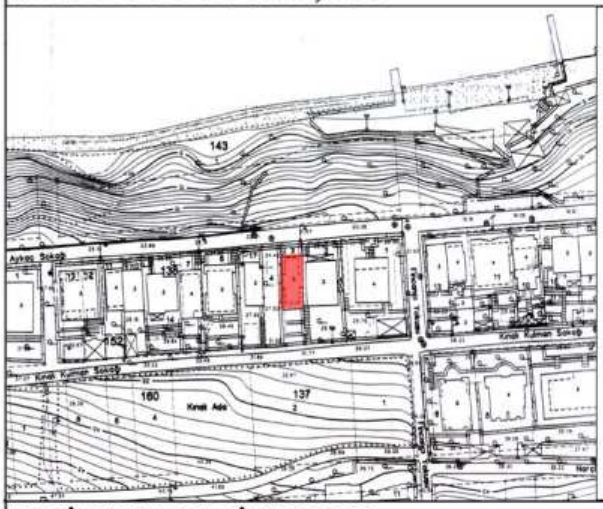
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF, TARİHSİZ (TUĞLACI, 1995b).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konum: Proti Oteli, Yarbaşı Mevkisi'nde ve Fazıl Ahmet Aykaç Caddesi üzerindedir (Şevki, 2004).

Tarihi: Otelin açılış tarihi tam olarak tespit edilememiştir. Ancak 1901 tarihinde bir yangın geçirdiği bilindiğinden dolayı, bu tarihte hizmet verdiği anlaşılmaktadır. Proti Oteli, Banker Sarkis Taşçıyan tarafından Artin Macaryan Kalfa'ya inşa ettirilmiştir. Otelin ilk işletmecisi Harutyun Şahapyan, sonraki işletmecisi Aliksan Aslanyan'dır. Proti Oteli 1901 Tarihinden sonra Taşçıyan Oteli adını almıştır (Şevki, 2004).

Mimari: Otelin binası ile belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile bilgiler sınırlıdır. Necip Bey Haritası'nda (1918) geniş bir bahçesi bulunan otelin, dikdörtgen planlı ve dört cepheli olduğu görülmektedir. Otelin fotoğrafından da, binasının sahile yakın ve bir yamaç üzerinde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Otelin üst katlarındaki odalarının yanında restoranı, gazinosu (Tuğlacı, 1995b), piyano ve bilardo masasının bulunduğu büyük bir salonu ve deniz hamamı bulunmaktadır (Şevki,2004). Yapı, fotoğrafındaki görünümü konut mimarisini çağrıştırmasına karşın Pars Tuğlacı'ya (1995) göre özgün işlevi oteldir. Bodrum katıyla birlikte üç katlı olan otel, ahşap sistemde inşa edilmiştir.

Günümüzdeki Durum: Otel, Taşçıyan Oteli adıyla Cumhuriyet Dönemi'ne kadar hizmet vermeye devam etmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nde kapanan otel, 1938 tarihinde başkomiser Rıza Öztoprak tarafından satın alınmış ve konut olarak kullanılmıştır. 1960'lı yılların sonunda Doğramacıyan Kardeşler tarafından satın alınan bina, bu tarihlerde sahipleri tarafından yıktırılarak yerine yeni bir yapı inşa edilmiştir (Şevki, 2004). Günümüzde otelin yerinde konut olarak kullanılan yeni bir yapı bulunmaktadır.

Kaynak:Nedjib Bey Haritası 1918; Halihazır Harita 2002; Tuğlacı 1995b; Şevki 2004; Yerinde Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: ŞAHAP OTELİ **KATALOG NO: 67**

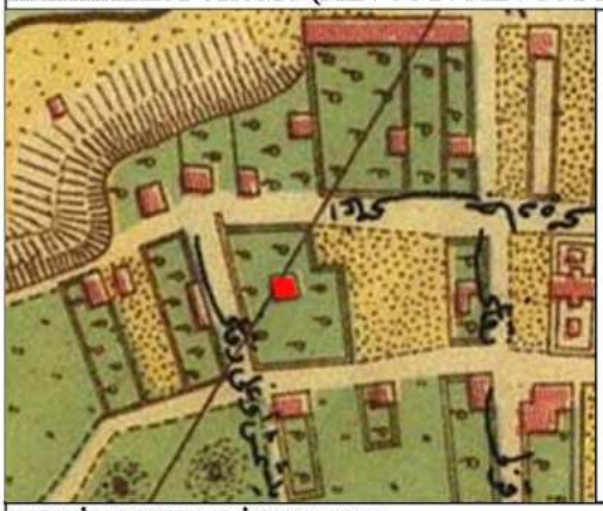
KONUMU: Fazıl Ahmet Aykaç (Akasya) Caddesi ve Sakızlı Sokağı'nın kesisştiği köşede / KINALIADA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 64 Ada / 27 Parsel

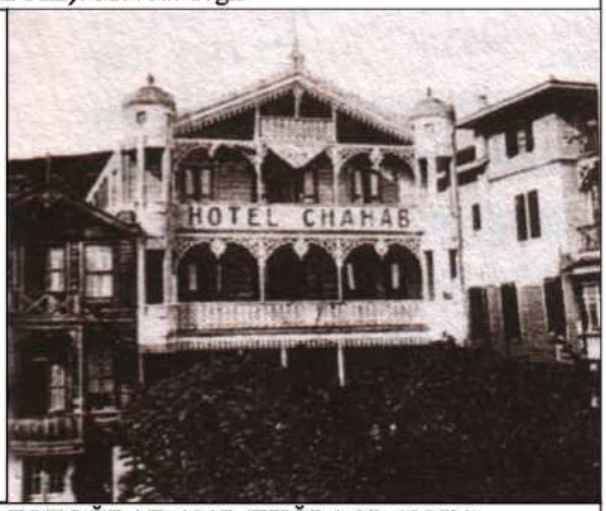
OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: 1907 - 1965?

ÖZGÜN İŞLEVİ: Otel **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

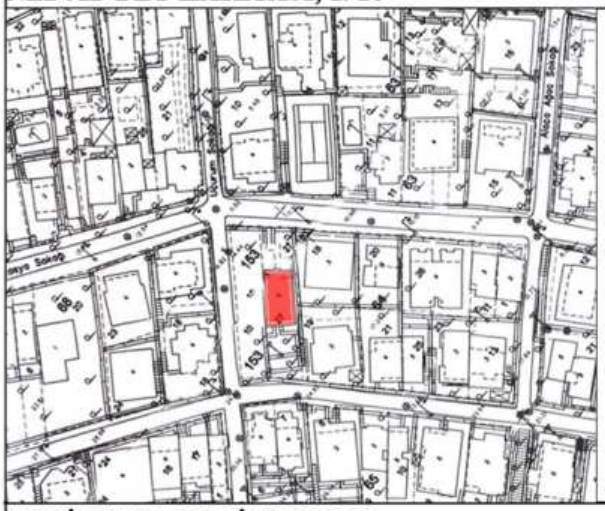
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

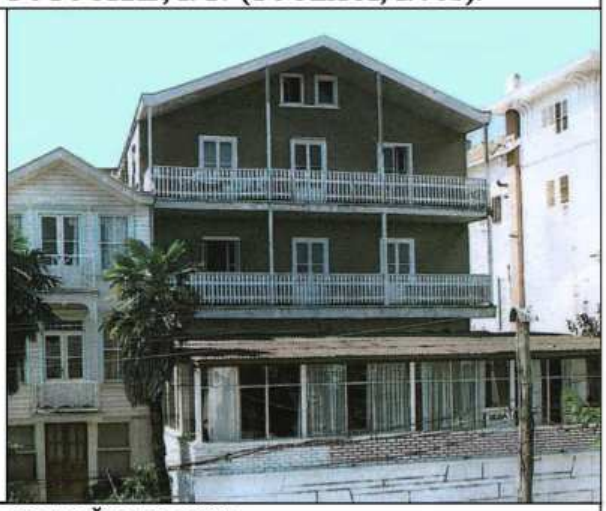
NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF, 1917 (TUĞLACI, 1995b).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konum: Şahap Oteli, Fazıl Ahmet Aykaç (Akasya) Caddesi ve Sakızlı Sokağı'nın kesiştiği köşede bulunmaktadır (Şevki, 2004).

Tarihi: Şahap Oteli'nin açılış tarihi tam olarak tespit edilememiştir. Ancak 1907 tarihli otel defterine yazılmış bir müşterinin görüşlerinin bulunduğu bir yazıdan, Şahap Oteli'nin bu tarihte hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır (Tuğlacı, 1995b). Şahap Otel, Harutyun Şahap tarafından inşa ettirilmiştir (Şevki, 2004).

Mimari: Necip Bey Haritası'nda (1918), otelin dikdörtgen planlı, dört cepheli ve bir bahçe içinde olduğu görülmektedir. Üst katları odalardan meydana gelen otelin alt katında bir restoranı ve bir salonu bulunmaktadır. Otelin salonunda edebi toplantılar, gösteriler ve balolar düzenlenmektedir. Sonradan otelin arka cephesine bir tören salonu eklenmiştir (Tuğlacı, 1995b). Üç katlı olan Şahap Oteli, ahşap sistemde inşa edilmiştir. Kuleleri, terasları, kemerleri, korkulukları ve saçakları karakteristik cephe öğeleridir. Üst örtüsü kiremit kaplamalı kırma çatıdır.

Günümüzdeki Durumu: Harutyun Şahap 1938 tarihinde vefat edince Şahap Oteli, varisleri Vartanuş Hancıyan ve Zaruhi Hancıyan tarafından işletilmeye başlanmıştır (Tuğlacı, 1995b). Geçirdiği bir yangın sonrasında kapanan otel (Şevki, 2004), 1965 tarihinde Harilaos Raka tarafından satın alınmış ve onarılarak konut olarak kullanılmıştır. 1971 Tarihinde ise Ahmet Nihat Öner tarafından satın alınan yapı yıktırılarak, yerine "Denizcilik Kulübü" olarak işletilmek üzere yeni bir bina inşa edilmiştir (Tuğlacı, 1995b). Günümüzdeki yeni bina kısmen Şahap Oteli'nin cephe özelliklerini taşımaktadır.

Kaynak: Nedjib Bey Haritası 1918; Halihazır Harita 2002; Şevki 2004; Tuğlacı 1995b; Yerinde Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

YAPININ ADI: HOTEL BELLE-VUE (BELVÜ OTELİ) **KATALOG NO:** 68

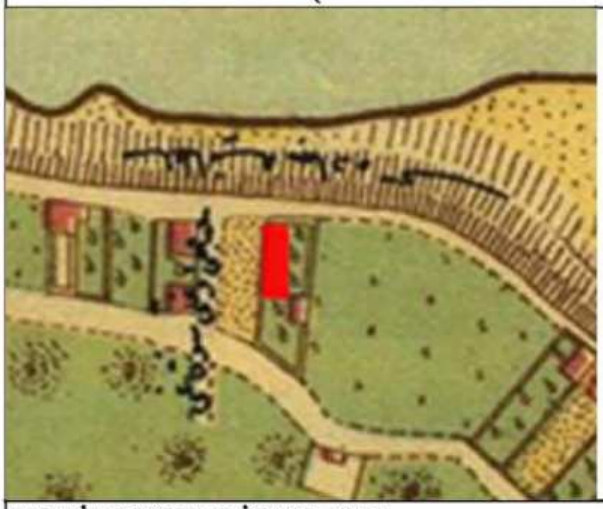
KONUMU: F.Ahmet Aykaç (Akasya) Caddesi üzerinde ve Su Sporu tesislerinin yakınında / KINALIADA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 72 Ada / 1 Parsel

OTEL OLARAK KULLANIM TARİHİ: ? - 1918

ÖZGÜN İŞLEVİ: Otel **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

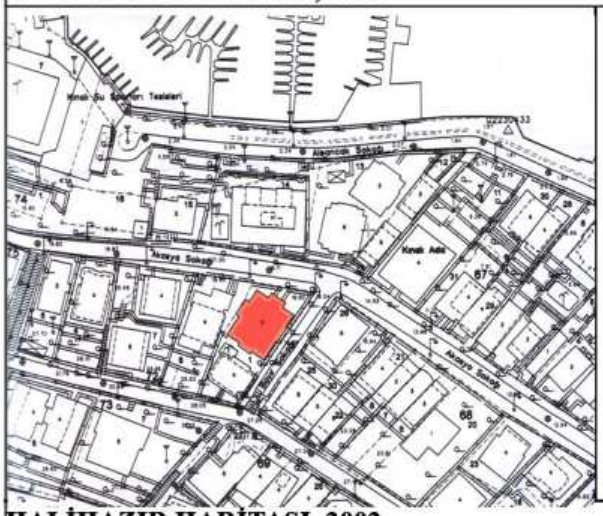
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF, 1976 (TUĞLACI, 1995b)

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konum: Belvü Oteli, Fazıl Ahmet Aykaç (Akasya) Caddesi üzerinde ve Su Sporları Tesisleri'nin yakındadır (Şevki, 2004).

Tarihi: Otelin açılış tarihi tam olarak tespit edilememiştir. Ancak Kalust Nersasyan tarafından yaptırılan Belvü Oteli'nin, 1918 tarihinde kapandığı bilinmektedir (Şevki, 2004).

Mimari: Otel ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve binasının günümüze ulaşamaması nedeniyle mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Otel olarak inşa edildiği bilinen yapının (Şevki, 2004), Necip Bey Haritası'nda (1918) dikdörtgen planlı, dört cepheli olduğu ve bir bahçesi bulunduğu görülmektedir. Otelin 1976 tarihli ve restorasyon geçirmeden önceki fotoğrafına göre, bodrum katı ile birlikte dört katlı olan binası ahşap sistemde inşa edilmiştir. Yapının giriş kapısının bulunduğu öne çıkan bölümündeki üçlü pencere düzeni, çatı katındaki tam yuvarlak pencereleri ve haçvari planlı kiremit kaplamalı kırma çatısıyla neo klasik özellikler taşıyan sade bir görünüme sahiptir.

Günümüzdeki Durumu: 1918 Tarihinde Belvü Oteli kapandıktan sonra binası, Ardaşes Fesliyan yönetiminde "Tiryakyan Oteli" adıyla tekrar otel olarak işletmeye açılmıştır (Şevki, 2004). 1976 tarihinde Kapriyel Papazyan tarafından satın alınan yapı, aynı tarihte dış cepheleri korunup, planı tamamen değiştirilerek restore edilmiştir. Binanın içi yedi daireden oluşan apartman haline dönüştürülmüştür (Tuğlacı, 1995b). Binanın kahverengi ahşap cephesi de beyaz renge boyanmıştır.

Kaynak:Nedjib Bey Haritası 1918; Halihazır Harita 2002; Tuğlacı 1995b; Şevki 2006; Yerinde Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

Burgazada Otelleri

Burgazada, Heybeliada ile Kınalıada'nın arasında yer almaktadır. Yönetim bakımından Osmanlı döneminde Kartal'a bağlı bir köy olan Kınalıada, günümüzde Adalar İlçesi'nin bir mahallesidir (Tuğlacı, 1995b).

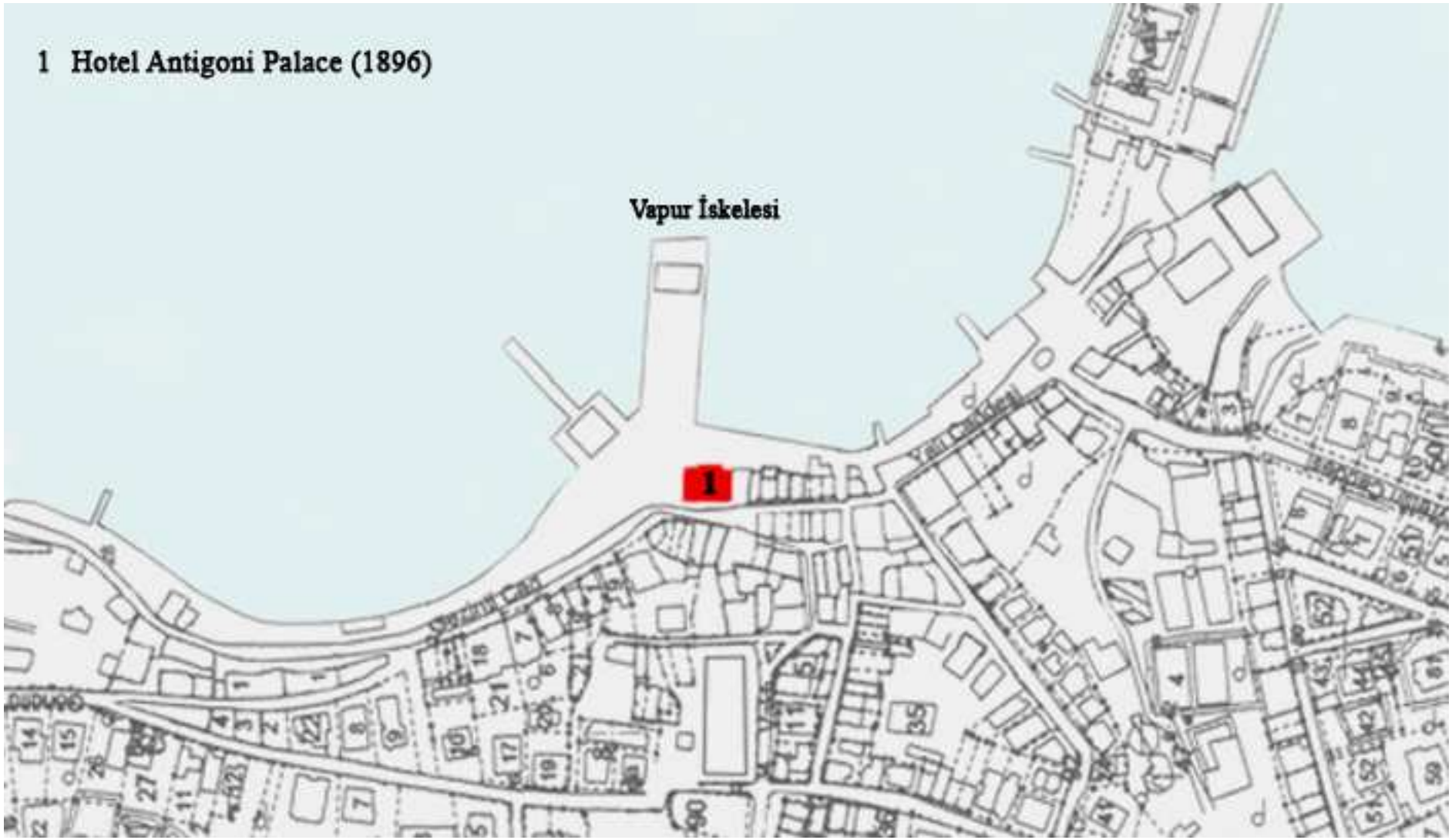
Ada'daki ilk yerleşimin antik dönemde olduğu ve ada'nın kuzeydoğusundaki liman bölgesinde küçük bir balıkçı köyünün varlığı bilinmektedir (Gülen, 1994c).

Antik dönemde Ada'ya, kuzeyinde Kaşıkadası ve doğusunda Kınalıada'nın bulunmasından dolayı liman bölgesinin güvenli bulunması nedeniyle "güvenli liman" anlamına gelen "Panormos" adı verilmiştir (Gülen, 1994c). Roma İmparatorluğu döneminde ise adayı ele geçiren Makedonyalı komutanın ya da oğlunun adı olan "Antigonos" (Türker, 2007b) ve bu komutanın Ada'da yaptırdığı bir kaleden dolayı "kale burcu" anlamına gelen "Purgos" adlarıyla anılmıştır. Osmanlı döneminde Rumlar Ada'yı Antigoni ve Purgos adlarıyla ifade ederken, Türkler Purgos kelimesinden türetilmiş "Burgaz" adıyla tanımlamışlardır (Tuğlacı, 1995b).

Burgazada'nın Bizans döneminde diğer adalar gibi bir sürgün yeri olduğu bilinmektedir. Osmanlı döneminde Evliya Çelebi'nin notlarında tamamı Rumlardan meydana gelen 300 haneli bir balıkçı köyüdür. Le Byruyn Grelot'un yazdıklarına göre 17. yüzyılın sonunda Ada, Rumlar ve Avrupalıların uğradıkları bir sayfiye bölgesidir. 18. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren Türkler de Ada'ya yerleşmeye başlamışlardır (Tuğlacı, 1995b).

Düzenli vapur seferlerinin başlaması ve diğer adaların kalabalıklaşmasından sonra Burgazada, 19. yüzyılın sonlarından itibaren gözde bir sayfiye bölgesi haline gelmiştir. Sayfiye kimliğinin gelişmesiyle, 19. Yüzyılın sonundan itibaren Ada'da oteller açılmaya başlamıştır. Ancak Burgazada'da 19. yüzyılda Antigoni Palas adında tek bir otelin olması dikkat çekmektedir. Nitekim Gustave Schlumberger 1884 tarihinde Burgazada'da hiç otel bulunmadığını, sadece Yordan Restoran'ın sahibinin yaz aylarında pansiyon işlettiğini yazmaktadır (Tuğlacı, 1995b). Bu pansiyonunda 1896 tarihinde açılan Antigoni Palas Oteli'nin yerinde olduğu düşünülmektedir. Çünkü Nejat Gülen (1994c), Yordan Restoran'ın, Antigoni Palas Oteli'nin altında yer aldığını, Pars Tuğlacı da (1995b) bu arsada daha önce başka bir otelin olduğunu belirtmektedir. Diğer taraftan Annuaire Oriental'lerde 1840 – 1914 Tarihleri arasındaki listelerde Burgazada'da hiçbir otelin adına rastlanamamıştır.

Günümüzde Antigoni Palas Oteli'nin yerinde, otelin dış görünümünün referans alındığı, üst katları konut ve alt katları restoran olarak kullanılan rekonstrüksiyon bir bina bulunmaktadır.

Harita 3.16 Burgazada Mahallesi Otelleri (Halihazır Harita, 2002)

YAPININ ADI: PANTEON / ANTİGONİ / BURGAZ PALAS OTELİ **KATALOG NO:** 69

KONUMU: Gezinti Mahallesi'nde, Yalı Caddesi üzerinde / BURGAZADA

PAFTA / ADA / PARSEL NO: 1 Ada / 13 Parsel

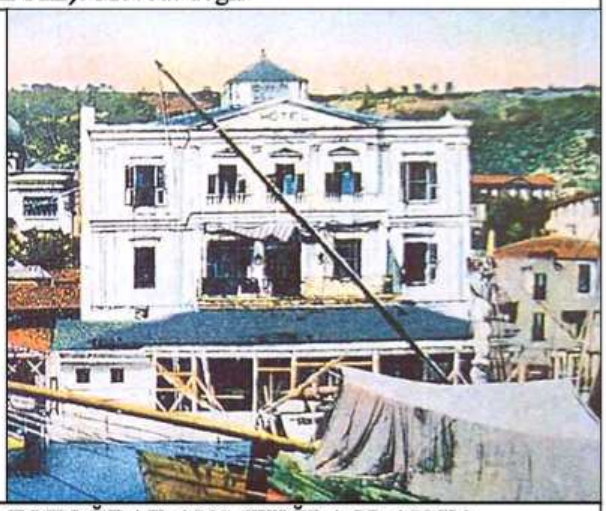
BİNANIN YAPIM TARİHİ / HİZMET VERDİĞİ TESPİT EDİLEN TARİHİ: 1896 - 1942

ÖZGÜN İŞLEVİ: Otel **GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ:** -

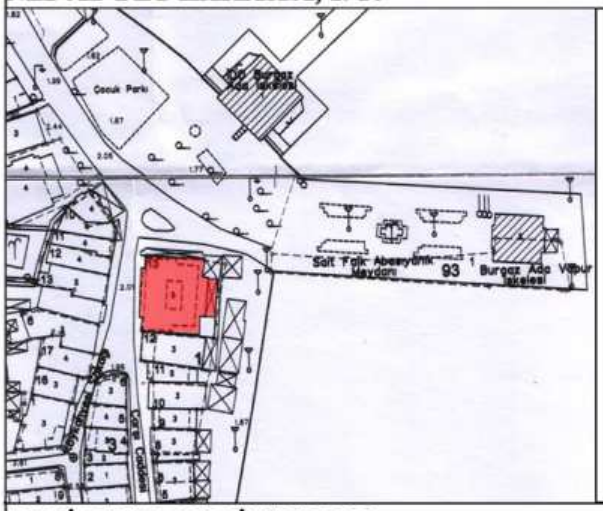
HALİHAZIR DURUMU (MEVCUT / MEVCUT DEĞİL): Mevcut değil

NEDJİB BEY HARİTASI, 1918

FOTOĞRAF, 1911 (TUĞLACI, 1995b).

HALİHAZIR HARİTASI, 2002

FOTOĞRAF, 2008

Konum: Burgaz Palas Oteli, Burgazada'da, Gezinti Mahallesi'nde Yalı Caddesi üzerinde ve adanın vapur iskelesinin batısında yer almaktadır (Tuğlacı, 1995).

Tarihi: Otel, 1896 tarihinde Simeonaki Siniosoğlu tarafından yaptırılmıştır. Bu dönemde yapı, hem Antigoni Palas Oteli ve hem de sahibinin adı olan Siniosoğlu Oteli olarak anılmaktadır (Türker, 2007b). Pars Tuğlacı'ya göre (1995b), Antigoni Palas Oteli'nin yerinde Panteon Oteli adıyla işletilen başka bir otel bulunmaktadır. Ancak bu otel 1894 depremi sırasında yıkılmıştır ve yerine yeni bir otel binası yapılmıştır (Türker, 2007b). Bu yeni otel binası önce Antigoni Palas Oteli, daha sonra Burgaz Palas Oteli adlarıyla anılmıştır (Tuğlacı, 1995). Otelin "Burgaz Palas Oteli" adını, 1934 tarihinde otellerin adlarının Türkçeleştirilmesi sırasında aldığı düşünülmektedir.

Mimari: Otel olarak inşa edilen yapının (Türker, 2007b), günümüz hâlihazır haritasında dikdörtgen planlı ve dört cepheli olduğu görülmektedir. Yapının deniz cephesindeki girişinin üzerinde bir çıkması vardır. Necip Bey Haritası'nda (1918), otelin yerinde bir yapının olduğu görülmekle beraber yapının sınırları anlaşılamamaktadır. Üst katlarında odaları bulunan otelin alt katında iki dükkân ve bir gazinosunun, deniz cephesinin önünde de bir rıhtımı vardır (Tuğlacı, 1995). Otelin 1960 tarihindeki restorasyon geçirmeden önceki fotoğrafından, binasının üç katlı olduğu, borum katının kargir ve üst katlarının ahşap sistemde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Yapının cepheleri İyon başlıklı sütunları, korent başlıklı pilastrları, üçgen alınlıkları ve balustatları ile neo klasik üsluptadır. Üst örtüsü kiremit kaplamalı kırma çatıdır.

Günümüzdeki Durumu: Sık sık el değiştiren otel 1942 tarihine kadar faaliyetini sürdürmüştür. Otelin binası 1942 – 1982 tarihleri arasında bölüm bölüm kiraya verilerek kullanılmıştır. 1983 Tarihinde Burgaz Palas Oteli'nin yerine kötü bir rekonstrüksiyonu yapılmıştır. Söz konusu yapı günümüzde de varlığını devam ettirmekte ve üst katları konut, alt katları restoran olarak kullanılmaktadır.

Kaynak:Nedjib Bey Haritası 1918; Halihazır Harita 2002; Tuğlacı 1995b; Türker 2007b; Yerinde Tespit Çalışması.

EKLER: **RÖLÖVE:** - **FOTOĞRAF:** - **RAPOR:** -

HAZIRLAYAN: M. ELİF ÇELEBİ **HAZIRLAMA TARİHİ:** 01.09.2009

3 1840 – 1914 TARİHLERİ ARASINDA İSTANBUL'DA GALATA VE PERA DIŞINDAKİ OTEL YAPILARININ GELİŞİMİ

3.1 Eminönü'ndeki Oteller

3.2 Kadıköy'deki Oteller

3.3 Boğaziçi'ndeki Oteller

3.4 Adalar'daki Oteller

3.5 Diğer Bölgelerdeki Oteller

1840 – 1914 Tarihleri arasında Galata ve Pera dışında İstanbul'da Eminönü, Kadıköy, Boğaziçi ve Adalar bölgelerinin yanında Şişli, Feriköy ve Yeşilköy semtlerinde de otel yapılarının açılmıştır. Annuaire Orientallerden 1881 tarihinde Şişli'de d'Alsace ve Feriköy'de Robinson ile 1912 tarihinde Yeşilköy'de Stéfano Palace otellerinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

İstanbul'un Avrupa yakasında ve Pera'nın yakınında yer alan Şişli ve Feriköy semtlerinin gelişimi, 1881 tarihinden itibaren atlı tramvayın önce Taksim'den Pangaltı'ya, ardından Şişli'nin merkezine kadar gelmesiyle hızlanmıştır (DBİA, 1994g). Bu bölgedeki otellerin Annuaire Orientallerde tespit edilen tarihi ile atlı tramvayın ulaşım sistemine katıldığı 1881 tarihinin aynı olması dikkat çekmektedir. Bu semtlerde yaşayan halkın çoğunlukla Rum ve Ermeni'lerden meydana gelen gayrimüslim azınlık ile Avrupa kökenli aileler olmasının da (DBİA, 1994g ve DBİA, 1994h), bu bölgelerde otellerin açılmasında önemli bir etken olduğu düşünülmektedir. Yine İstanbul'un Avrupa yakasında, Marmara Denizi'nin kıyısında ve Tarihi Yarımada'nın güneybatısında ancak oldukça uzak konumda yer alan Yeşilköy'de, antik dönemden beri bir Rum köyünün olduğu bilinmektedir. Ayastefanos adıyla anılan bu köy, stratejik konumu nedeniyle İstanbul için her zaman önemini korumuştur. 16. ve 17. yüzyıllarda Avrupa'dan gelen gemilerin demirledikleri küçük bir limandır. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren İstanbul'un gözde bir mesire bölgesi haline gelmesi, 1852'de düzenli vapur seferlerinin başlaması ve 1870'de tren hattının konulmasıyla Yeşilköy hızlı bir gelişim göstermeye başlamıştır. Halkının çoğunluğunu Rumların oluşturduğu yerleşimi, 19. yüzyıldan itibaren Avrupalılar tarafından da sık ziyaret edilmiştir (Karlık, 1994). Ulaşım sistemlerinin gelişmesi ve nüfus yoğunluğunun gayrimüslimlerden meydana gelmesinin, bu bölgede otellerin açılmasını tetiklediği düşünülmektedir. Ancak Annuaire Orientallerde sadece 1912 tarihinde bir otelin adına rastlanması, Yeşilköy'de otelcilik sektörünün İstanbul'un diğer bölgelerine göre daha geç tarihlerde ortaya çıktığını ve çok fazla yaygınlaşmadığını düşündürmektedir.

Tablo 3.6 Annuaire Oriental'de Diğer Bölgelerdeki Oteller (Cervati, 1881-1914)

OTEL	ADRES	İŞLETMECİ	TARİH	SINIF
Hôtel d'Alsace	Şişli	C. Bozannat	1881-1883	-
Hôtel Robinson	Feriköy	Richard Salvan	1881	-
Hôtel Stéfano	Yeşilköy (San Stefano)	Ernest Biondi	1912	-

4. GALATA VE PERA'DA 1840–1914 TARİHLERİ ARASINDA HİZMET VEREN OTELLER

19. Yüzyılda İstanbul'da Galata ve Pera Bölgesi'nin yanı sıra Eminönü, Kadıköy, Sarıyer ve Adalar ilçelerinde de otel yapıları inşa edilmiştir. Ancak bu çalışma da, 19. yüzyılda olduğu gibi günümüzde de Galata ve Pera'nın İstanbul'un diplomasi, ticari, eğlence, konaklama ve turizm merkezi olma özelliğini taşıması; otel yapılarının inşa edildiği ilk bölge olması; harita – gravür – fotoğraf – resmi belgelerinden daha net bilgilere ulaşılabilmesi; buradaki otel yapılarının özgünlüğünü daha fazla koruyabilmiş ve bu yapıların daha gelişmiş teknik ve teknoloji ile donatılmış olması; semtin İstanbul'un en çok rant sağlayan bölgelerinden biri olması gibi nedenlerle yapılarının daha çok yok olma veya yanlış restorasyon uygulamalarına maruz kalma tehlikesi içinde bulunmaları da göz önünde tutularak, Galata ve Pera bölgesi temel çalışma alanı olarak seçilmiştir.

4.1 Galata ve Pera'nın İstanbul Kenti İçindeki Konumu

1840 – 1914 Tarihleri arasında Galata ve Pera olarak anılan bölge günümüzde İstanbul'un Beyoğlu İlçesi sınırları içerisinde kalmaktadır.

İstanbul'un 39 ilçesinden biri olan (www.ibb.gov.tr, 2009) ve 20 Nisan 1924 tarihinde yürürlüğe giren 491 sayılı kanunla İlçe unvanını kazanan Beyoğlu (Avcı, 1994), İstanbul'un Avrupa yakasında yer almaktadır. 35 Mahalleden oluşan ilçe kuzeyde Kâğıthane, Şişli ve Beşiktaş İlçeleri, doğuda İstanbul Boğazı, batıda ve güneyde Haliç ile sınır teşkil etmektedir.

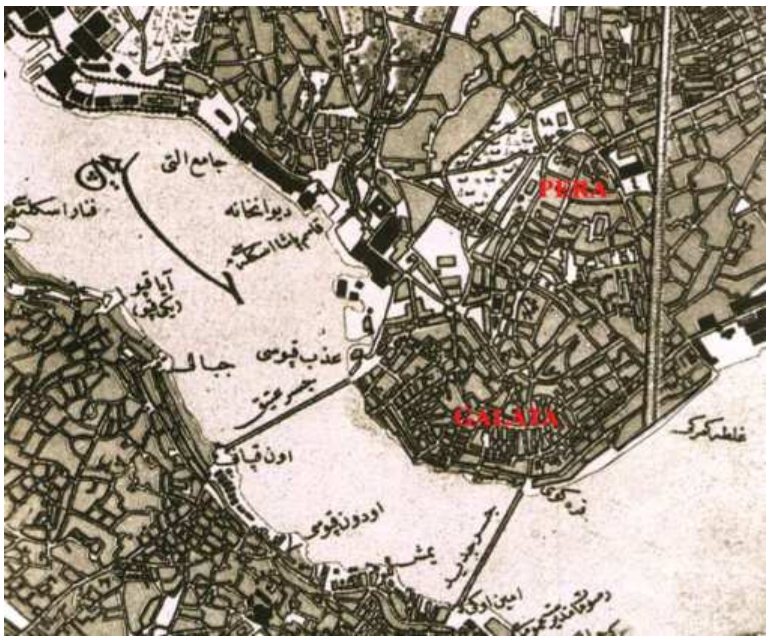
Harita 4.1 İstanbul Genelinde Beyoğlu İlçesi (www.ibb.gov.tr, 2009)

Galata ve Pera, Beyoğlu İlçesi'nin güney ve doğu sınırlarındaki yerleşim merkezlerinin 19. yüzyıldaki adlarıdır. Galata, Beyoğlu İlçesi'nin güney sınırını teşkil edip günümüzdeki Karaköy İskelesi'nin yakın çevresidir. Pera ise, Galata'nın kuzeyinde Tünel ile Taksim arasında kalan, İstiklal Caddesi ve bu caddeye açılan sokakları kapsayan alandır (Akın, 1994).

Harita 4.2 İstanbul Genelinde Galata ve Pera Bölgesi - 1914 (Cezar, 1991)

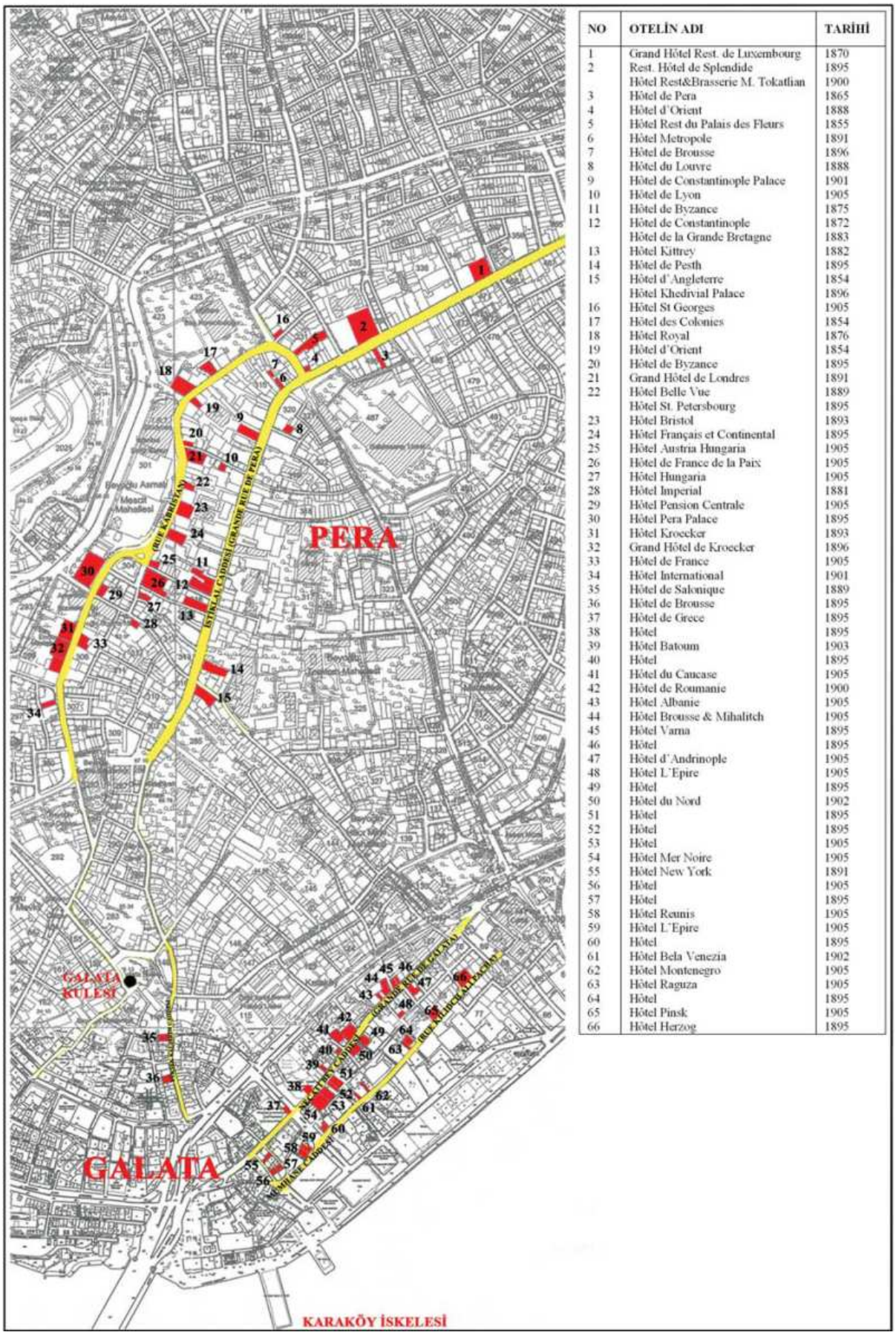
Galata ve Pera Bölgesi, köprüler aracılığıyla Tarihi Yarımada'ya, Taksim'den Harbiye, Nişantaşı, Kurtuluş, Şişli gibi semtlere ve Ayaspaşa, Gümüşsuyu, Dolmabahçe yoluyla Boğaz'a ya da Tophane'ye açılan merkezi bir konumda yer almaktadır (Akın, 1994).

Harita 4.3 Galata ve Pera Bölgesi – 1911 (Cezar, 1991)

Bu çalışmadaki temanın “1840 – 1914 tarihleri arasında hizmet veren otel yapıları” olması nedeniyle çalışma alanı, otel yapılarının tespit edildiği bölgeler olan Galata Kulesi’nin yakın çevresi, İstiklal ve Meşrutiyet Caddeleri ile bu caddelere açılan sokakları kapsamaktadır.

Kaynaklarda İstiklal Caddesi ve çevresi “Pera”, İstiklal Caddesi “Cadde-i Kebir, Grand Rue de Pera veya Pera Caddesi”, Meşrutiyet Caddesi “Cadde-i Kabristan, Rue de Kabristan veya Tepebaşı Caddesi”, Haliç ve Boğaz tarafındaki sur içinde kalan bölge “Galata”, Galata Kulesi ve yakın çevresi “Kuledibi” olarak anılmaktadır.

NO	OTELİN ADI	TARİHİ
1	Grand Hôtel Rest. de Luxembourg	1870
2	Rest. Hôtel de Splendide	1895
	Hôtel Rest&Brasserie M. Tokatlian	1900
3	Hôtel de Pera	1865
4	Hôtel d'Orient	1888
5	Hôtel Rest du Palais des Fleurs	1855
6	Hôtel Metropole	1891
7	Hôtel de Brousse	1896
8	Hôtel du Louvre	1888
9	Hôtel de Constantinople Palace	1901
10	Hôtel de Lyon	1905
11	Hôtel de Byzance	1875
12	Hôtel de Constantinople	1872
	Hôtel de la Grande Bretagne	1883
13	Hôtel Kittrey	1882
14	Hôtel de Pesth	1895
15	Hôtel d'Angleterre	1854
	Hôtel Khedivial Palace	1896
16	Hôtel St Georges	1905
17	Hôtel des Colonies	1854
18	Hôtel Royal	1876
19	Hôtel d'Orient	1854
20	Hôtel de Byzance	1895
21	Grand Hôtel de Londres	1891
22	Hôtel Belle Vue	1889
	Hôtel St. Petersbourg	1895
23	Hôtel Bristol	1893
24	Hôtel Français et Continental	1895
25	Hôtel Austria Hungaria	1905
26	Hôtel de France de la Paix	1905
27	Hôtel Hungaria	1905
28	Hôtel Imperial	1881
29	Hôtel Pension Centrale	1905
30	Hôtel Pera Palace	1895
31	Hôtel Kroecker	1893
32	Grand Hôtel de Kroecker	1896
33	Hôtel de France	1905
34	Hôtel International	1901
35	Hôtel de Salonique	1889
36	Hôtel de Brousse	1895
37	Hôtel de Grece	1895
38	Hôtel	1895
39	Hôtel Batoum	1903
40	Hôtel	1895
41	Hôtel du Caucase	1905
42	Hôtel de Roumanie	1900
43	Hôtel Albanie	1905
44	Hôtel Brousse & Mihalitch	1905
45	Hôtel Varna	1895
46	Hôtel	1895
47	Hôtel d'Andrinople	1905
48	Hôtel L'Epire	1905
49	Hôtel	1895
50	Hôtel du Nord	1902
51	Hôtel	1895
52	Hôtel	1895
53	Hôtel	1905
54	Hôtel Mer Noire	1905
55	Hôtel New York	1891
56	Hôtel	1905
57	Hôtel	1895
58	Hôtel Reunis	1905
59	Hôtel L'Epire	1905
60	Hôtel	1895
61	Hôtel Bela Venezia	1902
62	Hôtel Montenegro	1905
63	Hôtel Raguza	1905
64	Hôtel	1895
65	Hôtel Pinsk	1905
66	Hôtel Herzog	1895

Harita 4.4 Galata ve Pera Otelleri 1840 – 1914 (Halihazır Harita, 2002)

4.2 Galata ve Pera'nın Tarih Boyunca Aldığı İsimler

İstanbul ile ilgili birçok kaynakta, çalışma konusu olan bölgedeki liman ve yakın çevresi "Galata", Tünel ile Taksim arasında kalan uzantısı ise "Pera" ya da "Beyoğlu" olarak anılmaktadır (Akın, 2002).

Galata sahilleri ilk çağlarda bağların ve çok sayıda incir ağacının bulunması nedeniyle Rumca'da "İncirlik" anlamına gelen "Sykai" adıyla anılmaktadır (Eyice, 1994c). Bölgeden bazı kaynaklarda Sykudis ve Sykaena olarak da söz edildiği görülmektedir (Arseven, 1989).

Tarihi Yarımada'da yaşayan Bizanslılar, Haliç ile yaşadıkları bölgeden ayrılan ve komşuları olan bu alanı "Karşıdaki İncirlik" anlamına gelen "Peran an Skais"* olarak adlandırmışlardır (Eyice, 1994c).

Galata isminin hangi tarihten itibaren kullanılmaya başlandığı kesin olarak bilinmemekle beraber, VIII. Yüzyıldan önce kullanılmadığı tahmin edilmektedir (Kuban, 1996). Galata isminin nereden geldiği konusunda da çok farklı görüşler vardır. İlk yerleşme dönemlerinde bölgede süthanelerin olduğu ve Grekçe'de "süt" anlamına gelen "Gala" veya "Galaktos" kelimelerinden; İtalya'daki limanı olan eğimli yerlere verilen "Calata" adından; bir "Galatialı" ya da "Got'un" bölgeye yerleşmesinden; Got'ların Anadolu'ya geçerken denizi bu noktada aşmasından dolayı bölgenin "Galata" adını aldığı varsayımlarına yer verilmektedir (Akın, 2002).

Osmanlı Döneminde Galata'nın uzantısı olarak sur dışında gelişen bölge, Levantenler tarafından Yunanca kökenli olan ve "Karşı Yaka" anlamına gelen "Pera" adıyla anılırdı (Akın, 1994). O tarihlerde burada çok sayıda bağın olması nedeniyle "Pera Bağları" diye de bilinirdi (Koçu, 1961).

Bölge, Türkler tarafından "Beyoğlu" adıyla anılmıştır. Çeşitli kaynaklarda Beyoğlu adının, önemli bir beyin oğlunun bu bölgeye yerleşmesi ve bir konakta yaşamasından dolayı verildiği iki farklı olasılık üzerinden anlatılmaktadır. Birincisi Fatih Sultan Mehmet döneminde Pontus Prensi Aleksios Komnenos'un (ya da yeğeninin), ikincisi Kanuni Sultan Süleyman döneminde Venedik Elçisi A. Giritti'nin oğlu Luigi Giritti'nin bu bölgeye yerleşmesiyle bölgenin Beyoğlu adını aldığı yönündedir (Akın, 2002).

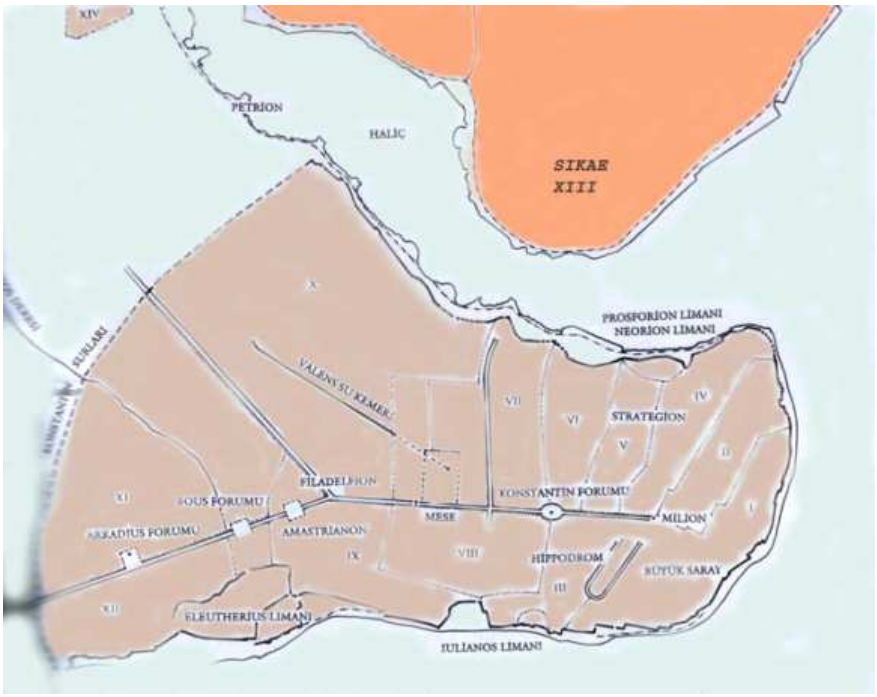
* Kısaltılarak "Peran" ve "Peyre" isimleri de kullanılmıştır (Kuban, 2004).

4.3 Galata ve Pera'nın Tarihsel ve Kentsel Gelişimi

Çalışma konusu olarak seçilen bölgede yerleşimin kesin olarak hangi tarihte başladığı bilinmemektedir. Ancak Antik kaynaklardan* söz konusu bölgenin İstanbul metropolünün ilkçağ yerleşimlerinden (Kuban, 1996) ve limanlarından (Müler-Wiener, 1998) olduğu anlaşılmaktadır. Galata'da yapılan çeşitli kazılarda bulunan mimari parçalar da bölgenin ilk çağda önemli bir yerleşim yeri olduğunu desteklemektedir (Eyice, 1994c).

Bölgenin daha kesin bilinen kent tarihi Bizans Dönemi ile başlar. I. Contantinus zamanında (324 – 337) Galata'nın bir sur duvarı ile kuşatıldığı, sur içinde kilise, forum, hamam, tiyatro ve büyük konut yapılarının bulunduğu, surların çevresinin yaklaşık 2800 metre olduğu ve 37 hektarlık bir alanı kapladığı anlaşılmaktadır (Eyice, 1994c).

V. Yüzyılda II. Theodosius (408–450)**, Galata'yı, günümüzde Sarayburnu olarak bilinen yerde kurulmuş olan Bizantion Kenti'nin 14 bölgesinden 13.sü olarak kent sınırları içine dâhil eder (Akın, 2002).

Harita 4.5 Konstantinapolis'in Kent Yönetim Planı ve XIII. Bölgesi Skai (Kuban, 1996)

* Antik kaynaklar sözüyle: Dionisios (Anaplus Bosphori), Dion Cassius, Herodion, Miletli Heskius, Ksenefon, Strabo yazarlarının eserleri ve Notitia Urbis Constantinopolitanae ile başlayan Bizans dönemine ait önemli eserler kastedilmiştir (Kuban, 1996).

** Doğan Kuban'a (1994d) göre Galata VI. Yüzyılın ikinci yarısında İmparator Tiberios (578-582) zamanında Bizantion'un 13. bölgesi olarak kabul edilmiştir. Ancak akabinde I. İustinianos'un (527–565) Galata'yı bölgeden kent statüsüne yükselttiğini yazması nedeniyle, Galata'nın Nur Akın'ın (2002) yazdığı gibi, II. Theodosius (408–450) zamanında Bizantion'un bir bölgesi halini alması daha muhtemeldir.

İmparator I. İustinianos (527–565) ise burada St İrene Kilisesi'ni inşa ettirdikten sonra, İustinianae adını vererek buranın statüsünü bölgeden kente yükseltmiştir (Kuban, 1996).

Bizantion ve Galata 6–12. yüzyıllar arasında veba salgınları, savaşlar, depremler gibi birçok felaket sebebiyle gerileme dönemine girmiştir. Ancak bu kentlerin ilk yüzyıllarına ait fiziki verilerin yetersiz olması, bu dönemlerdeki kentsel dokuya yönelik tespit çalışmalarını sınırlamaktadır (Kuban, 1996).

12. Yüzyılda Galata'da, dünya ticaretinde aktif olarak rol oynayan Venedik, Piza ve Ceneviz kolonileri yaşamaktadır. Cenevizlilerin* diğerlerine göre daha kalabalık olmaları ve özellikle 13. yüzyıldaki Latin İstilasından sonra Bizans imparatorlarından ayrıcalıklı haklar elde etmelerinden dolayı, limanı da içine alan geniş bir bölgeye yerleşmelerine izin verilmiştir (Akın, 2002).

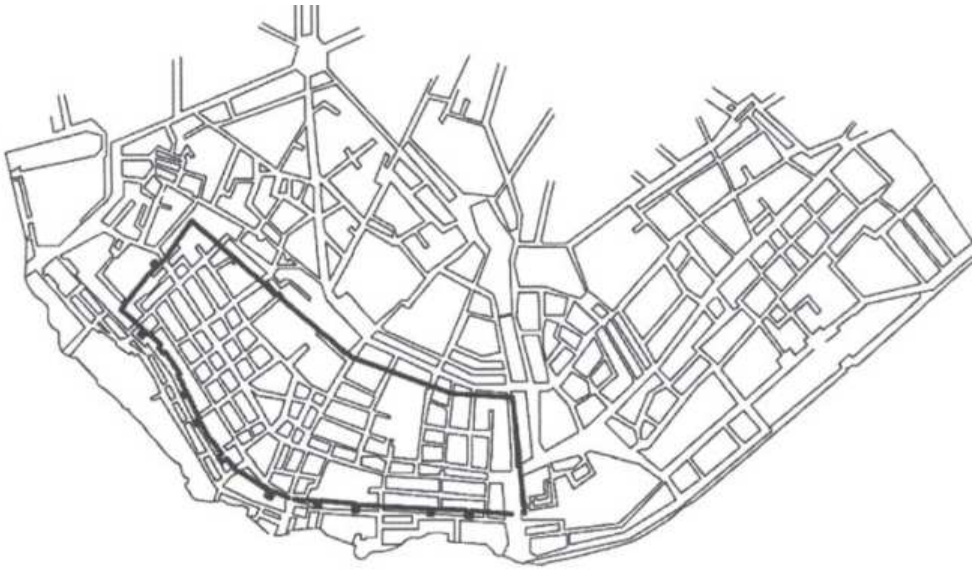
Özellikle Cenevizlilerin yerleşmesi ile, Galata bölgesindeki kentsel gelişme hız ve farklılık kazanmaya başlamıştır. Cenevizlilerin ilk imtiyaz bölgesi liman, günümüzdeki Bankalar Caddesi,** Karaköy Meydanı ve Kalafat Yeri*** arasında kalan alandır. Ancak Bizans İmparatoru Galata surlarını yıktırmıştır ve Cenevizlilerin sur inşa etmesine izin vermediği için ilk başta korunmasız bir bölgedir (Eyice, 1994c). Önce savunma amaçlı hendek açan Cenevizliler daha sonra hendek boyunca kule gibi yüksek evler inşa edip, aralarını mazgallı duvarlarla birleştirerek konut ve sur karışımı yüksek yapılarını inşa etmişlerdir (Akın, 2002).

Sürekli sınırlarını genişletme çabası içinde olan Cenevizliler 1349 tarihinde Galata Kulesi'nin bulunduğu bölgeyi de sınırlarına katıp Galata Kulesi'ni yapmışlardır ve kısa süre sonra sınırlarını günümüzde Azapkapı-Şişhane-Tophane olarak bilinen bölgelere kadar genişletmişlerdir (Eyice, 1994c). Bizans İmparatorluğu'nun zayıfladığı dönemlerde de, sınırlarını surlarla çevirmişlerdir (Akın, 2002).

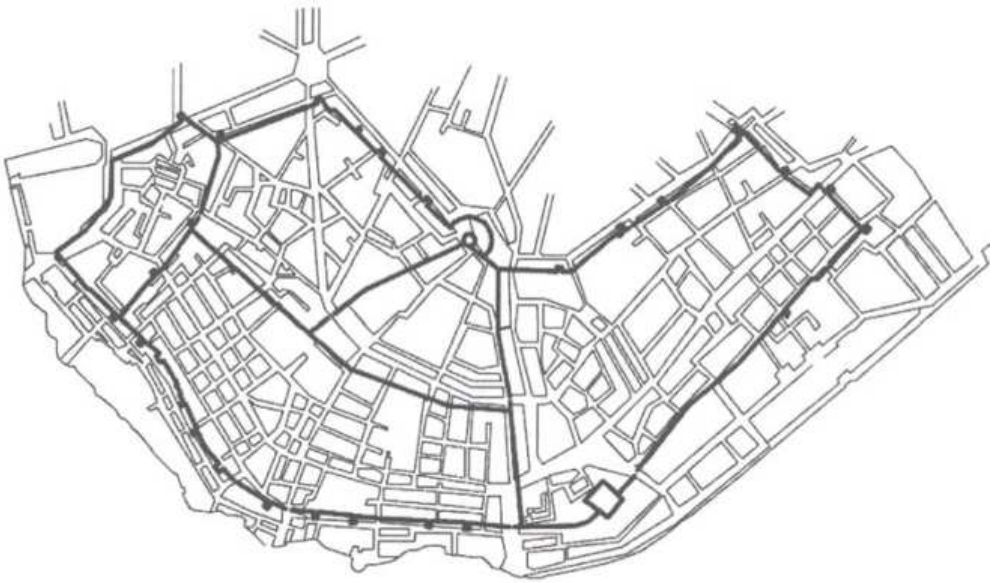
* İtalya'nın kuzeybatı sahilindeki Cenova Kenti'nin 12-17. yüzyıllarda önce Haliç'te, sonra Galata'da kolini kurmuş halkına Osmanlıların verdiği ad (Hür,1994c).

** Günümüzdeki Bankalar Caddesi'nin adı Cenevizliler döneminde Voyvoda Caddesi'dir ve Cenevizlilerin yöneticisine de Voyvoda denilmektedir.

*** Gemilerin onarıldıkları yer

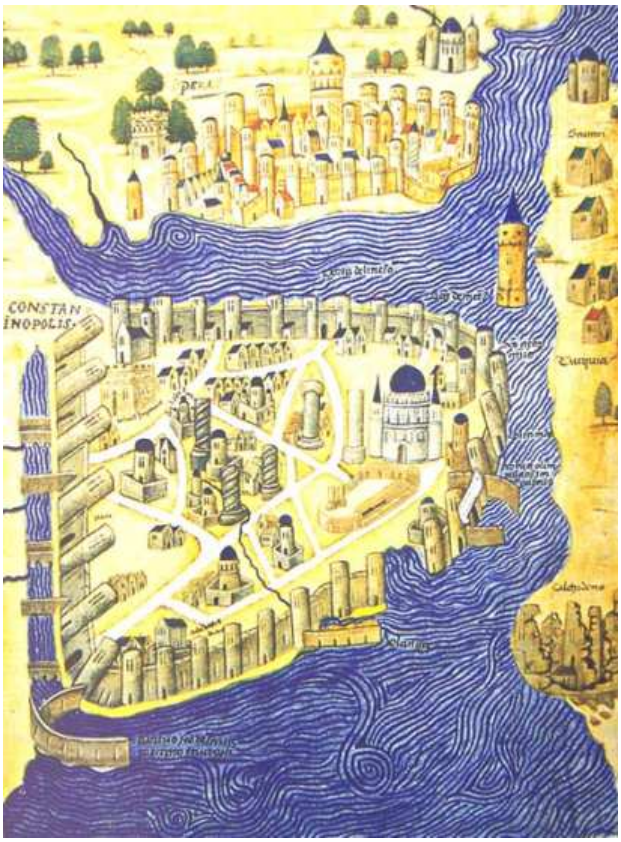
Harita 4.6 1303 Tarihinde Galata Surları Sınırları (Biket, 2004)

Harita 4.7 1397 Tarihinde Galata Surları Sınırları (Biket, 2004)

Bizans döneminde Cenevizlilerin Galata'sı bina ve sokaklarıyla, bir İtalyan kenti görünümü kazanmıştır. Denizden oldukça büyük bir eğimle yükselen bölgede sokaklar genellikle merdivenli olarak düzenlenmiştir ve bu merdivenli sokakların en ünlüsü varlığını 1956'ya kadar korunabilen "Yüksekkaldırım"dır (Eyice, 1994c). İtalyan mahallerinin sokakları ızgara sistemine göre, Rum, Ermeni ve Yahudi mahallelerinin sokakları ise düzensiz gelişmiştir (Kuban, 1996).

P. Gyllius'un 1729 tarihli The Antiquities of Constantinople adlı eserinde, İmparator Jüstinyen (İustinian) döneminde onaylanan bir hükme göre Galata'daki evlerin denizden "en az yüz kadem" uzakta ve deniz manzarasının cepheden ya da yandan kapanmayacak şekilde inşa edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu yasa da, Galata'daki kentsel gelişimi doğrudan etkilemiştir (Akın, 2002).

Resim 4.1 C. Boundelmonti'nin 1422 Tarihli Gravüründe Sur İçinde Galata (Milas, 2006)

1453 Tarihinde İstanbul'un fethi sırasında Cenevizlilerin çoğunluğunun tarafsız kalması nedeniyle Galata yağmalanmamış, sadece devlet hazinesine dâhil edilmiş; II. Mehmet vakfiyesine göre bölgede bulunan toplam 286 yapı devlet malı olarak kaydedilmiş ve bölge sakinlerinden kira bedeli istenmiştir (Kuban, 1996).

16. Yüzyıl Galata'sı kıyıda iskeleler, meyhane, dükkân ve erzak depolarından; kıyı bölgesinin altı kapı ile bağlantısının sağlandığı surlardan; bu alandaki yoğun yerleşmelerden ve Galata Kulesi'nin arkasındaki geniş düzlükteki birkaç ev, bağ ve bahçelerden ibarettir (Akın, 2002).

Nüfusunun 15. ve 16. yüzyıllarda çok fazla artması* ve Osmanlı İmparatorluğu'nun hâkimiyetinin altında olmasının sağladığı güven, 16. yüzyılda yerleşim dokusunun sur dışına

* Fetih sonrasında yapılan sayımdaki 286 konut sayısı 16. yüzyılın ortalarında 4000 olmuştur (Kuban, 1996).

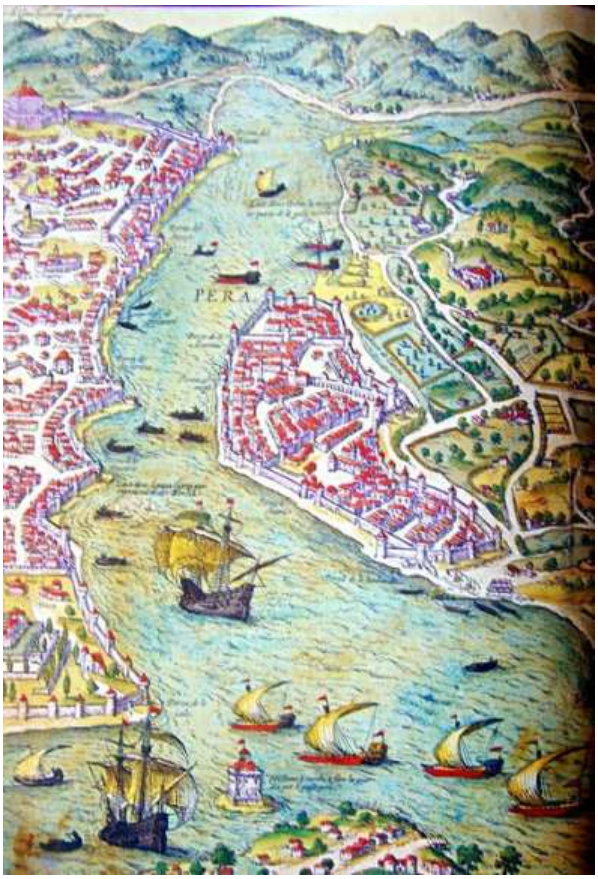
taşmaya başlamasına neden olmuştur. Yerleşimin sur dışına kaymasındaki önemli etkenlerden birisi de 16. yüzyılda Fransa ile dış ticaretin yoğunluk kazanması sonucu, liman bölgesinde daha fazla dükkân ve ambar mekânına ihtiyaç hissedilmesi ve bu bölümdeki konut yapılarının taşınmaya mecbur kalmasıdır (Dökmeci ve Çıracı, 1987).

İlk olarak 1535 tarihinde Fransa Elçiliği Galata surlarının dışına taşınmıştır. Osmanlı Devleti'nin Fransızlara Latinleri koruma (Dökmeci ve Çıracı, 1987) ve Fransız Elçiliği'nin yanında kilise yapma hakkını vermesi üzerine, elçilik çevresinde bir Latin mahallesi kurulmaya başlanmıştır (Kuban, 2004).

Ancak yine de, Braun & Hagenberg'in ve Matrakçı Nasuh'un 16. Yüzyıla ait gravürlerinde sur dışı bölgede çok az sayıda yapının bulunduğu ve bölgenin genelde bağlık – bahçelik olduğu görülmektedir.

Resim 4.2 Matrakçı Nasuh'un 16. Yüzyıla Ait Gravürü (Milas, 2006)

Resim 4.3 Braun & Hagenberg'in 16. Yüzyıl Sonuna ait Gravürü (Milas, 2006)

16. Yüzyıl'da "Galata" adı, limandan günümüzdeki Galatasaray mevkisine kadar uzanan bir alan için kullanılırken, 17. Yüzyıl'dan itibaren liman ve yakın çevresi için kullanılmaya, sur dışında kalan alan ise Pera (Beyoğlu) olarak anılmaya başlanmıştır (Koçu, 1961).

17. Yüzyılın ortasında diğer elçilikler de Pera'ya yerleşmeye başlamışlardır ve bölge, elçiliklerin etrafında gelişimine devam etmiştir (Dökmeci ve Çıracı, 1987). İlk olarak Fransız Elçiliği'nin taşınmasından sonra Venedik, Hollanda, Polonya, Danimarka elçilikleri de Pera'daki yerlerini almışlardır. Elçiliklerin ardından yabancı uyruklular ve gayrimüslim azınlıklar da Pera'ya yerleşmeyi ve elçiliklerin etrafında mahalleler kurmayı sürdürmüşlerdir (Akın, 1994).

17. Yüzyıl Pera'sı, toprak ve kaldırımsız dar bir yol olan Pera Caddesi* ile bu yolun bir tarafında elçilikler, kiliseler ve bahçeli konaklar, diğer tarafında ise mezarlıklardan ibarettir.

* Günümüzde İstiklal Caddesi

Pera Caddesi, Galata Kulesi ile Galatasaray arasında yer almaktadır ve merkezini Müslüman halkın yerleştiği Dörtyol * oluşturmaktadır (Dökmeci ve Çıracı, 1987).

Resim 4.4 J. Grelot'un 1680 Tarihli Gravüründe Sur Dışına Taşan Yerleşim (Milas, 2006)

18. Yüzyılda Pera sınırları, günümüzde Taksim olarak bilinen bölgeye doğru ilerlemeye başlamıştır (Dökmeci ve Çıracı, 1987). 18. Yüzyıl sonlarına doğru, mesleği sarraflık olan Galata Rumları bu alana konaklarını inşa ederek, Grand Rue de Pera hattının Taksim'e kadar uzanmasını sağlamışlardır (İKSA, 1982).

Ağa Cami'nin yapılması ile yeni bir Müslüman mahallesi kurulmuştur. Beyoğlu'nda Vebalılar Hastanesi günümüzdeki Fransız Konsolosluğu (1719); bölgeye ismini veren Su Taksimi Tesisi (1731); Topçu Kışlası** (1780) ve kiliseler*** gibi önemli kamu yapıları inşa edilmiştir (Dökmeci ve Çıracı, 1987).

Liman Bölgesi ise, Osmanlı Devleti'nin kaybettiği savaşların bilançosunu buradaki tüccar ve gemilere ağır vergiler yükleyerek yansıtması, yeniçerilerin tüccar ve gemilerden haraç kesmeleri**** ve Fransa İhtilali nedeniyle Fransa ile ticari ilişkilerin tamamen durması üzerine, daha önceki yüzyıllardaki önemini ve canlılığını kaybetmeye başlamıştır (Kazgan,

* Beyoğlu, dört cadde ile dört bölüme ayrılmıştı, bu caddelerin kesişme noktasına Dörtyol Ağzı (Rumca Stavro dromi) denilmektedir (İnciciyan, 1956).
** Günümüzdeki Taksim Parkı'nın yerindeydi (Dökmeci ve Çıracı, 1987).
*** St Antuan (1762) ve St. Marie Draperies Kiliseleri (1760) bu dönemde yapılmıştır (Dökmeci ve Çıracı, 1987).
**** 1826 tarihinde Vaka-i Hayriye ile Yeniçeri kurumunun ortadan kalkmasına kadar devam eder.

2005). Sadece ticaret bölgesi haline dönüşen Galata, Voyvoda Caddesi* boyunca inşa edilen han, ticarethane, büro, depo ve dükkân gibi ticari yapılarla gelişim gösterebilmiştir (Akın, 2002).

1800'lü yılların başlarında Pera, elçilik yapıları da dâhil olmak üzere yangınlara karşı korunmasız ahşap yapılardan meydana gelmektedir, kötü yapılanmıştır, dar ve dolambaçlı sokaklarıyla da oldukça pis bir bölgedir (Akın, 1994).

1831 Tarihindeki büyük yangından sonra bölgenin yeniden düzenli bir şekilde imar edildiği ve yollarının genişletildiği bilinmektedir (Akın, 1994). Ancak genel anlamda, Pera'daki mimari ve sosyal yaşamda fark yoktur (Gülersoy, 2003).

Resim 4.5 1831 Yangını Öncesinde Pera (Milas, 2006)

İngiliz Ticaret Anlaşması'nın imzalanması (1838) ve Tanzimat Fermanı'nın ilanıyla (1839) Osmanlı İmparatorluğu'nda yeni bir dönem başlamıştır (Gülersoy, 2003). Tanzimat Fermanı'nın dönemin mimarisine en büyük etkisi, Osmanlı İmparatorluğu bünyesinde yaşayan yabancı uyruklu kişilere mülk edinme hakkının verilmesidir (Sakaoğlu, 2000). Yine bu kişilere Avrupa'daki ticari şirketlerin İstanbul'daki temsilciliklerini yapma hakkı tanınması Beyoğlu'nda, Avrupa kökenli yeni iş alanları ve bu iş alanlarına özgü yeni yapılarla hızlı bir değişim sürecine girilmesine neden olmuştur (Gülersoy, 2003). Böylece Endüstri Devrimi'ni yaşamakta olan Avrupa'nın etkileri kısa sürede Beyoğlu'nda görülmeye başlamıştır. Önce fabrikalaşmanın etkisiyle ihracat ve ithalat hacminin artması, ardından ulaşım sisteminin buharlı gemiler ve trenlerin kullanılmaya başlamasıyla kolaylaşması, bütün dünyada olduğu gibi Galata'da da ticareti hareketlendirir, Galata ve Pera (Beyoğlu) yeniden uluslararası ticaret merkezi haline gelir (Dökmeci ve Çıracı, 1987).

* Günümüzde Bankalar Caddesi olarak anılmaktadır.

Tanzimat Fermanı'nın yabancı uyruklu şahıs ve şirketlere tanıdığı haklar, 1840 tarihinden itibaren etkilerini göstermeye başlar. Bu nedenle 1840 tarihi Osmanlı Devleti için olduğu gibi, İstanbul ve özellikle ilk kentsel ve mimari alanda çalışmaların yapıldığı Beyoğlu bölgesi için de bir dönüm noktasıdır (Çelik, 1998).

Avrupa'nın çekim merkezi haline gelen Beyoğlu'nda Avrupa tarzında bir yaşam ve yapılaşma başlar. Avrupa kökenli yeni yapı tipleri ortaya çıktığı gibi, resmi, özel, askeri ve dini yapılarda dâhil olmak üzere bütün yapıların görünümleri, iç ve dış dekorasyonları ile yapım sistemleri ve teknolojisi Avrupa etkisinde gelişme gösterir (Sakaoğlu, 2000).

Bu dönemde Beyoğlu'ndaki yapılar, Avrupa mimarisi ve sanatı özelliklerini taşıyacak şekilde inşa edilmeye başlandığı gibi, ilk tiyatro, belediye, restoran, mağaza, postane, banka, kafe, pasaj, sinema, taverna, apartman ve otel gibi yeni işlevlerle bütünleşen Avrupa kökenli yapılara öncülük eder (Akın, 1994).

İstanbul'da 1840 tarihinde Hotel Quatre de Nations'un inşa edilmesi ile başlayan dönemin yeni yapı tipi olan otel yapıları da, Tanzimat Fermanı'nın ilanının hemen bir yıl sonrasında Avrupa'dan gelen bir kültürün ürünü olarak ortaya çıkmıştır (Gülersoy, 2003). Bu tarihten itibaren sayıları hızlı bir artış gösteren otel yapıları, zamanla han ve kervansarayların yerini alacak, Beyoğlu'nun simgesel yapıları haline gelecektirler.

Tarihi yangınlarla dolu İstanbul'da, 1848 tarihli yangınının bir sonucu olarak kent planlaması ve inşaat faaliyetlerini düzenleyen ilk nizamname[*] çıkarılmıştır. Bu nizamnameye göre Beyoğlu, yeniden ve büyük bir kısmı kargir olarak inşa edilmeye ve sokakları düzenlenmeye başlanmıştır (Çelik, 1998).

Yangını atlatmış ve yeniden imar edilmiş Beyoğlu'nu, 1850 tarihinde ziyaret eden Fransız mimar Mösyö Marchebeus,[**] "…Pera'nın bu kenar semtin, tepe çizgisi olan büyük caddesine dönelim. Daha önce söylediğim gibi, semtin en güzel binaları ve elçilik yapıları burada dizilmiştir. Hepsi de Fransız stiline yaklaşık bir zevkle dayalı döşelidir. En iyi mağazalar, kafeler ve İtalya'daki gibi restoranlar buradadır" sözleriyle anlatmaktadır. Bir diğer Fransız Louis Enault[***] ise düşüncelerini "Pera sadece bir Avrupa mahallesi değil, aşağı yukarı bir Fransız kenti. Burada sayımız fazla değil fakat etkimiz fazla…" şeklinde ifade etmiştir (Gülersoy, 2003).

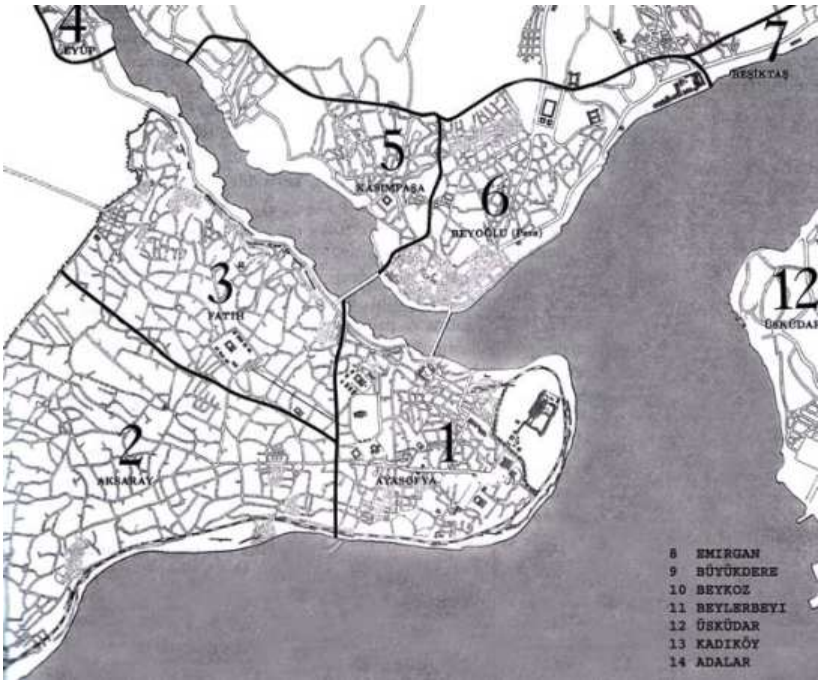
---

[*] 1848 nizamnamesini 1858, 1863, 1875, 1877 ve 1882 kanun ve nizamnameleri takip eder (Çelik,1998).
[**] Marchebeus: Voyage de Paris à Constantinople par bateau vapeur, Paris, 1859,s.175.
[***] Louis Enault: Constantinople et la Turquie. Paris, 1855, s. 378-381.

Beyoğlu'nun bu Fransız kenti benzetilmesinin yanında Galata ve Pera arasındaki sınırın korunduğu, yaşamın ve mimarinin farklı geliştiği de gözlemlenmektedir. E. Flandin, 1853 tarihinde halen Galata surlarının korunduğunu, sur kapılarının geceleri kapanarak Galata ve Pera bölgelerini ayırdığını belirtmektedir. Yapılaşma ise gayrimüslimlerin iş yerleri Galata'da, konutları Pera'da olacak şekilde gelişme göstermektedir (Akın, 2002).

Bölgenin gelişiminde etkili bir diğer faktör ise, İstanbul'un ilk belediyesi olan Beyoğlu ve Galata Altıncı Daire-i Belediyesi[*] kurumunun 1857 tarihinde hizmet vermeye başlamasıdır. Altıncı Daire Belediyesi'nin bölge halkından oluşan bir meclisi vardır ve uygulamaları yabancı dildeki yerel gazetelerde günü gününe haber verilmektedir. Yol ve kaldırımların düzenlenmesi ve bakımı; bölgenin su sorunun giderilmesi; kanalizasyon sisteminin yapılması; kadastral haritaların hazırlanması;[**] mezarlık alanlarının taşınarak Tepebaşı (1893) ve Taksim'de parkların açılması belediyenin önemli çalışmalarıdır (Denel, 1982). Bunların yanında, Pera Caddesi'nin genişletilmesi ve bölgenin en görkemli caddesi haline getirilmesi; Galata surlarının yıktırılması (1860-1864); ahşap yapıların yıktırılıp yeniden kargir olarak inşa ettirilmesi (1865-1866); Ceneviz hendeklerinin kapatılması; Galata'ya inen merdivenlerin araba yoluna dönüştürülmesi; binalarda cephe düzenlemesi yapılması ve kamulaştırma[***] çalışmaları bölgenin kentsel gelişimini doğrudan etkilemiştir. 25 Eylül 1877 Tarihinde Dersaadet Belediye Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle de, VI. Belediye Dairesi'nin ayrıcalıklı durumu sona ermiştir (Akın, 2002).

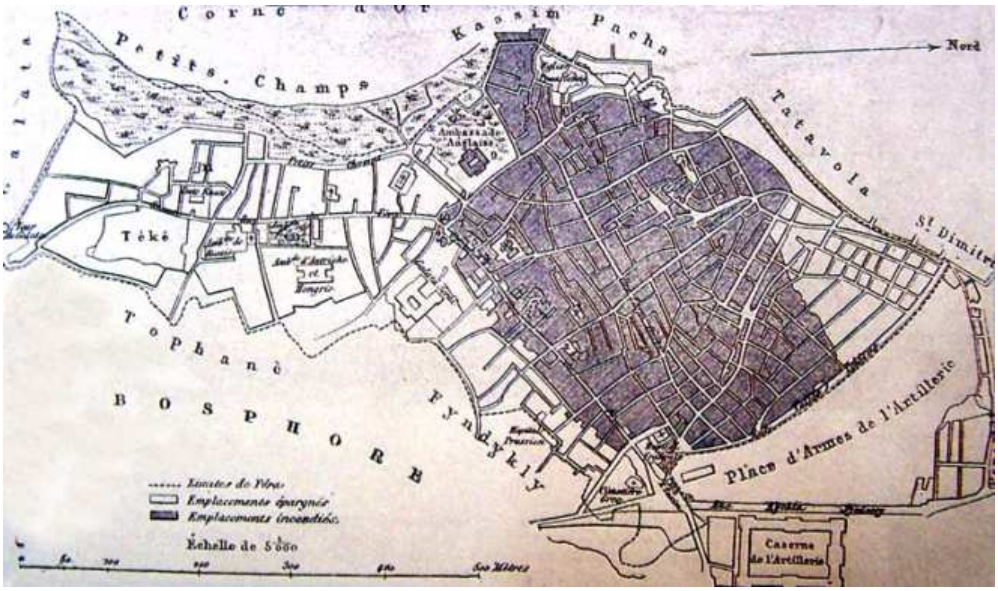
[*] Belediye'nin Fransızca kökenli ismi Hotel de Ville idi (Çelik, 1998).
[**] JC Gazetesi, 25 Kasım 1859.
[***] 1871'de Belediye'nin bünyesinde Sulh Mahkemesi kurularak ilk kamulaştırma kararı alınmıştır (Akın, 2002).

Harita 4.8 1857 Tarihinde İstanbul Belediye Daireleri (Çelik, 1998)

Altıncı Daire Belediyesi'nin özellikle Pera ve Meşrutiyet caddelerinin açılması ve geliştirilmesi ile bu caddeler üzerinde inşa edilen yapıların görkemli ve prestijli olmalarına önem vermesi, çalışma konusu otel yapılarının genelde bu caddelerin üzerinde inşa edilip, mimari ve sanatsal değeri yüksek yapılar olması sonucunu getirmiştir. Ancak Belediye'nin imar raporlarından ve 19. yüzyıl ile 20. yüzyıl başına ait Huber, Goad ve Pervititch gibi haritalardan, bu caddelerin genişletme çalışmaları sırasında birçok yapı ile birlikte otel yapılarının da yıktırıldığı ve bu yıkımların otel yapılarının birçoğunun günümüze ulaşamama sebepleri arasında yer aldığı görülmektedir.

Beyoğlu'nun gelişimini etkileyen faktörlerden birisi olan yangınlarda, özellikle de 1870 tarihinde çıkan yangında Galatasaray ile Taksim arasının bir bölümü tamamen yanmıştır.

Harita 4.9 1870 Tarihinde Çıkan Yangında Yanan Bölüm* (Gülersoy, 1993)

8 Haziran 1870 tarihli La Turquie Gazetesi'nde yangın alanının Vezüv Yanardağı'na benzer bir hal aldığı ve buradaki görkemli taş yapıların bile bu felaketten kurtulamadığı otel, mağaza gibi yapıların yanında, karakol binasının da bulunduğu dört bin yapının ortadan kalktığı belirtilmiştir. Bu büyük yangın sonucunda Galatasaray ile Taksim arası boş bir alana dönüşmüştür. Yangının ardından bölgenin yeniden daha planlı imar edilebilmesi amacıyla İstanbul Valiliği tarafından yarışma düzenleneceği ilan edilmiştir.** 1870 Yangını sonrasında caddeler genişletilmiş, bazı alanlar düzleştirilmiş, arsa fiyatları artmış ve yabancı şirketler bölgede yeni yapılar inşa etmek üzere arsa satın alma girişiminde bulunmaya başlamışlardır (Akın, 2002).

Pera Bölgesi'nin kentsel gelişiminde önemli rol oynayan diğer alanlar da Petit-Champs des Morts* (Küçük Mezarlık) ve Grand-Champs des Morts** (Büyük Mezarlık) isimleriyle anılan mezarlıklardır. 1879 Tarihinde Osmanlı Hükümeti, Petit-Champs des Morts bölgesini VI. Belediye Dairesi'ne devretmiş ve istediği gibi kullanma hakkı vermiştir. VI. Belediye Dairesi bu mezarlık alanını içinde konser salonu, tiyatro, restoran ve şelale biçimli su öğesinin bulunduğu ve demir parmaklıklarla çevrili bir park haline getirmiştir ve 26 Temmuz 1880 tarihinde Belediye Başkanı Blacque Bey tarafından "Tepebaşı Bahçesi" adıyla açılışı yapılmıştır (Akın, 2002).

* 25 Haziran 1870 tarihli Illustration Gazetesi'nde yayınlanan haritadır.
** 30 Haziran 1870 tarihli La Turquie Gazetesi'nde yarışma ilanı verilmiştir.
* Petit-Champs des Morts, Tepebaşı - Şişhane ve Kuledibi arasında kalan bölge (Akın, 2002).
** Grand-Champs des Morts, Taksim – Ayaspaşa – Gümüşsuyu - Fındıklı ve sahil arasındaki bölge (Akın, 2002).

1886 Tarihine kadar Pera Caddesi'nde düzenli olarak genişletme çalışmaları yapılmış, caddedeki yapıların güneş ve hava almaları sağlanmış, mezbaha, kasap, süthane gibi işyerleri kaldırılarak yabancı şirketlerin de katkısıyla yeni ve görkemli binalar inşa edilmiştir. Böylece Pera Caddesi artık, Avrupa'daki caddelerle yarışabilecek düzeye gelmiştir (Akın, 2002).

Resim 4.6 19. Yüzyıl'da Grand Rue de Pera (Çelik, 1998)

Resim 4.7 19. Yüzyıl'da Rue Kabristan (Gülersoy, 1993)

Yabancı şirketlerin inşa ettirdiği görkemli yapılar mağaza, restoran, tiyatro, sinema, postane ve çalışma konusu otel binaları gibi, Avrupa kültüründen gelen yeni yapı türleridir.

Bölgenin kentsel gelişimindeki bir başka önemli etken de bölgenin ulaşım sistemindeki gelişmelerdir. Sedye* ve faytonların yerini 1874 tarihinden itibaren tramvay ve tünel metrosu, 1895'den itibaren de otomobil almaya başlamıştır (Akın, 2002). Bu yeni ulaşım araçları Pera'nın cazibesini artırmıştır. Özellikle deniz yoluyla gelen yolcuların Galata'dan Pera'ya çıkışlarını kolaylaştıran tünel metrosu, sahildeki gemi limanı, Avrupa'yı İstanbul'a bağlayan tren yolunun Sirkeci Garı ve Tarihi Yarımada ile Galata arasındaki köprüler bölgeye olan hem yurt dışı hem de yurt içi seyahatleri kolaylaştırdığı için bölgenin gelişimini hızlandırdığı gibi, bölgedeki otel yapılarının gelişimini de doğrudan etkilemiştir.

19. Yüzyılın sonunda ve 20. Yüzyılın başında Beyoğlu İstanbul'un limanı, hanları, alışveriş mağazaları, pasajları, büro binalarıyla ticaret; elçilik binalarıyla diplomasi; sinema, tiyatro vb. yapılarıyla ve parklarıyla eğlence; pansiyon, otel yapılarıyla konaklama ve turizm merkezi

* Sedye: İki ya da dört hamalın taşıdığı, içine sadece bir kişilik koltuğun bulunduğu ve genelde ahşap malzemeden yapılan küçük taşınabilir araçtır. Sadece Beyoğlu'nda aristokratlar tarafından balo gibi toplantılara giderken, çamurlu yollarda kıyafetlerinin kirlenmemesi için tercih ettikleri bir seyahat yöntemidir (Sarıöz, 1996). Çelik Gülersoy ise bu araçtan "teskere" adıyla söz eder (Gülersoy, 2003).

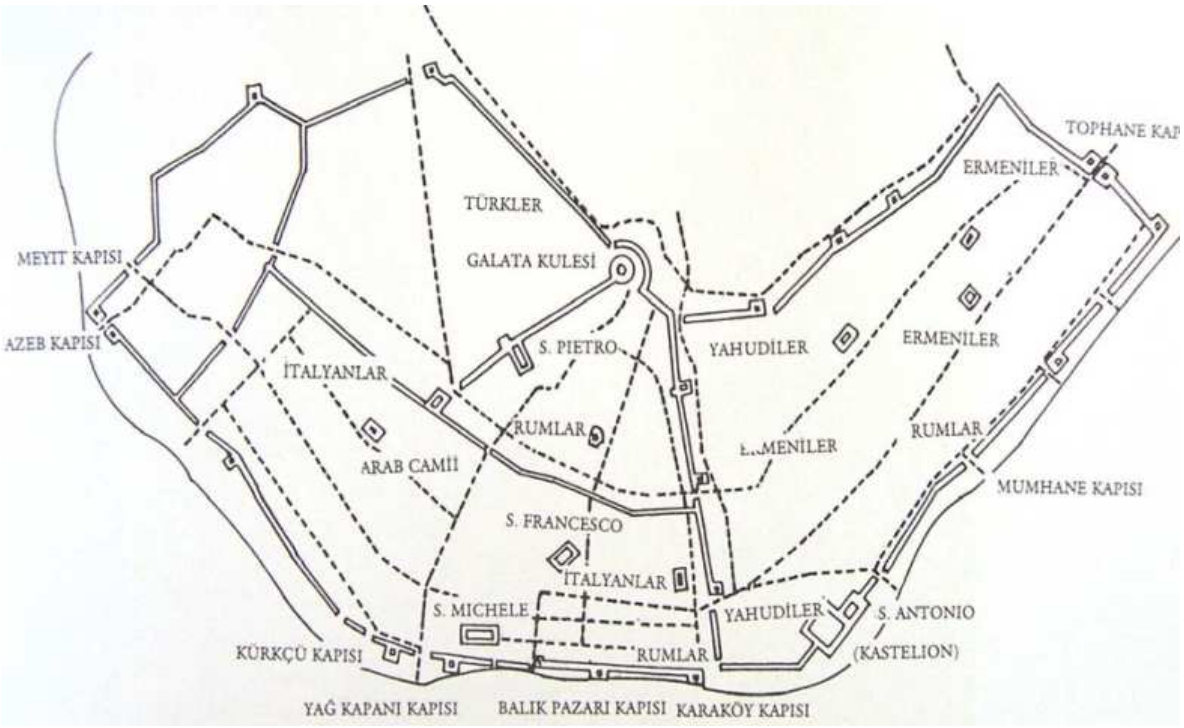
haline gelmiştir ve bir Avrupa kenti bir görünümü kazanmıştır. Pera ve Meşrutiyet caddeleri, bölgenin en önemli arterleridir. Bu nedenle elçilik, eğlence ve konaklama yapıları ile büyük konaklar gibi önemli ve görkemli yapılar, bu iki cadde üzerinde inşa edilmişlerdir. Galata ve Pera 19. ve 20. yüzyıllarda savaşlar, ekonomik bunalımlar, göçler, yangınlar, depremler vb. nedenlerle sorunlu dönemler yaşasa da, İstanbul'un Avrupalı yüzü olarak günümüze dek önemini koruyabilmiştir.

4.4 Galata ve Pera'nın Sosyo-Kültürel Değişimi

12. Yüzyıl'dan itibaren Bizans Devleti'nin bu bölgeye yerleşmelerine izin verdiği Ceneviz, Piza ve Venedik kolonileriyle önemli bir ticaret merkezi haline gelen bölge, kozmopolit nüfusuyla küçük bir İtalyan kenti yaşamı sürdürmektedir (Eyice, 1994c). İstanbul'un fethedilmesiyle bu kozmopolit yapı korunmuş, bölgeye farklı milletlere tâbi ve değişik zanaatlarla uğraşan başka toplulukların da yerleşmesi sağlanmıştır (Kuban, 2004). 1455 Tarihinde yapılan sayıma göre, Perşembe Pazarı çevresinde çoğunluğu Cenevizli olan zengin iş adamları, bölgenin doğu kesiminde ise Rum ve Ermenilerden meydana gelen fakir ve göçmen halk oturmaktadır (İnalcık, 1994). II. Beyazıd döneminde ise, önce Galata Mevlevihanesi'nin, sonra Dörtyol'da Asmalı Mescit'in ve Galatasaray'da Acemi Oğlanları Ocağı'nın inşası ile Müslüman halk ta bölgeye yerleşmeye başlamıştır (Dökmeci ve Çıracı, 1987).

16. yüzyıl ortalarında Galata'daki ticaret hayatının etkisiyle, yerleşim dokusunda Floransalılar, Marsilyalılar, Fransızlar, İngilizler ve Hollandalılar yer almaya başlamışlardır (Dökmeci ve Çıracı, 1990). 1570–1610 Tarihleri arasında bu nüfusa İspanya'dan kaçan Endülüslü Araplar da eklenmiş (Kuban, 1996) ve Arap Cami* ile Galata Kulesi arasında kalan alana yerleştirilmişlerdir (İnalcık, 1994). Mağrip'ten gelen Kuzey Afrikalılar da, bu Arap mahallelerine katılmışlardır (Kuban, 2004).

* San Domenico Kilisesi, Fatih Sultan Mehmet döneminde camiye dönüştürülmüştür (Kuban, 1996).

Harita 4.10 Galata'nın 1455 Tarihindeki Kozmopolit Yapısı ve Yerleşimi (Kuban, 1996)

Galata'daki nüfusun aşırı artması üzerine bölge dar, havasız ve kalabalık hale gelmiştir (Gülersoy, 1994). Bu nedenlerle bölgedeki yaşam sur içinden, surların arkasında kalan tepeye doğru yönelmiştir. Elçiliklerin taşınması ile başlayan süreç, bu elçiliklere bağlı grupların da elçilik yapıları etrafında kendi mahallelerini kurmaları şeklinde gelişim göstermiştir. Diğer taraftan liman bölgesinde ticaretin sürekli artması nedeniyle ticari yapılar için alanlara ihtiyaç duyulması, liman ve sur içi bölgeyi ticari yaşam ve yapılarına bırakırken, konut yapıları ve sosyal yaşam sur dışındaki tepeye, yani Pera'ya taşınmak zorunda kalmıştır (Dökmeci ve Çıracı, 1987).

17. Yüzyıl'da İstanbul'a gelen seyyahlar, Beyoğlu sakinlerinin kendi gelenek ve alışkanlıklarına göre serbestçe yaşadıklarını ve çoğunluğunun kendi evleri olduğunu anlatmaktadırlar (Dökmeci ve Çıracı, 1987). Ancak bütün halkın yaşamı sade ve birbirine benzer şekildedir. Sabahın ilk ışıklarıyla başlayan koşturmaca, güneşin batması ile sona ermektedir (Gülersoy,1994). Ev yaşamları arasında da fazla fark yoktur. Hem Müslüman hem de gayri müslim halkın evinde mobilya yoktur, yer sedirinde oturulmaktadır, sinide yemek yenip, tandırda* ısınılmaktadır. Diğer taraftan sokaklardaki her toplumun farklı giysileri, aynı dili bilmediği için birbirleriyle el kol hareketleri ile anlaşmaya çalışmaları, bayramlarda ve

* Isınmak için kullanılan bir çeşit mangal.

kutsal günlerdeki hareketlilikleri* buradaki kozmopolit nüfusun en belirgin biçimde gözlemlenebilen unsurlarıdır (Gülersoy, 2003).

Bu dönemde Galata ve Pera sokakları dar, dolambaçlı ve oldukça pistir. Sokaklar, bu pisliklerle beslenen çok sayıda köpeklerle doludur (Gülersoy,2003). Bu faktörlerin başta sebep olduğu bulaşıcı hastalıklar, bölgenin en önemli sorunları arasında gelmektedir. Kuduz ve veba en sık rastlanan hastalıklardır. Özellikle 1673 tarihinde ortaya çıkan veba salgını bölge nüfusunun neredeyse boşalmasına neden olmuştur, ölenlerin sayısı o kadar çoktur ki, bölgenin mezarlıkların büyük bir kısmı bu dönemde dolmuştur (Dökmeci ve Çıracı, 1990).

18. Yüzyılda Avrupa ile artan ticari ve diplomatik ilişkiler, Beyoğlu'ndaki yaşamı da doğrudan etkilemiştir. Avrupa'dan çok sayıda kişi İstanbul'a gelmiş ve Beyoğlu'nu ziyaret etmiştir. Avrupalılar doktor, eczacı, terzi ve zanaatkârlarını da yanlarında getirmişlerdir. Bu meslek grupları ve becerileri, kısa süre de bölge halkına da yansımıştır. İstanbul'a gelen bir Alman tiyatrocunun, Pera Caddesi'nde bir tiyatro açma girişimi de, bu etkileşimin önemli bir örneğidir. Yine bu Avrupalı ziyaretçilerden diplomat, gezgin ve araştırmacıların burada gördüklerini ve yaşadıklarını anlatan yazı ve gravürleri, Avrupa'daki birçok kişiyi, burayı gezmek ve görmek arzusuyla harekete geçirmiştir (Dökmeci ve Çıracı, 1990).

Ancak 18. yüzyılın ortalarında meydana gelen Fransa ile Osmanlı Devleti arasındaki gerginlikten dolayı, Beyoğlu'nda yaşayan Fransızlar tedirgin olmuşlardır ve 1789 tarihinde Napolyon'un, Mısır'ı işgal etmesiyle Beyoğlu'nu terk etmişlerdir (Dökmeci ve Çıracı, 1990).

Osmanlı Devleti'nin üzerindeki Avrupa etkileri, 1839 tarihinde Tanzimat Fermanı'nın ilanıyla hız kazanmıştır. Tanzimat Fermanı'nın yabancı kökenli şahıslara tanıdığı haklar, Avrupa'daki ticari şirketlerin İstanbul'da, özellikle de Beyoğlu'nda şubeler açmalarına ve böylece yeni iş kollarının ve yapılarının doğmasına neden olmuştur (Gülersoy, 2003). Yeni iş imkânlarının doğması da, bölge nüfusunun hızla artmasını sağlamıştır. 1830 Tarihinde Beyoğlu'ndaki 13.000 olan azınlıkların nüfusu, 1848'de 25.000'e ulaşmıştır. Kısa süre sonra bu nüfusa Fener'den göç eden 15.000 azınlık nüfusu da eklenmiş ve Beyoğlu'ndaki arsa fiyatları %75 artmıştır. Özellikle İstiklal ve Meşrutiyet caddeleri üzerindeki arsa fiyatlarının çok artması, bu arsalara görkemli ve sosyete kesimin sosyal yaşamını doğrudan etkileyen yapıların inşa edilmesine neden olmuştur (Dökmeci ve Çıracı, 1987).

* Doktor M. Brayer'in seyahatnamesinden alınmıştır (Gülersoy, 2003).

Resim 4.8 19. Yüzyıl'da Pera Caddesi ve İnsanlar (Güngör, 1999)

19. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren Levantenlerin özgür yaşam biçimleri ve alışkanlıkları, Beyoğlu'nda farklı bir dünya kurmuştur. Beyoğlu artık, Avrupa'nın İstanbul'a yansıyan yüzü haline gelmiştir, hem mimarisi hem de yaşam tarzıyla Avrupa sokaklarına benzetilmekte, özellikle de Paris ile karşılaştırılmaktadır (Gülersoy, 2003). Levantenler kendilerini Thames ya da Seine Nehri kıyılarında doğmuş kadar Avrupalı kabul etmektedirler ve Beyoğlu'na "Küçük Paris" demektedirler (Dökmeci ve Çıracı, 1987). 1842 Tarihinde bölgeyi ziyaret eden G. De Nerval ise izlenimlerini "…Kişi kendini bir Paris mahallesinde sanabilir" ve "Moda giysileri ve çamaşır satan dükkânları, kuyumcuların, şekercilerin pırıl pırıl vitrinleri, İngiliz ve Fransız otelleri, kahve ve okuma odalarından" söz eder (Denel, 1982).

Pera'da yaşam özellikle kış aylarında kendini göstermektedir. Yaz aylarında Pera'nın ileri gelenleri, Boğaz kıyılarındaki ve Adalar'daki yazlıklarına taşınmaktadırlar (Dökmeci ve Çıracı, 1987).

Pera sosyetesi, kış aylarını tiyatro, konser, davet ve balo gibi eğlencelerle geçirmektedirler. Tiyatrolar ekim ayında gösterilere başlayıp, mayıs ayında kapanmaktadırlar. Tiyatroların kapanması ile sirk ve sihirbazlık gösterileri başlamaktadır. Böylece yazlığa gitmeyen Pera'lılar için de eğlence devam etmektedir. Karnavallar ve bayram eğlenceleri, bölgenin sosyal hayatının diğer önemli özellikleridir. Örneğin Rum karnaval eğlencelerini, yollarda maskeleriyle ve özel kıyafetleri ile geçit yapan müzisyenler grubu izlemektedir. Paskalya törenlerinde Taksim Bahçesi'nde (Grand Champs) danslar, pandomimler ve çeşitli gösteriler

yapılmaktadır. Bütün bu gösterilerde güvenlik probleminin olmaması ve olumsuz olaylar yaşanmaması, Pera'nın farklı bir yönünü de ortaya koymaktadır. 1 Mayıs kutlamaları da önemli bir yer tutmaktadır. Rum ve Ermeniler, evlerini ve özellikle kapılarını çiçeklerle süsleyip, büyük gruplar halinde eğlenmektedirler. 1 Haziranda Katolikler "Şaraplı Ekmek Yortusu" kutlamaları yapmaktadırlar. Levanten halk için bir başka önemli faaliyet de konserlerdir. Kutlama ve eğlence etkinliklerinde, her dinden ve renkten insanlar bir araya gelmektedir. Bu eğlenceler için Avrupa'dan Avrupalı sanatçılar da getirtilmektedir. Ayrıca Pera'nın eğlence hayatı ile ilgili Avrupa'daki gazetelere de reklamlar verilmektedir ve böylece Pera bir turizm merkezi haline dönüşmeye başlamaktadır (Akın, 2002).

19. Yüzyılın ikinci yarısında varlıklı aileler, elçilik davet ve balolarına katılmaya, dönemin ünlü sanatçılarının çağırıldığı aile içi toplantılar yapmaya başlamışlardır. Elçiliklerden sonra, tiyatro ve büyük gazinolar da balolar düzenlemektedirler. Genellikle balolar hayır ve yardım amacıyla yapılmaktadır. Özellikle sosyete kesim balolar için lüks otelleri tercih etmektedirler. Örneğin: 19 Şubat 1852'de İngiliz elçisinin hanımı, Hotel d'Angleterre'de, Pera Protestan fakirlerine yardım amacıyla, maskeli kıyafet balosu düzenlemiştir. 14 Ocak 1852 ve 9 Ocak 1853 tarihlerinde Hotel d'Angleterre'in sahibi Jacques Missière, kendi otelinin salonunda karnaval nedeniyle maskeli balolar yapmıştır. 9 Ocak 1854 tarihli Hotel d'Angleterre'in salonunda yapılan balo için 22 Avusturyalı sanatçıdan oluşan bir orkestra getirtilmiştir. Bir başka örnekte: Kallavi (Glavany) Sokak'taki, Hotel de la Grèce'de her çarşamba ve cumartesi akşamları maskeli balolar düzenlenmektedir. Yine M. Bouin tarafından işletilmekte olan Hotel Palais de Fleur'de cumartesi ve pazar akşamları maskeli kıyafet baloları yapılmaktadır. 16 Şubat 1897'de Hotel Pera Palas salonlarında, İtalyan Elçisi Pansa, bir yardım balosu düzenlemiştir (Akın, 2002).

Osmanlı'nın üst tabakasındaki kişiler de bu davetlere ve balolara katılmaya özen göstermektedirler. 1859 Tarihinden itibaren Müslüman evlerinde de gece toplantılarının başladığı görülmektedir. Örneğin 22 Ocak 1859 tarihli bir haberde, Mısırlı Mehmet Ali Paşa'nın her salı akşamı, Avrupalıların toplantılarını aratmayacak davetler düzenlediği belirtilmektedir (Akın, 2002).

Bu bağlamda, kültürel amaçlı kulüp ve topluluklar da kurulmuştur. Edebiyat ve tiyatro kulübü Armonia; Pera'lı Ermeni Hanımlar Topluluğu; Birleşmiş Ermeni Dernekleri; Pera'lı Rumlar Topluluğu; Musevi Eğitim Derneği bu konuya verilecek bazı örneklerdir (Akın, 2002).

Eğitim öğretimde de tamamen Avrupa'daki sistem esas alınmıştır. Varlıklı ailelerin ve bürokratların çocukları ya Avrupa'da okumaktadır ya da Avrupa'dan öğretmen getirtilip, özel

ders aldırılmaktadır. Diğer taraftan Beyoğlu da bilim, sanat ve kültür merkezi haline gelmiştir. Fransızca başta olmak üzere Almanca, İngilizce ve İtalyanca eğitim veren okullar açılmıştır. Bunların yanında Ermeni, Rum ve Musevi okulları da eğitim sistemine katılmışlardır. Eğitim-öğretim sisteminin gelişmesiyle, kitap ve kitapçılar da önem kazanmıştır. Bu dönemde, Pera'da çok sayıda kitapçı açılmıştır. Kitapçılar genelde Tünel civarında olup, birçok dilde kitap satmaktadırlar. Yine eğitim-öğretim sisteminin bir parçası olarak elçiliklerde ve okullarda kütüphaneler kurulmuştur (Akın, 2002).

Bu dönemde gazeteler de önem kazanmıştır. İstanbul'da 6 adet Fransızca,* 15 adet Osmanlıca, 10 adet Ermenice, 6 adet de Rumca gazete basılmaktadır. 20 Kasım 1871 Tarihli La Turquie Gazetesi'nde İstanbul'da kırk adet gazete yayınlandığı ve toplam tirajın kırk bin olduğu belirtilmektedir (Sunalp, 2005). Beyoğlu'ndan, Paris'teki dergileri takip etmek te mümkündür. Bazı dönemlerde Pera'lı Levantenler tarafından Fransızca dergiler de basılmıştır. Gazete ve dergilerin basımevleri genelde Galata'dadır (Akın, 2002).

Levantenler, bankerlik ve tüccarlık gibi mali işlerin yanında, doktorluk ve eczacılık gibi tıp alanında da meslek sahibi olmuşlardır. İstanbul'a, Avrupa'dan kısa süreli gelen doktorlar da vardır. İlk gelen sağlık uzmanı Doktor J. Mallan, İngiltere'den tanıdığı ailelerin diş tedavilerini yapmaktadır (Akın, 2002).

Yapı faaliyetlerinde de Levanten, azınlık ve yabancı mimarlar önem kazanmıştır. Mimar A. Vallaury, R. d'Aranco ve birçok yabancı kökenli mimar lüks oteller, pastaneler, restoranlar, kahvehaneler, sosyal kulüpler, büyük konutlar vb. yapılarının zengin mimarileri, dekorasyonları ve yön verdikleri yaşam tarzı ile, Beyoğlu'na Avrupalı bir görünüm kazandırmışlardır. Baş döndürücü bir hızla ilerleyen bu görkemli ve Avrupalı yaşam, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla gelen ekonomik ve sosyolojik bunalım dönemine kadar sürecektir.

* İlk Fransızca gazete 1795 tarihinde basılmıştır (Akın, 2002).

4.5 Galata ve Pera'da 1840 – 1914 Tarihleri Arasında Hizmet Veren Oteller

Bütün dünyada ve ülkemizde "Otel" olarak kabul edilen, bir tür konaklama yapısını ifade eden kelime Fransızca kökenlidir. Otel kelimesinin Fransızcadan gelmesinin en önemli nedeni, otelciliğin öncülüğünü Fransızların yapmış olmasıdır. Fransızlar, otelciliği 17. Yüzyıl'da ve Rönesans devrinde önemli ölçüde geliştirmişler ve uluslararası otelcilik konusunda söz sahibi olmuşlardır. Günümüzdeki otelcilikle ilgili deyimlerin büyük bir bölümü Fransızlardan gelmektedir (Beyer, 1992).

Beyoğlu bölgesi, İstanbul'da birçok konuda olduğu gibi, otel yapımı ve işletimi konusunda da ilk örnekleri sergilemiştir. İstanbul'da ilk otel örnekleri 1840 tarihinden itibaren Galata'da Kuledibi'nde hizmet vermeye başlamış, Fransız etkisinde gelişen Pera bölgesinde de 1914 tarihinde Birinci Dünya Savaşı başlayana kadar Avrupa'daki örneklerini aratmayacak oteller inşa edilmiştir. Bu yapılar, kentin ulaşım ağındaki gelişimin etkisiyle de, Tünel ve Karaköy İskelesi'ne yakın bölgelerde olmak üzere Meşrutiyet Caddesi, İstiklal Caddesi ve Galata Kulesi çevresinde yer almışlardır.

Sahipleri ve mimarları Avrupa kökenli olan Beyoğlu otellerinin başlıca müşterileri: Avrupa'dan gelen sanatçılar, diplomatlar, aristokratlar gibi üst düzey kişiler ile, Osmanlı İmparatorluğu'nun devlet erkânı ve aydınları dediğimiz kesimdir. İşletmeci ve kullanıcı profilleriyle Beyoğlu otelleri, dünyanın her yanından insanın bir arada yaşadığı, Osmanlı ile Avrupa arasındaki ilişkilerin pekiştiği, diplomasinin geliştiği yerler olmuştur.

4.5.1 Galata'da 1840 – 1914 Tarihleri Arasında Hizmet Veren Oteller

Galata Limanı ve yakın çevresi, tarih boyunca dünya çapında önemli bir ticaret merkezi olması, iki kıtayı birbirine bağlayan konumu, farklı dinlere mensup kişilerin kutsal yerleri ziyaret etme ihtiyacı, elçiliklerin ilk önce bu bölgede konumlanmasıyla askeri ve resmi görevlilerinin buluşma noktası olması gibi nedenlerle, birçok ülkeden gelen kişilerin ziyaretine uğramıştır. Bu kalabalık ziyaretçi kitlesi, kısa sürede bölgede geniş çaplı bir konaklama ihtiyacını doğurmuştur.

Galata'nın çok sayıda ziyaretçi akınına uğraması ve bu ziyaretçilerin ve bölge halkının genelde Avrupa kökenli olması, konaklama yapı tiplerinin ve sundukları hizmetlerin hızlı gelişmesine ve İstanbul'da ilk otel yapısının Galata'da ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Resim 4.9 Galata Limanı – 1910 (Türker, 2007a)

Bu çalışmada Galata Otelleri olarak ele alınan grup Galata Limanı ve yakın çevresini kapsamaktadır. Buradaki otel yapılarını saptamakta ilk önce 19. yüzyıl ile 20. yüzyıl başlarına ait haritalar incelenmiştir. Bu yapıların adları ve konumlarıyla ilgili en ayrıntılı bilgiye, 1904–1905 tarihli Goad Haritaları'nda ulaşılabilinmiştir. Bölge otellerine yönelik bilgi toplanabilen bir başka önemli kaynak ta, araştırma yapılan döneme ait "Annuaire Oriental" kayıtlarıdır.

Galata Bölgesi'nde 1840 – 1914 tarihleri arasında hizmet veren otellerin bir bölümünün adı tespit edilememiştir. Bu nedenle Galata otelleri adı bilinen ve bilinmeyen olmak üzere iki ayrı başlıkta ele alınmıştır.

4.5.1.1 Adı Bilinen Oteller

Galata'nın ilk oteli (Üsdiken, 1999) başta olmak üzere, Huber Haritası'ndan iki adet ve Goad Haritası'ndan 16 adet olmak üzere toplam 19 otelin adına ulaşılmıştır.

Hôtel des Quatre Nations – Dört Millet Oteli (Ada / Parsel No Tespit Edilemedi) 1840

Behzat Üsdiken'in verdiği bilgilere göre, İstanbul'un ilk oteli olan Hôtel des Quatre Nations, 1840 tarihinde Galata'da Kuledibi'nde St George Kilisesi'nin yakınlarında açılmıştır (Akın, 2002). Ancak otelin yeri ile bilgiler sınırlı olduğu için, yeri tam olarak tespit edilememiştir.

Harita 4.11 Hôtel des Quatre Nations'un Bulunduğu Bölge (Goad Haritası, 1905)

Otelin çok konforlu olmadığı, büyük bir pansiyon niteliği taşıdığı düşünülmektedir (DBİA, 1994e). Otelin isminden farklı milletten konukların bir arada kaldığı anlaşılmaktadır (Akın, 2002). Mutfağı ile de oldukça beğeni topladığı bilinmektedir (Üsdiken, 1999).

1847 Yılında sahiplerinin ülkelerine dönmek istemeleri üzerine, otel kapatılmış ve bütün eşyaları satılmıştır (Üsdiken, 1991). 11 Ocak 1848 yılında Journal de Constantinople gazetesinde* satışa çıkarıldığına dair bir ilan bulunmaktadır (Akın, 2002). Ancak otel hakkında daha fazla bilgiye ulaşılamamaktadır.

Hôtel Varna / Hôtel Bourgas Varna – Varna Oteli (126 Ada / 1 Parsel) 1887 – 1895

Hôtel Varna, Goad Haritası'nda (1905) Hacımimi Mahallesi'nde, Büyük Galata Caddesi (günümüzde Necatibey Caddesi) ile Beyazıd ve Kabuk sokaklarının kesiştiği köşede yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır. Diğer taraftan Huber Haritası'nda da (1887–1895), Hôtel Varna'nın yerinde özel adı belirtilmemiş bir otelin varlığı görülmektedir.

Diğer taraftan Hôtel Varna'nın, Huber Haritası ile Goad Haritası'ndaki kitlelerinin farklı çizildiği, yapının günümüz halihazır haritası ve yerinde tespit çalışmaları ile

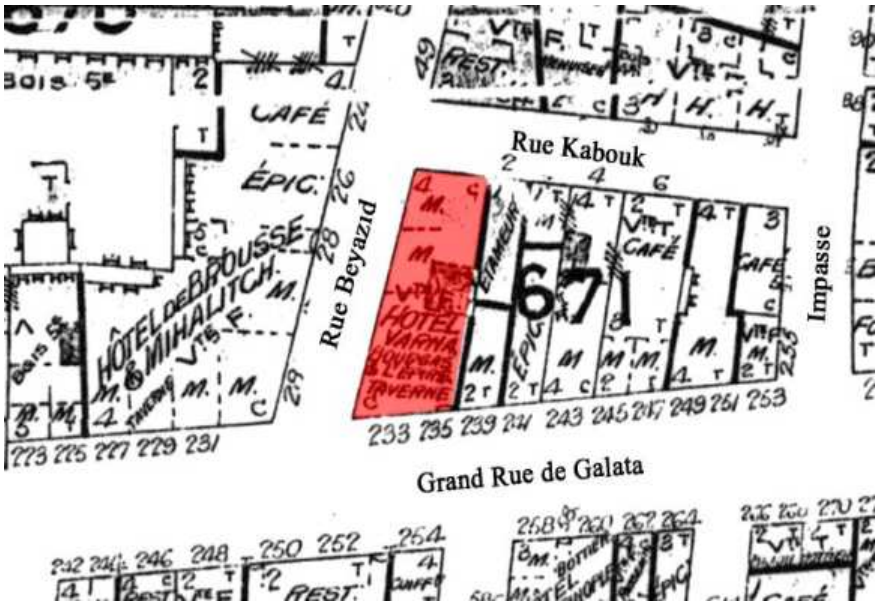
* İstanbul'da çıkan bir Levanten gazetesi.

karşılaştırıldığında ise, Huber Haritası'nda çizim hatası yapıldığı ve Goad Haritası'nın daha doğru hazırlandığı anlaşılmaktadır.

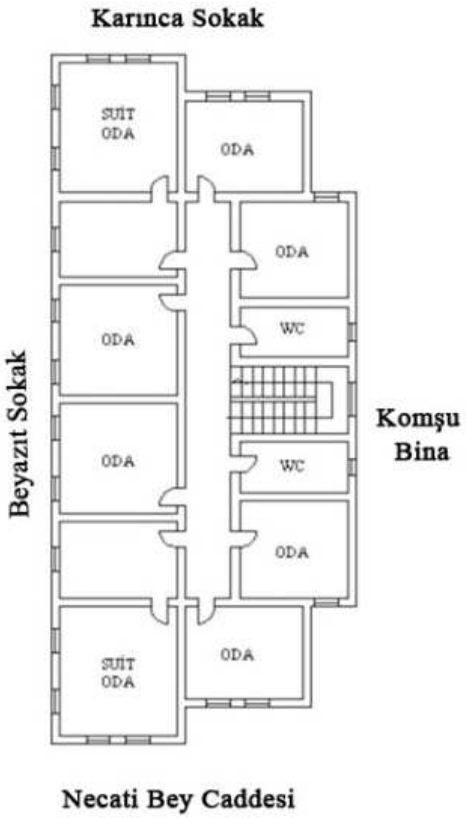
Annuaire Oriental'lerden de Hôtel Varna'nın 1894 – 1902 tarihleri arasında V. Pailopoulos tarafından işletildiği, 1902 tarihinde otelin adının "Hôtel Bourgas Varna" olarak değiştirildiği ve 1903 tarihinde işletmesinin Y. Constantin tarafından devralındığı anlaşılmaktadır. Ayrıca Hôtel Varna'nın "3. Sınıf" bir işletme olduğu da belirtilmektedir.

Harita 4.12 Hôtel Varna (Huber Haritası, 1887 – 1895)

Harita 4.13 Hôtel Varna (Goad Haritası, 1905)

Resim 4.10 Hôtel Varna Yatak Katı Planı (Elif Çelebi, 2009)

Haritalarda ve yerinde tespit çalışmalarında otelin dikdörtgen planlı ve üç cepheli olduğu saptanmıştır. Yerinde tespit çalışmalarında, otelin özgün plan şemasının ve cephe düzeninin önemli ölçüde günümüze kadar korunduğu belirlenmiştir. Özgün tasarımına göre Hôtel Varna'nın dükkân katı, salon katı ve iki yatak katı ile birlikte toplam dört katlı olduğu belirlenmiştir. Yine bu incelemelere göre otelin, biri Necati Bey Caddesi ve diğeri Beyazıt Sokağı üzerinde olmak üzere iki adet girişi vardır. Goad Haritası'na (1905) göre, otelin özgün plan şemasında otelin giriş katında yemek salonu, taverna ve mağazalarının bulunduğu anlaşılmaktadır.

Restoranın ve salonların girişi ile konaklama bölümünün girişleri farklıdır. Konaklama bölümünün girişi Necati Bey Caddesi üzerindedir. Bu girişten merdivenle birinci kata çıkılmaktadır ve buradan mağaza, taverna bölümlerine geçişin olmaması dikkat çekmektedir.

Birinci katta bütün otel müşterilerinin kullanımına açık olan bir banyo ve oturma salonu bulunmaktadır. Üstteki iki katı ise yatak katlarıdır. İki yatak katının da düzeni birbirinin aynıdır, her katta iki süit ve altı standart oda bulunmaktadır. Böylece otelin toplam 16 odası vardır.

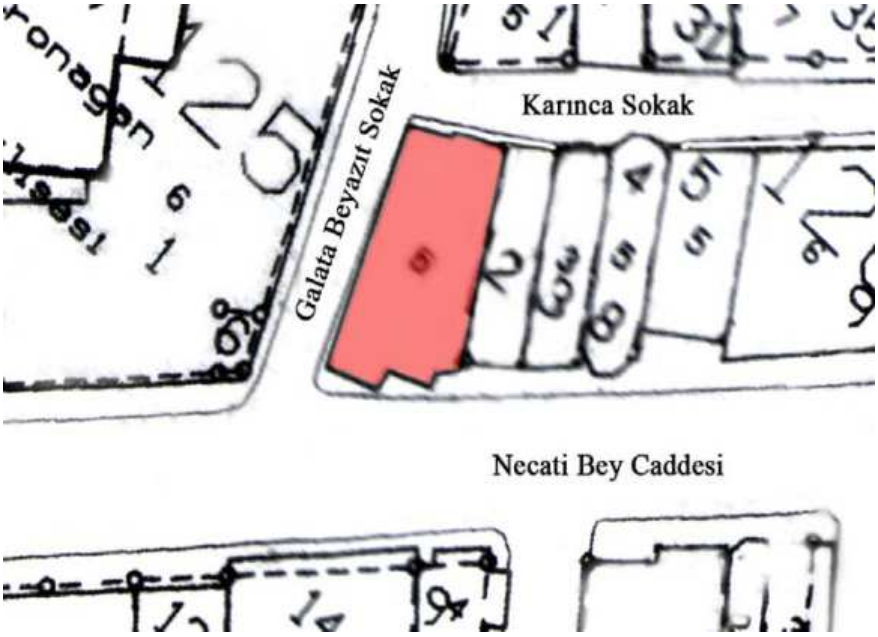
Goad Haritası'nda otelin tuğla ya da taş malzeme ile kâgir sistemde yapıldığı belirtilmektedir. Yerinde tespit çalışmalarında duvar kalınlıklarının incelenmesi sonucunda, dükkân ve birinci katlarında duvarların taş, yatak katlarında ise tuğla malzeme ile inşa edildiği düşünülmektedir. Otelin iç ve dış cepheleri sıvalı ve boyalıdır. Tavanlar volta döşeme sistemiyle yapılmıştır. Döşeme kaplaması ise günümüzde ıslak mekânlarda mozaik, odalarda muşamba ile kaplıdır. Bu nedenle özgün döşeme kaplaması tespit edilememiştir. Düşey sirkülâsyon sadece binanın doğusundaki iki kollu merdiven ile sağlanmış ve merdivenin üstü bir ışıklıkla kapatılmıştır. Bu ışıklığın otelin özgün tasarımında da yer aldığı, Goad Haritası'ndan anlaşılmaktadır. Otelin genel görünümü ise üçgen çıkmaları, payandaları, silmeleri ve pencere düzenleri ile geleneksel üsluptadır. Üst örtüsü kiremit kaplamalı kırma çatıdır.

Resim 4.11 Hôtel Varna'nın Bir Yatak Odasından Görünüm (Elif Çelebi, 2009)

Günümüz hâlihazır haritası incelendiğinde Hotel Varna'nın parsel düzeninin değişmediği görülmektedir. Çamlı Palas Oteli adıyla işletilen bina, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün mülkiyetindedir ve Rize'li bir işletmeciye 49 yıllığına kiralanmıştır. Otelin sahibi ile yapılan görüşmeden otelin plan ve cephesinde bir değişiklik yapılmadığı, otelde yemek hizmetinin sunulmadığı, dükkân katının otelden bağımsız olarak işletildiği ve otelin müşteri kitlesinin genelde denizciler olduğu öğrenilmiştir.

Yerinde tespit çalışmalarında, otelin plan şemasının ve cephe düzeninin önemli derecede korunduğu, ancak iç mekânların çok bakımsız olduğu, binaya ek kat çıkıldığı ve pencere kasalarının pimapene çevrildiği saptanmıştır.

Harita 4.14 Hôtel Varna (Hâlihazır Haritası, 2002)

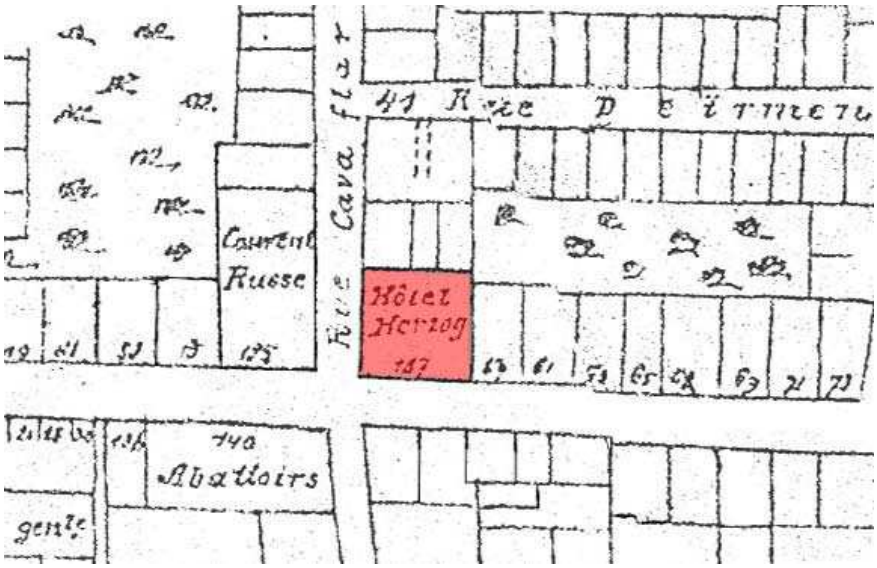
Resim 4.12 Günümüzde Hôtel Varna'nın Binası (Elif Çelebi, 2008)

Hôtel Herzog – Herzog Oteli (71 Ada / 21 Parsel) 1887 – 1895

Hôtel Herzog Huber Haritası'nda (1887–1895), Kemankeş Kara Mustafa Paşa Mahallesi'nde, Kılıç Ali Paşa Caddesi (günümüzde Mumhane Caddesi) ile Kavaflar Sokağı'nın kesiştiği köşede yer almaktadır.

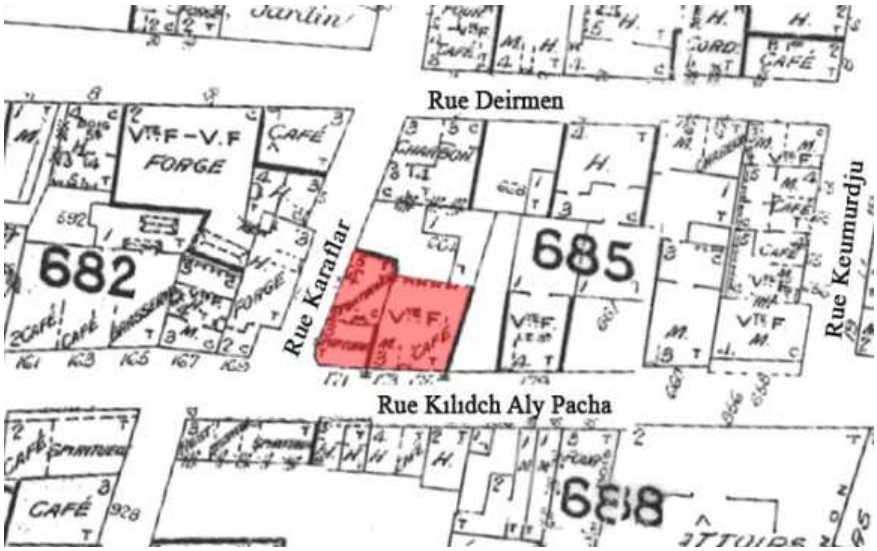
Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Huber Haritası'nda bulunmasından dolayı 1887–1895 tarihleri arasında var olduğu anlaşılmaktadır. Annuaire Oriental'lerde ise Hôtel Herzog'un adı geçmemektedir. Bu nedenle otelin işletmecisi de tespit edilememiştir.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda otelin dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numarasından girişinin Kılıç Ali Paşa Caddesi üzerinde bulunduğu anlaşılmaktadır.

Harita 4.15 Hôtel Herzog (Huber Haritası, 1887 – 1895)

Otelin kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad haritasında, Hôtel Herzog'un 1905 tarihinde artık hizmet vermediği, yerinde üç farklı işletmenin olduğu görülmektedir. Bununla birlikte otelin parsel sınırlarının da değişmiş olması dikkat çekmektedir.

Harita 4.16 Hôtel Herzog'un Yeri (Goad Haritası, 1905)

Hâlihazır Haritası'ndan (2002) ve yerinde tespit çalışmalarından Hôtel Herzog'un yerinde altı katlı yeni bir yapının bulunduğu anlaşılmaktadır.

Harita 4.17 Hôtel Herzog'un Yeri (Hâlihazır Harita, 2002)

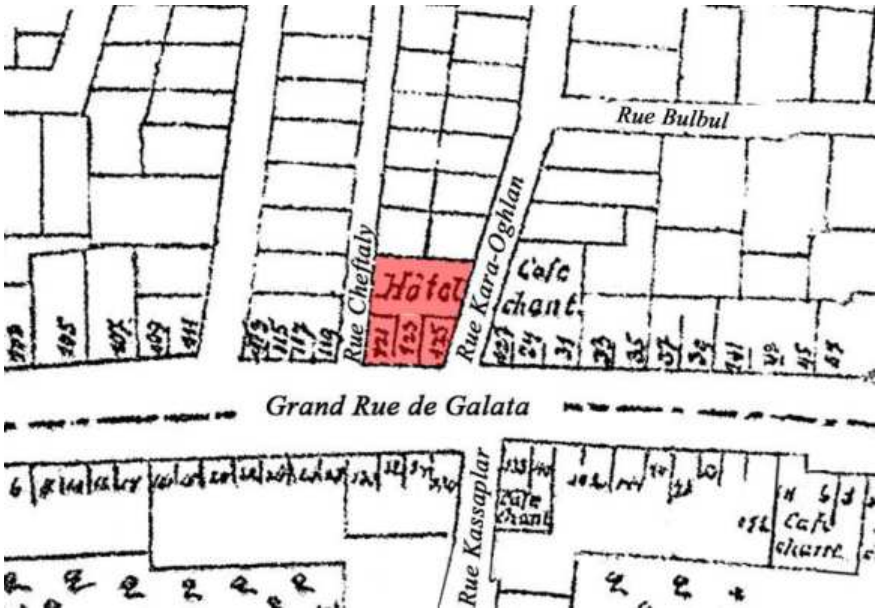

Resim 4.13 Hôtel Herzog'un Yerindeki Bina (Elif Çelebi, 2009)

Hôtel de Grèce – Yunanistan Oteli (116 Ada / 19 ve 20 Parsel) 1887 – 1895

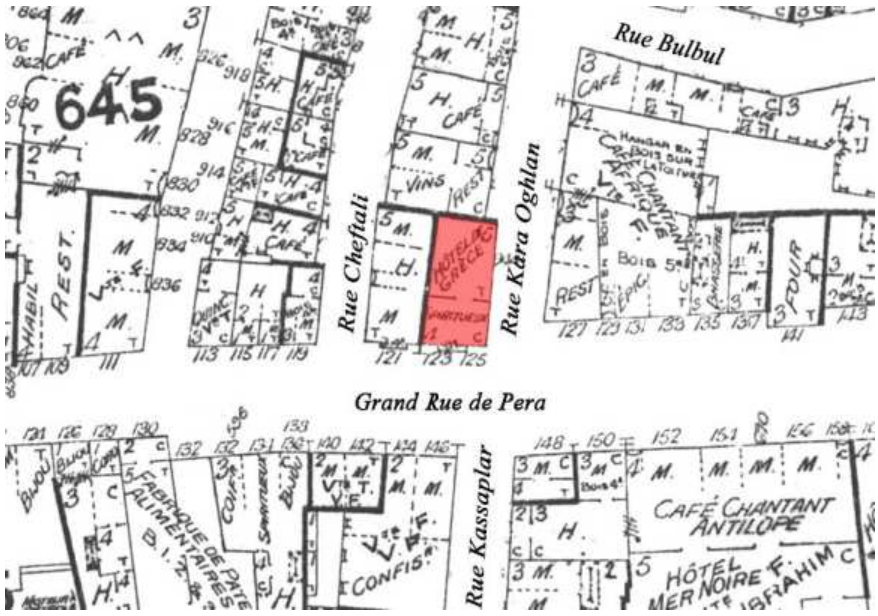
Hôtel de Grèce, Goad Haritası'nda (1905) Müeyyedzade Mahallesi'nde, Büyük Galata Caddesi (günümüzde Necati Bey Caddesi) ile Karaoğlan Sokağı'nın kesiştiği köşede yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır. Diğer taraftan Huber Haritası'nda (1887–1895), hem Hôtel de Grèce'in yerini hem de yan parselini (116 Ada, 1-3-19-20) kapsayacak şekilde özel adı belirtilmemiş bir otelin varlığı görülmektedir. Annuaire Oriental'lerde ise Hôtel de Grèce'in adı geçmemektedir. Bu nedenle otelin işletmecisi de tespit edilememiştir.

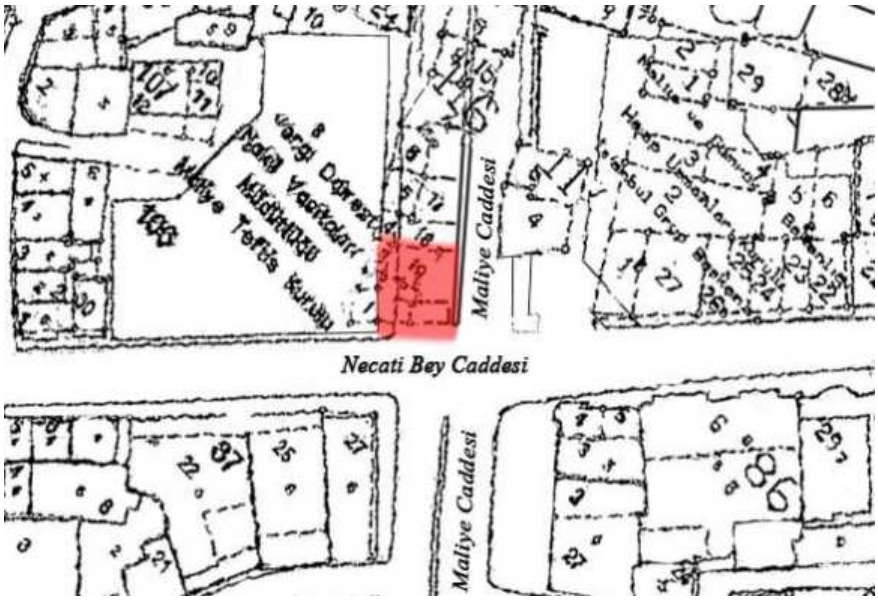
Harita 4.18 Hôtel de Grèce (Huber Haritası, 1887 – 1895)

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Otelin Goad haritasındaki parseli incelendiğinde, binasının dikdörtgen planlı olduğu ve kapı numarasından girişinin Büyük Galata Caddesi üzerinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Otelin plan şeması ve cephe düzenine özgü bilgiye ulaşılmamıştır ancak Goad Haritası'nda n taş ya da tuğla malzemeyle kargir sistemde inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Harita 4.19 Hôtel de Grèce (Goad Haritası, 1905)

Otelin kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak Hâlihazır Haritası'ndan ve yerinde tespit çalışmalarından otelin günümüze ulaşamadığı saptanmıştır. Bugün Hôtel de Grèce'in yerinde Maliye Caddesi bulunmaktadır. Bu nedenle otelin, yol açma ve genişletme çalışmaları sırasında yıkıldığı düşünülmektedir.

Harita 4.20 Hôtel de Grèce'in Yeri (Hâlihazır Haritası, 2002)

Resim 4.14 Günümüzde Hôtel de Grèce'in Yeri (Elif Çelebi, 2008)

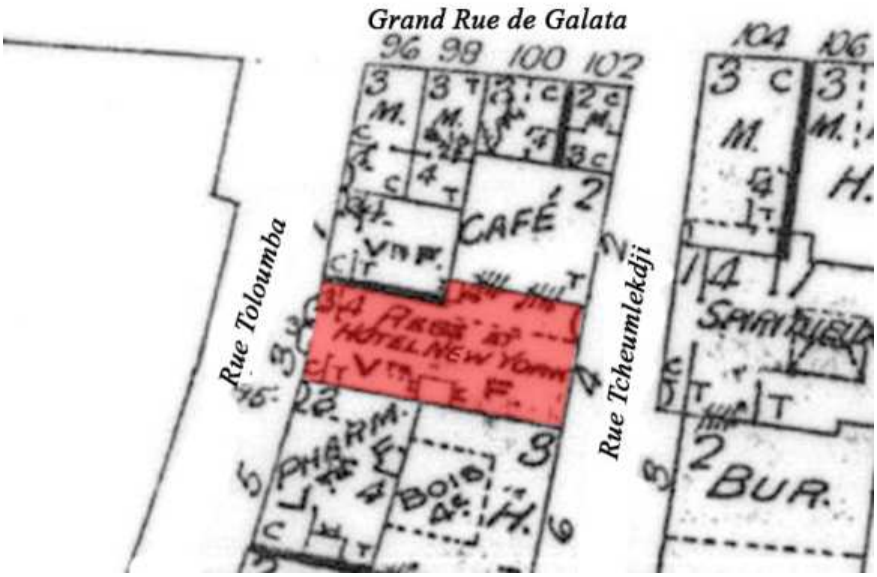
Hôtel New York – New York Oteli (95 Ada / 7 Parsel) 1891

Hôtel New York, Goad Haritası'nda (1905) Kemankeş Kara Mustafa Paşa Mahallesi'nde, Ağaç Tulumba Sokak üzerinde yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır. Nitekim Hôtel New York, Annuaire Oriental'lerde 1891–1903 tarihleri arasında bulunmaktadır ve Vassilaki Profiri tarafından işletilmektedir. Ancak Huber Haritası'nda (1887–1895) Hôtel New York'un yerinde bir otelin bulunmaması da dikkat çekmektedir.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Otelin Goad haritasındaki parseli incelendiğinde, binasının dikdörtgen planlı olduğu ve hem Tulumba hem de Çömlekçi sokaklarından girişinin bulunduğu görülmektedir.

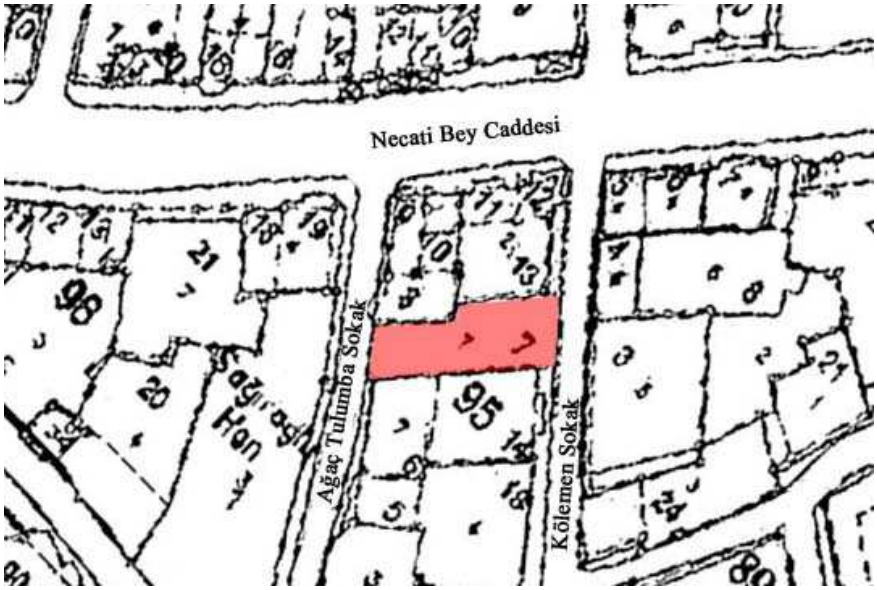
Otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bilgiye ulaşılamamıştır ancak Goad Haritası'nda n otelin tuğla ya da taş malzeme ile kâgir sistemde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Annuaire Oriental'de 3. sınıf bir işletme olduğu belirtilmektedir.

Harita 4.21 Hôtel New York (Goad Haritası, 1905)

Hôtel New York'un kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak 1905 tarihinde Goad Haritası'nda bulunması, buna karşılık Annuaire Oriental'lerde 1903 tarihinden sonra adının yer almaması nedeniyle 1905 tarihinden kısa bir süre sonra kapandığı düşünülmektedir.

Hâlihazır Haritası'ndan ve yerinde tespit çalışmalarından, otel yapısının günümüze ulaşamadığı ancak parsel düzeninin korunduğu anlaşılmaktadır. Bugün Hôtel New York'un yerinde yedi katlı yeni bir yapı bulunmaktadır.

Harita 4.22 Hôtel New York'un Yeri (Hâlihazır Haritası, 2002)

Resim 4.15 Günümüzde Hôtel New York'un Yerinde Bulunan Bina (Elif Çelebi, 2008)

Hôtel de Salonique – Selanik Oteli (150 Ada / 21 Parsel) 1889

Hôtel de Salonique, Goad Haritası'nda (1905) Bereketzade Mahallesi'nde, Galata Limanı'nı Pera Caddesi'ne bağlayan ve özgün hali merdivenli bir yol olan Yüksek Kaldırım Sokağı üzerinde yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır. Annuaire Oriental'lerde ise Hôtel de Salonique'in ilk olarak 1889 tarihinde Jacop Barzilay tarafından işletildiği belirtilmektedir. Diğer taraftan Huber Haritası'nda (1887–1895), Yüksek Kaldırım Caddesi'nde hiç otel bulunmaması dikkat çekmektedir.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Otelin Goad haritasındaki parseli incelendiğinde, binasının dikdörtgen planlı olduğu ve kapı numarasından girişinin Yüksek Kaldırım Caddesi üzerinde bulunduğu görülmektedir. Otelin plan şeması ve cephe düzenine özgü bilgiye ulaşılamamıştır ancak Goad Haritası'nda n tuğla ya da taş malzeme ile kâgir sistemde inşa edildiği, demir kepenklerinin bulunduğu, ortasında bir ışıklığının ve ön cephesinde mağazalarının olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Annuaire Oriental'lerde otelin 3. sınıf bir işletme olduğu ifade edilmektedir.

Harita 4.23 Hôtel de Salonique (Goad Haritası, 1905)

Otelin kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Annuaire Oriental'lerde Hôtel de Salonique'in 1891–1896 tarihleri arasında Latine Eliezer, 1898–1903 tarihleri arasında ise Latin Jacques tarafından işletildiği ifade edilmektedir. 1903 Tarihinden sonraki listelerde

otelin adına rastlanamamaktadır. Bu nedenle Hôtel de Salonique'in 1903 tarihine kadar işletildiği düşünülmektedir.

Hâlihazır Haritası'ndan ve yerinde tespit çalışmalarından, otelin günümüze ulaşamadığı anlaşılmaktadır. Bugün Hôtel Salonique'nin yerinde altı katlı yeni bir bina bulunmaktadır.

Harita 4.24 Hôtel de Salonique (Hâlihazır Harita, 2002)

Resim 4.16 Hôtel de Salonique'in Yerindeki Bina (Elif Çelebi, 2008)

Hôtel de Brousse – Bursa Oteli (171 Ada, 10 ve 11 Parsel) 1895

Hôtel de Brousse, Goad Haritası'nda (1905) Bereketzade Mahallesi'nde, Galata Limanı'nı Pera Caddesi'ne bağlayan ve özgün hali merdivenli bir yol olan Yüksek Kaldırım Sokağı üzerinde yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır. Huber Haritası'nda (1887–1895) Hôtel de Brousse'un yerinde otel bulunmaması nedeniyle, 1895 tarihinden sonra açıldığı düşünülmektedir. Nitekim Annuaire Oriental'lerde ilk olarak 1895–1896 tarihlerinde Garabet Kirkor tarafından işletildiği belirtilmektedir.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Otelin Goad haritasındaki parseli incelendiğinde, binasının dikdörtgen planlı olduğu ve kapı numarasından girişinin Yüksek Kaldırım Caddesi üzerinde bulunduğu görülmektedir. Otelin plan şeması ve cephe düzenine özgü bilgiye ulaşılamamıştır ancak Goad Haritası'nda n tuğla ya da taş malzeme ile kâgir sistemde inşa edildiği, arka cephesinde ışıklığı ve ön cephesinde üç adet mağazası olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Annuaire Oriental'lerde otelin 3. sınıf bir işletme olduğu ifade edilmektedir.

Harita 4.25 Hôtel de Brousse (Goad Haritası, 1905)

Otelin kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Annuaire Oriental'lerde Hôtel de Brousse'un 1900 tarihinde de Th. Maustaka adlı kişi tarafından yönetildiği anlaşılmaktadır.

1900 Tarihinden sonraki listelerde otelin adına rastlanamamaktadır. Bu nedenle Hôtel de Brousse'un 1903 tarihine kadar işletildiği düşünülmektedir.

Hâlihazır Haritası'ndan ve yerinde tespit çalışmalarından, otelin günümüze ulaşamadığı ve parsel düzeninin de bozulduğu saptanmıştır. Bugün Hôtel de Brousse'un yerinde altı katlı iki yapı yükselmektedir.

Harita 4.26 Hôtel de Brousse (Hâlihazır Harita, 2002)

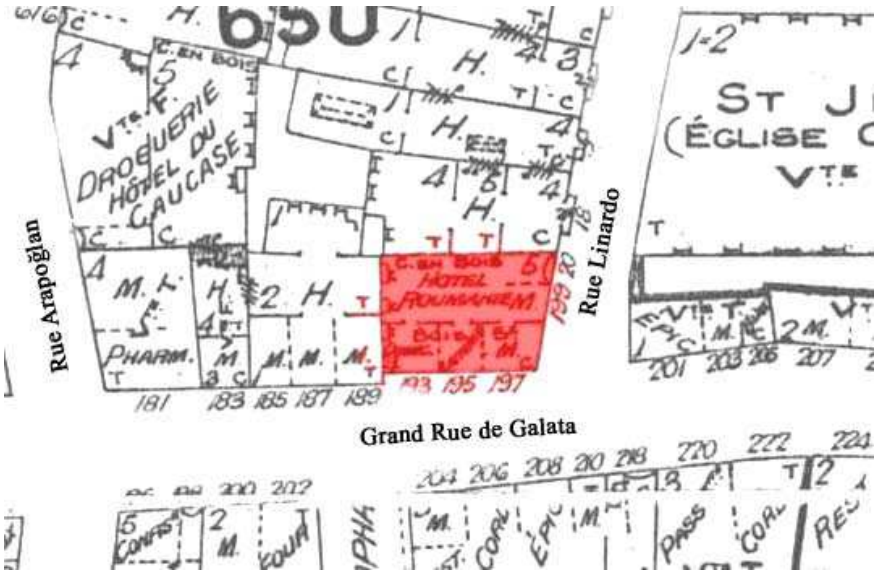
Resim 4.17 Hôtel de Brousse'un Yerindeki Binalar (Elif Çelebi, 2008)

Hôtel Roumanie - Romanya Oteli (120 Ada / 22 Parsel) 1900

Hôtel Roumanie, Goad Haritası'nda (1905) Hacımimi Mahallesi'nde, Büyük Galata Caddesi (Günümüzde Necatibey) ve Linardo (Günümüzde Vekilharç) sokaklarının kesiştiği köşede yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır. Huber Haritası'nda (1887–1895) Hôtel Roumanie'nin yerinde otel bulunmaması nedeniyle, 1895 tarihinden sonra açıldığı düşünülmektedir. Nitekim Hôtel Roumanie, Annuaire Oriental'in sadece 1900 tarihli listesinde yer almaktadır ve D. Pavlides ile C.E. Stefanides tarafından işletilmektedir.

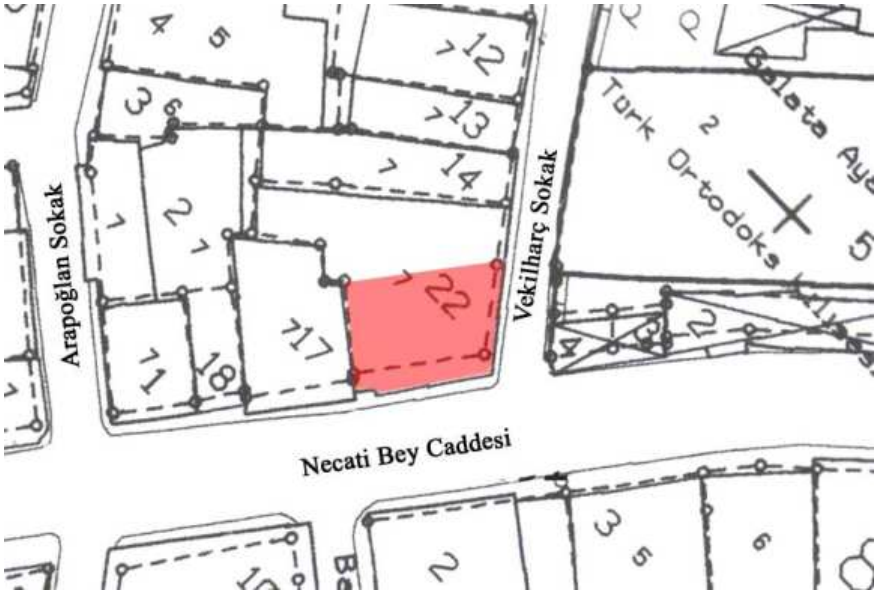
Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Otelin Goad haritasındaki parseli incelendiğinde, binasının dikdörtgen planlı olduğu ve Linardo Sokağı'ndan kemerli bir girişinin olduğu ve Büyük Galata Caddesi'ne bakan cephesinde mağazalar bulunduğu görülmektedir. Otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bilgiye ulaşılamamıştır ancak Goad Haritası'nda n otelin tuğla ya da taş malzeme ile kâgir sistemde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Annuaire Oriental'de 3. sınıf bir işletme olduğu belirtilmektedir.

Harita 4.27 Hôtel Roumanie (Goad Haritası, 1905)

Hôtel Roumanie'nin kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak Annuaire Oriental'lerde 1900 tarihinden sonra adının yer almaması nedeniyle, otelin ömrünün uzun sürmediği düşünülmektedir.

Hâlihazır Haritası'ndan ve yerinde tespit çalışmalarından, otel yapısı ile birlikte parsel düzeninin de korunmadığı, eski parsel sınırlarının içinde yedi katlı bir yapının bulunduğu görülmektedir.

Harita 4.28 Hôtel Roumanie (Hâlihazır Harita, 2002)

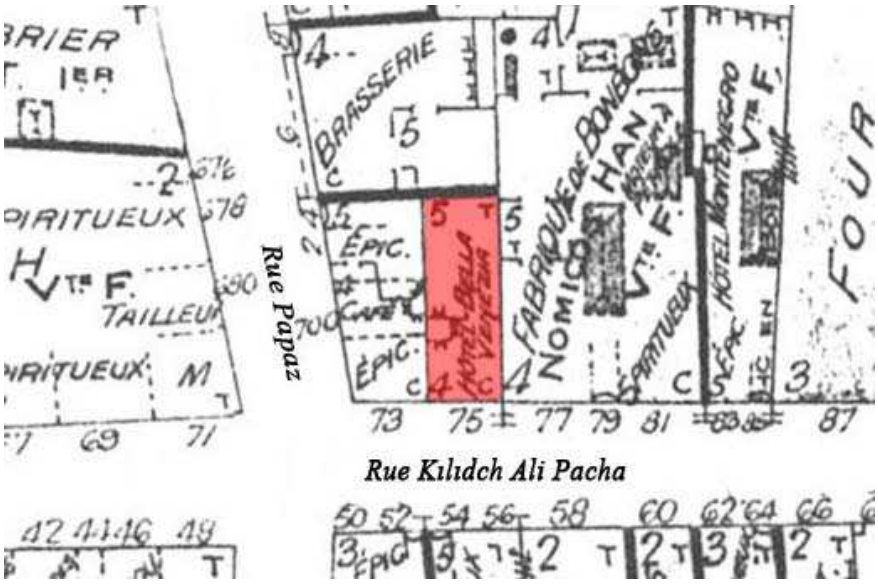
Resim 4.18 Günümüzde Hôtel Roumanie'in Yerinde Bulunan Bina (Elif Çelebi, 2008)

Hôtel Bella Venezia – Güzel Venedik Oteli (82 Ada / 13 Parsel) 1902

Hôtel Bella Venezia, Goad Haritası'nda (1905) Kemankeş Karamustafa Paşa Mahallesi'nde, Kılıç Ali Paşa (Günümüzde Mumhane) Caddesi üzerinde yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır. Nitekim Hôtel Bella Venezia, Annuaire Oriental'lerde 1902 – 1914 tarihleri arasında bulunmaktadır ve D. Marcolongo tarafından işletilmektedir. Ancak Huber Haritası'nda (1887–1895), Hôtel Bella Venezia'nın yerinde bir otelin bulunmaması da dikkat çekmektedir.

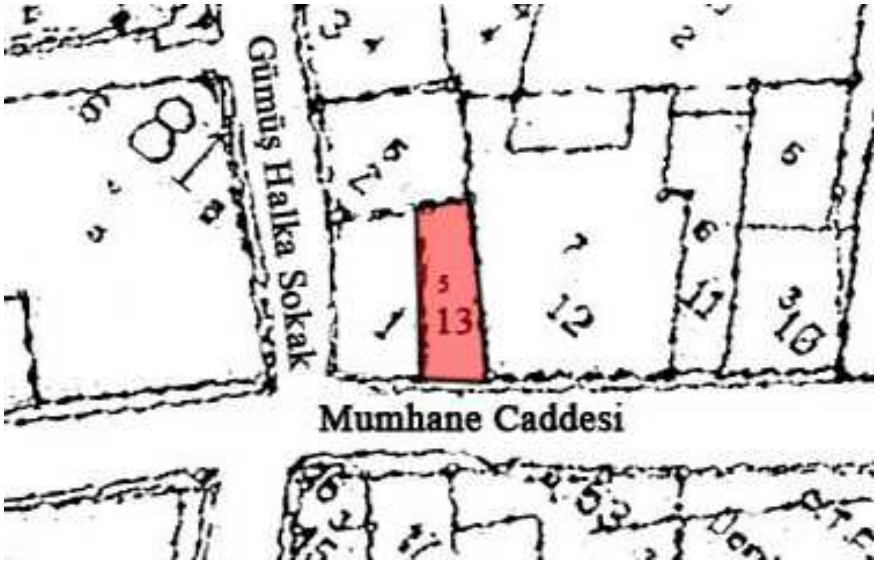
Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Otelin Goad Haritası'ndaki parseli incelendiğinde, binasının dikdörtgen planlı ve tek cepheli olduğu, giriş kapısının da bu cephesinin bulunduğu Kılıç Ali Paşa Caddesi üzerinde yer aldığı görülmektedir. Otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bilgiye ulaşılamamıştır ancak Goad Haritası'nda n tuğla ya da taş malzeme ile kâgir sistemde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Annuaire Oriental'de 3. sınıf bir işletme olduğu belirtilmektedir.

Harita 4.29 Hôtel Bella Venezia (Goad Haritası, 1905)

Hôtel Bella Venezia'nın kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak en son 1914 tarihli Annuaire Oriental'de yer alması nedeniyle, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasından olumsuz etkilendiği ve 1914 tarihinden kısa bir süre sonra kapandığı düşünülmektedir.

Halihazır Haritası'ndan (2002) ve yerinde tespit çalışmalarından, otel yapısının günümüze ulaşamadığı ancak parsel düzeninin korunduğu anlaşılmaktadır. Bugün Hôtel Bella Venezia'nın yerinde beş katlı yeni bir yapı bulunmaktadır.

Harita 4.30 Hôtel Bella Venezia (Hâlihazır Harita, 2002)

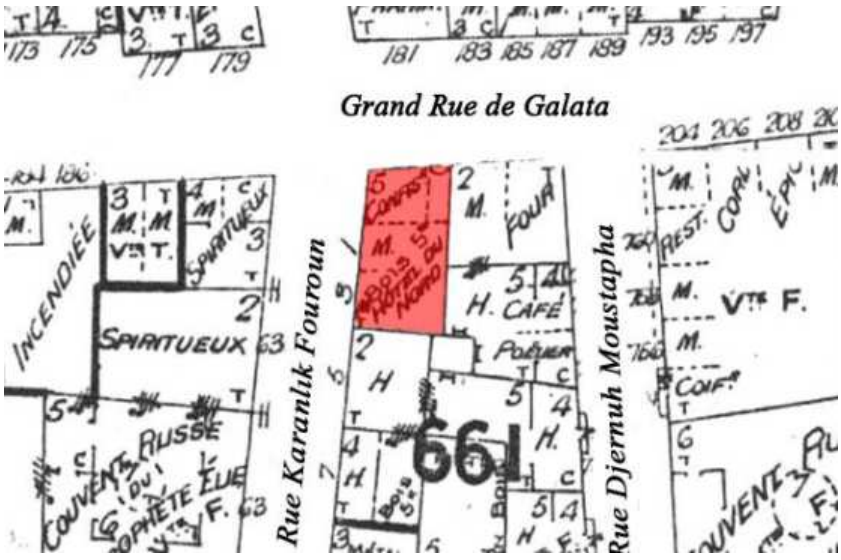
Resim 4.19 Günümüzde Hôtel Bella Venezia'nın Yerinde Bulunan Yapı (Elif Çelebi, 2008)

Hôtel du Nord – Kuzey Oteli (85 Ada, 10 Parsel) 1902

Hôtel du Nord, Goad Haritası'nda (1905) Kemankeş Karamustafa Paşa Mahallesi'nde Büyük Galata Caddesi (Necati Bey Caddesi) ile Karanlık Fırın Sokağı'nın kesiştiği köşede yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır. Nitekim Hôtel du Nord, Annuaire Oriental'lerde 1902–1914 tarihleri arasında bulunmaktadır ve Djadad Efendi tarafından işletilmektedir. Diğer taraftan 1871–1872 tarihleri arasında Pera Caddesi (günümüzde İstiklal Caddesi) üzerinde Hôtel du Nord adıyla bir otelin hizmet verdiği bilinmektedir (Akın, 2002). Bu nedenle, İstiklal Caddesi üzerinde açılan otelin isminin satıldığı ve Galata'daki yeni bir otele verildiği düşünülmektedir. Ancak Huber Haritası'nda (1887–1895), Hôtel du Nord'un yerinde bir otelin varlığına rastlanamamıştır.

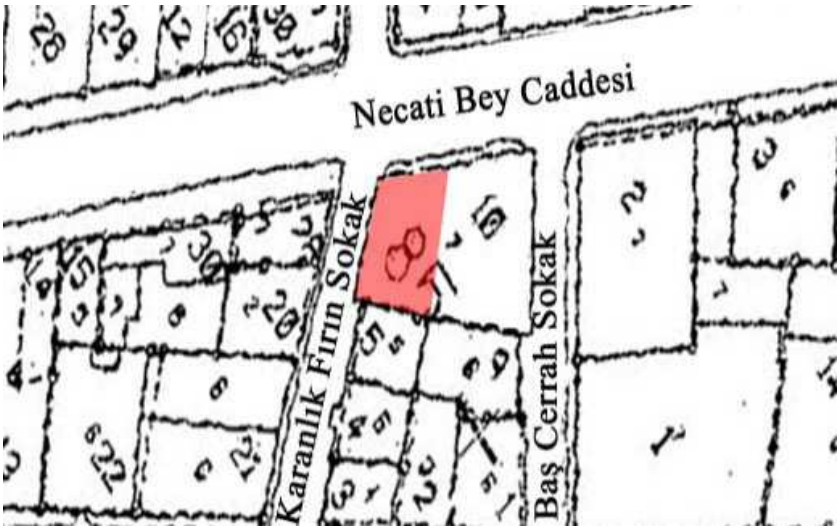
Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda (1905) otelin dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numaralarından hem Büyük Galata Caddesi (Necati Bey Caddesi), hem de Karanlık Fırın Sokağı'nda girişinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bilgiye ulaşılmamıştır ancak Goad Haritası'nda tuğla ya da taş malzemeyle kargir sistemde inşa edildiği belirtilmektedir. Ayrıca Annuaire Oriental'lerde 3. sınıf bir işletme olduğu ifade edilmektedir.

Harita 4.31 Hôtel du Nord (Goad Haritası, 1905)

Hôtel du Nord'un kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak en son 1914 tarihli Annuaire Oriental'de yer alması nedeniyle, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasından olumsuz etkilendiği ve 1914 tarihinden kısa bir süre sonra kapandığı düşünülmektedir.

Hâlihazır Haritası'ndan ve yerinde tespit çalışmalarından, otel yapısının günümüze ulaşamadığı ve parsel düzeninin de bozulduğu anlaşılmaktadır. Bugün Hôtel du Nord'un yerinde yedi katlı ve ticaret amacıyla kullanılan bir yapı bulunmaktadır.

Harita 4.32 Hôtel du Nord (Hâlihazır Harita, 2002)

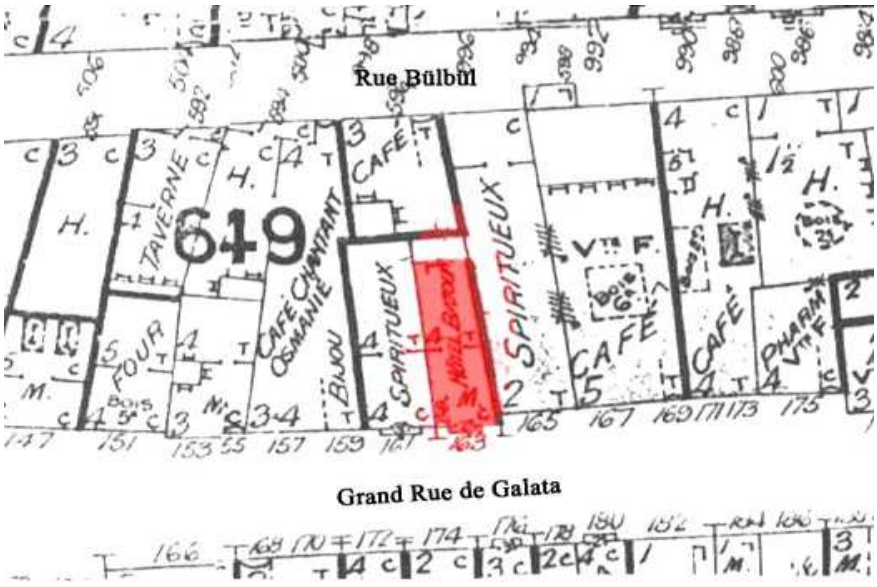
Resim 4.20 Günümüzde Hôtel du Nord'un Yerinde Bulunan Bina (Elif Çelebi, 2008)

Hôtel Batoum – Batum Oteli (119 Ada / 19 Parsel) 1903

Hôtel Batoum, Goad Haritası'nda (1905) Müeyyedzade Mahallesi'nde, Büyük Galata (Günümüzde Necatibey) Caddesi üzerinde yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır. Huber Haritası'nda (1887–1895) Hôtel Batoum'un yerinde otel bulunmaması nedeniyle, 1895 tarihinden sonra açıldığı düşünülmektedir. Nitekim Hôtel Batoum, Annuaire Oriental'in sadece 1903 tarihli listesinde yer almaktadır ve Léon Levy tarafından işletilmektedir.

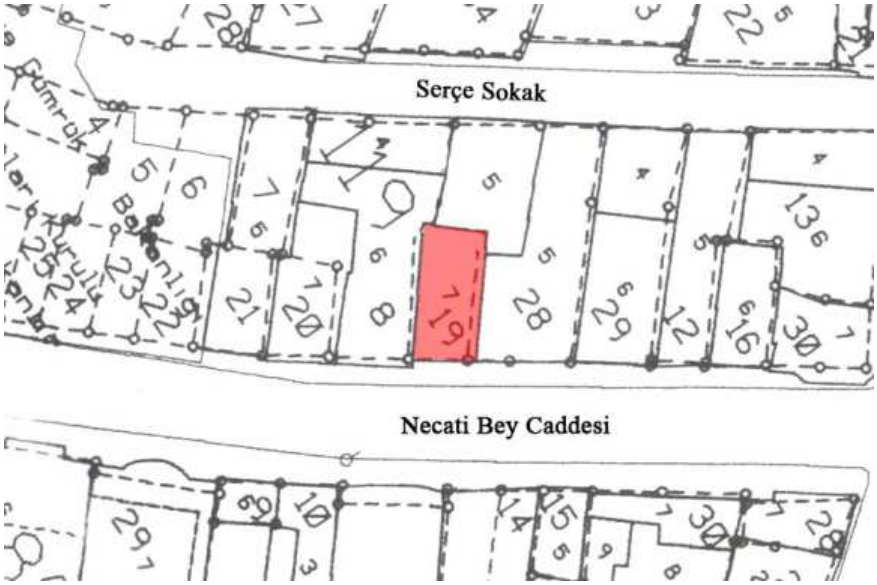
Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Otelin Goad Haritası'nda ki parseli incelendiğinde, binasının dikdörtgen planlı olduğu ve kapı numarasından girişinin Büyük Galata Caddesi üzerinde bulunduğu görülmektedir. Otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bilgiye ulaşılamamıştır ancak Goad Haritası'nda n tuğla ya da taş malzeme ile kargir sistemde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Annuaire Oriental'de 3. sınıf bir işletme olduğu belirtilmektedir.

Harita 4.33 Hôtel de Batoum (Goad Haritası, 1905)

Hôtel de Batoum'un kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Annuaire Oriental'lerde 1903 tarihinden sonra adının yer almaması nedeniyle, otelin ömrünün uzun sürmediği düşünülmektedir.

Hâlihazır Haritası'ndan ve yerinde tespit çalışmalarından, otelin günümüze ulaşamadığı ve parsel düzeninin de bozulduğu anlaşılmaktadır. Günümüzde Hôtel de Batoum'un yerinde yedi katlı yeni bir bina bulunmaktadır.

Harita 4.34 Hôtel Batoum (Hâlihazır Haritası, 2002)

Resim 4.21 Günümüzde Batum Oteli'nin Yerinde Bulunan Örnek Han (Elif ÇELEBİ, 2008)

Hôtel Du Caucase – Kafkas Oteli (120 Ada / 2 Parsel) 1905

Hôtel Du Caucase, Goad Haritası'nda (1905) Hacımimi Mahallesi'nde, Arap Oğlan Sokağı üzerinde yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır. Huber Haritası'nda (1887–1895) Hôtel Du Caucase'ın yerinde otel bulunmaması nedeniyle, 1895 tarihinden sonra açıldığı düşünülmektedir. Annuaire Oriental'lerde ise Hôtel Du Caucase'ın adı bulunmamaktadır.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüzde özgünlüğünü büyük ölçüde kaybetmiş olması nedeniyle yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda (1905) otelin düzgün geometrik bir plana sahip olmadığı, sokak düzenine göre inşa edildiği ve tek cepheli olduğu saptanmıştır. Yapının girişi de tek cephesinin bulunduğu Arapoğlan Sokağı üzerindedir. Otelin plan şeması ve cephe düzenine özgü bilgiye ulaşılamamıştır ancak Goad Haritası'nda n taş ya da tuğla malzemeyle kargir sistemde inşa edildiği anlaşılmaktadır.

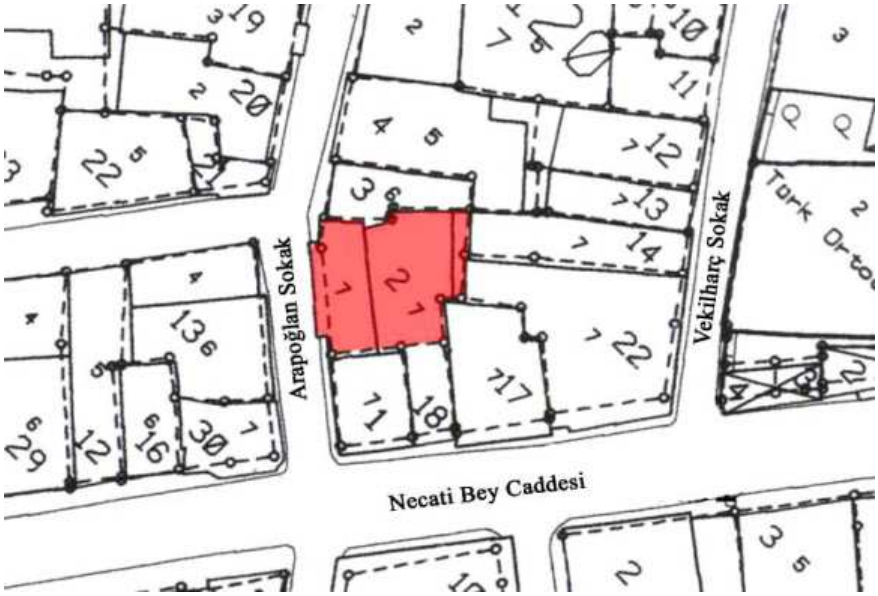

Harita 4.35 Hôtel Du Caucase (Goad Haritası, 1905)

Otelin kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Yerinde tespit çalışmalarında ve hâlihazır haritasında, Hôtel Du Caucase'ın günümüze ulaşamadığı ve yerinde iki ayrı binanın bulunduğu saptanmıştır.

Günümüzde otelin yöneticisi ile yapılan görüşmeden bu binalardan kuzeybatıdakinin işyeri, güneybatıdakinin otel olarak kullanıldığı ve bu otelin "Ankara Palas Oteli" adıyla işletildiği

öğrenilmiştir. 1934 tarihli İstanbul Şehir Rehberi'nden de, Arap Oğlan Sokağı üzerinde Ankara Palas Oteli'nin varlığı anlaşılmaktadır. 1975 Tarihinde işlevini yitiren Ankara Palas Oteli, günümüzde Karagözoğlu İşhanı olarak kullanılmaktadır.

Harita 4.36 Hôtel Du Caucase (Hâlihazır Harita, 2002)

Resim 4.22 Günümüzde Hôtel Du Caucase'in Yerindeki Bina (Elif Çelebi, 2008)

Hôtel Mer Noire – Karadeniz Oteli (86 Ada / 6 Parsel) 1905

Hôtel Mer Noire, Goad Haritası'nda (1905) Kemankeş Karamustafa Paşa Mahallesi'nde, Büyük Galata Caddesi (günümüzde Necati bey Caddesi) üzerinde yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır. Huber Haritası'nda (1887–1895) Hôtel Mer Noire'in yerinde otel bulunmaması nedeniyle, 1895 tarihinden sonra açıldığı düşünülmektedir. Annuaire Oriental'lerde ise Hôtel Mer Noire'in adı bulunmamaktadır.

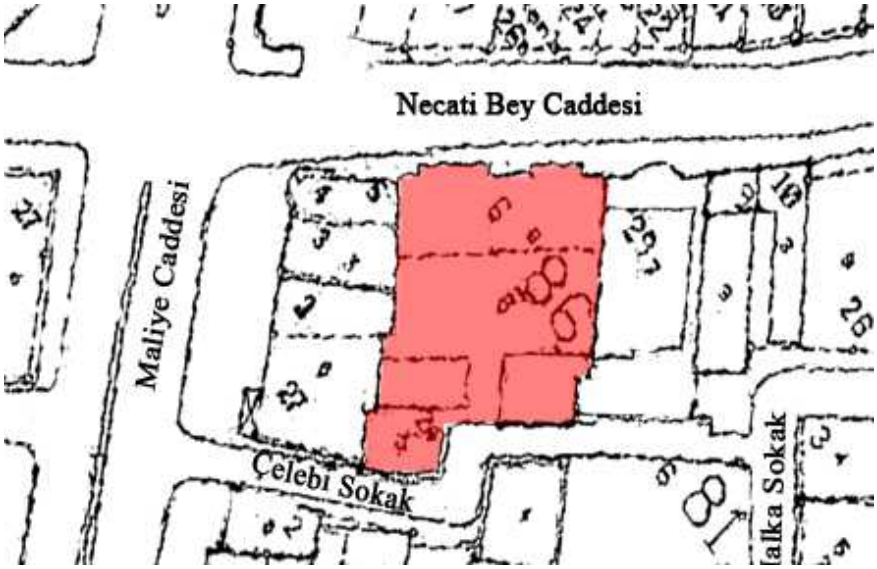
Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüzde özgünlüğünü büyük ölçüde kaybetmiş olması nedeniyle, yapının mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda (1905) otelin dikdörtgen planlı olduğu ve iki cephesi bulunduğu saptanmıştır. Yapının biri Büyük Galata Caddesi, diğeri Gümüş Halka Sokağı üzerinde olmak üzere iki girişi vardır. Otelin plan şemasına özgü bilgiye ulaşılamamıştır, nitekim günümüzde yapının iç mekânı tamamen değiştirilmiştir. Goad Haritası'ndan giriş katında ve Büyük Galata Caddesi üzerinde özel bir kafesi ve dört adet mağazasının bulunduğu anlaşılmaktadır. Üst katlarında da da "Apparts İbrahim Bey" adını taşıyan yatak katları vardır. Yerinde tespit çalışmalarında otelin giriş katı ve üç yatak katı ile birlikte toplam dört katlı olduğu anlaşılmıştır. Goad Haritası'ndan ve yerinde tespit çalışmalarından otelin tuğla malzemeyle kargir sistemde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Ön cephe özenli bir işçilikle taş ile kaplanmış, arka cephesi ise sıvanmıştır. Cephelerinin özgünlüğü ise önemli ölçüde korunmuştur ve neo klasik özellikler taşımaktadır.

Harita 4.37 Hôtel Mer Noire (Goad Haritası, 1905)

Otelin kapanış tarihi bilinmemektedir. Annuaire Oriental'lerde ve Galata'ya özgü kaynaklarda Hôtel Mer Noire'e rastlanamaması nedeniyle, bu konuda bir ipucu bulunamamıştır.

Hâlihazır Haritası'ndan ve yerinde tespit çalışmalarından, otelin sadece dış duvarlarının korunduğu, plan şemasının ise yapının yeni işlevi olan işhanı kullanımına yönelik olarak tamamen değiştirildiği saptanmıştır. Bina "Sait Akbaşoğlu İşhanı" adıyla kullanılmaktadır.

Harita 4.38 Hôtel Mer Noire'in Yerindeki Bina (Hâlihazır Haritası, 2002)

Resim 4.23 Günümüzde Hôtel Mer Noire (Elif Çelebi, 2008)

Resim 4.24 Hôtel Mer Noire'in Özenli Taş Kaplamalarından Bir Detay (Elif Çelebi, 2008)

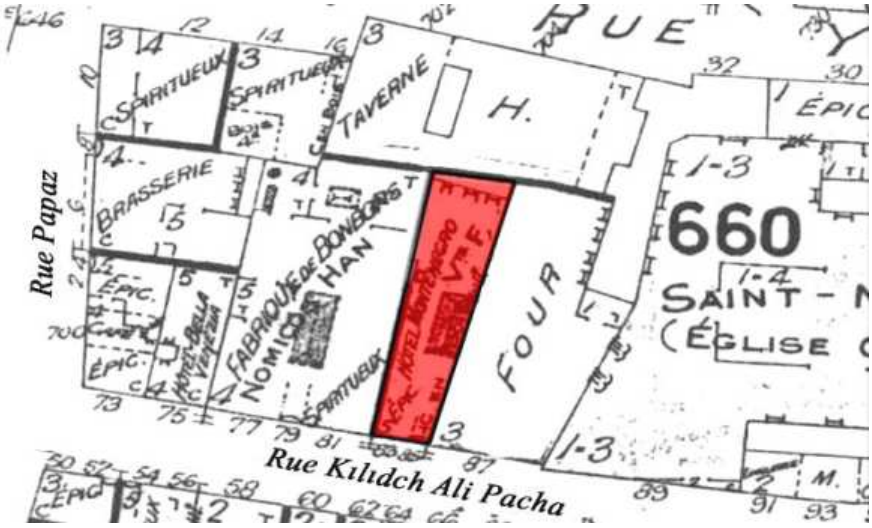
Resim 4.25 Hôtel Mer Noire'in Arka Cephesi (Elif Çelebi, 2008)

Hôtel Montenegro – Karadağ Oteli (82 Ada / 11 Parsel) 1905

Hôtel Montenegro*, Goad Haritası'nda (1905) Kemankeş Karamustafa Paşa Mahallesi'nde, Kılıç Ali Paşa Caddesi (Günümüzde Mumhane Caddesi) üzerinde yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır. Huber Haritası'nda (1887–1895), Hôtel Montenegro'nun yerinde bir otelin bulunmaması nedeniyle, 1895 tarihinden sonra açıldığı düşünülmektedir.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüzde özgünlüğünü büyük ölçüde kaybetmiş olması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda (1905) otelin dikdörtgen planlı ve tek cepheli olup, cephesinin Kılıç Ali Paşa Caddesi'ne baktığı görülmektedir. Tek cephesi olmasından ve kapı numarasından otelin girişinin de Kılıç Ali Paşa Caddesi üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Otelin plan şemasına özgü bilgiye ulaşılamamıştır, nitekim günümüzde yapının iç mekânı tamamen değiştirilmiştir. Yerinde tespit çalışmalarında, otelin giriş katı ve dört yatak katları ile birlikte toplam beş katlı olduğu görülmüştür. Otelin restoran bölümünün de giriş katında ve giriş kapısının yanında yer aldığı ve otelden bağımsız bir girişinin daha olduğu düşünülmektedir. Goad Haritası'ndan ve yerinde tespit çalışmalarından, otelin tuğla malzemeyle kargir sistemde inşa edildiği ve sıvandığı anlaşılmaktadır. Cephenin özgünlüğü ise önemli ölçüde korunmuştur ve neo klasik özellikler taşımaktadır.

Harita 4.39 Hôtel Montenegro (Goad Haritası, 1905)

*Günümüzde Montenegro diğer bilinen adıyla Karadağ, Güneydoğu Avrupa'da yer alan ve halkının çoğunluğu Arnavut ve Sırplardan meydana gelen bir devlettir. Osmanlı döneminde ise küçük bir prensliktir.

Otelin kapanış tarihi de bilinmemektedir. Annuaire Oriental'lerde ve Galata'ya özgü kaynaklarda Hôtel Montenegro'ya rastlanamaması nedeniyle, bu konuda bir ipucu bulunamamıştır.

Hâlihazır Haritası'ndan ve yerinde tespit çalışmalarından, otelin sadece dış duvarlarının korunduğu, plan şemasının ise yapının yeni işlevi olan işyeri kullanımına yönelik tamamen değiştirildiği saptanmıştır.

Harita 4.40 Hôtel Montenegro'nun Yeri (Hâlihazır Harita, 2002)

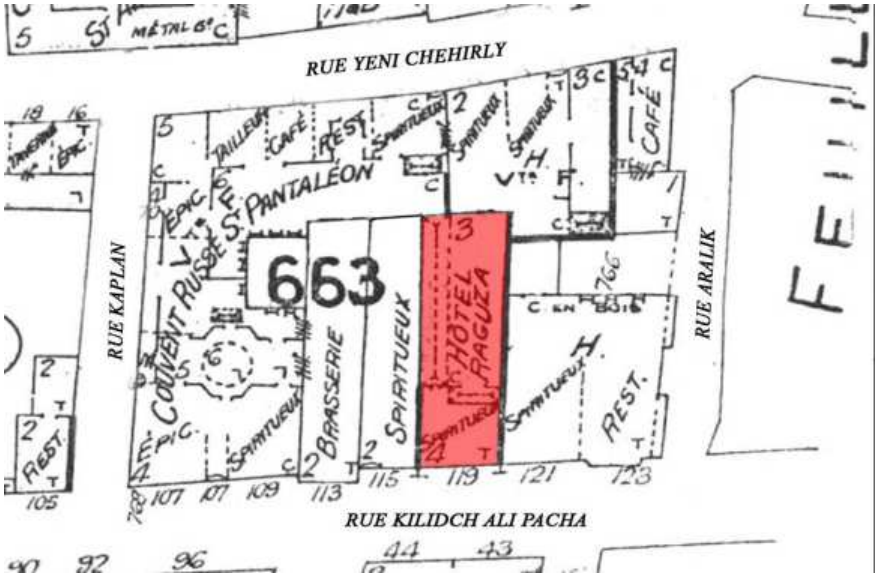
Resim 4.26 Günümüzde Hôtel Montenegro (Elif Çelebi, 2008)

Hôtel Raguza – Dubrovnik Oteli (83 Ada / 6 Parsel) 1905

Hôtel Raguza*, Goad Haritası'nda (1905) Kemankeş Karamustafa Paşa Mahallesi'nde, Kılıç Ali Paşa Caddesi (günümüzde Mumhane Caddesi) üzerinde yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı 1905 tarihinden önce, Huber Haritası'nda (1887–1895) Hôtel Raguza'nın yerinde bir otel bulunmamasından dolayı 1895 tarihinden sonra açıldığı düşünülmektedir.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda (1905) otelin dikdörtgen planlı ve tek cepheli olduğu görülmektedir. Otelin girişi, Kılıç Ali Paşa Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bilgiye ulaşılamamıştır ancak Goad Haritası'nda tuğla ya da taş malzemeyle kargir sistemde inşa edildiği belirtilmektedir.

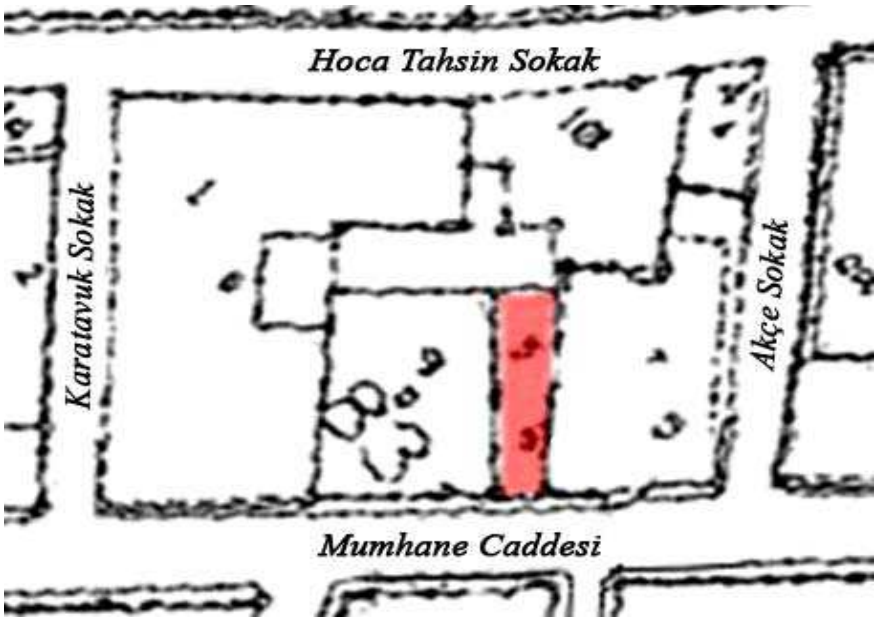

Harita 4.41 Hôtel Raguza (Goad Haritası, 1905)

Hôtel Raguza'nın kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Annuaire Oriental'lerde ve Galata'ya özgü kaynaklarda Hôtel Raguza'ya rastlanamamıştır.

Hâlihazır Haritası'ndan ve yerinde tespit çalışmalarından, hem otel binasının hem de parsel düzeninin korunmadığı görülmektedir. Hôtel Raguza'nın yerinde konut olarak kullanılan beş katlı yeni bir bina bulunmaktadır.

* Raguza, günümüzde Hırvatistan'ın Dubrovnik adıyla bilinen şehrinde 14.-19. yüzyıllar arasında yaşamış bir devletin adıdır ve aslında adı "Ragusa" olarak yazılmaktadır. 1808 Tarihine kadar Osmanlı himayesinde olan Ragusa, I. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar Avusturya – Macaristan Devleti'nin yönetiminde kalmıştır.

Harita 4.42 Hôtel Raguza'nın Yeri (Hâlihazır Harita, 2002)

Resim 4.27 Günümüzde Hôtel Raguza'nın Yerinde Bulunan Bina (Elif Çelebi, 2008)

Hôtel Albanie - Arnavutluk Oteli (125 Ada / 3 Parsel) 1905

Hôtel Albanie, Goad Haritası'nda (1905) Hacımimi Mahallesi'nde, Büyük Galata Caddesi (günümüzde Necati Bey Caddesi) üzerinde yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır. Huber Haritası'nda (1887–1895) Hôtel Albanie'nin yerinde bir otel bulunmamasından dolayı, 1895 tarihinden sonra açıldığı düşünülmektedir. Annuaire Oriental'lerde ise Hôtel Albanie'nin adına rastlanmamaktadır.

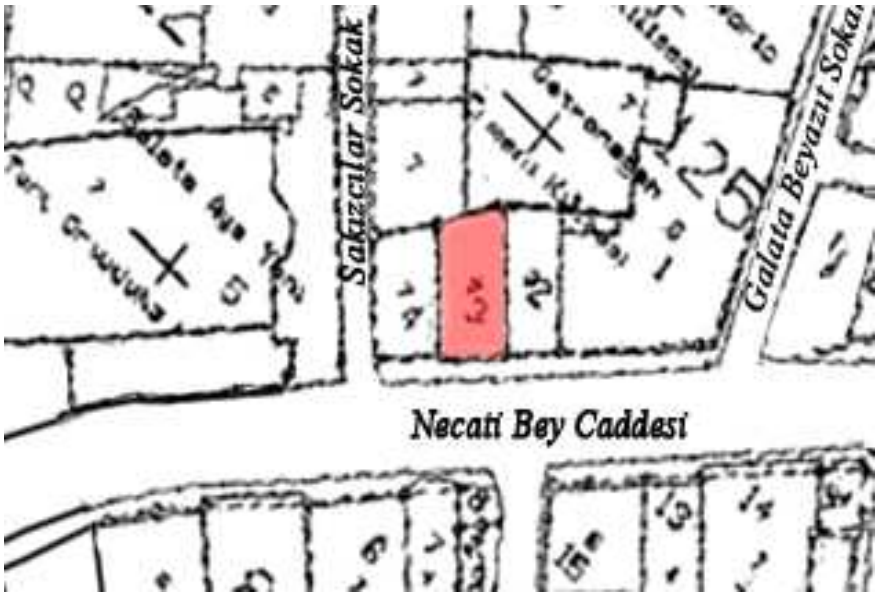
Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda (1905) otelin dikdörtgen planlı ve tek cepheli olduğu görülmektedir. Tek cepheli olması ve kapı numarası nedeniyle otelin girişi, Büyük Galata Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bilgiye ulaşılamamıştır ancak Goad Haritası'nda tuğla ya da taş malzemeyle kargir sistemde inşa edildiği belirtilmektedir.

Harita 4.43 Hôtel Albanie (Goad Haritası, 1905)

Hôtel Albanie'nin kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Annuaire Oriental'lerde ve Galata'ya özgü kaynaklarda Hôtel Albanie'ye rastlanamaması nedeniyle, bu konuda bir ipucu bulunamamıştır.

Hâlihazır Haritası'ndan ve yerinde tespit çalışmalarından, otel binasının günümüze ulaşamadığı ancak parsel düzeninin korunduğu görülmektedir.

Harita 4.44 Hôtel Albanie (Hâlihazır Harita, 2002)

Hôtel Albanie'nin yerinde işyeri olarak kullanılan yedi katlı yeni bir bina bulunmaktadır.

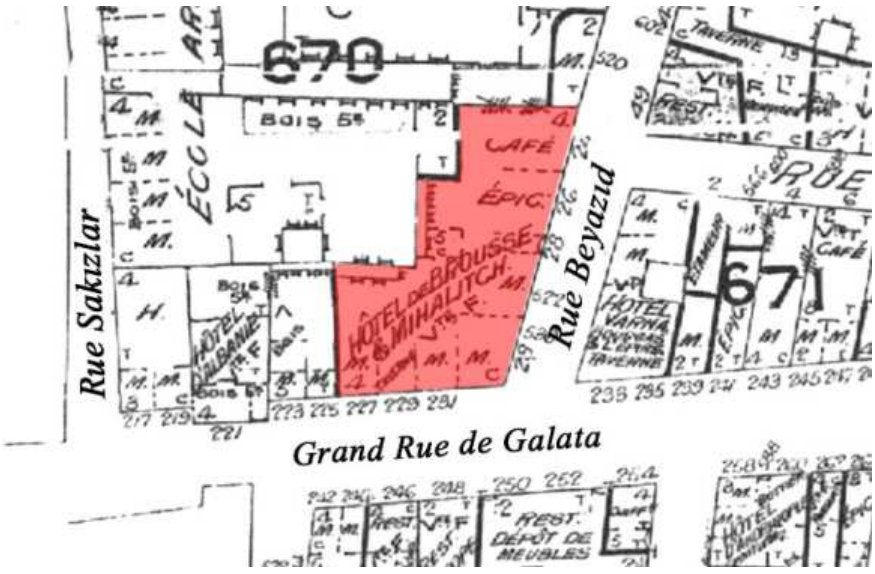
Resim 4.28 Günümüzde Hôtel Albanie'nin Yerinde Bulunan Bina (Elif Çelebi, 2008)

Hôtel de Brousse & Mihalitch - Bursa Mihalitch Oteli (125 Ada / 1 Parsel) 1905

Hôtel de Brousse & Mihalitch*, Goad Haritası'nda (1905) Hacımimi Mahallesi'nde, Büyük Galata Caddesi (günümüzde Necati Bey Caddesi) ile Beyazıd Sokağı'nın kesiştiği köşede yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır. Huber Haritası'nda (1887–1895) Hôtel de Brousse & Mihalitch'in yerinde bir otel bulunmamasından dolayı, 1895 tarihinden sonra açıldığı düşünülmektedir.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda (1905) otelin düzgün geometrik bir planının olmadığı ve iki cephesinin bulunduğu görülmektedir. Otelin girişi, Beyazıd Sokağı üzerinde bulunmaktadır. Otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bilgiye ulaşılamamıştır ancak Goad Haritası'ndan otelin giriş katında ve Büyük Galata Caddesi üzerinde bir taverna ile üç mağazasının, Beyazıd Sokağı üzerinde de bir kafesi ile iki mağazasının olduğu anlaşılmaktadır. Yine Goad Haritası'nda Hôtel de Brousse & Mihalitch'in, tuğla ya da taş malzemeyle kargir sistemde inşa edildiği belirtilmektedir.

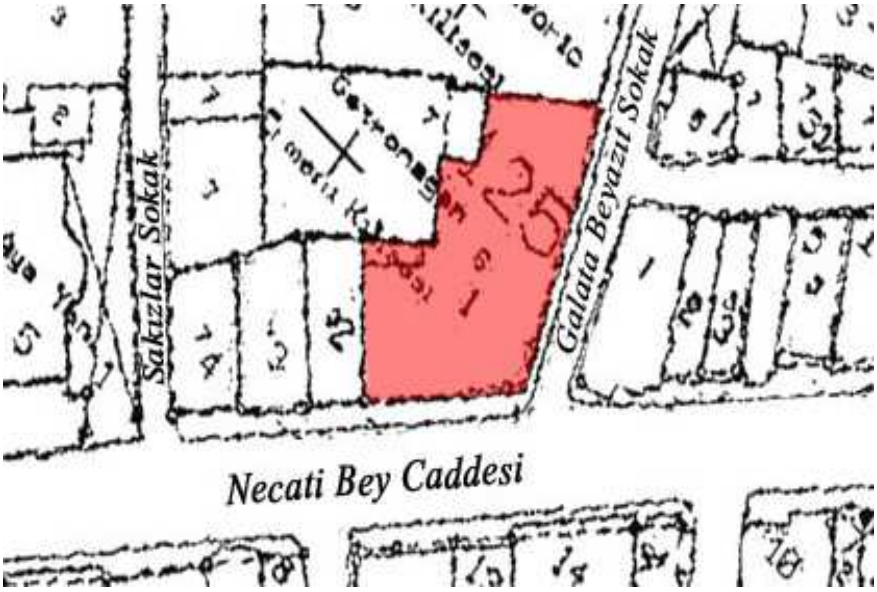

Harita 4.45 Hôtel de Brousse & Mihalitch (Goad Haritası, 1905)

Hôtel de Brousse & Mihalitch'in, kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Annuaire Oriental'lerde ve Galata'ya özgü kaynaklarda otelin adına rastlanamamıştır.

* Osmanlı döneminde Bursa, gayrimüslimler arasında Mihalitch adıyla anılmaktadır.

Hâlihazır Haritası'ndan ve yerinde tespit çalışmalarından, otel binasının günümüze ulaşamadığı ancak parsel düzeninin korunduğu görülmektedir. Hôtel de Brousse & Mihalitch'in yerinde işyeri olarak kullanılan altı katlı yeni bir bina bulunmaktadır.

Harita 4.46 Hôtel de Brousse & Mihalitch'in Yerindeki Bina (Hâlihazır Harita, 2002)

Resim 4.29 Günümüzde Hôtel de Brousse & Mihalitch'in Yerindeki Bina (Elif Çelebi, 2008)

Hôtel L'Épire – Épir Oteli (74 Ada / 3 Parsel) 1905

Hôtel L'Épire*, Goad Haritası'nda (1905 tarihinde) Kemankeş Karamustafa Paşa Mahallesi'nde, Aralık (günümüzde Akçe Sokak) ile Yeni Chehirly (Günümüzde Ali Paşa Değirmeni Sokağı) sokaklarının kesiştiği köşede yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı 1905 tarihinden önce, Huber Haritası'nda (1887–1895) yerinde bir otel bulunmamasından dolayı, 1895 tarihinden sonra açıldığı düşünülmektedir.

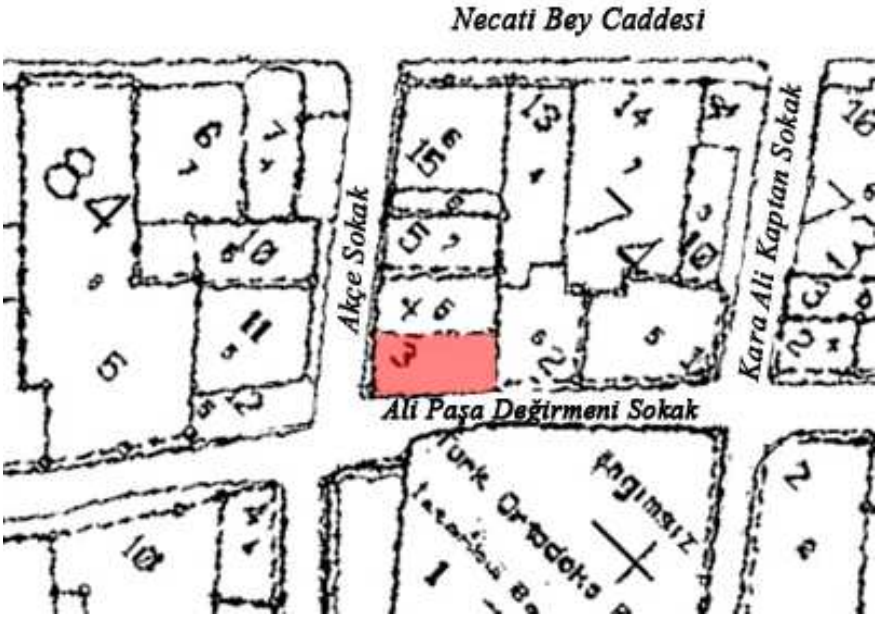
Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda (1905) otelin dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numarasından otelin girişinin, Aralık Sokağı üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bilgiye ulaşılamamıştır ancak Goad Haritası'nda tuğla ya da taş malzemeyle kargir sistemde inşa edildiği belirtilmektedir.

Harita 4.47 Hôtel L'Épire (Goad Haritası, 1905)

Hôtel L'Épire'in kapanış tarihide bilinmemektedir. Annuaire Oriental'lerde ve Galata'ya özgü kaynaklarda Hôtel L'Épire'e rastlanamamıştır.

Hâlihazır Haritası'ndan ve yerinde tespit çalışmalarından, otel binasının günümüze ulaşamadığı ancak parsel düzeninin korunduğu görülmektedir. Hôtel L'Épire'in yerinde giriş katı ticaret, üst katları konut olarak kullanılan beş katlı bir bina bulunmaktadır.

Harita 4.48 Hôtel L'Épire (Hâlihazır Harita, 2002)

Harita 4.30 Hôtel L'Épire'in Yerindeki Bina (Elif Çelebi, 2009)

[*] L'Épire yani Epir Bölgesi, Yunanistan'ın Arnavut nüfusun bulunduğu batı kesimidir. Bölge adını, M.Ö. 4. yy'daki kurucusu Epir Krallığı'ndan almıştır. Günümüzde "Çameria Bölgesi" olarak ta anılmaktadır.

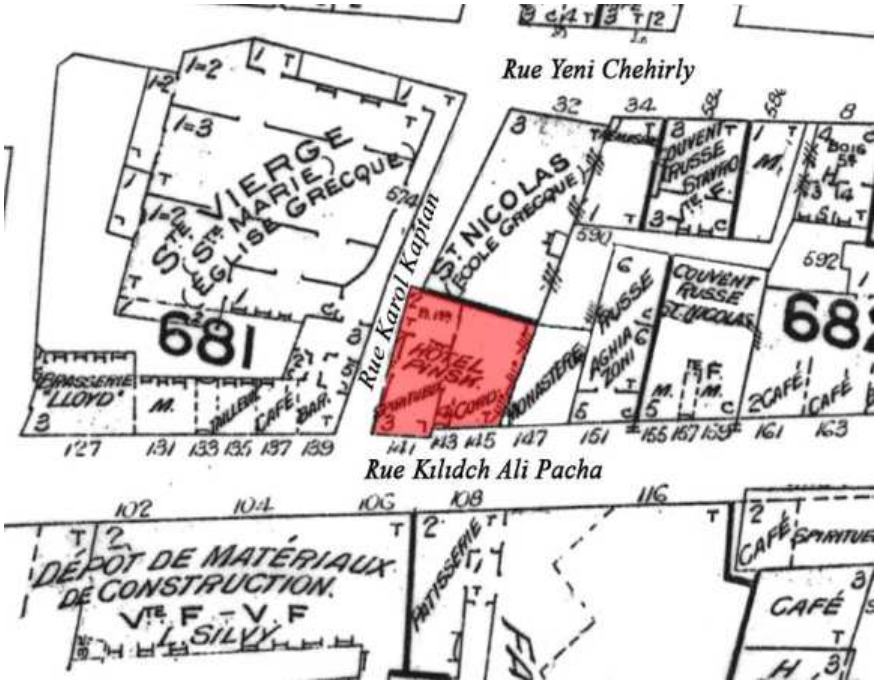
Hôtel Pinsk – Pinsk Oteli (75 Ada / 16 ve 18 Parsel) 1905

Hôtel Pinsk, Goad Haritası'nda (1905) Kemankeş Karamustafa Paşa Mahallesi'nde, Karol Kaptan Sokağı (günümüzde Akçe Sokak) ile Kılıç Ali Paşa Caddesi'nin (Günümüzde Mumhane Caddesi) kesiştiği köşede yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır. Huber Haritası'nda (1887–1895) Hôtel Pinsk'in yerinde bir otel bulunmamasından dolayı, 1895 tarihinden sonra açıldığı düşünülmektedir. Annuaire Oriental'lerde ise Hôtel Pinsk'in adına rastlanmamaktadır.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda (1905) otelin dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numarasından otelin girişinin, Kılıç Ali Paşa Caddesi üzerinde olduğu anlaşılmaktadır.

Otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bilgiye ulaşılamamıştır ancak Goad Haritası'nda tuğla ya da taş malzemeyle kargir sistemde inşa edildiği belirtilmektedir.

Harita 4.49 Hôtel Pinsk (Goad Haritası, 1905)

Hôtel Pinsk'in kapanış tarihi de bilinmemektedir. Annuaire Oriental'lerde ve Galata'ya özgü kaynaklarda Hôtel Pinsk'e rastlanamaması nedeniyle, bu konuda bir ipucu bulunamamıştır.

Hâlihazır Haritası'ndan ve yerinde tespit çalışmalarından, otel binasının günümüze ulaşamadığı ancak parsel düzeninin korunduğu görülmektedir. Hôtel Pinsk'in yerinde işhanı olarak kullanılan beş katlı yeni bir bina bulunmaktadır.

Harita 4.50 Hôtel Pinsk (Hâlihazır Harita, 2002)

Resim 4.31 Günümüzde Hôtel Pinsk'in Yerinde Bulunan Binalar (Elif Çelebi, 2008)

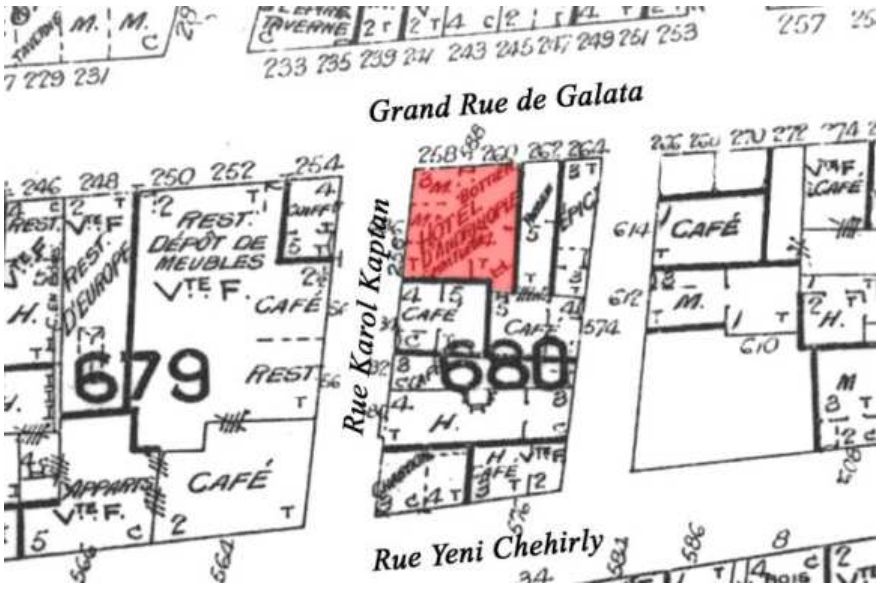
Hôtel d'Anrinople – Edirne Oteli (73 Ada / 10 Parsel) 1905

Hôtel d'Anrinople, Goad Haritası'nda (1905) Kemankeş Karamustafa Paşa Mahallesi'nde, Büyük Galata Caddesi (günümüzde Necati Bey Caddesi) ile Karol Kaptan (günümüzde Kara Ali Kaptan) sokaklarının kesiştiği köşede yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır. Huber Haritası'nda (1887–1895) Hôtel d'Anrinople'ün yerinde bir otel bulunmamasından dolayı, 1895 tarihinden sonra açıldığı düşünülmektedir. Annuaire Oriental'lerde ise Hôtel d'Anrinople'ün adına rastlanmamaktadır.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda (1905) otelin dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numarasından otelin hem Büyük Galata Caddesi hem de Karol Kaptan Sokağı üzerinde girişinin olduğu anlaşılmaktadır.

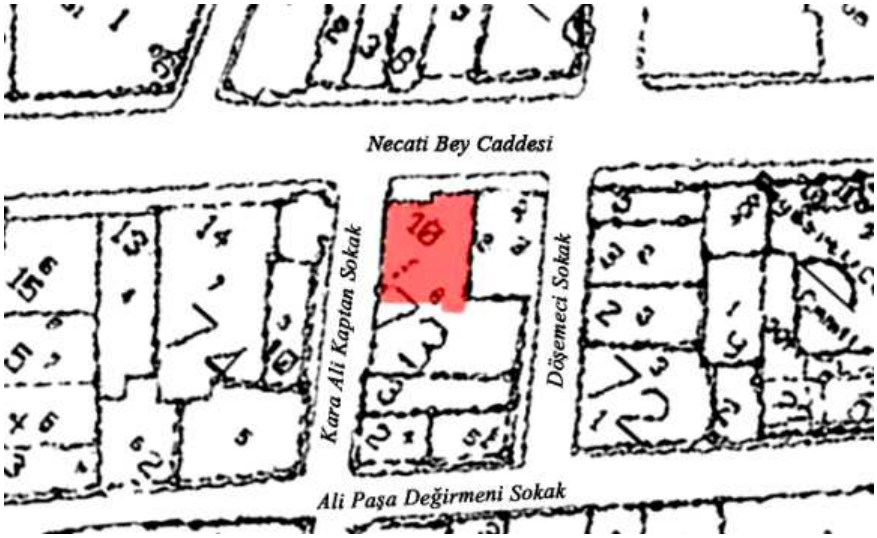
Otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bilgiye ulaşılamamıştır ancak Goad Haritası'nda giriş katında bir terzi ile iki mağazasının olduğu görülmektedir. Ayrıca otelin tuğla ya da taş malzemeyle kargir sistemde inşa edildiği belirtilmektedir.

Harita 4.51 Hôtel d'Anrinpole (Goad Haritası, 1905)

Hôtel d'Anrinople'ün kapanış tarihi de bilinmemektedir. Annuaire Oriental'lerde ve Galata'ya özgü kaynaklarda Hôtel d'Anrinople'e rastlanamaması nedeniyle, bu konuda bir ipucu bulunamamıştır.

Hâlihazır Haritası'ndan ve yerinde tespit çalışmalarından, otel binasının günümüze ulaşamadığı ve parsel düzeninin de korunmadığı anlaşılmaktadır. Hôtel d'Anrinople'ün yerinde işhanı olarak kullanılan yedi katlı yeni bir bina bulunmaktadır.

Harita 4.52 Hôtel d'Anrinpole''ün Yeri (Hâlihazır Harita, 2002)

Resim 4.32 Günümüzde Hôtel d'Anrinpole'ün Yerinde Bulunan Bina (Elif Çelebi, 2008)

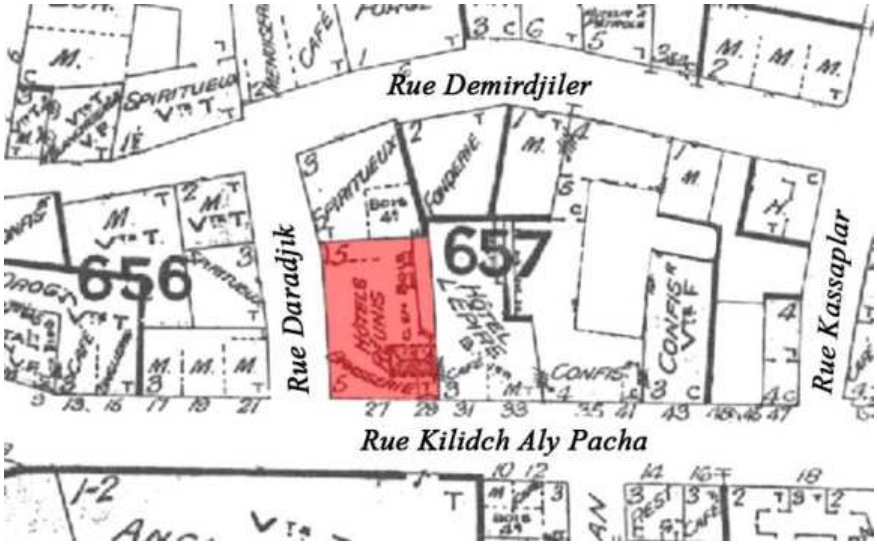
Hôtel Rèunis - Rèunis Oteli (88 Ada / 14 Parsel) 1905

Hôtel Rèunis, Goad Haritası'nda (1905) Kemankeş Karamustafa Paşa Mahallesi'nde, Kılıç Ali Paşa Caddesi (günümüzde Mumhane Caddesi) ile Daracık Sokağı'nın (günümüzde Mangır Sokak) sokaklarının kesiştiği köşede yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır. Huber Haritası'nda (1887–1895) Hôtel Rèunis'in yerinde bir otel bulunmamasından dolayı, 1895 tarihinden sonra açıldığı düşünülmektedir. Annuaire Oriental'lerde ise Hôtel Rèunis'in adına rastlanmamaktadır.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda (1905) otelin dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Otelin hem Kılıç Ali Paşa Caddesi hem de Daracık Sokağı'nın üzerinde girişinin olduğu anlaşılmaktadır.

Otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bilgiye ulaşılamamıştır ancak Goad Haritası'ndan otelin tuğla malzemeyle kargir sistemde inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Harita 4.53 Hôtel Rèunis (Goad Haritası, 1905)

Hôtel Rèunis'in kapanış tarihi de bilinmemektedir. Annuaire Oriental'lerde ve Galata'ya özgü kaynaklarda Hôtel Rèunis'e rastlanamaması nedeniyle, bu konuda bir ipucu bulunamamıştır.

Goad Haritası'nda iki ayrı bina olarak görülen Hôtel Rèunis ve Hôtel L'èpire'in parsellerinde, Hâlihazır haritasında tek bina bulunduğu görülmektedir. Bu nedenle Hôtel Rèunis'in binasının günümüze ulaşamadığı, Osmanlı Dönemi'nde yıkıldığı ve parselinin Hôtel

L’èpire’in parseli ile birleştirilerek, yerine daha büyük bir yapının inşa edildiği düşünülmektedir. Yerinde tespit çalışmalarında Hôtel Rèunis ve Hôtel L’èpire’in parsellerine inşa edilen büyük yapının işyeri olarak kullanıldığı saptanmıştır.

Harita 4.54 Hôtel Rèunis (Hâlihazır Harita, 2002)

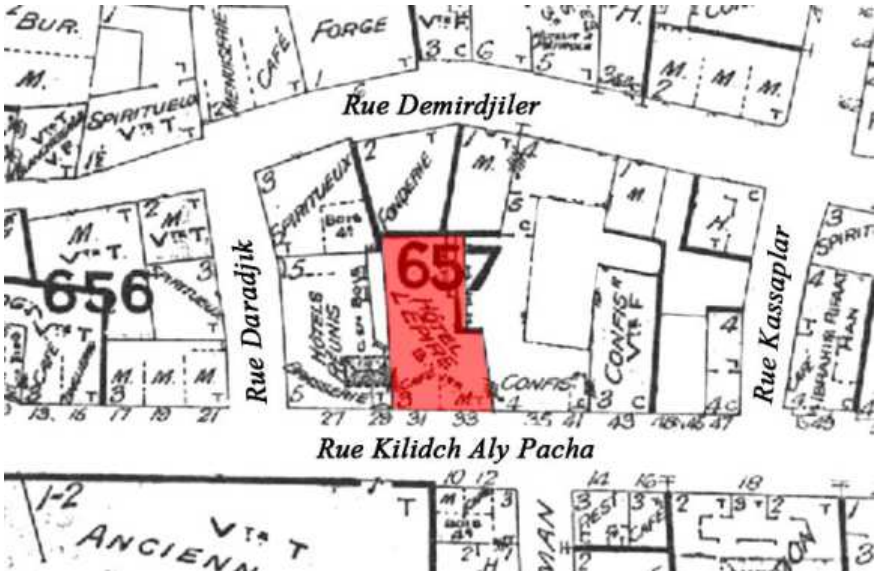
Resim 4.33 Günümüzde Hôtel Rèunis’in Yerindeki Bina (Elif Çelebi, 2009)

Hôtel L'èpire - L'èpire Oteli (88 Ada / 14 Parsel) 1905

Hôtel L'èpire, Goad Haritası'nda (1905) Kemankeş Karamustafa Paşa Mahallesi'nde, Kılıç Ali Paşa Caddesi (günümüzde Mumhane Caddesi) üzerinde yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır. Huber Haritası'nda (1887–1895) Hôtel L'èpire'in yerinde bir otel bulunmamasından dolayı, 1895 tarihinden sonra açıldığı düşünülmektedir. Annuaire Oriental'lerde ise Hôtel L'èpire'in adına rastlanmamaktadır.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda (1905) otelin dikdörtgen planlı ve tek cepheli olduğu görülmektedir. Dolayısıyla otelin girişi Kılıç Ali Paşa Caddesi üzerindedir. Otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bilgiye ulaşılamamıştır ancak Goad Haritası'nda n otelin tuğla malzemeyle kargir sistemde inşa edildiği anlaşılmaktadır.

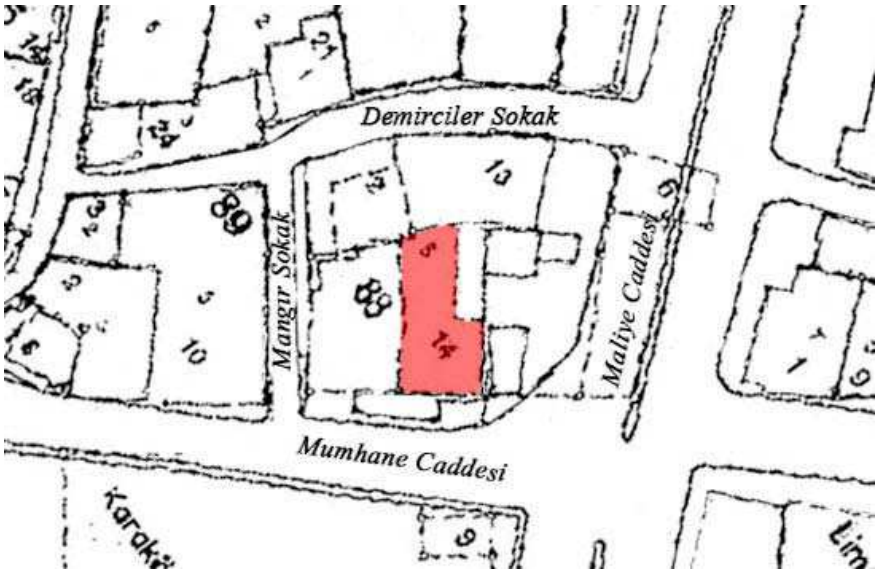

Harita 4.55 Hôtel L'Épire (Goad Haritası, 1905)

Hôtel L'èpire'in kapanış tarihi de bilinmemektedir. Annuaire Oriental'lerde ve Galata'ya özgü kaynaklarda Hôtel L'èpire'e rastlanamaması nedeniyle, bu konuda bir ipucu bulunamamıştır.

Goad Haritası'nda iki ayrı bina olarak görülen Hôtel Rèunis ve Hôtel L'èpire'in parsellerinde, Hâlihazır haritasında tek bina bulunduğu görülmektedir. Bu nedenle Hôtel L'èpire'in binasının günümüze ulaşamadığı, Osmanlı Dönemi'nde yıkıldığı ve parselinin Hôtel Rèunis'in parseli ile birleştirilerek, yerine daha büyük bir yapının inşa edildiği

düşünülmektedir. Yerinde tespit çalışmalarında Hôtel Rèunis ve Hôtel L'èpire'in parsellerine inşa edilen büyük yapının işyeri olarak kullanıldığı saptanmıştır.

Harita 4.56 Hôtel L'Épire (Hâlihazır Harita, 2002)

Resim 4.34 Günümüzde Hôtel L'èpire'in Yerindeki Bina (Elif Çelebi, 2009)

4.5.2 Adı Bilinmeyen Oteller

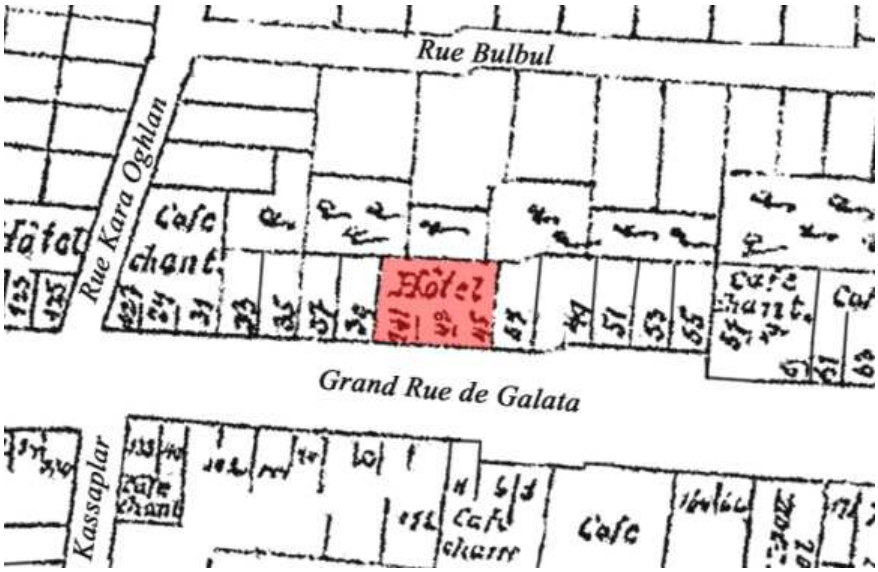
Galata'da 11 adet Huber Haritası'nda ve bir adet Goad Haritası'nda olmak üzere toplam 12 adet otelin varlığı tespit edilmiş ancak bu otellerin özel adlarına ulaşılamamıştır.

Otel (119 Ada / 25, 26 ve 27 Parsel) 1887 – 1895

Özel adı belirtilmemiş bir otel, Huber Haritası'nda (1887–1895) Müeyyedzade Mahallesi'nde, Büyük Galata Caddesi (günümüzde Necati Bey Caddesi) üzerinde yer almaktadır.

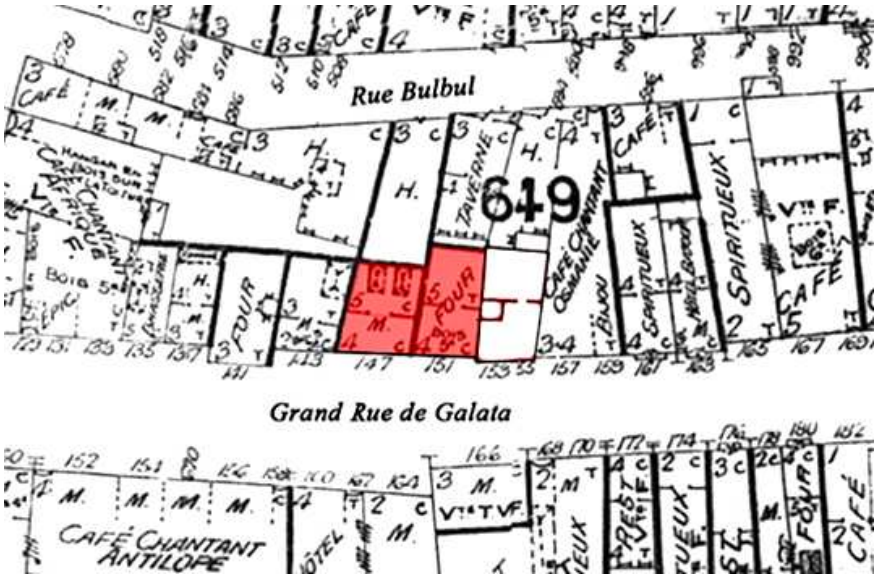
Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Huber Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1895 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda otelin, dikdörtgen planlı ve tek cepheli olduğu görülmektedir. Dolayısıyla otelin girişi Büyük Galata Caddesi üzerindedir. Ancak otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bir bilgiye ulaşılamamıştır.

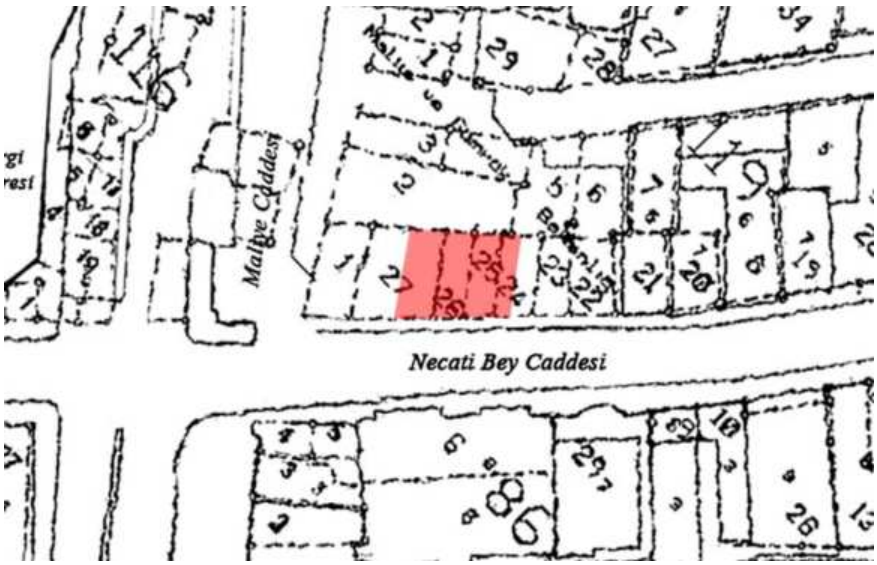
Harita 4.57 Hôtel 119 Ada 25 – 26 -27 Parsel (Huber Haritası, 1887 – 1895)

Otelin kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda (1905), otelin iki bağımsız binaya ayrıldığı ve artık mağaza olarak kullanılmaya başlandığı anlaşılmaktadır. Arka bahçesinin de binaya eklendiği ve bu bölüme iki ışıklık konularak aydınlatmanın sağlandığı anlaşılmaktadır. Bina sınırlarının da farklı olması nedeniyle otelin binasının da 1905 tarihinden önce yıkıldığı düşünülmektedir.

Harita 4.58 Hôtel 119 Ada 25 – 26 -27 Parsel (Goad Haritası, 1905)

Hâlihazır Haritası'nda otelin parsel düzeninin tamamen bozulduğu, yakın çevresindeki parsellerle birleştirilerek büyük bir binanın inşa edildiği ve bu binanın "Maliye ve Gümrük Bakanlığı" olarak kullanıldığı görülmektedir.

Harita 4.59 Hôtel 119 Ada 25 – 26 -27 Parsel (Hâlihazır Haritası, 2002)

Yerinde tespit çalışmalarından otelin yerine inşa edilen beş katlı binanın ulusal mimarlık örneklerinden birisi olduğu anlaşılmaktadır.

Resim 4.35 Günümüzdeki Binanın Otelin Parseli Üzerindeki Bölümü (Elif Çelebi, 2009)

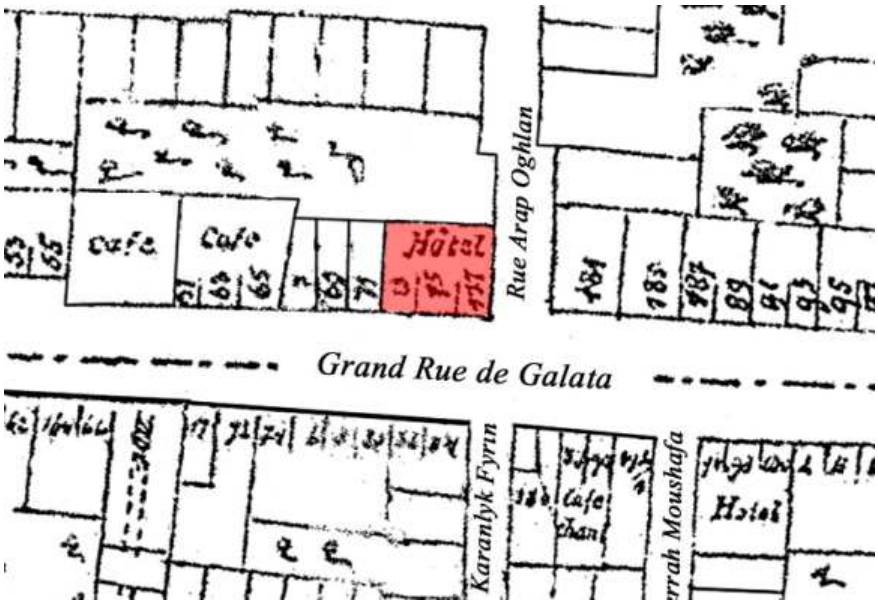
Resim 4.36 Günümüzde Otelin Parseli Üzerindeki Bina (Elif Çelebi, 2009)

Otel (119 Ada / 30 Parsel) 1887 – 1895

Özel adı belirtilmemiş bir otel, Huber Haritası'nda (1887–1895) Müeyyedzade Mahallesi'nde, Büyük Galata Caddesi (günümüzde Necati Bey Caddesi) ile Arap Oğlan Sokağı'nın kesiştiği köşede yer almaktadır.

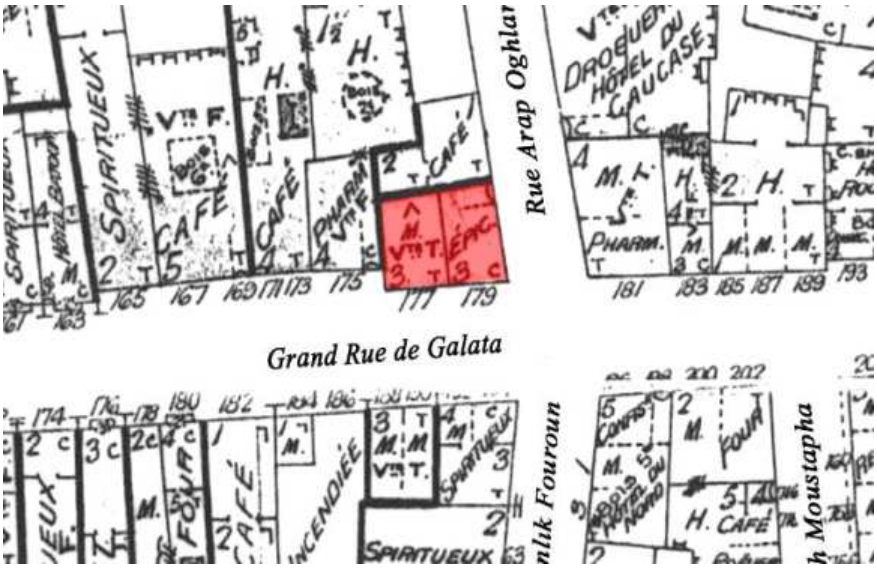
Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Huber Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1895 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda otelin, dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numarasından otelin girişinin Büyük Galata Caddesi üzerinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bir bilgiye ulaşılamamıştır.

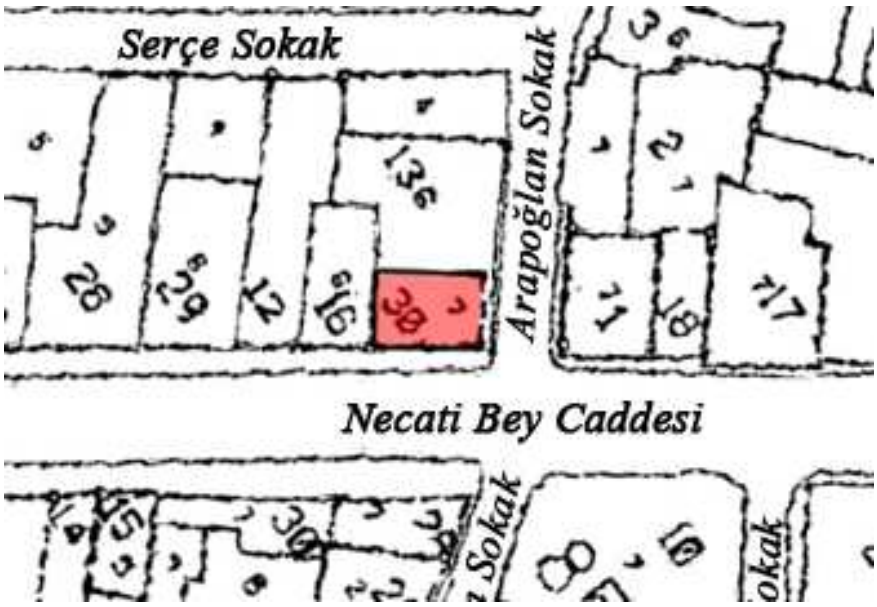
Harita 4.60 Hôtel 119 Ada 30 Parsel (Huber Haritası, 1887 – 1895)

Otelin kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda (1905), otelin iki bağımsız binaya ayrıldığı ve artık mağaza olarak kullanılmaya başlandığı anlaşılmaktadır. Diğer taraftan bina sınırlarının farklı olmaması nedeniyle, otelin binasının 1905 tarihinde mevcut olduğu düşünülmektedir.

Harita 4.61 Hôtel 119 Ada 30 Parsel (Goad Haritası, 1905)

Hâlihazır haritasında otelin parsel düzeninin bozulmadığı, ancak yerinde yedi katlı bir binanın olduğunun belirtilmesi nedeniyle, otel binasının günümüze ulaşamadığı anlaşılmaktadır.

Harita 4.62 Hôtel 119 Ada 30 Parsel (Hâlihazır Haritası, 2002)

Yerinde tespit çalışmalarından otelin yerine inşa edilen yedi katlı binanın, ticaret amacıyla kullanılmak istendiği saptanmıştır.

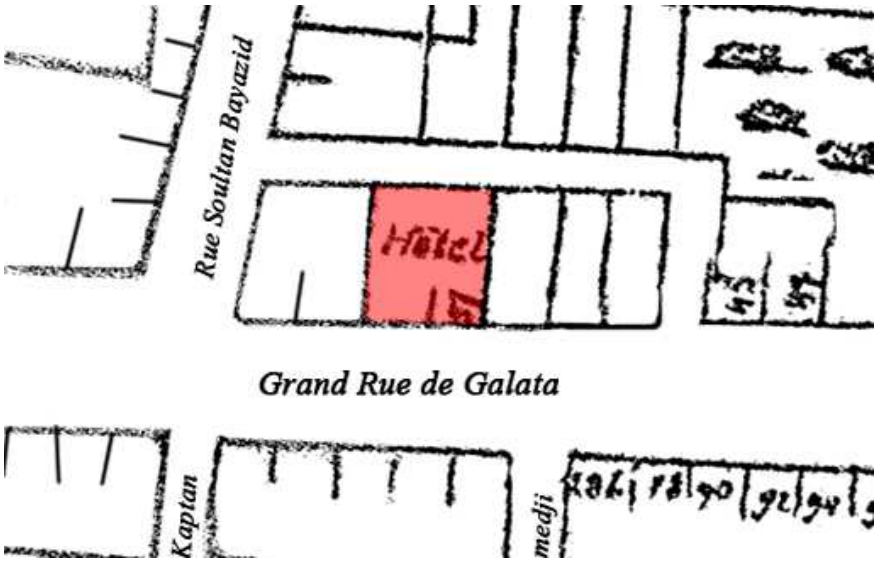
Resim 4.37 Günümüzde Otelin Yerindeki Bina (Elif Çelebi, 2009)

Otel (126 Ada / 2 ve 3 Parsel) 1887 – 1895

Özel adı belirtilmemiş bir otel, Huber Haritası'nda (1887–1895) Hacımimi Mahallesi'nde, Büyük Galata Caddesi (günümüzde Necati Bey Caddesi) üzerinde yer almaktadır.

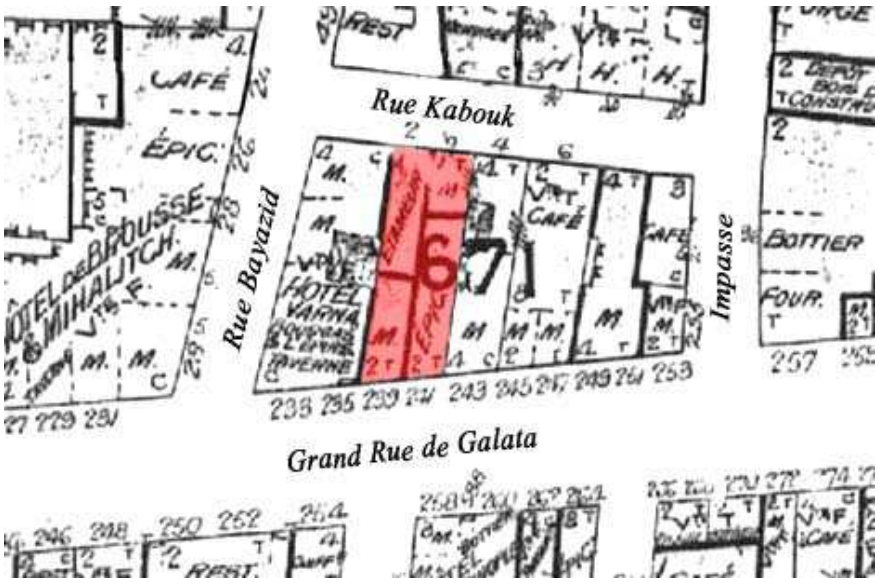
Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Huber Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1895 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda otelin, dikdörtgen planlı ve tek cepheli olduğu görülmektedir. Dolayısıyla otelin girişinin Büyük Galata Caddesi üzerinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bir bilgiye ulaşılamamıştır.

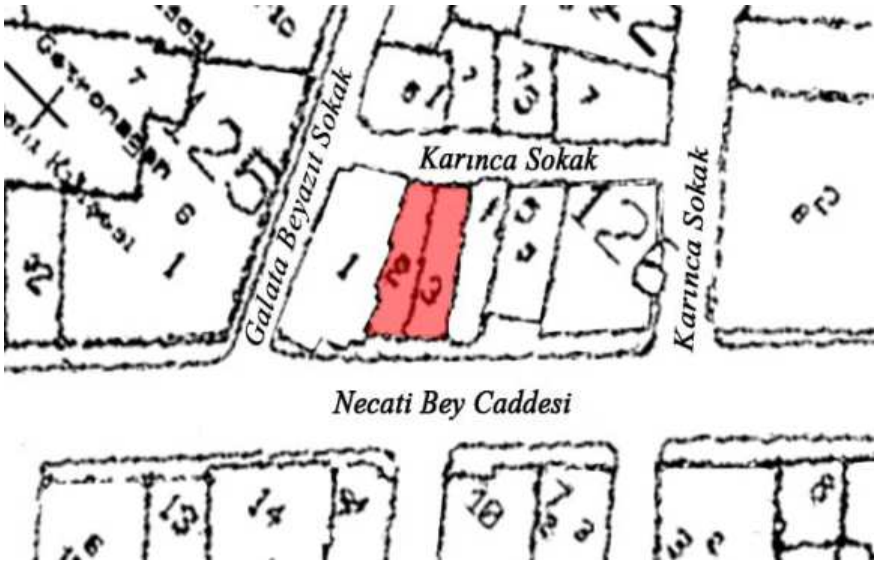
Harita 4.63 Hôtel 126 Ada 2 ve 3 Parsel (Huber Haritası, 1887–1895)

Otelin kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda (1905), otelin dört bağımsız binaya ayrıldığı ve artık farklı işlevlerle kullanılmaya başlandığı anlaşılmaktadır. Diğer taraftan bina sınırlarının farklı olmaması nedeniyle, otelin binasının 1905 tarihinde mevcut olduğu düşünülmektedir.

Harita 4.64 Hôtel 126 Ada 2 ve 3 Parsel (Goad Haritası, 1905)

Hâlihazır Haritası'nda otelin parsel düzeninin bozulmadığı, ancak yerinde iki ve üç katlı iki binanın olduğunun belirtilmesi nedeniyle, otel binasının günümüze ulaşamadığı anlaşılmaktadır.

Harita 4.65 Hôtel 126 Ada 2 ve 3 Parsel (Hâlihazır Haritası, 2002)

Yerinde tespit çalışmalarından otelin yerine inşa edilen binaların, ticaret amacıyla kullanıldığı saptanmıştır.

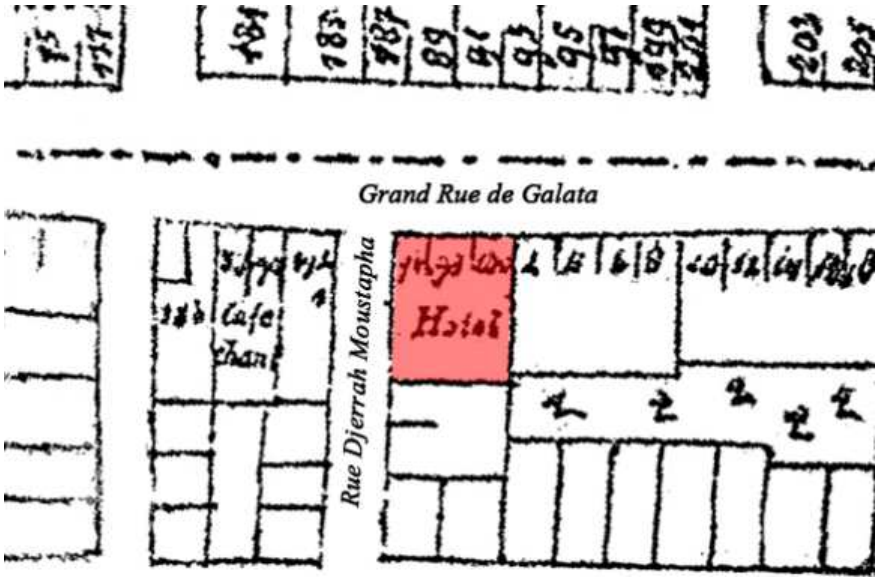
Resim 4.38 Günümüzde Otelin Yerindeki Bina (Elif Çelebi, 2009)

Otel (84 Ada / 2 Parsel) 1887 – 1895

Özel adı belirtilmemiş bir otel, Huber Haritası'nda (1887–1895) Kemankeş Karamustafa Paşa Mahallesi'nde, Büyük Galata Caddesi (günümüzde Necati Bey Caddesi) ile Cerrah Mustafa Sokağı'nın (günümüzde Baş Cerrah Sokak) kesiştiği köşede yer almaktadır.

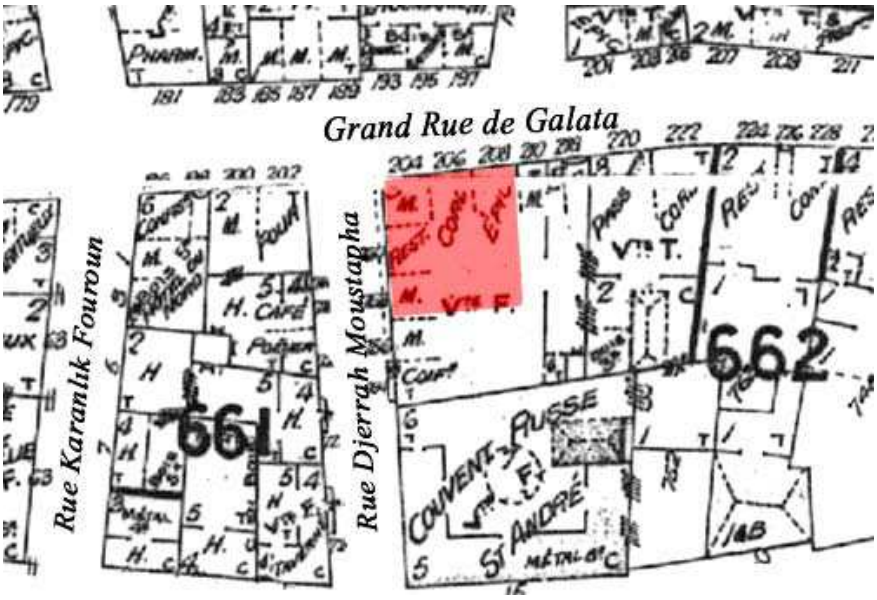
Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Huber Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1895 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda otelin, dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numarasından otelin girişinin Büyük Galata Caddesi üzerinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bir bilgiye ulaşılamamıştır.

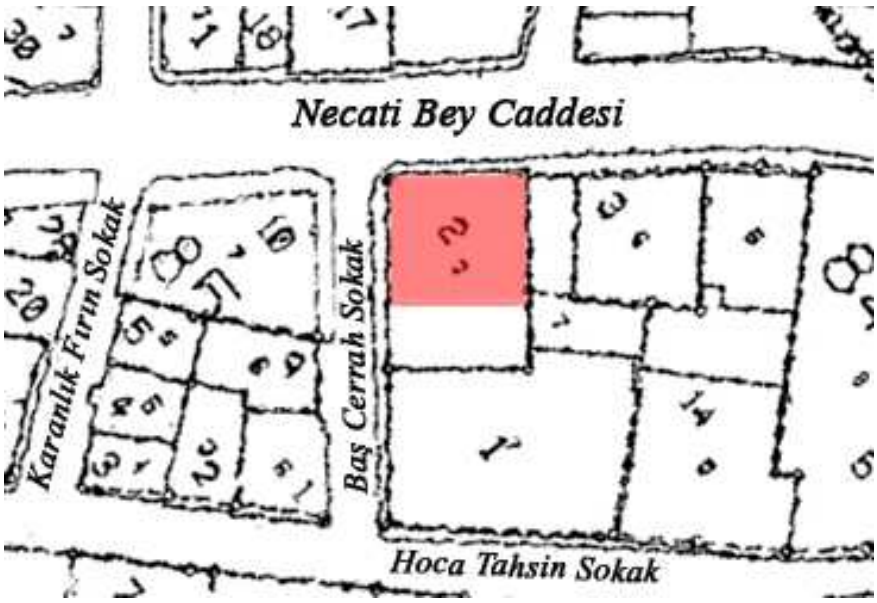
Harita 4.66 Hôtel 84 Ada 2 Parsel (Huber Haritası, 1887–1895)

Otelin kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda (1905), otelin parsel düzeninin değiştiği, yan parselle birleştirilerek yerine büyük bir bina inşa edildiği ve bu binanın mağazaların bulunduğu bir ticaret yapısı olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu nedenle 1905 tarihi öncesinde otelin hem kapandığı hem de binasının yıkıldığı anlaşılmaktadır.

Harita 4.67 Hôtel 84 Ada 2 Parsel (Goad Haritası, 1905)

Hâlihazır Haritası'nda, Goad Haritası'ndaki parsel düzeninin korunduğu ve otelin yerinde yedi katlı bir binanın olduğu belirtilmektedir.

Harita 4.68 Hôtel 84 Ada 2 Parsel (Hâlihazır Haritası, 2002)

Yerinde tespit çalışmalarından Goad Haritası'ndan 1905 tarihinden önce otelin yerine inşa edilen binanın korunduğu ve günümüzde yine ticaret amacıyla kullanıldığı saptanmıştır.

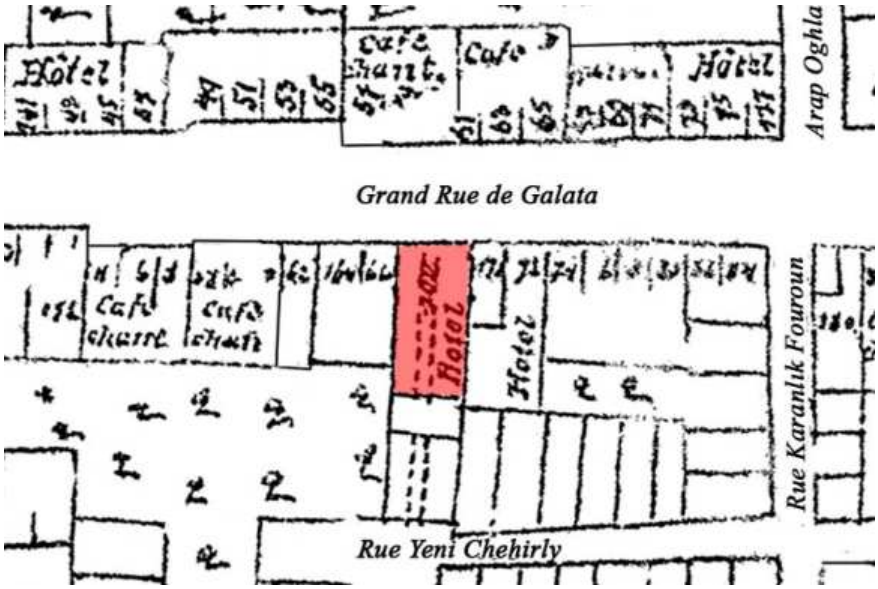
Resim 4.39 Günümüzde Otelin Yerindeki Bina (Elif Çelebi, 2009)

Otel (86 Ada / 9 ve 10 Parsel) 1887 – 1895

Özel adı belirtilmemiş bir otel, Huber Haritası'nda (1887–1895) Kemankeş Karamustafa Paşa Mahallesi'nde, Büyük Galata Caddesi (günümüzde Necati Bey Caddesi) üzerinde yer almaktadır.

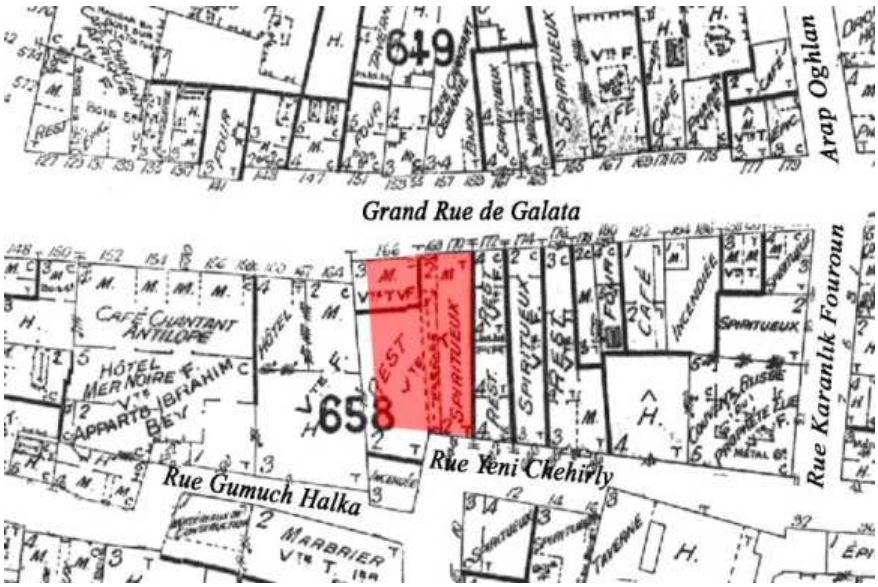
Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Huber Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1895 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda otelin, dikdörtgen planlı ve tek cepheli olduğu görülmektedir. Dolayısıyla otelin girişinin Büyük Galata Caddesi üzerinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bir bilgiye ulaşılamamıştır. Diğer taraftan Huber Haritası'nda otelin içinden, Büyük Galata Caddesi'ni Yeni Şehirli Sokağı'na bağlayan bir geçidin varlığı dikkat çekmektedir.

Harita 4.69 Hôtel 86 Ada 9 ve 10 Parsel (Huber Haritası, 1887–1895)

Otelin kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda (1905), otelin yerinde iki bağımsız bina olduğu, bu binaların da restoran ve meyhane olarak kullanıldığı görülmektedir.

Harita 4.70 Hôtel 86 Ada 10 Parsel (Goad Haritası, 1905)

Hâlihazır Haritası'nda otelin Goad Haritası'ndaki parsel düzeninin bozulmadığı, ancak otelin yerinde üç katlı iki bağımsız binanın bulunduğu görülmektedir.

Harita 4.71 Hôtel 86 Ada 10 Parsel (Hâlihazır Haritası, 2002)

Yerinde tespit çalışmalarında otelin günümüzde mevcut olmadığı, yerinde iki farklı bina bulunduğu ve bu binaların ticaret amacıyla kullanıldığı saptanmıştır.

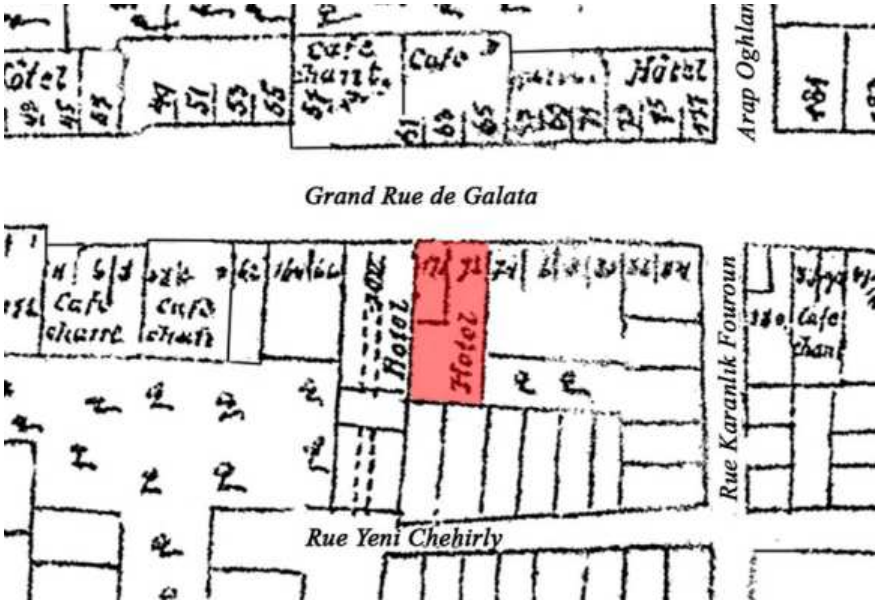
Resim 4.40 Günümüzde Otelin Yerindeki Bina (Elif Çelebi, 2009)

Otel (86 Ada / 26 Parsel) 1887 – 1895

Özel adı belirtilmemiş bir otel, Huber Haritası'nda (1887–1895) Kemankeş Karamustafa Paşa Mahallesi'nde, Büyük Galata Caddesi (günümüzde Necati Bey Caddesi) üzerinde yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Huber Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1895 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda otelin, dikdörtgen planlı ve tek cepheli olduğu görülmektedir. Dolayısıyla otelin girişinin Büyük Galata Caddesi üzerinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bir bilgiye ulaşılamamıştır.

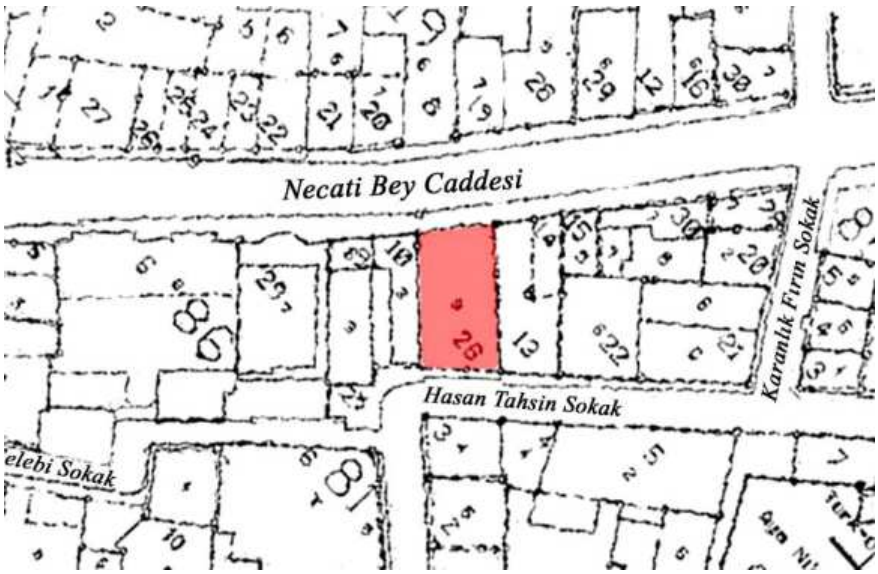
Harita 4.72 Hôtel 86 Ada 26 Parsel (Huber Haritası, 1887–1895)

Otelin kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda (1905), otelin parsel düzeninin değiştiği, iki bağımsız binaya ayrıldığı ve bu binaların restoran ve meyhane olarak kullanıldığı belirtilmektedir. Bu nedenle bu otelin 1905 tarihi öncesinde hem kapandığı hem de binasının yıkıldığı düşünülmektedir.

Harita 4.73 Hôtel 86 Ada 26 Parsel (Goad Haritası, 1905)

Hâlihazır haritasında da parsel düzeninin değiştiği ve otelin yerinde sekiz katlı bir binanın olduğu görülmektedir.

Harita 4.74 Hôtel 86 Ada 26 Parsel (Hâlihazır Haritası, 2002)

Yerinde tespit çalışmalarından bu yeni binanın ticaret amacıyla kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Resim 4.41 Günümüzde Otelin Yerindeki Bina (Elif Çelebi, 2009)

Otel (95 Ada / 1 ve 17 Parsel) 1887–1895

Özel adı belirtilmemiş bir otel, Huber Haritası'nda (1887–1895) Kemankeş Karamustafa Paşa Mahallesi'nde, Çömlekçi Sokağı (günümüzde Kölemen Sokak) üzerinde yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Huber Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1895 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda otelin, dikdörtgen planlı ve tek cepheli olduğu görülmektedir. Dolayısıyla otelin girişinin Çömlekçi Sokağı üzerinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bir bilgiye ulaşılamamıştır.

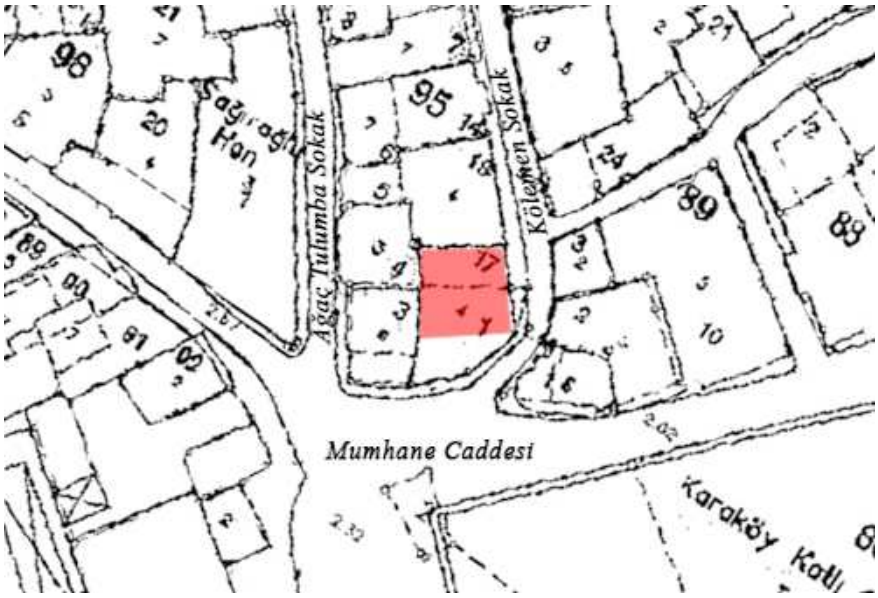
Harita 4.75 Hôtel 95 Ada 1 ve 17 Parsel (Huber Haritası, 1887–1895)

Otelin kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda (1905), otelin parsel düzeninin değiştiği, iki bağımsız binaya ayrıldığı ve bu binaların farklı amaçlarla kullanıldığı belirtilmektedir. Bu nedenle bu otelin 1905 tarihi öncesinde hem kapandığı hem de binasının yıkıldığı düşünülmektedir.

Harita 4.76 Hôtel 95 Ada 1 ve 17 Parsel (Goad Haritası, 1905)

Hâlihazır Haritası'nda, parsel düzeninin Goad Haritası'ndaki gibi olduğu ve otelin yerinde dört katlı iki binanın olduğu görülmektedir.

Harita 4.77 Hôtel 95 Ada 1 ve 17 Parsel (Hâlihazır Haritası, 2002)

Yerinde tespit çalışmalarında bu dört katlı yeni binaların ticaret amacıyla kullanıldığı tespit edilmiştir.

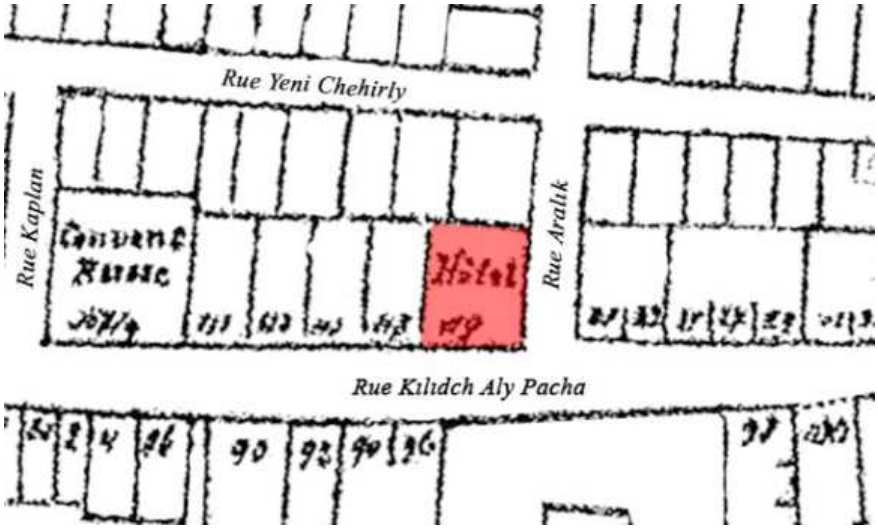
Resim 4.42 Günümüzde Otelin Yerindeki Bina (Elif Çelebi, 2009)

Otel (83 Ada / 5 Parsel) 1887–1895

Özel adı belirtilmemiş bir otel, Huber Haritası'nda (1887–1895) Kemankeş Karamustafa Paşa Mahallesi'nde, Kılıç Ali Paşa Caddesi (günümüzde Mumhane Caddesi) ile Aralık Sokağı'nın (günümüzde Akçe Sokak) kesiştiği köşede yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Huber Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1895 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda otelin, dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numarasından otelin girişinin Kılıç Ali Paşa Caddesi üzerinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bir bilgiye ulaşılamamıştır.

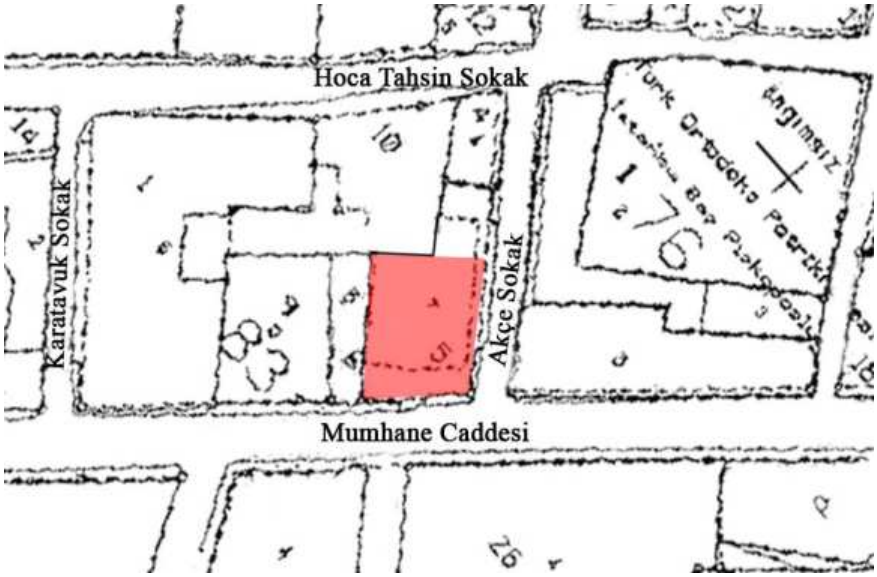
Harita 4.78 Hôtel 83 Ada 5 Parsel (Huber Haritası, 1887–1895)

Otelin kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda (1905), otelin parsel düzeninin değiştiği ve arsasının bir bölümünün bahçe ya da yol gibi kullanıldığı anlaşılmaktadır. Otelin arsasına başka bir binanın inşa edildiği ve bu binanın restoran ve meyhane olarak hizmet verdiği belirtilmektedir. Bu nedenle bu otelin 1905 tarihi öncesinde hem kapandığı hem de binasının yıkıldığı düşünülmektedir.

Harita 4.79 Hôtel 83 Ada 5 Parsel (Goad Haritası, 1905)

Hâlihazır Haritası'ndan, Goad Haritası'ndaki parsel düzeninin korunduğu ve otelin yerinde yedi katlı bir binanın bulunduğu anlaşılmaktadır.

Harita 4.80 Hôtel 83 Ada 5 Parsel (Hâlihazır Haritası, 2002)

Yerinde tespit çalışmalarında günümüzdeki yedi katlı binanın yeni bir bina olmadığı saptanmıştır. Mimarisi nedeniyle bu binanın Goad Haritası'ndaki yapı olduğu düşünülmektedir. Bu bina günümüzde ticari amaçla kullanılmaktadır.

Resim 4.43 Günümüzde Otelin Yerindeki Bina (Elif Çelebi, 2009)

Otel (81 Ada / 1 ve 9 Parsel) 1887 – 1895

Özel adı belirtilmemiş bir otel, Huber Haritası'nda (1887–1895) Kemankeş Karamustafa Paşa Mahallesi'nde, Kasaplar Sokağı (günümüzde Maliye Caddesi) ile Kılıç Ali Paşa Caddesi'nin (günümüzde Mumhane Caddesi) kesiştiği köşede yer almaktadır.

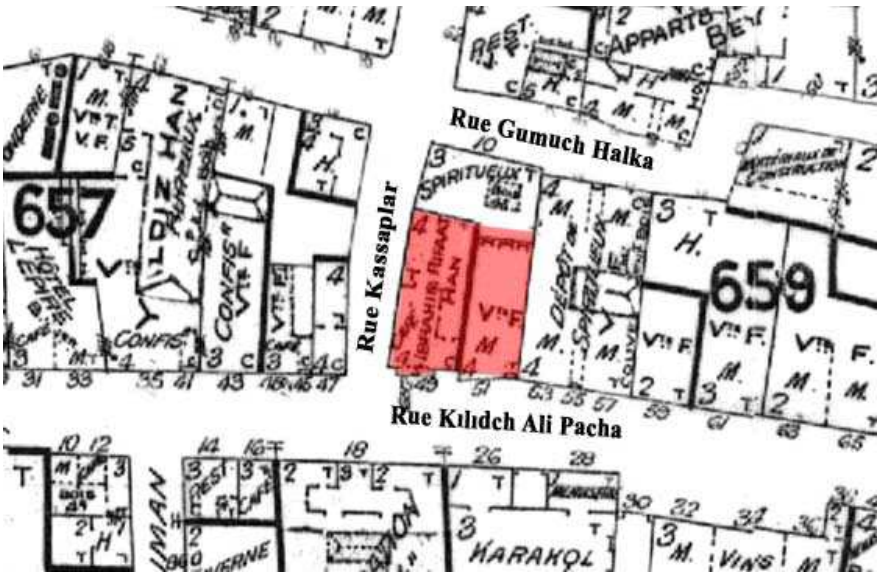
Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Huber Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1895 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda otelin, dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numarasından otelin girişinin Kılıç Ali Paşa Caddesi'nin üzerinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bir bilgiye ulaşılamamıştır.

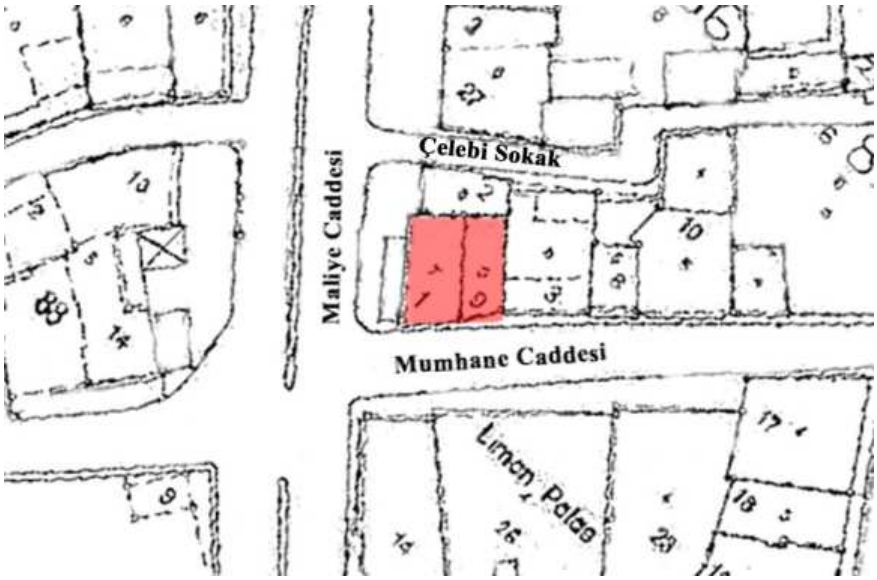
Harita 4.81 Hôtel 81 Ada 1 ve 9 Parsel (Huber Haritası, 1887–1895)

Otelin kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda (1905), otelin parsel düzeninin değiştiği ve yerinde iki bağımsız binanın inşa edildiği görülmektedir. Yine haritadan bu binalardan birinin "İbrahim Fırat Han" adıyla anıldığı, diğerinin de mağaza olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle bu otelin 1905 tarihi öncesinde hem kapandığı hem de binasının yıkıldığı düşünülmektedir.

Harita 4.82 Hôtel 81 Ada 1 ve 9 Parsel (Goad Haritası, 1905)

Hâlihazır Haritası'ndan, Goad Haritası'ndaki parsel düzeninin korunduğu ve otelin yerinde birisi yedi diğeri beş katlı olan iki binanın bulunduğu anlaşılmaktadır.

Harita 4.83 Hôtel 81 Ada 1 ve 9 Parsel (Hâlihazır Haritası, 2002)

Yerinde tespit çalışmalarında günümüzdeki binaların yeni yapılar olduğu ve ticaret amacıyla kullanıldıkları saptanmıştır.

Resim 4.44 Hôtel 81 Ada 1 ve 9 Parsel'in Yerindeki Binalar (Elif ÇELEBİ, 2009)

Otel (95 Ada / 4 Parsel) 1905

Özel adı belirtilmemiş bir otel, Goad Haritası'nda (1905) Kemankeş Karamustafa Paşa Mahallesi'nde, Tulumba Sokağı (günümüzde Ağaç Tulumba Sokak) üzerinde yer almaktadır.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda otelin, dikdörtgen planlı ve tek cepheli olduğu görülmektedir. Dolayısıyla otelin girişinin Tulumba Sokağı üzerinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Harita 4.84 Hôtel 95 Ada ve 4 Parsel (Goad Haritası, 1905)

Otelin kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak Hâlihazır Haritası'nda, otelin parsel düzeninin değişmediği ve otelin yerinde üç katlı bir binanın olduğu görülmektedir.

Harita 4.85 Hôtel 95 Ada ve 4 Parsel (Hâlihazır Haritası, 2002)

Yerinde tespit çalışmalarında otelin yerinde bulunan binanın yeni bir bina olmadığı saptanmıştır. Bu yapının parsel düzeni ve cephe özellikleri nedeniyle Goad Haritası'ndaki otel binası olduğu düşünülmektedir. Nitekim yapının üzerindeki kitabede 1883 tarihi bulunmaktadır. Günümüzde ticaret amacıyla kullanılan bu binanın, iç mekânı tamamen değiştirilmiş sadece dış cepheleri korunmuştur.

Resim 4.45 Günümüzde 95 Ada ve 4 Parsel'deki Otelin Kitabesi (Elif Çelebi, 2008)

Resim 4.46 Günümüzde 95 Ada / 4 Parsel'deki Otel (Elif Çelebi, 2008)

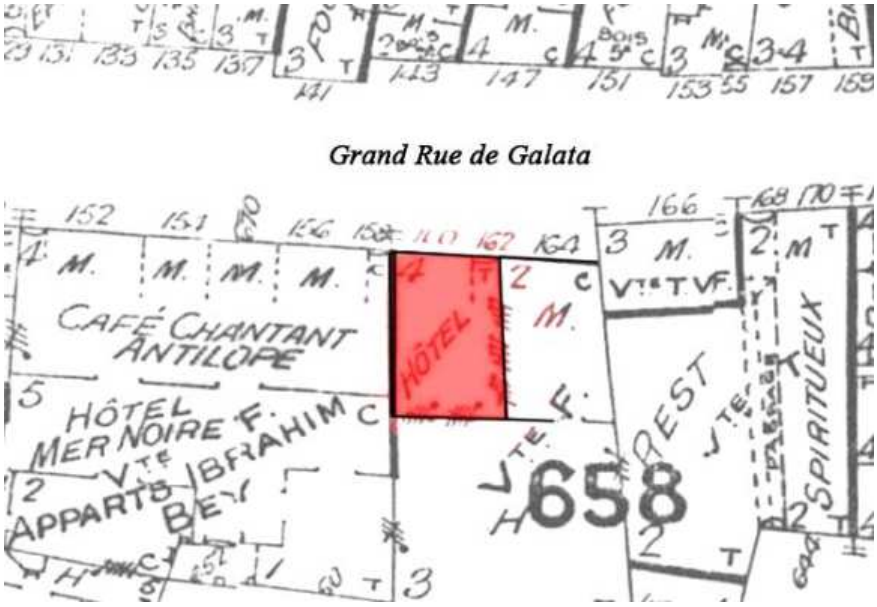
Resim 4.47 95 Ada ve 4 Parsel'deki Otelin Cephesindeki Özgün Tuğlalar (Elif Çelebi, 2008)

Otel (86 Ada / 29 Parsel) 1905

Özel adı belirtilmemiş bir otel, Goad Haritası'nda (1905), Kemankeş Karamustafa Paşa Mahallesi'nde, Büyük Galata Caddesi (günümüzde Necati Bey Caddesi) üzerinde yer almaktadır.

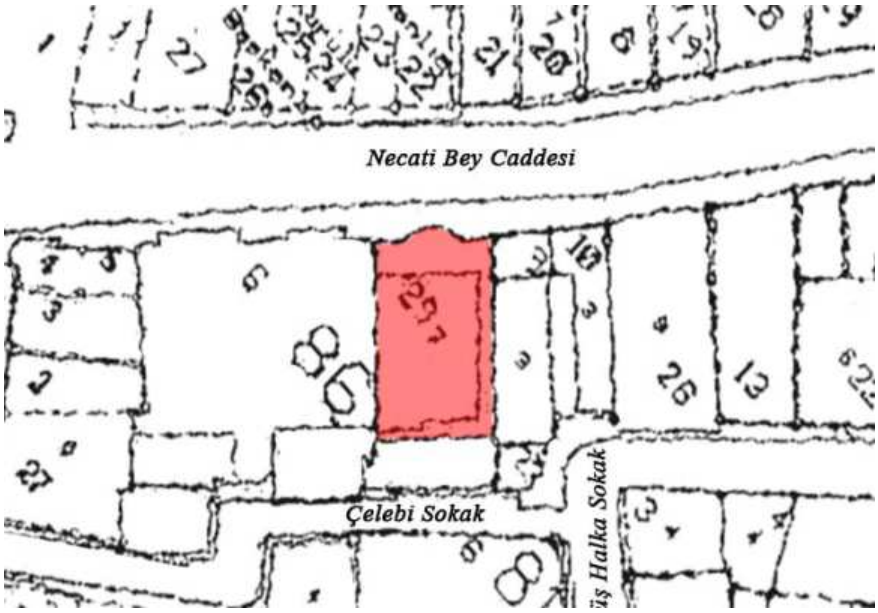
Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda otelin, dikdörtgen planlı ve tek cepheli olduğu görülmektedir. Dolayısıyla otelin girişinin Büyük Galata Caddesi üzerinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Harita 4.86 Hôtel 86 Ada ve 29 Parsel (Goad Haritası, 1905)

Otelin kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak Hâlihazır Haritası'nda, otelin parsel düzeninin değiştiği ve otelin yerinde yedi katlı bir binanın olduğu belirtilmektedir.

Harita 4.87 Hôtel 86 Ada ve 29 Parsel (Hâlihazır Haritası, 2002)

Yerinde tespit çalışmalarından bu yedi katlı yeni binanın "Ekşioğlu İşhanı" adıyla ticari amaçla kullanıldığı saptanmıştır.

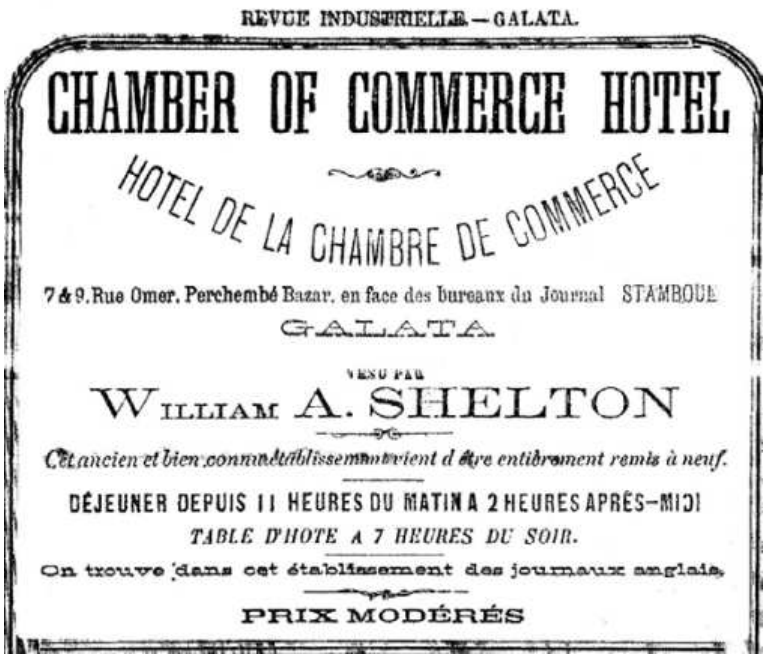
Resim 4.48 Günümüzde Otelin Yerindeki Bina (Elif Çelebi, 2008)

Annuaire Oriental adı verilen ticaret yıllıklarında, her yıl otellerin listeleri verilmektedir. Bu ticaret yıllıklarındaki (1881–1914) otellerin adları ve bilgileri aşağıdaki gibidir.

Tablo 4.1 Annuaire Oriental'de Yer Alan Galata Otelleri (Cervati, 1881–1914)

OTEL	ADRES	İŞLETMECİ	TARİH	SINIF
Hôtel	Grand Rue de Galata	Rattopoulo	1881	
Hôtel Chamber of	Rue Ömer	W. Noad	1881-1883	3.Sınıf
		William V. Shelton*	1885-1900	3.Sınıf
Hôtel Prince of Wales	Rue Topdjilar	S. H. Grocker	1881-1885	
Hôtel Commercial de	Grand Rue de Galata	Cormadopoulo	1885	
Hôtel Prince of Wales	Grand Rue de Galata	S. H. Grocker	1888	
Hôtel Breslau	Rue Kilidj Ali Pacha	Franz Herzog	1888	
Hôtel et Restaurant	Kürekçiler Sokak	İsaac Barzilay	1889	
Hôtel des Messageries	Madam F. Herzog	Rue Kilidj Ali Pacha	1889	
Hôtel	Grand Rue de Galata	Dadjat Efendi	1891	
Hôtel	Rue Touloumba*	Charles Ganei	1891	
Hôtel de New-York	Rue Touloumba	Vassilaki Profiri	1891-1903	3.Sınıf
Hôtel de Bourgas	Grand Rue de Galata	V. Pailopoulos	1894-1901	3.Sınıf
Hôtel Varna	Grand Rue de Galata	V. Pailopoulos	1894-1901	3.Sınıf
Hôtel Bourgas Varna	Grand Rue de Galata	V. Pailopoulos	1902	3.Sınıf
		Y. Constantin	1903	3.Sınıf
Hôtel de la Belle Grèce	Grand Rue de Galata	G. Calligas	1894-1921	3.Sınıf
Hôtel Ismidt	Rue Leblebidji	Kitavdjian	1894-1896	3.Sınıf
Hôtel Osmanie	Grand Rue de Galata	P. Roupen	1894-1895	3.Sınıf
		Agop Ketchian	1912-1914	
		Agop Hatcherian	1921	
	Hamidié Djaddessi	Ömer Loutfi	1925-1929	
Hôtel Suisse	Grand Rue de Galata	V. Rosa Vigler	1894-1896	3.Sınıf
Hôtel Cèphalonie	Rue Kilidj Ali Pacha	J. Velevendji	1895-1896	3.Sınıf
Hôtel de Byzance	Grand Rue de Galata	N. Nathis	1896-1900	3.Sınıf
Hôtel de Salonique	Grand Rue de Galata	D. Barbalios	1896-1900	3.Sınıf
		Mehmed Ahmed	1929	
Hôtel Romania	Grand Rue de Galata	D. Pavlides ve C.E.	1900	3.Sınıf
Hôtel Bella Italia		Slav. Mategna	1902-1903	3.Sınıf
Hôtel Bella Venezia	Rue Kilidj Ali Pacha	D. Marcolongo	1902-1914	3.Sınıf
Hôtel du Nord	Grand Rue de Galata	Djadad (Dadjat)	1902-1914	3.Sınıf
Hôtel Rubin	Rue Mertebany	Mandelblatt	1902-1903	3.Sınıf
	Rue Nerguiz		1925	
Hôtel Batoum	Grand Rue de Galata	Léon Levy	1903	3.Sınıf
Hôtel Aigle Noir et	Grand Rue de Galata ve	Litopoulo Frères	1912-1914	
Hôtel Al Gallo d'Oro	Rue Gumuch Halca	Nicolo Sardelich	1912-1914	
Hôtel Berlin	Rue Kilidj Ali Pacha	Paul Boismann	1912-1913	
	Rue Glavany	Madam Lisa Babz	1929	
Hôtel Germania	Rue Nerguiz	Kohm. Wilhelm	1912-1914	
		R. Mandelblatt	1921	
Hôtel Stamboul	Grand Rue de Galata	P. Garidis	1912-1914	
Hôtel Myriophiton	Rue Touloumba ve	P. Alevridis Fréres	1912-1921	

Annuaire Oriental'lerde, Huber (1887–1895) ve Goad (1905) haritalarında adı geçmeyen başka otellerin de bulunduğu dikkat çekmektedir. Hôtel Chamber of Commerce, Hôtel Prince of Wales, Hôtel Commercial de l'aigle noir, Hôtel Breslau, Hôtel des Messageries, Hôtel Ismidt, Hôtel Osmanie, Hôtel Suisse, Hôtel Cèphalonie, Hôtel de Byzance, Hôtel Bella Italia, Hôtel Rubin, Hôtel Aigle Noir et Apollon, Hôtel Al Gallo d'Oro, Hôtel Berlin, Hôtel Germania, Hôtel Stamboul ve Hôtel Myriophiton'un adlarına Huber ve Goad haritalarında rastlanamamıştır. Ancak bu otellerin Huber ve Goad haritalarında özel adları belirtilmeyen otellere ait olabilme ihtimali de vardır.

Belge 4.1 Hotel de la Chambre de Commerce'in Reklamı (Cervati, 1883)

T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün, Osmanlı Arşivi kataloglarından 1890 tarihinde "Agel Muvar Oteli*", 1892 tarihinde "Ağılnevar Oteli**" ve 1894 tarihinde "Domarin Oteli***" işletmelerinin varolduğu anlaşılmaktadır.

Orhan Türker (2007), 1913 tarihli Annuaire Oriental'i kaynak göstererek Galata'da Hôtel Orea Ellas, Hôtel Esperance ve Hôtel Bandırma-Balıkesir işletmelerinin bulunduğunu yazmaktadır. Ancak Annuaire Oriental listelerinde Hôtel Orea Ellas'ın adına rastlanamamıştır. Diğer taraftan Hôtel Orea Ellas'ın "Galata Caddesi no 123" şeklinde verilen adresi Goad Haritası'nda Hôtel de Grèce ile örtüşmektedir. Orhan Türker (2007), Hôtel Orea

* Belgenin tarihi 03.07.1890, dosya no 179, gömlek no 20, fon kodu HR.TO..
** Belgenin tarihi 25.11.1892, dosya no 180, gömlek no 10, fon kodu HR.TO..
*** Belgenin tarihi 15.03.1894, dosya no 532, gömlek no 11, fon kodu MKT.MHM

Ellas'ın işletmecisinin Hristo Kalligas olduğunu belirtmektedir. 1894 – 1921 tarihleri arasındaki Annuaire Oriental'lerde de Hôtel de la Bella Grèce'in işletmecisinin "G. Calligas" olduğunu dikkat çekmektedir.

Hôtel Esperance ve Hôtel Bandırma-Balıkesir işletmelerinin de Huber, Goad ve halihazır haritalarda yapılan incelemeler sonucunda Galata'da değil, Eminönü'nde oldukları tespit edilmiştir.

1934 Tarihli İstanbul Şehir Rehberi'nden Galata'da bu tarihte 18 otel bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu rehberde Galata'nın Cumhuriyet Dönemi'nde de bir otel bölgesi olduğu, ancak otellerin adlarının artık Türkçe olduğu dikkat çekmektedir.

İstanbul'da ilk otel yapısının Galata bölgesinde ortaya çıkmasına karşın, otel yapıları daha çok Pera bölgesinde gelişme göstermiştir. Avrupa'dan İstanbul'a seyahat eden devlet görevlileri ve varlıklı kişiler konaklamak için Pera'daki otelleri tercih etmişlerdir. Galata'daki oteller ise düşük gelirli ve kırsal bölgelerden gelen insanların konakladığı ve genelde fuhuşa göz yumulan işletmeler olmanın ötesine geçememiştir (Türker, 2007).

Günümüzde yapılan tespit çalışmalarında da, Galata otellerinin genelde günümüze kadar ulaşamadığı görülmektedir.

4.5.2 Pera Otelleri

Galata bölgesindeki yerleşimin sur dışına taşmasıyla kurulan Pera, 19. yüzyılın ikinci yarısında Levanten ve Avrupalı kesimin yeni yaşam ve ticaret merkezi olmuştur. Galata giderek sadece iş yerlerinin bulunduğu ticari bir bölgeye dönüşüp, yerleşim dokusu ve sosyo-kültürel açıdan hızlı bir bozulma sürecine girerken; Pera Fransız ağırlıklı bir yerleşim görüntüsü kazanmış, İstanbul'un ve Avrupa'nın önemli bir kent merkezi haline gelmiştir.

19. Yüzyılda Pera, devlet adamları ve aristokratları gibi varlıklı ve eğitimli kişilerin sık ziyaret ettiği ve konakladığı bir bölge olmuştur. Ziyaretçilerinin varlıklı ve üst düzey kişilerden oluşması, bu bölgedeki konaklama yapılarının daha özenli bir mimariye ve zenginliğe sahip olmasını sağlamıştır.

Hôtel d'Angleterre – İngiltere Oteli (Ada, Parsel No Bilinmiyor) 1841

Hôtel d'Angleterre, 6 Ocak 1875 tarihli Levant Herald gazetesindeki ilana göre, Büyük Pera Caddesi (günümüzde İstiklal Caddesi) üzerinde açılmıştır. Ancak otelin tam olarak yeri bilinmemektedir.

Yine bu gazetedeki ilandan Hôtel d'Angleterre'in 1841 tarihinde açıldığı ve işletmecisinin J. Missirie olduğu anlaşılmaktadır. Çeşitli kaynaklarda otel, Hôtel Missirie ve İngiltere Oteli* isimleriyle de anılmaktadır.

HOTEL D'ANGLETERRE.
Fondé en 1841.
par
J. MISSIRIE,
No. 463—GRAND' RUE DE PÉRA—No. 463.

Cet Hôtel hors ligue et jouissant d'une réputation européenne est depuis longtemps apprécié, autant par sa position et le beau panorama dont il jouit, que par son confort intérieur.

Belge 4.2 Hôtel d'Angleterre'in İlanı – AK Arşivi (Levant Herald Gazetesi, 6 Ocak 1875)

Kaynaklarda J. Missirie'in adı ve milliyeti konusunda çelişkili ifadeler vardır. J. Missirie'in tam adı Behzat Üsdiken (1992a) ve Yıldız Salman'a (2006) göre Jacques Missirie; Barbara Hodgson (2006) ve Zeynep Çelik'e (1998) göre de James Missirie'dir. Milliyeti konusunda ise Çelik Gülersoy (1999), J. Missirie'in aslen Mısırlı olduğunu, Missirie adının "Mısırlı" anlamına geldiğini ve aslında J. Missirie'in Mısır'da Hıdiv'in at seyisi olarak çalıştığını

* d'Angleterre kelimesi Fransızcadır ve İngiltere anlamına gelmektedir.

belirtmektedir. Hıdiv'e yakın konumunu ve Mısır ile İngiltere arasındaki yoğun ticari ilişkileri değerlendirerek zengin olduğunu ve böylece İstanbul'da Hôtel d'Angleterre'i açabildiğini düşünmektedir.

William Makepeace Tackeray[*] (1840)'a göre, J. Missirie 1840 tarihinde Amerika'dan Avrupa'ya ve Yakın Doğu'ya yaptığı gezileri anlattığı kitaplarıyla hem Amerika'da hem de Avrupa'da tanınmaktadır (Gülersoy, 1999). Bu nedenle İstanbul'a Amerika ve Avrupa gelen yabancıların, bu oteli önceden duyarak ya da bilerek konuk oldukları düşünülmektedir. Nitekim otelin müşterileri çoğunlukla, otelin adından da anlaşılacağı üzere İngilizlerdir (Gülersoy, 1999). Otelin dönemin Avrupa standartlarına göre yapılması, hem J. Missirie'nin çok seyahat etmesi nedeniyle konaklama yapılarını iyi gözlemleyebilmesinin, hem de müşteri kitlesi olarak zaten bağlantılarının olduğu İngilizleri hedef almasının bir neticesi olduğu düşünülmektedir.

Hôtel d'Angleterre'in, Batılı otelleri aratmayacak derecede konfor ve düzeyde açılan ilk otel olduğu kabul edilmektedir. Nitekim Avrupa'daki 19. yüzyıl tarihli gezi rehberi kitaplarında, Hôtel d'Angleterre'den övgüyle söz edilmiştir (Gülersoy, 1985). Ancak Hôtel d'Angleterre ile ilgili bilgilerin yetersiz olması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler de sınırlıdır. Otelin mimarisi ve konfor düzeyine özgü bilgiler, otelde kalanların seyahatnamelerinden ve gazetelerdeki otel ile ilgili ilanlardan kısmen anlaşılmaktadır.

Örneğin 1850 tarihinde bu otelde konaklayan İngiliz yazar Albert Smith'in seyahatnamesine göre, otelin yeni açıldığı dönemlerde Galata'da gemilerin yanaşabileceği bir iskele düzeni yoktur. Gemilerin açık denizde demir atmasından sonra, yolcular karaya kayıklarla taşınmaktadır. Yolcuların taşınması sırasında rehber, komisyoncu, tercüman ve hamal gibi birçok insanın bulunduğu bir kargaşa ortamı doğmaktadır. J. Missirie, otel müşterilerini bu kargaşadan kurtarmak amacıyla kendi özel kayığı ile gemilere yaklaşarak konuklarını almaktadır (Gülersoy, 1985).

Charlisle Kontu George William Frederick Howard'ın seyahatnamesinde[**] anlattıklarına göre Kont, 1853 yılının yaz aylarında İstanbul'da konaklamak için Hôtel d'Anleterre'i tercih etmiştir. İstanbul'da havanın çok sıcak, otel taş binasının salonlarının serin olması nedeniyle, otelden dışarı çıkmamıştır. Farklı milletlerden tüccarlarla yemek yemiş ve Osmanlı ülkesinin kullanılmayan zenginlikleri üzerine sohbetler etmiştir (Gülersoy, 1985).

[*] William Makepeace Tackeray, The Paris Skecth Book, Chicago, Newyork and San Fransisco, 1845, s.645.
[**] George William Frederick Howard, Türk Sularında Seyahat, Tercüman yayınları, 1978, s.21,32–33.

Hôtel d'Angleterre, 19. yüzyılın ortalarında Beyoğlu'nun konser ve balo merkezlerinden birisi olmuştur. 29 Ağustos 1849 tarihli Journal de Constantinople gazetesinde, salonda toplanan sosyetenin, Matmazel Morandi'nin verdiği konseri büyük bir beğeni ile izlediği haberi yer almaktadır (Akın, 2002). 19 Şubat 1952 tarihli gazetede İngiliz Elçisi'nin, otelin büyük salonunda protestan yoksullar yararına maskeli balo düzenlediği yazılmaktadır (Zat, 2005). 14 Ocak 1853 tarihli Journal de Constantinople gazetesinde, karnaval süresince J. Missirie'in, otelinin salonlarında verdiği baloları elit konuklardan oluşan kalabalığın doldurduğundan ve buradaki kış davetlerinin özeninden söz edilmektedir (Akın, 2002). Yine gazetelerde, 9 Ocak 1954 tarihinde düzenlenen balo için 22 kişilik Avusturya Orkestrası'nın getirtildiği ilan edilmektedir (Zat, 2005). 4 Mart 1854 tarihindeki karnavalda da yine otel ve sahibi, gazetelerde övgüler almıştır (Salman, 2006). İngiliz Elçisi'nin balo yapmak için elçilik binası yerine Hôtel d'Angleterre'i tercih etmesi ve otelin büyük salonunun 22 kişilik bir orkestrayı alabilmesi (Zat, 2005), yapının büyüklüğünü ve önemini göstermektedir.

24 Ağustos 1854 tarihli Journal de Constantinople gazetesinde otelin, Dörtyol Sokağı'nda eski Prusya Sarayı'nın yerine taşındığı haberi verilmektedir (Akın, 2002). Bu haberden Hôtel d'Angleterre'in ilk binasının artık terk edildiği ve yine Pera Caddesi üzerindeki başka bir binanın Hôtel d'Angleterre adıyla işletilmeye başlandığı anlaşılmaktadır. Maalesef Hôtel d'Angleterre'in ilk binasının yeri bilinmediği için, günümüzdeki durumunu da tespit etmek mümkün olamamıştır.

Hôtel d'Europe – Avrupa Oteli (Ada / Parsel No Bilinmiyor) 1848

21 Mayıs 1848 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki ilanına göre Hôtel d'Europe, Büyük Pera Caddesi üzerinde ve Dört Yol Mevkisi'nde yer almaktadır. Ayrıca bu otelin yerinde daha önce Hôtel du Levant'ın bulunduğu belirtilmektedir. Ancak adres bilgisi bununla sınırlı kaldığı ve Huber ile Goad haritalarında bulunmadığı için Hôtel d'Europe'nun yeri tam olarak tespit edilememiştir.

Harita 4.89 Pera – Dört Yol Mevkisi (D'Ostoya Haritası, 1858–1860)

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak 21 Mayıs 1848 tarihli Journal de Constantinople gazetesinde ilanı bulunmasından dolayı, otelin bu tarihte hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır. Yine aynı gazete ilanına göre otelin işletmecisi Giavanni Destuniano'dur.

Hakkındaki belgelerin yetersiz kalması ve yerinin tam olarak tespit edilememesi nedeniyle, otelin mimarisi ile ilgili bilgi bulunamamıştır. Sadece 20 Ocak 1860 tarihli Journal de Constantinople gazetesinde möbleli odaları ve düzenli servisi ile konforlu bir otel olduğu ve güzel bir manzarasının bulunduğu belirtilmektedir. Ayrıca 21 Mayıs 1848 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki ilanında otelin çiçeklerle süslenmiş bir bahçesinin de bulunduğundan söz edilmektedir.

« L'Hôtel d'Europe, tenu par G. et N. Destuniano, situé dans une des principales rues du quartier de Péra, à Constantinople, se recommande par toutes les considérations. Les directeurs de cet établissement, désireux de soutenir une réputation qui jamais ne s'est démentie, mettent tous leurs soins à procurer aux voyageurs le confortable qu'ils peuvent désirer; l'Hôtel d'Europe se fait remarquer par une propreté exquise, de l'élégance et la prompte exécution des ordres qui sont donnés.

» On prévient aussi que le fameux guide de Constantinople, Giovanni Destuniano, qui a eu l'honneur de voir son nom figurer dans les ouvrages de Lady Grosvenor et de Monsieur John Murray, ne se trouve plus à l'Hôtel d'Angleterre; il tient l'Hôtel de d'Europe ; et si on lui fait l'honneur de le demander, MM. les voyageurs le trouvent à son Hôtel.

» Tout ce qui est écrit ci-dessus est parfaitement conforme à la vérité.

» RECHARD KEEN M. D. d'Angleterre.
» EDWARD HEBSON, idem.
» F. A. OFFLEY, Américain.
» B. GARNIER, gérant de Consulat de France à Erzeroum.
» ALEXIUS FEDOR GEYER, de Berlin.»

— On vient d'ouvrir, Grand'Rue de Péra, un établissement dont le besoin se faisait généralement sentir. Les personnes qui aiment à passer quelques instans de loisir au milieu des fleurs et à l'abri des ardeurs du soleil, si incommodes dans cette saison, trouveront au fond de l'ancien *Hôtel du Levant*, un assez vaste carré converti en jardin, où on leur servira, à leur gré, tous les rafraîchissemens désirables. (*Voir aux annonces*).

Belge 4.3 Hôtel de la Grèce'in İlanı (Journal de Constantinople, 21 Mayıs 1848)

Hôtel d'Europe'nun kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Behzat Üsdiken'e (1992c) göre otelin adı, 1864 Yılı Ekim ayında Petits-Champs'ta 70 numaralı binada kullanılmak üzere satılmıştır. Annuaire Orientallerde 1888–1898 tarihleri arasında Hamalbaşı Caddesi'nde Hôtel d'Europe adında bir işletmenin bulunduğu belirtilmektedir.

Behzat Üsdiken'e (1992c) göre bir süre kapalı kalan Dörtyol'daki otelin binasında, 1880 tarihinden itibaren Hôtel de Pesth adlı işletme hizmet vermeye başlamıştır. Ancak bu bilgiyi destekleyen döneme özgü bir belge bulunamadığı için Hôtel de Pesth, ayrı bir başlık altında ele alınmıştır.

Hôtel d'Europe'nun yeri tam olarak belirlenemediği için binasının akıbeti bilinemediği gibi, günümüzdeki durumu konusunda da bir tespit yapılamamıştır.

Hôtel d'Orient – Doğu Oteli (Ada ve Parsel No Bilinmiyor) 1849

Hôtel d'Orient'nın yeri tam olarak bilinmemektedir. Ancak Behzat Üsdiken'e (1999) göre, Büyük Pera Caddesi (günümüzde İstiklal Caddesi) üzerinde ve Naum Tiyatrosu'nun karşısında yer almaktadır. D'Ostoya Haritası'nda (1858 – 1860), Naum Tiyatrosu ve tiyatronun yakın çevresinde yapılaşmanın olduğu görülmektedir. Ancak haritada otel yapıları belirtilmediği için, Hôtel d'Orient'nın binası bilinememektedir.

Harita 4.90 Naum Tiyatrosu ve yakın çevresi (d'Ostoya Haritası, 1858 – 1860)

Behzat Üsdiken (1999) kaynak göstermeden, Hôtel d'Orient'nın 1949 tarihinde M. Kaiser ve M. Souchon tarafından açıldığını belirtmektedir.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yerinin tam olarak tespit edilememesi nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgi bulunamamıştır. Ancak Behzat Üsdiken'in (1999) anlattıklarından, Hôtel d'Orient'nın dönemin lüks işletmelerinden birisi olduğu anlaşılmaktadır. Hôtel d'Orient, 1849 yılının haziran ayından itibaren müşterilerine birden fazla tabldot yemek seçenekleri sunması ve gün boyu daha uzun süre servis yapabilmesi yönleriyle diğer otellerden faklıdır.

11 Ocak 1864 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki habere göre, Hôtel d'Orient'nın Büyük Pera Caddesi üzerindeki binası işletmeye kapatılmış ve otel, Tepebaşı'ndaki İngiliz Elçiliği'nin yanındaki yeni binasında hizmet vermeye başlamıştır. Hôtel d'Orient'nın ilk binasının akıbeti hakkında bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak 5 Haziran 1870 tarihinde çıkan yangında Galatasaray ile Taksim arasındaki yanarak tamamen yok olan dört bin yapıdan birisi olduğu düşünülmektedir (Bkz Resim 4. 9).

Hôtel de Byzance – Bizans Oteli (315 Ada, 13 Parsel) 1849

Hôtel de Byzance, Goad haritasına (1905) göre Asmalı Mescit Mahallesi'nde, Mezarlık (günümüzde Meşrutiyet Caddesi) ve Kallavi sokaklarının kesiştiği köşede yer almaktadır.

14 Ağustos 1849 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki habere göre Hôtel de Byzance, Petit Champs des Morts bölgesinde Madam Josephine Vitalis tarafından işletmeye açılmıştır (Akın, 2002).

Harita 4.91 Hôtel de Byzance (Goad Haritası, 1905)

Otelin binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda otelin dikdörtgen planlı ve üç cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numarasından otelin girişinin Mezarlık Sokağı'nın üzerinde olduğu anlaşılmaktadır.

Hôtel de Byzance'ın plan şemasına ve cephe düzenine özgü bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak 14 Ağustos 1849 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki haberde, Hôtel de Byzance'ın kargir, yangına karşı korunaklı, Avrupa'daki oteller gibi konforlu ve güzel manzaralı olduğu belirtilmektedir (Akın, 2002). Ayrıca Annuaire Oriental'lere göre Hôtel de Byzance, birinci sınıf bir işletmedir.

Hôtel de Byzance'ın kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Behzat Üsdiken'e (1999) göre, 1875 yılı ocak ayında, İstiklal Caddesi üzerinde Hollanda Elçiliği'nin karşısına taşınmıştır.

D'Ostoya (1858–1860) ve Huber (1887–1895) haritalarında, Hôtel de Byzance'ın yerinde aynı parsel düzeninde bir yapının olduğu görülmektedir. Özellikle Pera otellerinin belirtildiği Huber Haritası'nda Hôtel de Byzance'ın adının yer almaması nedeniyle, bu binanın 1887–1895 tarihleri arasında otel olarak kullanılmadığı düşünülmektedir.

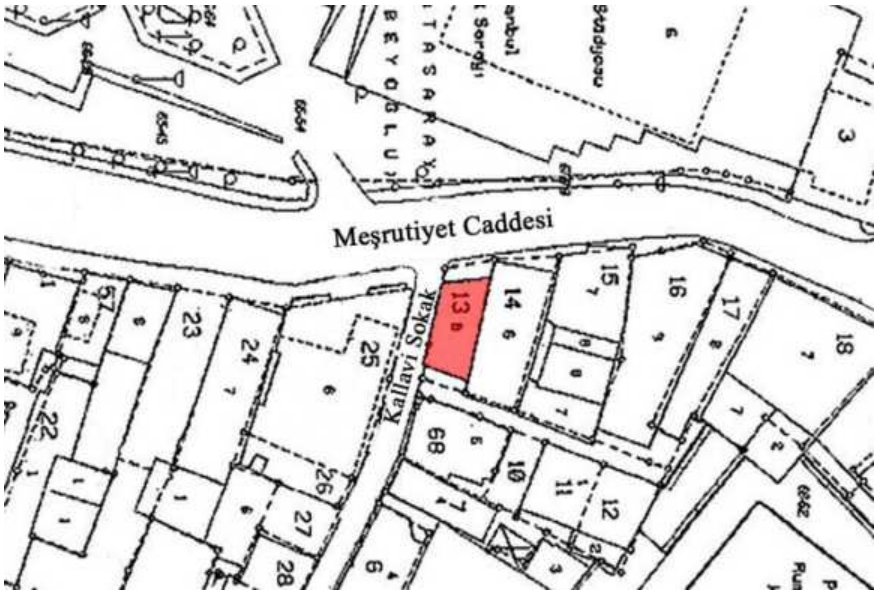
Diğer taraftan Annuaire Orientaller'de, Tepebaşı bölgesindeki Hôtel de Byzance'ın adı ilk olarak 1898 tarihinde yer aldığı ve otelin L. Adamopoulos ve N. Apergis tarafından yönetildiği belirtilmektedir. Bu nedenle Hôtel de Byzance'ın, 1898 tarihinde yeniden açıldığı düşünülmektedir. Ancak 1849 ve 1898 tarihlerinde olmak üzere Tepebaşında iki kere Hôtel de Byzance adıyla açılan otellerin, binaların aynı olup olmadığı bilinmemektedir.

HOTEL BYZANCE
PÉRA,—CONSTANTINOPLE
Ces 4 Hôtels, situés au centre de Péra et jouissant d'une vue splendide sur la Corne d'Or renferment tout le confort moderne et sont recommandés pour la Cuisine qui est éminement française.
Propriétaires, L. ADAMOPOULOS & N. APERGHIS.

Belge 4.4 Hôtel de Byzance'ın İlanı (Cervati, 1898)

Annuaire Orientaller'de, Tepebaşı bölgesindeki Hôtel de Byzance'ın adı en son 1900 tarihinde yer almaktadır. Ancak Goad Haritası'nda otelin bulunmasından dolayı 1905 tarihinde halen varlığını koruduğu ve 1905 tarihinden sonra kapandığı anlaşılmaktadır.

Hâlihazır Haritası'ndaise Hôtel de Byzance'ın parsel düzeninin korunduğu ve yerinde sekiz katlı bir bina bulunduğu görülmektedir.

Harita 4.92 Hôtel de Byzance (Hâlihazır Haritası, 2002)

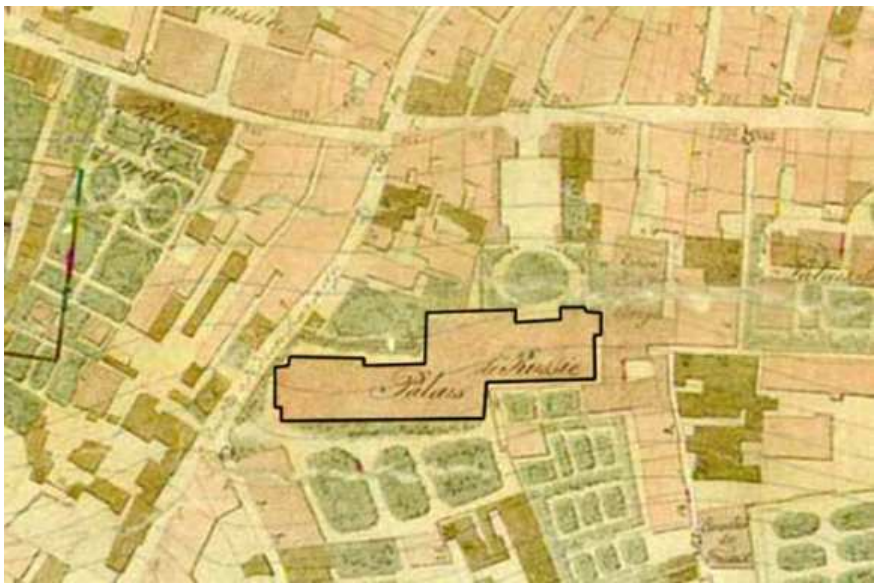
Yerinde tespit çalışmalarında Hôtel de Byzance'ın binasının günümüze ulaşamadığı ve yerine sekiz katlı işyeri olarak kullanılan yeni bir bina inşa edildiği sağtanmıştır.

Resim 4.49 Günümüzde Hôtel de Byzance'ın Yerindeki Bina (Elif ÇELEBİ, 2008)

Hôtel de Péra – Pera Oteli (Ada ve Parsel No Bilinmiyor) 1849

Hôtel de Péra'nın yeri tam olarak bilinmemektedir. Ancak 29 Ekim 1849 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki habere göre Hôtel de Péra, Rus Elçiliği'nin karşısında yer almaktadır (Akın, 2002). D'Ostoya haritasında (1858–1860), Rus Elçiliği ve elçiliğin yakın çevresinde yapılaşmanın olduğu görülmektedir. Ancak haritada otel yapıları belirtilmediği için, Hôtel de Péra'nın binası bilinememektedir.

Harita 4.93 Rus Elçiliği ve Yakın Çevresi (d'Ostoya Haritası, 1858–1860)

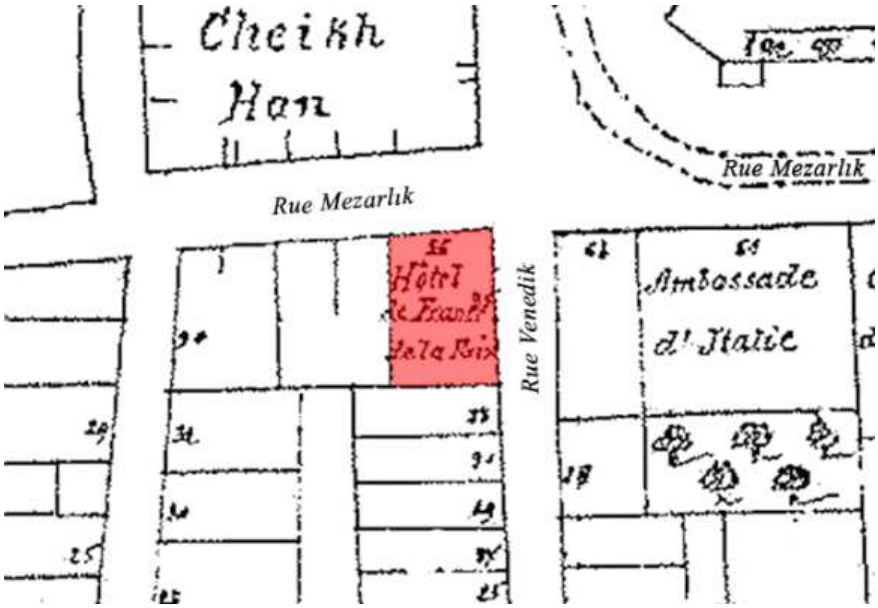
29 Ekim 1849 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki habere göre Hôtel de Péra, 1949 tarihinde Stefano Ghetsy tarafından açılmıştır.

Otelin binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yerinin tam olarak tespit edilememesi nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgi bulunamamıştır. Ancak 29 Ekim 1849 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki haberden, Hôtel de Péra'nın döneminin birinci sınıf işletmelerinden olduğu anlaşılmaktadır. Bu ilanda otelin konforlu bir biçimde döşendiği, lokantasının öğle ve akşam yemekleri için kapatılabileceği, ayrıca dışarıya akşam yemeği düzenlendiği ve mutfağının eski Blondel Oteli'nde dokuz yıl çalışmış olan, deneyimli bir kişi tarafından yönetildiği belirtilmektedir (Akın, 2002).

12 Mayıs 1865 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki habere göre, Hôtel de Péra'nın Rus Elçiliği'nin karşısındaki binası işletmeye kapatılmıştır ve otel, Naum Tiyatrosu'nun karşısındaki ve Büyük Pera Caddesi üzerindeki yeni binasında hizmet vermeye başlamıştır. Ancak Hôtel de Péra'nın ilk binasının akıbeti hakkında bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Hôtel de France ve Hôtel de France de la Paix – Fransa Oteli (316 Ada, 25 Parsel) 1851

Hôtel de France, Huber Haritası'nda (1887–1895) Asmalı Mescit Mahallesi'nde Mezarlık (günümüzde Meşrutiyet Caddesi) ve Venedik sokaklarının (günümüzde Balyoz Sokak) kesiştiği köşede yer almaktadır.

Harita 4.94 Hôtel de France de la Paix (Huber Haritası, 1887 – 1895)

Behzat Üsdiken'e (1999) göre Hôtel de France, 1851 tarihinde Petits Champs'da (günümüzde Tepebaşı ya da Meşrutiyet Caddesi) Madam Proust yönetiminde kurulmuştur. 1857 Tarihinde Charles Sidan tarafından satın alınarak Hôtel de France de la Paix adıyla işletilmeye başlanmıştır. Annuaire Oriental'lerden Hôtel de France de la Paix'in 1888–1894 tarihleri arasında Charles Sidan, 1895 – 1896 tarihleri arasında da Louise Frankl tarafından işletildiği anlaşılmaktadır.

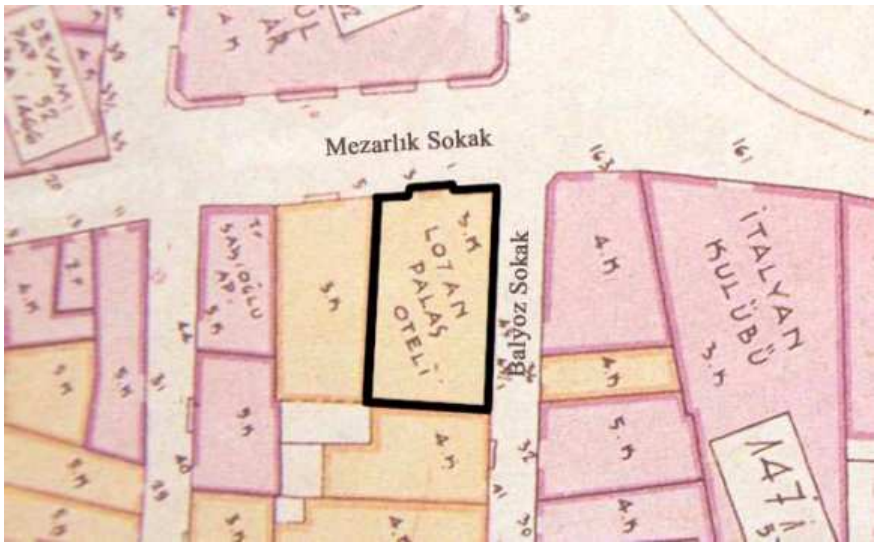
Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda otelin dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numarasından otelin girişinin Mezarlık Sokağı'nın üzerinde olduğu anlaşılmaktadır.

Otelin özgün plan şemasına ve cephe düzenine özgü bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak Behzat Üsdiken (1992c); otelin özelliklerini "*Tabldot'un 18.30'a kadar verildiği otelde, personel hem çok iyi Türkçe biliyor ve hem de gerekli yabancı lisanları konuşabiliyordu. Ayrıca otelin görünümü anlatılmaz güzellikte idi. Banyo müşterilerin istekleri doğrultusunda hazırlanıyordu*" şeklinde anlatmaktadır.

Hôtel de France'ın kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Annuaire Oriental'de otelin adının 1896 tarihinden sonra bulunmaması ve Goad Haritası'nda (1905) yer almaması nedeniyle, Hôtel de France de la Paix'in 1896–1905 tarihleri arasında kapandığı düşünülmektedir.

Suat Nirven haritasında (1948) Hôtel de la Paix'in yerinde, Lozan Palas Oteli'nin olduğu görülmektedir. Lozan Palas Oteli, Avusturya-Macaristan uyruklu Marguerite isimli bir bayan tarafından işletilmektedir. Otelin sanatçılara özgü bir kulübü ve tabldot yemeği vardır (Duhani,1990).

Tekrar otel olarak kullanılmaya başlanan binanın parsel düzeninin değişmemiş olması ve mimarisi nedeniyle, bu tarihte binasının halen mevcut olduğu düşünülmektedir.

Harita 4.95 Hôtel de France'ın Yerindeki Lozan Palas Oteli (Suat Nirven Haritası, 1948)

Hâlihazır Haritası'ndaHôtel de France'ın parsel düzeninin değiştiği ve yerinde, otelin yan ve arka parsellerini de kapsayacak şekilde sekiz katlı bir yapının inşa edildiği görülmektedir.

Harita 4.96 Hôtel de la France'ın Yeri (Hâlihazır Haritası, 2002)

Yerinde tespit çalışmalarından Hôtel de la France'ın binasının günümüze ulaşamadığı ve yerindeki binanın "Yeni Şehir Palas Oteli" adıyla işletildiği saptanmıştır.

Resim 4.50 Yenişehir Palas Oteli (Elif Çelebi, 2007)

Hôtel d'Angleterre – İngiltere Oteli (285 Ada / 59 Parsel) 1854

24 Ağustos 1854 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki haberden, Dört Yol olarak bilinen mevkideki Prusya Elçilik Sarayı* binasının, artık Hôtel d'Angleterre adıyla anıldığı ve otel olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Hôtel d'Angleterre'in bu ikinci binası, Huber Haritası'nda (1887–1895) Tomtom Mahallesi'nde, Büyük Pera Caddesi (günümüzde İstiklal Caddesi) ile Kumbaracı Yokuşu'nun kesiştiği köşede yer almaktadır.

Harita 4.97 Hôtel d'Angleterre (Huber Haritası, 1887 – 1895)

Journal de Constantinople gazetesindeki haberden otelin 1854 tarihinde açıldığı anlaşılmaktadır, ancak daha önce Prusya Elçiliği tarafından kullanılan binasının yapım tarihi bilinmemektedir. 4 Haziran 1863 tarihli Tercüman-ı Ahval gazetesinin haberindeki "Beyoğlu'nda Dört Yol ağzında İngiltere Oteli sahibi Mösyö Missirie" ifadesinden, Hôtel d'Angleterre'in ikinci binasının da aynı kişi tarafından işletildiği anlaşılmaktadır.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Otelin Huber Haritası'ndaki parseli incelendiğinde, düzgün geometrik bir planının olmadığı ve doğu sınırının Kumbaracı Yokuşu'na göre şekillendiği görülmektedir. Kapı numarasından otelin girişinin Büyük Pera Caddesi üzerinde olduğu belirtilmektedir. Otelin plan şemasına ve cephe düzenine özgü bilgiye ulaşılamamıştır ancak döneme özgü gazete ilanlarında ve seyahatnamelerde otelin mimarisi ve konfor düzeyinden kısmen anlaşılmaktadır.

* Prusya Devleti 1713–1867 tarihleri arasında yaşamış ve 1867'de Almanya topraklarına katılmıştır.

24 Ağustos 1854 tarihli Journal de Constantinople gazetesinde Hôtel d'Angleterre'in açılışını bildiren haberde, tamamen kargir olan otelin merkezi konumu, Boğazı ve limanı gören manzarası, konforu, sıcak ve soğuk banyo olanaklarından söz edilmektedir (Akın, 2002).

Otelde kalan konukların seyahatnamelerinde ve üst düzey devlet yöneticileri ile ilgili haberlerden de otel hakkında bilgi edinmek mümkündür. Örneğin 1868 tarihindeki Amerikalı konuk J. Ross Browne, yakın doğu gezisini anlattığı kitabında[*] Hôtel d'Angleterre'nin, İstanbul'un en büyük, en şık, en modern oteli olduğunu belirtmektedir. J. Ross Browne otelin salon, koridor ve merdivenlerinin sürekli hareket halindeki hizmetkârlar, garsonlar, tercümanlar ve komisyoncularla dolu olduğunu da yazmaktadır (Gülersoy,1999).

Otel en parlak dönemini, 1853–1856 tarihlerindeki Kırım Savaşı sırasında yaşamıştır. Savaş sırasında odaları, Rusya'ya karşı Osmanlı Devleti ile ittifak kuran İngiltere ve Fransa tarafından gönderilen generaller, üst düzey subaylar, diplomatlar, casuslar, doktorlar ve gazeteciler doldurmuştur (Gülersoy,1999). Kırım Savaşına katıldığı yıllarda İstanbul'a gelen İngiliz Edward Money[*] (1857) ve Kırım Savaşı sonrası İstanbul'a gelen William N. Senior'ın eserine[**] (1876) göre, İstanbul'daki tek iyi otel Hôtel d'Angleterre'dir.

İngiliz İkraz Komisyonunun Başkanı Mrs. Hornby, Kırım Savaşı sırasında İstanbul'u anlattığı kitabında[***] yollar çok çamurlu olduğu için atlarla yolculuk yaptığını, İngiliz Elçiliği'ndeki balodan çıkıp, Ortaköy'deki evine gitmeden önce kıyafetlerinin kirlenmemesi için, Hôtel d'Angleterre'den oda tutup burada giyindiğini yazmaktadır. Yine Mrs Hornby aynı eserde otel ile ilgili olarak, Bayan Missirie'nin, çiçekleri çok sevdiği için otelin balkon ve pencerelerini çiçeklerle, Noel günleri de merdiven sahanlıklarını portakal-limon saksıları ve fıçılarla süslediğini belirtmektedir (Gülersoy, 1999).

Çelik Gülersoy'a göre (1985) otelin salonunda, otelin "İngiltere" adına ithafen Kraliçe Viktorya ve J. Missirie'in resimleri bulunmaktadır. Yemek salonunda uzun bir masa vardır ve bütün konuklar bu masayı paylaşmaktadırlar. Yemek salonu, yemekler hazır olduğunda Maitre d'Hôtel tarafından "*Mesdames et Messieurs, diner est servi*" şeklinde duyuru yapılarak açılmaktadır. Yemekte sadece bir tek liste vardır ve tabldot usulüdür. Avrupa'daki otellerde de aynı sistem uygulanmaktadır.

---

[*] J. Ross Browne, Yusef or the Journey of the Frangi, Newyork, 1868, s. 120–121.
[*] Edward Money, 1857, Twelve Months with the Bashi-Bazouks, London, s. 59–61.
[**] William N. Senior, 1876, La Turquie Contemporaine, Paris, s.5.
[***] Mrs Hornby, Costantinople during the Crimean War, London, 1863,s.32.

Ancak Avrupa'da dahi birçok yazılı kaynakta övgüyle söz edilen yapıdan, İngiliz Elçiliği'ndeki baloya gitmek üzere otelden ayrılan davetlilerin çizildiği bir resimden başka herhangi bir görsel malzemeye bugüne kadar rastlanamamıştır (Gülersoy, 1999).

Resim 4.51 Hôtel d'Angleterre'de Balodan Ayrılan Davetliler (Gülersoy, 1999)

Hôtel d'Angleterre'i anlatan bir başka seyahatname de, otelde konaklamış olan Bayan Mme. Olympe Audouard[*] isimli Fransız bir yazarın, Paris'te 1867 tarihinde yayınlanan eseridir. Bayan Mme. Olympe Audouard, J. Missirie'nin konuklarına karşı otoriter tutumlar sergilediğini ve bir müşterisiyle yemek masasında gazete okuduğu için tartıştığını anlatmaktadır. Aynı zamanda bu tartışma metninden otelin ücret tarifesinin yüksek olduğu, konukların otele bir gün konaklamak için 25 frank ve ayrıca yemek için ekstra 8 frank ödedikleri anlaşılmaktadır (Gülersoy, 1985).

1860'lı tarihlerde otel hala bölgedeki yerini ve önemini korumaktadır. Üst düzey yöneticiler Pera'da konaklamak için Hôtel d'Angleterre'i tercih etmektedirler. Örneğin 18 Mayıs 1862 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki habere göre İngiliz Kralı'nın temsilcisi Elliot (Gülersoy, 1999) ve Londra Belediye Başkanı, Hôtel d'Angleterre'de konaklamaktadırlar (Salman,2006).

1874 Tarihinde Sunbeam adlı lüks yatı ile Akdeniz ve Ege gezisine çıkan ve yazdığı kitabında[**] İstanbul için "rüyalarımın şehri" ifadesini kullanan İngiliz Lady Brassey, İstanbul'da bulunduğu süre içerisinde Hôtel d'Angleterre'in restoranında yemek yemeyi

[*] Mme. Olympe Audouard,1867, Orient et ses peuplades, Paris,s. 174-177.
[**] Lady Brassey, 1881, Sunshine and Storm in the East, London, s.61.

tercih etmiştir. Ancak 1878 tarihinde İstanbul'a tekrar gelişinde, Hôtel d'Angleterre'i çok bozulmuş olarak nitelendirmiştir.

1877–1878 Tarihleri arasındaki Osmanlı Rus Savaşı, savaşın kaybedilmesi ve savaş nedeniyle Balkanlardan ve Kafkaslardan bir milyonu aşkın insanın Anadolu'ya göç etmesi, yıllardır Osmanlı Devleti'nin Avrupa'ya borçlanması gibi nedenlerle Osmanlı Devleti ekonomik ve toplumsal bunalım yaşamaktadır. Bu bunalım, her sektörde olduğu gibi, seyahat ve otelcilik alanında da etkili olmuştur. J. Missiere, savaşın getirdiği ekonomik sıkıntılar nedeniyle cazibesini kaybetmeye başlayan Hôtel d'Angleterre'i satmaya karar vermiştir. Annuaire Oriental'lerden Hôtel d'Angleterre'in, 1881 tarihinde François Logothetti tarafından satın alındığı anlaşılmaktadır. Böylece Hôtel d'Angleterre, yine Büyük Pera Caddesi üzerindeki Hôtel de Constantinople ve Tepebaşı'ndaki Hôtel Royal ile birlikte, Logothetti Ailesi'nin otel zincirinin bir parçası haline gelmiştir. 31 Mart 1881 tarihinde Journal de Constantinople gazetesinde, otelin yeni sahiplerinin bir reklamı bulunmaktadır (Akın, 2002). Annuaire Oriental'lerde, 1881–1894 tarihleri arasında François Logothetti yönetimindeki otelin birinci sınıf bir işletme olduğu belirtilmektedir.

1883 Yılı Eylül ayında Orient Express'in ilk seferi ile Londra'dan İstanbul'a özel davetliler kafilesinde gelen İngiliz "Times" gazetesi yazarı M. de Blowitz, Hôtel d'Angleterre'e yerleştirilmiştir. M. de Blowitz, odasından izlediği Haliç, Topkapı Sarayı ve Adalar manzarasını kitabında[*] " Bundan güzel bir resmi dünyada başka hiçbir yerde seyretmedim, bundan sonra da hiçbir yerde görmek ve rastlamak istemem. Sabahın süt rengi, gümüş ve sedef rengi sisleri içinden üstlerine çubuk çubuk dökülen altın ışıklarla birer birer aydınlanan ve beliren tekneler, onların arkasında yükselen kubbeler, minareler, perde perde açılan bir opera dekoru gibi, binbir desen, binbir rüya resmi…" sözleriyle anlatmaktadır. Ancak 19. yüzyılın sonunda Hôtel d'Angleterre, müşteriler tarafından eski ve yetersiz bulunmaktadır. Bu tarihlerde bu otelde kalan H. G. Woods[**] adlı İngiliz turistin yazdığı kitapta, Hôtel d'Angleterre'in temiz olduğu ancak odalarda banyo bulunmadığı ve banyoları diğer müşterilerle ortak kullanmanın kolay olmadığı belirtilmektedir (Gülersoy, 1999). Bu kaynaktan 19. yüzyılın sonunda artık otel odalarında banyoların bulunduğu ve bu tip otellerin müşteriler tarafından daha çok tercih edildiği anlaşılmaktadır.

[*] M. de Blowitz, Une Course à Constantinople, Paris, 1884, s.108–109.
[**] H.G.Woods F.R.G.S., Washed by four Seas, London, 1908, s.32.

Hôtel d'Angleterre, banyosuz eski sistem odalarıyla artık tercih edilmemektedir. Otelin, sadece Pierre Loti gibi romantik birkaç müşterisi bulunmaktadır. Pierre Loti'nin günlüğünde*, otele sıkça geldiği ve geldiğinde 36–37 sayılı odalarda kaldığı yazmaktadır (Gülersoy, 1985).

Diğer birinci sınıf otellerle artık rekabet edemeyen Hôtel d'Angleterre'in kapanış tarihi tam olarak bilinmese de, bu konuda önemli ipuçları bulunmaktadır. Örneğin 18 Haziran 1891 tarihli Le Moniteur Oriental gazetesinde, otelin caddeye çok taştığı gerekçesiyle Belediye tarafından yıkılacağı haberi çıkmıştır. Ancak gazete haberlerinde son olarak Hôtel d'Angleterre'in adından, 1 Eylül 1893 tarihli Le Moniteur Oriental'de söz edilmektedir. Bu habere göre Hôtel d'Angleterre, Padişah'ın cülus yani tahta çıkış kutlamalarında cephelerini yeşilliklerle ve fenerlerle süsleyecek binalar arasında bulunmaktadır (Gülersoy, 1999).

Annuaire Oriental'de ise Hôtel d'Angleterre'in adının en son 1894 tarihinde bulunması nedeniyle, otelin bu tarihte kapandığı düşünülmektedir. Zaten hakkında yıkım kararı alınmış olan Hôtel d'Angleterre'in, bu tarihten kısa bir süre sonra binasının da ortadan kaldırıldığı tahmin edilmektedir. Nitekim Çelik Gülersoy'a (1999) göre Hôtel d'Angleterre, 1895 tarihinde yıkılmıştır ve yerine Hôtel Khedivial Palace inşa edilmiştir.

Annuaire Oriental'lerden, Hôtel Khedivial Palace'ın 1896 tarihinde açıldığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle Hôtel d'Angleterre'in binasının 1894–1896 tarihleri arasında yıkıldığı düşünülmektedir. Yine Annuaire Oriental'lere göre Hôtel d'Angleterre'in adı 1898–1900 tarihleri arasında Hôtel Royal ile birlikte anılmaya başlanmıştır. Goad Haritası'ndan da (1905), Hôtel d'Angleterre'in yerinde Hôtel Khedivial Palace'ın bulunduğu ancak parsel düzenin değiştiği ve Hôtel d'Angleterre'in binasının yıkıldığı anlaşılmaktadır.

Yerinde tespit çalışmalarından günümüzde Hôtel d'Angleterre'in yerinde halen Hôtel Khedivial Palace'ın binasının bulunduğu ve bu binanın işhanı olarak kullanıldığı saptanmıştır. Hôtel Khedivial Palace'ın da bu tez çalışması kapsamında yer alması nedeniyle, Hôtel d'Angleterre'in arsasındaki 1896 tarihinden sonraki gelişmeler Hôtel Khedivial Palace'a ait bölümde aktarılacaktır. Ayrıca Annuaire Oriental'lerden 1912 tarihinde Georges Djiras ve N. Paidas yönetiminde Grand Hôtel et d'Angleterre adında bir otelin açıldığı anlaşılmaktadır. Ancak otelin sadece Pera bölgesinde olduğu belirtilmiş, sokak adı verilmemiştir.

* Pierre Loti, Journal Intime, 1887.

Hôtel des Ambassadeurs – Elçilik Oteli (Ada / Parsel No Bilinmiyor) 1855

8 Ocak 1855 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki habere göre Hôtel des Ambassadeurs, Büyük Pera Caddesi'nin üzerinde ve Hollanda Elçiliği'nin karşısında açılacaktır.

Hôtel des ambassadeurs,

Grande rue de Péra, en face du pala is de Hollande.

Le propriétaire de cet établissement a l'honneur d'informer le public que l'ouverture de l'hôtel aura lieu le 15 janvier courant. Cet établissement meublé à neuf se recommande principalement à Messieurs les voyageurs qui y trouveront tout le confortable désirable, une table d'hôte servie à heures fixes, au jour, au mois où à l'année; l'on prendra également des pensionnaires à l'année.

Chambres et appartements pour familles, et le tout, à des prix moderés.

Il y aura aussi des bains et un docteur attaché à l'établissement.

Belge 4.5 Hôtel des Ambassadeurs'un Açılış İlanı (Journal de Constantinople, 8 Ocak 1855)

Ancak Hôtel des Ambassadeurs Huber (1887–1895) ve Goad (1905) haritalarında yer almadığı için, binasının yeri tam olarak tespit edilememiştir. Sadece D'Ostoya haritasında (1858–1860), Hollanda Elçiliği'nin yakın çevresinde yapılaşmanın olduğu görülmektedir.

Harita 4.98 Hollanda Elçiliği ve Yakın Çevresi (D'Ostoya Haritası, 1858–1860)

25 Ocak 1855 tarihli tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki habere göre Hôtel des Ambassadeurs, Pera'lı bir Levanten ailesinden Vouroucha Kardeşler tarafından açılmıştır (Akın, 2002).

Hakkındaki belgelerin yetersiz kalması ve yerinin tam olarak tespit edilememesi nedeniyle, otelin mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. 8 Ocak 1855 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki otelin açılacağının duyurulduğu ilanda Hôtel des Ambassadeurs'un oldukça konforlu olduğu, özel yemek davetlerinin verilebileceği, yıllık pansiyonerler alınabileceği, aile için oda veya kat kiralanabileceği ve otelin bir doktoru olduğu belirtilmektedir. 25 Ocak 1855 tarihli tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki haberde otelin geniş bir binasının olduğundan söz edilmektedir.

25 Ocak 1855 tarihli tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki ilanda ise Hôtel des Ambassadeurs'un görkemli bir akşam yemeğiyle açıldığı haber verilmekte, yemek salonunun lüks görünümü ve en üst kattaki terastan seyredilebilinen İstanbul manzarası övülmektedir.

19 Ocak 1857 tarihli Journal de Constantinople gazetesinde de otelde yapılan bir balo için, yapının girişinden itibaren bütün merdivenlerinin çiçeklerle süslendiği ve salonunun göz kamaştırıcı bir aydınlatma düzeniyle etkileyici bir görünüm kazandığı belirtilmektedir.

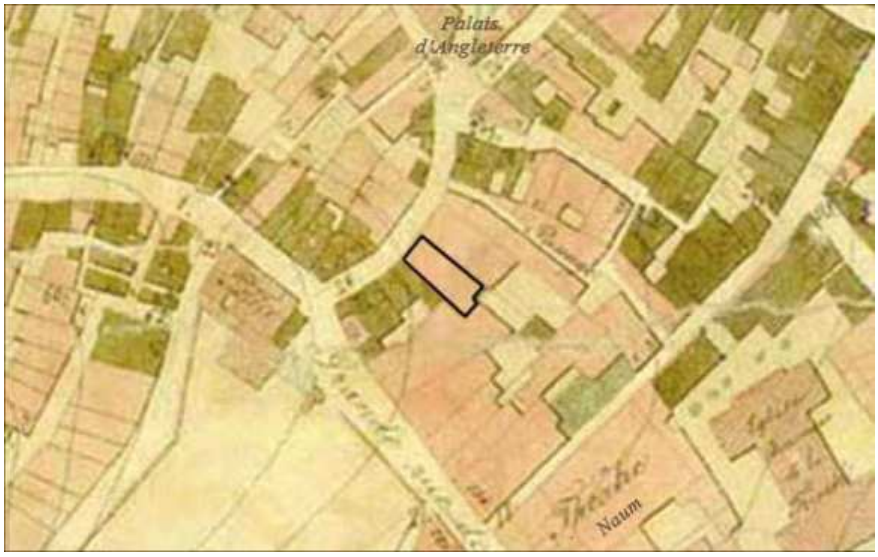
Bütün bu gazete haberlerinden otelin döneminin birinci sınıf işletmelerinden olduğu, lüks yemek salonuna ve iyi dekore edilmiş odaları bulunduğu anlaşılmaktadır.

Hôtel des Ambassadeurs'un kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Huber Haritası'nda (1887–1895) yer almaması nedeniyle, 1887 tarihinden önce kapandığı düşünülmektedir. Diğer taraftan Annuaire Oriental'lerde de otelin adı bulunmamaktadır. Bu nedenle otelin adının, başka bir işletme tarafından kullanılmadığı da anlaşılmaktadır.

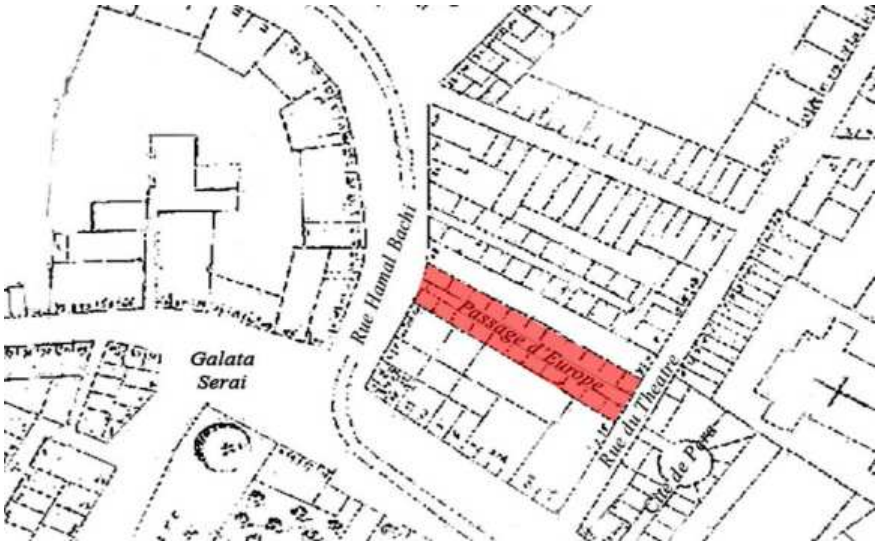
Hôtel des Ambassadeurs'un yeri tam olarak belirlenemediği için binasının akıbeti bilinemediği gibi, günümüzdeki durumu konusunda da bir tespit yapılamamıştır.

Hôtel Restaurant du Palais des Fleurs – Çiçek Sarayı Oteli (331 Ada, 12 Parsel) 1855

Nur Akın'a (2002) göre Hôtel Restaurant du Palais des Fleurs, günümüzdeki Avrupa Pasajı'nın (Aynalı Pasaj) yerinde bulunmaktadır. Avrupa Pasajı'nın, Huber Haritası'nda (1887 – 1895) Hamalbaşı Caddesi (günümüzde Meşrutiyet Caddesi) ile Sahne Sokağı'nın (günümüzde Tiyatro Sokak) arasında olduğu görülmektedir. D'Ostoya haritasında (1858–1860) otellerin adları belirtilmemiştir. Ancak daha sonra bu otelin yerine yapılacak olan Avrupa Pasajı'nın yeri göz önüne alınarak, Hôtel Restaurant du Palais des Fleurs'ün, d'Ostoya haritasındaki işaretli bina olduğu düşünülmektedir.

Harita 4.99 Hôtel Restaurant du Palais des Fleurs (D'Ostoya Haritası, 1858–1860)

Harita 4.100 Avrupa Pasajı (Huber Haritası, 1887–1895)

5 Şubat 1855 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki ilanda Hôtel Restaurant du Palais des Fleurs'ün, görkemli bir balo düzenlenerek açıldığı yazılmaktadır. 12 Ocak 1857 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki ilandan da, otelin yöneticisinin F. Bouin olduğu anlaşılmaktadır.

Hakkındaki belgelerin yetersiz kalması ve otel binasının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Ancak otelin çiçek bahçesi anlamına gelen ve "Jardin des Fleurs"ün olarak bilinen bir bahçenin içinde olduğu bilinmektedir (Üsdiken, 1992c). Jardin des Fleurs, Naum Tiyatrosu'ndan İngiliz Elçiliği'ne kadar uzanan geniş bir araziyi kapsamaktadır (Durudoğan, 1993). Otel de adını bulunduğu bahçeden almaktadır.

Ayrıca Behzat Üsdiken'e (1999) göre Hôtel Restaurant du Palais des Fleurs, maskeli baloları ve alakart olarak verilen Fransız yemekleri ile ünlüdür. Bu nedenle otelin geniş balo ve yemek salonlarının bulunduğu düşünülmektedir. 12 Ocak 1857 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki ilanda yemek listesinin de yayınlandığı görülmektedir.

HOTEL-RESTAURANT
DU
PALAIS DES FLEURS,
TENU PAR
F. BOUIN.

M. F. BOUIN, propriétaire de ce bel établissement, a l'honneur de prévenir le public de cette ville, que, d'après la nouvelle organisation qu'il vient d'adopter, il pourra offrir, à partir du 25 janvier 1857,
Des Déjeûners et des Dîners à des prix très réduits,
COMPOSÉS COMME IL SUIT,

DÉJEUNER 2 FR	DINER 2 FR. 50 CENT.
Pain à discrétion	Pain à discrétion
1/2 Bouteille de vin de France	1/2 Bouteille de vin de France
2 Hors d'œuvres (ou 1 douzaine d'huitres)	Potage
2 Plats au choix	3 Plats au choix
2 Desserts	Desserts

M. F. Bouin croit devoir prévenir sa nombreuse clientelle qu'il aura toujours à la disposition des amateurs, la carte la plus variée et les mets les plus recherchés, ainsi que des cabinets de société et salons au premier.

POUR NOCES ET REPAS DE CORPS.

Chambres Meublées à la nuit et au mois.

M. Bouin prendra aussi toutes les commandes dont on voudra bien l'honorer pour la ville.

N. B. Le Restaurant restera ouvert jusqu'après la fermeture du Théâtre et les jours de Bal, toute la nuit.

Belge 4.6 Hôtel Rest. du Palais des Fleurs İlanı (Journal de Constantinople, 12 Ocak 1857)

4 Haziran 1862 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki ilana göre Hôtel Restaurant du Palais des Fleurs, gazinoya çevrilerek, okuma ve bilardo salonlarıyla yeniden dekore edilmiştir. Bu ilandan otelin 1862 tarihinde kapandığı anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan 5 Haziran 1870 tarihinde Galatasaray ile Taksim arasını etkisi altına alan büyük yangında otelin de içinde bulunduğu Jardin des Fleurs adıyla anılan bölgenin yandığı bilinmektedir (Akın, 2002). Bu nedenle Hôtel Restaurant du Palais des Fleurs'ün binasının da

bu yangında yok olduğu düşünülmektedir. Nitekim Hôtel Restaurant du Palais des Fleurs'ün yerine, 1874 tarihinde Avrupa Pasajı'nın inşa edildiği bilinmektedir (Akın, 2002).

Hâlihazır Haritası'ndaHôtel Restaurant du Palais des Fleurs'ün yerine inşa edilen Avrupa Pasajı'nın, günümüzde de varlığını işleviyle birlikte devam ettirdiği saptanmıştır.

Harita 4.101 Avrupa Pasajı (Hâlihazır Harita, 2002)

Resim 4.52 Avrupa Pasajı (Elif Çelebi, 2007)

Hôtel Restaurant des Colonies – Kolonilerin Oteli (Ada / Parsel No Bilinmiyor) 1856

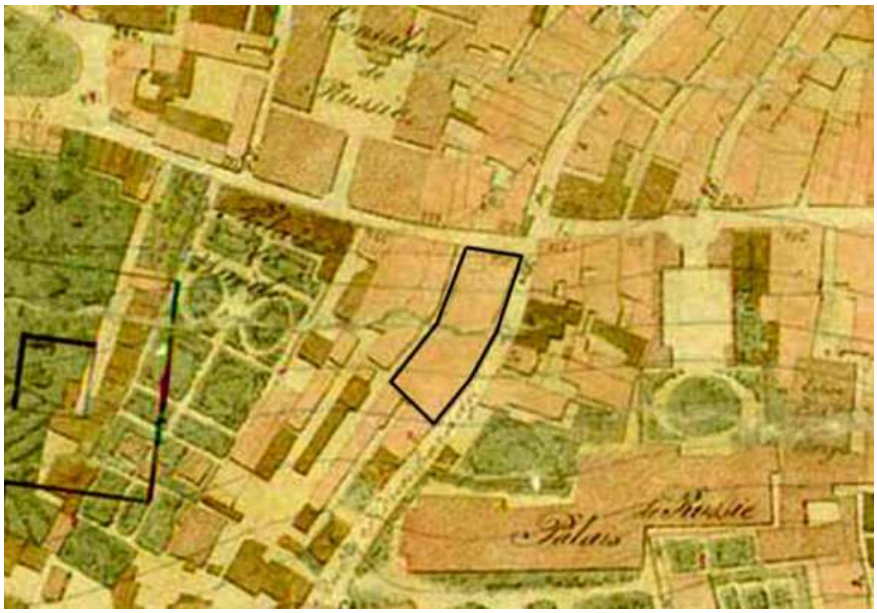
27 Nisan 1857 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki ilana göre Hôtel Restaurant des Colonies, Büyük Pera Caddesi (günümüzde İstiklal Caddesi) üzerinde ve Dört Yol Mevkisi'nde yer almaktadır. 4 Eylül 1860 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki ilanda otelin yeri biraz daha açık bir şekilde tarif edilerek, söz konusu mevkide Hôtel d'Angleterre'in karşısında olduğu belirtilmektedir.

ENCHÈRES PUBLIQUES
VOLONTAIRES.

Le public est prévenu que lundi 27 courant et les jours suivants, on vendra depuis 9 heures du matin, aux quatre rues de Péra, les meubles et autres objets appartenant à l'Hôtel des Colonies.

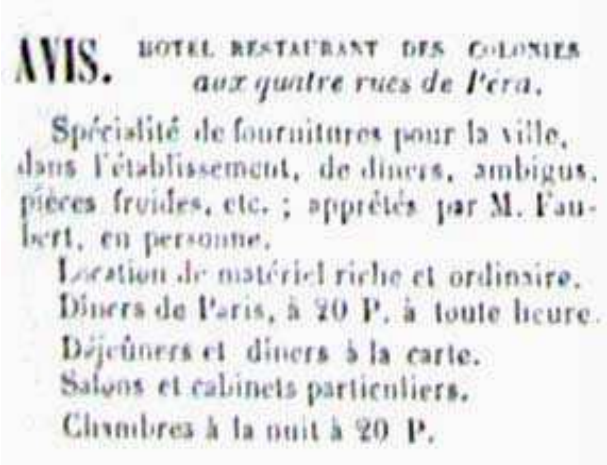
Belge 4.7 Hôtel Rest. des Colonies'nin İlanı (Journal de Constantinople, 27 Nisan 1857)

Ancak Hôtel Restaurant des Colonies, Huber (1887–1895) ve Goad (1905) haritalarında yer almadığı için, binasının yeri tam olarak tespit edilmemiştir. Sadece d'Ostoya haritasında (1858–1860), Hôtel d'Angleterre'in yakın çevresinde yapılaşmanın olduğu görülmektedir.

Harita 4.102 Hôtel d'Angleterre ve Yakın Çevresi (D'Ostoya Haritası, 1858–1860)

26 Şubat 1856 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki ilandan Hôtel Restaurant des Colonies'nin açıldığı anlaşılmaktadır. 12 Ocak 1860 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki ilanda da, otelin yöneticisinin M. Faubert olduğu belirtilmektedir.

AVIS. HOTEL RESTAURANT DES COLONIES
aux quatre rues de Péra.

Spécialité de fournitures pour la ville, dans l'établissement, de dîners, ambigus, pièces froides, etc. ; apprêtés par M. Faubert, en personne.

Location de matériel riche et ordinaire.

Dîners de Paris, à 20 P. à toute heure.

Déjeûners et dîners à la carte.

Salons et cabinets particuliers.

Chambres à la nuit à 20 P.

Belge 4.8 Hôtel Rest. des Colonies'nin İlanı (Journal de Constantinople, 12 Ocak 1860)

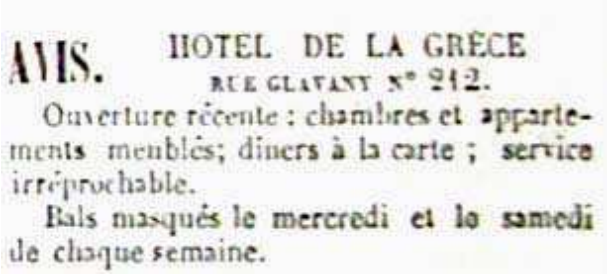
Hakkındaki belgelerin yetersiz kalması ve yerinin tam olarak tespit edilememesi nedeniyle, otelin mimarisi ile bilgi bulunamamıştır. Sadece 12 Ocak 1860 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki ilanda otelin özel odalarının ve salonlarının bulunduğu, mobilyalarının özel olarak seçildiği, akşam yemeklerinin Paris mutfağı tarzında ve alakart sistemde olduğu belirtilmektedir.

27 Nisan 1857 tarihli Journal de Constantinople gazetesinde eşyalarının satışa çıkarıldığı ilanından, otelin kısa bir süre sonra kapandığı anlaşılmaktadır. 4 Eylül 1860 tarihinde ise, aynı isimle tekrar hizmet vermeye başlamıştır (Akın,2002). Ancak bu ikinci açılıştan sonra otelin ömrünün ne kadar sürdüğü bilinmemektedir. Huber Haritası'nda bulunmaması nedeniyle 1887 tarihinden önce Hôtel Restaurant des Colonies'nin kapandığı düşünülmektedir.

Hôtel Restaurant des Colonies'nin yeri tam olarak belirlenemediği için binasının akıbeti bilinemediği gibi, günümüzdeki durumu konusunda da bir tespit yapılamamıştır.

Hôtel de la Grèce – Yunanistan Oteli (Ada / Parsel No Bilinmiyor) 1860

12 Ocak 1860 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki habere göre Hôtel de la Grèce, Glavany Sokağı'nda (günümüzde Kallavi Sokak) yer almaktadır.

AVIS. HOTEL DE LA GRÈCE
RUE GLAVANY N° 212.

Ouverture récente : chambres et appartements meublés; dîners à la carte ; service irréprochable.

Bals masqués le mercredi et le samedi de chaque semaine.

Belge 4.9 Hôtel de la Grèce'in İlanı (Journal de Constantinople, 12 Ocak 1860)

1881 Tarihli Annuaire Oriental'de ise Hôtel de la Grèce, Mezarlık Sokağı'nda bulunmaktadır. Bu nedenle otelin ya Mezarlık ve Kallavi sokaklarının kesiştikleri bir köşede yer aldığı ya da 1881 tarihinde otelin taşındığı düşünülmektedir. Ancak sadece sokak adlarının yetersiz kalması ve Hôtel de la Grèce'in Huber ve Goad haritalarında bulunmaması nedeniyle, yeri tam olarak belirlenememiştir. Ancak d'Ostoya haritasında (1858–1860) Glavany Sokağı'nda yapılaşmanın olduğu görülmektedir.

Harita 4.103 Kallavi ve Mezarlık Sokakları (D'Ostoya Haritası, 1858–1860)

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak 12 Ocak 1860 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki ilanından bu tarihte hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Aynı ilanda otelin işletmecisi adının belirtilmediği dikkat çekmektedir. Behzat Üsdiken'e (1992c) göre otelin işletmecisi bir Rum'dur. Otelin adının "Yunanistan Oteli" anlamına gelmesi bu olasılığı güçlendirmektedir. 1881 Tarihli Annuaire Oriental'de ise otelin işletmecisinin Athan Vacolas olduğu belirtilmektedir.

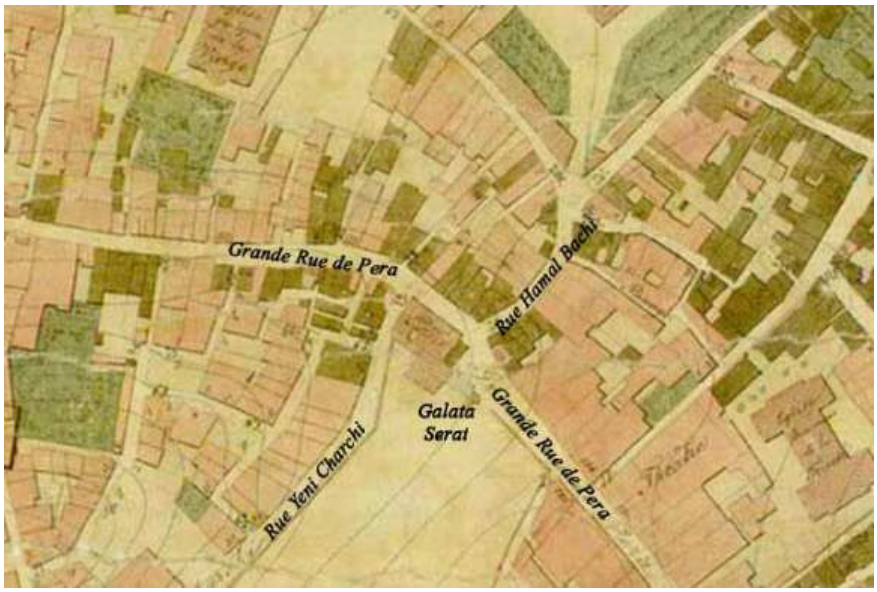
Hakkındaki belgelerin yetersiz kalması ve yerinin tam olarak tespit edilememesi nedeniyle, otelin mimarisi ile ilgili bilgi bulunamamıştır. Sadece 12 Ocak 1860 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki ilanda otelin kiralık möbleli oda ve katlarının bulunduğu, alakart akşam yemekleri ve düzenli servisi olduğu belirtilmekte, ayrıca her hafta çarşamba ve cumartesi günleri maskeli balolar düzenlediği duyurulmaktadır (Akın, 2002). Bu ilandan dolayı otelin dönemin lüks otellerinden birisi olduğu ve özel donanımlı odalarının yanı sıra geniş yemek ve balo salonlarının bulunduğu düşünülmektedir.

Otelin kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak otelin sadece 1881 tarihli Annuaire Oriental'de bulunduğu dikkat çekmektedir. Otelin Huber (1887–1895) ve Goad (1905) haritalarında da yer almaması nedeniyle, 1881 tarihinden kısa bir süre sonra kapandığı tahmin edilmektedir.

Hôtel de la Grèce'in yeri tam olarak belirlenemediği için binasının akıbeti bilinemediği gibi, günümüzdeki durumu konusunda da bir tespit yapılamamıştır.

Hôtel de Paris – Paris Oteli (Ada / Parsel No Bilinmiyor) 1862

Nur Akın'a (2002) göre Hôtel de Paris, Galatasaray'da Yeni Çarşı Sokak üzerinde yer almaktadır. Ancak otelin adresi ile ilgili daha ayrıntılı bir bilgiye ulaşılamaması nedeniyle, yeri tam olarak tespit edilememiştir.

Harita 4.104 Galatasaray Mevki ve Yeni Çarşı Sokak (D'Ostoya Haritası, 1858–1860)

Hôtel de Paris'in açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak 8 Şubat 1862 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki ilanından, otelin bu tarihte hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır. Yine aynı ilanda otelin işletmecisinin M. Bouin olduğu görülmektedir.

Hakkındaki belgelerin yetersiz kalması ve yerinin tam olarak tespit edilememesi nedeniyle, otelin mimarisi ile ilgili fazla bir bilgi bulunamamıştır. Sadece dönemin gazetelerinden kısmen fikir sahibi olmak mümkündür. Örneğin 10 Mart 1862 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki haberde, otelin altın yaldızlı salonunun tasarımının Léon Parvillée, uygulamasının Mimar Bossy, bezemelerdeki motiflerin boyanmasının M. Laroche, yontu işlerinin M. Biot ve M. Théophile, dekorasyondaki diğer boya işlerinin de M. Vincent tarafından yapıldığı belirtilmektedir (Akın,2002). Otelin tasarım ve dekorasyonunun özel mimar ve tasarımcılar tarafından yapılması nedeniyle, lüks ve büyük bir işletme olduğu düşünülmektedir. Diğer taraftan gazetelerde otelde düzenlenen baloların ilanları bulunmaktadır. Örneğin 8 Şubat 1862 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki habere göre, otelde M. Bouin tarafından 200 kişilik bir balo yapılmıştır. Bir başka örnek 10 Mart 1862 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki haberde, otelde mart ayı boyunca çok

sayıda balo tertiplendiği ilan edilmektedir. Bu balo haberlerinden otelin kalabalık kitleleri kabul edebilen büyük salonlarının olduğu anlaşılmaktadır.

Behzat Üsdiken'e (1992c) göre Hôtel de Paris, 1864 tarihinden itibaren "Hôtel et Restaurant de Paris" olarak anılmaya başlanmıştır. 17 Temmuz 1873 tarihli La Turquie gazetesindeki ilanda, işletmesine altı ay ara verilen otelin yeniden açılış haberi duyurulmaktadır. Aynı ilanda, otelinin salonlarının oldukça zarif ve konforlu olduğu ve mutfak şefinin İstanbul çapında ünlü birisi olduğu haber verilmektedir (Akın, 2002). Behzat Üsdiken'e (1992c) göre 1875 tarihinde tekrar satışa çıkarılan otel, "Tessier" adlı bir Levanten tarafından alınmıştır. Daha sonra Charles Sidan tarafından satın alınan otel, "Hôtel de la Paix" adıyla işletilmiştir.

Hôtel de Paris'in kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Charles Sidan yönetimindeki ve Yeni Çarşı Sokağı'ndaki Hôtel de la Paix'in sadece 1881 tarihli Annuaire Oriental'de bulunması nedeniyle, 1882 tarihinde kapandığı anlaşılmaktadır. Annuaire Oriental'de Yeni Çarşı Sokağı'nda başka bir otelin bulunmaması nedeniyle, Hôtel de Paris'in binasının 1882 tarihinden sonra otel olarak kullanılmadığı düşünülmektedir. Nitekim Huber Haritası'nda da (1887–1895), Yeni Çarşı Sokağı'nda otel bulunmadığı görülmektedir. Hôtel de Paris adının ise 1894 ve 1895 tarihli Annuaire Oriental'lerden, Tepebaşı'nda ve Auguste Roman tarafından yönetilen bir işletmeye satıldığı anlaşılmaktadır.

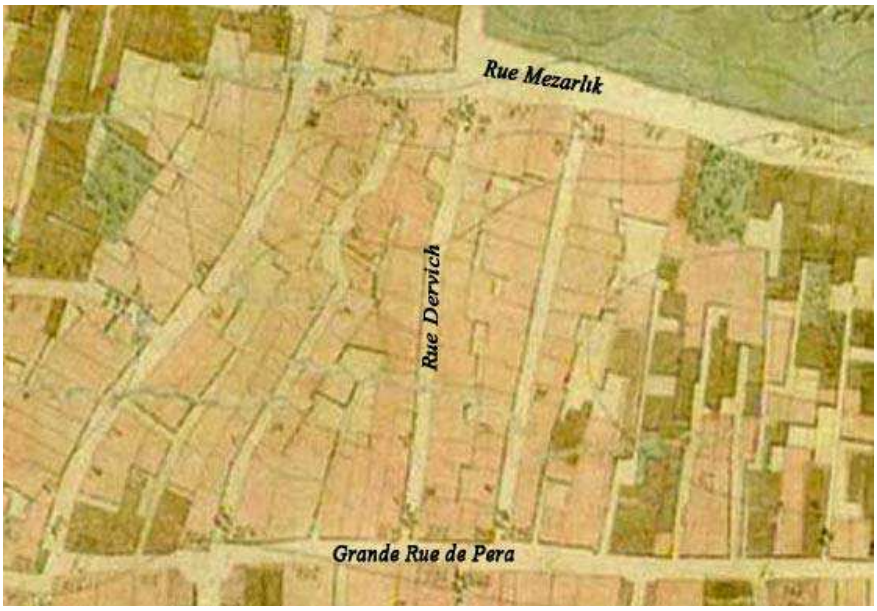
Hôtel de Paris'in yeri tam olarak belirlenemediği için binasının akıbeti bilinemediği gibi, günümüzdeki durumu konusunda da bir tespit yapılamamıştır.

Belge 4.10 Hôtel de la Paix'in İlanı (Cervati, 1881)

Hôtel de Vienne – Vienne* Oteli (Ada / Parsel No Bilinmiyor) 1864

31 Mayıs 1864 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki habere göre Hôtel de Vienne, Derviş Sokağı'nın (günümüzde Piremeci Sokak) köşesinde yer almaktadır (Akın, 2002). Ancak otelin adresi ile ilgili daha ayrıntılı bir bilgiye ulaşılamaması nedeniyle, yeri tam olarak tespit edilememiştir.

Harita 4.105 Derviş Sokak ve Yakın Çevresi (D'Ostoya Haritası, 1858–1860)

Hôtel de Vienne'nin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak 31 Mayıs 1864 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki ilanından, otelin bu tarihte hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır. Behzat Üsdiken'e (1992c) göre, otel Rudolph Syz tarafından yönetilmektedir.

Hakkındaki belgelerin yetersiz kalması ve yerinin tam olarak tespit edilememesi nedeniyle, otelin mimarisi ile ilgili bilgi bulunamamıştır.

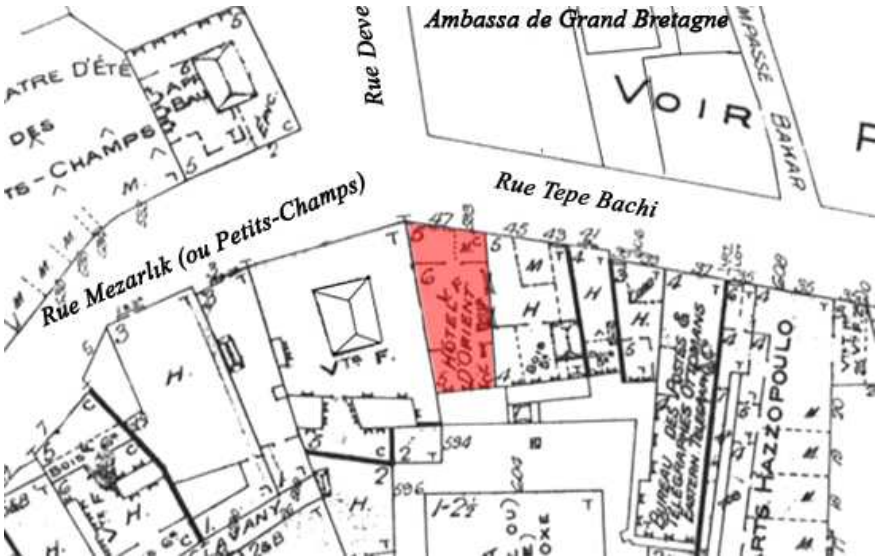
Hôtel de Vienne'nin kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Behzat Üsdiken'e (1992) göre 1867 tarihinde Rudolph Syz tarafından satılığa çıkarılmıştır. 1888 Tarihli Annuaire Oriental'de otelin Kittrey tarafından yönetildiği belirtilmektedir. Hôtel de Vienne'nin 1888 tarihinden sonra Annuaire Oriental'de bulunmaması ve Huber Haritası'nda (1887-1895) yer almaması nedeniyle, otelin 1888 tarihinden kısa bir süre sonra kapandığı düşünülmektedir.

Otelin yeri tam olarak belirlenemediği için binasının akıbeti bilinemediği gibi, günümüzdeki durumu konusunda da bir tespit yapılamamıştır.

* Vienne, Fransa'da bir kentin adıdır.

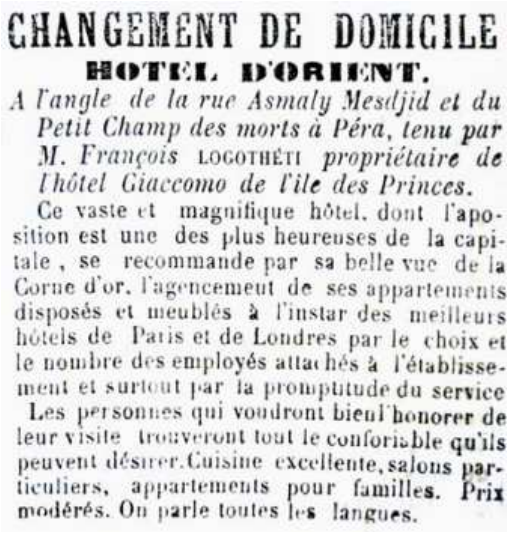
Hôtel d'Orient – Doğu Oteli (315 Ada, 19 Parsel) 1864

Hôtel d'Orient, Goad Haritası'nda (1905) Petit Champs des Morts bölgesinde (günümüzde Asmalı Mescit Mahallesi) ve Tepebaşı Caddesi'nin (günümüzde Meşrutiyet Caddesi) üzerinde yer almaktadır.

Harita 4.106 Hôtel d'Orient (Goad Haritası, 1905)

11 Ocak 1864 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki habere göre Hôtel d'Orient, Pera Caddesi'ndeki Naum Tiyatrosu'nun karşısındaki yerinden Tepebaşı bölgesindeki yeni binasına taşınmıştır. Bu haberden Hôtel d'Orient'nın Tepebaşı'ndaki binasının 1864 tarihinde açıldığı anlaşılmaktadır. Yine aynı haberden otelin M. François Logothéti tarafından işletildiği de belirtilmektedir.

CHANGEMENT DE DOMICILE

HOTEL D'ORIENT.

A l'angle de la rue Asmaly Mesdjid et du Petit Champ des morts à Péra, tenu par M. François LOGOTHÉTI *propriétaire de l'hôtel Giaccomo de l'île des Princes.*

Ce vaste et magnifique hôtel, dont l'apposition est une des plus heureuses de la capitale, se recommande par sa belle vue de la Corne d'or, l'agencement de ses appartements disposés et meublés à l'instar des meilleurs hôtels de Paris et de Londres par le choix et le nombre des employés attachés à l'établissement et surtout par la promptitude du service. Les personnes qui voudront bien l'honorer de leur visite trouveront tout le confortable qu'ils peuvent désirer. Cuisine excellente, salons particuliers, appartements pour familles. Prix modérés. On parle toutes les langues.

Resim 4.11 Hôtel d'Orient (Journal de Constantinople, 1864)

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda otelin dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numarasından otelin girişinin Tepebaşı Caddesi üzerinde olduğu anlaşılmaktadır.

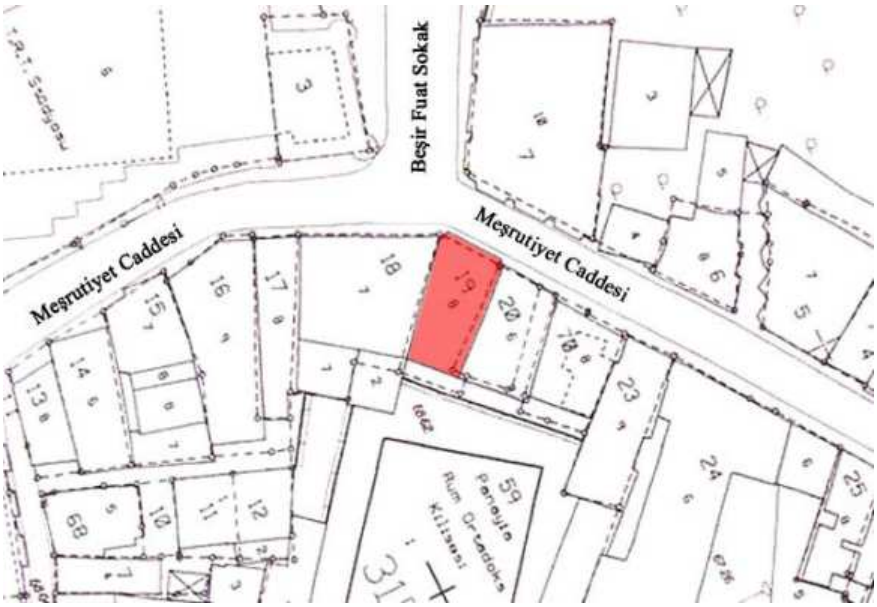
Hôtel d'Orient'nın plan şemasına ve cephe düzenine özgü bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak Goad Haritası'nda otelin giriş cephesinde bir mağazasının, arka cephesinde küçük bir bahçesinin olduğu belirtilmektedir. Yine aynı haritada otelin binasının taş ya da tuğla malzeme ile kargir sistemde inşa edildiği gösterilmektedir.

Hôtel d'Orient'nın kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak 1 Eylül 1870 tarihli La Turquie gazetesindeki habere göre Hôtel d'Orient, Pera yangınında İngiliz Elçiliği'nin çalışamaz hale gelmesi üzerine, tüm kış sezonu için İngiliz Elçisi Henry Elliot'a mobilyaları ile birlikte iki bin sterline kiralanmıştır. Bu haberden, Hôtel d'Orient'nın 1870 tarihinden itibaren bir müddet otel olarak işletilmediği anlaşılmaktadır.

Huber Haritası'nda (1887–1895), Hôtel d'Orient'nın binasında adının belirtilmemesi nedeniyle, 1895 tarihinde dahi otel olarak kullanılmadığı düşünülmektedir. Goad Haritası'nda (1905) adının yer almasından dolayı, Hôtel d'Orient'nın 20. yüzyılın başında tekrar açıldığı tahmin edilmektedir.

Ancak otelin ne kadar süre kullanıldığı ve tamamen işletmeye kapatıldığı tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Annuaire Oriental'lerde Hôtel d'Orient'nın adının en son 1914 tarihinde bulunması nedeniyle, otelin Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasından olumsuz etkilendiği ve bu tarihte kapatıldığı düşünülmektedir. Yine Annuaire Oriental'lerden Hôtel d'Orient'nın Léonidas Pandilous tarafından işletildiği ve bu kişinin aynı zamanda Hamalbaşı Caddesi'ndeki aynı adla anılan otelin de yöneticisi olduğu anlaşılmaktadır.

Hâlihazır Haritası'nda otelin bina ve parsel sınırlarının korunduğu ve yerinde sekiz katlı bir binanın olduğu görülmektedir.

Harita 4.107 Hôtel d'Orient'nın Yeri (Hâlihazır Harita, 2002)

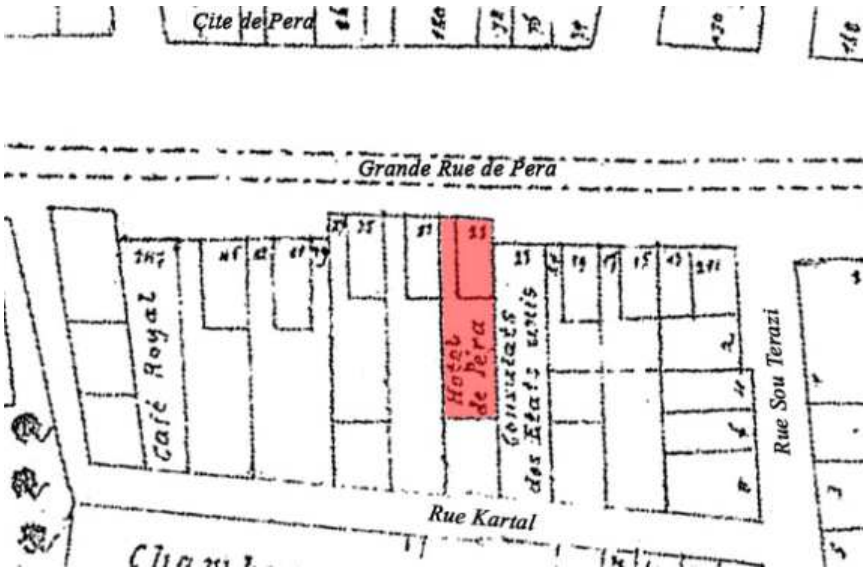
Yerinde tespit çalışmalarında Hôtel d'Orient'nın binasının günümüze ulaşamadığı ve yerine "Hotel Pera Hill" adıyla işletilen yeni bir yapının inşa edildiği saptanmıştır.

Resim 4.53 Hôtel d'Orient'nın Yerindeki Yeni Bina (Elif ÇELEBİ, 2008)

Hôtel de Péra – Pera Oteli (486 Ada, 4 Parsel) 1865

Hôtel de Péra, Huber Haritası'nda (1887–1895) Kuloğlu Mahallesi'nde ve Büyük Pera Caddesi (günümüzde İstiklal Caddesi) üzerinde yer almaktadır. 12 Mayıs 1865 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki habere göre Hôtel de Péra, Pera Caddesi üzerindeki Naum Tiyatrosu'nun* karşısına taşınmıştır ve Yanni Dimitri tarafından işletilmektedir (Akın,2002). Bu haberden Hôtel de Péra'nın konumunun yanında, 1865 tarihinde açıldığı da anlaşılmaktadır.

Harita 4.108 Hôtel de Péra (Huber Haritası, 1887–1895)

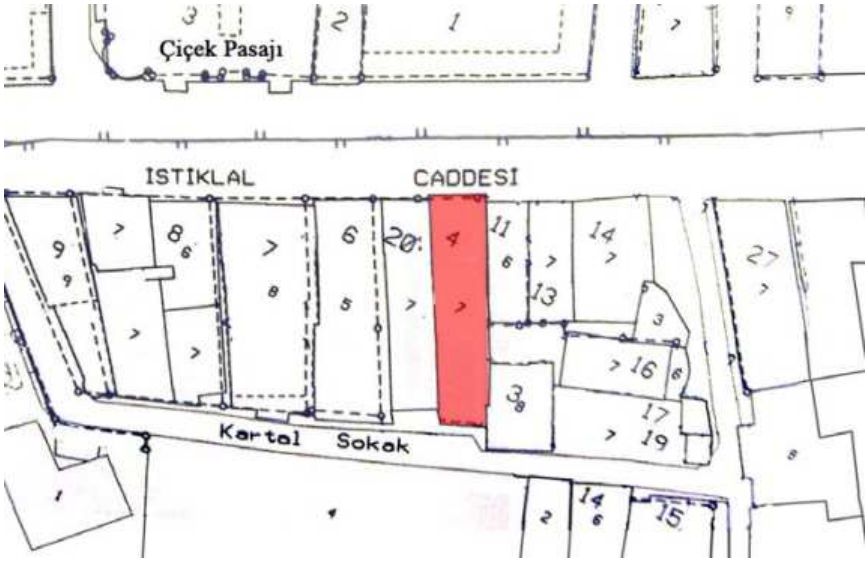
Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda otelin dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numarasından otelin girişinin Büyük Pera Caddesi üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Hôtel de Péra'nın plan şemasına ve cephe düzenine özgü bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak Huber Haritası'nda, otelin giriş cephesinin Büyük Pera Caddesi üzerine taştığı ve arka cephesinde küçük bir bahçesinin bulunduğu görülmektedir. Ayrıca Annuaire Orientaller'de Hôtel de Péra'nın üçüncü sınıf bir işletme olduğu belirtilmektedir.

Hôtel de Péra'nın kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak 22 Ağustos 1892 tarihli Le Moniteur Oriental gazetesindeki habere göre, otel Rum asıllı D. Tchangopoulo tarafından satın alınmış ve elden geçirilerek yeniden açılmıştır (Akın, 2002). Annuaire Orientaller'de ise otelin adının en son 1896 tarihinde yer aldığı görülmektedir. Bu nedenle

* Huber Haritası'nda (1887–1895) Naum Tiyatrosu'nun yerinde, günümüzde Çiçek Pasajı olarak bilinen Cité de Péra'nın bulunduğu görülmektedir.

Hôtel de Péra'nın, 1896 tarihinden sonra kapandığı düşünülmektedir. Nitekim Goad Haritası'nda (1905), Hôtel de Péra'nın yerinde bir apartmanın bulunduğu ve binasının artık caddeye taşmadığı gözlemlenmektedir. Bu taşmanın olmaması, otelin binasının 1905 tarihinden önce yıkıldığını düşündürmektedir.

Hâlihazır Haritası'nda, Hôtel de Péra'nın yerinde yedi katlı bir binanın olduğu görülmektedir. Yerinde tespit çalışmalarından, otelin yerindeki binanın betonarme sistemde inşa edilmiş yeni bir yapı olduğu ve ticaret amacıyla kullanıldığı saptanmıştır.

Harita 4.109 Hôtel de Péra'nın Yerindeki Yapı (Hâlihazır Haritası, 2002)

Resim 4.54 Hôtel de Péra'nın Yerindeki Yapı (Elif ÇELEBİ, 2008)

Grand Hôtel Restaurant de Luxembourg - Luxembourg Oteli (346 Ada) ?-1870

Grand Hôtel Restaurant de Luxembourg, Huber Haritası'nda (1887–1895) Asmalı Mescit Mahallesi'nde ve Büyük Pera Caddesi (günümüzde İstiklal Caddesi) üzerinde yer almaktadır. Ayrıca 1902 tarihli Annuaire Orientalde otelin, Cercle d'Orient ile Odéon Tiyatrosu'nun yakınında olduğu belirtilmektedir.

Harita 4.110 Grand Hôtel Restaurant de Luxembourg (Huber Haritası, 1887–1895)

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak 8 Haziran 1870 tarihli La Turquie gazetesindeki habere göre Grand Hôtel Restaurant de Luxembourg, üç gün önce Galatasaray ile Taksim arasında çıkan büyük yangında tamamen yanmıştır. Bu haberden otelin 1870 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan 20 Eylül 1872 tarihli La Turquie gazetesinde Grand Hôtel Restaurant de Luxembourg'un, Bossy ve Brun tarafından yeniden inşa edildiği ve iki gün sonra tekrar açılacağı duyurulmaktadır (Akın, 2002).

Hakkındaki belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda Grand Hôtel Restaurant de Luxembourg'un dikdörtgen planlı ve tek cepheli geniş bir yapı olduğu görülmektedir. Kapı numarasından girişinin Büyük Pera Caddesi üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca otelin bir bölümünde "Societe Wagons" yazısı dikkat çekmektedir.

Otelin plan şemasına özgü bir bilgiye rastlanamamıştır. Ancak 1895 Tarihli Annuaire Oriental'deki Grand Hôtel Restaurant de Luxembourg'un reklamında binasının resmedildiği

görülmektedir. Bu reklamdaki resme göre Grand Hôtel Restaurant de Luxembourg, giriş katı ile birlikte toplam dört katlı bir yapıdır. Genel görünümüyle tamamen Avrupa mimarisi özelliklerini taşımaktadır. Simetrik bir düzene sahip olan cephesi üç ayrı kütleden meydana gelmektedir. Otelin birbirinin aynısı olan iki ayrı girişi bulunmaktadır. Otelin büyük bir kitlesinin olması ve 1870 yangını sonrasında inşa edilmiş olması nedeniyle, kargir bir yapı olduğu düşünülmektedir.

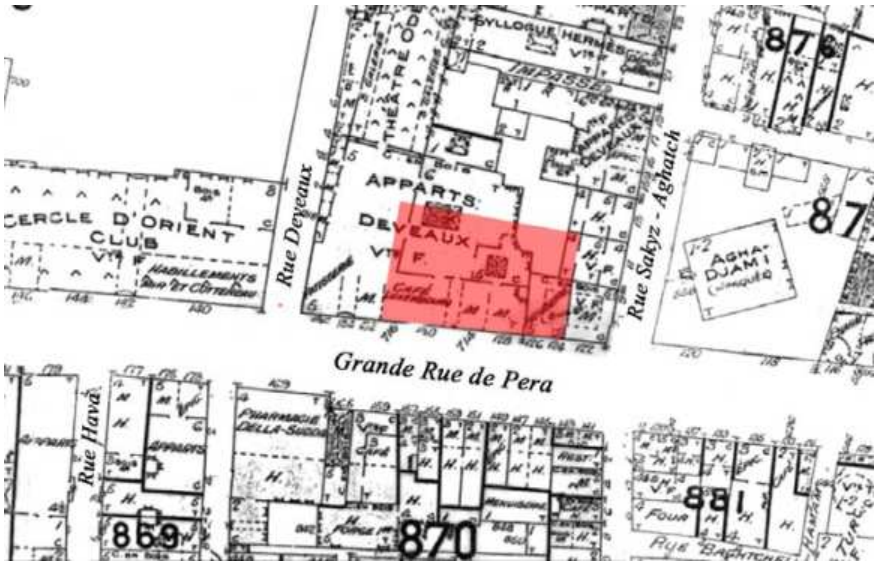
1881 Tarihli Annuaire Oriental'deki Grand Hôtel Restaurant de Luxembourg'un başka bir reklamında otelin aileler için özel odalarının, hidroterapi banyolarının, partiler ve ziyafetler için özel bir yemek salonunun, büyük bir bilardo salonunun ve bahçesinin olduğu ve mutfağının Fransız tarzında servis yaptığı belirtilmektedir. Bunların yanında birinci sınıf bir işletme olan otelde bütün yabancı gazetelerin bulunduğu ve otelde bütün dillerin konuşulabildiği de ifade edilmektedir. Ayrıca otelin bitişiğinde bir hamamın olduğu da haber verilmektedir.

Belge 4.11 Grand Hôtel Restaurant de Luxembourg'un İlanı (Cervati, 1895)

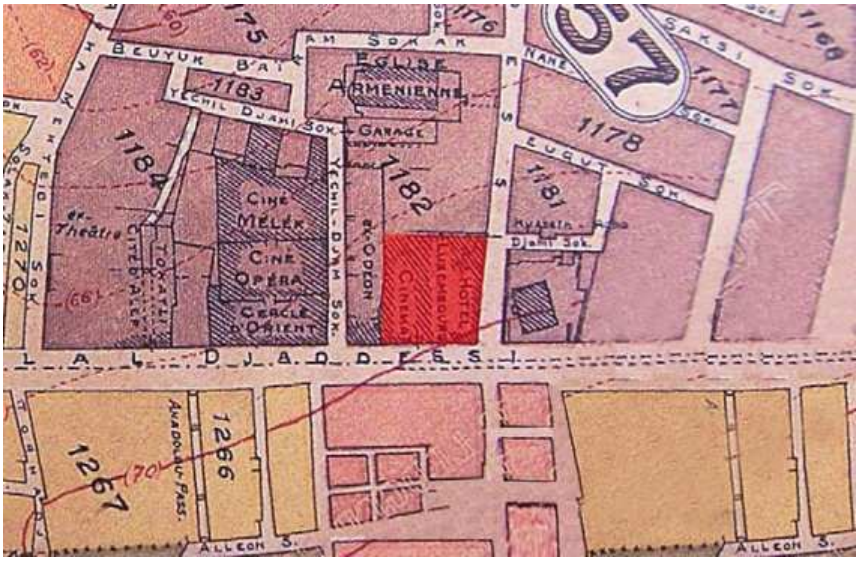
Grand Hôtel Restaurant de Luxembourg'un kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Annuaire Orientallerden otelin sık sık el değiştirdiği anlaşılmaktadır. Otel 1881 Tarihinde Victor Bossy, 1883'de Belon Flamand (Flament), 1902'de Edouard Illich tarafından yönetilmektedir. Ancak Goad Haritası'nda (1905) Grand Hôtel Restaurant de Luxembourg'un artık bulunmadığı ve parsel düzeninin de değiştiği görülmektedir. Otelin yerinde Deveaux Apartmanının olduğu, bu apartmanın altında bir pastane, mağazaların yanı sıra "Cafe Luxembourg" işletmesinin bulunduğu dikkat çekmektedir. Bu nedenle Grand Hôtel

Restaurant de Luxembourg'un 1902–1905 tarihleri arasında kapandığı, binasının yıkıldığı ve parsel düzeninin de değiştiği anlaşılmaktadır.

Harita 4.111 Grand Hôtel Restaurant de Luxembourg'un Yeri (Goad Haritası, 1905)

1912 – 1914 Tarihli Annuaire Orientallerde ise Grand Hôtel Restaurant de Luxembourg'un adının Hava Sokağı'ndaki başka bir işletmeye verildiği ve bu işletmenin Ath. A. Halas tarafından yönetildiği belirtilmektedir. Ayrıca Pervititch Haritası'nda (1930) aynı yapı adasında yeni bir bina inşa edildiği ve bu binanın Hôtel Luxembourg adıyla işletildiği görülmektedir.

Harita 4.112 Grand Hôtel Restaurant de Luxembourg'un Yeri (Pervititch Haritası, 1930)

Hâlihazır Haritası'nda(2002), Grand Hôtel Restaurant de Luxembourg'un parsel düzeninin değiştiği ve yerinde sekiz katlı geniş bir yapının bulunduğu görülmektedir. Yeni binanın ticaret amacıyla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Harita 4.113 Grand Hôtel Restaurant de Luxembourg'un Yeri (Hâlihazır Harita, 2002)

Resim 4.55 Grand Hôtel Restaurant de Luxembourg'un Yerindeki Bina (Elif ÇELEBİ, 2009)

Hôtel St. Petersbourg - St. Petersbourg Oteli (Ada / Parsel No Bilinmiyor) ? - 1870

Behzat Üsdiken'e (1992c) göre Hôtel St. Petersbourg, Büyük Pera Caddesi (günümüzde İstiklal Caddesi) üzerinde yer almaktadır. Ancak otelin adresi ile ilgili daha ayrıntılı bir bilgiye ulaşılamaması nedeniyle, yeri tam olarak tespit edilememiştir.

Hôtel St. Petersbourg'un açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Behzat Üsdiken'e (1992c) göre otel, 1870 tarihinden önce açılmıştır ve Yani Dimitri tarafından işletilmektedir.

Hakkındaki belgelerin yetersiz kalması ve yerinin tam olarak tespit edilememesi nedeniyle, otelin mimarisi ile ilgili bilgi bulunamamıştır.

Behzat Üsdiken'e (1992c) göre Hôtel St. Petersbourg, 5 Haziran 1870 yangınından sonra kapanmıştır. Bu nedenle Hôtel St. Petersbourg'un yangının etkili olduğu Galatasaray-Taksim ekseni üzerinde olduğu ve yangında yıkıldığı düşünülmektedir. Nitekim otel, Huber (1887-1895) haritasında yer almamaktadır.

Otelin yeri tam olarak belirlenemediği için, günümüzdeki parsel durumu ve yapı düzeni konusunda bir tespit yapılamamıştır.

Harita 4.114 Galatasaray – Taksim Ekseni (D'Ostoya Haritası, 1858–1860)

Hôtel de Constantinople – İstanbul Oteli (315 Ada, 58 Parsel) 1872

11 Mart 1883 tarihli La Turquie gazetesindeki habere göre Hôtel de Constantinople, Venedik Sokağı (günümüzde Balyoz Sokak) üzerinde yer almaktadır.

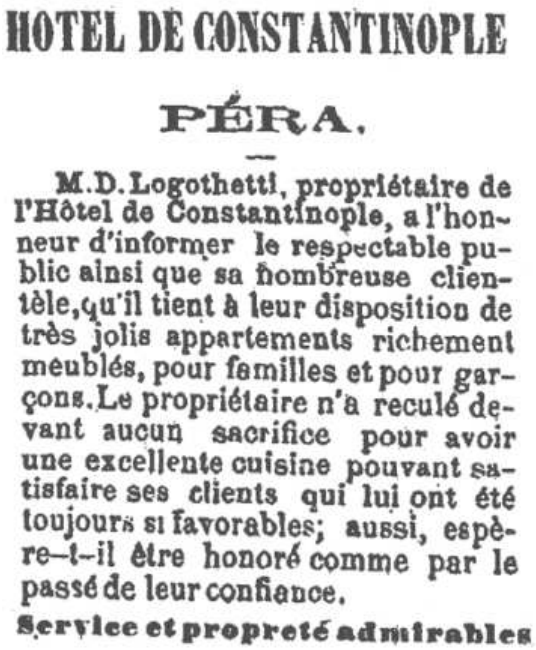
Aynı ilanda bu tarihten itibaren Hôtel de Constantinople'ün binasında, artık Hôtel la Grande Bretagné'nın hizmet vermeye başladığı da belirtilmektedir. Bu nedenle Huber Haritası'nda görülen Hôtel la Grande Bretagné'nin binası, aynı zamanda Hôtel de Constantinople'e de aittir.

Harita 4.115 Hôtel de de Constantinople'ün Yeri (Huber Haritası, 1887–1895)

Hôtel de Constantinople'un açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak 20 Mayıs 1872 tarihli La Turquie gazetesinde, Hôtel de Constantinople'un bir ilanı bulunması nedeniyle, otelin bu tarihte hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim 23 Aralık 1873 tarihli La Turquie gazetesinde de otelin kısa bir süre önce açıldığı belirtilmektedir. Ayrıca otelin, Dimitrio Logothetti tarafından yönetildiği ifade edilmektedir.

Hakkındaki belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, otelin mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda (1887–1895) otelin dikdörtgen planlı ve tek cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numarasından girişinin Venedik Sokağı üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Nur Akın'a (2002) göre otelin salonları, yabancı elçilik mensupları ve Beyoğlu sosyetesi tarafından tercih edilmektedir. Behzat Üsdiken'e (1992c) göre otelin apartman ve odaları oldukça lüks olarak döşenmiştir. Restoranı ile de ünlü olan otelin mutfağı Fransız tarzındadır.

HOTEL DE CONSTANTINOPLE

PÉRA.

M.D. Logothetti, propriétaire de l'Hôtel de Constantinople, a l'honneur d'informer le respectable public ainsi que sa nombreuse clientèle, qu'il tient à leur disposition de très jolis appartements richement meublés, pour familles et pour garçons. Le propriétaire n'a reculé devant aucun sacrifice pour avoir une excellente cuisine pouvant satisfaire ses clients qui lui ont été toujours si favorables; aussi, espère-t-il être honoré comme par le passé de leur confiance.

Service et propreté admirables

Belge 4.12 Hôtel de Constantinople'un İlanı (La Turquie, 20 Mayıs 1872)

Hôtel de Constantinople'un kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak 11 Mart 1883 tarihli La Turquie gazetesindeki haberden bu tarihte otelin kapanmış olduğunu ve binasının Hôtel la Grande Bretagné işletmesi tarafından kullanılacağı anlaşılmaktadır.

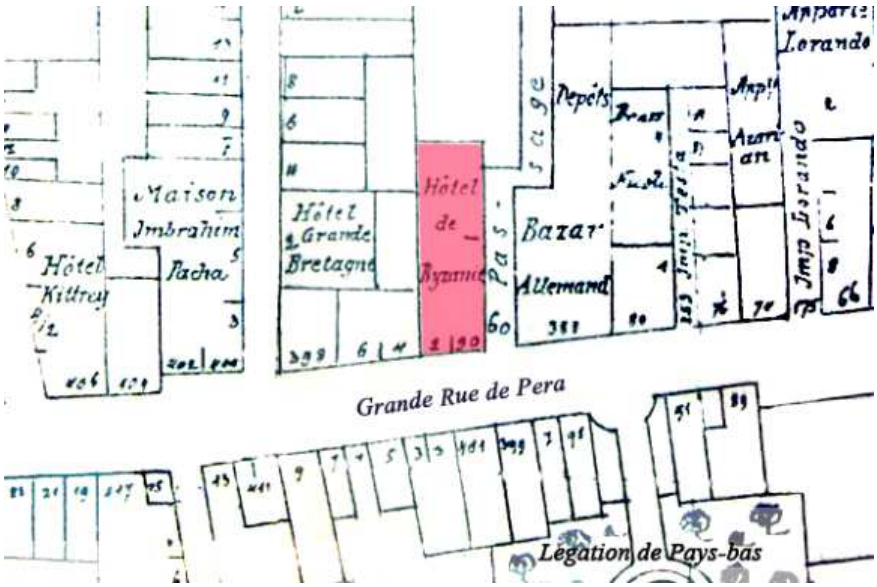
Bu nedenle Hôtel de Constantinople'un binasının akıbeti, Hôtel la Grande Bretagné bölümünde ele alınmıştır.

Diğer taraftan Annuaire Orientallere göre Hôtel de Constantinople'un adı, 1901 tarihinde Büyük Pera Caddesi üzerindeki başka bir işletmede kullanılacaktır.

Hôtel de Byzance (303 Ada, 50 Parsel) 1875

Hôtel de Byzance, Huber haritasına (1887–1895)göre Asmalı Mescit Mahallesi'nde, Büyük Pera Caddesi (günümüzde İstiklal Caddesi) üzerinde yer almaktadır.

Behzat Üsdiken'e (1999) göre Hôtel de Byzance, 1875 tarihinde İstiklal Caddesi üzerinde Hollanda Elçiliği'nin karşısındaki binasında hizmet vermeye başlamıştır. 8 Temmuz 1875 tarihinde yanan otel, kısa bir süre içerisinde onarılarak 1 Ekim 1875 tarihinde "Argiropulos" tarafından yeniden işletmeye açılmıştır. Annuaire Orientallerde ise Hôtel de Byzance'ın adı 1883–1896 tarihleri arasında yer almaktadır ve otel "Yannio" ve "Argyropoulo" tarafından yönetilmektedir.

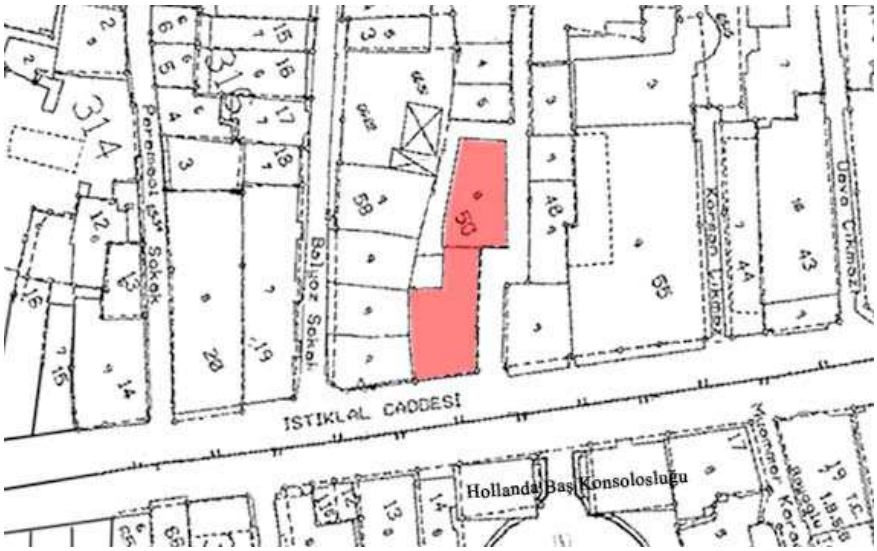
Harita 4.116 Hôtel de Byzance (Huber Haritası, 1887 – 1895)

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda otelin dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numarasından otelin girişinin Büyük Pera Caddesi üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Hôtel de Byzance'ın plan şemasına ve cephe düzenine özgü bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak Said Duhani'ye (1923) göre otelin giriş katında Madam Vapillon'a ait bir bijuteri mağazası bulunmaktadır. Madam Vapillon mallarını Fransa'dan getirtmektedir ve İstanbul'da ilk eldiven bu mağazada satışa çıkarılmıştır.

Hôtel de Byzance'ın kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Annuaire Orientallerde en son 1896 tarihinde yer almaktadır. Bu nedenle otelin 1896 tarihinden kısa bir süre sonra kapandığı düşünülmektedir. Nitekim 1905 tarihli Goad Haritası'nda Hôtel de Byzance'ın yerinde "İstanbul Sular İdaresi" anlamına gelen "Administration de la C.he des

Eaux de Constantinople" yazısı görülmektedir. Bu haritadan, Hôtel de Byzance'ın 1905 tarihinden önce kapandığı ve parsel düzeninin değişmesinden otelin binasının da yıkıldığı anlaşılmaktadır.

Hâlihazır Haritası'ndaise Hôtel de Byzance'ın yerinde sekiz katlı iki binanın bulunduğu görülmektedir. Yerinde tespit çalışmalarında Hôtel de Byzance'ın yerine inşa edilen binaların günümüze yakın zamanda inşa edildiği ve ticari amaçla kullanıldıkları saptanmıştır.

Harita 4.117 Günümüzde Hôtel de Byzance'ın Yerindeki Bina (Hâlihazır Harita, 2002)

Resim 4.56 Günümüzde Bizans Oteli'nin Yerindeki Bina (Elif ÇELEBİ, 2008)

Hôtel Royal – Royal Oteli (423 Ada, 7 Parsel) 1876

Hôtel Royal, Huber Haritası'nda (1887–1895) İngiltere Elçiliği'nin bahçesi sınırları içerisinde, Tepebaşı (günümüzde Meşrutiyet Caddesi) ve Deve (günümüzde Beşir Fuat Sokağı) sokaklarının kesiştiği köşede yer almaktadır.

Harita 4.118 Hôtel Royal (Huber Haritası, 1887–1895)

Kesin yapım tarihi bilinmemekle beraber, Hôtel Royal'in binasının 1840'lı yıllarda inşa edildiği düşünülmektedir (Üsdiken, 1994). Mülkiyeti İngiltere Elçiliğine ait olan bina, konut olarak inşa edilmiştir ve İngilizler tarafından Mısırlı İbrahim Paşa'nın ikametine tahsis edilmiştir. Bu nedenle de, İbrahim Paşa Konağı olarak anılmıştır. İbrahim Paşa'nın vefatından sonra, bir süre boş kalmıştır (Üsdiken, 1992a). 5 Haziran 1870 tarihinde Beyoğlu'ndaki birçok yapının yok olmasına neden olan yangında, İngiltere Elçiliği binası da zarar görmüş ve restorasyonu sırasında İngiltere Büyükelçisi Sir Henry Elliot, bu yapıda ikamet etmiştir (Gülersoy, 1999).

1876 yılında İngiliz Elçiliği, binayı otelcilikle uğraşan François Logothetti'nin işletmeciliğine vermiştir. François Logothetti, binanın iç mekânında yaptığı tadilatlarla, yapıyı otel haline dönüştürmüş ve 1 Ekim 1876 tarihinde gazetelere otelin açılış ilanını vermiştir (Gülersoy, 1999). Behzat Üsdiken'e (1992a) göre bina "Nouvel Hôtel" adıyla açılmıştır ve yazar, aşağıdaki gazete ilanının bu iddiasını desteklediğini belirtmektedir.

" Nouvel Hotel"

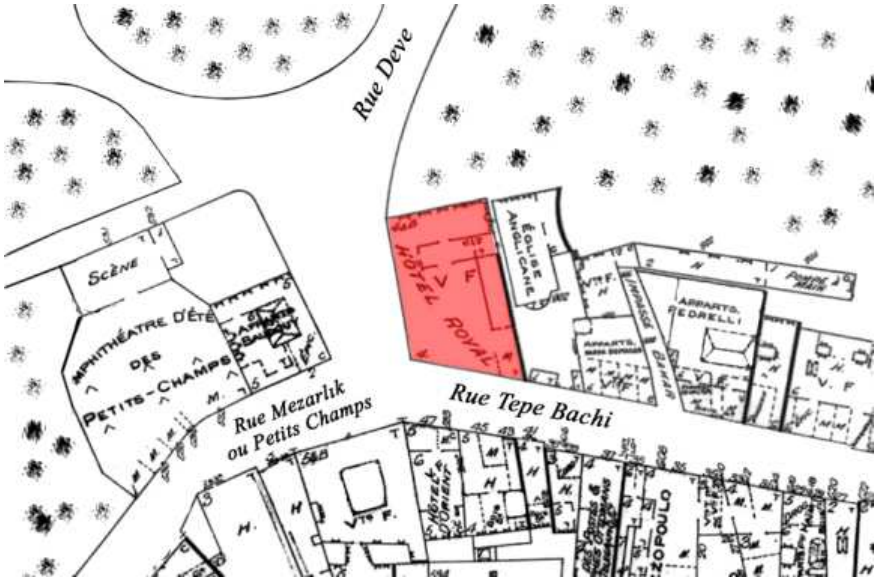
Monsieur François Logotheti a l'honneur de prevenir les respectables familles qui desirent prendre des appartsments en ville, qu'a partir de premiere Octobre sa magnifique maison occupes jusqu'a ce jour par Son Exc. Abraham Pacha, sera de nouveau ouverte comme hotel. L'elegance de ses appartements, son confor interieur et sa vue feerique sur la Corne d'Or,le placent au niveau des plus beaux hotels de l'Europe.

Prix tres moderes.

(Septembre 1876)

Belge 4.13 Nouvel Hôtel'in Açılış İlanı (Levant Herald Gazetesi, 1 Ekim 1876)

Otel açıldıktan kısa bir süre sonra, İngiltere Elçiliği'nin sınırları içinde olmasının da etkisiyle "Hôtel Royal" adını almıştır. Nitekim "Royal" kelimesinin İngiltere Kraliyeti'ni temsil ettiği bilinmektedir (Üsdiken, 1992a).

Harita 4.119 Hôtel Royal (Goad Haritası, 1905)

Hakkındaki belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda Hôtel Royal'in dörtgen planlı olduğu ve üç

cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numarasından girişinin Tepebaşı Caddesi (günümüzde Meşrutiyet Caddesi) üzerinde olduğu anlaşılmaktadır.

Otelin plan şeması bilinmemektedir ancak Çelik Gülersoy (1999) kitabında oteli " *....Girer girmez kısa ve dik bir merdivenle, az yukarı çıkılıyor. Orası otelin ana holü. Solda müdürlük odası. Karşıya, iyice dik çıkan, sonra sağa bir dönüş yapan, yüksek bir merdiven geliyor. Asansör yok. Merdivenin altında, resepsiyon ve konsiyerj var. Onu bırakıp sağdan ilerleyince, önce lobby. Sonrada lokanta salonu. Salon ve lokanta, eski mobilya ile döşeli. Tramvay caddesine bakan iki salon. Beyaz lake büfeler, ahşap-hasır, uzun arkalıklı sandalyeler ve duvarda eski servis takımlarından kalma, kanatlılar ve balık resimli, renkli uzun tabaklar" ve "...Holdeki merdivenden yukarı çıkınca ise sıra-sıra odalar. Büyük kısmı Haliç'i görüyor. Hepsi masif ve kaliteli ahşapla döşeli. Odaların bir bölümü arkadaki İngiliz Sefaretine ve bahçesine bakıyor...*" sözleriyle tarif etmiştir.

Hôtel Royal'in 23 Aralık 1876 tarihli The Illustrated London News Gazetesi'ndeki ilanındaki resmine göre, giriş katı ile birlikte toplam dört katlıdır. Otelin genel görünümü giriş cephesindeki üçgen çıkmaları ile geleneksel; üçgen alınlıklı pencereleri, giriş kapısı ve pilastrları ile neo klasik özellikleri bir arada taşımaktadır (Bkz Resim 4.62). Goad Haritası'ndan otelin tuğla ya da taş malzemeyle kargir sistemde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Annuaire Orientallerde Hôtel Royal'in birinci sınıf bir işletme olduğu belirtilmektedir.

Ayrıca Hôtel Royal'in çok güzel bir manzarasının olduğu bilinmektedir. Nitekim Çelik Gülersoy'a (1999) göre Haliç manzarasını çok beğenen konuklar, akşamları dahi otelin panjurlarının ve demir kepenkli balkon kapılarının kapatılmamasını istemişlerdir.

Huber ve Goad haritaları ile 23 Aralık 1876 tarihli The Illustrated London News Gazetesi'ndeki resmi ve 1930 tarihli fotoğraflarının karşılaştırılması sonucunda, üç katlı Hôtel Royal'in yanına iki katlı bir yapı daha inşa edildiği, daha sonra bu iki katlı yapıya bir kat daha eklendiği anlaşılmaktadır.

Resim 4.57 Hôtel Royal'in Reklamı (The Illustrated London News Gazetesi, 23 Aralık 1876)

Resim 4.58 Hôtel Royal'in 1930 Tarihinde Çekilmiş Bir Fotoğrafı (Gülersoy, 1999)

Otelin müşteri profili Hôtel Royal'in, döneminin ünlü ve konforlu otellerinden birisi olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin 23 Aralık 1876 tarihli The Illustrated London News gazetesindeki habere göre, Mısırlı İbrahim Paşa ve İstanbul'daki Barış Konferansı'na gelen Lord Salisbury Hôtel Royal'de konaklamıştır. Yine bu tarihlerde İstanbul'a turist olarak gelen Brezilya İmparatoru ve İmparatoriçesi de bu oteli tercih etmiştir. 18 Haziran 1891 tarihli Le Moniteur Oriental gazetesinde bu otelde konaklamış ünlü kişilerin listesi verilmektedir. Aristokrat Vikot, Lechat, M. et Mme Pilling ve ailesi, Mme Lister, Vicomte de Mameville, M.et Mme Chirico, O. Reilly, Mme. Mühihe, M. Staniforth, M. Tourneur, M. Schany, Fred

Pilinz ve M. Bourdet bu listede yer alan ünlü kişilerdendir (Gülersoy,1999). Diğer taraftan Türk edebiyatçıların da eserlerinde Hôtel Royal'e yer verdikleri görülmektedir. Örneğin otelin müdavimlerinden Sait Faik Abasıyanık da, 1950 tarihli Mahalle Kahvesi* adlı kitabında, bu otelde kaldığı zamanlarda, sabahları kuş cıvıltıları ile uyandığından ve otelin çok güzel bir manzarası olduğundan söz etmiştir (Gülersoy, 1999).

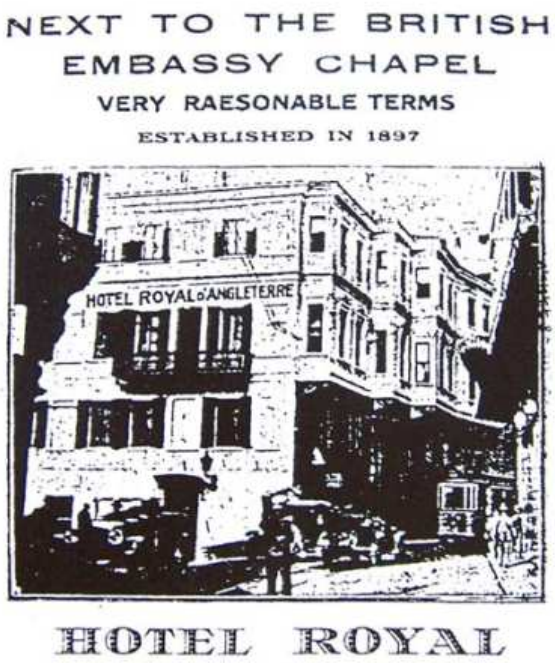
François Logothetti otelinin yeni adını duyurmak amacıyla, ortağıyla birlikte işletmekte olduğu oteli için, gazeteci ve sanatçı Ebüzziya Tevfik Bey'e reklam ilanı hazırlatmış ve gazetesinde yayınlattırmıştır (Gülersoy,1999).

Resim 4.59 Ebüziya Tevfik Bey'in Hazırladığı Royal Oteli'nin Reklamı (Gülersoy, 1999)

Annuaire Oriental'lere göre 1896 tarihine kadar François Logothetti tarafından işletilen Hôtel Royal, 1897 tarihinde el değiştirmiştir. L. Adamopoulos ve N. Apergis tarafından satın alınan otel, "Hôtel Royal d'Angleterre" adıyla işletilmeye devam edilmiştir. 1900 Tarihinden itibaren ise otelin sadece L. Adamopoulos tarafından yönetildiğinin belirtilmesi nedeniyle, bu tarihten itibaren N. Apergis'in ortaklıktan ayrıldığı düşünülmektedir.

* Sait Faik Abasıyanık (1906–1954), "Bir Bahçe", Mahalle Kahvesi, s.82, 1950.

Resim 4.60 Hôtel Royal d'Angleterre'nin Gazeteki İlanı (Üsdiken, 1992a)

Annuaire Orientallerden 1900 tarihinden itibaren otelin işletmecisinin L. Adamopoulos olduğunun belirtilmesine karşın, tapu kayıtlarından otelin sahibinin Avukat Gustave Couteaux olduğu anlaşılmaktadır. 1901 Tarihli tapu kaydında otelin, Avukat Gustave Couteaux tarafından eski sadrazam Sait Paşa'ya satıldığı yazmaktadır.

SENEDİ HAKANİ

SIRA NUMARASI	:	353
DAİREYİ BELEDİYESİ	:	6
SEMTİ MEŞHUR	:	Beyoğlu
MAHALLESİ	:	Kamerhatun
SOKAĞI	:	Tepebaşı Caddesi
KAPI NUMARASI	:	16, 18, 20
CİNSİ	:	Bir bab hane
NEVİ	:	Merhum Mahmud Çelebi Vakfı'ndan.
HUDUDU	:	Bir tarafı İngiliz kilisesi ve bir tarafı İngiliz Sarayı bahçesi ve tarafeyni tarîkîam.
MİKTARI	:	1012 Zirâ 12 Parmak (yalnız bin oniki zirâ 12 parmaktır)
MUHASSASI	:	Şehriye elli akçe icare-i müecceleli'dir.
SAHİB-İ EVVELİ	:	Belçika devleti tebaasından Avukat Gustav Kuto.
CİHET-İ İTÂSI	:	Rızası ile ber mucib-i ilmuhaber 400.000 kuruş bedel makbuz mukabilinde katiyyen ferağından.
MUTASARRIFI	:	Sadr-ı esbak Sait Paşa Hazretleri.
BEDELİ	:	400.000 Kuruş (Yalnız dörtyüz bin kuruş)
TAPUNUN TARİHİ	:	18 Muharrem 1319 ve 25 Nisan 1317

Belge 4.14 Hôtel Royal d'Angleterre'in 1901 Tarihli Tapu Kaydı (Gülersoy, 1999)

Annuaire Orientallerden 1903 tarihine kadar Hôtel Royal d'Angleterre'in 1903 tarihine kadar L. Adamopoulos tarafından yönetildiği anlaşılmaktadır. Ancak bu tarihten sonra Hôtel Royal d'Angleterre adının bulunmadığı dikkat çekmektedir.

Behzat Üsdiken'e (1999) göre 1910 tarihinde Hôtel Royal d'Angleterre'in işletmeciliği Caravidas ve ortağı tarafından devralınmıştır ve otelin adı "Hôtel Berlinerhof et Royal" olarak değiştirilmiştir. Annuaire Orientallere göre Hôtel Berlinerhof et Royal 1911–1914 tarihleri arasında Messina Caravidas tarafından yönetilmektedir ve birinci sınıf bir işletmedir.

1914 Tarihli tapu kaydına göre Sait Paşa'nın 1913 tarihinde vefat etmesi üzerine, otelin mülkiyeti miras yoluyla Sait Paşa'nın eşine ve on çocuğuna geçmektedir. 1917 Tarihli tapu kaydına göre söz konusu hissedarlar birbirlerine devir yaptıkları gibi, İspiro Yuannidi ve Antoine Çalyan isimli kişilere de hisse satmışlardır (Gülersoy,1999). 1920 Tarihinde işletmeciliğinin devredilmesinden sonra, otel tekrar Hôtel Royal adını almıştır (Üsdiken, 1999).

1933 Tarihindeki tapu kaydından Hôtel Royal'in, Madam Mersedes Medoviç tarafından satın alındığı anlaşılmaktadır (Gülersoy, 1999). 1934 tarihinde otelin adı "Alp Oteli" olarak değiştirilmiştir. 1934 Tarihinde çıkan bir kanunla, otellerin büyük bir kısmına yeni Türkçe isimler verilmiştir (Tuğlacı, 1995). Hôtel Royal'in adının bu nedenle Alp Oteli olarak değiştirildiği düşünülmektedir. 1949 tarihinde Madam Mersedes Medoviç'in vefat etmesi üzerine, otelin mülkiyeti miras yoluyla oğlu Nikola Medoviç geçmektedir (Üsdiken, 1999).

Alp Oteli adıyla sahibi Nikola Medoviç tarafından işletilmeye devam edilen otelin 1950'li yıllardan itibaren, İstanbul içindeki eski görkem ve önemini kaybetmeye başladığı bilinmektedir (Üsdiken, 1999).

Otelin 1930 tarihindeki resmi (Bkz Resim 4.62) ile son yıllarındaki resimleri karşılaştırıldığında, cephelerdeki bozulmalar göze çarpmaktadır. 1973 tarihli fotoğrafında Hôtel Royal'in cephelerinde kat silmelerinin ve pencere sövelerinin olmadığı, bazı pencerelerin kapatıldığı ve izlerinin tamamen yok edildiği, giriş cephesindeki pencerelerin üçgen alınlıklarının bulunmadığı ve Beşir Fuat Sokağı'na bakan cephesinde dükkânların açıldığı dikkat çekmektedir. Bu haliyle bina, 1930 tarihli fotoğraftaki Hôtel Royal'in başarısız bir rekonstrüksiyonu gibidir. Ancak otelin 1930–1973 tarihleri arasında yıkıldığı ve benzerinin inşa edildiği yönünde bir bilgiye rastlanamamıştır.

Resim 4. 61 Hôtel Royal'in Son Yıllarında Giriş Cephesi (KTVKK, 1973)

Resim 4.62 Hôtel Royal'in Beşir Fuat Paşa Sokağı'na Bakan Cephesi (KTVKK, 1973)

20. Yüzyılın ortalarında otelin dış cepheleri gibi iç mekânında da bozulmalar olduğu düşünülmektedir. Otelin bu döneme özgü iç mekân fotoğraflarından odalarının ve salonlarının birinci sınıf bir işletmenin kalitesinde olmadığı görülmektedir.

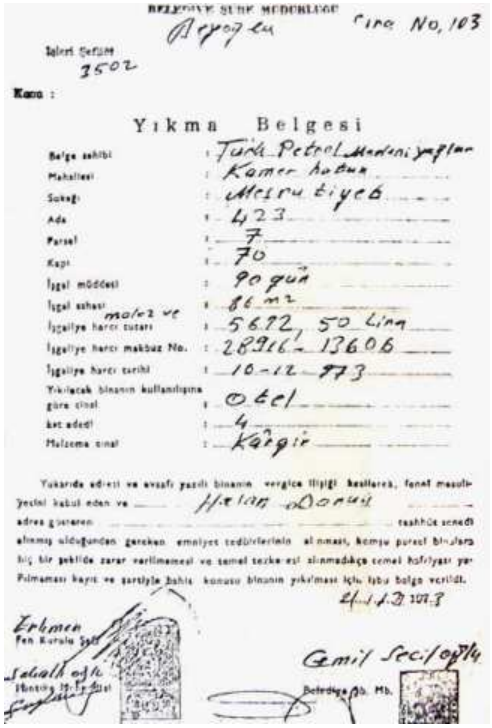

Resim 4.63 Hôtel Royal'in Son Yıllarında Yatak Odaları (KTVKK, 1973)

Resim 4.64 Hôtel Royal'in Son Yıllarında Yemek Salonu (KTVKK, 1973)

Nikola Medoviç artık eskisi gibi müşteriler tarafından tercih edilmeyen ve gelir getirmeyen otelini, 1973 tarihinde Türkpetrol Madeni Yağlar A.Ş.'ye satmıştır. Bu şirket, o tarihlerde henüz tescil edilmemiş olan yapıyı hemen yıkmış ve arsasını birkaç yıl otopark olarak kullanmıştır (Üsdiken, 1992a). Otelin 1973 tarihinde yıkıldığı, Belediye ve KTVKK tarafından verilen yıkım kararlarından da anlaşılmaktadır.

Yıkma Belgesi

Belge sahibi : Türk Petrol Madeni yağlar
Mahallesi : Kamer Hatun
Sokağı : Meşrutiyet
Ada : 423
Parsel : 7
Kapı : 70
İşgal müddeti : 90 gün
İşgal sahası : 86 m2
İşgaliye harcı tutarı : 5672,50 Lira
İşgaliye harcı makbuz No. : 28916-13606
İşgaliye harcı tarihi : 10-12-973
Yıkılacak binanın kullanılışına göre cinsi : Otel
Kat adedi : 4
Malzeme cinsi : Kargir

Yukarıda adresi ve evsafı yazılı binanın vergiden ilişiği kesilerek, fenni mesuliyetini kabul eden ve Helen Adonis adresi gösteren tashihi senedi alınmış olduğundan gereken emniyet tedbirlerinin alınması, komşu parsel binalara hiç bir şekilde zarar verilmemesi ve temel tezkere esi alınmadıkça temel hafriyatı yapılmaması kayıt ve şartiyle bahis konusu binanın yıkılması için işbu belge verildi.

4.1.973

Ermen
Fen Kurulu Üyesi

Salahattin oğlu
İdarenin İş Takibi

Gemil Seci oğlu
Belediye Şb. Mb.

Belge 4.15 Otelin Beyoğlu Belediyesi Tarafından Verilen Yıkım Kararı (KTVKK, 1973)

Tapu kayıtlarına göre arsanın, 1982 tarihinde Feyzullah Aslıtürk adlı şahsa satıldığı görülmektedir (KTVKK, 1973). 1985 Tarihinde de, Hôtel Royal'in 543 m² büyüklüğündeki arsasına işhanı olarak kullanmak amacıyla on katlı betonarme bir bina inşa edilmiştir.

Resim 4.65 Hôtel Royal'in Arsasında 1985 Tarihinde Yükselen Blok (Gülersoy, 1999)

Hâlihazır Haritası'nda (2002) Hôtel Royal'in parsel sınırlarının korunduğu ancak yerinde on katlı bir binanın olduğu görülmektedir.

Harita 4.120 Günümüzde Hôtel Royal'in Yeri (Hâlihazır Harita, 2002)

Hôtel Royal'in yerine inşa edilen bu bina, 1992–1999 tarihleri arasında Beyoğlu Adliyesi olarak kullanılmaya başlanmıştır. 1999 – 2005 Tarihleri arasında bina yeniden işhanı olarak kullanılmıştır. 2005 Tarihinde, İda Turizm Hizmetleri A.Ş. tarafından satın alınmıştır ve Anıtlar Yüksek Kurulu'ndan alınan izinle plan ve cephe düzenlerinde değişiklikler yapılarak, otele dönüştürülmüştür. Günümüzde Tepebaşı Oteli olarak hizmet vermektedir (KTVKK, 2005). Arsasına otopark, adliye, işhanı işlevlerinin denenmesinden sonra, tekrar otele dönüş yapılması da ilgi çekicidir.

Resim 4.66 Günümüzde Royal Oteli'nin Yerindeki Tepebaşı Oteli (Elif Çelebi, 2007)

Hôtel Imperial – Imparatorluk Oteli (374 Ada / 17 Parsel) 1881

Hôtel Imperial, Huber Haritası'nda (1887 – 1895) Asmalı Mescid Sokağı üzerinde yer almaktadır.

Harita 4.121 Hôtel Imperial (Huber Haritası, 1887–1895)

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Annuaire Oriental'lerde otelin adının ilk kez 1881 tarihinde bulunmasından dolayı, bu tarihten önce açıldığı anlaşılmaktadır.

Annuaire Oriental'lere göre otel 1881–1895 tarihleri arasında C. M. Tothfalussy, 1896 tarihinde Madam Bruckner tarafından yönetilmektedir.

Otel hakkındaki belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, otelin mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda otelin dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Yine haritadan otelin arkasında büyük bir bahçenin olduğu da anlaşılmaktadır. Annuaire Oriental'lerde otelin üçüncü sınıf bir işletme olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle otelin basit programlı ve küçük bir işletme olduğu düşünülmektedir.

Otelin kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Annuaire Oriental'lerde Hôtel Imperial'in 1903 tarihinden itibaren Kabristan Sokağı'nda (günümüzde Meşrutiyet Caddesi) yer aldığı belirtilmektedir. Bu nedenle otelin 1903 tarihinde Asmalı Mescid Sokağı'ndaki binasını işletmeye kapattığı ve Kabristan Sokağı'ndaki başka bir binaya taşındığı düşünülmektedir. Nitekim Goad Haritası'nda (1905) Hôtel Imperial'in yerinde Azarian Apartmanı'nın bulunduğu görülmektedir. Goad Haritası ile Huber Haritası karşılaştırıldığında

Hôtel Imperial ile birlikte çevresindeki binalarında parsel düzenlerinde değişikliklerin olduğunun görülmesi nedeniyle, Hôtel Imperial'in binasının 1905 tarihinden önce yıkıldığı düşünülmektedir. Diğer taraftan Goad Haritası'nda Hôtel Imperial'in adı yer almamaktadır. Bu nedenle Hôtel Imperial'in ikinci binasının yeri tam olarak bilinmemektedir. Ancak Annuaire Oriental'lerde Kabristan Sokağı üzerindeki otelin 1903 tarihinde Eustr. B. Trayellis, 1912 tarihinde D. C. Scrapis tarafından yönetildiği belirtilmektedir.

Harita 4.122 Hôtel Imperial (Goad Haritası, 1905)

Hâlihazır Haritası'na (2002) göre Hôtel Imperial'in yerinde yedi katlı bir bina bulunmaktadır.

Harita 4.123 Hôtel Imperial'in Yeri (Hâlihazır Haritası, 2002)

Yerinde tespit çalışmalarında Hôtel Imperial'in yerindeki binada, stüktür ve malzeme sorunları nedeniyle acil koruma önlemlerinin alındığı görülmüştür. Bu binanın 19. yüzyıl dönemine ait tuğla malzemesi ile kargir sistemde inşa edilmiş olması ve ön cephesinin kısmen taşla kaplanmış olması nedeniyle, Goad Haritası'ndaki Azarian Apartmanı olduğu düşünülmektedir.

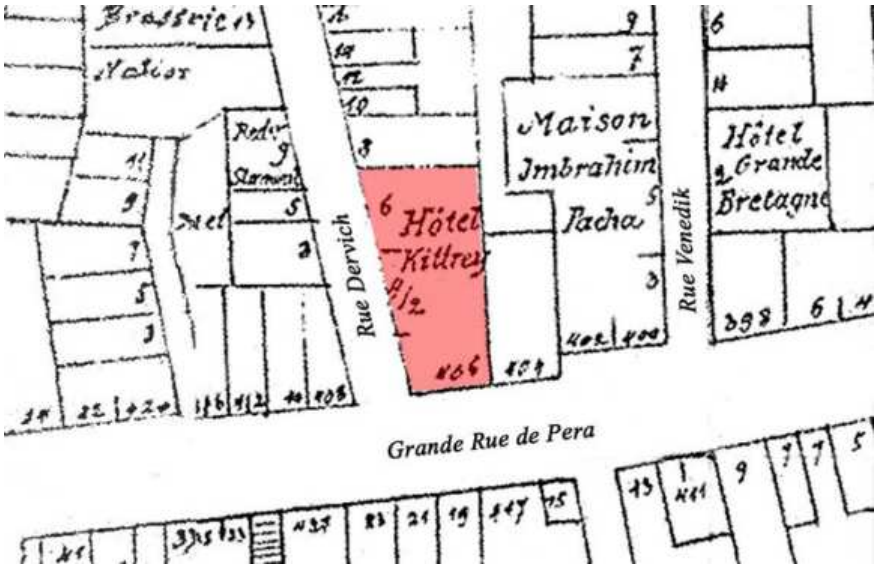
Resim 4.67 Hôtel Imperial'in Yerindeki Bina (Elif ÇELEBİ, 2007)

Resim 4.68 Hôtel Imperial'in Yerindeki Binadan Detay (Elif ÇELEBİ, 2007)

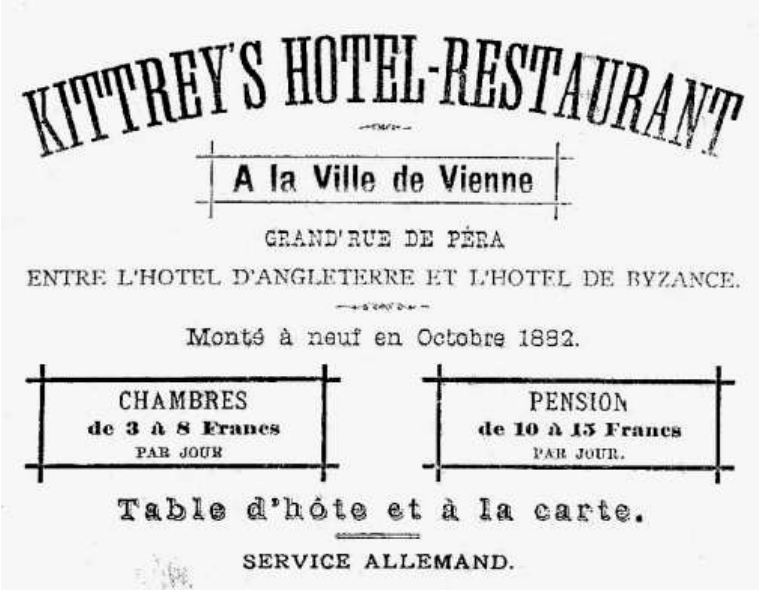
Hôtel Kittrey – Kittrey Oteli (316 Ada / 20 Parsel) 1882

Hôtel Kittrey, Huber Haritası'nda (1887 – 1895) Büyük Pera Caddesi (günümüzde İstiklal Caddesi) ile Derviş Sokağı'nın (günümüzde Piremeci Sokak) kesiştiği köşede yer almaktadır.

Harita 4.124 Hôtel Kittrey (Huber Haritası, 1887–1895)

Otelin 1883 tarihli Annuaire Oriental'deki reklamında 1882 tarihinde açıldığı anlaşılmaktadır. Yine Annuaire Oriental'de otelin işletmecisinin Ch. Kittrey olduğu belirtilmektedir.

KITTREY'S HOTEL-RESTAURANT

A la Ville de Vienne

GRAND'RUE DE PÉRA

ENTRE L'HOTEL D'ANGLETERRE ET L'HOTEL DE BYZANCE.

Monté à neuf en Octobre 1882.

CHAMBRES
de 3 à 8 Francs
PAR JOUR

PENSION
de 10 à 15 Francs
PAR JOUR.

Table d'hôte et à la carte.

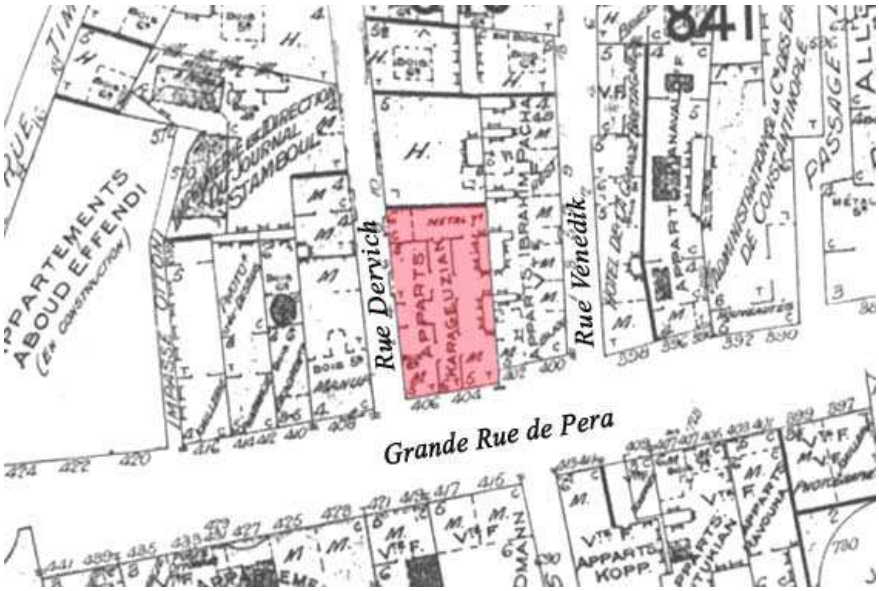
SERVICE ALLEMAND.

Belge 4.16 Hôtel Kittrey'in Reklamı (Cervati, 1883)

Otel hakkındaki belgelerin yetersiz olması ve binasının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi hakkında bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda otelin dikdörtgene yakın planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numaraları nedeniyle otelin hem Büyük Pera Caddesi hem de Derviş Sokağı üzerinde girişinin olduğu düşünülmektedir. Ancak özgün plan şeması ve cephe düzeni hakkında bir bilgiye ulaşılamamıştır.

1883 Tarihli Annuaire Oriental'deki reklamında otelin Alman usulü mutfağının hem alakart hem de tabldot tarzında servis edildiği belirtilmektedir.

Otelin kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak otelin adının Annuaire Oriental'lerde en son 1898 tarihinde yer alması nedeniyle, bu tarihten kısa bir süre sonra kapandığı düşünülmektedir. Nitekim Goad Haritası'nda da (1905), Hôtel Kittrey'in yerinde Karageuzian Apartmanı'nın bulunduğu görülmektedir. Ayrıca Goad Haritası'nda otelin parsel düzeninin de değiştiği, bu nedenle Hôtel Kittrey'in kapatıldıktan sonra binasının da yıkıldığı düşünülmektedir.

Harita 4.125 Hôtel Kittrey (Goad Haritası, 1905)

Hâlihazır Haritası'nda (2002), Hôtel Kittrey'in yerinde sekiz katlı bir bina olduğu görülmektedir.

Harita 4.126 Hôtel Kittrey'in Yeri (Hâlihazır Haritası, 2002)

Yerinde tespit çalışmalarında Hôtel Kittrey'in yerindeki binanın betonarme yeni bir bina olduğu ve bu binanın alt katının Kitabevi üst katının İstanbul Barosu olarak kullanıldığı saptanmıştır.

Resim 4.69 Hôtel Kittrey'in Yerine İnşa Edilen Bina (Elif ÇELEBİ, 2007)

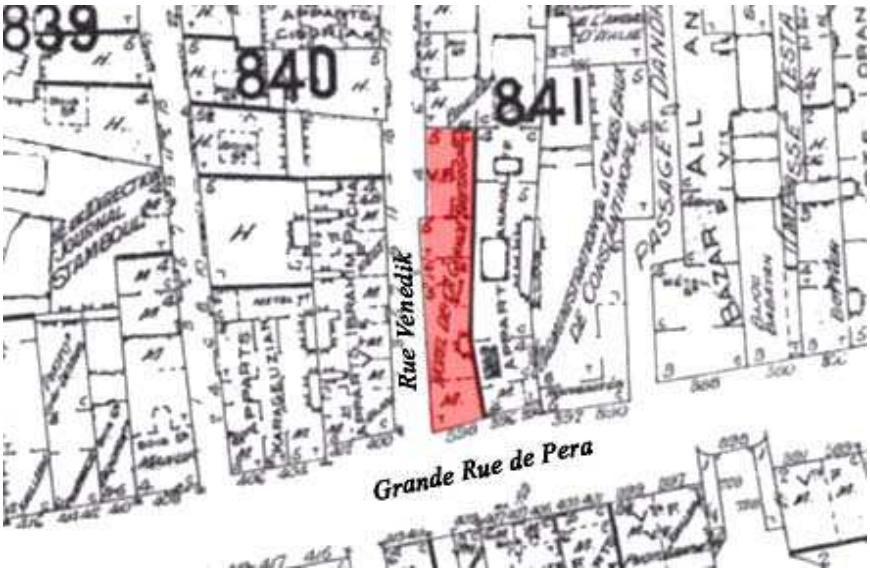
Hôtel de la Grande Bretagné – Büyük Britanya Oteli (303 Ada, 58 Parsel) 1883

11 Mart 1883 tarihli La Turquie gazetesindeki habere göre Hôtel de la Grande Bretagné, Venedik Sokağı (günümüzde Balyoz Sokak) üzerinde açılmıştır. Aynı ilanda bu otelin yerinde daha önce Hôtel de Constantinople'nin bulunduğu da belirtilmiştir. Huber Haritası'nda da (1887–1895) Hôtel de la Grande Bretagné, Venedik Sokağı'nın, Büyük Pera Caddesi'ne (günümüzde İstiklal Caddesi) yakın bir bölümündedir.

Harita 4.127 Hôtel de la Grande Bretagné (Huber Haritası, 1887–1895)

Diğer taraftan Goad haritası'nda (1905) Hôtel de la Grande Bretagné'nın, binasının genişletildiği ve bir cephesinin de Büyük Pera Caddesi'nin üzerinde olduğu görülmektedir.

Harita 4.128 Hôtel de la Grande Bretagné (Goad Haritası, 1905)

Goad Haritası'nda Hôtel de la Grande Bretagné'nın yanındaki parsellerin düzeninin önemli ölçüde değişmiş olması nedeniyle, otelin ilk binasının ve yanındaki binaların yıkıldığı yerine yeni bir otel binasının inşa edildiği düşünülmektedir.

Hôtel de la Grande Bretagné'nın ilk binasının 11 Mart 1883 tarihli La Turquie gazetesindeki ilanından, bu tarihte açıldığı anlaşılmaktadır. Behzat Üsdiken'e (1999) göre otelin ilk yöneticisi Jean Gardenghi'dir ve Avrupa ile bağlantısı olan otelin, Londra'daki temsilcileri, Gaze Turist Hôtel, A. Smith ve London'dır.

Hakkındaki belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, otelin mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda otelin ilk binasının dikdörtgen planlı ve tek cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numarasından dolayı otelin girişinin Venedik Sokağı üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu yapıyla ilgili bilgiler Huber Haritası'ndaki verilerle sınırlıdır.

Diğer taraftan Goad Haritası'nda otelin ikinci binasının dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numarasından otelin ana girişinin Büyük Pera Caddesi üzerinde olduğu anlaşılmaktadır.

Otelin özgün plan şemasına dair bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak Hôtel de la Grande Bretagné'nın, Annuaire Oriental'deki 1896 tarihli reklamında otelin dış cephelerinin resmedildiği görülmektedir. Bu reklamdaki resme göre geniş bir binaya sahip olan Hôtel de la Grande Bretagné, giriş katı ile birlikte toplam dört katlıdır. Otelin her iki cephesinden de girişi vardır. Birinci sınıf bir işletme olduğunun belirtilmesi nedeniyle, iç mekânının lüks ve konforlu bir şekilde tasarlandığı ve döşendiği düşünülmektedir. Otelin cepheleri pencere düzenleri, giriş kapıları, çatısındaki alınlığı ve kuleleri ile neo klasik özellikler taşımaktadır. Ancak Venedik Sokağı'na bakan cephesinde geleneksel tarzda bir cumbanın varlığı da dikkat çekmektedir. Goad Haritası'ndan da Hôtel de la Grande Bretagné'nın binasının taş ya da tuğla malzeme ile kargir sistemde inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Ayrıca Hôtel de la Grande Bretagné'nın Annuaire Oriental'deki 1896 tarihli reklamında, otelin Démosthéne Hallas tarafından yönetildiği, Boğaz manzaralı olduğu, otelde tüm dillerin konuşulduğu ve mutfağının Fransız tarzında ve tabldot olarak servis edildiği belirtilmektedir. Oda fiyatları hakkında da bilgi verilmektedir.

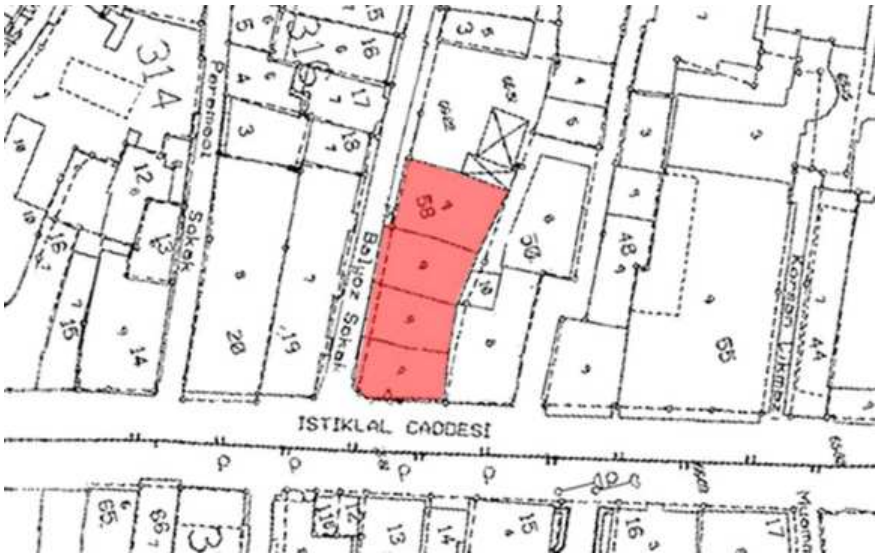
Belge 4.17 Hôtel de la Grande Bretagné'nın İlanı (Cervati, 1896)

Hôtel de la Grande Bretagné'nın kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Annuaire Orientallerde en son 1914 tarihinde yer aldığı görülmektedir. Bu nedenle otelin Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasından olumsuz etkilendiği ve kısa bir süre sonra kapandığı düşünülmektedir. Nitekim Suat Nirven Haritası'nda (1948), Hôtel de la Grande Bretagné'nın binasının mevcut olduğu ancak yerinde Yeni Han yazdığı görülmektedir.

Harita 4.129 Hôtel de la Grande Bretagné'nın Yerinde Yeni Han (Suat Nirven Haritası, 1948)

Hâlihazır Haritası'ndaise Hôtel de la Grande Bretagné'nın parsel düzeninin bozulduğu ve yerinde dokuz katlı ve dört farklı binanın bulunduğu belirtilmektedir.

Harita 4.130 Hôtel de la Grande Bretagné'nın Yeri (Hâlihazır Harita, 2002)

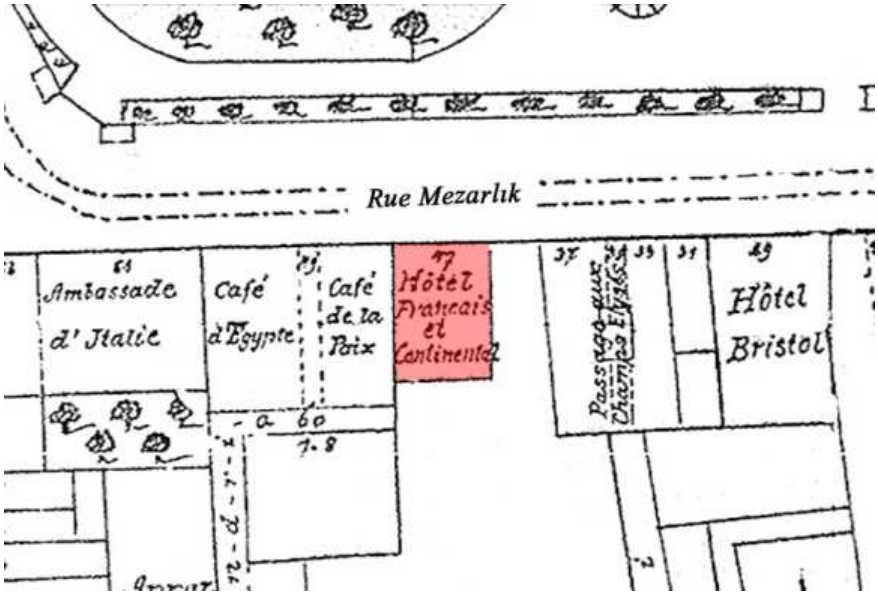
Yerinde tespit çalışmalarında Hôtel de la Grande Bretagné'nın binasının mevcut olmadığı, yerinde ticaret amacıyla kullanılan yeni bir yapı olduğu saptanmıştır.

Resim 4.70 Hôtel de la Grande Bretagné'nın Yerindeki Bina (Elif ÇELEBİ, 2008)

Hôtel Français et Continental – Fransa ve Kıta Oteli (303 Ada, 12 Parsel) 1888

Hôtel Français et Continental*, Huber Haritası'nda (1887–1895) Mezarlık Sokağı (günümüzde Meşrutiyet Caddesi) üzerinde ve İtalya Elçiliği'nin yakınında yer almaktadır.

Harita 4.131 Hôtel Français et Continental (Huber Haritası, 1887 – 1895)

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak otelin adının Annuaire Oriental'de ilk kez 1888 tarihinde bulunmasından dolayı, bu tarihte açıldığı düşünülmektedir. Ayrıca Annuaire Oriental'de otelin P.J. Agustini tarafından yönetildiği belirtilmektedir.

Otel hakkındaki belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda otelin dikdörtgen planlı ve üç cepheli olduğu görülmektedir. Yine haritadan otelin arkasında geniş bir bahçesinin olduğu ve bu bahçenin Mezarlık Sokağı'ndan bir girişi olduğu anlaşılmaktadır. Kapı numarasından da otelin girişinin Mezarlık Sokağı üzerinde olduğu görülmektedir.

Otelin 1889 tarihli Annuaire Oriental'deki ilanından Haliç manzaralı olduğu, Belediye'nin parkına ve Büyük Pera Caddesi'ne (günümüzde İstiklal Caddesi) yakın bir konumda bulunduğu belirtilmektedir. Ayrıca özel rezerve edilebilinen salonları olduğu, banyolarının ve özel odalarının bulunduğu, tabldot usulü yemek servis edildiği, otelin yeni mobilyalarla döşendiği ve otelde her yabancı dilin konuşulduğu ifade edilmektedir.

* Fransa'nın 18. yüzyılda Afrika, Amerika ve Asya kıtalarında toprak sahibi olması nedeniyle, adının bu toprak bütünlüğünü ifade etmek amacıyla "kıta" anlamına gelen "continental" kelimesi ile birlikte anıldığı düşünülmektedir.

GRAND HOTEL FRANÇAIS ET CONTINENTAL

Prix très-modérés.

AGOSTINI, propriétaire,

47, Boulevard des Petits-Champs, 47.

Prix très-modérés.

MEUBLÉ ENTIÈREMENT A NEUF.

VUE SPLENDIDE SUR LA CORNE D'OR.

Entrée principale du côté du Jardin de la Municipalité avec une autre entrée donnant sur la Grande Rue de Péra, en face de l'Ambassade de France.

EXCELLENTE TABLE D'HOTE

CHAMBRES et APPARTEMENTS richement meublés.

Salons Réservés POUR DINERS DE COMMANDE

Salle de Bains.

Service irréprochable.

CHAMBRES ET APPARTEMENTS au jour et au mois AVEC OU SANS NOURRITURE

Interprètes pour toutes les langues.

Belge 4.18 Hôtel Hôtel Français et Continental (Cervati, 1889)

Yine otelin 1902 tarihli Annuaire Oriental'deki ilanında birinci sınıf bir işletme olan otelin, bayanlar, özel çalışmak ve sigara içmek isteyenler için özel salonlarının bulunduğu, mutfağının Fransız usülü servis yaptığı, farklı fiyatlarda yemek ve oda çeşitlerinin olduğu belirtilmektedir. Ayrıca istasyondan ve limandan gelen yolcular için otelin özel rehberlerinin olduğu da yazmaktadır.

GRAND HOTEL CONTINENTAL

ET

FRANÇAIS

J. AGOSTINI, propriétaire.

Établissement de premier Ordre

Boulevard des Petits-Champs.

ouissant d'une vue splendide sur la Corne d'Or, ayant le Jardin Municipal à ses pieds.
Douzième entrée dans la Grande Rue de Péra, en face l'Ambassade de France.

Le seul Hôtel à Péra ayant un jardin servant de salle à manger pendant la belle saison.

Salle de Bains, salon pour dames, salon de lecture, fumoir.

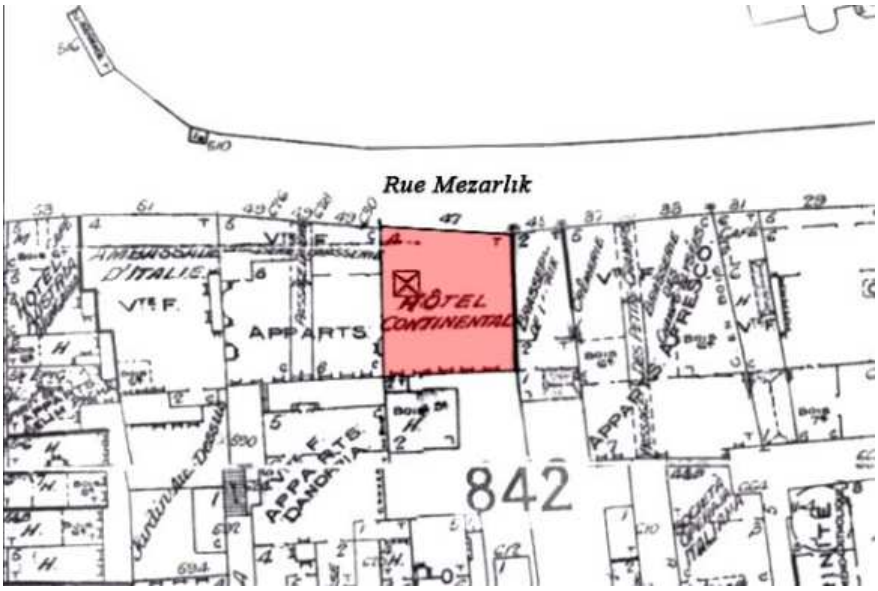
Journaux locaux et étrangers.

Chambres à différents prix avec et sans nourriture.

Cuisine Française. Guides interprètes à la Gare et aux bateaux.

Belge 4.19 Hôtel Hôtel Français et Continental (Cervati, 1902)

Goad Haritası'ndan (1905) otelin tuğla malzeme ile kargir sistemde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca bir ışıklığının olduğu görülmektedir. Ayrıca haritada otelin adının "Hôtel Continental" olarak belirtildiği de görülmektedir. Otelin bir fotoğrafında da (Bkz Resim 4.127) ön cephesindeki tabelada yine "Hôtel Continental" yazılıdır.

Harita 4.132 Hôtel Continental (Goad Haritası, 1904)

Otelin fotoğraflarından otelin beş katlı olduğu anlaşılmaktadır (Bkz resim 4.128). Beyaz renkli cephesinin bosajlı duvarları, üçgen alınlıklı pencereleri, balkon korkulukları, payandaları ve Rönesans tarzı giriş kapısı ile neo klasik özellikler taşıdığı görülmektedir.

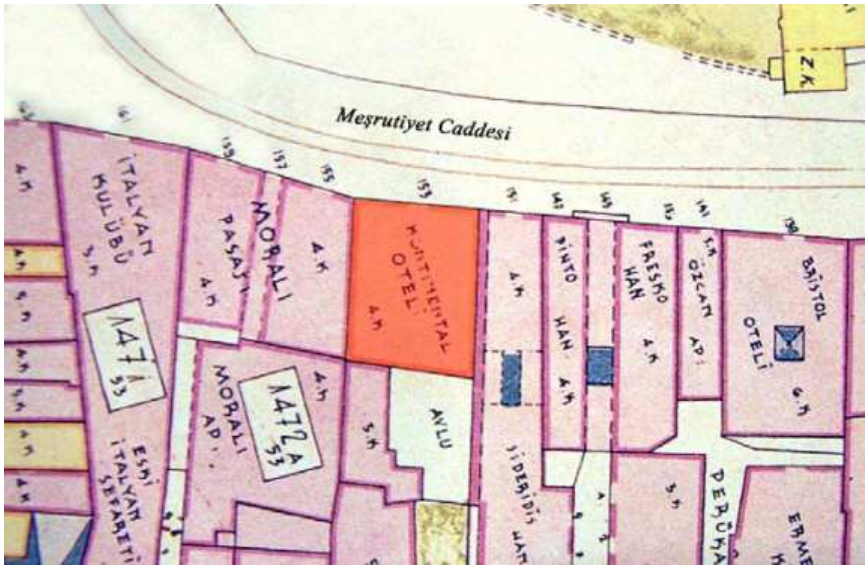

Resim 4.71 Hôtel Continental'in Giriş Katı (Sarıöz, 1996)

Resim 4.72 Hôtel Continental (Gülersoy, 1993)

Otelin kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak 1948 Tarihli Suat Nirven Haritası'ndan, Hôtel Continental'in aynı isimle ve kendi binasında hizmet vermekte olduğu anlaşılmaktadır.

Harita 4.133 Hôtel Continental (Suat Nirven Haritası, 1948)

Çelik Gülersoy'a (1993) göre Hôtel Continental'in binası 1954 tarihinde Yapı Kredi Bankası tarafından satın alınmıştır. Banka binayı 10 yıl özgün haliyle kullanmıştır. Ancak 1964 tarihinde Hôtel Continental'in binasını tamamen yıktırarak yerine, betonarme yeni bir bina

inşa ettirmiştir. Çelik Gülersoy'un bu anekdotlarından otelin 1954 tarihinde kapandığı ve 1964 tarihinde de binasının yıkıldığı anlaşılmaktadır.

Hâlihazır Haritası'nda (2002) otelin hem parsel düzeninin arkasına doğru genişletildiği, hem de yerinde dokuz katlı bir yapının bulunduğu görülmektedir.

Harita 4.134 Hôtel Continental'in Yeri (Hâlihazır Haritası, 2002)

Yerinde tespit çalışmalarında Hôtel Continental'in yerinde dokuz katlı betonarme bir yapının inşa edilmiş olduğu ve bu binanın Turkcell GSM şirketi tarafından kullanıldığı saptanmıştır.

Resim 4.73 Günümüzde Hôtel Continental'in Yerindeki Bina (Elif Çelebi, 2007)

Hôtel d'Orient – Doğu Oteli (331 Ada, 8 Parsel) 1888

Hôtel d'Orient, Huber Haritası'nda (1887–1895) Hüseyin Ağa Mahallesi'nde, Büyük Pera Caddesi (günümüzde İstiklal Caddesi) ile Hamalbaşı Caddesi'nin kesiştiği köşede yer almaktadır.

D'ostoya haritasında (1858–1860), Hôtel d'Orient'nın yerinde bir bina olmadığı ve arsasının yeşil alan olduğu görülmektedir. Bu nedenle Hôtel d'Orient'nın 1860 tarihinden sonra açıldığı anlaşılmaktadır.

Annuaire Oriental'lerde ise Hamalbaşı Caddesi'nde bulunduğu belirtilen Hôtel d'Orient'nın, ilk kez 1888 tarihinde bulunduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle bu otelin 1888 tarihinde açıldığı düşünülmektedir.

Annuaire Oriental'lerde ayrıca Hôtel d'Orient'nın işletmecisi Léonidas Pandilous olduğu belirtilmektedir.

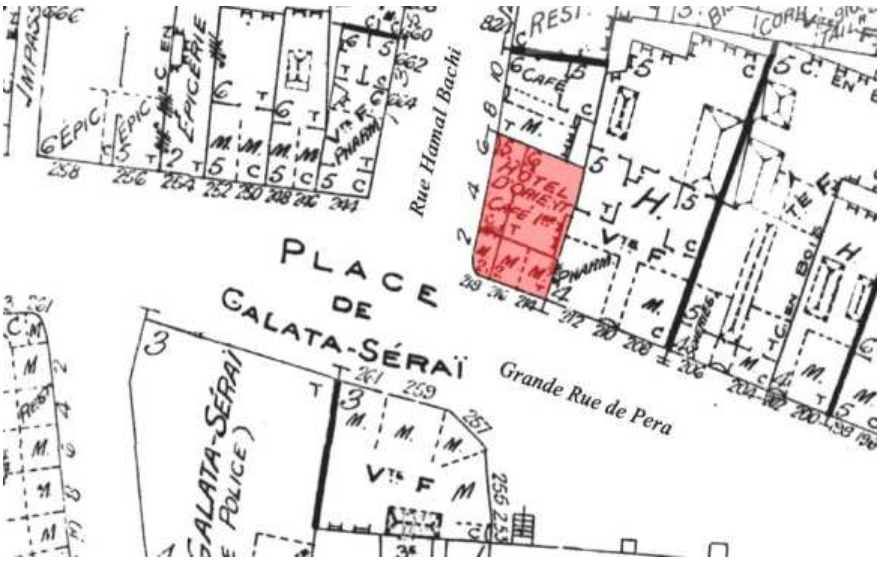
Harita 4.135 Hôtel d'Orient (d'Ostoya Haritası, 1858–1860)

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda otelin, dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numarasından da otelin girişinin Büyük Pera Caddesi üzerinde olduğu anlaşılmaktadır.

Harita 4.136 Hôtel d'Orient (Huber Haritası, 1887–1895)

Hôtel d'Orient'nın plan şemasına ve cephe düzenine özgü bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak Goad Haritası'ndan (1905) otelin sınırlarını arka cephesine doğru genişlettiği ve Büyük Pera Caddesi üzerinde üç mağazasının ve bir kafesinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Yine Goad Haritası'nda otelin binasının taş ya da tuğla malzeme ile kargir sistemde inşa edildiği belirtilmektedir. Ayrıca Annuaire Oriental'lerde üçüncü sınıf bir işletme olduğu görülmektedir.

Harita 4.137 Hôtel d'Orient (Goad Haritası, 1905)

Hôtel d'Orient'nın kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Annuaire Oriental'lerde en son 1903 tarihinde yer almaktadır. Ancak otelin Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1905

tarihinden sonra kapandığı anlaşılmaktadır. Hâlihazır Haritası'ndada otelin yerinde dokuz katlı bir binanın bulunduğu görülmektedir.

Harita 4.138 Hôtel d'Orient'nın Yeri (Hâlihazır Haritası, 2002)

Yerinde tespit çalışmalarında Hôtel d'Orient'nın binasının günümüze ulaşamadığı ve yerine alt katları restoran üst katları büro olarak kullanılan yeni bir yapının inşa edildiği saptanmıştır.

Resim 4.74 Günümüzde Hôtel d'Orient'nın Yerindeki Bina (Elif ÇELEBİ, 2008)

Hôtel du Louvre – Louvre Oteli (320 Ada / 3 ve 18 Parsel) 1888

Hôtel du Louvre, Goad Haritası'nda (1905) Galatasaray Mevkisi'nde ve Ada Sokağı (günümüzde Acara Sokak) üzerinde yer almaktadır.

Harita 4.139 Hôtel du Louvre (Goad Haritası, 1905)

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Annuaire Oriental'de 1888 tarihinde bulunmasından dolayı bu tarihte açıldığı düşünülmektedir. Ayrıca Annuaire Oriental'de otelin Grunberg Pasqua tarafından yönetildiği belirtilmektedir.

Otel hakkındaki belgelerin yetersiz kalması ve binasının günümüze ulaşamaması nedeniyle, otelin mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda otelin dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numarasından girişinin Ada Sokak üzerinde olduğu anlaşılmaktadır.

Otelin kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak Annuaire Oriental'den 1888 tarihinde hizmet vermekte olduğu anlaşılan otelin, söz konusu yıllıklarda bir daha adının yer almaması nedeniyle kısa bir süre sonra kapandığı düşünülmektedir. Nitekim Huber Haritası'nda da (1887–1895), Hôtel du Louvre'un yerinde bir binanın olduğu ancak bu binanın otel olarak kullanılmadığı görülmektedir.

Hâlihazır Haritası'ndan (2002) Hôtel du Louvre'un yerinde yedi katlı bir binanın olduğu anlaşılmaktadır.

Harita 4.140 Hôtel du Louvre'un Yeri (Hâlihazır Haritası, 2002)

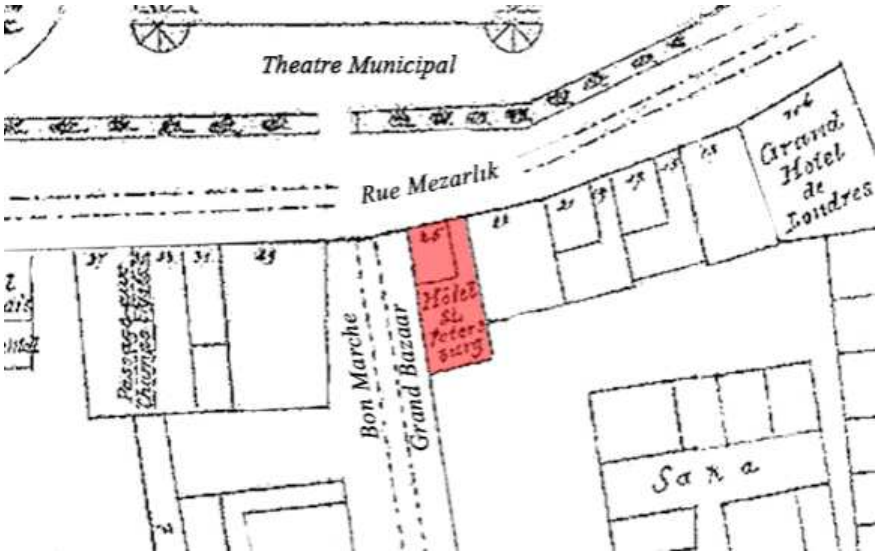
Yerinde tespit çalışmalarında Hôtel du Louvre'un binasının günümüze ulaşamadığı gibi parsel düzeninin de değiştiği saptanmıştır. Otelin yerindeki yedi katlı betonarme bina ticaret amacıyla kullanılmaktadır.

Resim 4.75 Hôtel du Louvre'un Yerindeki Bina (Elif ÇELEBİ, 2009)

Hôtel Belle Vue - Güzel Manzara Oteli (303 Ada / 19 Parsel) 1889

1889 Tarihli Annuaire Oreintal'deki ilana göre Hôtel Belle Vue, Petits-Champs'da (günümüzde Meşrutiyet Caddesi üzerinde) Bon Marche'nin yanında ve Yunanistan Elçiliği'nin karşısında yer almaktadır. Hôtel Belle Vue'nün yerine daha sonra Hôtel St. Petersbourg'un yapıldığı bilinmektedir.

Harita 4.141 Hôtel Belle Vue'nün Yeri (Huber Haritası, 1887–1895)

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Annuaire Orientallerde Hôtel Belle Vue, 1888–1889 tarihleri arasında bulunmaktadır. Otel, L. Adamopoulos ve N. Apergis tarafından yönetilmektedir.

Hakkındaki belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, otelin mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Otelin plan şemasına özgü bilgi bulunamamıştır. Eldeki tek kaynak Hôtel Belle Vue'nün 1889 tarihli Annuaire Oriental'deki reklamında, otelin Mezarlık Sokağı'na bakan cephesinin resmedilmiş halidir. Bu ilana göre Hôtel Belle Vue giriş katı ile birlikte toplam beş katlıdır. Giriş katında bir pastanesi bulunmaktadır. Birinci katında bütün cepheyi dolaşan bir terası vardır. Bu terasın gerisinde otelin yemek ve oturma salonlarının bulunduğu düşünülmektedir. Üstteki üç katında yatak katları olduğu tahmin edilmektedir. Otelin ikinci katında bir cumbası vardır. Üst katlarda küçük seyir balkonları bulunmaktadır. Hôtel Belle Vue'nün cephesi yarım daire kemeli ve sütunlu giriş kapısı, kat silmeleri ve balkonları ile neo klasik özellikler taşımaktadır.

Belge 4.20 Hôtel Belle Vue'nün İlanı (Cervati, 1889)

Yine aynı ilanda otelin Haliç manzaralı olduğu, Fransız ve doğu mutfaklarına özgü yemek servisinin bulunduğu ve konuklara hem ülkenin hem de Avrupa'nın en önemli gazetelerinin sunulduğu belirtilmektedir.

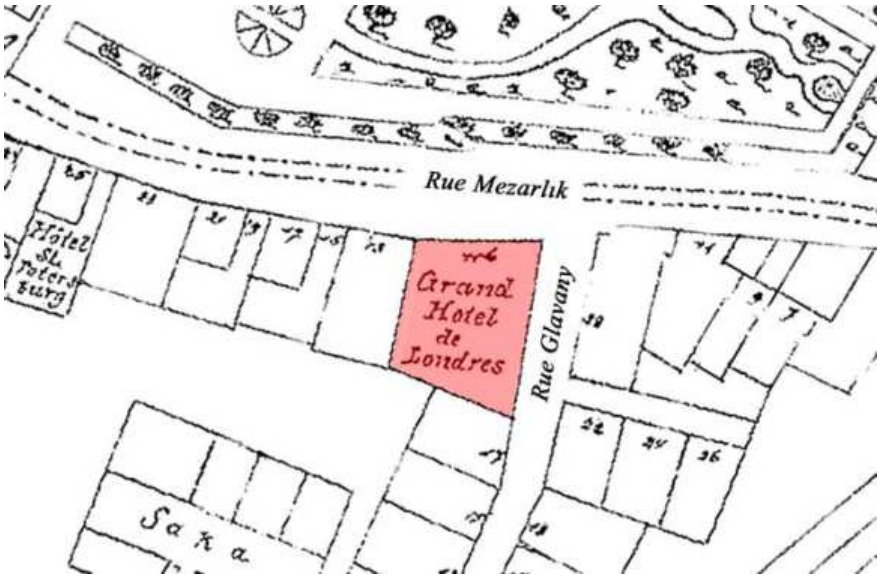
Hôtel Belle Vue'nün kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Annuaire Oriental'de en son 1889 tarihinde bulunması nedeniyle, otelin ömrünün kısa sürdüğü ve bu tarihte kapandığı düşünülmektedir. Yine Annuaire Oriental'lerden 1895 tarihinde Hôtel Belle Vue'nün yerinde Hôtel St. Petersbourg'un açıldığı anlaşılmaktadır. Ancak Hôtel Belle Vue'nün reklamındaki resmiyle, günümüzde Hôtel St. Petersbourg'a ait olduğu düşünülen binanın farklı olduğu dikkat çekmektedir. Bu nedenle Hôtel Belle Vue'nün binasının 1895 tarihinden önce yıkıldığı ve yerine Hôtel St. Petersbourg'un binasının inşa edildiği düşünülmektedir.

Diğer taraftan L. Adamopoulos ve N. Apergis, 1891 tarihinde Kallavi Sokağı'nda yeni bir oteli işletmeye başlamışlardır. Bu otel hem Grand Hôtel de Londres, hem de Hôtel Belle Vue olarak anılmaktadır.

Grand Hôtel de Londres – Büyük Londra Oteli (303 Ada, 25 Parsel) 1891

Grand Hôtel de Londres, Huber Haritasın'da (1887–1895) Mezarlık (günümüzde Meşrutiyet Caddesi) ve Glavany (günümüzde Kallavi Sokak) sokaklarının kesiştiği köşede yer almaktadır.

Otel, Glavany Ailesi'nin ahşap konağının yerine L. Adamopoulos ve N. Aperghis adlı iki ortak tarafından yaptırılmıştır (Gülersoy, 1999).

Harita 4.142 Grand Hôtel de Londres (Huber Haritası, 1887–1895)

21 Şubat 1891 tarihli Le Moniteur Oriental gazetesinde Grand Hôtel de Londres'un 1 Mart 1891 tarihinde açılacağı duyurulmaktadır (Akın, 2002).

Otel, yeni açıldığı dönem reklamlarında Grand Hôtel de Londres adının hemen altında "Belle Vue" ifadesini taşımaktadır. Bunun nedeni L. Adamopoulos ve N. Aperghis adlı ortakların daha önce Hôtel Belle Vue adlı bir oteli işletmeleriyle ilişkilidir. Çelik Gülersoy (1994) Grand Hôtel de Londres'un açıldıktan kısa bir süre sonra sadece "Hôtel Belle Vue" adıyla kendini tanıttığını belirtmektedir. Ancak Annuaire Orientallerdeki ilanlardan Hôtel Belle Vue'nün adresi ile Hôtel St. Petersbourg'un adreslerinin aynı, Grand Hôtel de Londres'un ise farklı olduğu anlaşılmaktadır. Bu ilanlardan Grand Hôtel de Londres'un açıldığı günden itibaren adının aynı olduğu ve hiç değiştirilmediği tespit edilebilmektedir.

Ancak 1912 Tarihli Annuaire Oriental'de artık "Belle Vue" ifadesinin kullanılmadığı, sadece Grand Hôtel de Londres adının yer aldığı görülmektedir.

Belge 4.21 Grand Hôtel de Londres'un Reklamı (Cervati, 1896)

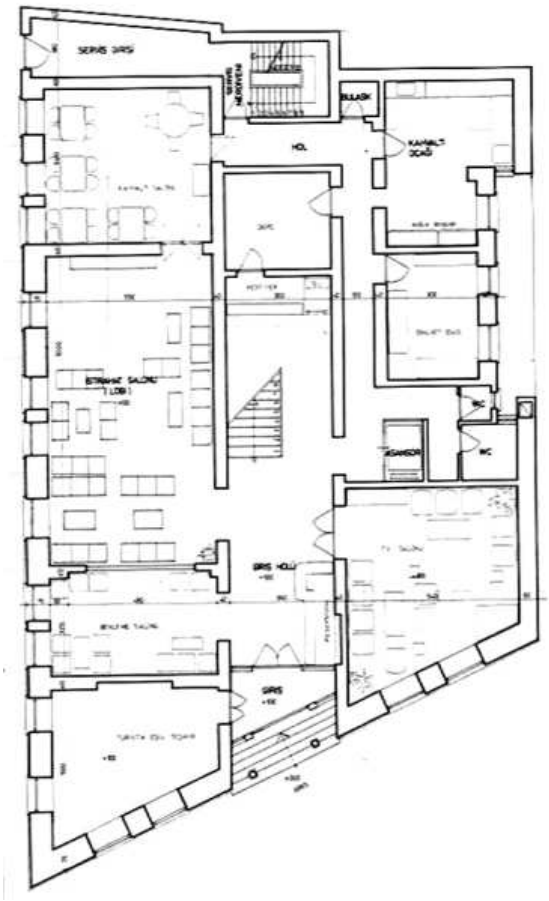

Belge 4.22 Grand Hôtel de Londres'un Reklamı (Cervati, 1912)

Otelin mimarı, İstanbul'da çok sayıda uygulamaları olan İtalyan asıllı Guglielmo Semprini'dir (Can, 1993). Ancak otelin özgün projesine rastlanamamıştır. YTÜ Restorasyon Anabilim Dalı'nın arşivinde, otelin günümüzdeki düzeni ile örtüşen bir rölövesi bulunmuştur. Bu rölöveye göre Grand Hôtel de Londres'un planı dikdörtgen formuna yakındır ve 17 x 28,5 m. boyutlarındadır. Planın merkezinde ana merdiven ve aydınlık boşluğu bulunmaktadır. Diğer mekânlar bu çekirdeğin etrafında sıralanmaktadır. Otel bodrum katı, giriş katı, asma katı, dört yatak katı ve bir teras katı ile birlikte toplam sekiz katlıdır.

Giriş katında merdivenin karşısında giriş kapısı ve giriş kapısının sol tarafında bir mağaza vardır. Merdivenin sağ tarafında üç farklı salon ve merdivenin sol tarafında mutfak, yönetim

odası ve yine bir salon bulunmaktadır. Merdivenin arkasında da bir servis merdiveni yer almaktadır.

Resim 4.76 Grand Hôtel de Londres'un Giriş Katı Planı (YTÜRA Arşivi, tarih bilinmiyor)

Resim 4.77 Grand Hôtel de Londres'un 19. Yüzyılda Giriş Holü (BLO Arşivi, 2009)

Grand Hôtel de Londres'un özgün planında, günümüzdeki hediyelik eşya dükkânı bölümünde Hanımlar Salonu, bu salonun karşısında Okuma Salonu, lobi bölümünde de yemek salonu bulunmaktadır (www.londrahotel.net). Yemek salonunun 19. yüzyıla ait fotoğrafında, salonun ortasında uzun bir masanın ve bu masanın yan tarafında dört kilişik küçük masaların varlığı dikkat çekmektedir.

Resim 4.78 Grand Hôtel de Londres'un 19. Yüzyılda Yemek Salonu (BLO Arşivi, 2009)

Resim 4.79 Grand Hôtel de Londres'un 19. Yüzyılda Okuma Salonu (BLO Arşivi, 2009)

Resim 4.80 Grand Hôtel de Londres'un 19. Yüzyılda Müzik Salonu (BLO Arşivi, 2009)

Resim 4.81 Grand Hôtel de Londres'un 19. Yüzyılda Müzik Salonu (BLO Arşivi, 2009)

Grand Hôtel de Londres, açıldığı dönemde Avrupa başkentlerindeki otellerde bulunan her türlü modern donatı ve konfora sahiptir (Akın, 2002). Bütün odalarında sıcak su, elektrik ve iç hat telefon imkânları vardır. Bu nedenle elektrik ve asansörün kullanıldığı ilk oteldir (Gülersoy, 1999).

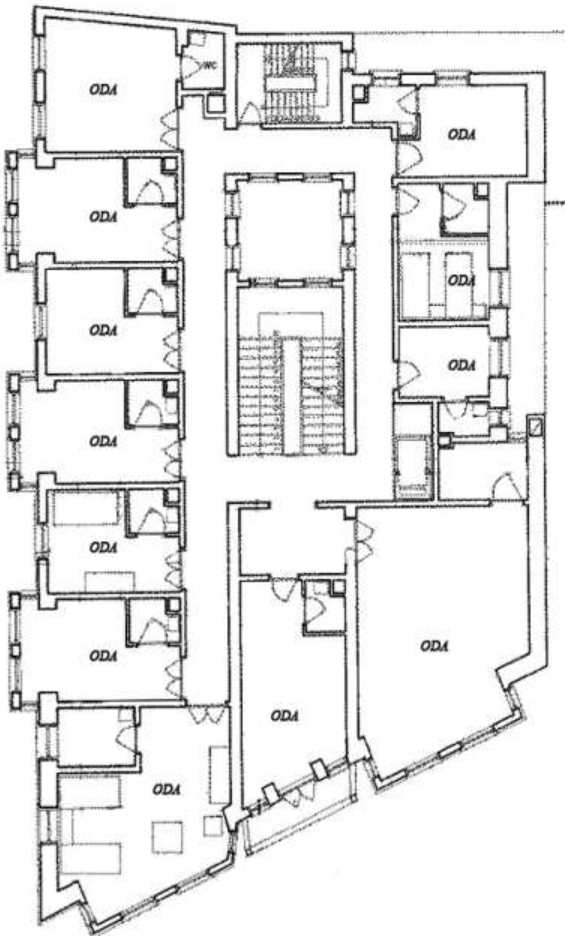
Resim 4.82 Grand Hôtel de Londres'un 19. Yüzyılda Hanımlar Salonu (BLO Arşivi, 2009)

Rölöveye göre bodrum katında kalorifer ve tesisat odaları bulunmaktadır. Ayrıca Goad Haritası'nda (1905) otelin özgün tasarımında bir marangozhanesi olduğu anlaşılmaktadır.

Harita 4.143 Grand Hôtel de Londres (Goad Haritası, 1905)

Üst katlarda ise merdivenin etrafında odaların sıralandığı dört yatak katı vardır. Yatak katlarında, merdiven sahanlığından kemerli kapılarla koridorlara geçilmektedir. Her katta on iki adet banyolu oda bulunmaktadır. Odalara banyolar sonradan eklenmiştir. En üst katta ise altı adet oda, asansör dairesi ve teras bulunmaktadır.

Resim 4.83 Grand Hôtel de Londres'un Yatak Katı Planı (YTÜRA Arşivi, tarih bilinmiyor)

Goad Haritası'ndan (1905) Grand Hôtel de Londres'un taş ya da tuğla malzeme ile kargir sistemde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Ancak yapının rölövesinde duvar kalınlıklarındaki faklılıklar nedeniyle, arka cephesindeki dış duvarının tamamı ile doğu cephesindeki dış duvarının bir bölümünün yıkıldığı ve sonradan yeniden yapıldığı düşünülmektedir. Çünkü güney ve batı cephesindeki dış duvar kalınlığı 60 cm iken, doğu ve kuzey cephesindeki duvar kalınlıkları 20 cm'dir. Nitekim otelin 19. yüzyıl ile günümüz fotoğrafları karşılaştırıldığında, doğu cephesindeki farklılıklar dikkat çekmektedir (Bkz Resim 4.102 ve 4.115).

Grand Hôtel de Londres'un sadece giriş cephesinde neo klasik öğelerin oldukça yoğun bir şekilde bulunduğu, diğer cephelerinin ise oldukça sade bir görünümü olduğu görülmektedir. Giriş cephesi iyon başlıklı sütunları, karyatidleri, balustatları, üçgen pencere alınlıkları ve korent başlıklı pilastrları ile ağırlıklı olarak Yunan sanatı özellikleri taşımaktadır.

Resim 4.84 Grand Hôtel de Londres'un 19. Yüzyıldaki Cephe Düzeni (Gülersoy, 1993)

Resim 4.85 Grand Hôtel de Londres Giriş Cephesinden Detay (Elif Çelebi, 2007)

Otelde, çok sayıda ünlü kişi konaklamıştır. 1922 tarihinde Toronto Daily Star gazetesi için İstanbul'u anlatan Ernest Hemingway (www.londrahotel.net), 1924 Tarihinde Cavallius ve 1929 tarihinde Nerses Ovsepyan takma adını kullanan Sovyet Gizli Teşkilatı (GPU) casusu Ermeni asıllı Agabegot bu otelde kalan ünlü kişilerden bazılarıdır (Üsdiken, 1992c). Ernest Hemingway'in kaldığı 401 no'lu oda, günümüzde de ilgi görmektedir (Ünal, 2006).

Resim 4.86 Ernest Hemingway'in Kaldığı Oda (Barış Aras, 2006)

Annuaire Orientallere göre Grand Hôtel de Londres açılışından 1900 tarihine kadar L. Adamopoulos ve N. Apergis tarafından, 1901–1913 tarihleri arasında sadece L. Adamopoulos ve 1913–1914 tarihleri arasında Pierre Metsès tarafından yönetilmiştir.

1926 Tarihinde İstanbul Rehberi'ndeki ilana göre otelin sahibi Moulatich, 1930'lu yıllarda tapu kayıtlarına göre de d'Andria isimli Ceneviz kökenli Levanten ailedir. 1967 tarihinde ise Beyoğlu nüfus dokusundaki değişimin bir yansıması olarak otelin sahipleri Türk asıllı Hüzmeli Ailesi olmuştur (Gülersoy, 1994).

Açıldığı dönemin en çok tercih edilen otellerinden birisi olan Grand Hôtel de Londres, 1930'lu tarihlerde eski parlak günlerini geride bırakmış, 1940'lı tarihlerde ise II. Dünya Savaşı'nın getirdiği ekonomik sıkıntılar nedeniyle zor günler geçirmeye başlamıştır. 1950'li tarihlerde ise yeni lüks ve konforlu otellerin açılmaya başlaması üzerine Grand Hôtel de Londres, görkem ve kalitesini büyük ölçüde kaybetmiştir (Gülersoy, 1994).

Grand Hôtel de Londres, tekrar eski kalite ve müşteri yoğunluğunu kazanabilmek için dönem dönem yenilenme sürecine girmiştir. 1967 ve 1983 tarihlerinde tadilat geçirdiği bilinmektedir (www.londrahotel.net). Son olarak ta 2007–2009 tarihleri arasında hem cephe hem de iç mekanlarını kapsayan büyük çaplı bir restorasyon geçirmiştir. Otel bu kendini yenileme çalışmaları sayesinde, Beyoğlu'nun binasıyla birlikte işlevini de koruyarak günümüze

ulaşabilen iki otelinden birisi olmuştur.2007–2009 tarihleri arasında yapılan restorasyon çalışmaları sırasında önce otelin cepheleri temizlenmiştir.

Resim 4.87 Cephe Temizliği Öncesinde Grand Hôtel de Londres (Elif ÇELEBİ, 2007)

Resim 4.88 Cephe Temizliği Sonrasında Grand Hôtel de Londres (Elif ÇELEBİ, 2008)

Restorasyon çalışmalarının ikinci etabında otelin iç mekânları yenilenmiştir. Bu yenileme çalışmaları ile vasat görünümdeki otel, tekrar kaliteli ve görkemli bir işletme haline getirilmiştir.

Resim 4.89 Günümüzde Otelin Giriş Holü ve Merdivenleri (Elif ÇELEBİ, 2009)

Otelin giriş holünün günümüzdeki hali ile 19. yüzyıldaki fotoğrafı ile karşılaştırıldığında, teşrif değişikliğinin yanı sıra yapı elemanlarında da bazı farklılıklar görülmektedir. 19. yüzyılda holden yan mekânlara açılan kapıların kaldırıldığı, kapı üstlerinin yarım daire kemer haline getirildiği ve merdiven sahanlığındaki pencerenin görünümünün değiştirildiği göze çarpmaktadır.

Resim 4.90 Günümüzde Otelin Merdivenleri (Elif ÇELEBİ, 2009)

Resim 4.91 Günümüzde Otelin Odaları (Elif ÇELEBİ, 2009)

Resim 4.92 Günümüzde Otelin Odaları (Elif ÇELEBİ, 2009)

Oteli çağın şartlarına uydurmak amacıyla odalara bilinmeyen bir tarihte banyolar eklenmiştir. Ancak restorasyon öncesinde hem odaların hem banyoların görünümü oldukça eski ve bakımsızdır. Restorasyon çalışmalarında odalarla birlikte banyolarda yenilenmiştir.

Resim 4.93 Günümüzde Otelin Odalarındaki Banyolar (Elif ÇELEBİ, 2009)

Resim 4.94 Günümüzde Otelin Lobisi (Elif ÇELEBİ, 2009)

Otelin 19. yüzyıldaki yemek salonu günümüzde lobi olarak kullanılmaktadır. Mekânın teşrifinin değişmesinin yanında bazı yapı elemanlarında da farklılıklar görülmektedir. Lobinin özellikle güney duvarındaki pilastır ve taç bölümlerinden meydana gelen dekoratif öğelerin yerlerinin ve süslemelerinin değiştirildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca tavan süslemesinin de farklı olduğu ve mekânın güneydoğu köşesine bir bar eklendiği dikkati çekmektedir.

Resim 4.95 Günümüzde Otelin Barı (Elif ÇELEBİ, 2009)

Otelin 19. yüzyıldaki fotoğrafları ile günümüzdeki durumu karşılaştırıldığında, dış cephelerinde de bazı farklılıkların olduğu görülmektedir. Giriş cephesinin çatısındaki alınlık günümüzde yoktur. Giriş kapısının sağ tarafındaki pencere kapıya dönüştürülmüş ve önüne merdiven eklenmiştir. Kallavi Sokağı'na bakan cephesinde de pencere alınlıklarının olmadığı, bazı pencerelerin kapatıldığı, bodrum pencerelerinin kapatıldığı ve giriş katındaki bir penceresinin kapıya dönüştürüldüğü görülmektedir. Yine bu cephede klima motorları gibi tesisat ekipmanlarının bulunduğu saptanmıştır (Bkz Resim 4.102, 4.114 ve 4.115).

Hâlihazır Haritası'nda (2002) Grand Hôtel de Londres'un parsel ve bina sınırlarını koruduğu ve altı katlı bir bina olarak gösterildiği görülmektedir.

Harita 4.144 Grand Hôtel de Londres (Hâlihazır Haritası, 2002)

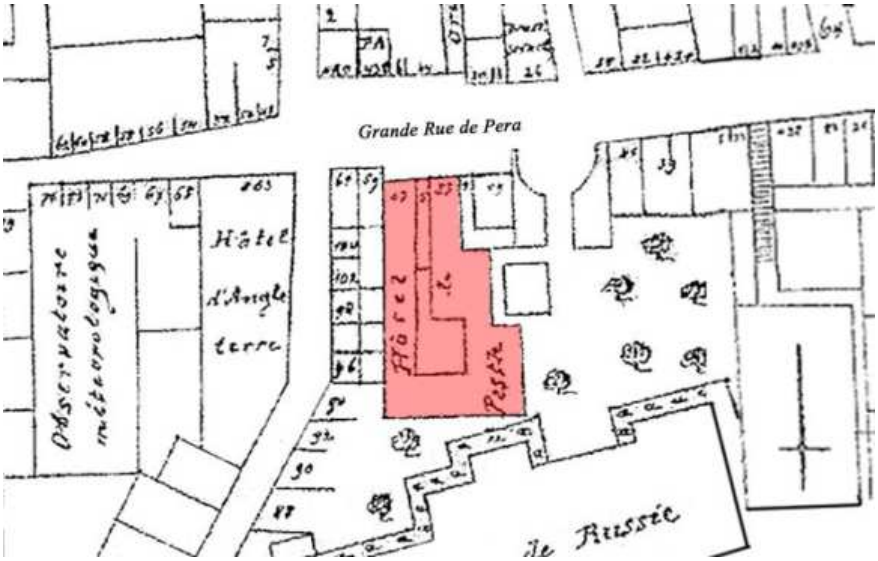
Resim 4.96 Grand Hôtel de Londres'un Giriş Cephesi (Elif Çelebi, 2009)

Resim 4.97 Otelin Kallavi Sokağı'na Bakan Cephesi (Elif Çelebi, 2009)

Hôtel de Pesth – Peşte Oteli (325 Ada / 136 Parsel) 1891

Hôtel de Pesth, Huber Haritası'nda (1887 – 1895) Büyük Pera Caddesi (günümüzde İstiklal Caddesi) üzerinde ve Rus Elçiliği'nin yanında yer almaktadır.

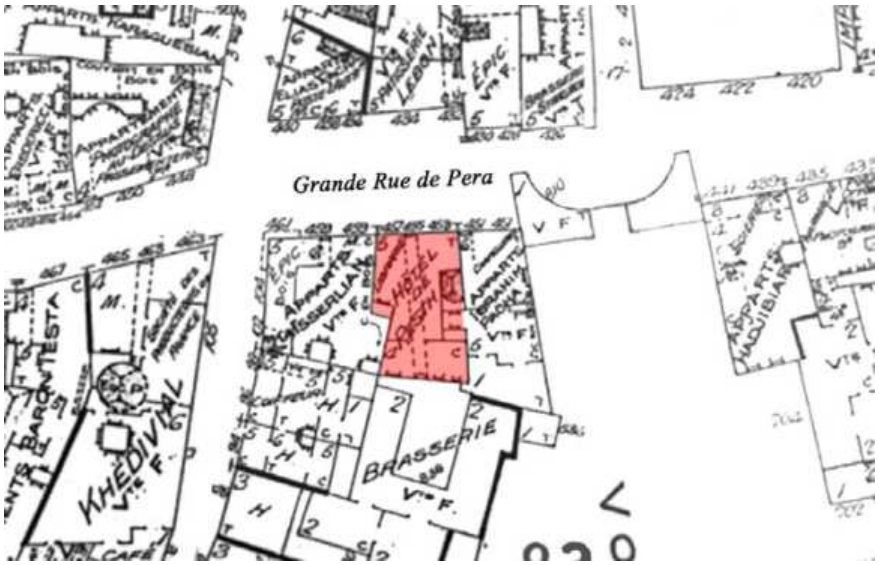
Harita 4.145 Hôtel de Pesth (Huber Haritası, 1887–1895)

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Hôtel de Pesth'in adının Annuaire Oriental'lerde ilk kez 1891 tarihinde bulunmasından dolayı, otelin bu tarihte açıldığı düşünülmektedir. Ayrıca Annuaire Oriental'de otelin işletmecisinin C. M. Tothfalussy olduğu da belirtilmektedir.

Otel hakkındaki belgelerin yetersiz olması ve binasının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda otelin düzgün geometrik bir formunun olmadığı görülmektedir. İki cepheli olduğu anlaşılan otelin ortasında bir galeri ya da aydınlatma boşluğu olduğu düşünülmektedir. Kapı numaralarından otelin girişinin Büyük Pera Caddesi üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Üç farklı kapı numarası bulunması nedeniyle, bu numaralardan birinin otelin ana girişine diğer ikisinin otelin restoran veya mağaza gibi ortak mekânların girişleri olduğu düşünülmektedir.

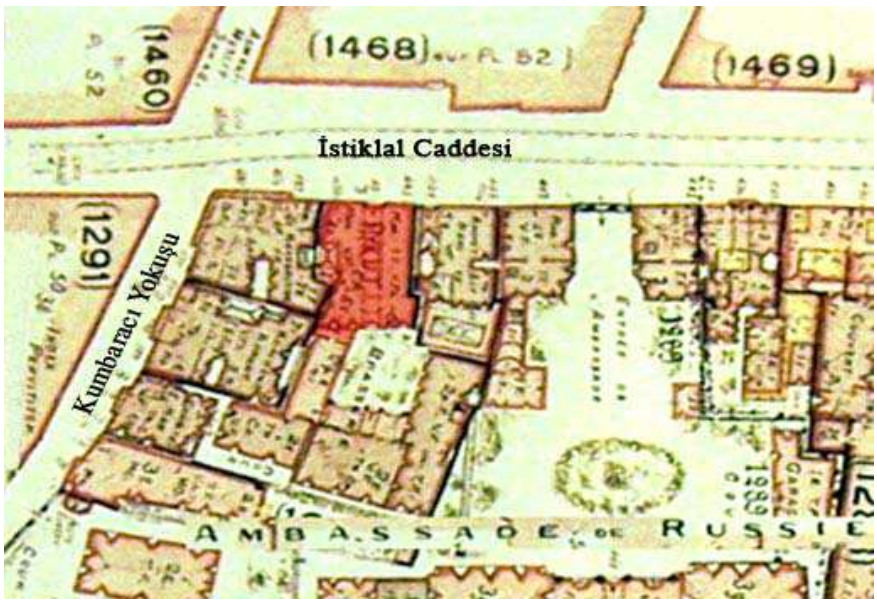
Annuaire Oriental'lerde Hôtel de Pesth'in 1898–1902 tarihleri arasında artık Venedik Sokağı'nda yer aldığı ve Madam Bruckner tarafından yönetildiği belirtilmektedir. Bu bilgi otelin 1898 tarihinde Venedik Sokağı'nda bir binaya taşındığını düşünüdürse de, Goad Haritası'nda (1905) Hôtel de Pesth'in ilk açıldığı yerde olduğu görülmektedir. Ancak haritada otelin sınırlarının küçüldüğü dikkat çekmektedir. Bu nedenle otelin bir tadilat geçirdiği ya da binasının yıkılıp yeniden inşa edildiği tahmin edilmektedir. Nitekim otelin yakın çevresindeki

binalarında bazılarının da sınırlarının değiştiği görülmektedir. Yine Goad Haritası'ndan otelin binasının tuğla malzeme ile kâgir sistemde inşa edildiği ve bir ışıklığının olduğu anlaşılmaktadır. Ancak otelin plan şeması ve cephe düzeni hakkında bilgiye ulaşılamamıştır.

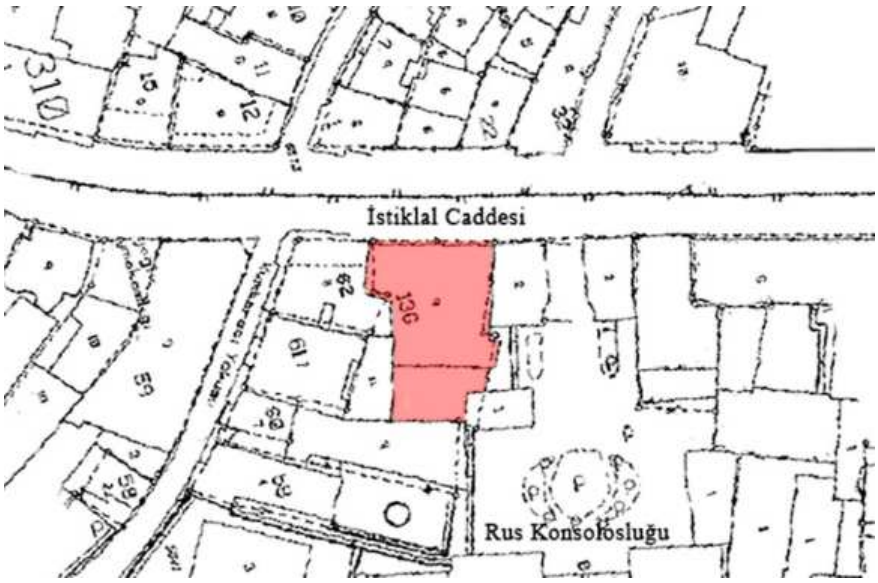
Harita 4.146 Hôtel de Pesth (Goad Haritası, 1905)

Hôtel de Pesth'in kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Annuaire Oriental'lerde en son 1902 tarihinde yer almasından dolayı, bu tarihten kısa bir süre sonra kapandığı düşünülmektedir. Nitekim Pervititch Haritası'ndan (1932) otelin yerindeki binada otel olduğuna dair bir yazı bulunmamaktadır.

Harita 4.147 Hôtel de Pesth'in Yeri (Pervititch Haritası, 1932)

Hâlihazır Haritası'nda (2002) Hôtel de Pesth'in parsel sınırlarının korunduğu ancak otelin yerinde dokuz katlı bir binanın olduğu görülmektedir.

Harita 4.148 Hôtel de Pesth'in Yeri (Hâlihazır Haritası, 2002)

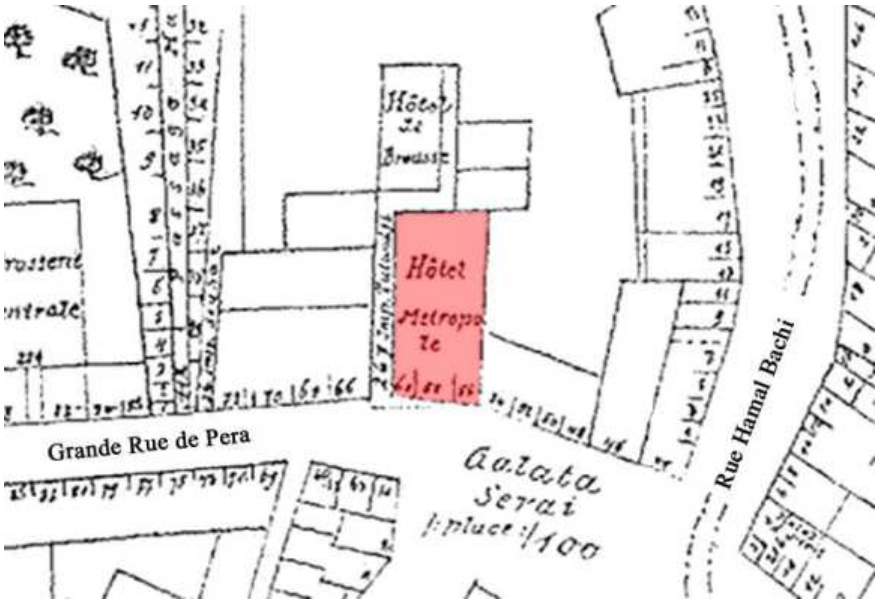
Yerinde tespit çalışmalarında bu dokuz katlı binanın yeni bir bina olduğu ve otel olarak kullanıldığı saptanmıştır. Bu otelin cephesindeki tarihi bir binaya ait cephenin Goad Haritası'ndaki (1905), İbrahim Paşa Apartmanı'na ait olduğu düşünülmektedir. Hôtel de Pesth'in binasının yıkıldığı tarih ise bilinmemektedir.

Resim 4.98 Günümüzde Hôtel de Pesth'in Yerindeki Bina (Elif Çelebi, 2007)

Hôtel Metropole – Metropol Oteli (315 Ada, 46 Parsel) 1891

Hôtel Metropole, Huber Haritası'nda (1887–1895) Galatasaary Mevkisinde ve Büyük Pera Caddesi (günümüzde İstiklal Caddesi) ile Tütüncü Çıkmazı'nın kesiştiği köşede yer almaktadır.

Harita 4.149 Hôtel Metropole (Huber Haritası, 1887–1895)

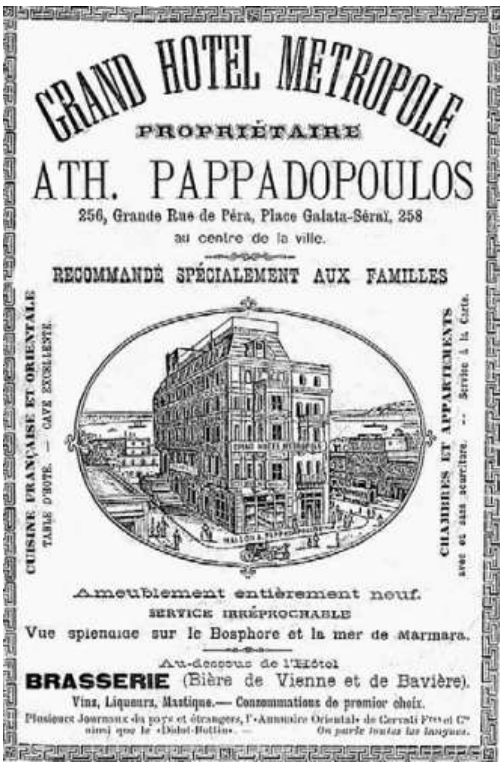
Hôtel Metropole'ün açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak otelin adının Annuaire Oriental'lerde ilk olarak 1891 tarihinde bulunması nedeniyle, bu tarihte açıldığı düşünülmektedir. Annuaire Oriental'lerde ayrıca otelin Ath. Pappadopoulos tarafından yönetildiği belirtilmektedir.

Hakkındaki belgelerin yetersiz olması ve yapının özgünlüğünün önemli ölçüde bozulmuş olması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber haritasında Hôtel Metropole'ün dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Hôtel Metropole'ün 1892 Tarihli Annuaire Oriental'deki reklamında, otelin girişinin Tütüncü Çıkmazı üzerinde olduğu ve merdivenlerle çıkıldığı görülmektedir.

Otelin plan şemasına özgü bilgi bulunamamıştır. Ancak Hôtel Metropole'ün binasının 1892 Tarihli Annuaire Oriental'deki reklamında resmedildiği görülmektedir. Bu reklamdan otelin iki ayrı binadan meydana geldiği anlaşılmaktadır. Binalardan birisi giriş katı ile birlikte toplam beş katlı, diğeri ise altı katlıdır. Behzat Üsdiken'e (1999) göre otelin giriş katında bir birahanesi ve üst katlarında toplam 50 odası vardır. Otelin reklamında ise bir pastanesinin olduğu belirtilmektedir.

Goad Haritası'ndan otelin her iki binasının da kargir olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim yerinde tespit çalışmaları neticesinde, binaların tuğla malzemeyle inşa edildiği ve sıvandığı düşünülmektedir. Hôtel Metropole'ün 1892 Tarihli Annuaire Oriental'deki reklamından cephelerinin kapı ve pencere düzenleri, çatısı ve çatısındaki alınlığı ile neo klasik özellikler gösterdiği görülmektedir. Ancak Büyük Pera Caddesi'ne bakan cephesinde geleneksel tarzdaki cumbaların varlığı da dikkat çekmektedir.

Yine bu reklamda otelin Boğaz ve Marmara Denizi manzarası olduğu, hem Fransız hem Doğu tarzında mutfağının bulunduğu, hem tabldot hem de alakart servis yapılabildiği belirtilmektedir. Ayrıca Annuaire Oriental'de otelin üçüncü sınıf bir işletme olduğu ifade edilmektedir.

Belge 4.23 Hôtel Metropole'ün Reklamı (Cervati, 1896)

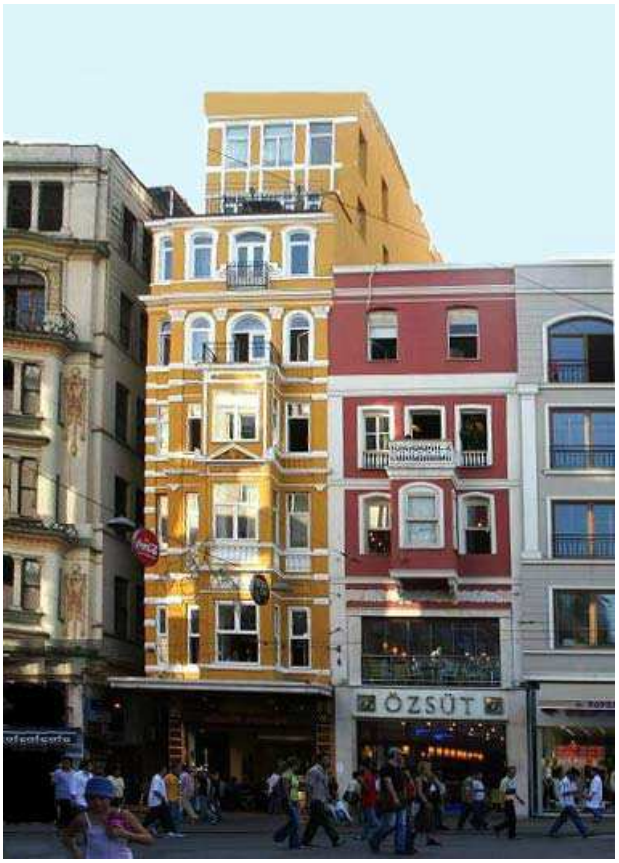
Hôtel Metropole'ün kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Otelin adı Annuaire Oriental'de en son 1921 tarihinde bulunmaktadır. Bu nedenle Hôtel Metropole'ün 1921 tarihinden kısa bir süre sonra kapandığı düşünülmektedir. Annuaire Oriental'lerde otelin işletmecisinin hiç değişmediği de dikkat çekmektedir.

Hâlihazır Haritası'nda (2002), Hôtel Metropole'ün parsel sınırlarının korunduğu ve binasının yedi katlı olduğu görülmektedir.

Harita 4.150 Hôtel Metropole'ün Yeri (Hâlihazır Harita, 2002)

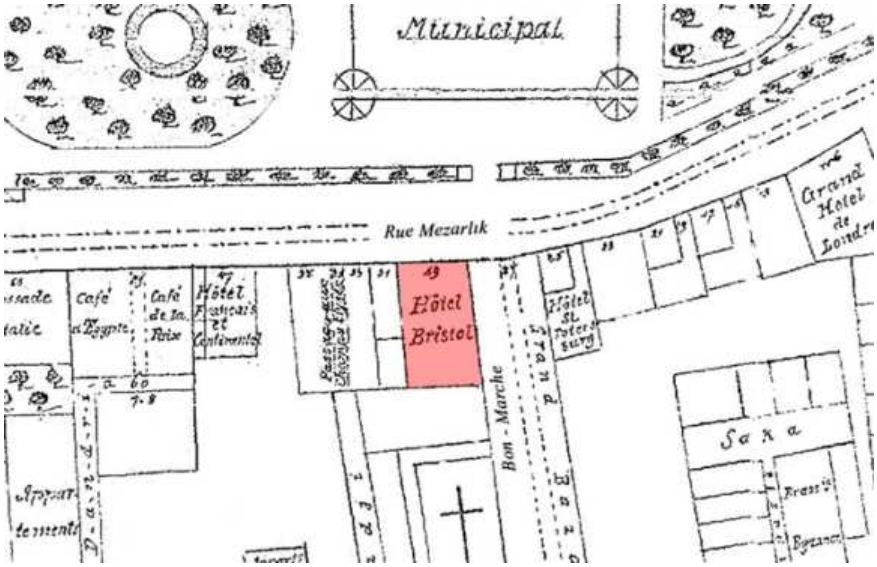
Yerinde tespit çalışmalarında ise Hôtel Metropole'ün sadece dış cephesinin korunmuş olduğu, iç mekânının tamamen yenilendiği, çatı katının kaldırılıp, üstüne iki kat daha çıkıldığı ve pencerelerin pilastik doğramayla değiştirildiği saptanmıştır.

Resim 4.99 Günümüzde Hôtel Metropole (Elif Çelebi, 2007)

Hôtel Bristol – Bristol Oteli (303 Ada, 59 Parsel) 1893

Hôtel Bristol, Huber Haritası'nda (1887–1895) Bon Marche'nin (günümüzde Odakule) yanında ve Mezarlık Sokağı'nın (günümüzde Meşrutiyet Caddesi) üzerinde yer almaktadır.

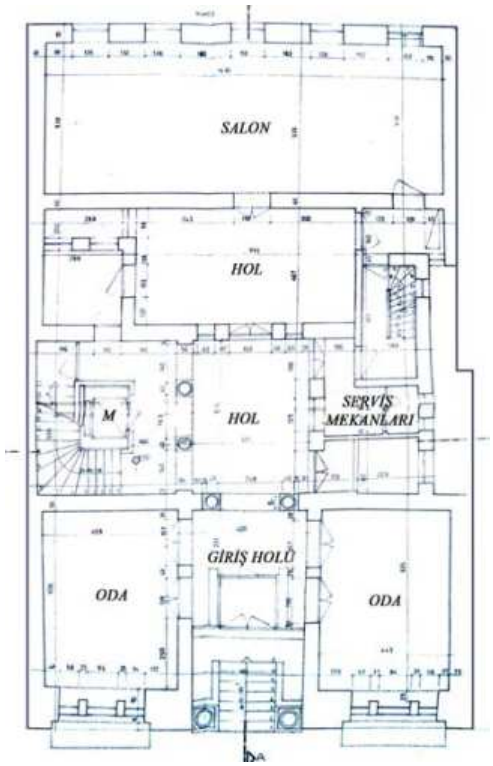

Harita 4.151 Hôtel Bristol (Huber Haritası, 1887–1895)

5 Ağustos 1892 tarihli Le Moniteur Oriental gazetesindeki haberde, Hôtel Bristol'ün temel atma töreninin yapılacağı, otelin Ermeni Katolik Patrikliği tarafından yaptırıldığı ve mimarının Achille Manousso olduğu belirtilmektedir. 27 Şubat 1893 tarihli Le Moniteur Oriental gazetesindeki haberde de otelin yapımının tamamlandığı duyurulmaktadır (Akın, 2002). 1893 Tarihli Annuaire Oriental'e göre otelin işletmecisinin François Loghoteti'dir.

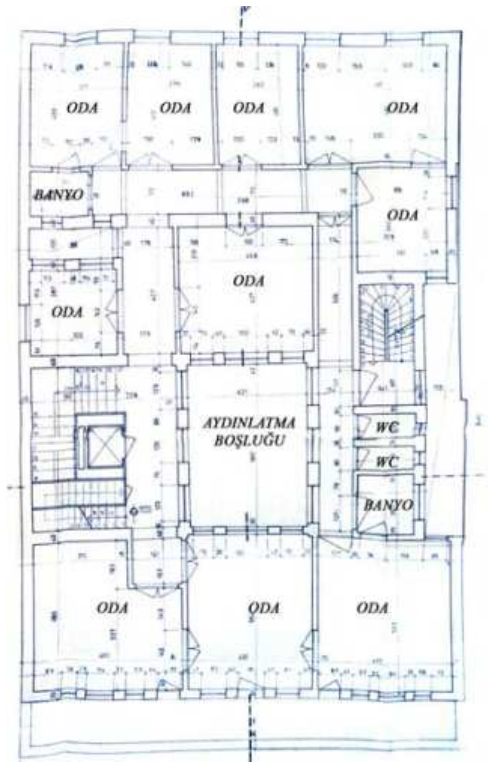
Otel hakkındaki belgelerin yetersiz olması ve yapının sadece giriş cephesinin günümüze ulaşabilmiş olması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda Hôtel Bristol'ün dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Otelin tek cepheli olması ve haritadaki kapı numarası nedeniyle, girişinin Mezarlık Sokağı (günümüzde Meşrutiyet Caddesi) üzerinde olduğu anlaşılmaktadır.

Otelin özgün plan şeması tam olarak bilinmemektedir. Sadece Doğan Hasol'un 1984 tarihinde çizmiş olduğu fazla detaylı olmayan rölöveden kısmen bilgi edinmek mümkündür. Bu rölöveye göre giriş holü, bu holün iki yanında özgün işlevi bilinmeyen iki oda, merdiven, asansör, servis mekânları, bağlantı holleri ve büyük bir salon bulunmaktadır. 2005 Tarihli Tasarım Dergisinin 153 nolu sayısında Hôtel Bristol'ün salonunun 100 kişi kapasiteli olduğu belirtilmektedir.

Resim 4.100 Hôtel Bristol'ün Giriş Katı Planı (KTVKK Arşivi, 1984)

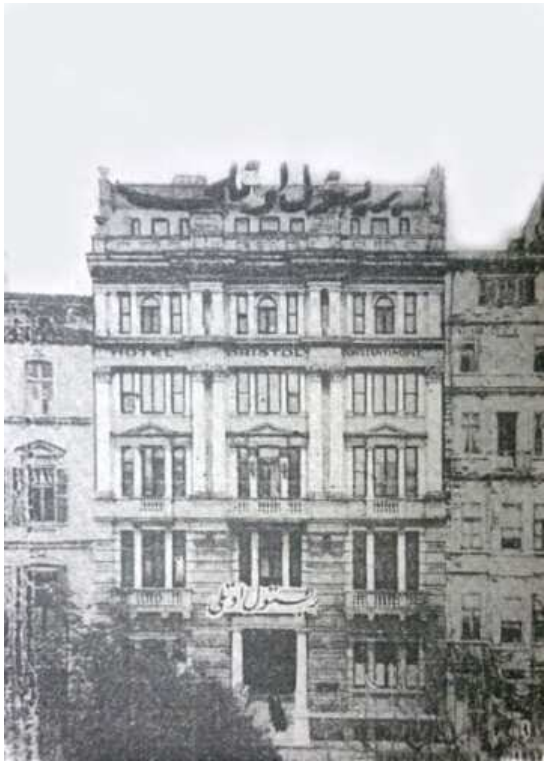
Hôtel Bristol özgün tasarımında bodrum, giriş, dört yatak ve teras katı ile toplam yedi katlıdır. Yatak katlarında onar adet oda vardır. Bu nedenle otelin toplam 40 adet odası bulunmaktadır.

Resim 4.101 Hôtel Bristol'ün Yatak Katı Planı (KTVKK Arşivi, 1984)

Goad Haritası'ndan (1905), Hôtel Bristol'ün tuğla malzeme ile kargir sistemde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Yerinde tespit çalışmalarında giriş cephesinin taş kaplandığı saptanmıştır.

Hôtel Bristol'ün giriş cephesi korent başlıklı sütunları, üçgen alınlıklı pencereleri, çatı alınlıkları, balustatları, kornişleri, heykelleri ve bosajlı duvarları ile tamamen neo klasik özellikler taşımaktadır.

Resim 4.102 Hôtel Bristol Giriş Cephesi (Cervati, 1928)

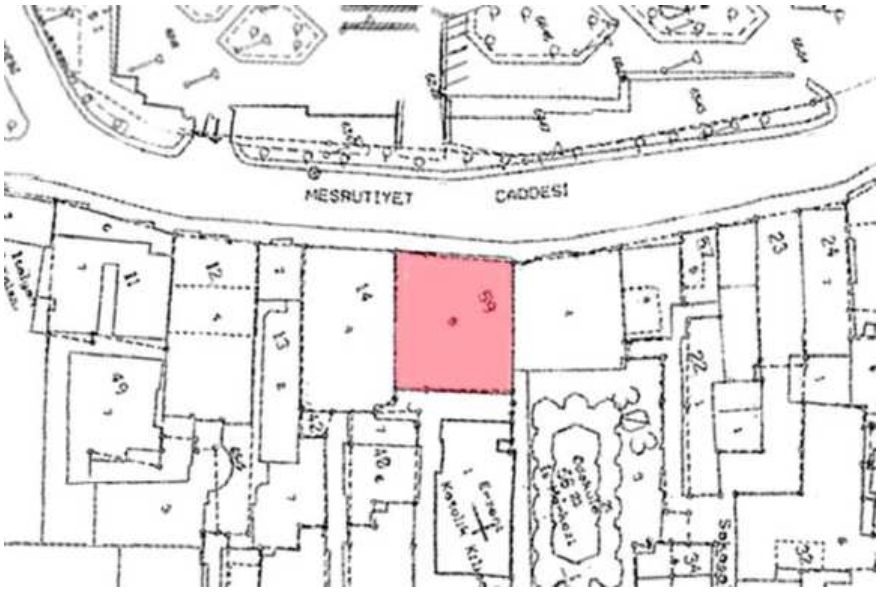
Annuaire Oriental'lere göre Birinci sınıf bir işletme olan Hôtel Bristol 1893–1901 tarihleri arasında François Loghoteti, 1901–1903 tarihleri arasında L. Adamopoulos ve 1904–1914 tarihleri arasında Jean Djira ve Georges Hadjara tarafından yönetilmektedir. Behzat Üsdiken'e (1999) göre Hôtel Bristol 1918 tarihinde Yani Ciras ve Yorgo Haçara tarafından işletilmektedir. Kısa bir süre sonra otel, Ömer Lütfü Bengü tarafından satın alınmıştır. 1940 Tarihinde Hôtel Bristol'ü Yugoslav asıllı Sırp İvo yönetmektedir. Ömer Lütfü'nün vefatından sonra varisleri oteli bir bankaya satmıştır.

1950'li yıllara kadar İstanbul'un en iyi otelleri arasında yer alan Hôtel Bristol, 1980'li yıllarda yeni otellerle rekabet edemez hale gelmiş ve kullanım dışı kalmıştır. 1980 Tarihinde Esbank Genel Müdürlüğü tarafından satın alınmıştır (www.esbank.com.tr).

Hôtel Bristol'ün KTVKK Arşivi'ndeki K 785 nolu dosyasındaki bilgilere göre, 1984 tarihinde yapının Doğan Hasol tarafından rölöveleri hazırlanmıştır. Rölöveleri çıkarıldıktan sonra sadece giriş cephesi korunmuş, binanın geriye kalan kısmı yıktırılmış ve arsasına Esbank Genel Müdürlüğü için yeni bir bina inşa edilmiştir. Böylece 1980 tarihinde hem Hôtel Bristol kapanmış hem de binası yıkılmıştır.

Hôtel Bristol'ün giriş cephesini kullanan bu yeni yapı, Suna ve İnan Kıraç Vakfı tarafından 2005 Yılında "müze" haline getirilmek istenmiştir. Hôtel Bristol ile yanındaki konutun arsaları birleştirilerek ve ön cepheleri korunarak, müze olarak kullanılmak üzere yeni bir bina inşa edilmiştir. Müze yapım çalışmaları sırasında, mevcut ön cepheler çelik karkas sistemle askıya alınmış ve 2 kat bodrum yapmak üzere cadde kotunun 8 metre altına inilmiştir. Mevcut yapıya da 2 kat eklenmiştir. 2005 Haziranından bu yana söz konusu yeni bina Suna ve İnan Kıraç Vakfı Pera Müzesi olarak hizmet vermektedir (TD, 2005).

Hâlihazır Haritası'nda (2002) Hôtel Bristol'ün yerindeki binanın sekiz katlı olduğu görülmektedir.

Harita 4.152 Hôtel Bristol'ün Yeri (Hâlihazır Harita, 2002)

Yerinde tespit çalışmalarında Hôtel Bristol'ün günümüze sadece giriş cephesinin ulaşabildiği, cephenin bağlı olduğu binanın tamamen yeni betonarme bir yapı olduğu saptanmıştır. Ayrıca teras katının tamamen yeni malzeme ile inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Resim 4.103 Hôtel Bristol Giriş Cephesi (Elif ÇELEBİ, 2007)

Resim 4.104 Günümüzdeki Yeni Binanın İç Mekânından Görünüm (Elif ÇELEBİ, 2007)

Hôtel de Kröcker / Hôtel Kroecker – Kroecker Oteli (299 Ada, 16 Parsel) 1893

Hôtel Kröcker ya da kaynaklardaki diğer bir yazım şekliyle Hôtel Kroecker, Huber Haritası'nda (1887–1895) Kabristan Sokağı'nın (günümüzde Meşrutiyet Caddesi) üzerinde ve Bulgar Elçiliği ile Corpi Evi arasında yer almaktadır.

Harita 4.153 Hôtel Kroecker (Huber Haritası, 1887–1895)

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Hôtel Kroecker'in adının Annuaire Oriental'lerde ilk kez 1893 tarihinde bulunmasından dolayı, bu tarihte açıldığı düşünülmektedir. Yine Annuaire Oriental'lere göre otelin yöneticisi 1893–1894 tarihleri arasında Auguste Kroecker ve 1895–1914 tarihleri arasında Paul Kroecker'dir.

Çelik Gülersoy'a (2003) göre Kroecker Ailesi, Alman kökenlidir. Prusya'da yaşayan ve asıl mesleği kuyumculuk olan Richard Kroecker, Avusturya'lı eşi Auguste Gaerber Kroecker ile birlikte 1860'lı tarihlerde İstanbul'a yerleşmiştir. İstanbul'da da kuyumculuk mesleğini icra eden Richard Kroecker, kısa sürede servet sahibi olmuştur ancak 1870'li tarihlerde vefat etmiştir. Avusturya'lı eşi Auguste Gaerber Kroecker ve oğlu Paul Kroecker'a yüklü bir miras bırakmıştır.

1893 Tarihli Annuaire Oriental'de Auguste Kroecker yönetiminde Hôtel Kroecker işletmesinin bulunması nedeniyle, Auguste Kroecker'in eşinden kalan serveti otel işleterek değerlendirmek istediği düşünülmektedir. 1895 Tarihinden itibaren otelin yöneticisinin Paul Kroecker olarak belirtilmesi nedeniyle, bu tarihte Auguste Kroecker'in işletmeyi oğluna devrettiği anlaşılmaktadır.

Otel hakkındaki belgelerin yetersiz olması ve yapının sadece giriş cephesinin günümüze ulaşabilmiş olması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Behzat Üsdiken'e (1992c) göre Hôtel Kroecker'in binası otel olarak inşa edilmemiştir. Auguste Kroecker, Levanten bir ailenin evini kiralayarak otele dönüştürmüştür. 27 Şubat 1879 tarihli bir tapu kaydına göre boş bir arsa olan otelin arazisi, Madam Angeliko'nun mülkiyetindedir (Gülersoy, 2003). Ancak konut yapısının bu arsaya hangi tarihte inşa edildiği ve mülkiyetinin kime ait olduğu tam olarak bilinmemektedir.

Otelin özgün plan şemasına dair bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak Huber Haritası'ndan dikdörtgen planlı ve üç cepheli bir binası olduğu anlaşılmaktadır. Yine aynı haritada otelin arka cephesinde geniş bir bahçesinin olduğu görülmektedir. Günümüze ulaşabilen cephesinden, otelin girişinin Kabristan Sokağı (günümüzde Meşrutiyet Caddesi) üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Yine bu cepheden otel binasının, tuğla malzeme ile kargir sistemde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Yapının cephesi bosajlı duvarları, rozetleri, Rönesans tarzı üçlü kapı düzenlemesi, iyon başlıklı pilastrları, balustatları ve pencere alınlıkları ile tamamen neo klasik özellikler taşımaktadır.

Ayrıca Annuaire Oriental'lerde birinci sınıf bir işletme olduğunun belirtilmesi nedeniyle, Hôtel Kroecker'in oldukça lüks ve konforlu bir işletme olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla Hôtel Kroecker'in dönemin diğer otelleri gibi özenli bir iç dekorasyona ve aksesuarlara sahip olduğu tahmin edilmektedir.

AUGUSTE KROECKER

HOTEL DE 1er ORDRE

avec jardin

40, RUE KABRISTAN, 40, PÉRA.

Situé dans le plus beau quartier, à proximité des Consulats d'Angleterre, d'Autriche et de France

PRÈS DU CLUB DE CONSTANTINOPLE, DU TUNNEL, ET DES POSTES.

Vue magnifique sur le beau Panorama de la Corne d'Or.

PENSION DE 1er ORDRE.

Très confortablement aménagée

SERVICE TRÈS SOIGNÉ.—CUISINE A L'EUROPÉENNE, METS DE 1er CHOIX.

Prix (1) : Chambre, 1er déjeuner, éclairage et service compris de 4 à 10 francs par jour.

DEJEUNER 3 FRANCS. — DINER 4 FRANCS.

Demi Pension de 10 à 20 francs et de 8 à 15 francs.

(1) 10 % de réduction pour séjour prolongé au delà de 15 jours.
20 % " en Décembre, Janvier, Février, Juillet et Août.

Belge 4.24 Hôtel Kroecker (Cervati, 1893–1894)

Goad Haritası'ndan (1905), Hôtel Kroecker'in yanındaki Bulgar ve Romanya Elçiliklerinin binalarını da işletmesine dâhil ederek, Grand Hôtel Kroecker adıyla anılmaya başlandığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle Hôtel Kroecker'in oldukça talep gördüğü ve kapasitesini artırma gereği duyduğu düşünülmektedir.

Böylece Hôtel Kroecker için yeni bir dönem başlamıştır. Ancak Hôtel Kroecker'in bu yeni halinin akıbeti, işletmesine eklediği binaları ve yeni adı ile birlikte Grand Hôtel Kroecker bölümünde ele alınacaktır.

Hâlihazır Haritası'nda (2002) ve yerinde tespit çalışmalarında, otelin yerinde dört katlı bir binanın olduğu görülmektedir. Bununla birlikte günümüzde yapının güney cephe sınırının değiştirildiği ve Huber Haritası'ndaki Bulgar Elçiliği Binası'nın yarısının, Hôtel Kroecker'in binası ile birleştirildiği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan otelin arka bahçesinin korunduğu da görülmektedir.

Harita 4.154 Hôtel Kroecker'in Yeri (Hâlihazır Haritası, 2002)

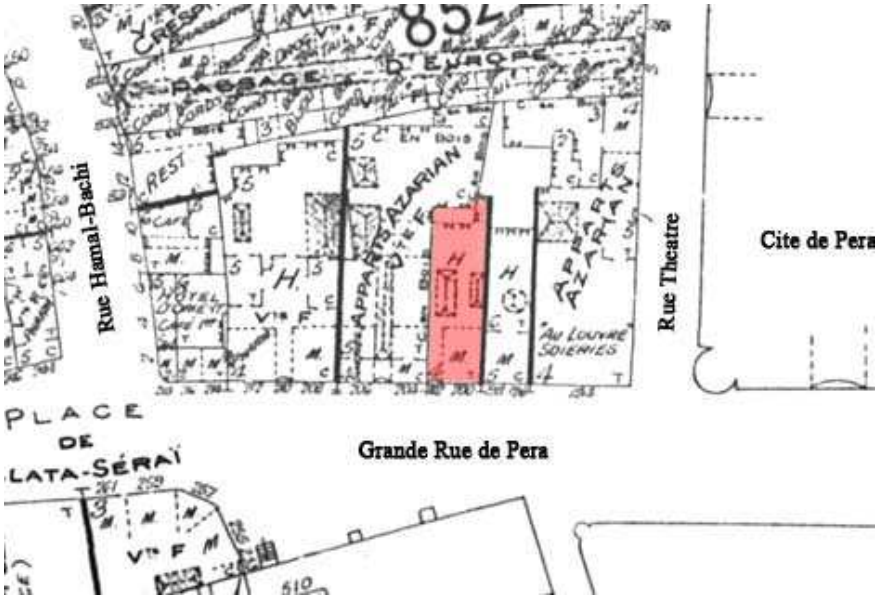
Hôtel Centrale – Merkez Oteli (331 Ada / 3 Parsel) 1894

Hôtel Centrale, Akylas Millas'a (2006) göre Galatasaray Mevkisi'nde ve İstiklal Caddesi üzerinde yer almaktadır.

Resim 4.105 Hôtel Centrale'in Ön Cephesinin Çizimi (Akylas Millas, 2006)

Huber (1887–1895) ve Goad (1905) haritalarında Hôtel Centrale'in adı bulunmamaktadır. Ancak bu haritaların parsel düzeni ile Akylas Millas'ın çizimi karşılaştırıldığında, sadece Goad Haritası ile örtüştüğü görülmektedir.

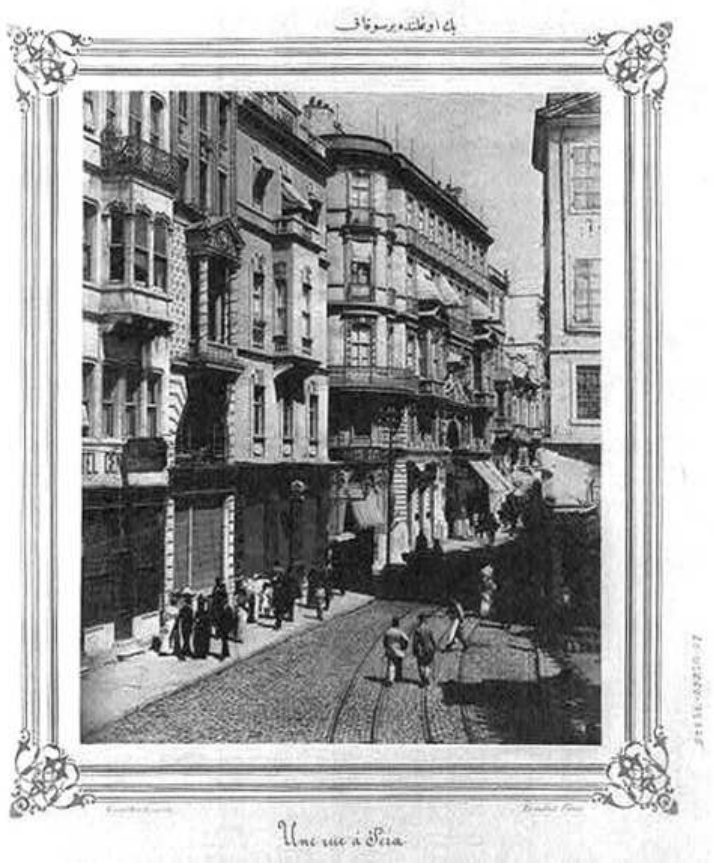

Harita 4.155 Hôtel Pension Centrale'in Yeri (Goad Haritası, 1905)

Otelin açılış tarihi bilinmemektedir. Ancak Annuaire Oriental'de Büyük Pera Caddesi (günümüzde İstiklal Caddesi) üzerinde yer alan Hôtel Centrale'in adı ilk kez 1894 tarihinde bulunmaktadır. Bu nedenle otelin bu tarihte açıldığı düşünülmektedir. Ayrıca Annuaire Oriental'e göre otel A. Vocolas tarafından yönetilmektedir.

Otel ile ilgili belgelerin yetersiz kalması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda otelin dikdörtgen planlı ve tek cepheli olduğu görülmektedir. Dolayısıyla otelin girişi Büyük Pera Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Otelin özgün plan şeması bilinmemektedir. Ancak Goad haritasından otelin bir mağazası ve iki ışıklığı olduğu anlaşılmaktadır. Yine aynı haritada otelin taş ya da tuğla malzeme ile kargir sistemde inşa edildiği belirtilmektedir. Hôtel Centrale'in, Abdülhamit Albümlerinde yer alan bir fotoğrafın en solunda yer aldığı ve tabelasının bulunduğu görülmektedir. Bu fotoğraftan otelin cephelerinin cumba ve pencere düzeni ile geleneksel, giriş katındaki geniş açıklıkları, payandaları ve balkon korkulukları ile neo klasik özellikleri bir arada taşıdığı görülmektedir.

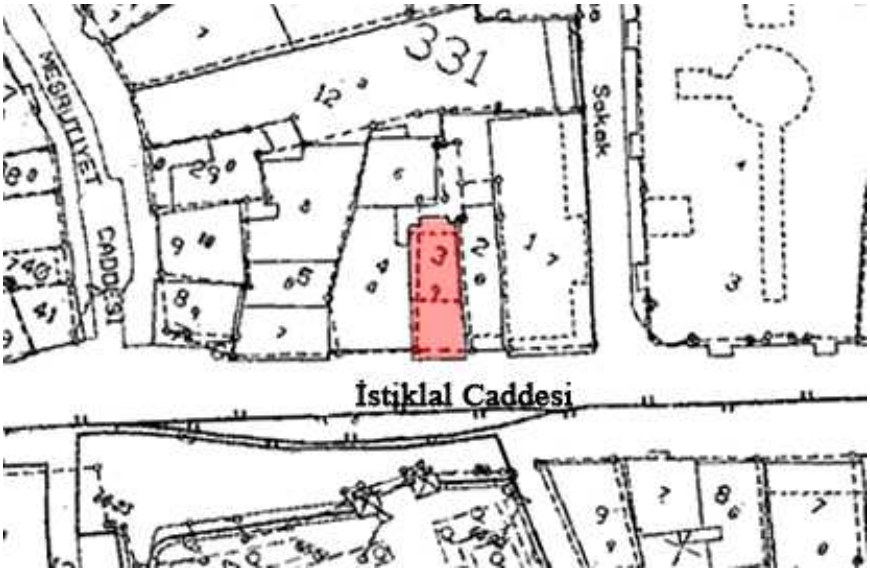
Ayrıca Annuaire Oriental'de Hôtel Centrale'in üçüncü sınıf bir işletme olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle otelin basit programlı bir işletme olduğu düşünülmektedir.

Resim 4.106 Hôtel Centrale (Abdülhamit Albümleri, 1880 - 1893)

Otelin kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak otelin adının son olarak 1896 tarihli Annuaire oriental'de yer almasından dolayı, otelin ömrünün uzun sürmediği ve bu tarihte kapandığı düşünülmektedir.

Hâlihazır Haritası'nda (2002) Hôtel Centrale'in yerinde dokuz katlı bir binanın olduğu görülmektedir. Yerinde tespit çalışmaları sırasında Hôtel Centrale'in günümüze ulaşamadığı, yerinde betonarme yeni bir binanın bulunduğu ve binanın ticaret amacıyla kullanıldığı saptanmıştır.

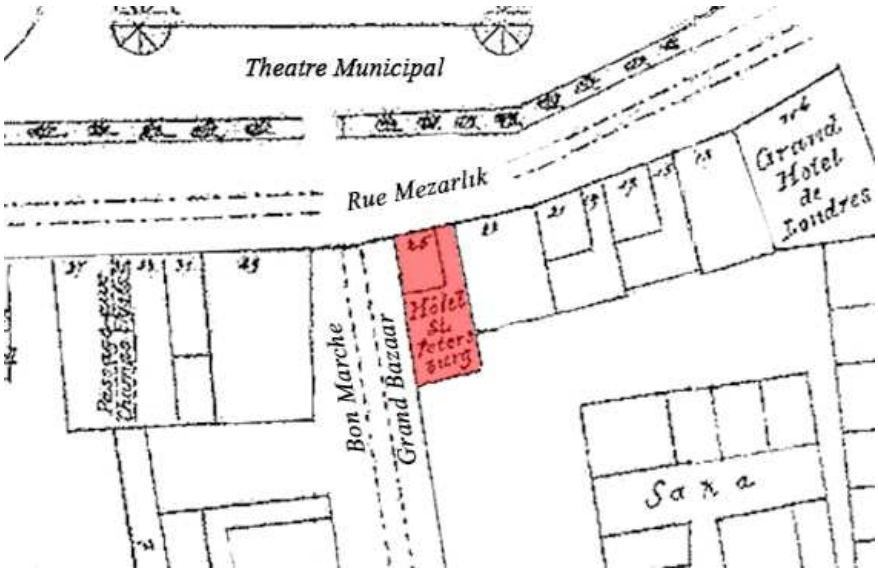
Harita 4.156 Hôtel Pension Centrale'in Yeri (Hâlihazır Haritası, 2002)

Resim 4.107 Hôtel Centrale'in Yerindeki Bina (Elif ÇELEBİ, 2009)

Hôtel St. Petersbourg - St. Petersbourg Oteli (303 Ada / 19 Parsel) 1895

Hôtel St. Petersbourg Huber Haritası'nda (1887–1895) Asmalı Mescit Mahallesi'nde Mezarlık Sokağı (günümüzde Meşrutiyet Caddesi) üzerinde yer almaktadır.

Harita 4.157 Hôtel St. Petersbourg (Huber Haritası, 1887–1895)

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Annuaire Oriental'lerde ilk kez 1895 tarihinde bulunması nedeniyle, bu tarihte açıldığı düşünülmektedir. Ayrıca Annuaire Oriental'lerdeki ilanlarında, Hôtel St. Petersbourg'un yerinde daha önce Hôtel Belle Vue'nün bulunduğu belirtilmektedir.

Hakkındaki belgelerin yetersiz olması ve yapının özgünlüğünü büyük ölçüde kaybetmiş olması nedeniyle, otelin mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda otelin dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numarasından girişinin Mezarlık Sokak üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Arka cephesinin bir bahçeye baktığı dikkat çekmektedir.

Ayrıca Annuaire Oriental'deki reklamlarında otelin Haliç manzaralı olduğu ve yeni mobilyalı ve konforlu odalarının bulunduğu belirtilmektedir. Yine bu ilana göre otelde hem yemekli hem yemeksiz konaklama imkânı vardır, yemek ve mahzeni birinci sınıftır ve uzun süreli konaklayanlara indirim yapılmaktadır.

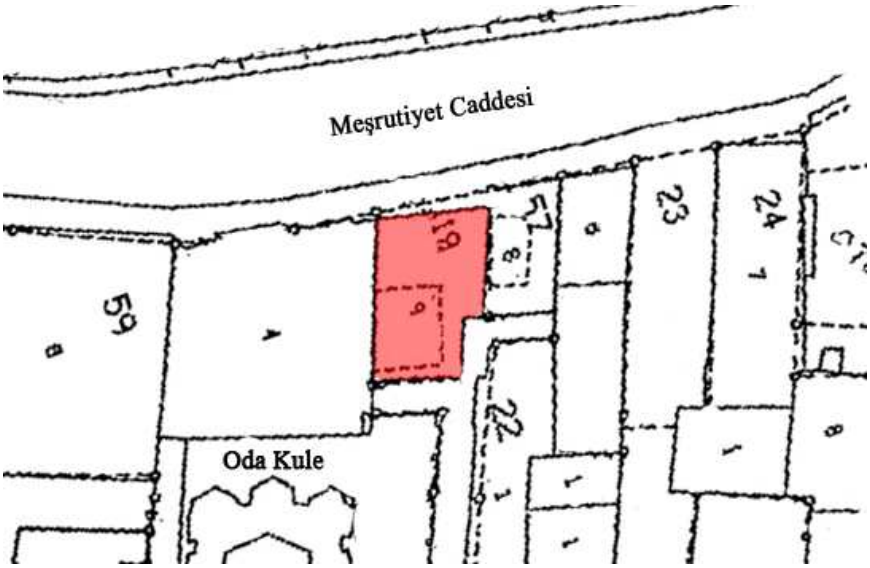

Belge 4.25 Hôtel St. Petersbourg'un İlanı (Cervati, 1900)

Otelin plan şemasına özgü bilgi bulunamamıştır. Günümüzde önemli ölçüde korunmuş giriş cephesinden otelin özgün tasarımında, giriş katı ile birlikte toplam beş katlı olduğu anlaşılmaktadır. Giriş katında dükkân ya da dükkânların, üst katlarında oda ve salonlarının bulunduğu düşünülmektedir. Otelin cepheleri cumba ve cihannüması ile geleneksel; üçgen alınlıkları, iyonik başlıklı pilastırları, rozetleri, akant yaprakları ve yumurta frizleri ile neo klasik özellikler taşımaktadır. Özgün üst örtüsünün de kiremit kaplamalı kırma çatı olduğu düşünülmektedir.

Hôtel St. Petersbourg'un kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Annuaire Oriental'lerden otelin sık sık el değiştirdiği anlaşılmaktadır. Otelin yöneticisi 1895'de Yannopoulo Frères iken, 1898'de Aristide Yannopoulo, 1900–1903 tarihleri arasında Metsés Frères ve 1912 – 1914 tarihleri arasında Pierre B. Metsés olmuştur. Annuaire Oriental'de Hôtel St. Petersbourg'un adının 1914 tarihinden sonra yer almaması nedeniyle, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasından olumsuz etkilendiği ve kısa bir süre sonra kapandığı düşünülmektedir. Nitekim Goad Haritası'nda (1905) Hôtel St. Petersbourg'un varlığını sürdürdüğü görülürken, Suat Nirven haritasında (1948) yerinde Uğur Palas Apartmanı'nın bulunduğu belirtilmektedir.

Hâlihazır Haritası'ndaHôtel St. Petersbourg'un sınırlarını koruduğu ancak yerinde dokuz katlı bir binanın bulunduğu görülmektedir.

Harita 4.158 Hôtel St. Petersbourg'un Yeri (Hâlihazır Harita, 2002)

Yerinde tespit çalışmalarında Hôtel St. Petersbourg'un plan şemasının tamamen değiştirildiği, sadece ön cephesinin korunduğu ve üstüne iki kat çıkıldığı saptanmıştır. Günümüzde ticaret amacıyla kullanılan bina "Çavuşoğlu İş Merkezi" adıyla anılmaktadır.

Resim 4.108 Günümüzde Hôtel St. Petersbourg (Elif ÇELEBİ, 2008)

Hôtel des Colonies – Kolonilerin Oteli (423 Ada, 5 Parsel) 1895

Hôtel des Colonies, Huber Haritası'nda (1887–1895) Kamer Hatun Mahallesi'nde ve Tepebaşı Caddesi (günümüzde Meşrutiyet Caddesi) üzerinde yer almaktadır.

Harita 4.159 Hôtel des Colonies (Huber Haritası, 1887–1895)

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Huber Haritası'nda yer alması nedeniyle 1895 tarihinde var olduğu anlaşılmaktadır. Annuaire Oriental'lerde ise Hôtel des Colonies, 1888–1898 tarihleri arasında bulunmaktadır. Bu nedenle Hôtel Restaurant des Colonies'nin 1888 tarihinde açıldığı düşünülmektedir.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda otelin dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir.

Hôtel Restaurant des Colonies'nin kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak Annuaire Orientallerde en son 1898 tarihinde yer almasından dolayı, bu tarihten sonra kapandığı düşünülmektedir. Nitekim Goad Haritası'nda da, Hôtel Restaurant des Colonies'nin yerinde "Pedrelli Apartmanı" yazması nedeniyle, otelin 1905 tarihinden önce kapandığı anlaşılmaktadır. Goad Haritası'nda otel sınırlarının da farklı olmasından dolayı, binasının da 1905 tarihinden önce yıkıldığı düşünülmektedir.

Hâlihazır Haritası'ndaHôtel Restaurant des Colonies'nin yerinde yedi katlı bir binanın olduğu görülmektedir.

Harita 4.160 Hôtel des Colonies'nin Yeri (Hâlihazır Harita, 2002)

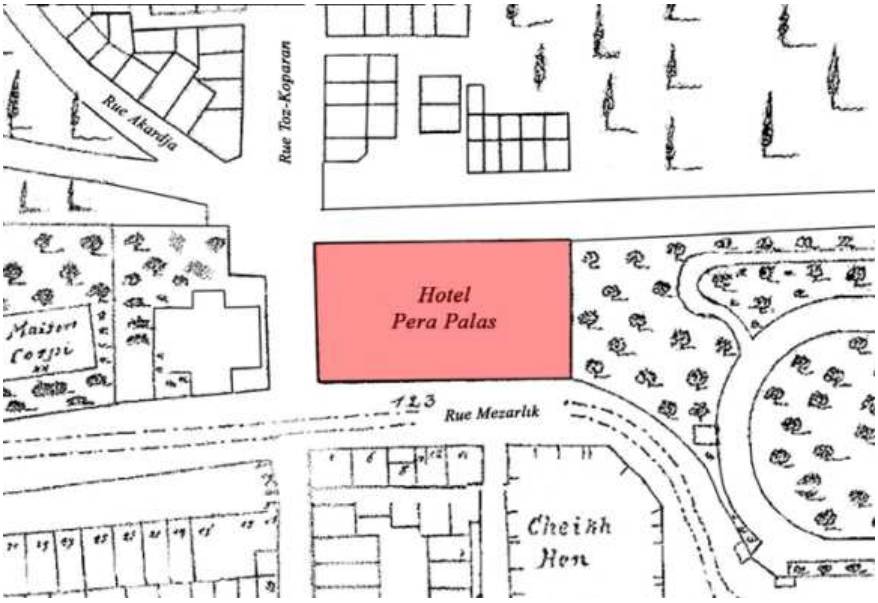
Yerinde tespit çalışmalarında Hôtel Restaurant des Colonies'nin yerindeki yedi katlı binanın yeni restore edildiği saptanmıştır. Bu binanın Pedrelli Apartmanına ait olduğu düşünülmektedir. Yapının ticari amaçla kullanılacağı öğrenilmiştir.

Resim 4.109 Hôtel des Colonies'nin Yerindeki Bina (Elif Çelebi, 2007)

Hôtel Pera Palas – Pera Palas Oteli (301 Ada, 1 Parsel) 1895

Hôtel Pera Palas, Huber Haritası'nda (1887–1895) Mezarlık (günümüzde Meşrutiyet Caddesi) ve Toz Koparan sokaklarının kesiştiği köşede yer almaktadır.

Harita 4.161 Hôtel Pera Palas (Huber Haritası, 1887–1895)

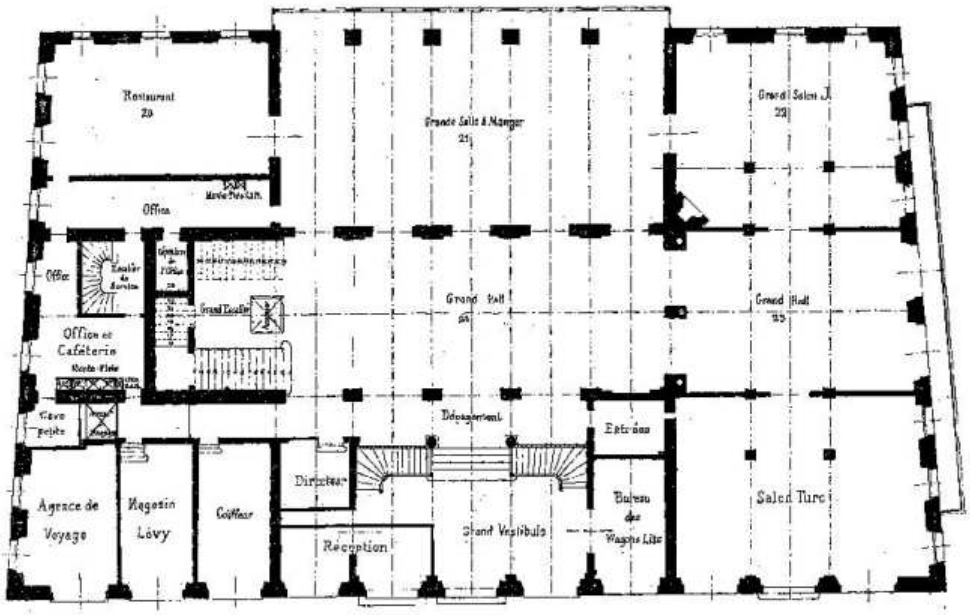
30 Ocak 1895 tarihli Le Moniteur Oriental gazetesindeki ilanda, Hôtel Pera Palas'ın 1 Şubat akşamı açılışının yapılacağı ve bu nedenle otel yönetimi tarafından altmış kişilik yemek verileceği duyurulmaktadır. Bu ilandan otelin 1 Şubat 1895 tarihinde açıldığı anlaşılmaktadır (Akın, 2002).

13 Haziran 1892 tarihli Le Moniteur Oriental gazetesindeki habere göre otelin arsası Ermeni cemaatinden M. Esseyan'a aittir. Aynı haberdeki M. Esseyan'ın arsasında bir otel yaptırmak istediği ve bu amaçla Avrupa'dan sermayedar aradığı çağrısına cevap Wagon-Lits Şirketi'nden gelmiştir. 4 Aralık 1893 tarihli Le Moniteur Oriental gazetesindeki habere göre Wagon-Lits Şirketi, Hôtel Pera Palas'ı yirmibeş yıllık bir süre için kiralamıştır. Böylece Hôtel Pera Palas'ın, Wagon-Lits Şirketi'nin "Compagnie Internationale des Grands Hôtels" dizisinin bir parçası olarak inşa edilmesine karar verilmiştir (Akın, 2002). Bu nedenle de Hôtel Pera Palas, Wagon-Lits Şirketi'nin amblemini taşımaktadır (Gülersoy, 1994). 25 Ocak 1895 tarihli Le Moniteur Oriental gazetesinde de otelin M. Vermesch tarafından yönetileceği haber verilmektedir. Bu haberde ayrıca M. Vermesch'in tecrübeli bir otelci olduğunu ifade etmek için, kendisinin Paris ve Bologne-Sur Mer'de iki büyük otelin sahibi olduğu da belirtilmektedir (Akın, 2002).

4 Aralık 1893 tarihli Le Moniteur Oriental gazetesinde, otelin mimar Alexandre Vallaury ve Henri Duray tarafından tasarlandığı ve şantiyesinin yürütüldüğü haber verilmektedir. Ayrıca ünlü mimar Alexandre Vallaury'nin otelin projesindeki başarısından dolayı kutlandığı yazılmaktadır (Akın, 2002).

Hôtel Pera Palas'ın planı dikdörtgen formuna yakındır ve 46 x 28 m. boyutlarındadır. Otelin planı, enine ve boyuna olmak üzere üçe bölünerek taşıyıcı bir karkas sistem üzerine kurulmuştur. Sistemin tam ortasında bir aydınlık boşluğu bırakılmıştır (Batur, 1994).

Dört cepheli olan Hôtel Pera Palas iki bodrum, bir giriş ve beş yatak katı ile toplam dokuz katlıdır. Otelin girişi Mezarlık Sokağı (günümüzde Meşrutiyet Caddesi) üzerindedir. Özgün plan şemasına göre giriş katının merkezinde ve otelin kendisi kadar ünlü balo salonu bulunmaktadır. Balo salonunun etrafına yerleştirilen diğer mekanlar ise giriş holü, Wagon Lits Şirketi'nin bürosu, resepsiyon, yönetici odası, kuaför, mağaza, seyahat acentası, yemek salonu, restoran, servis mutfağı, üç büyük salon, merdiven ve asansördür.

Resim 4.110 Hôtel Pera Palace'ın Özgün Giriş Kat Planı (KTVKK Arşivi, 2007)

Resim 4.111 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Otelin Giriş Holü (PPO Arşivi, 2007)

Resim 4.112 19. Yüzyıl Sonunda Hôtel Pera Palace'ın Balo Salonu (PPO Arşivi, 2007)

Abdullah Biraderler tarafından Hôtel Pera Palas'ın mekânlarının fotoğrafları çekilmiştir. Otelin 1895 tarihinde açıldığı (Akın, 2002), Abdullah Biraderler fotoğraf stüdyosunun 1899 tarihinde kapandığı (Çizgen, 1994) göz önüne alındığında bu fotoğrafların 1895–1899 tarihleri arasında çekildiği anlaşılmaktadır.

Bu fotoğraflardan otelin kafe – bar salonu, bilardo salonu, bayanlara özel salon ve şahsa özel olarak kapatılabilen bir salonunun olduğu anlaşılmaktadır.

Resim 4.113 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Otelin Kafe ve Bar Bölümü (PPO Arşivi, 2009)

Resim 4.114 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Otelin Salonlarından Birisi (PPO Arşivi, 2009)

Resim 4.115 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Otelin Yemek Salonu (PPO Arşivi, 2009)

Resim 4.116 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Otelin Bilardo Salonu (PPO Arşivi, 2009)

Resim 4.117 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Otelin Restoranı (PPO Arşivi, 2009)

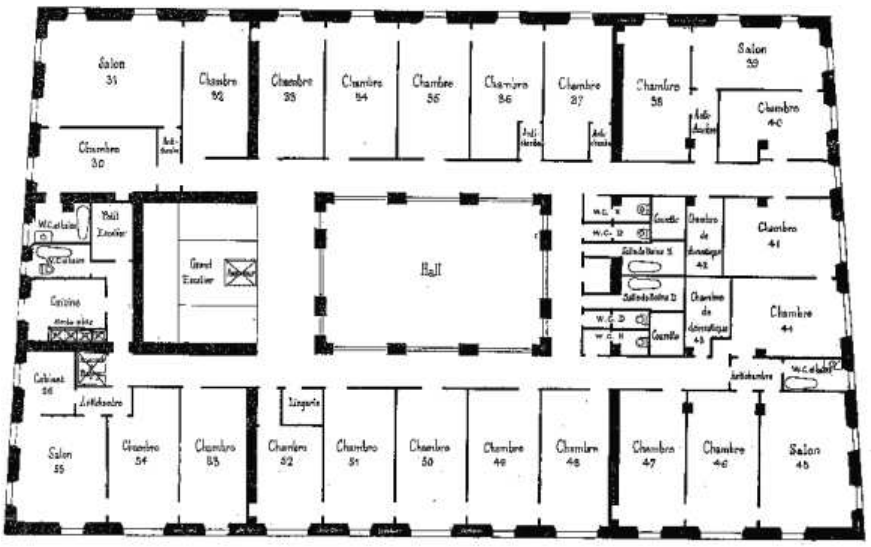

Resim 4.118 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Otelin Özel Salonu (PPO Arşivi, 2009)

Resim 4.119 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Otelin Bayanlar Salonu (PPO Arşivi, 2009)

Üst katlarda balo salonunun üstü galeri olarak değerlendirilmiştir. Bu galerinin etrafında koridorlar ve koridorların gerisinde de odalar bulunmaktadır. Binanın köşelerindeki odalar suit oda olarak planlanmışlardır. Otelde toplam 195 oda bulunmaktadır. Galerinin sol tarafında binanın ana sirkülasyon elemanları olan "U" formlu merdiven ve asansör, merdivenin arkasında da mutfakla bağlantılı servis mekanları vardır. Galerinin sağ tarafında ise bütün odalar tarafından ortak olarak kullanılan banyo ve wc mekânları bulunmaktadır. Nitekim bu dönem otellerinde odaların içinde banyo yoktur.

Resim 4.120 Hôtel Pera Palace'ın Özgün Birinci Kat Planı (KTVKK Arşivi, 2007)

Ancak Otelin 20. yüzyıl başına ait bir fotoğrafından bazı odalarında vitrifiye elemanlarının bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu elemanların sadece tek kişilik oda fotoğrafında olup, çift kişilik oda fotoğrafında olmaması nedeniyle, bu özelliğin sadece tek kişilik odalara mahsus olduğu düşünülmektedir.

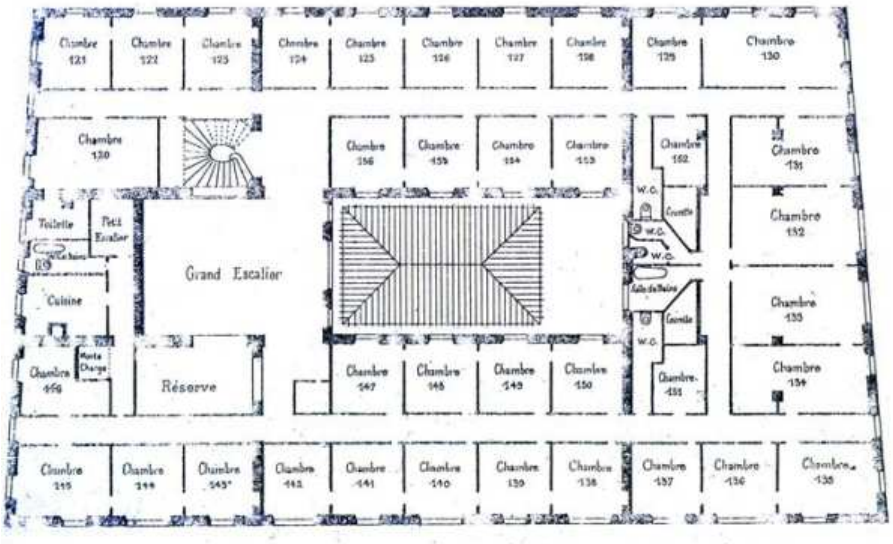

Resim 4.121 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Otelin Tek Kişilik Odaları (PPO Arşivi, 2007)

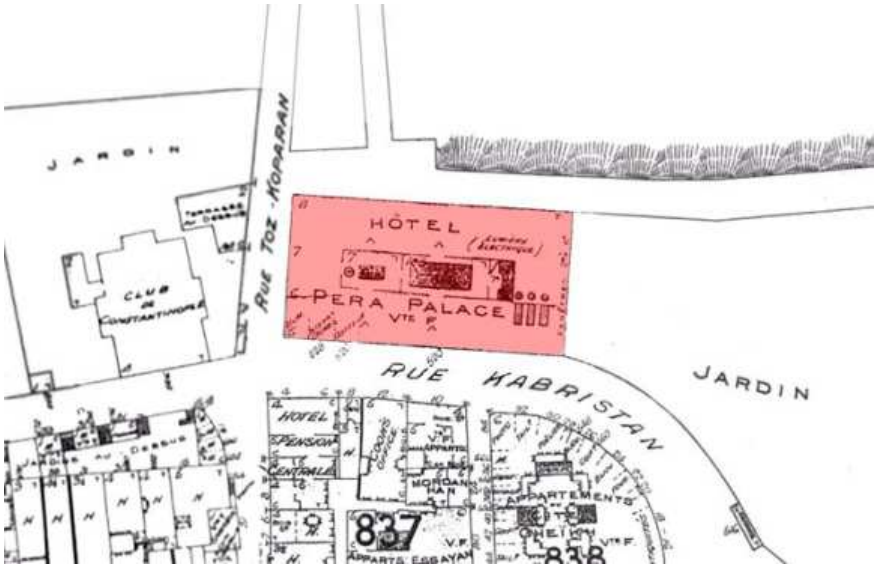
Resim 4.122 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Otelin Çift Kişilik Odaları (PPO Arşivi, 2007)

Otelin üst katları hemen hemen aynı plan şemasına sahiptir. Ancak dördüncü kattan itibaren odaların koridorun her iki kenarında da sıralandığı görülmektedir. Ayrıca bir kaçış merdiveninin eklendiği, beşinci ve altıncı katta da birer çamaşırhanenin bulunduğu anlaşılmaktadır.

Resim 4.123 Hôtel Pera Palace'ın Özgün Dördüncü Kat Planı (KTVKK Arşivi, 2007)

Hôtel Pera Palas'ın özgün projesinde bodrum katlarının planına rastlanamamıştır. Ancak yerinde tespit çalışmalarında otelin bodrum katlarında marangozhane, çamaşırhane, elektrik tesisatı odası ve depo gibi ikincil mekânların bulunduğu saptanmıştır. Nitekim Goad haritasında otelin elektrikle aydınlatıldığına dair bir not bulunmaktadır. Yine Goad haritasında merdiven, balo salonu ve banyoların üzerindeki ışıklıkların belirtildiği görülmektedir.

Harita 4.162 Hôtel Pera Palace (Goad Haritası, 1905)

Otel devrinin en lüks ve ithal malzemesiyle inşa edilmiştir. Özgün sıhhi tesisatının önemli bir bölümü, kapı kolları, bütün mekanik ve elektrik donanımları günümüzde halen kullanılmaktadır. Asansörün tamamı dökme demir ve çelikten yapılmıştır ve etrafı geniş merdivenlerle çevrilidir. İstanbul'da ilk defa asansör bu yapıda kullanılmıştır. Asansör

elektrikle çalışmaktadır. Yapıldığı dönemde otelin ilkel bir jeneratörü olduğu düşünülmektedir (Batur, 1994).

Resim 4.124 19. Yüzyıl Sonunda Pera Palas Oteli'nin Asansörü (PPO Arşivi, 2009)

Dokuz katlı bir binası olan Hôtel Pera Palas, yığma kargir sistemde inşa edilmiştir. Binasının MPI Mühendislik tarafından 2007 tarihinde hazırlanan statik raporuna göre, yatay taşıyıcı sistemi I putrelli volta döşeme teknolojisiyle yapılmıştır. Düşey taşıyıcı sistemi ise bodrum katta kalınlığı 200 cm'e ulaşan taş malzeme, üst katlarda kalınlığı 48 cm olan yığma tuğla ile inşa edilmiştir. Büyük açıklıkların geçildiği salonlarda da çelik kolonlar kullanılmıştır.

Binanın üst örtüsü kiremit kaplamalı kırma çatıdır. Çatı aralarındaki odalar özgün tasarımında yoktur ve 1987 tarihinde eklenmiştir (MPI, 2007). Balo salonunun üzeri 6 adet kubbeyle örtülmüştür. Yerinde tespit çalışmalarında kubbelerin iskelet sisteminin ahşap, boşlukları dolduran kürelerin ise cam olduğu anlaşılmıştır. Özgün plan şemasında ve yerinde tespit çalışmalarında bu kubbelerin üzerinde ve dördüncü katta çelik ve cam sistemden ikinci bir kırma çatının olduğu görülmektedir.

Resim 4.125 Pera Palas Oteli Balo Salonu ve Tavanı (Elif Çelebi, 2007)

Resim 4.126 Ondokuzuncu Yüzyıl Sonunda Pera Palas Oteli'nin Girişi (PPO Arşivi, 2007)

Hôtel Pera Palas'ın dış cepheleri küçük balkonları, iyon başlıklı sütunları, bosajlı duvar kaplamaları, kat kornişleri, pencere alılıkları, payandaları, rozetleri ve üst katındaki tam daire pencereleri gibi birçok yapı elemanlarıyla neo klasik özellikler taşımaktadır. Buna karşılık otelin iç mekânlarında oryantalist ve art nouveau sanatının etkileri görülmektedir. Özellikle balo salonunda en üst düzeye çıkan oryantalist yaklaşım, yanmış olan kahve bölümünde, asansör, merdiven ve çeşitli ikincil mekânlarda yerini art nouveau dekorasyona bırakmıştır.

Resim 4.127 19. Yüzyıl Sonunda Pera Palas Oteli'nin Cepheleri (PPO Arşivi, 2007)

Hôtel Pera Palas, kuruluşundan günümüze kadar birçok yerli ve yabancı ünlüyü ağırlamıştır. Otelin açılışına Sultan Abdülhamit'in de katıldığı tahmin edilmektedir. Otel Mustafa Kemal Atatürk, İsmet İnönü, Celal Bayar, Adnan Menderes, Fahri Korutürk, Refik Koraltan, Arnavutluk Kralı Zogo, Şah Rıza Pehlevi, İngiltere Kralı VIII. Edward, Bulgaristan Kralı Ferdinand, Romanya Kralı Karol, Yugoslavya devlet başkanı Tito, Jacqueline Kennedy, V. Giscard d'Estaing, Von Papen, Mata-Hari, Cicero ve Agatha Christie gibi dünyaca ünlü politikacıları konuk etmiştir. Atatürk'ün kaldığı 101 nolu oda müze haline getirilmiştir. Agatha Christie'nin kaldığı 411 nolu oda ise, günümüzde kadar hiç değiştirilmemiştir (Deleon, 1998).

Resim 4.128 Atatürk'ün Kaldığı Oda (Elif Çelebi, 2007)

Hôtel Pera Palas, tarihte bazı önemli olaylara da tanıklık etmiştir. Örneğin Şeker Ahmet Paşa, 1897 tarihli ilk resim sergisini Hôtel Pera Palas'ta açmıştır. Birinci dünya savaşından sonraki mütareke yıllarında, işgal kuvvetleri Hôtel Pera Palas'ı karargâh olarak kullanmıştır (Deleon, 1998). Otelin müdürü Mösyö Mellier, çağın sineması anlamına gelen Anitomograf'ın ilk gösterimini Hôtel Pera Palas'ın jeneratörünü kullanarak Tepebaşı Bahçesi'nde yapmıştır. Dönemin önemli balo ve ziyafetleri genelde İngiliz, Avusturya-Macaristan, İtalyan, İran ve Belçika yardım dernekleri tarafından Hôtel Pera Palas'ın salonlarında düzenlemektedir (Duhani,1982). 1926 Tarihinde de İstanbul'da ilk moda revüsü de Hôtel Pera Palas'ta yapılmıştır (Deleon, 1998).

Hôtel Pera Palas'ın 1896 tarihli Annuaire Oriental'deki reklamında otelin Petits-Champs bahçesi ve Haliç manzarası olduğu; mutfağının Fransız tarzında ve tabldot olarak servis edildiği; festival, oyun, bilardo ve bireysel olarak kapatılabilinen özel salonları, banyoları ve duşlarının bulunduğu; asansör ve kalorifer tesisatının kullanıldığı ve midilli atlarının olduğu haber verilmektedir. Ayrıca isteyenlerin otelin Tarabya'daki şubesi olan Hôtel Summer Palace'da da kalabileceği belirtilmektedir.

Compagnie Internationale
DES
GRANDS HOTELS
PERA PALACE HOTEL
TABLE D'HOTE. – RESTAURANT
VUE SPLENDIDE
sur la Corne d'Or et sur le Jardin des Petits-Champs.
CUISINE FRANÇAISE et CAVE de premier ordre.
Ascenseur, Salles de Fêtes, Salle de Jeux, Petits Chevaux,
Salle de Billards anglais et français, Salons particuliers, Bains, Douches,
Calorifères dans toutes les chambres.
Arrangements spéciaux pour séjour prolongé.
2 CONCERTS PAR JOUR
Ameublement entièrement neuf.
PÉRA, Rue Kabristan, Constantinople.
TARIF SUR DEMANDE
JULES SCHULÉ directeur.
Succursale SUMMER PALACE, Thérapia.

Belge 4.26 Hôtel Pera Palas'ın Reklamı (Cervati, 1896)

Resim 4.129 Hôtel Pera Palas'ın Özgün Kalorifer Peteği (Elif ÇELEBİ, 2006)

Resim 4.130 Hôtel Pera Palas'ın Özgün Kalorifer Peteği (Elif ÇELEBİ, 2006)

Annuaire Orientallere göre Hôtel Pera Palas, 1895'de E. Vernesch; 1896'de Jules Schulé; 1898'de Hanz Moser; 1900'de A. Mellier; 1901'de A. Tassano; 1903'de J. Hoefer; 1912'de D. Nobile tarafından yönetilmeye başlanmıştır.

Hôtel Pera Palas, açıldığı günden Birinci Dünya Savaşı'na kadar en parlak devrini yaşamıştır. Ancak önce Osmanlı Devleti ile Fransa, sonra Avusturya ile Sırbistan arasında savaşın başlaması üzerine, Wagon Lits'in seferleri Niş'te durdurulmuştur. Kısa bir süre sonra Sofya'da aynı önlemi uygulamıştır. Ardından 16 Ocak 1916 tarihinde Almanya, Wagon Lits'in vagonlarına el koymuştur. Bunun üzerine Wagon Lits Şirketi, hem Hôtel Pera Palas hem de Hôtel Summer Palace'ı satışa çıkarmıştır. Hôtel Summer Palace'a hemen bir alıcı çıkmıştır, ancak Hôtel Pera Palas talep görmemiştir. Bunun üzerine Hôtel Pera Palas yine Wagon Lits Şirketi'nin mülkiyetinde hizmet vermeye devam etmiştir. Sadece otelin yöneticisi değiştirilmiş ve göreve Bodossaki Anastassiadis getirilmiştir. Birinci Dünya Savaşı sürecinde otelin müşteri kitlesi genelde subaylar, gazeteciler, politikacılar ve yine savaş gereği çeşitli görevleri olan kişiler olmuştur. Ancak işgal kuvvetleri ile sıkı ilişkler içinde olan Bodossaki Anastassiadis, Kurtuluş Savaşı sonrasında Hôtel Pera Palas'ı maliyeye karşı büyük bir borç altında bırakarak kaçmıştır. Bunun üzerine Hôtel Pera Palas'ın borcuna karşılık, otelin mülkiyeti 16 Nisan 1923 tarihinde devlet hazinesine geçmiştir. Hazine mülkiyetindeki otel işletilmeye devam edilmiş ve yönetimi Misbah Muhayyeş'e verilmiştir. 22 Mayıs 1926 tarihinde otelin mülkiyeti Emlak ve Eytam Bankası'na devredilmiş, bir yıl sonrada Misbah Muhayyeş tarafından söz konusu bankadan satın alınmıştır. Misbah Muhayyeş 1949 tarihinde otelin mülkiyetini, kendi kuruduğu bir vakfa devretmiştir. Otelin geliri de Darüşşafaka, Darülaceze ve Verem savaş Derneği'ne bırakılmıştır. Misbah Muhayyeş'in 1954 tarihindeki vefatından sonra vakfın yönetimi dolayısıyla da Hôtel Pera Palas'ın işletmeciliği, yeğeni Ferit Muhayyeş'e geçmiştir (Gülersoy, 1994).

Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 12.02.1972 tarihli – 6157 sayılı ve 09.09.1972 tarihli – 6657 sayılı karar yazılarıyla korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmiştir (KTVKK Arşivi, 1972).

1974 Tarihine kadar Hôtel Pera Palas vakıf adına Ferit Muhayyeş tarafından işletilmiş, bu tarihten sonra ise kiraya verilmek istenmiştir. Otelin talibi çıkmayınca Ferit Muhayyeş ve Cemil Muhayyeş bir şirket kurmuşlar ve otelin işletmeciliğini bu şirket aracılığıyla kiralamışlardır. 1978 Tarihinde bu şirketin önce yüzde 60 hissesini sonra tamamını Hasan Süzer'e satmışlardır (Gülersoy, 1994). Böylece otel, artık Hasan Süzer'in sahip olduğu "İstanbul Otelcilik ve Turizm Ticaret A.Ş." tarafından işletilmeye başlanmıştır

(www.turizmgazetesi.com, 2009). 1985 Tarihinde otelin tapusu Misbah Muhayyeş Vakfı adına çıkarılmıştır (KTVKK Arşivi, 1972).

Turizm ve Kültür Bakanlığı Hôtel Pera Palas'ı kamulaştırmak istemiş ve bu uğurda açtığı davayı kazanmıştır. Bunun üzerine 1994 tarihinde otelin mülkiyeti Turizm ve Kültür Bakanlığı'na geçmiştir (Gülersoy, 1994). Otelin işletmeciliği halen İstanbul Otelcilik ve Turizm Ticaret A.Ş. tarafından yapılmaya devam etmiştir. İstanbul Otelcilik ve Turizm Ticaret A.Ş.'nin sözleşme süresinin dolması üzerine, 2002 tarihinde şirket oteli tekrar 49 yıllığına kiralamıştır. Ancak şirket 1 Kasım 2006 tarihinde otelin işletme hakkını İhsan Kalkavan'ın sahibi olduğu Beşiktaş Deniz ve Turizm Yatırımları San. Ve Tic. A.Ş.'ye devretmiştir. Hôtel Pera Palas, bu tarihten itibaren Beşiktaş Deniz ve Turizm Yatırımları San. Ve Tic. A.Ş. tarafından restore edilmek amacıyla geçici bir süreliğine kapatılmıştır (KTVKK Arşivi, 2006). Otelin 2010 Yılı nisan ayı içerisinde hizmete açılması planlanmaktadır (www.perapalas.com, 2009).

Hôtel Pera Palas, inşa edildiği günden itibaren hem mimarisi hem de işleviyle özgünlüğünü büyük ölçüde koruyabilmiştir. Ancak önemli devlet adamları tarafından tercih edilmesi, fazla talep nedeniyle bir süre sonra oda sayısının yetmemesi, gelişen teknoloji ile birlikte otel imkânlarının artırılması gibi nedenlerle otel bir takım tahriplere maruz kalmıştır. Örneğin 11 Mart 1941 tarihinde Hôtel Pera Palas'ta kalmak üzere gelen İngiltere'nin Sofya Büyükelçisi Sir Randall'a bir suikast düzenlenmiştir. Sir Randall otele girdikten sonra valizlerini lobiye bıraktırmış ve kendisi bara yönelmiştir. Bu sırada bavullardaki bomba patlamıştır. Patlama sonucu otelin lobisinin tamamen hasara uğramış, duvarlardaki mermer kaplamalar çatlamış ve otelin beşinci katına kadar kapılarının birçoğu zarar görmüştür (Deleon, 1998).

Otelin özgün projesi ile 2006 tarihinde KA BA Eski Eserler Koruma ve Değerlendirme Mimarlık Ltd Şirketi tarafından hazırlanan rölövesi karşılaştırıldığında ve aynı şirketin dönemleme çalışmaları sonuçları değerlendirildiğinde, Hôtel Pera Palas'ın özgün tasarımındaki değişiklikler anlaşılmaktadır. Örneğin 1972 Tarihinde kuzey cephesinin önüne betonarme teras, otopark ve su deposu yapılmıştır. Bu nedenle özgün tasarımında yer alan kuzey cephesindeki balkon kaldırılmıştır. Yine aynı tarihlerde bodrum kattaki pencerelerin bir kısmı kapatılmış ya da mimari elemanları değiştirilmiştir. 1987 Tarihinde çatı katı eklenmiştir. Bu nedenle özgün çatı ve bacalar kaldırılmıştır. Otelin özgün tasarımındaki pencere panjurları kaldırılmıştır. Otelin özgün projesindeki giriş holünün karşısındaki bodrum kata inen merdivenler ile yönetici odası da günümüzde yoktur. Özgün projesindeki Wagon Lits Şirketi'nin bürosu bagaj odası haline getirilmiş ve bu mekâna merdiven ve asansör

eklenmiştir. Yine özgün projedeki kuaförün yeri resepsiyona, seyahat acentası ve mağaza olarak kullanılan bölümler birleştirilerek pastane haline getirilmiştir. Türk Salonu olarak adlandırılan mekânın, özgün tasarımında Meşrutiyet Caddesi'nden bir girişi vardır. Bu giriş de sonradan iptal edilmiş ve merdivenleri kaldırılmıştır. Mağaza ve Kuaförün önündeki holde bulunan servis asansörü sonradan iptal edilmiş, önüne de hediyelik eşya satış yeri yapılmıştır. Günümüzde giriş katı ile üst katların bağlantısını sağlayan ana merdiven, özgün tasarımında birinci bodrum kata kadar inmektedir. Demir strüktürden olan servis merdivenin de özgün hali ahşap malzemedendir. Giriş katında ana merdivenin arkasındaki bulaşık mekânının da özgün işlevi kafeterya ve kat ofisidir. Bu mekânda bir servis asansörü de bulunmaktadır. Özgün tasarımında restoran olan ve günümüzde aynalı salon olarak bilinen mekândaki bodrum kata inen merdivenler sonradan yapılmıştır. Bu merdivenler nedeniyle birinci bodrum katta da salonların bulunduğu düşünülmektedir. Giriş katının hemen üstündeki asma kat, otelin özgün tasarımında yoktur. Otelin kuzey cephesindeki banyo mekânları sonradan odaya dönüştürülmüş, odalara da banyolar eklenmiştir. Ancak özgün projede otelin kuzeydoğu köşesindeki ve güney cephesindeki birer odada müstakil banyoların olduğu görülmektedir. Bu nedenle odalarda özel banyo yapma özelliğinin 1895 tarihinde de kısmi olarak olduğu anlaşılmaktadır. Otelin özgün projesinde kalabalık aileler düşünülerek odalar arasında geçisi sağlayan kapılar bulunmaktadır. Bu kapılar sonradan kapatılmıştır.

Ayrıca 2003 tarihinde otelin yeşil renkli olan dış cepheleri sarı renge boyanmıştır (KTVKK Arşivi, 2003). Otelin cepheleri genel anlamda iyi durumda olmakla beraber yanlış müdahaleler ve doğal etkenler sonucu bazı bozulmaların meydana geldiği de görülmektedir. Cephelerdeki malzeme bozulmaları taş ve sıvalı yüzeylerde renk değişimi, çatlama, malzeme kaybı, derzlerde açılma ve boya tabakalarının dökülmesi şeklindedir. Ayrıca cephelerdeki metal malzemelerde deformasyon ve paslanmalar olduğu dikkat çekmektedir. Yanlış müdahaleler ise su borularının yerleştirilmesi sırasında özgün taşların kesilmesi, elektrik ve telefon kablolarının cepheleri üzerinden dolaştırılması ve klima motorlarının cephelere yerleştirilmesidir. Balo salonunun üstündeki aydınlatma boşluğuna bakan iç cephelerinde bakımsız kaldığı, pencere ve camekânların bazılarında özgün kasa ve kepenklerin söküldüğü ve boşlukların ahşap elemanlarla kapatıldığı, çatı katında su sızıntılarının olduğu, kapı ve pencere elemanlarının üst üste boyanmasından dolayı detayların algılanamaz hale geldiği ve ahşap yapı elemanlarında liflenmenin olduğu görülmektedir.

Ayrıca otelin çevresindeki yapılaşmada başta Hôtel Pera Palas olmak üzere tarihi yapıların dikkate alınmadığı görülmektedir. Otelin çevresinde çok yüksek katlı yapılar inşa edilmiştir.

Resim 4.131 Hôtel Pera Palas ve Çevresindeki Yapılar (Elif ÇELEBİ, 2006)

Resim 4.132 Hôtel Pera Palas ve Çevresindeki Yapılar (Elif ÇELEBİ, 2006)

Hâlihazır Haritası'nda (2002), Hôtel Pera Palas'ın onbir katlı olduğu ve çevresindeki yapılaşmanın arttığı görülmektedir.

Harita 4.163 Hôtel Pera Palace (Hâlihazır Haritası, 2002)

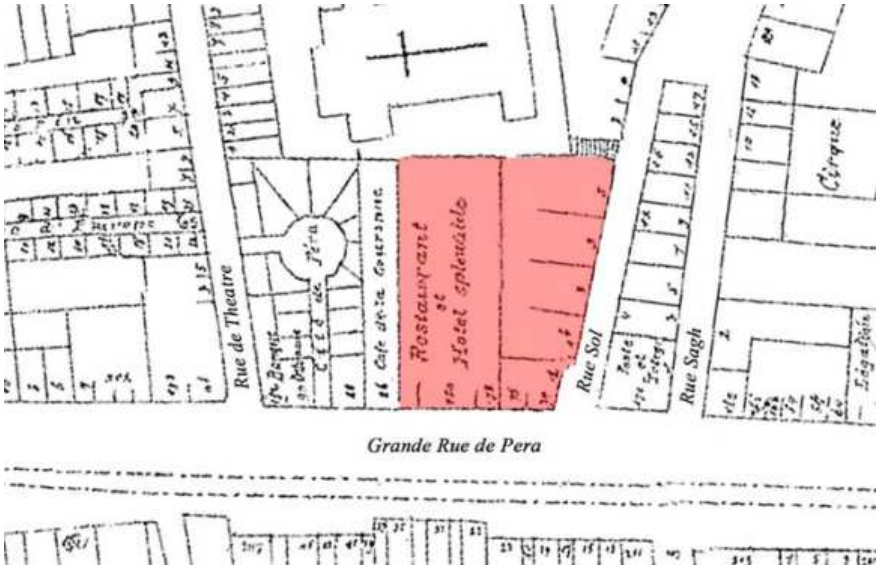
Yerinde tespit çalışmalarında otelin özgünlüğünü büyük ölçüde korunduğu ve çevresine değer kattığı saptanmıştır.

Resim 4.133 Günümüzde Pera Palas Oteli (Elif Çelebi, 2007)

Restaurant et Hôtel Splendide – Splendid Oteli (333 Ada, 1 Parsel) 1895

Restaurant et Hôtel Splendide, Huber Haritası'nda (1887–1895) Büyük Pera Caddesi (günümüzde İstiklal Caddesi) üzerinde ve Çiçek Pasajı'nın yanında yer almaktadır.

Harita 4.164 Restaurant et Hôtel Splendide (Huber Haritası, 1887–1895)

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak 12 Şubat 1895 tarihli Le Moniteur Oriental gazetesinde söz konusu yerde Café Splendide'in açıldığı ve Meguerditch Tokatlian tarafından işletildiği duyurulmaktadır (Akın, 2002). Bu yapının, Huber Haritası'ndan (1887–1895) ve 1895 tarihli Annuaire Oriental'deki reklamdan sadece bir kafe olmadığı aynı zamanda bir otel ve restoran olduğu anlaşılmaktadır.

Belge 4.27 Restaurant et Hôtel Splendide'in Reklamı (Cervati, 1895)

Çelik Gülersoy'a (2003) göre işletmenin bulunduğu arsa ve binanın sahibi otelin arkasında yer alan eski adıyla St Trinite günümüzdeki adıyla Üç Horan Kilisesi'dir.

Restaurant et Hôtel Splendide hakkındaki belgelerin yetersiz olması nedeniyle, yapının mimarisi ile ilgili bir bilgiye ulaşılamamıştır. Sadece Çelik Gülersoy'a (2003) göre, binanın giriş katı kafe, ara katı restoran ve üst katın otel olarak kullanılmaktadır. Kafe ve restoranı işletmenin adına yakışır şekilde "görkemli" bir dekorasyona sahiptir. Bütün tabak bardak takımları Fransız markalı ve garsonları kuyruklu ve setreli üniformalar giymektedir. Ancak işletmenin oteli, kafe ve restorandan farklı olarak konforsuz ve basit bir sistemde düzenlenmiştir.

Diğer taraftan işletme istenilen ilgiyi toplayamamış ve Meguerditch Tokatlian binanın sahibi olan Üç Horan Kilisesi'ne kirasını ödeyemez hale gelmiştir. Bunun üzerine Meguerditch Tokatlian, Kilise'yi söz konusu yere oldukça lüks ve konforlu bir otel açmaya ikna etmiştir (Gülersoy, 2003). Bunun üzerine aynı yerde Hôtel Rest & Brasserie M. Tokatlian işletmeye açılmıştır (Goad Haritası, 1905).

Restaurant et Hôtel Splendide'in kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak bu işletmenin yerinde açılan Hôtel Rest & Brasserie M. Tokatlian'ın 1900 tarihli Annuaire Oriental'de yer almasından dolayı, Restaurant et Hôtel Splendide'in 1900 tarihinden önce kapatıldığı anlaşılmaktadır.

Ancak Restaurant et Hôtel Splendide'in binasının akıbeti tam olarak bilinmemektedir. Hôtel Rest & Brasserie M. Tokatlian ile Restaurant et Hôtel Splendide'in binalarının aynı ya da farklı olduğuna dair bir bilgiye ulaşılamamıştır. Dolayısıyla Restaurant et Hôtel Splendide'in binasının yıkıldığı ya da günümüzde Tokatlıyan İşhanı olarak kullanılan binanın bu işletmeye ait olup olmadığı bilinmemektedir.

Bu nedenle Restaurant et Hôtel Splendide'in arsasının günümüzde durumu, Hôtel Rest & Brasserie M. Tokatlian bölümünde ele alınacaktır.

Hôtel Khedivial Palace - Hidivyal Palas Oteli (285 ada, 59 parsel) 1896

Hôtel Khedivial Palace, Goad Haritası'nda (1905) Büyük Pera Caddesi (günümüzde İstiklal Caddesi) ile Kumbaracı Yokuşu'nun kesiştiği köşede yer almaktadır. Diğer taraftan Huber Haritası'ndan (1887–1895) ve 1896 tarihli Annuaire Oriental'den Hôtel Khedivial Palace'ın, Hôtel d'Angleterre'in yerinde açıldığı anlaşılmaktadır.

Harita 4.165 Hôtel Khedivial Palace (Goad Haritası, 1905)

Hôtel Khedivial Palace'ın açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Hôtel d'Angleterre'in binasının 1895 tarihinde yol genişletme çalışmaları sırasında yıkılması (Gülersoy, 1999) ve Annuaire Orientallerde otelin adına ilk kez 1896 tarihinde yer verilmesi nedeniyle, Hôtel Khedivial Palace'ın 1896 tarihinde açıldığı düşünülmektedir.

Behzat Üsdiken'e (1992a) göre Hôtel d'Angleterre'in sahibi J. Missirie, yıkılan otelinin arsasına yeni bir otel inşa ettirmiştir. Said Duhani'ye (1923) göre J. Missirie, Mısırlı olması nedeniyle bu yeni otelinin adını Mısır Oteli olarak koymuştur. Daha sonra otele, Mısır valilerine verilen bir unvan olan "Hidiv" kelimesinden türetilmiş "Hôtel Khedivial Palace" adının verildiğini yazmaktadır. Annuaire Orientallerden J. Missirie'nin otel işletmeciliğini Philippe Hallas'a verdiği anlaşılmaktadır.

Çelik Gülersoy'a göre (1999) J. Missirie, Hôtel Khedivial Palace'ın mülkiyetini uzun süre elinde tutmamıştır. 1903 tarihli tapu kaydına göre J. Missirie otelini, Karadağ sefiri "Dimitro Bakiç" ve "Şarl oğlu mühendis Henri" olarak tanınan kişilere ve bu kişiler de dönemin ünlü

Ermeni zenginlerinden Kirkor Karagözyan'a satmıştır. Otelin sahipleri sık sık değişmesine karşın, Annuaire Orientallerde işletmecisinin hala Philippe Halas olduğu belirtilmektedir.

Belge 4.28 Hôtel Khedivial Palace'ın Reklamı (Cervati, 1896)

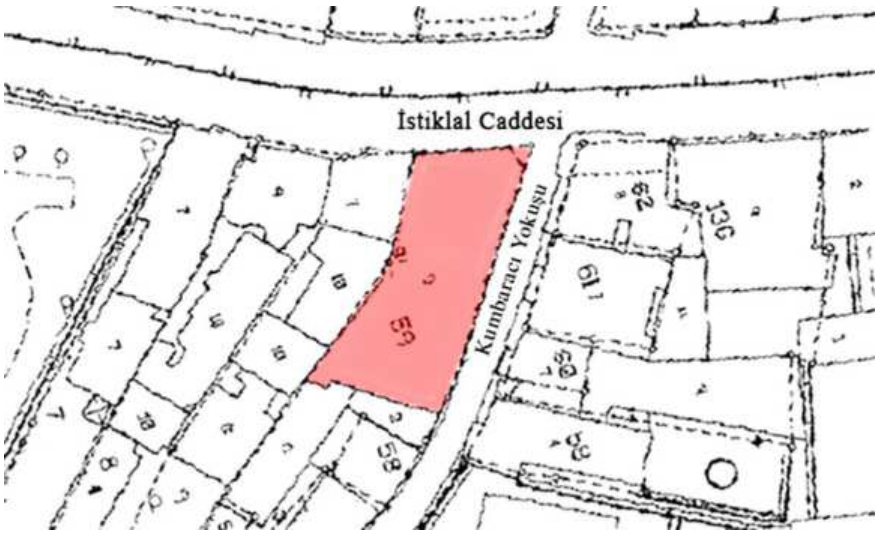
Hakkındaki belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüzde özgünlüğünün önemli ölçüde bozulmuş olması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda (1905) otelin düzgün geometrik bir formunun olmadığı ve yol düzenine göre şekil aldığı görülmektedir. Üç cepheli olan otelin geniş bir binasının olduğu anlaşılmaktadır. Kapı numaralarından otelin hem Büyük Pera Caddesi hem de Kumbaracı Yokuşu üzerinde girişlerinin olduğu görülmektedir. Ancak yerinde tespit çalışmalarında binanın ana giriş kapısının Büyük Pera Caddesi üzerinde olduğu saptanmıştır. Otelin plan şemasına özgü çok az bilgiye rastlanmıştır. Ancak Hôtel Khedivial Palace'ın, Annuaire Oriental'deki 1896 tarihli reklamında otelin dış cephelerinin resmedildiği görülmektedir. Bu reklamdaki resme göre geniş bir binaya sahip olan Hôtel Khedivial Palace, giriş katı ile birlikte toplam beş katlıdır. Goad Haritası'ndan otelin zemin katında bir kafe ve mağazaların olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Yıldız Salman'a (2006) göre 1915 tarihinden itibaren Hôtel Khedivial Palace'ın zemin katında Osmanlı ve Alman postaneleri hizmet vermeye başlamıştır. Otelin Büyük Pera Caddesi üzerindeki cephesinde büyük ve gösterişli bir girişi vardır. Birinci sınıf bir işletme olduğunun belirtilmesi nedeniyle, iç mekânının lüks ve konforlu bir şekilde tasarlandığı ve döşendiği düşünülmektedir. Otelin cepheleri pencere düzenleri, giriş kapısı, çatısındaki alınlığı ve iyon başlıklı pilastrları ile neo klasik özellikler göstermektedir. Ancak Kumbaracı

Yokuşu'na bakan cephesinde geleneksel tarzda bir çıkmanın varlığı da dikkat çekmektedir. Goad Haritası'ndan ve yerinde tespit çalışmalarından Hôtel Khedivial Palace'ın tuğla malzemeyle kargir sistemde inşa edildiği ve cephelerinin sıvandığı anlaşılmıştır. Ayrıca çatısında yuvarlak bir ışıklığın bulunduğu dikkati çekmektedir.

Ayrıca Hôtel Khedivial Palace'ın Annuaire Oriental'deki 1896 tarihli reklamında, otelin Boğaz ve Haliç manzaralı olduğu, tüm dillerin konuşulduğu, mutfağının Fransız tarzında servis edildiği, sigara salonu ve banyo mekânlarının bulunduğu ve telefon sisteminin kurulduğu belirtilmektedir. Bu ilan, özellikle bir otelde telefon sisteminin olduğunun belirtilmesi nedeniyle ayrıca önem taşımaktadır.

Hôtel Khedivial Palace'ın kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. 1929 Tarihli Annuaire Oriental'den otelin, artık Antoine Hallas tarafından yönetildiği anlaşılmaktadır. Antoine Hallas yönetiminde de Hôtel Khedivial Palace uzun süre tercih edilen bir işletme olmuş ve oda sayısının yetersiz kalması üzerine 1932 tarihinde otele iki kat daha çıkılmıştır (Salman, 2006). Annuaire Orientallere göre Hôtel Khedivial Palace, 1948 tarihinde halen hizmet vermektedir. Ancak Yıldız Salman'a (2006) göre otel 1960'lı tarihlerde artık gözden düşmüş ve 1960–1970 yılları arasında işhanına dönüştürülmüştür. 13 Haziran 1971 tarihinde de otelin işhanı olarak kullanılan binası, korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmiştir (Salman, 2006).

Hâlihazır Haritası'nda(2002) Hôtel Khedivial Palace'ın parsel sınırlarının korunduğu, ancak binasının dokuz katlı olduğu görülmektedir.

Harita 4.166 Hôtel Khedivyal Palace (Hâlihazır Harita, 2002)

Yerinde tespit çalışmalarında günümüzde Hôtel Khedivial Palace'ın, "Hidivyal Palas İşhanı" adıyla anıldığı görülmüştür. İşhanının yönetimiyle yapılan görüşmeden, bina mülkiyetinin Ermeni Kilisesi'ne ait olduğu ve kilisenin bu binanın tekrar otele dönüştürülmesi yönünde çalışmalar başlattığı öğrenilmiştir.

Ayrıca Hôtel Khedivial Palace'ın binasının sadece dış cephelerinin, merdivenlerinin, merdiven üstündeki ışıklığının ve her kattaki giriş kapılarının özgün olduğu saptanmıştır. Ancak hem iç mekânda hem de dış cephelerde önemli derece de bozulmaların olduğu da gözlemlenmiştir.

Resim 4.134 Günümüzde Hıdivyal Palas İşhanı (Elif Çelebi, 2007)

İç mekanında ise sadece ana merdivenin, daire kapılarının ve ışıklık bölümünün özgün kaldığı, diğer bölümlerin ise tamamen yenilendiği tespit edilmiştir.

Resim 4.135 Hidivyal Palas'ın Özgün Merdivenleri (Elif Çelebi, 2007)

Resim 4.136 Hidivyal Palas'ın Özgün Merdiven Kovası ve Çatı Örtüsü (Elif Çelebi, 2007)

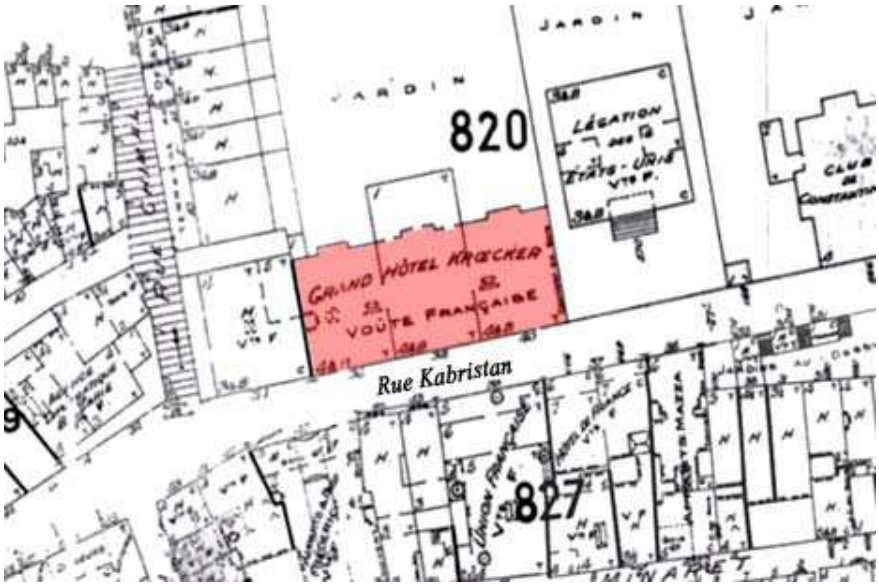
Resim 4.137 Katlardaki Özgün Giriş Kapıları (Elif Çelebi, 2007)

Resim 4.138 Özgünlüğünü Yitirmiş İç Mekânları (Elif Çelebi, 2007)

Grand Hôtel de Kroecker – Büyük Kroecker Oteli (299 Ada, 16-23-14 Parsel) 1896

Grand Hôtel Kroecker, Goad Haritası'nda (1905) Kabristan Sokağı (günümüz Meşruityet Caddesi) üzerinde ve Amerika Konsolosluğu'nun yanında yer almaktadır. Aynı haritadan Hôtel Kroecker'in yanındaki Bulgar ve Romanya Elçiliklerinin binalarını da işletmesine dâhil ederek, Grand Hôtel Kroecker adıyla hizmet verdiği anlaşılmaktadır.

Harita 4.167 Grand Hôtel Kroecker (Goad Haritası, 1905)

Grand Hôtel Kroecker'in açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Hôtel Kroecker'in 1893-1894 tarihli Annuaire Oriental'deki reklamında sadece 40 nolu kapı numarası olduğu belirtilirken (Bkz Belge 4.?), 1896 tarihli reklamında üç ayrı kapı numarasına sahip olduğu görülmektedir. Bu nedenle Grand Hôtel Kroecker'in 1895–1896 tarihleri arasında açıldığı anlaşılmaktadır. Yine Annuaire Oriental'lere göre bu tarihte otelin işletmecisi Paul Kroecker'dir.

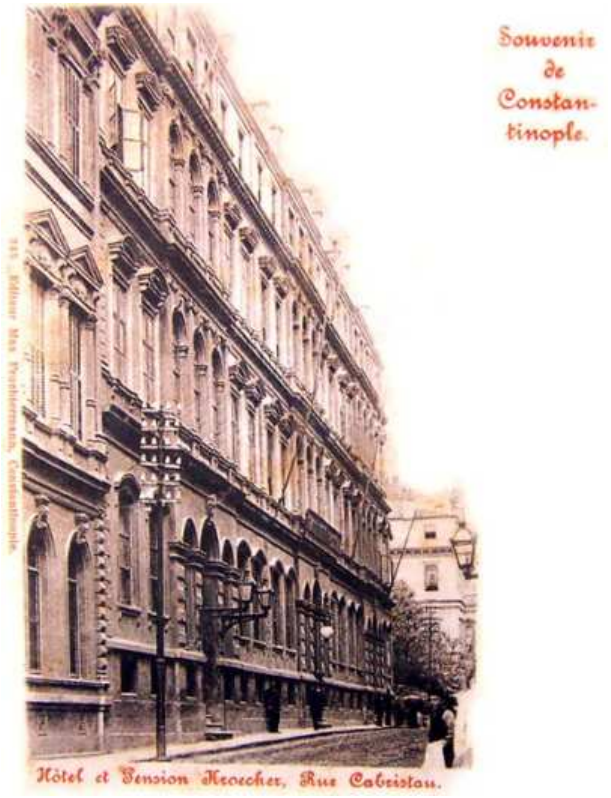
Otel hakkındaki belgelerin yetersiz olması ve yapının sadece giriş cephesinin günümüze ulaşabilmiş olması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Behzat Üsdiken'e (1992c) göre Grand Hôtel Kroecker'in binası otel olarak inşa edilmemiştir ve Paul Kroecker üç ayrı binayı kiralayarak otele dönüştürmüştür. Nitekim Hôtel Kroecker'dan Grand Hôtel Kroecker'e geçişin gerçekleştiği bir yıllık sürenin, yeni bir otelin inşası için yeterli olmadığı düşünülmektedir. Diğer taraftan yerinde tespit çalışmalarında Grand Hôtel Kroecker'e ait üç binanında cephe karakterlerinin aynı olduğu saptanmıştır. Bu nedenle bu üç binanında aynı tarihte ve aynı usta tarafından inşa edildiği düşünülmektedir.

Belge 4.29 Hôtel Kroecker (Cervati, 1896)

Nisan 1914 tarihli bir tapu kaydına göre binaların mülkiyeti İtalyan uyruklu "Bancato" ve "Civanni" adlı şahıslara aittir. 22 Eylül 1914 tarihli bir başka tapu kaydına göre Civanni'nin vefat etmesi üzerine hissesi, kardeşleri olan Nomiko, Feliks ve Rally adlı şahıslara intikal etmiştir. 1974 Tarihindeki kamulaştırma uygulamasına kadar binaların mülkiyeti aynı şahıslar üzerinde kalmıştır (Gülersoy, 2003).

Otelin özgün plan şemasına dair bir bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak Goad Haritası'ndan üç binadan meydana gelen otelin dikdörtgen planlı ve üç cepheli olduğu anlaşılmaktadır. Yine aynı haritada otelin arka cephesinde geniş bir bahçesinin olduğu görülmektedir. Günümüze ulaşabilen cephelerinden, otelin girişinin Kabristan Sokağı (günümüzde Meşrutiyet Caddesi) üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Yine bu cephelerden otel binasının, tuğla malzeme ile kargir sistemde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Yapının cephesi bosajlı duvarları, rozetleri, iyon başlıklı pilastrları, balustatları ve pencere alınlıkları ile tamamen neo klasik özellikler taşımaktadır.

Resim 4.139 Grand Hôtel Kroecker'in 1903 Tarihli Kartpostalı (Millas, 2006)

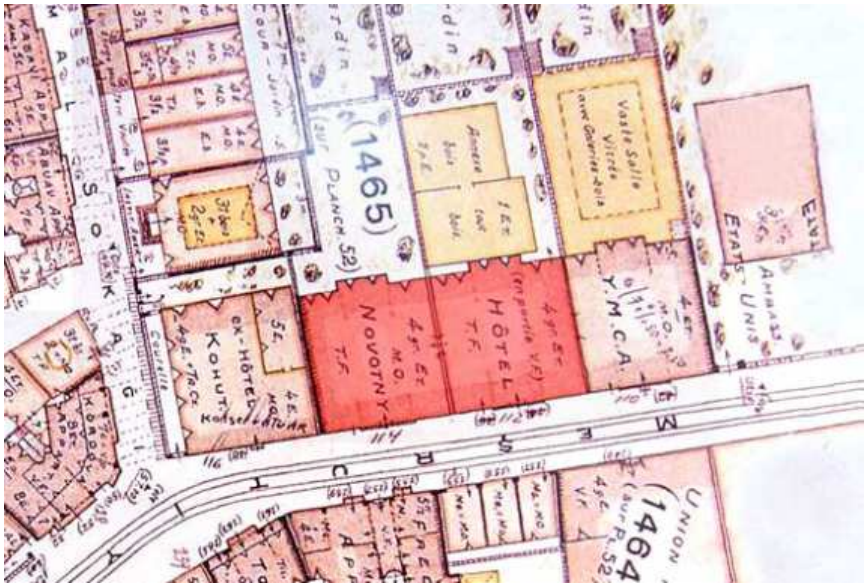
Ayrıca Annuaire Oriental'lerde birinci sınıf bir işletme olduğunun belirtilmesi nedeniyle, Grand Hôtel Kroecker'in oldukça lüks ve konforlu bir işletme olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla Grand Hôtel Kroecker'in dönemin diğer otelleri gibi özenli bir iç dekorasyona ve aksesuarlara sahip olduğu tahmin edilmektedir. Çelik Gülersoy'a (2003) göre otel, bütün Haliç'i seyredebilen güzel bir manzaraya sahiptir.

Otelin kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Annuaire Oriental'lerde otelin adının en son 1914 tarihinde yer almasından dolayı, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasından kısa bir süre kapandığı düşünülmektedir. Nitekim Çelik Gülersoy'a (2003) göre savaşın son yıllarında Alman Genelkurmaylığı tarafından otele el konulur ve otel yaralı Alman askerlerinin tedavi edildiği bir hastaneye dönüştürülür. Kroecker Ailesi'ne sadece tavan katı bırakılmıştır. Savaş sonunda Almanya'nın mağlubiyeti üzerine, Alman askerleri oteli boşaltmıştır. Ancak bu defa da işgal kuvvetlerinden İngiliz Kumandanlığı otele el koymuştur ve Yüzbaşı C. Bennett oteli kendi ofisi haline getirtmiştir. Kroecker Ailesi de, söz konusu İngiliz kuvvetleri tarafından Almanya'ya göçe zorlanmıştır.

Behzat Üsdiken'e (1992c) göre Cumhuriyet'İn kurulmasıyla ülkede tekrar istikrarın sağlanması üzerine Jean Novotny, İngiliz kuvvetlerinin boşalttığı Grand Hôtel Kroecker'in

binasını 1923 tarihinde kiralayıp yeniden dekore ettirerek, Grand Hôtel Novotny adıyla işletmeye açmıştır.

Ancak Pervititch Haritası'nda (1926) Grand Hôtel Novotny'nin, Grand Hôtel Kroecker'in binasını YMCA* ile paylaştığı görülmektedir.

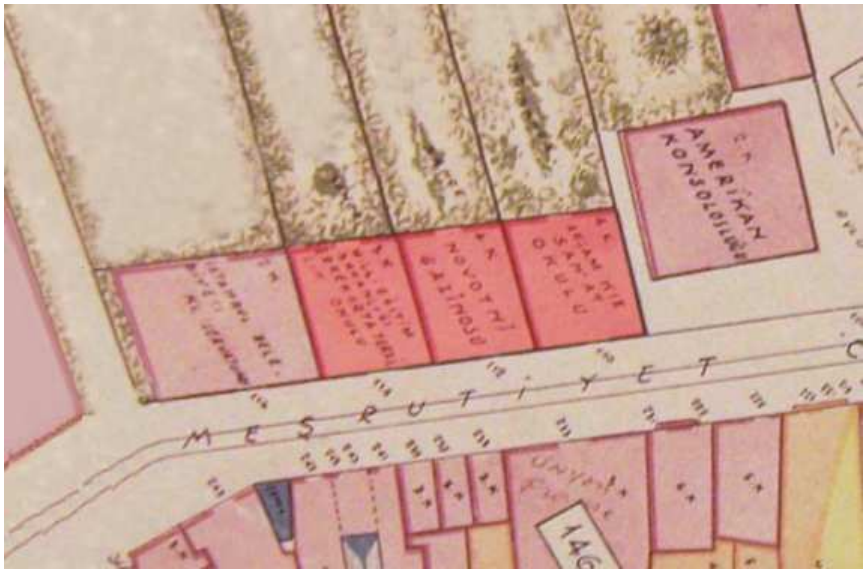
Harita 4.168 Grand Hôtel Novotny (Pervititch Haritası, 1932)

Behzat Üsdiken'e (1992c) göre Grand Hôtel Novotny'nin binası dört katlıdır. Otelin tasarımında eğimli arazi göz önüne tutulmuştur. Bu nedenle, otelin resepsiyonuna girmek için birkaç basamak çıkmak, restorana ulaşmak için de birkaç basamak inmek gerekmektedir. Binanın arka cephesi Haliç'i ve limanı görebilmektedir. Binanın Haliç'e bakan cephesinde bahçesi bulunmaktadır ve bu bahçe yaz mevsimlerinde restoran olarak kullanılmaktadır. Genelde yabancı kökenli müşterilere hizmet vermektedir. Restoranında öğle ve akşam yemekleri sırasında müzik çalınmaktadır. Otelde keman ve viyolonsel çalan Rus asıllı Sternad Kardeşler ve Macar asıllı Halatsz adlı orkestra grupları, 1939 yılına kadar Hôtel Novotny'nin ününün yayılmasına neden olmuştur. Ancak Hôtel Novotny, Grand Hôtel Kroecker gibi birinci sınıf değil ikinci sınıf bir işletme olarak kabul edilmektedir.

Grand Hôtel Novotny'nin kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Behzat Üsdiken'e (1992c) göre, 1940–1950 tarihleri arasında kapanmıştır. Nitekim Suat Nirven Haritası'nda (1950) Grand Hôtel Kroecker binalarının artık "Akşam Kız sanat Okulu,

* YMCA: Açılımı "Young Men's Christians Association" olan ve Genç Hıristiyan Erkekler Birliği anlamına gelen bir dernektir. YMCA kendini, "*toplumun ruhsal, zihinsel ve fiziksel gelişimine olduğu kadar; yöresel, ulusal ve uluslararası toplumların ilerlemesi ne de adamış yardımsever bir kurum*" olarak tanımlamaktadır (http://www.ingilizce.net/ymca/tr.html)

Novotny Gazinosu ve Milli Eğitim Bakanlığı Erkek Orta Terzilik Okulu" olarak kullanıldığı görülmektedir.

Harita 4.169 Grand Hôtel Kroecker Binaları (Suat Nirven Haritası, 1950)

Hâlihazır Haritası'nda (2002) Grand Hôtel Kroecker'ın arsasında yedi katlı iki binanın bulunduğu belirtilmektedir. Goad Haritası'nda (1905) üç bölümden meydana geldiği görülen Grand Hôtel Kroecker'ın parsel düzeninin değiştirildiği ve arsasının günümüzde ikiye bölündüğü anlaşılmaktadır.

Harita 4.170 Grand Hôtel Kroecker'in Yeri (Hâlihazır Harita, 2002)

Yerinde tespit çalışmalarında bu binaların Terzilik Meslek Lisesi ve Beyoğlu Öğretmen Evi olarak kullanıldığı saptanmıştır. Ayrıca Grand Hôtel Kroecker'ın binalarının sadece giriş

cephesinin korunduğu, bu cephelerin gerisine betonarme yeni binaların inşa edildiği tespit edilmiştir. Nitekim Beyoğlu Öğretmenevi binasının 1988 tarihinde mimar Mehmet Karahan tarafından inşa edildiği bilinmektedir (www.beyogluogretmenevi.com).

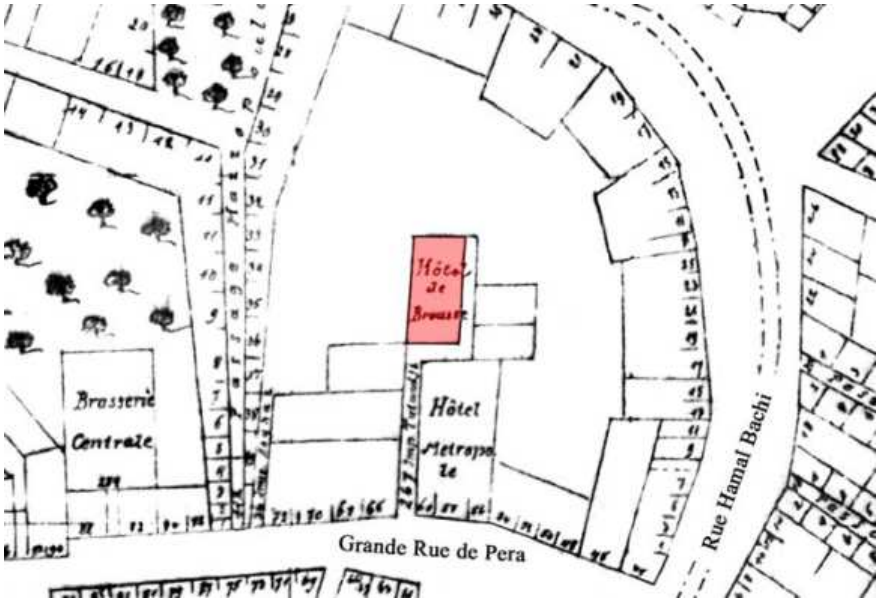
Otelin hizmet vermekte olduğu dönemdeki bir fotoğrafı (Bkz Resim 4.124) ile günümüzdeki durumu karşılaştırıldığında (Bkz 4.126), ön cephesinde giriş katında değişiklikler yapıldığı dikkat çekmektedir. Günümüzde Terzilik Okulu olarak kullanılan binanın pencerelerinin genişletildiği görülmektedir. Ancak bu binanın genişletildiği anlaşılan pencerelerinin de neo klasik özellikler taşıması nedeniyle, söz konusu değişikliğin yapının otel olarak kullanıldığı dönemde yapıldığı düşünülmektedir.

Resim 4.140 Günümüzde Grand Hôtel Kroecker'in Binaları (Elif Çelebi, 2007)

Hôtel de Brousse - Bursa Oteli (333 Ada, 1 Parsel) 1896

Hôtel de Brousse, Huber Haritası'nda (1887-1895) Galatasaray Mevkisi'nde ve Boğaz Çıkmazı üzerinde yer almaktadır.

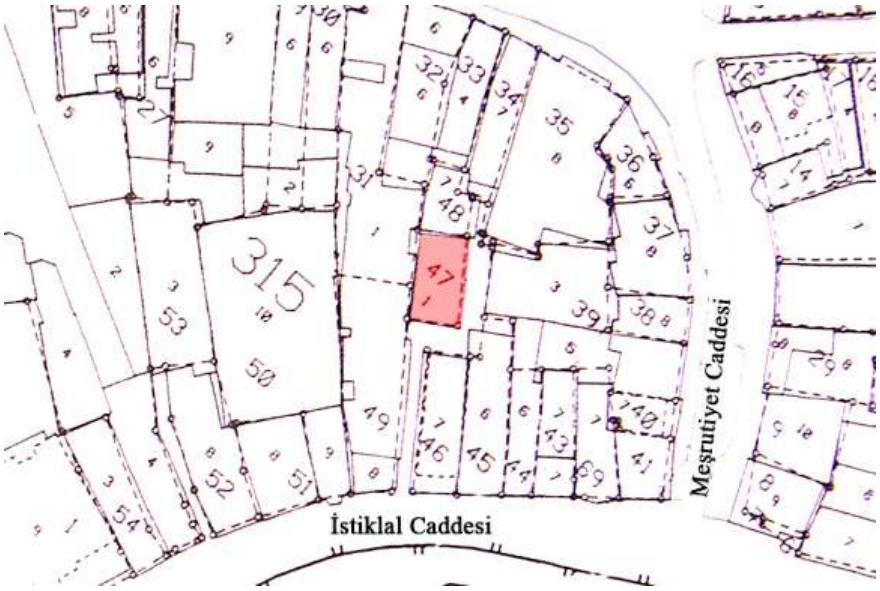
Harita 4.171 Hôtel de Brousse (Huber Haritası, 1887 – 1895)

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Annuaire Orientallerde otelin adının ilk kez 1896 tarihinde bulunmasından dolayı, bu tarihte açıldığı düşünülmektedir. Ayrıca Annuaire Oriental'de otelin işletmecisinin Seralian olduğu yazılmaktadır.

Hakkındaki belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüze ulaşamaması nedeniyle, otelin mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Huber Haritası'nda (1887 – 1895) otelin dikdörtgen planlı ve dört cepheli olduğu görülmektedir. Otelin girişinin Boğaz Çıkmazı üzerinde olduğu düşünülmektedir. Otelin özgün plan şeması ve cephe özelliklerine dair bir bilgiye ulaşılamamaktadır. Goad Haritası'nda (1905) otelin taş ya da tuğla malzeme ile kargir sistemde inşa edildiği belirtilmektedir.

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak otelin Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1905 tarihinden sonra kapandığı anlaşılmaktadır.

Halihazır Haritası'nda (2002), Hôtel de Brousse'nın parsel düzeninin korunduğu ve yerinde bir katlı binanın bulunduğu gösterilmektedir.

Harita 4.172 Hôtel de Brousse'un Yeri (Halihazır Haritası, 2002)

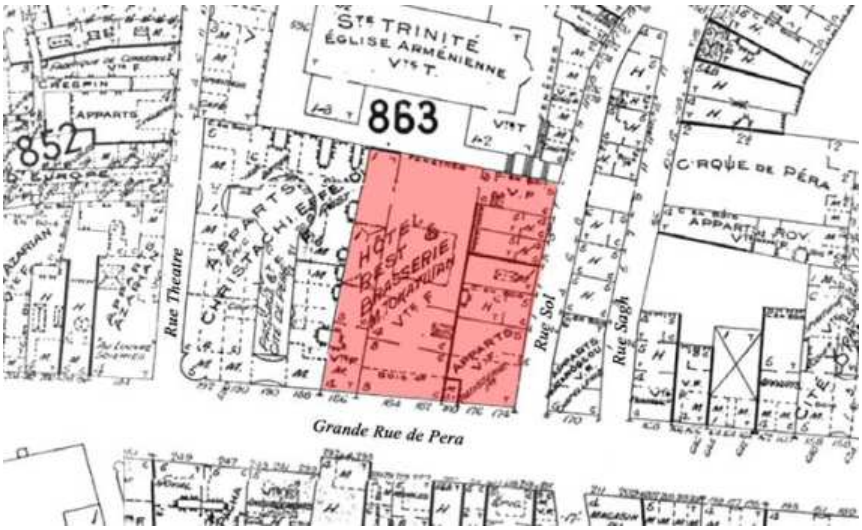
Yerinde tespit çalışmalarında ise Hôtel de Brousse'nın binasının günümüze ulaşamadığı ve yerinde beş katlı bir binanın bulunduğu saptanmıştır.

Resim 4.141 Hôtel de Brousse'un Yerindeki Bina (Elif ÇELEBİ, 2008)

Hôtel Rest & Brasserie M. Tokatlian - Tokatlıyan Oteli (333 Ada, 1 Parsel) 1900

Hôtel Rest & Brasserie M. Tokatlian, Goad Haritası'nda (1905) Büyük Pera Caddesi (günümüzde İstiklal Caddesi) üzerinde ve Çiçek Pasajı'nın yanında yer almaktadır. Huber Haritası'nda (1887–1895) ise, Hôtel Rest & Brasserie M. Tokatlian'ın yerinde daha önce Restaurant et Hôtel Splendid bulunmaktadır.

Harita 4.173 Hôtel Rest & Brasserie M. Tokatlian (Goad Haritası, 1905)

Hôtel Rest & Brasserie M. Tokatlian'ın açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Pelin Aykut'a (1994) göre otel, 1897 Yılı Kasım ayında açılmıştır. Annuaire Oriental'de ise otelin adı ilk kez 1900 tarihinde yer almaktadır. Yine Annuaire Oriental'de otelin işletmecisinin Meguerditch Tokatlian olduğu belirtilmekte ve bu nedenle otelin adını işletmecisinden aldığı anlaşılmaktadır. Çelik Gülersoy (2003), Meguerditch Tokatlian'ın Ermeni kökenli olduğunu belirtmektedir.

MAISON
MEGUERDITCH TOKATLIAN
Grande Rue de Péra
HOTEL
RESTAURANT à la carte
Cuisine à la Turque et à la Française
SALON POUR FAMILLES
PATISSERIE ET CONFISERIE
EUROPÉENNE
CAFÉ GLACIER
Caves renommées. — Bière Münich
Succursale du RESTAURANT à STAMBOUL au Grand Bazar.

Belge 4.30 Hôtel Rest & Brasserie M. Tokatlian İlanı (Cervati, 1900)

Çelik Gülersoy'a (2003) göre otelin sahibi, otelin arkasında yer alan eski adıyla St Trinite günümüzdeki adıyla Üç Horan Kilisesi'dir. Günümüzde Kilise yönetimi ile yapılan görüşmelerle bu bilginin doğruluğu kesinlik kazanmıştır.

Otel hakkındaki belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüzde özgünlüğünü önemli ölçüde yitirmiş olması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'ndan (1905) otelin dikdörtgen formlu ve üç cepheli olduğu görülmektedir. Otelin özgün plan şeması tam olarak bilinmemektedir. Ancak Pelin Aykut'a (1994) göre otelin ana kapısı Solakzade Sokağı'na açılmaktadır. Kapıdan girildiğinde, sağda resepsiyon, solda merdiven ve asansör bulunmaktadır. Merdivenin yanında ana salona girilen bir kapı vardır. Bu kapıdan girildiğinde iki farklı salon görülmektedir. Sağ taraftaki balo, kokteyl, nişan ve ziyafet salonudur. Diğeri ise yemek-kahve salonu ve lobi işlevi görmektedir. Üst katların düzeni ise bir galeri etrafındaki koridorlar ve kapıları bu koridorlara açılan yatak odalarından meydana gelmektedir. Toplam 160 adet yatak odası vardır. Otelin bütün aksesuarları ve beyaz eşyaları Avrupa'dan getirtilmiş ve mobilyaları özel olarak yaptırılmıştır. Ayrıca Goad Haritası'ndan (1905) otelin bir restoran, pastane ve marangozhanesinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

Resim 4.142 Cumhuriyet Dönemi'nde Otelin Balo Salonu (Gülersoy, 1999)

Otelin açıldığı döneme özgü fotoğrafından binasının bodrum, giriş katı ve iki yatak katı ile birlikte toplam üç katlı olduğu anlaşılmaktadır.

Resim 4.143 Yeni Açıldığı Dönemde Hôtel Rest & Brasserie M. Tokatlian (Aykut, 1995)

Goad Haritası'ndan (1905) otelin tuğla malzeme ile kargir sistemde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Döneme özgü fotoğrafından cephelerinin taşla kaplandığı anlaşılmaktadır.

Yine döneme özgü fotoğrafında otelin cephelerinin bosajlı duvar kaplamaları, korent başlıklı pilastrları, Rönesans kubbesi, korent başlıklıklı ve yivli sütunları gibi yapı elemanlarıyla neo klasik özellikler gösterdiği görülmektedir.

Resim 4.144 Yeni Açıldığı Dönemde Otelin Giriş Katı Düzeni (Aykut, 1995)

Otelin bir reklamında 160 odası, banyoları ve özel odalarıyla İstanbul'un en lüks ve konforlu oteli olduğu belirtilmektedir. Yine bu reklamda otelin bütün yıl açık olduğu, büyük salonlarının ve restoranının bulunduğu, mutfağının hem Fransız hem doğu tarzında servis yaptığı haber verilmektedir. Ayrıca otelin Tarabya'da ve Boğaz kenarında yine lüks bir şubesinin olduğu ve bu otelin mayıs-ekim ayları arasında açık olduğundan söz edilmektedir.

HOTEL M. TOKATLIAN
Péra - Constantinople

This Hotel, with 160 beds, bath rooms and private appartements, is considered the must luxurious and most confortable hotel in Constantinople.
It is situated in the centre of Péra near the embassies, financial and commercial establishments, parcs, gardens and theaters.
The hotel is open all the year round and frequented by the best society and numerous travellers. It contains large drawing rooms, dining rooms and restaurant.
Its french and oriental cookery and an excellent wine-cellar with the choisest of wines have made it world renowned.

HOTEL M. TOKATLIAN
Thérapia (Upper - Bosporus)

150 Beds, bath rooms and private appartements, with all modern comfort.
Open during the summer season, that is from May to October.
All sports such as : tennis, dancing, swimming, boating and fishing, are within easy reach of the hotel.

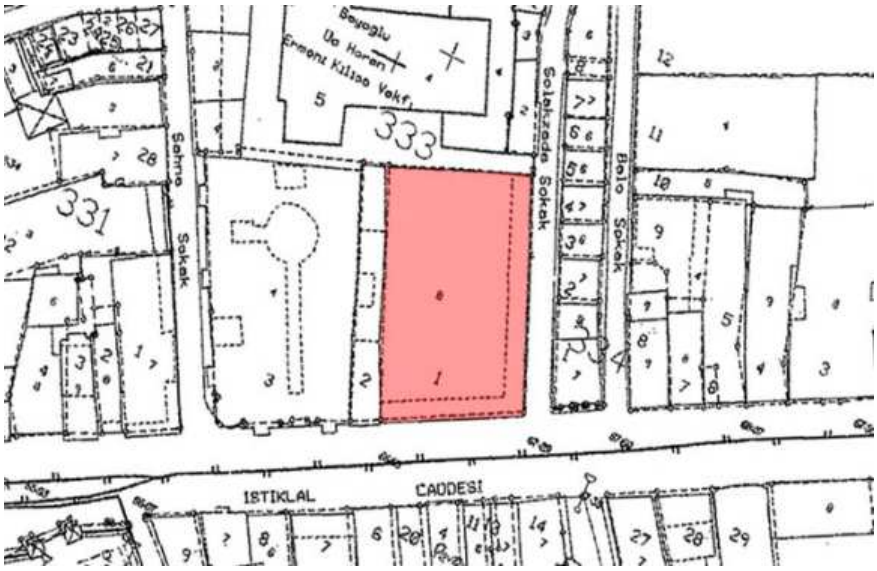
Belge 4.31 Yeni Açıldığı Dönemde Otelin Bir Reklamı (ÜHK Arşivi, tarih yok)

Pelin Aykut'a (1994) göre Hôtel Rest & Brasserie M. Tokatlian merkezi bir yerde olmasından dolayı, kısa sürede Beyoğlu'nun en çok tercih edilen oteli olmuştur. Ulaşımının daha kolay olması, en önemli rakibi Hôtel Pera Palas'tan daha çok tercih edilmesine neden olmuştur. Çelik Gülersoy'a (1999) göre Sultan Abdülhamit döneminde vezirler ve Meşrutiyet döneminde İttihat ve Terakki Cemiyeti üyeleri bu otelde randevulaşmışlar ve yemekli toplantılar yapmışlardır. Yerli ve yabancı birçok ünlü kişi de bu otele konuk olmuştur. Mustafa Kemal Atatürk, Süleyman Nazif, Abdülhak Şinasi Hisar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Ziya Gökalp, Lev Troçki ve Agâhta Christie otelin ünlü konuklarındandır.

Meguerditch Tokatlian, 1920 tarihinde oteli damadı Sırp kökenli Nikola Medoviç'e devretmiş ve kendisi Fransa'ya yerleşmiştir (Üsdiken, 1992b). 15 Eylül 1924 Tarihinde otelin sahibi Üç

Horan Ermeni Kilisesi ile yeni işletmecisi Nikola Medoviç arasında yeni bir sözleşme imzalanmıştır. Birinci Dünya Savaşı sırasında ve Cumhuriyet Dönemi'nde otel hala İstanbul'un en çok tercih edilen otellerindendir, hem salonları hem de odaları doludur. 1 Ocak 1935 Tarihinde Nikola Medoviç, Kilise ile sözleşmenin süresini on yıl daha uzatmak üzere anlaşmıştır. Ancak İkinci Dünya Savaşı öncesinde bütün dünyada ekonomik ve politik bunalımın başlaması, bunun sonuçlarından birisi olarak Avrupa'da turistik seyahatlerin durma noktasına gelmesi nedeniyle, Hôtel Rest & Brasserie M. Tokatlian'ın oda ve salonları boşalmıştır. Nikola Medoviç, Kilise'ye olan kirasını ödeyemez hale gelmiştir. Borcunu bir türlü kapatamayan Nikola Medoviç, Hôtel Rest & Brasserie M. Tokatlian'ın işletmeciliğini İbrahim Gültan'a devretmiştir. İbrahim Gültan, Hôtel Rest & Brasserie M. Tokatlian'ın adını "Konak Oteli" olarak değiştirmiştir. Ancak 1950'li tarihlerde İbrahim Gültan da kirasını ödeyemez hale gelmiştir ve Kilise tarafından icraya verilmiştir. İbrahim Gültan borcunu ödeyebilmek amacıyla otelin Avrupa'dan özel olarak getirtilen eşyalarını satışa çıkarmıştır. Ancak bu dönemde vitrifiye, mutfak tezgâhı, duvar kaplamaları ve su boruları gibi elemanlarında yerinden sökülerek satıldığı, böylece otelin bütün iç dekorasyonun talan edildiği bilirkişi raporlarından anlaşılmaktadır (Gülersoy, 1999).

Kilise, 1960'lı tarihlerde otelin tamamen tahrip olmuş binasını işhanına dönüştürmüştür. Bu esnada binaya iki kat eklenmiştir. 13 Haziran 1971 Tarihinde bina, korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmiştir (Salman, 2006). Hâlihazır Haritası'nda (2002) parsel ve bina sınırlarını koruduğu ancak sekiz katlı olduğu görülmektedir.

Harita 4.174 Tokatlıyan İşhanı (Hâlihazır Haritası, 2002)

Yerinde tespit çalışmalarında Hôtel Rest & Brasserie M. Tokatlian binasının "Tokatlıyan İşhanı" adıyla ve ticaret amacıyla kullanıldığı belirlenmiştir. Özgün hali dört kat olan otelin giriş katına bir asma kat ve çatı seviyesinin üzerine üç kat eklendiği saptanmıştır. Binanın iç mekânı tamamen değiştirilmiştir. Mağazalardan meydana gelen giriş katına bir asma kat eklenmiştir. Üst katlarda ise bürolar bulunmaktadır. Her kata üç adet asansör yerleştirilmiştir. Binanın cepheleri ise oldukça harap durumdadır. Otelin giriş saçağı ve Rönesans tarzı kubbesi günümüzde yoktur. Cephedeki diğer dekoratif elemanlarında da kırılma, uygunsuz öğelerle tamamlama ve uygunsuz ek sorunları görülmektedir. Cephelerin boyası tamamen dökülmüştür ve cephelerde kararma vardır. Ayrıca cephelerde klima motorları ve binanın yüzeyinden dolaşan kabloların varlığı dikkati çekmektedir.

Resim 4.145 Günümüzde Otelin Cephelerinin Durumu (Salman, 2003)

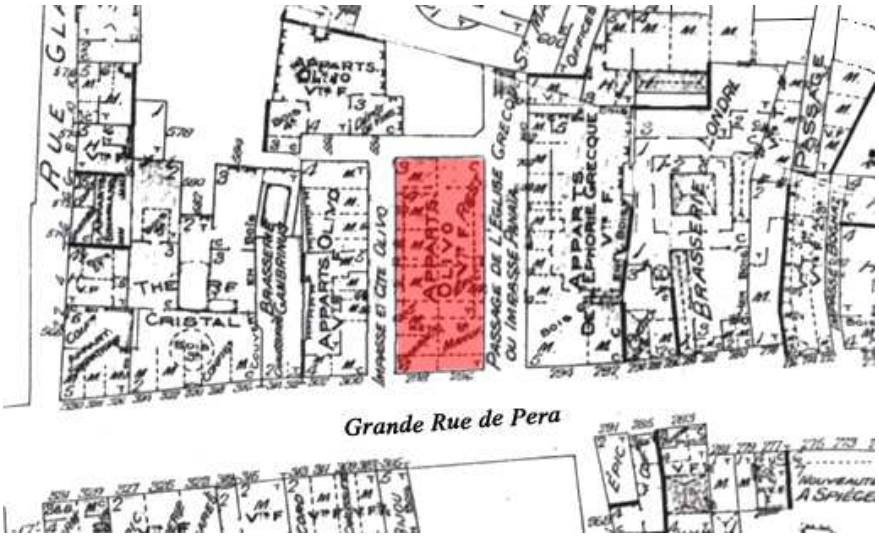
Hôtel de Constantinople Palace – İstanbul Saray Oteli (315 Ada, 61 Parsel) 1901

Annuaire Oriental'e göre Hôtel de Constantinople Palace, "Cité Olivo" olarak adlandırılan alanda yer almaktadır.

Cité Olivo, Büyük Pera Caddesi üzerindedir ve Olivo Geçidi ile bu geçidin iki yanındaki Olivo Apartmanları'nın bulunduğu alanı ifade etmektedir. Olivo Apartmanları ve Geçidi 1900 tarihinde yapılmıştır (Salman, 2006).

Nitekim Huber Haritası'nda (1887–1895) Olivo Apartmanları ve Geçidi'nin bulunduğu bölge boş bir alan iken, Goad Haritası'nda (1905) söz konusu yapıların yapılmış olduğu görülmektedir.

Behzat Üsdiken'e göre (1992c) Hôtel de Constantinople, Olivo ve Panaiya Pasajları arasında yer almaktadır. Bu nedenle Hôtel de Constantinople Palace'ın bu iki geçit arasındaki Olivo Apartmanı olduğu düşünülmektedir.

Harita 4.175 Olivo Apartmanı ve Geçidi (Goad Haritası, 1905)

Hôtel de Constantinople Palace'ın açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Annuaire Orientallerde ilk kez 1901 tarihinde yer almasından dolayı bu tarihte açıldığı anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan Goad Haritası'nda (1905) Hôtel de Constantinople Palace'ın olduğu düşünülen binanın üzerinde sadece Olivo Apartmanı yazması ve otel olduğuna dair bir ibarenin bulunmaması dikkat çekmektedir. Ancak 1901 tarihli Annuaire Oriental'den itibaren Hôtel de Constantinople Palace'ın yeri Olivo Apartmanı olarak belirtilmektedir.

Hakkındaki belgelerin yetersiz olması ve yapının özgünlüğünü büyük ölçüde kaybetmiş olması nedeniyle, otelin mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda otelin dikdörtgen planlı ve dört cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numaralarından otelin girişinin Büyük Pera Caddesi üzerinde olduğu anlaşılmaktadır.

Otelin plan şeması günümüzde tamamen değiştirilmiştir. Günümüze ulaşabilen dış cephelerinden, Hôtel de Constantinople Palace'ın özgün tasarımında giriş katı ile birlikte toplam beş katlı olduğu anlaşılmaktadır. Giriş katında mağaza ve restoran gibi mekânların, ikinci katta yemek ve toplantı salonlarının ve üstteki üç katta odaların bulunduğu düşünülmektedir.

Otelin tuğla malzemeyle kargir sistemde inşa edildiği, birinci ve ikinci katın taş malzemeyle kaplandığı, üst katlarında sıvandığı anlaşılmaktadır. Ayrıca binanın köşeleri de taşla kaplanmıştır.

Hôtel de Constantinople Palace'ın cepheleri ise pencere – kapı alınlıkları, perde ve rozet desenleri, küçük balkonları ile neo klasik, her cephesindeki çıkmaları ile geleneksel özellikleri bir arada taşımaktadır.

Hôtel de Constantinople Palace'ın kapanış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Annuaire Oriental'de en son 1921 tarihinde yer almaktadır. Bu nedenle otelin 1921 tarihinden kısa bir süre sonra kapandığı düşünülmektedir. Ayrıca Annuaire Orientallerde otelin Démosthéne Hallas tarafından yönetildiği de ifade edilmektedir.

Hâlihazır Haritası'ndaHôtel de Constantinople Palace'ın sınırlarını koruduğu ve binanın beş katlı olduğu belirtilmektedir.

KTVKK Arşivindeki dosyasına göre Hôtel de Constantinople Palace'ın binası 13 Haziran 1971 tarihinde, korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. 1996 Tarihinde binanın içi sahipleri tarafından tamamen yıktırılmış ve günümüze sadece yapının cepheleri kat ilaveleriyle ulaşabilmiştir. Günümüzde yapı, ofis ve dükkân olarak kullanılmaktadır.

Yerinde tespit çalışmalarında da yapının KTVKK Arşivindeki dosyasında belirtilen durumunun günümüzde de aynı olduğu saptanmıştır.

Harita 4.176 Hôtel de Constantinople Palace (Hâlihazır Harita, 2002)

Resim 4.146 Günümüzde Hôtel de Constantinople'ın Cepheleri (Salman, 2006)

Hôtel de Péra - Pera Oteli (Ada ve Parsel No Bilinmiyor) 1902

Hôtel de Péra'nın yeri tam olarak bilinmemektedir. Ancak Annuaire Orientallere göre Tepebaşı bölgesinde ve Hamalbaşı Caddesi üzerinde yer almaktadır. Goad Haritası'nda (1905), Hamalbaşı Caddesi'nin yakın çevresinde yapılaşmanın ve çeşitli otellerin olduğu görülmektedir. Ancak haritada Hôtel de Péra'nın binasının adı bulunmamaktadır. Bu nedenle otelin binası tespit edilememiştir.

Harita 4.177 Hôtel de Péra'nın Bulunduğu Bölge (Goad Haritası, 1905)

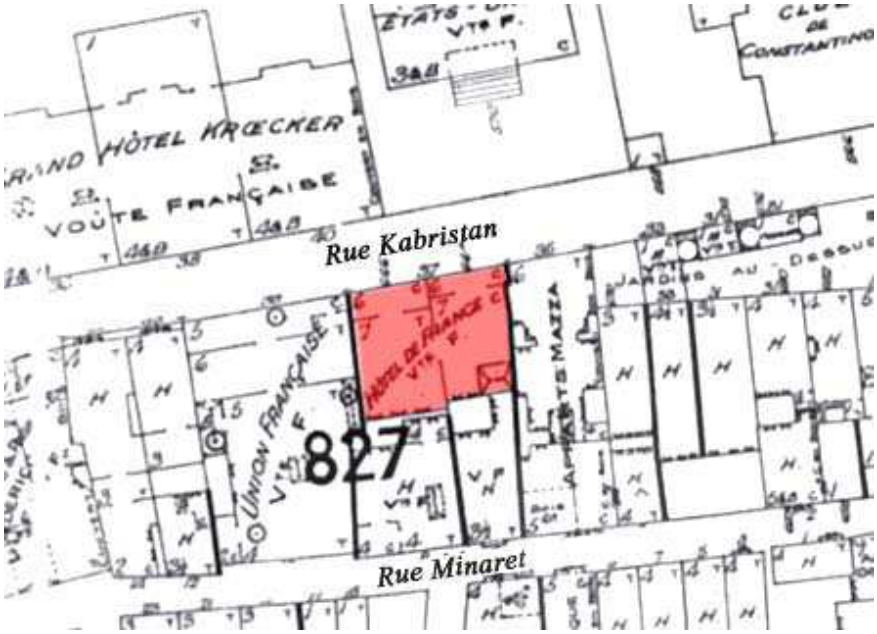
Annuaire Orientallerde Hamalbaşı Caddesi üzerinde bulunan Hôtel de Péra'ya ilk kez 1902 tarihinde rastlanmaktadır. Bu nedenle otelin 1902 tarihinde açıldığı düşünülmektedir. Diğer taraftan Hôtel de Péra'nın adının 1904–1911 tarihleri arasında Annuaire Orientallerde bulunmaması nedeniyle, otelin açıldıktan kısa bir süre sonra kapandığı ve 1912 tarihinde tekrar açıldığı düşünülmektedir. Ancak 1902 ve 1912 tarihlerinde açılan bu otellerin, binalarının aynı olup olmadığı bilinmemektedir.

Annuaire Orientallerden Hôtel de Péra'nın, 1902–1903 tarihlerinde G. Athanassoff ve 1912–1914 tarihlerinde Georges Petsilas tarafından işletildiği anlaşılmaktadır. Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yerinin tam olarak tespit edilememesi nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgi bulunamamıştır. Ancak Annuaire Orientallerde üçüncü sınıf bir işletme olduğu belirtilmesi nedeniyle küçük ve basit programlı bir işletme olduğu düşünülmektedir.

Otelin kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak Annuaire Orientallerde Hôtel de Péra'nın adının en son 1914 tarihinde yer alması nedeniyle, 1914 tarihinden sonra kapandığı düşünülmektedir.

Hôtel de France – Fransa Oteli (306 Ada, 22 ve 54 nolu Parseller) 1905

Hôtel de France, Goad Haritası'nda (1905) Asmalı Mescit Mahallesi'nde ve Kabristan Sokağı (günümüzde Meşrutiyet Caddesi) üzerinde yer almaktadır.

Harita 4.178 Hôtel de France (Goad Haritası, 1905)

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak otelin sadece Goad Haritası'nda (1905) bulunmasından dolayı, Hôtel de France'ın 1905 tarihinde varolduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan otelin adının Annuaire Oriental'lerde bulunmaması dikkat çekmektedir.

Mustafa Servet Akpolat'a (1991) göre, Hôtel de France'ın batı yönündeki binası bir dönem ünlü mimar Alexandre Vallaury tarafından konut olarak kullanılmıştır ancak bu dönemin tarihi bilinmemektedir. Hôtel de France'dan günümüze sadece bu binanın dış cepheleri ulaşabilmiştir.

Otel binası ile ilgili belgelerin yetersiz olması ve yapının günümüzde sadece dış cephelerinin bir bölümünün korunmuş olması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda (1905) otelin iki binadan meydana geldiği, dikdörtgen planlı ve tek cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numaralarından, otelin Kabristan Sokağı üzerinde iki farklı girişinin bulunduğu anlaşılmaktadır.

Hôtel de France'ın özgün plan şemasına dair bilgiye ulaşılamamıştır. Otelin iki binasından sadece batıdaki binanın özgün cephesi korunmuştur. Bu bina, giriş katı ile birlikte toplam yedi katlıdır ve kargir sistemde inşa edilmiştir. Yapının cepheleri iki kat boyunca yükselen ve

sokağa taşan cumbası, payandaları ve kiremit kaplamalı kırma çatısıyla geleneksel; yarım daire kemerli yüksek giriş kapısı, üçgen alınlıkları, korent ve iyonik başlıklı pilastrları ile neo klasik özellikler göstermektedir.

Hôtel de France'ın kapanış tarihi bilinmemektedir. Ancak Suat Nirven Haritası'ndan 1948 tarihinde artık binanın otel olarak hizmet vermediği anlaşılmaktadır.

Harita 4.179 Hôtel de France'ın Yeri (Hâlihazır Haritası, 2002)

Hâlihazır Haritası'ndaHôtel de France'ın yerinde iki farklı otelin bulunduğu görülmektedir. 22 nolu parselde "İnfo Hôtel", 54 nolu parselde "Hôtel İnka" işletmeleri hizmet vermektedir. Mustafa Servet Akpolat'a (1991) göre Alexandre Vallaury tarafından konut olarak kullanıldığı belirtilen ve günümüzde İnfo Hôtel adıyla hizmet veren bina 2007 tarihinde restorasyon geçirmiştir. Otelin özgün plan şeması ve iç mekânı tamamen değiştirilmiş, sadece dış cephesi korunmuştur. Cephe temizliğinin yapıldığı da dikkat çekmektedir.

Hôtel İnka olarak hizmet vermekte olan bina ise dokuz katlı ve betonarme sistemde inşa edilmiş yeni bir yapıdır.

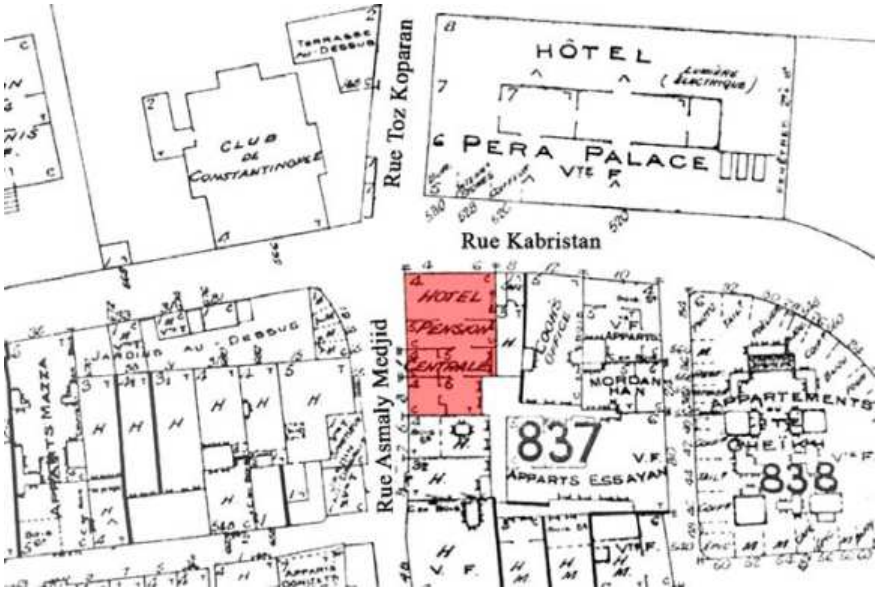
Resim 4.149 İnfo Hôtel Olarak Hizmet Veren Bina (Elif ÇELEBİ, 2008)

Resim 4.150 Hôtel İnka Olarak Hizmet Veren Bina (Elif ÇELEBİ, 2008)

Hôtel Pension Centrale – Merkez Oteli (305 Ada, 7 Parsel) 1905

Hôtel Pension Centrale, Goad Haritası'nda (1905) Asmalımescit ve Kabristan (Günümüzde Meşrutiyet Caddesi) sokaklarının kesiştiği köşede yer almaktadır.

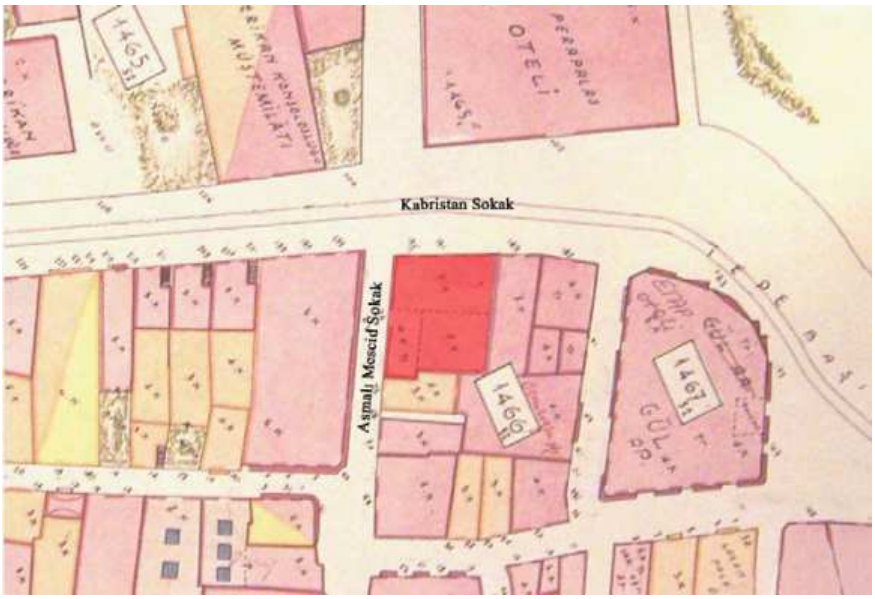

Harita 4.180 Hôtel Pension Centrale (Goad Haritası, 1905)

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır.

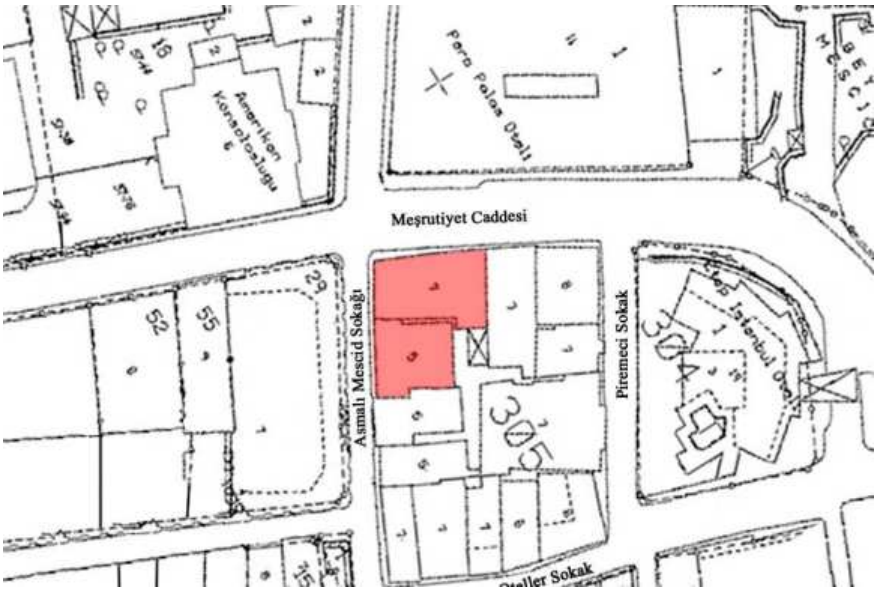
Otel hakkındaki belgelerin yetersiz olması ve binasının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Ancak Goad Haritası'nda Hôtel Pension Centrale'in dikdörtgen olanlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numaralarından otelin hem Kabristan Sokağı'ndan hem de Asmalı Mescid Sokağı üzerinde girişlerinin olduğu anlaşılmaktadır. Yine aynı haritada otelin taş ya da tuğla malzeme ile kargir sistemde inşa edildiği belirtilmektedir. Ancak otelin özgün plan şeması ve cephelerine dair bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Otelin kapanış tarihi de bilinmemektedir. Ancak Suat Nirven Haritası'nda (1948) otelin parsel düzeninin değiştiği ve yerinde üç farklı binanın varolduğu görülmektedir. Bu nedenle otelin 1948 tarihinden önce hem kapandığı hem de binasının yıkıldığı anlaşılmaktadır.

Harita 4.181 Hôtel Pension Centrale'in Yeri (Suat Nirven Haritası, 1948)

Hâlihazır Haritası'nda (2002) otelin yerinde beş ve yedi katlı olmak üzere iki farklı binanın olduğu görülmektedir.

Harita 4.182 Hôtel Pension Centrale'in Yeri (Hâlihazır Haritası, 2002)

Yeride yapılan tespit çalışmalarında, Hôtel Pension Centrale'in yerindeki binaların betonarme sistemde inşa edildikleri ve bu binaların ticari amaçla kullanıldıkları saptanmıştır. Yedi katlı yapının "Otel Baron" ismiyle otel olarak hizmet verdiği, beş katlı binanın ise işyeri olduğu görülmektedir.

Resim 4.149 Hôtel Pension Centrale'nin Yerindeki Yedi Katlı Bina (Elif ÇELEBİ, 2008)

Resim 4.150 Hôtel Pension Centrale'nin Yerindeki Binalar (Elif ÇELEBİ, 2008)

Hôtel de Lyon – Lyon Oteli (303 Ada, 29 Parsel) 1905

Hôtel de Lyon, Goad Haritası'nda (1905) Glavany Sokağı (günümüzde Kallavi Sokak) üzerinde yer almaktadır.

HÔTEL DE LYON
Rue Glavany
43
C.16
C.16
36B
H.
H.
H.

Harita 3.184 Hôtel de Lyon'un Yeri (Hâlihazır Haritası, 2002)

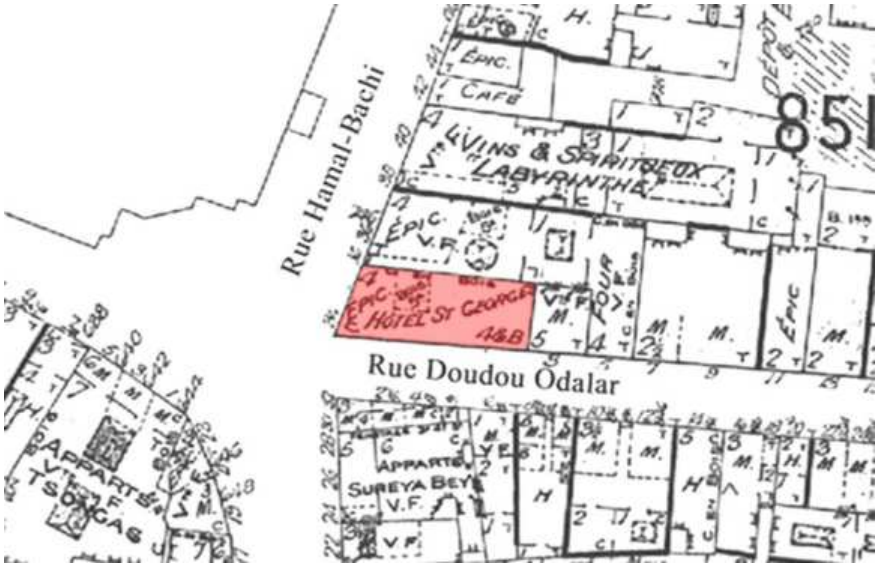
Yerinde tespit çalışmalarında Hôtel de Lyon'un yerindeki binanın günümüze ait bir yapı olduğu, dolayısıyla otel binasının günümüze ulaşamadığı anlaşılmaktadır.

Resim 4.151 Günümüzde Hôtel de Lyon'un Yerindeki Bina (Elif ÇELEBİ, 2008)

Hôtel St Georges – St Georges Oteli (330 Ada, 8 Parsel) 1905

Hôtel St Georges, Goad Haritası'nda (1905) Hamalbaşı (günümüzde Meşrutiyet Caddesi) ile Dudu Odalar sokaklarının kesiştikleri köşede yer almaktadır.

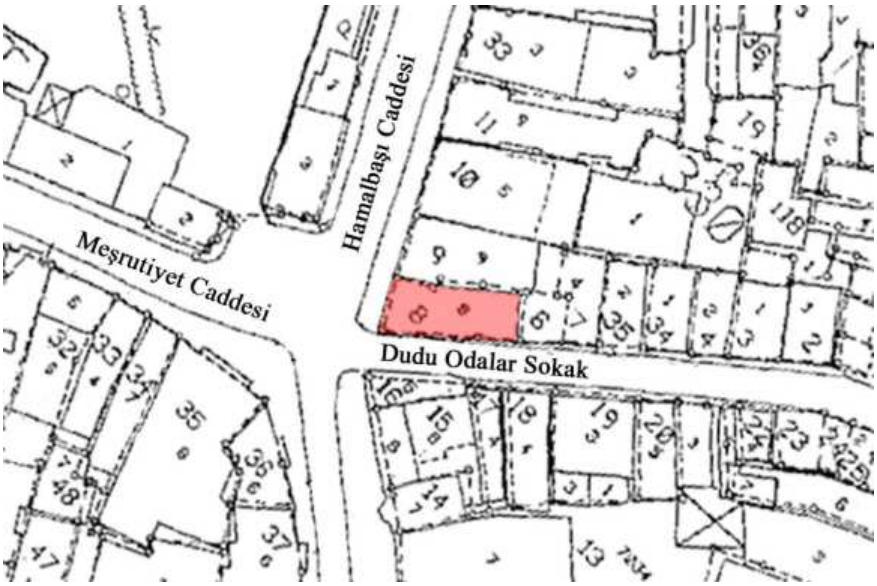
Harita 4.185 Hôtel St Georges (Goad Haritası, 1905)

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak otelin Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır. Huber Haritası'nda ise otelin yerinde daha küçük yapıların olması nedeniyle de, Hôtel St Georges'un 1895 tarihinden sonra inşa edildiği düşünülmektedir.

Otel hakkındaki belgelerin yetersiz olması ve binasının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda Hôtel St Georges'un dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numarasından girişinin Hamalbaşı Sokağı üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Otelin özgün plan şeması bilinmemektedir. Sadece Goad Haritası'nda bir marangozhanesinin olduğu görülmektedir. Yine aynı haritada otelin taş ya da tuğla malzeme ile kargir sistemde inşa edildiği belirtilmektedir. Otelin cephe düzenine özgü bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Otelin kapanış tarihi bilinmemektedir. Ancak otelin adının Annuaire Oriental'lerde hiç yer almaması nedeniyle, ömrünün kısa olduğu düşünülmektedir.

Hâlihazır Haritası'nda (2002) Hôtel St Georges'un parsel düzeninin bozulmadığı ve yerinde sekiz katlı bir binanın bulunduğu görülmektedir.

Harita 4.186 Hôtel St Georges'un Yeri (Hâlihazır Haritası, 2002)

Yerinde tespit çalışmalarında Hôtel St Georges'un yerindeki binanın günümüz yapılarından olduğu, betonarme sistemde inşa edildiği ve ticaret amacıyla kullanıldığı saptanmıştır.

Resim 4.152 Günümüzde Hôtel St Georges'un Yerindeki Bina (Elif ÇELEBİ, 2008)

Hôtel Austria Hungaria – Avusturya Macaristan Oteli (303 Ada / 9 Parsel) 1905

Hôtel Austria Hungaria, Goad Haritası'nda (1905) Mezarlık (günümüzde Meşrutiyet Caddesi) ve Venedik (günümüzde Balyoz Sokak) sokaklarının kesiştiği köşede yer almaktadır.

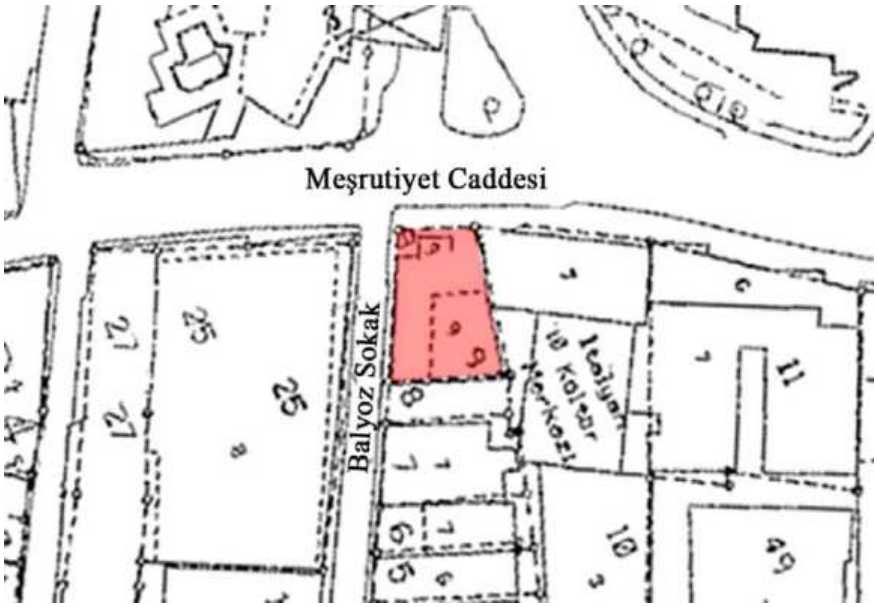
Harita 4.187 Hôtel Austria Hungaria (Goad Haritası, 1905)

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır.

Otel hakkındaki belgelerin yetersiz olması ve binasının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda Hôtel Austria Hungaria'nın dikdörtgen planlı ve iki cepheli olduğu görülmektedir. Kapı numaralarından otelin hem Mezarlık hem de Venedik sokaklarından girişlerinin olduğu anlaşılmaktadır. Otelin özgün plan şemasına dair bir bilgiye ulaşılamamıştır ancak Goad Haritası'nda otelin bir kafe ve marangozhanesinin olduğu belirtilmektedir. Yine Goad Haritası'nda otelin taş ya da tuğla malzeme ile kargir sistemde inşa edildiği görülmektedir. Otelin özgün cephe düzenine dair bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Hôtel Austria Hungaria'nın kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak otelin adının Annuaire Oriental'lerde hiç yer almaması nedeniyle, ömrünün kısa olduğu düşünülmektedir.

Hâlihazır Haritası'nda (2002) Hôtel Austria Hungaria'nın parsel düzeninin fazla değişmediği ve yerinde dokuz katlı bir binanın bulunduğu görülmektedir.

Harita 4.188 Hôtel Austria Hungaria'nın Yeri (Hâlihazır Haritası, 2002)

Yerinde tespit çalışmalarında Hôtel Austria Hungaria'nın yerindeki binanın günümüz yapılarından olduğu, betonarme sistemde inşa edildiği ve ticaret amacıyla kullanıldığı saptanmıştır.

Resim 4.153 Günümüzde Hôtel Austria Hungaria'nın Yerindeki Bina (Elif ÇELEBİ, 2008)

Hôtel Hungaria – Macaristan Oteli (314 Ada / 5, 6 ve 7 Parsel) 1905

Hôtel Austria Hungaria, Goad Haritası'nda (1905) Mezarlık (günümüzde Oteller Sokak) ve Timoni (günümüzde Gönül Sokak) sokaklarının kesiştiği köşede yer almaktadır.

Harita 4.189 Hôtel Hungaria (Goad Haritası, 1905)

Otelin açılış tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Goad Haritası'nda bulunmasından dolayı, 1905 tarihinden önce açıldığı anlaşılmaktadır.

Otel hakkındaki belgelerin yetersiz olması ve binasının günümüze ulaşamaması nedeniyle, mimarisi ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Goad Haritası'nda Hôtel Austria Hungaria'nın düzgün geometrik bir planının olmadığı ve iki cephesinin bulunduğu görülmektedir. Kapı numaralarından otelin sadece Mezarlık Sokağı'ndan girişlerinin olduğu anlaşılmaktadır. Otelin özgün plan şemasına dair bir bilgiye ulaşılamamıştır ancak Goad Haritası'nda otelin bir marangozhanesinin olduğu belirtilmektedir. Yine Goad Haritası'ndan otelin taş ya da tuğla malzeme ile kargir sistemde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Otelin özgün cephe düzenine dair bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Hôtel Hungaria'nın kapanış tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak otelin adının Annuaire Oriental'lerde hiç yer almaması nedeniyle, ömrünün kısa olduğu düşünülmektedir.

Hâlihazır Haritası'nda (2002) Hôtel Hungaria'nın parsel düzeninin bozulduğu ve üçe bölündüğü görülmektedir.

Harita 4.190 Hôtel Hungaria'nın Yeri (Hâlihazır Haritası, 1905)

Yerinde tespit çalışmalarında Hôtel Hungaria'nın yerinde altı katlı bir binanın bulunduğu, bu binanın günümüz yapılarından olduğu, betonarme sistemde inşa edildiği ve ticaret amacıyla kullanıldığı saptanmıştır.

Resim 4.154 Hôtel Hungaria'nın Yerindeki Bina (Elif ÇELEBİ, 2008)

Çeşitli kaynaklarda bu listede yer alan otellerin dışında başka işletmelerinde var olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu kaynaklardan sadece otellerin varlığı anlaşılabilmekte, tam olarak yeri tespit edilememektedir.

Örneğin Annuaire Oriental adı verilen ticaret yıllıklarında her yıl otellerin listeleri verilmektedir. 1881–1914 tarihleri arasında yer alan listelere göre yukarıda anlatılan oteller haricinde 40 otelin daha varolduğu anlaşılmaktadır.

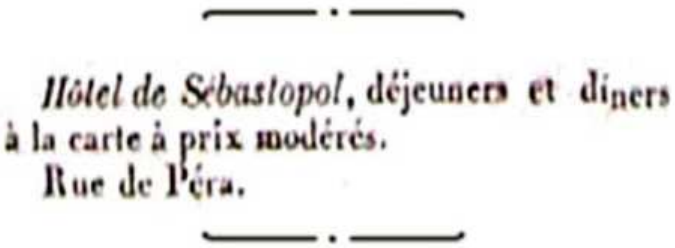
Tablo 4. 2 Pera Otelleri (Annuaire Oriental, 1881–1914)

OTEL	ADRES	İŞLETMECİ	TARİH	SINIF
Hôtel du Téké	Grand Rue de Péra	P. J. Agustini	1881 - 1885	
		Pollato Fréres	1913-1914	
Hôtel Savoy	Rue Hava	Stephano Aperghis	1912-1921	
Hôtel	Rue Mimar	André Tessier	1881	
Hôtel Prince of Wales	Rue Topdjilar	S.H.Grocker	1881-1885	
Hôtel Maison Sponek	Rue Hamal Bachi	D. Alatari ve D. Panouria	1883 - 1900	
Hôtel de Salonique	Grand Rue de Péra	Jacob Barzilay*	1885 - 1888	
Hôtel d'Amérique	Grand Rue de Péra	Jacob Barzilay*	1889	3
		Frères Barzilay	1891-1892	
Hôtel	Impasse Tutundji	P. Mouradian	1891	
Hôtel des Étrangers	Rue Mezarlık	P. Cariyanopoulo	1892-1894	
Hôtel de Thessalie	Rue Linardo	G. Kefalineos	1894-1895	3
Hôtel Batoum	Rue Linardo	F. Draueker	1896-1900	3
Hôtel de Trieste	Rue Asmali Mesdjid	Madam Nimety	1898	3
Hôtel Calypso	Rue Venedik	D. Nassellaridou	1900-1901	
	Rue Tépé Bachi	Patrocle Diamandidis	1913-1921	
Hôtel Giacomo	Grand Rue de Péra	Giacomo	1900-1902	
Hôtel International	Rue Kabristan	A. D. Marcos	1901	
		Nissim Namer	1921-1925	
		Madam M. Voiskabojnik	1929	
Hôtel Macédoine	Rue Hamal Bachi	G. Athanassoff	1901	3
Hôtel Athènes Palace	Rue Mezarlık	Ath. A. Hallas	1912-1921	
Hôtel Bastasini	Rue Dervich	Marie Bastasini	1912-1914	
Hôtel Espérance	Rue Yeni Yol	Marie Foscolo	1912-1914	
		Jean Barnakis	1929	
Hôtel L'espérance	Rue Hamal Bachi	Georges Couraghios	1912	
		Hadji Dimitriou	1913-1921	
Hôtel Grand Alexandre	Rue Glavany	Margaritis Geoerges	1912	
Hôtel Hamadou-Amedée	Rue Asmali Mesdjid		1912-1914	
Hôtel La Constitution	Rue Tépé Bachi	Michel Vlahos	1912-1921	
Hôtel Minerva	Rue Doudou Odalar	Andréa Caravidas	1912-1914	
	Bouyouk Parmak Capou	Efthalia Cacoulidou	1929	
Hôtel Modern	Rue Venedik	Marguerite Vermonth	1912-1914	
	Rue Glavany	Madam Rosa Sukessian	1925-1929	
New - Hôtel	Grand Rue de Péra	J. de Celis	1912-1913	
Hôtel New Palace	Grand Rue de Péra	S. Lémonidis	1914	
		Hatchik Thomayan	1921	
Hôtel des Princes	Rue Tépé Bachi	Constantin Cotsis	1912-1913	
		Jean Stephanou	1914-1929	
Hôtel Roumanie	Rue Linardo	D. Pavlopoulos	1912-1914	
		Thèod. Apostolidis	1921	
Hôtel Rubin	Rue Mezarlık	R. Mandelblatt	1912-1925	

Hôtel Roma	Rue Mezarlık	H. Vassil ve A. Gogounis	1912-1921	
Hôtel Sarim	Grand Rue de Péra	Hadji sarim	1912-1914	
Hôtel Nouvel	Rue Tépé Bachi	L. N. Pantelous	1913	
Nouvel Hôtel d'Orient	Rue Tépé Bachi	L. N. Pantelous	1914-1929	
Hôtel Monopol	Grand Rue de Péra	C. Pappadoupoulos	1914-1921	
Hôtel Propondis	Rue Tépé Bachi	Alex. Cacoulidis	1914	
Hôtel Rossia	Rue Hamal Bachi	Const. Courcomelis	1914	
Hôtel Suisse Régina	Grand Rue de Péra	L. Steinbach	1914	
Hôtel Turkia	Grand Rue de Péra	Aprahamian Fréres	1914	
Hôtel de Brousse	Imp. Boghaz	Seralian	1896-1901	3

Başka bir kaynak olarak Nur Akın (2002), gazete ilanlarını kaynak göstererek bazı otellerin varolduğunu ortaya koymaktadır. Bu kaynağa göre 29 Ekim 1849 tarihli Journal de Constantinople gazetesinde Hôtel Blondel'in eski bir işletme olduğu; 5 Temmuz 1855 tarihli Journal de Constantinople gazetesinde Hôtel de Londres'un Hamalbaşı Caddesi'nde ve İngiltere Elçiliği'nin yakınında açıldığı; 26 Ağustos 1872 tarihli La Turquie gazetesinde Hôtel des Etrangers'nin Büyük Pera Caddesi üzerinde önce Balzer Evi sonra Hôtel du Nord olarak bilinen yapıda hizmet verdiği ve 30 Ekim 1880 tarihli La Turquie gazetesinde Hôtel de la Corne d'Or'un Glavany Sokağı'nda (günümüzde Kallavi Sokak) yer aldığı haber verilmektedir.

Yine 24 Eylül 1859 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki bir ilandan Hôtel de Sébastopol işletmesinin varlığı anlaşılmaktadır.

Hôtel de Sébastopol, déjeuners et dîners
à la carte à prix modérés.
Rue de Péra.

Belge 4.32 Hôtel de Sébastopol'ün İlanı (Journal de Constantinople, 24 Eylül 1859)

21 Mayıs 1848 tarihli Journal de Constantinople gazetesindeki bir ilanda, Hôtel du Levant'ın hizmet verdiği belirtilmektedir. 28 Ocak 1893 tarihli Le Moniteur Oriental gazetesindeki bir ilanda da Hôtel Couronne'nin açılış haberi bulunmaktadır.

Oteller ile ilgili bir diğer önemli kaynak ta seyahatnamelerdir. Enis Batur'a (2001) göre, Herman Melville'in seyahatnamesinin 12 Aralık 1856 tarihli sayfasında İstanbul'a geldiğinde Beyoğlu'nda "Hôtel du Globe" adlı bir işletmede konakladığı yazmaktadır. Bu

seyahatnamede Herman Melville'in otelin beşinci katındaki bir odada kaldığı, odada halı bile bulunmamasına karşın günlük ücretinin 10 frank olduğu yazmaktadır.

Behzat Üsdiken'e (1992c) göre Grand Hôtel National 1875 yılının başında Asmalımescit ve Kabristan sokaklarının (Günümüzde Meşrutiyet Caddesi) kesiştiği köşede açılmıştır. Jean Schwartz tarafından yönetilen otelin odaları çok iyi döşenmiştir, mutfağı Fransız ve Alman tarzındadır. Müşterilerine çeşitli dillerde gazete imkânı sunulmuştur ve otelin personeli, çeşitli ülkelerden gelen müşterilere hizmet amacıyla birden fazla dil bilmektedir. Yine aynı tarihte açılan Hôtel Restaurant Anatolie ise Meşrutiyet Caddesi üzerinde ve İngiliz Elçiliğinin yakınında açılmış, ancak kısa bir süre sonra kapanmıştır. 1900 Yılının başlarında Hôtel Germania, Wilhelm Kohm tarafından Tünel'de Nergis Sokağı'nda açılmıştır.

1934 Tarihli İstanbul Şehir Rehberi'nden Pera'da bu tarihte 20 otel bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu rehberde Pera'nın Cumhuriyet Dönemi'nde de bir otel bölgesi olduğu, İstanbul'un diğer bölgelerinden farklı olarak otellerin adlarının Türkçeleştirilmediği ve Osmanlı Dönemi'ndeki adlarıyla tanınmaya devam ettikleri dikkat çekmektedir.

19. Yüzyıldan itibaren Avrupa'dan İstanbul'a gelen devlet görevlileri ve varlıklı kişilerin konaklamak amacıyla tercih ettikleri Pera otellerinden sadece iki işletme günümüze ulaşabilmiştir. Ancak günümüzde Beyoğlu adıyla anılan Pera, halen İstanbul'un önemli bir konaklama merkezi olma özelliğini devam ettirmektedir.

5.KORUMA KAPSAMINDA GALATA PERA OTELLERİNİN DEĞERLENDİRMESİ

Galata ve Pera İstanbul'da ilk otellerin açıldığı, en nitelikli örneklerinin inşa edildiği ve günümüzde diğerlerine göre en çok otelin korunduğu bölgeler olmaları nedenleriyle, koruma kapsamında çalışma alanı olarak seçilmişlerdir. Nitekim Kadıköy ve Boğaziçi'ndeki otellerin hiçbirisi günümüze ulaşamamış, Eminönü'ndeki otellerin açılış tarihleri tam olarak tespit edilememiş ancak 1904 – 1943 tarihleri arasında olduğu tespit edilebilmiştir. Adalar'da ise sadece 5 otelin günümüze ulaşabildiği, bunlardan 2 otelin terk edilmiş ve girişlerinin tamamen kapatılmış olması nedeniyle iç mekanlarına girmenin mümkün olmadığı saptanmıştır. Diğer taraftan Galata ve Pera her ne kadar iki ayrı bölge olarak anılsalar da tarihi, ticari, stratejik, sosyal vb. gelişimlerinin birbirine sıkı bir şekilde bağlantılı olması nedeniyle, birlikte incelenmesi gereken yerleşim merkezleridir.

Galata ve Pera otelleri üzerinden korumaya yönelik müdahale kararlarının alınması sırasında, öncelikle bu bölgelerde daha önce yapılmış imar çalışmaları ve koruma kararlarının da bilincinde olmak gereklidir.

5.1 Galata ve Pera'da İmar Planları ve Uygulamaları

Galata ve Pera'da 1858 tarihinde kurulan VI. Belediye Dairesi'nin kuruluşundan itibaren imar çalışmaları yapılmaktadır. Ancak bölgenin ele alındığı bir imar planı 1933 tarihinde Herman Eltgöz tarafından hazırlanmıştır. Bu imar planında İstiklal Caddesi'nin her iki yanının ticaret merkezi olarak geliştirilmesi ve buradaki binaların revaklı olmaları öngörülmüştür. Herman Eltgöz'ün planı uzun yıllara yayılarak da olsa önemli ölçüde gerçekleşmiştir (Eruzun, 1994).

1936 Tarihinde Prof. Henri Prost tarafından Beyoğlu'nun 1/ 5000 ölçekli nâzım planı hazırlanmış ve 1939 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Bu planda Galata ve Pera çevrelerinin kentsel düzenlemelerle iyileştirilmesi amaçlanmıştır (Eruzun, 1994). Henri Prost'un plan kararlarında Pera ile Tarlabaşı'nın birbirinden ayrılması ve aralarında Refik Saydam Caddesi'nin açılması, Taksim Gezisi'nin yapılması ve Taksim'in Büyükdere'ye kara yollarıyla bağlanması yer almaktadır (Akbulut, 1994b).

1952 Tarihinde arasında dışarıdan uzman çağırmak yerine, İTÜ Mimarlık Fakültesi ve Devlet Güzel sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü öğretim üyelerinin katılımı ile bir danışmanlar kurulu oluşturulmuştur (Eruzun, 1994). Bu danışman kurulun döneminde 1/5000 ve 1/2000 ölçekli Beyoğlu nâzım planları hazırlanmıştır. Bunların yanında 1/1000 ve 1/500 ölçekli çalışmalarda yapılmıştır. Bu planlarda temelde Henri Prost'un planına sadık kalınmış, ancak kurul tarafından uygulanması sakıncalı bulunan bölümler yeniden ele alınmıştır. Taksim Gezisi'nin yapılması, Refik Saydam Caddesi'nin açılması kesinleştirilmiştir. İstiklal, Refik

Saydam, Sıraselviler, Gümüşsuyu gibi bölgedeki caddelerin ve Taksim ile Karaköy gibi meydanların kentsel tasarım kapsamında tanımlamaları yapılmaya çalışılmıştır (Suher, 1994).

1994 Tarihinde İstanbul Belediyesi Şehir Planlama Müdürlüğü tarafından 1/50.000 ölçekli nâzım planı hazırlanmıştır. 2010 Yılı hedef alınarak gerçekleştirilen bu planda İstanbul'a özgü genel kararlar alınmıştır. Ancak bu kararların yanı sıra kentin bölgeleri de kısmen ele alınmıştır. Bu planın kararlarında Galata ve Pera ile ilgili olarak, bu bölgelerin eski kent kimliğinin korunması, turizm – ticaret ve kültür ağırlıklı bir kullanım alanına dönüştürülmesi ve üzerindeki merkez baskısının başka bölgelere kaydırılması yer almaktadır. Yine bu planın ulaşım ile ilgili kararlarında Levent-Yenikapı arasındaki metronun Beyoğlu'nu Tarihi Yarımada'ya da bağlaması ve Taksim – Tünel arasında eski tramvay güzergahının kullanılması da bulunmaktadır (Suher, 1994).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 2002 tarihinde Beyoğlu İlçesi kentsel sit alanı için 1/5000 ölçekli koruma amaçlı nâzım imar planı hazırlanmıştır. Bu planda kentsel sit alanı Kasımpaşa İskelesi ve Bezmi Alem Valide Sultan Camisi arasındaki sahil şeridi ile Gazhane - Yedi Kuyular - Kurtuluş ve Bahriye caddeleri ile sınırlı bir alanda kalan alan olarak belirtilmektedir. Planda ayrıca söz konusu bölgenin 07.07.1993 gün ve 4720 sayılı İstanbul I Numaralı KTVKK'nun kararıyla tarihi sit alanı olarak kabul edildiği belirtilmektedir.

Günümüz koruma amaçlı nâzım imar planının genel hükümlerinde I. Derece Koruma Bölgeleri için belirlenen genel hükümleri aşağıda olduğu gibidir:

- *I. Derece Koruma Bölgeleri; Galata Bölgesi, İstiklal Caddesi'nin her iki yakın bölgesi, Bankalar Caddesi ile Karaköy İskele alanı çevresi, Tophane ve Arkeolojik Alanlar, Konsolosluklar ve yakın çevreleri, önemli anır eserler ve yakın çevreleri, geleneksel yol dokusu – mimari karakteri ve kültürel özellikleri günümüze kadar değişmeden korunmuş kentsel alanlar; tarihsel öneme sahip meydanlar, tarihi ana arterler, bu bölge ve eserler ile yakın çevresidir.*
- *I. Derece Koruma Bölgeleri'nde Kentsel Tasarım Rehberleri, Kentsel Tasarım Projeleri beş yıllık süre içinde yapılacaktır. Anıt Eser ölçeğindeki I. Derece Koruma Bölgeleri'nde, kentsel tasarım projeleri asgari anıt esere cephe veren sokaklar ölçeğinde yapılacaktır.*
- *I. Derece Koruma Bölgeleri'nde; anıtsal eserler, korumaya değer olmayan eklentilerinden arındırılacak, geleneksel yol dokusu korunacak ve yaya yolu olarak*

işleyenler haricinde yeni yollar açılmayacak, koruma bölgelerini birbirine bağlayacak yaya güzergahları oluşturulacaktır.

- *Boş ve eski eser bulunmayan parsellerdeki uygulamalar ise, koruma bölgesindeki tipolojik özelliklerine göre anıtsal eserin görsel ve topoğrafik etki alnındaki parsellere verilecek olan irtifaların anıt eserin orijinal saçak yüksekliğini aşamaması ve eserin görüntüsünü bozmaması şartıyla alan tamamında tarihi dokuyu canlandıran kentsel tasarım rehberleri doğrultusunda yapılacak olan kentsel tasarım projeleri; 3. boyutu da kapsayacak sokak silüetleri ve bölge – sokak – ada – parsel – yapı ölçeğinde detayları içerecek, Beyoğlu İlçesi silüeti etkisi göz önünde bulundurulacaktır.*
- *Bu alanlarda inşaat hakkı kazanılması ve artırılmasına yol açabilecek tevhit ve ifraz yapılamaz. Bölgenin fiziksel ve sosyal kalitesini artırma amacıyla donatı alanı oluşturmak için ilgili KTVKK bölge kurulu kararı ile tevhit ve ifraz yapılabilir.*
- *Beyoğlu Kentsel Sit Alanı, KTVKK yer altı ve yerüstü envanteri ile mevcut ve kayıp Eski Eser Araştırma Envanteri'nde yer alan Anıt Eser, Sivil Mimarlık Örnekleri ve Kayıp Anıtsal Eserler ihya edilerek korunacaktır.*
- *Anıt eser ve sivil mimarlık örneklerinin yoğun olduğu alanlardaki sokaklarda yol kotları olabildiğince orijinal seviyesine getirilecektir.*
- *I. Derece Koruma Bölgeleri'nde tescilli sivil mimarlık örneklerinde özgün kat adedi artırılamaz, özgün müstakil tescilli eski eser sivil mimarlık örneği yapılar orijinal biçimiyle korunacaktır. Restitüsyon ve Restorasyon aşamasında kat mülkiyetinde tabi olacak düzenlemeler ile mekan özelliği değiştirilemez.*
- *Beyoğlu kentsel sit alanı, Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanter Kaydı bulunmayan parsellerde yapılaşma şartları bu plan hükümleri ve 1/ 1000 ölçekli koruma amaçlı imar planlarına aykırı olmamak şartıyla, kentsel tasarım projesi ölçeğinde belirlenebilir. Bu tür parsellerde bölgedeki restitüsyon ve restorasyon uygulanacak tescilli eserlerin özgün cephe karakteristiği devam ettirilecek olup bölgenin geleneksel yapım tarzı ve orijinal malzeme – tekniğine uyumlu olanlar dışında uygulamalara izin verilmeyecektir.*
- *Bu alanlarda bölgenin sosyal – kültürel – geleneksel doku özelliklerinin zedeleyici fiziksel yapılanma, teknik alt yapı uygulamaları yapılamaz.*

Günümüz koruma amaçlı nâzım imar planında ayrıca daha küçük ölçekte bölge ve alanlara yönelik kararlarda belirtilmiştir. Bu bölgelerden tez çalışma alanı ile örtüşen Galata Turizm

Merkezi Alanı, İstiklal Caddesi ve çevresi ve Karaköy İskele Alanı ile ilgili hükümler aşağıdaki gibidir:

Galata Turizm Merkezi Alanı ve Çevresi İle İlgili Hükümler

- *07.07.1993 Gün ve 4720 sayılı İstanbul II Numaralı KTVKK kararı ile belirlenen kentsel sit alanı içinde yer alan Galata Bölgesi ve Çevresi olarak tanımlanan alanın I. Derece Koruma Bölgesi'nde 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı yürürlüğe girene kadar, eski eserle kamu dışında yeni yapılaşma yasağı uygulanacaktır.*
- *Yalnızca Beyoğlu kentsel sit alanında KTVKK yer altı ve yerüstü envanterinde yer alan tescilli anıt eserler, sivil mimarlık örnekleri korumaya değer olmayan eklentilerinden arındırılarak restitüsyon ve restorasyonu yapılarak korunacak, bu tür yapılar Galata Bölgesi fonksiyonu ile (THT ve T2) bütünleştirilerek kullanılacaktır.*
- *Bu bölgelerde eski eserlerin korunması için, bu eserin restitüsyon ve restorasyonuna yönelik olanlar dışında herhangi bir kazıya izin verilemez. Galata ve surları dışında kalan alanda arkeolojik yöntemlerden yararlanılarak bilimsel amaçlı arkeolojik tespitler yapılabilir.*

İstiklal Caddesi ve Çevresi İle İlgili Hükümler

- *07.07.1993 Gün ve 4720 sayılı İstanbul II Numaralı KTVKK kararı ile belirlenen kentsel sit alanı içinde yer alan I. Derece Koruma Bölgesi'nde, yalnızca Beyoğlu kentsel sit alanı KTVKK yer altı ve yerüstü envanterinde yer alan tescilli anıt eserler, sivil mimarlık örnekleri korumaya değer olmayan eklentilerinden arındırılarak restitüsyon ve restorasyonu yapılarak korunacaktır.*
- *Yeni yapılaşmalarda komşu eski eser yüksekliği kesinlikle aşılmayacak, bu alanlarda özgün cephe karakteristiği devam ettirilecek olup, bölgenin geleneksel yapım tarzı ve orijinal malzeme ve tekniğine uyumlu olanlar dışında uygulamalara izin verilmeyecektir.*
- *308 Ada'da bulunan Odakule binası 1/1000 ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planı'nda emsal :3.00 aşılmamak şartıyla, İstiklal Caddesi ve çevresi yapılanma ve irtifa değerlerine düşürülecektir.*

Karaköy İskele Alanı İle İlgili Hükümler

- *Bu bölgelerde KTVKK yer altı ve yerüstü envanteri ile mevcut ve kayıp Eski eser Araştırma Envanteri'nde tescilli ve tescilsiz kayıp anıt eser, sivil mimarlık örneklerinde korumaya değer olmayan eklentilerinden arındırılarak restitüsyon ve restorasyonu yapılarak korunacak kayıp eserler özgün yeri veya komşuluğunda ihya edilecektir.*
- *Yeni yapılaşmalarda Karaköy iskele bölgesinde, bölgenin özgün cephe karakteristiği devam ettirilecek olup, bölgenin geleneksel yapım tarzı ve orijinal malzeme ve yapım tekniğine uyumlu olanlar dışında uygulamalara izin verilmeyecektir.*

Ayrıca tez çalışma alanı kapsamına giren bu bölgeler turizm – hizmet – ticaret alanı olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle de günümüz koruma amaçlı nâzım imar planında bazı hükümlere yer verilmiştir.

- *Turizm – hizmet – ticaret alanları; yerel, metropoliten, ulusal ve uluslararası ölçekteki tarihi ve kültürel dokuya bağlı turizm – ticaret - pazarlama hizmet alanlarıdır.*
- *Turizm ve konaklama alanlarında Beyoğlu kentsel sit alanının tarihsel, kültürel, fiziksel ve doğal kimliğine yakışır bölgesel kalkınmaya, fiziksel ve ekonomik gelişmeye, sosyal açıdan canlılık getirici, prestijli birinci sınıf turizm konaklama tesisleri ve bu sektöre hizmet eden ticari tesisler yer alacaktır.*
- *Bu bölgedeki yüksek katlı otellerin alanı, 1/1000 ölçekli koruma amaçlı nâzım imar planında emsal: 3.00 aşılmamak şartıyla çevre yapılanma ve irtifa değerlerine düşürülecektir.*

Yine Koruma Amaçlı İmar Planı'nda planlama alanının, Bakanlar Kurulu'nun 18.04.1996 gün ve 99/8109 sayılı kararı ile yürürlüğe giren Türkiye deprem bölgeleri haritasına göre birinci derece deprem bölgesi olarak ilan edildiği belirtilmektedir.

Günümüz Koruma Amaçlı İmar Planı kararları çerçevesinde tez kapsamında çalışılan Galata ve Pera bölgelerinin I. derece sit bölgesi, turizm ve ticaret alanı ve I. derece deprem bölgesi olduğu anlaşılmaktadır.

Bu bağlamda günümüz Koruma Amaçlı İmar Planı'nın kararlarından yola çıkarak, 1840 – 1914 tarihleri arasında Galata ve Pera'da hizmet veren otellerin günümüzdeki koruncak değerlerinin saptanması, bozulma nedenlerinin tespiti ve korumaya yönelik müdahale önerileri yapı ölçeğinde ele alınmaya çalışılmıştır.

5.2 Galata ve Pera Otelleri Üzerinden Korumaya Yönelik Müdahale Önerilerinin Geliştirilmesi

Koruma kapsamında yapılan çalışmalar saptama, bozulma durumları, bozulma nedenleri ve müdahale önerileri olmak üzere dört bölümde ele alınmıştır. Saptama çalışmalarında otellerin halihazır durumları ve koruma ölçütleri kapsamındaki nitelikleri tespit edilmiştir. Bozulma durumları araştırmalarında otellerin yapısal ve strüktürel, tabakalaşma ve kronolojik ve işlevsel değişim analizleri yapılmıştır. Bozulma nedenlerinin ortaya çıkarılmaya çalışıldığı analizlerde ise, yapının kendisinden kaynaklanan sorunlar ile doğa ve insan gibi dış etkenlere bağlı olarak meydana gelen hasarlar araştırılmıştır. Müdahale önerilerinde de öncelikle müdahale edilmesi gereken değerler, yapısal ve strüktürel müdahaleler ile çevresel değerlere yapılması gereken müdahaleler ele alınmıştır.

5.2.1 Saptama Çalışmaları

Bu çalışmanın ilk adımı olarak belirlenen halihazır durumu tespit aşamasında Galata'da 33 ve Pera'da 49 otelin açıldığı ortaya konmuştur. Ancak bu otellerden Galata'da 4 ve Pera'da 10 otelin tamamen ya da kısmen korunabildiği belirlenmiştir. Galata'daki günümüzde korunacak değerlere sahip yapıların Hôtel Varna (1895), Hôtel Mer Noire (1905), Hôtel Montenegro (1905) ve özel adı belirtilmemiş ancak günümüzde 95 Ada / 4 Parsel'de yer alan bir otelin (1905) olduğu saptanmıştır. Pera'dakilerin ise Grand Hôtel de Londres (1891), Hôtel Metropole (1891), Hôtel Bristol (1893), Hôtel St. Petersbourg (1895), Hôtel Pera Palas (1895), Hôtel Khedivial Palace (1896), Grand Hôtel de Kroecker (1896), Hôtel M. Tokatlıyan (1900), Hôtel de Constantinapole Palace (1901) ve Hôtel de France (1905) oldukları tespit edilmiştir.

Bu bağlamda, bu aşamadan sonraki korumaya yönelik analiz ve önerilerin günümüzde korunacak değerlere sahip olan söz konusu 14 yapı üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 5.1 Halihazır Durumu Tespit Analizi

Galata Otelleri				
Sıra No	**Otelin Adı**	**Mevcut**	**Mevcut Değil**	**Tam Olarak Yeri Tespit Edilemedi**
1	Hôtel des Quatre Nations - 1840			x
2	Hôtel Varna - 1895	x		
3	Hôtel Herzog - 1895		x	
4	Hôtel de Greece - 1895		x	
5	Hôtel New York - 1891		x	
6	Hôtel de Salonique – 1889		x	
7	Hôtel de Brousse - 1895		x	
8	Hôtel Roumanie - 1900		x	
9	Hôtel Bela Venezia - 1902		x	
10	Hôtel du Nord - 1902		x	
11	Hôtel Batoum - 1903		x	
12	Hôtel du Caucase - 1905		x	
13	Hôtel Mer Noire - 1905	x		
14	Hôtel Montenegro - 1905	x		
15	Hôtel Raguza - 1905		x	
16	Hôtel Albanie - 1905		x	
17	Hôtel de Brousse&Mihalitch-1905		x	
18	Hôtel L'Epire - 1905		x	
19	Hôtel Pinsk - 1905		x	
20	Hôtel d'Andrinople - 1905		x	
21	Hôtel Reunis - 1905		x	
22	Hôtel L'Epire - 1905		x	
23	Otel (119 Ada/25,26,27 Parsel)-1895		x	
24	Otel (119 Ada / 30 Parsel) - 1895		x	
25	Otel (126 Ada / 2,3 Parsel) - 1895		x	
26	Otel (84 Ada / 2 Parsel) - 1895		x	
27	Otel (86 Ada / 9,10 Parsel) - 1895		x	
28	Otel (86 Ada / 26 Parsel) - 1895		x	
29	Otel (95 Ada / 1,17 Parsel) - 1895		x	
30	Otel (83 Ada / 5 Parsel) - 1895		x	
31	Otel (81 Ada / 1,9 Parsel) - 1895		x	
32	Otel (95 Ada / 4 Parsel) - 1905	x		
33	Otel (86 Ada / 29 Parsel) - 1905		x	

Pera Otelleri				
Sıra No	Otelin Adı	Mevcut	Mevcut Değil	Yeri Tespit Edilemedi
1	Hôtel d'Angleteree - 1841			x
2	Hôtel d'Europe - 1848			x
3	Hôtel d'Orient - 1849			x
4	Hôtel de Byzance - 1849		x	
5	Hôtel de Pera - 1849			x
6	Hôtel de France - 1851		x	
7	Hôtel d'Angleterre - 1854		x	
8	Hôtel des Ambassadeurs - 1855			x
9	Hôtel Rest. Palais des Fleurs - 1855		x	
10	Hôtel Rest des Colonies - 1856			x
11	Hôtel de la Grece - 1860			x
12	Hôtel de Paris - 1862			x
13	Hôtel de Vienne - 1864			x
14	Hôtel d'Orient - 1864		x	
15	Hôtel de Pera - 1865		x	
16	Grand Hôtel de Luxembourg - 1870		x	
17	Hôtel St. Petersbourg - 1870			x
18	Hôtel de Constantinople – 1872		x	
19	Hôtel de Byzance - 1875		x	
20	Hôtel Royal - 1876		x	
21	Hôtel Imperial - 1881		x	
22	Hôtel Kittrey - 1882		x	
23	Hôtel de la Grande Bretagne - 1883		x	
24	Hôtel Français et Continental - 1888		x	
25	Hôtel d'Orient - 1888		x	
26	Hôtel du Louvre - 1888		x	
27	Hôtel Belle Vue - 1889		x	
28	Grand Hôtel de Londres - 1891	x		
29	Hôtel de Pesth - 1891		x?	
30	Hôtel Metropole - 1891	x		
31	Hôtel Bristol - 1893	x		
32	Hôtel de Kroecker - 1893		x	
33	Hôtel Centrale - 1894		x?	
34	Hôtel St. Petersbourg - 1895	x		
35	Hôtel des Colonies - 1895		x	
36	Hôtel Pera Palas - 1895	x		
37	Rest. et Hôtel Splendide - 1895		x	
38	Hôtel Khedivyal Palace - 1896	x		
39	Grand Hôtel de Kroecker - 1896	x		
40	Hôtel de Brousse - 1896		x	
41	Hôtel M. Tokatlıyan - 1900	x		
42	Hôtel Constantinapole Palace - 1901	x		
43	Hôtel de Pera - 1902			x
44	Hôtel de France - 1905	x		
45	Hôtel Pension Centrale - 1905		x	
46	Hôtel Lyon - 1905		x	
47	Hôtel St Georges - 1905		x	
48	Hôtel Austria Hungaria - 1905		x	
49	Hôtel Hungaria - 1905		x	

Saptama çalışmalarının ikinci aşamasında 1840 – 1914 Tarihleri arasında Galata ve Pera'da hizmet veren otelleri, koruma ölçütlerine göre değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu konuda ilk önce uluslararası ve ulusal koruma ilkelerine göre hangi ölçütlerden faydalanılması gerektiği sorusunun cevabı araştırılmıştır.

Bu bağlamda öncelikle ICOMOS'un 2003 tarihli 14. Genel Kurulu'nda alınan kararların birinci maddesi olan "ölçütler" başlığının üçüncü açılımı dikkate alınmıştır. Bu kararda "*Mimari mirasın değeri ve özgünlüğü dar tanımlı ölçütlere dayandırılamaz çünkü tüm kültürlere saygı, onların ait oldukları kültürel çerçeve içinde değerlendirilmelerini gerektirir*" ifadesi yer almaktadır. Bu karara göre her kültürün kendi ölçütlerini belirlemesi uygun görülmektedir.

ICOMOS'un aldığı bu karar doğrultusunda koruma ölçütleri konusundaki genel çerçeve, ulusal kurum ve kuruluş kararları ile koruma yasaları içerisinde araştırılmaya başlanmıştır. Ancak ülkemizdeki hem resmi ve sivil kuruluşların kararlarında, hem de yasalarda bu konuda belirgin bir açılıma rastlanamamıştır. Nitekim TC. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından düzenlenen "Nisan 2009" tarihli ve "Kentsel Miras, Mekan Kalitesi ve Kentsel Tasarım" başlıklı Kentleşme Şurası'nda ülkemizde doğal, kültürel ve tarihi değerlerin korunması konusunda yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından "koruma ölçütleri" oluşturulmadığı için, bu konuda sınırlı bir çerçevenin olmadığı, bu nedenle bu konu üzerinde çalışanların, evrensel koruma ilkelerine göre kendi koruma ölçütlerini oluşturarak çalışmak zorunda kaldıkları eleştirilmektedir.

Bu nedenle bu çalışmada da Galata ve Pera otellerinin koruma ölçütleri evrensel koruma ilkelerinden, ülkemizdeki yasal çerçeveden ve Docomomo Türkiye Ulusal Çalışma Grubu'nun benzer çalışmalarından faydalanılarak belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmada koruma ölçütlerinin belirlenmesinde 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma yasası'nın 5226 sayılı yasa ile değişik 3. maddesinde kültür varlıklarının tanımından yola çıkılmıştır. Bu yasada kültür varlıkları; "*tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır*" şeklinde tanımlanmıştır.

Bu yasadaki ifadelerden koruma ölçütleri öncelikle tarihi, mimari, yapısal ve sanatsal değerlere yer verilmesine karar verilmiştir. Diğer taraftan ICOMOS, 1999 tarihli Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'nde "İşlevsel, sosyal ve çevresel kısıtlamalara etkin olarak cevap verebilme" maddesine yer vermiş ve Docomomo Türkiye Ulusal Çalışma Grubu'nun 2007 tarihli

"*Cumhuriyet Dönemi Mimari Mirasının Belgelenmesi, Korunması ve Değerlendirilmesi*" başlıklı çalışmasında "ekonomik ve işlevsel" ve "çevresel" değerleri de ele almıştır.

Bu karar ve çalışmalar ışığında Galata ve Pera otellerinin tarihi, mimari, yapısal, sanatsal, ekonomik ve işlevsel ve çevresel değerleri başlıkları altında ele alınmasına karar verilmiştir. Öncelikle söz konusu bu değerlerin otellere özgü ölçütler çerçevesinde açılımları yapılmış ve bu açılımlar harflerle sembolize edilmiştir. Daha sonra bir tabloda günümüzde tamamen ya da kısmen korunabilmiş olan 14 otel binasının taşıdığı değerler ve bu değerlere özgü alt açılımları belirtilmiştir. Son olarak ele alınan değerlerin ve alt açılımlarının tam ve doğru olarak anlaşılabilmesi için, kendi içinde açıklamalarına yer verilmiştir.

Bu tabloya göre günümüze tamamen ya da kısmen korunarak ulaşabilen Galata ve Pera otellerinin genelde tarihi değerlerinde "inşa edildiği dönemdeki toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamını mekana yansıtması nedeniyle üst düzeyde belge değerine sahip olması"; mimari değerlerinde "dönemin tasarım üsluplarının nitelikli bir örneği olması"; yapısal değerlerinde "inşa edildikleri döneme göre öncü yapı malzemelerinin ve strüktür sistemlerinin kullanılmış olması"; sanatsal değerlerinde "dış mimari dekorasyonunda yoğun sanatsal öğelerin bulunması"; ekonomik ve işlevsel değerlerinde "dış cepheleri mevcut, içi tamamen yıkılmış, yeni plan düzeni, döşemeleri ve işleviyle günümüz yaşantısına entegre olabilmiş"; son olarak çevresel değerlerinde "sokak dokusunda mimari sürekliliği korunmuş" özelliklerini taşıdıkları anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan sadece Grand Hôtel de Londres ve Hôtel Pera Palas'ın tarihi, mimari, yapısal ve sanatsal değerlerin hepsini yoğun olarak taşıdıkları ile özgün bina ve işlevleriyle günümüz yaşantısına entegre olabildikleri dikkati çekmektedir.

Koruma Ölçütleri Analiz Tablosu'nun değerlendirilmesi aşağıdaki gibidir.

1. **Yapının Tarihi Değeri Tanımı**

- Tarihi Bir Kişiyle İlgisi Olması A
- Tarihi Bir Olayla İlgisi Olması B
- İnşa Edildiği Dönemdeki, Toplumun Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Yaşamını Mekâna Yansıtması Nedeniyle Üst Düzeyde Belge Değerine Sahip Olması C

2. **Mimari Değeri Tanımı**

- Tanınmış Bir Mimarın Eseri Olması A
- Dönemin Tasarım Üsluplarının Nitelikli Bir Örneği Olması B
- Mimari Tasarım Özellikleri Açısından Öncü Nitelikte Olması C

3. **Yapısal Değeri Tanımı**

- İnşa Edildiği Döneme Göre Öncü Yapı Malzemelerinin Kullanılmış Olması A
- İnşa Edildiği Döneme Göre Öncü Strüktür Sistemi Tekniklerinin Kul. Olması B
- İnşa Edildiği Döneme Göre Öncü Altyapı ve Donanım Teknolojilerinin Kul. Olması C

4. **Sanatsal Değeri Tanımı**

- Dış Mimari Dekorasyonunda Yoğun Derecede Sanatsal Öğelerin Bulunması A
- İç Mimari Dekorasyonunda Yoğun Derecede Sanatsal Öğelerin Bulunması B
- Özgün Tefriş Öğelerini Korumuş Olması C

5. **Ekonomik ve İşlevsel Değeri Tanımı**

- Binası Yıkılmış, Sadece Bir Cephesi Korunmuş, Parseline İnşa Edilen Yeni Bir Yapıyla Günümüz Yaşantısına Entegre Olabilmiş A
- Dış Cepheleri Mevcut, İçi tamamen yıkılmış, Yeni Plan Düzeni, Döşemeleri ve İşleviyle Günümüz Yaşantısına Entegre Olabilmiş B
- Binası Mevcut Ancak İşlev Değişikliğine Uğrayarak Günümüz Yaşantısına Entegre Olabilmiş C
- Özgün Binasını ve İşlevini Günümüzde de Devam Ettirerek, Günümüz Yaşantısına Entegre Olabilmiş D

6. **Çevresel Değeri Tanımı**

- Çevredeki Kontur ve Gabarilerin Yatay ve Düşeyde Korunmuş Olması A
- Komşu Yapıların Korunmuş Olması B
- Sokak Dokusunda Mimari Sürekliliğin Korunmuş Olması C

Tablo 5.2 Koruma Ölçütleri Analizi

Sıra No	Otelin Adı	Tarihi Değeri	Mimari Değeri	Yapısal Değeri	Sanatsal Değeri	Ekonomik ve İşlevsel Değeri	Çevresel Değeri
1	Hôtel Varna	C	B	A, B	-	D	A
2	Hôtel Mer Noire	C	B	A, B	A	B	A
3	Hôtel Montenegro	C	B	A, B	-	B	-
4	Otel (95 Ada / 4 Parsel)	C	B	A, B	-	B	-
5	Grand Hôtel de Londres	A,B,C	A,B,C	A,B,C	A,B,C	D	C
6	Hôtel Metropole	C	B	A, B	-	B	C
7	Hôtel Bristol	C	A,B,C	A,B,C	A	A	C
8	Hôtel St. Petersbourg	C	B	A, B	A	A	C
9	Hôtel Pera Palas	A,B,C	A,B,C	A,B,C	A,B,C	D	C
10	Hôtel Khedivyal Palas	A,C	B	A,B,C	A	C	A,B,C
11	Grand Hôtel de Kroecker	C	B	A, B	A	A	A,B,C
12	Hôtel M. Tokatlıyan	A,C	B	A,B,C	A	B	C
13	Hôtel de Constantinapole Palace	C	B	A, B	A	B	B,C
14	Hôtel de France	A,C	B	A, B	A	B	C

1. Yapının Tarihi Değeri Tanımı

- **Tarihi Bir Kişiyle İlgisi Olması**

Otellerin tarihi açıdan önemli devlet adamları, yazarlar, gazeteciler, generaller vb. gibi kişileri konuk etmeleri otel yapılarının bu dönemlerde mimari ve konfor bakımından ne derece prestijli yapılar olduğunu işaret etmektedir.

Diğer taraftan bu ünlü kişilerin kaldıkları odaların, o şahsın kullandığı eşyaları ve düzeni ile korunması, otellere günümüzde müze özelliği kazandırdığı gibi, bu şahısların hayranları tarafından da konaklamak amacıyla tercih edilmelerini sağlamaktadır.

- **Tarihi Bir Olayla İlgisi Olması**

Otel yapıları ünlü konukları misafir ettikleri gibi bu kişilerin etrafında gelişen ve tarihe yön veren bir takım olaylara da sahne olmuşlardır. Devlet adamlarının önemli kararlar aldıkları resmi toplantılarına, yine devlet adamlarının, elçiliklerin ve yardım kuruluşlarının düzenledikleri balolara, ünlü ressamların sergilerine, ünlü müzisyen ve müzik gruplarının konserlerine, tiyatro ve sinema gösterilerine ev sahipliği yapmıştır. Diğer taraftan oteller, devlet adamlarına düzenlenen suikastlar ve savaş döneminde işgal kuvvetlerinin karargâhı haline dönüştürülmek gibi hüzünlü olaylarla da tarihteki yerleri almışlardır.

- **İnşa Edildiği Dönemdeki, Toplumun Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Yaşamını Mekâna Yansıtması Nedeniyle Üst Düzeyde Belge Değerine Sahip Olması**

Otel yapıları, tarihe mâl olmuş müşterileri ve bu kişilerin etrafında meydana gelen olayları da içine alarak, inşa edildikleri dönemlerdeki sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamı mekâna yansıtarak günümüze aktarabilmesi nedeniyle belge niteliği taşıyabilmektedirler.

Levanten sahipleri ile üst düzey devlet adamları ve aristokratlardan meydana gelen varlıklı müşteri kitlesi, konaklama ve restoran hizmetlerinin yanı sıra balo, konser, defile, sergi, toplantı, tiyatro ve sinema etkinliklerine yer vermesi, Fransız ve İngiliz tarzı dekorasyonu ve servisi otel yapılarının toplumun yaşantısındaki yerini ve etkin rolünü göstermektedir.

2. Mimari Değeri Tanımı

- **Tanınmış Bir Mimarın Eseri Olması**

Başarılı çalışmaları ile tanınan bir mimarın eseri olması, otel yapılarına mimari anlamda değer kazandırmaktadır.

- **Dönemin Tasarım Üsluplarının Nitelikli Bir Örneği Olması**

İnşa edildiği dönemin üslup özelliklerini taşıdığı gibi farklı ve nitelikli bir tasarım üslubuna sahip olması, otel yapılarının mimari değerini artırmaktadır.

- **Planlama Özellikleri Açısından Öncü Nitelikte Olması**

Planlama özellikleri açısından diğer otel yapılarından farklı olduğu gibi, kendisinden sonra inşa edilen otel yapılarınca örnek alınması ve böylece öncülük yapmış olması, otel yapısının mimari değerinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir.

3. Yapısal Değeri Tanımı

- **Dönem Yapılarından Malzeme Kullanımında Farklılıklar Olması**

Otel yapıları genelde lüks, konfor ve teknolojinin en gelişmiş örneklerinin ve en iyi yapı malzemelerinin kullanıldığı yapılardır. 1840–1914 tarihleri arasından inşa edilen yapılar için demir döküm, çelik ve büyük ebatlı ya da farklı formlarda cam malzemelerin yapılarda kullanımı yeni başlamıştır. Bu yeni ve pahalı malzemelerin ilk olarak kullanıldığı yapı örneklerinden birisi de otellerdir.

- **Dönem Yapılarından Strüktür Sisteminde Farklılıklar Olması**

Yapılarda farklı malzemelerin kullanılması strüktür sisteminde de farklılıklara neden olabilmektedir. Çelik ve cam malzemenin beraber kullanılması ile yeni markiz ve çatı strüktürleri ortaya çıkmıştır. Yapıların daha büyük ve yüksek katlı inşa edilmesi sonucu tuğla duvarlarda farklı demir profiller, volta döşemeler ve kolon sistemleri uygulanmaya başlanmıştır.

- **Dönem Yapılarından Farklı Teknolojinin Kullanılmış Olması**

Farklı malzeme ve strüktürlerin kullanılmasının sağladığı imkânlar dâhilinde yapılarda farklı teknolojileri de gözlemlemek mümkün olabilmektedir. Yüksek katlı yapıların inşa edilmesinin bir sonucu olarak asansör, asansörün çalışmasını sağlayan elektrik sistemi ve elektrik sistemini üreten jeneratörler kullanılmaya başlanmıştır. Yine elektrik sisteminin kullanılmasıyla aydınlatma sistemi, kalorifer sistemi haberleşme sisteminin gelişmesiyle telgraf ve telefon düzenleri de görülebilmektedir.

4. Sanatsal Değeri Tanımı

- **Dış Mimari Dekorasyonunda Yoğun Sanatsal Öğelerin Bulunması**

1840–1914 tarihleri arasında inşa edilen Avrupa tarzı yapılarının dış mimari dekorasyonları genelde Neo klasik üslupta tasarlanmıştır. Prestijli yapıların cepheleri yoğun derecede sanatsal öğeler bulundurmaktadır. Beyoğlu otelleri de genelde prestijli yapılardır, konfor düzeyleri ve müşteri kitleleri ile doğru orantılı olarak dış mimari dekorasyonlarındaki sanatsal öğelerin yoğunluğu farklılık göstermektedir.

- **İç Mimari Dekorasyonunda Sanatsal Öğelerin Yoğun Bulunması**

Otel yapılarının inşa edildikleri dönemin mimari özellikleri çerçevesinde dış mimari dekorasyonları yoğun derecede sanatsal öğelere sahip olanlarının, iç mimari dekorasyonda da aynı özelliği gösterme olasılıkları yüksektir. İç mimari dekorasyonlarında tavan ve duvarlar yine Neo klasik üslubun yanında oryantalist tasarım öğeleri de taşımaktadırlar.

- **Mobilya Dekorasyonunda Sanatsal ve Özgün Değerlere Sahip Olması**

Otel yapılarının genelde lüks, konfor ve modanın en çok göz önünde bulundurulduğu yapı tiplerinden olması nedeniyle, hem dış hem de iç mimari dekorasyonlarında yoğun derecede sanatsal öğelere sahip olanlarının, mobilya dekorasyonlarında da sanatsal ve özgün değerleri taşıma olasılığı yüksektir. Genelde mobilya, kapı kolları, armatürler vb. iç dekorasyon elemanları Avrupa'dan özel olarak getirtilmiş, kaliteli ve pahalı malzemelerdir.

5. Ekonomik ve İşlevsel Değeri Tanımı

- **Binası Yıkılmış, Sadece Bir Cephesi Korunmuş, Parseline İnşa Edilen Yeni Bir Yapıyla Günümüz Yaşantısına Entegre Olabilmiş**

Otel yapısının sadece bir cephesi korunarak binası yıkılmış, arsasının üzerinde yeni bir bina yükselmektedir, ancak bu yeni binanın bir cephesi otelin cephesi olarak tasarlanmıştır.

- **Dört Cephesi Mevcut, İçi tamamen yıkılmış, Yeni Plan Düzeni ve İşleviyle Günümüz Yaşantısına Entegre Olabilmiş**

Otel yapısının bütün cepheleri korunmuştur ancak iç duvarları ve döşemeleri yıkılmış, yapının içinde yeni işlevine uygun olarak yeniden döşeme ve iç duvar bölmeleri eklenmiştir.

- **Binası Mevcut Ancak İşlev Değişikliğine Uğrayarak Günümüz Yaşantısına Entegre Olabilmiş**

Otelin binası, cephelerinin yanında döşeme ve bölme duvarları da korunmuş ancak yeni işlev verilmiştir. Yeni işlevle birlikte iç mekânda yeni bölme duvarları, asansör gibi eklentiler de bulunabilmektedir. Yapının iç mekânı yeniden otel işlevine dönüştürülmeye uygundur.

- **Özgün Binasını ve İşlevini Günümüzde de Devam Ettirerek, Günümüz Yaşantısına Entegre Olabilmiş**

Otelin hem özgün binası hem de işlevi günümüze kadar korunmuş olarak ulaşabilmiştir. Yapının ekonomik ve işlevsel değeri oldukça yüksektir.

6. Çevresel Değeri Tanımı

- **Çevredeki Kontur ve Gabarilerin Yatay ve Düşeyde Korunmuş Olması**

Yakın çevresindeki tarihi yapılar korunmamış olsa da, bu alanlara inşa edilen yeni yapıların, tarihi otel yapılarının kontur ve gabarilerini yatayda ve düşeyde korumuş olmalarıdır. Yani yeni yapılar, otel yapılarından daha yüksek olmadıkları gibi arsa düzenleri de eski düzenlerini korumuş ve daha geniş bir alana yayılmamıştır.

- **Komşu Yapıların Korunmuş Olması**

Çevresindeki bütün yapılar olmasa da, otel yapısının komşusu olan yapılar tarihi yapılardır, korunarak günümüze kadar ulaşabilmişlerdir.

- **Sokak Dokusunda Mimari Sürekliliğin Korunmuş Olması**

Otel yapısının çevresindeki yapılar çoğunlukla tarihi yapılardır, yeni yapıların kontur ve gabarileri yatayda ve düşeyde korunmuştur.

5.2.2 Bozulma Durumları

Bu çalışmanın ikinci adımı olarak belirlenen bozulma durumları tespit aşamasında Galata ve Pera otelleri üzerinden yapısal ve strüktürel, tabakalaşma ve kronolojik ile işlevsel değişim analizleri yapılmıştır.

Yapısal ve strüktürel analizinde söz konusu 14 otelin plan, cephe, strüktür, malzeme, iç ve dış mekan yapısal öğeleri ile iç ve dış dekorasyonlarında bozulma olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu tablodan elde edilen bulgulara göre sadece üç otelin plan düzeninin günümüze ulaşabildiği ama bunlarında bazı bozulmalara uğradığı; dokuz otelin cephelerinde bozulmaların olduğu; hiçbirinde strüktür sorunu bulunmadığı; beş otelde malzeme sorunlarının meydana geldiği; üç otelde iç mekan yapısal öğelerde bozulmaların görüldüğü ve bu otellerin aynı zamanda plan düzenini önemli ölçüde koruyabilen yapılar olduğu; on otelde dış mekan yapısal öğelerde bozulmaların meydana geldiği; sadece bir otelin iç dekorasyonunda bozulmaların tespit edildiği ve dört otelin dış dekorasyonunda bozulmaların olduğu anlaşılmaktadır.

Bu tablonun sonuçlarını genel olarak ele aldığımızda ise, günümüze tamamen ya da kısmen korunarak ulaşabilmiş Galata ve Pera otellerinin plan şemalarının, iç dekorasyon ve yapı öğelerinin çok azının korunabildiği, çoğunlukla cephe ve dış mekan yapısal öğelerinin günümüze ulaşabildiği ancak en çok bozulmalarında bu bölümlerde tespit edildiği, buna karşılık ciddi bir strüktür problemlerinin olmadığı görülmektedir.

Tablo 5.3 Bozulma Durumu - Yapısal ve Strüktürel Analiz

Sıra No	Otelin Adı	Plan	Cephe	Strüktür	Malzeme	İç Mekân Yapısal Öğeler	Dış Mekân Yapısal Öğeler	İç Dekora-syon	Dış Dekora-syon
1	Hôtel Varna	x				x	x		
2	Hôtel Mer Noire		x				x		
3	Hôtel Montenegro		x				x		
4	Otel (95 Ada / 4 Parsel)		x		x		x		
5	Grand Hôtel de Londres	x				x		x	
6	Hôtel Metropole		x				x		
7	Hôtel Bristol								
8	Hôtel Saint- Petersbourg		x				x		x
9	Hôtel Pera Palas	x				x			
10	Hôtel Khedivyal Palas		x		x		x		x
11	Grand Hôtel de Kroecker		x		x		x		x
12	Hôtel M. Tokatlıyan		x		x		x		x
13	Hôtel de Constantinapole Palace		x		x		x		
14	Hôtel de France								

Tabakalaşma ve kronolojik analizinde söz konusu 14 otelin "strüktür ve yapısal açıdan özgün; restore edilmiş ve strüktürü değişmiş; restore edilmiş ve strüktürü korunmuş; restore edilmiş ve strüktürü kısmen korunmuş başlıkları altında tespitleri yapılmıştır.

Bu tablodan elde edilen bulgulara göre üç otelin strüktür ve yapısal açıdan özgün, altı otelin restore edilmiş ve strüktürü değişmiş, iki otelin restore edilmiş ve strüktürü korunmuş, beş otelin restore edilmiş ve strüktürü kısmen korunmuş oldukları anlaşılmaktadır.

Galata ve Pera otellerinin tabakalaşma ve kronolojik analizinin sonuçlarını genel bir çerçeve içine aldığımızda, bu otellerin çoğunluğunun restorasyon geçirdiği ancak bu restorasyonlarda yapıların yanlış karar ve uygulamalara maruz kaldığı, bu nedenle de özgün strüktürlerinin ya kısmen korunduğu ya da tamamen değiştirildiği görülmektedir.

Tablo 5.4 Mimari Bozulma Durumu - Tabakalaşma ve Kronolojik Analiz

Sıra No	Otelin Adı	Strüktür ve Yapısal Açıdan Özgün Yapılar	Restore Edilmiş ve Strüktürü Değişmiş Yapılar	Restore Edilmiş ve Strüktürü Korunmuş Yapılar	Restore Edilmiş ve Strüktürü Kısmen Korunmuş Yapılar
1	Hôtel Varna	x			
2	Hôtel Mer Noire		x		
3	Hôtel Montenegro		x		
4	Otel (95 Ada / 4 Parsel)		x		
5	Grand Hôtel de Londres	x		x	
6	Hôtel Metropole				x
7	Hôtel Bristol		x		
8	Hôtel Saint- Petersbourg		x		
9	Hôtel Pera Palas	x		x	
10	Hôtel Khedivyal Palas				x
11	Grand Hôtel de Kroecker		x		
12	Hôtel M. Tokatlıyan				x
13	Hôtel de Constantinapole Palace				x
14	Hôtel de France				x

İşlevsel değişim analizinde söz konusu 14 otelin özgün işlev, ikinci işlev ve halihazır kullanımlarına yönelik tespitlere yer verilmiştir.

Bu tablodan elde edilen bulgulara göre sekiz yapının otel olarak inşa edildiği saptanmıştır. İki otelin de mimarisi nedeniyle özgün işlevinin otel olduğu düşünülmektedir. Diğer taraftan üç yapının konut olarak inşa edildiği ve sonradan otele dönüştürüldüğü tespit edilmiştir. Bir otelin de mimarisi nedeniyle özgün işlevinin konut olduğu ve sonradan otele dönüştürüldüğü düşünülmektedir.

Bu bulgulardan günümüze tamamen ya da kısmen korunarak ulaşabilen Galata ve Pera otellerinin, çoğunlukla otel olarak inşa edilen yapılar oldukları anlaşılmaktadır.

Halihazır kullanımlarında ise sadece dört otelin özgün işlevini devam ettirebildiği, sekiz otelin işyerine dönüştürüldüğü, bir otelin müze, bir otelin de ikiye bölünerek okul ve öğretmenevi olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Bu tespitlerden de söz konusu Galata ve Pera otellerinin çoğunlukla işyerine dönüştürüldükleri anlaşılmaktadır.

Tablo 5.5 Bozulma Durumu - İşlevsel Değişim Analizi

Sıra No	Otelin Adı	Özgün İşlev	2. İşlev	Halihazır Kullanımı
1	Hôtel Varna	Otel	Otel	Otel
2	Hôtel Mer Noire	Otel	Otel	İşyeri
3	Hôtel Montenegro	Konut	Otel	İşyeri
4	Otel (95 Ada / 4 Parsel)	Konut?	Otel	İşyeri
5	Grand Hôtel de Londres	Otel	Otel	Otel
6	Hôtel Metropole	Otel?	Otel	İşyeri
7	Hôtel Bristol	Otel	Banka	Müze
8	Hôtel St. Petersbourg	Otel?	Konut (Apartman)	İşyeri
9	Hôtel Pera Palas	Otel	Otel	Otel
10	Hôtel Khedivyal Palas	Otel	Otel	İşyeri
11	Grand Hôtel de Kroecker	Konut + Elçilik	Otel	Öğretmenevi+Okul
12	Hôtel M. Tokatlıyan	Otel	Otel	İşyeri
13	Hôtel de Constantinapole Palace	Konut (Apartman)	Otel	İşyeri
14	Hôtel de France	Otel	Konut	Otel

5.2.3 Bozulma Nedenleri

Bu çalışmanın üçüncü adımı olarak belirlenen bozulma nedenlerini tespit aşamasında Galata ve Pera otelleri üzerinden iç ve dış nedenlere bağlı bozulmalar ele alınmıştır.

İç nedenlere bağlı bozulmalarda, otellerin yapısal sorunlarından kaynaklanan bozulmalar tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu bozulmalar yapının konumundan; zemin özelliklerinden; strüktür tasarımından; hatalı malzeme kullanımından; kötü işçilik ve detay kullanımından kaynaklananlar başlıkları altında incelenmiştir.

Analizin sonuçlarına göre dört otelde hatalı malzeme, üç otelde de kötü işçilik ve detay kullanımından kaynaklanan bozulmalar saptanmıştır. Yapının konumundan, zemin özelliklerinden ve strüktür tasarımından kaynaklanan bozulmalara ise rastlanmamıştır.

Tablo 5.6 Bozulma Nedenleri Analizi (İç Nedenler)

İÇ NEDENLER		Yapının Konumundan Kaynaklanan Bozulmalar	Zemin Özelliklerinden Kaynaklanan Bozulmalar	Strüktür Tasarımından Kaynaklanan Bozulmalar	Hatalı Malzeme Kullanımından Kaynaklanan Bozulmalar	Kötü İşçilik ve Detay Kullanımından Kaynaklanan Bozulmalar
Sıra	**Otelin Adı**					
1	Hôtel Varna					x
2	Hôtel Mer Noire					x
3	Hôtel Montenegro					
4	Otel (95 Ada / 4 Parsel)				x	x
5	Grand Hôtel de Londres					
6	Hôtel Metropole					
7	Hôtel Bristol					
8	Hôtel Saint- Petersbourg					
9	Hôtel Pera Palas					
10	Hôtel Khedivyal Palas				x	
11	Grand Hôtel de Kroecker					
12	Hôtel M. Tokatlıyan				x	
13	Hôtel de Constantinapole Palace				x	
14	Hôtel de France					

Dış nedenlere bağlı bozulmalarda otellerde uzun süreli doğal etkenler ve doğal afetler ile insanların neden oldukları bozulmalar ele alınmıştır.

Öncelikle uzun süreli doğal etkenler ve doğal afetlerin neden oldukları bozulmalar analiz edilmiştir. Uzun süreli doğal etkenler, zeminden yükselen nem ve yağmur suları olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

Tespit çalışmalarının analiz tablosuna aktarılması sonucunda, sekiz otelde zeminden yükselen nem ve yine sekiz otelde yağmur suları nedeniyle bozulmaların meydana geldiği anlaşılmaktadır. Zeminden yükselen nemin strüktürü ıslatarak taşıyıcı sisteme gelen yükü ağırlaştırdığı bilinmektedir. Söz konusu otel yapılarında suyun taşıdığı tuzların buharlaşması sonucu duvar yüzeylerinde çiçeklenmelere, fiziksel ve kimyasal bozulmalara neden olduğu tespit edilmiştir. Bazı otellerin cephelerinde yağmur sularının izleri belirgin bir şekilde görülmektedir. Bu yağmur sularının yapılarda yosun, mantar ve otların gelişmesine uygun bir ortam hazırladığı dikkat çekmektedir.

Otel yapılarından ve bu yapılarla ilgili belgelerden doğal afetler nedeniyle bir bozulmanın meydana geldiğine dair bir bilgi ya da bulguya rastlanamamıştır. Sadece 1894 tarihli deprem raporlarında, Galata Bölgesi'nde bulunan Avusturyalı Necil Belo'nun sahibi olduğu otelin üst katının yıkıldığı belirtilmektedir. Ancak bu otelin adı ve yeri belirlenemediği için, Galata'da günümüze ulaşabilen otellerden birisi olup olmadığı bilinmemektedir.

Tablo 5.7 Bozulma Nedenleri Analizi (Dış Nedenler - 1)

DIŞ NEDENLER		Uzun Süreli Doğal Nedenler		Doğal Afetler
		Zeminden Yükselen Nem	Yağmur Suları	Deprem
1	Hôtel Varna	x	x	
2	Hôtel Mer Noire	x	x	
3	Hôtel Montenegro		x	
4	Otel (95 Ada / 4 Parsel)	x	x	
5	Grand Hôtel de Londres	x		
6	Hôtel Metropole	x		
7	Hôtel Bristol			
8	Hôtel Saint- Petersbourg			
9	Hôtel Pera Palas	x		
10	Hôtel Khedivyal Palas	x	x	
11	Grand Hôtel de Kroecker		x	
12	Hôtel M. Tokatlıyan	x	x	
13	Hôtel de Constantinapole Palace		x	
14	Hôtel de France			

Dış nedenlere bağlı bozulmalarda, uzun süreli doğal etkenler ve doğal afetlerin neden olduğu bozulmaların ardından insanların neden oldukları bozulmalar ele alınmıştır.

İnsanların neden oldukları bozulmalar rant sebebiyle bilinçli yıkım, kötü kullanım ve onarım, yangın, trafik, hava kirliliği ve bayındırlık etkinlikleri başlıkları altında incelenmiştir. Bu başlıkların otellerin yaşadığı nedenlere bağlı olarak alt açılım ve tanımları yapılmıştır.

1. Kötü Kullanım ve Onarım

- Yapıya uygun olmayan yeni bir işlev verilmesi nedeniyle iç mekanın bozulması A
- Yapının döşeme ve bölme duvarlarının yıkılıp içinin B.A. sistemde yapılması B
- Yapının zeminine, kat aralarına ve üstüne yeni katlar eklenmesi C
- Dış cephe yapı elemanlarının, cephe bütünü ile uyumsuz olarak değiştirilmesi D
- Yapının sadece bir cephesinin korunarak B.A. yeni bir bina ile ilişkilendirilmesi E

2. Trafik

- Yapının kendi bünyesinde meydana gelen bozulmalar A
- Yapının yakın çevresinde meydana gelen bozulmalar B

3. Hava Kirliliği

- Yapının cephelerine kısmen zarar vermiş A
- Yapının bütün cephelerine zarar vermiş B

4. Bayındırlık Etkileri

- Yapının kendi bünyesinde meydana gelen bozulma A
- Yapının yakın çevresinde meydana gelen bozulmalar B

Bu analizlerin sonuçlarından 9 otelin sahip ya da işletmecileri tarafından terk edildiği ve 12 otelin kötü kullanım ve onarımlara maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Bunların yanında 9 otelin trafik sorunları, 7 otelin hava kirliliği ve 8 otelin bayındırlık etkinlikleri nedeniyle bozulmalara uğradığı görülmektedir.

Ayrıca tabloda kötü kullanım ve onarım maddesi çerçevesinde bütün otellerin zeminine, kat aralarına veya üstüne yeni katların eklendiği; 8 otelde uygun olmayan yeni bir işlev verilmesi nedeniyle iç mekanın bozulduğu; 7 otelde dış cephe yapı elemanlarının cephe bütünü ile uyumsuz olarak değiştirildiği; 3 otelde döşeme ve bölme duvarlarının yıkılıp içinin B.A. sistemde yapıldığı; 2 otelde de sadece bir cephesinin korunarak B.A. yeni bir bina ile ilişkilendirildiği özellikle dikkati çekmektedir.

Tablo 5.8 Bozulma Nedenleri Analizi (Dış Nedenler – 2)

DIŞ NEDENLER		İNSANLARIN NEDEN OLDUKLARI BOZULMALAR			
Sıra No	**Otelin Adı**	**Kötü Kullanım Ve Onarım**	**Trafik**	**Hava Kirliliği**	**Bayındırlık Etkinlikleri**
1	Hôtel Varna	C,D	B	A	B
2	Hôtel Mer Noire	A,C,D	B		B
3	Hôtel Montenegro	A,C			
4	Otel (95 Ada / 4 Parsel)	A,C			
5	Grand Hôtel de Londres	C	B		B
6	Hôtel Metropole	A,B,C,D		A	
7	Hôtel Bristol	C,E	B		B
8	Hôtel Saint- Petersbourg	A,B,C,D	B		B
9	Hôtel Pera Palas	C	B	A	B
10	Hôtel Khedivyal Palas	A,C,D		B	
11	Grand Hôtel de Kroecker	C,E	B	A	B
12	Hôtel M. Tokatlıyan	B,C,D		B	
13	Hôtel de Constantinapole Palace	A,C,D	B	B	
14	Hôtel de France	A,C	B		B

5.2.4 Koruma Önerileri

Bu çalışmanın son adımında, saptama çalışmalarında günümüze tamamen ya da kısmen ulaştığı tespit edilen otel yapılarının ve korunacak değerlerinin bozulma durumu ve bozulma nedenlerine bağlı olarak müdahale önerileri geliştirmek amaçlanmıştır.

Korumaya yönelik müdahale önerilerinin belirlenmesinde müdahale öncelikleri tespiti, yapısal – strüktürel ve işlevsel müdahale yöntemleri ile çevresel ölçekte yapılması gereken rehabilitasyon çalışmaları ele alınmıştır.

Koruma amaçlı bu önerilerin için ilk olarak "müdahale öncelikleri tespiti" yapılmıştır. Bu çalışmada söz konusu 14 otelin mimari, işlevsel ve çevresel değerleri ele alınmış, bu yapıların korunmasında hangi değerlerinin öncelikle korunması gerektiğine dikkat çekilmek istenmiştir.

Bu bölümde mimari değer terimi yapısal anlamda özgün mimarisindeki bozulmalar nedeniyle müdahale edilmesi gerekenleri; işlevsel değer terimi yapının kullanımından kaynaklanan bozulmalar nedeniyle müdahale edilmesi gerekenleri; çevresel değer terimi ise yapısal anlamda özgün mimarisindeki bozulmalar nedeniyle müdahale edilmesi gerekenleri ifade etmektedir.

Bu tablodan çıkan sonuçlara göre 9 otelin çevresel değerlerine, 6 otelin işlevsel değerlerine ve beş otelin mimari değerlerine öncelikle müdahale edilmelidir.

Tablo 5.9 Koruma Önerileri - Müdahale Öncelikleri Tesbiti

Sıra No	Otelin Adı	Mimari Değerler	İşlevsel Değerler	Çevresel Değerler
1	Hôtel Varna			x
2	Hôtel Mer Noire		x	
3	Hôtel Montenegro		x	x
4	Otel (95 Ada / 4 Parsel)		x	x
5	Grand Hôtel de Londres			x
6	Hôtel Metropole	x		
7	Hôtel Bristol			x
8	Hôtel St. Petersbourg	x		x
9	Hôtel Pera Palas			x
10	Hôtel Khedivyal Palas	x	x	
11	Grand Hôtel de Kroecker	x		x
12	Hôtel M. Tokatlıyan	x	x	
13	Hôtel de Constantinapole Palace		x	
14	Hôtel de France			x

Koruma önerilerinin ikinci aşamasında otellerin yapısal, strüktürel ve işlevsel durumuna yönelik müdahale yöntemleri önerileri getirilmeye çalışılmıştır. Otellerin bozulma durumları ve bu bozulmaların nedenleri göz önüne alınarak, koruma uygulamalarında kullanılan genel teknikler üzerinden müdahale yöntemleri önerilmiştir. Bu bağlamda söz konusu 14 otelin restorasyonunda yapılması önerilen teknikler "malzeme sağlamlaştırma, cephe temizliği, bütünleme, yeniden kullanım ve uyumsuz eklerden arındırma" başlıkları altında ele alınmıştır.

Malzeme sağlamlaştırması özellikle otellerin cephelerindeki taş kaplamalardaki parça kopması ve aşınması sorunlarının giderilmesi için gereklidir. Bazı otellerde hava kirliliği nedeniyle cephe kirlenmesinin ciddi boyutlara vardığı ve cephe yüzeylerinin tamamen karardığı gözlemlendiği için, bu yapılarda cephe temizliği yapılmalıdır. Nitekim cephe temizliği önerilmeyen otellerin, yakın zamanda bu işlemden geçtikleri tespit edilmiştir. Yine bazı otellerin özellikle yanlış kullanım, onarım ve bakımsızlık nedeniyle bazı yapı elemanlarını yitirdikleri için bütünleme yöntemi ile bu bölümlerin yapılması önerilmiştir. Bu önerinin getirildiği yapılarda, söz konusu yapı elemanları ile ilgili görsel belgeler yeterince bulunmaktadır. Örneğin Tokatlıyan Oteli'nin özgün giriş kat düzeni, kubbesi ve giriş saçağı gibi yapı elemanlarının yeterli derecede fotoğrafı bulunmaktadır. Maalesef söz konusu otellerin genelde iç mekanları tamamen değiştirildiği, döşeme ve bölme duvarlarının yıkıldığı ve bunların yerine B.A. sistemde yenileri yapıldığı için, bu yapıların plan düzenleri ve işlevlerine yönelik bir öneri getirilememiştir. Nitekim Pera Palas Oteli haricindeki otellerin özgün projelerine de ulaşılamamıştır. Bu nedenle söz konusu otel yapılarının çoğunun halihazır kullanımına müdahale edilmesi gerekli görülmemiştir. Ancak dört otel yapısındaki kullanım şeklinin halen yapıya zarar vermeye devam ettiği ve bu kullanım şekli nedeniyle, yapılardan geriye kalan dış cephelerinde bozulduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle bu dört otel yapısına yeni işlev verilmesi ve bu konuda daha özen gösterilmesi önerilmektedir. Söz konusu otellerin hepsinde uyumsuz eklerin bulunduğu görülmektedir. Yapıların strüktür ve cephelerinde önemli derecede bozulmalara neden olan bu uyumsuz eklerin kaldırılması gereklidir. Uyumsuz eklerden arındırma müdahaleleri "sonradan eklenen uyumsuz yapı elemanlarının özgün ya da çağdaş tasarım ve malzemeyle değiştirilmesi, ek katların kaldırılması, giriş katlarının yeniden düzenlenmesi ve anten – klima – kablo – tabela vb. gibi mobil elemanların kaldırılması" başlıkları altında ele alınmıştır.

Diğer taraftan otel yapılarında strüktürel problemlere rastlanmadığı için strüktür sağlamlaştırma; konumlarından kaynaklanan bir bozulma görülmediği için taşıma; tamamen ya da kısmen yıkılmış otellerin özgün proje ve yeterli belgelerine ulaşılamadığı için rekonstrüksiyon yöntemleri önerilmemiştir.

Tablo 5.10 Koruma Önerileri - Önerilen Yapısal, Strüktürel ve İşlevsel Müdahale Yöntemleri

Sıra No	Otelin Adı	Malzeme Sağlamlaş-tırma	Cephe Temizle-mesi Yapılması	Bütünleme Yapılması	Yeniden Kullanım		Uyumsuz Eklerden Arındırma			
					Yeni İşlev Verilmesi	Hâlihazır Kullanımı Devam Etmesi	Sonradan Eklenen Uyumsuz Yapı Elemanlarının Özgün yada Çağdaş Tasarım ve Malzemeyle Değiştirilmesi	Ek Katların Kaldırılması	Giriş Katlarının Yeniden Düzenlen-mesi	Anten, Klima, Kablo vs. gibi Mobil Elemanların Kaldırılması
1	Hôtel Varna					x	x	x	x	
2	Hôtel Mer Noire		x			x		x	x	x
3	Hôtel Montenegro					x		x		
4	Otel (95 Ada / 4 Parsel)	x		x	x				x	x
5	Grand Hôtel de Londres	x				x	x			x
6	Hôtel Metropole		x			x	x	x	x	
7	Hôtel Bristol					x		x		
8	Hôtel St. Petersbourg	x				x	x	x	x	x
9	Hôtel Pera Palas	x				x	x	x		x
10	Hôtel Khedivyal Palas	x	x		x		x	x	x	x
11	Grand Hôtel de Kroecker	x	x			x	x	x		x
12	Hôtel M. Tokatlıyan	x	x	x	x		x	x	x	x
13	Hôtel Constantinapole Palace	x	x		x		x	x	x	x
14	Hôtel de France					x		x		

Koruma önerilerinde son olarak çevresel ölçekte rehabilitasyon çalışmaları yapılması önerilmektedir. Bu bağlamda yapılması gereken müdahaleler söz konusu 14 otelin yakın çevresindeki binalara ve dokuya yönelik olmak üzere iki kategoride toplanmıştır.

Otellerin yakın çevresindeki binalarda kontur / gabari, fonksiyon, tabela ve ilanların düzeni, malzeme ve renk seçimi özelliklerinin yeniden ele alınması ve gerekli değişikliklerin yapılması önerilmektedir.

Tablodaki sonuçlara göre yakın çevresindeki binalara müdahale önerilen otellerin 10 adedinin kontur ve / veya gabarilerine, 7 adedinin fonksiyon değişimine, 10 adedinin malzeme seçimine, 11 adedinin renk seçimine ve 9 adedinin tabela ve ilanlarının düzenlenmesine gerek görülmüştür.

Yine bu otellerin yakın çevresindeki dokudaki trafik düzeninin, altyapı entegrasyonunun, aydınlatma düzeninin ve yol kaplamalarının gözden geçirilmesi ve gerekli görülenlere müdahale edilmelidir.

Tablodaki sonuçlara göre yakın çevresindeki dokuya müdahale önerilen otellerin 4 adedinin kentsel alt yapı entegrasyonu ve aydınlatma düzeninin rehabilite edilmesi gereklidir. Bu otellerin Galata Bölgesi'nde oldukları da dikkat çekmektedir. Diğer taraftan bütün otellerin yakın çevresindeki yol kaplamalarının değiştirilmesi ve 9 otelin yakın çevresindeki trafik düzeninin değiştirilmesi ya da trafik yoğunluğunun azaltılması önerilmektedir.

Tablo 5.11 Koruma Önerileri - Çevresel Ölçekte Yapılması Gereken Rehabilitasyon Çalışmaları (Fiziksel Planlama Kararları Revizyonu)

Sıra No	Otelin Adı	Çevresindeki Binalara Önerilen Müdahaleler					Çevresindeki Dokuya Önerilen Müdahaleler			
		Kontur / Gabari	Fonksiyon Değişimi	Çevre Yapılarda Malzeme Seçimi	Çevre Yapılarda Renk Seçimi	Tabela ve İlanların Düzenlenmesi	Kentsel Altyapı Entegrasyonu	Aydınlatma	Yol Kaplamalarının Değiştirilmesi	Trafik Düzeni Değişimi
1	Hôtel Varna		x	x	x	x	x	x	x	x
2	Hôtel Mer Noire		x	x	x	x	x	x	x	x
3	Hôtel Montenegro	x	x	x	x	x	x	x	x	
4	Otel (95 Ada / 4 Parsel)		x	x	x	x	x	x	x	
5	Grand Hôtel de Londres	x		x	x				x	x
6	Hôtel Metropole	x			x	x			x	x
7	Hôtel Bristol	x		x	x				x	x
8	Hôtel Saint- Petersbourg	x		x	x				x	x
9	Hôtel Pera Palas	x		x	x				x	x
10	Hôtel Khedivyal Palas	x	x			x			x	
11	Grand Hôtel de Kroecker			x	x	x			x	x
12	Hôtel M. Tokatlıyan	x	x			x			x	
13	Hôtel de Constantinapole Palace	x	x			x			x	
14	Hôtel de France	x		x	x				x	x

6. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Değerlendirme ve sonuç bölümü İstanbul'da 1840 – 1914 tarihleri arasında hizmet veren otellere ve koruma kapsamında Galata ve Pera otellerinin değerlendirilmesine özgü sonuçlar olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır.

6.1 İstanbul'da 1840 – 1914 Tarihleri Arasında Hizmet Veren Otellere Özgü Sonuçlar

18. Yüzyılda başlayan Osmanlı İmparatorluğu ile Avrupa ülkeleri arasındaki yakınlaşma, 19. yüzyılda sosyal, ekonomik, politik, kentsel, mimari vb pek çok alanda yeniliklerin meydana gelmesini sağlamıştır. 1838 Tarihinde İngilizlere tanınan serbest ticaret hakkı, ardından diğer Avrupa ülkeleri ile benzer anlaşmaların yapılması ve 1839 tarihindeki Tanzimat Fermanı'yla yabancı uyruklu şahıslara mülk edinme hakkının verilmesi Avrupalıların Osmanlı topraklarında yatırımlar yapmasına ve kendi mallarını yoğun bir şekilde pazarlamalarına olanak sağlamıştır.

Avrupa'daki ticari şirketlerin İstanbul'daki temsilciliklerini yapma hakkı tanınması İstanbul'da, Avrupa kökenli yeni iş alanları ve bu iş alanlarına özgü yeni yapılarla hızlı bir değişim sürecine girilmesine neden olmuştur. Diğer taraftan Avrupalıların, 19. Yüzyılda Osmanlı topraklarına seyahatleri önemli derede artış göstermiş ve başta İstanbul olmak üzere Osmanlı kentlerinde Avrupalı yaşam kültür ve standartlarına uygun konaklama yapıları olan otellerin inşa edilmesini gerekli kılan bir etken olmuştur. Bu etkenler sonucunda İstanbul'da 1840 tarihinde Hôtel Quatre de Nations'un inşa edilmesi ile başlayan otel yapıları da, Tanzimat Fermanı'nın ilanının hemen bir yıl sonrasında Avrupa'dan gelen bir kültürün ürünü ve yeni bir yapı tipi olarak ortaya çıkmıştır. Bu tarihten itibaren sayıları hızlı bir artış gösteren otel yapıları, zamanla han ve kervansarayların yerini almış ve İstanbul'un simgesel yapıları haline gelmiştirler.

Diğer taraftan ilk otel yapılarının 18. yüzyılın ortalarında Fransa'da ortaya çıktığı kabul edilmektedir. Otel yapılarının İstanbul'a yaklaşık bir yüzyıl gecikmeyle inşa edilmeye başlandığı dikkat çekmektedir. İstanbul'un bilinen ilk oteli Hôtel Quatre de Nations'un pansiyondan biraz daha kapsamlı ama gene de vasat bir otel olduğu kabul edilmektedir. Ancak döneme özgü seyahatnamelerde Hôtel Quatre de Nations'dan hemen bir yıl sonra açılan Hôtel d'Angleterre'nin ise, Avrupa standartlarında bir işletme olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle İstanbul'da otellerin ilk açıldığı dönemden itibaren, Avrupa standartlarını yakalayan işletmelerin de olduğu anlaşılmaktadır.

Oteller, Avrupa kültürüne özgü yapı tipleri oldukları ve Levantenler tarafından işletildikleri için genelde gayrimüslimlerin yaşadıkları bölgelerde açılmışlardır. Diğer taraftan uluslararası ticaret ve ulaşım faktörü de otellerin yer seçiminde bir diğer önemli etken olmuştur. Bu etkenler sonucunda ilk oteller, gayrimüslimlerin yoğun olarak yaşadıkları ve bağlı oldukları elçiliklerin yakın çevrelerinde dolayısıyla Galata ve Pera bölgesinde hizmet vermeye başlamışlardır. Ancak 1865 tarihinden itibaren otellerin inşa edilebileceği bölgeler devlet tarafından belirlenmiştir ve bu bölgeler Pera, Büyükdere, Üsküdar ve Büyükada olarak sınırlandırılmıştır. Bu bölgelerin seçiminde yukarıda sayılan ticaret, ulaşım, elçilikler ve gayrimüslimlerin yaşadıkları alanlar gibi faktörlerin yanı sıra, kent içi ve sayfiye bölgeleri olmalarına da dikkat edildiği düşünülmektedir. Nitekim 19. yüzyılın ikinci yarısında Avrupalılar arasında kaplıcalara, plajlara, sayfiyelere ve kış sporları merkezlerine gitmek moda haline gelmiştir. Bunların içinde özellikle sayfiyeler ön plana çıkmış ve bu dönem "Sayfiyeler Çağı" olarak nitelendirilmektedir. Deniz yolları ulaşım sistemlerindeki gelişmeler sayfiye bölgelerine olan seyahatlerin de artmasına ve bu bölgelerde de otel yapılarının inşa edilmesine neden olmuştur. Bu bağlamda Pera ve Üsküdar'ın kent otellerinin, Büyükdere ve Büyükada'nın sayfiye otellerinin inşa edileceği bölgeler olarak seçildiği düşünülmektedir. İstanbul'daki ilk sayfiye otelinin Kınalıada'da 1852 tarihinde açılan Şirket-i Misafirhane olduğu kabul edilmektedir. Bu bağlamda İstanbul'da sayfiye otellerinin, Galata ve Pera'da kent otellerinin açılmasından kısa bir süre sonra açıldığı dikkati çekmektedir.

Ancak otellerin yer seçiminde bu iradenin dışında da uygulamalar yapıldığı ve devlet yönetimi tarafından da kabul gördüğü anlaşılmaktadır. Çünkü 1840 – 1914 tarihleri arasında İstanbul otelleri üzerinde yapılan belgeleme çalışmalarında, otellerin Eminönü, Galata, Pera, Tarabya, Büyükdere, Yeni Mahalle, Yeniköy, Kadıköy, Moda, Büyükada, Heybeliada, Kınalıada ve Burgazada'da bölgelerinde açıldıkları tespit edilmiştir. Bunlardan Beyoğlu, Eminönü ve Kadıköy (Rıhtım Caddesi) bölgelerindekiler kent otelleri; Avrupa yakasındaki Boğaz kıyıları, Adalar ve Moda'dakiler de sayfiye otelleri olarak nitelendirilebilir. İstanbul'daki bazı kent otellerinin sayfiye bölgelerinde de şubeleri vardır. Bu özellik genelde Pera'daki otellerin Adalar ve Boğaz kıyılarında sayfiye otelleri uzantılarının olması şeklinde göze çarpmaktadır.

Diğer taraftan Üsküdar'da otel yapısı saptanmamıştır. Üsküdar'ın önemli bir ticaret merkezi olmasına karşın bu bölgede genelde müslüman halkın yaşaması ve yüksek kapasiteli kervansaray ve misafirhanelerin varlığı nedeni ile tercih edilmediği tahmin edilmektedir. Diğer taraftan tarihi haritalarda önce Üsküdar olarak belirtilen alanların, daha sonra Kadıköy sınırlarına dahil edildiği de dikkat çekmektedir.

Otellerin yer seçimlerinde manzara ve yazlık bahçelerin de etkili olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim otellerin ilan ve reklamlarında manzara yönleri ve varsa yazlık bahçeleri de belirtilmiştir. Otellerin ilanlarında manzaralarına da değinilmiştir.

Otellerin adlarında da çok çeşitli faktörlerin etkili olduğu görülmektedir. Genelde oteller çeşitli ülkelerin, milliyetlerin, ünlü kentlerin, bulundukları semt ve mevkilerin, sahiplerinin, yakınlarındaki ulaşım yapılarının vb. adlarını taşımaktadırlar. Ayrıca otellerin konaklama haricindeki sundukları ek hizmetler de isimlerini etkilemiştir. Özellikle özel mutfak ve restoranlara sahip olanlar, bu niteliklerini genelde otel isimlerine yansıttıkları sıkça görülmektedir.

Otellerin isimleri açısından 15 Temmuz 1934 tarihi önemli bir dönüm noktasıdır. Çünkü bu tarihe kadar varlığını sürdürebilen otellerin, yabancı isimli tabelaları indirtilmiş, yerine Türkçe isimli yeni levhaları konulmuştur. Hatta bazı otellerin isimleri tamamen değiştirilmiştir.

Kervansaray ve han gibi konaklama yapıları genelde devlet tarafından bir hayır kurumu niteliğinde inşa edilirken ve ücretsiz ya da çok düşük ücretlerle hizmet verirken, otel yapıları tamamen ticari amaçlarla yapılmıştır. Bu nedenle oteller özel şahıs ya da kurumlar tarafından açılmış ve işletilmişlerdir. Bir vakıf kurumuna gelir getirmek amacıyla inşa edilmeleri 19. yüzyılın sonuna doğru gerçekleşmiştir, bu kurumlar da genelde kiliseler olmuştur.

Otellerin sahipleri ve işletmecileri olan şahıslar genelde Avrupalılar ve Levantenlerdir. 19. Yüzyılın sonlarına doğru ulaşım sektörüne bağlı şirketler tarafından da oteller açılmaya başlanmıştır. Otel işletmeciliği zamanla İstanbul'da Müslümanlar arasında da benimsenmeye başlamış ve bir müslüman tarafından ilk otel 1880 tarihinde Sirkeci'de açılmıştır. 1934 Tarihli İstanbul Şehir Rehberinde özellikle Eminönü ve Kadıköy – Üsküdar bölgelerindeki otellerin Anadolu'daki yerleşim merkezlerine özgü isimler taşımaları, Cumhuriyet Dönemi sonrasında otelciliğin Türkler arasında da yaygınlaştığını düşündürmektedir.

19. Yüzyılda modern ulaşım sistemleriyle seyahat etmek ve konforlu otellerde konaklamak oldukça pahalıdır. Bu nedenle büyük ve lüks otellerin müşteri profili Avrupa ve Osmanlı kökenli devlet erkânı, burjuva ve sosyete sınıfına ait varlıklı kişiler, generaller, etkin gazetelerin muhabirleri gibi üst düzey kişilerdir. Ancak büyük ve konforlu otellerin yanında daha basit programlı ve ucuz otellerde bulunmaktadır. Bu tür otellerin müşterileri genellikle taşra kökenli, düşük gelir grubunun yanı sıra ayak takımının da barındığı işletmelerdir. Döneme özgü gezi ve rehber kitaplardan otellerde çok çeşitli ülkelerden, milletlerden, dinlerden ve mesleklerden insanların bulunduğu da anlaşılmaktadır.

19. Yüzyıl otelleri bulundukları semtlerin ve inşa edildikleri parsellerin koşulları, sundukları hizmetler, hitap ettikleri müşteri kitlesi gibi verilere göre değişen mimari özelliklere sahiptirler. Otellerin bulundukları semtlerin, yoğun yapılaşmanın olduğu bir kent merkezinde ya da daha geniş ve boş alanların bulunduğu bir sayfiye bölgesinde olması da otelin genel yerleşimini ve yapının dış mekânla bağlantısını doğrudan etkilemektedir. Kent merkezindeki oteller genelde komşu parseller ve yollarla çevrilmiş sınırlı alanlarda inşa edilmişlerdir. Bu nedenle kendi içine kapanık plan şemaları vardır ve dış mekânla bağlantıları azdır. Konaklama ve diğer bütün fonksiyonlara ait mekânlar otel binasının içinde çözülmeye çalışılmıştır. Dış mekâna açılım olarak sadece bazı otellerin küçük bir bahçe ya da terası vardır. Sayfiye bölgelerindeki oteller ise genelde yeni yerleşime açılmış, geniş ve boş araziler üzerine inşa edilmişlerdir. Arazilerinin büyüklüğünün verdiği imkânlar dâhilinde yakın çevrelerindeki deniz ve orman gibi faktörlerle bağlantı kurabilmek amacıyla, genelde dış mekânlara açılım göstermişlerdir.

Müşteri kitlesi ve otellerin sundukları hizmetler otelin büyüklüğünü ve mekânlarını doğrudan etkilemektedir. İstanbul'da 19. yüzyılda, odalar ve birkaç ortak hacimden meydana gelen daha basit programlı otellerin yanında, Avrupa'daki standartları göre hizmet verebilen lüks oteller de vardır.

Otellerin planlanmasında temel prensip günümüz otellerine benzer şekildedir ancak bu otellerde odaların içinde banyoların olmaması, bunun yerine her katta bütün odaların kullanımına yönelik ortak banyolar bulunması dikkat çekmektedir. Büyük ve lüks otellerin basit programlı otellerden farklı olarak geniş lobileri, kafeleri, süitleri, yabancı mutfakları, tiyatroları, balo, gösteri ve birden fazla yemek salonları bulunabilmektedir. Ancak bu otellerin binaları ya günümüze ulaşamadığı ya da yapının plan düzeninin büyük ölçüde değiştirildiği için bu yapıların özgün plan şemaları konusunda daha fazla yorum yapmak mümkün değildir.

Otel yapıları hem kargir hem ahşap sistemde inşa edilmişlerdir. İlk otellerin evden dönüştürülmüş işletmeler olması nedeniyle, geleneksel yapım tekniklerine göre yapılmış iki ya da üç katlı yapılar oldukları düşünülmektedir. Ancak 1874 tarihinden itibaren İstanbul'da yatay taşıyıcılarda volta yani putrelli döşeme kullanımının başlamasıyla, otel yapılarının kitlelerinin daha büyük ve daha yüksek katlı inşa edilmeye başlandığı görülmektedir. Volta yapım teknolojisi, özellikle Pera bölgesinde ve Batılı yeni yapı tiplerinin inşasında yoğun olarak kullanılmaya başlamıştır. Bu teknikle inşa edilen oteller genelde 4 ile 7 kat arasında yüksekliğe sahiptirler. Diğer taraftan Pera'daki otellerde giderek kargir sistemin yaygınlık kazanmasına karşın, İstanbul'un diğer bölgelerinde ahşap sistemde otel inşaatı devam

etmiştir. Bu otellerin genelde sayfiye bölgelerinde oldukları dikkat çekmektedir. 1914 tarihinde Belediye'nin yönetmeliğine eklenen yeni bir talimatla, yangınlardan korunmak amacıyla otellerin ahşap yerine kargir sistemde inşa edilmeleri zorunlu hale getirilmiştir.

Genelde çok katlı inşa edilen 19. yüzyıl otellerin cephelerinde, neo klasik öğeler hâkim olmakla birlikte yerel unsurlara da rastlanmaktadır. Bazı otellerin cephelerinde oryantalist etkiler de görülmektedir. Simetrik cephe düzenleri sıklıkla kullanılmış ve giriş aksı vurgulanmıştır. Konsollar genelde balkon şeklindedir. Diğer karakteristik elemanlar ise alınlık, pilastr, silme, kabartma, kemer vb. öğelerdir. Başlangıçta otellerin cephelerinde klasik Yunan temaları sıkça kullanılmış, daha sonra her türlü stile yer verilmiştir. Diğer taraftan Gotik üslubun kullanılmadığı, daha çok Rönesans saray cephelerinin model alındığı görülmektedir. Bazı otellerin isimlerinde "Palas" sözcüğünün kullanılması, mimarın yapıyı Rönesans sarayları ile özdeşleştirmek istediğine işaret etmektedir. Büyük ve lüks otellerin dönemin ünlü mimar ve sanatçılar tarafından yapılmış görkemli iç ve dış cephe dekorasyonları vardır. Ancak otellerin dönemin diğer yapılarından farklı olarak kendilerine özgü bir cephe sistemleri yoktur.

19. Yüzyıl otelleri dönemin en gelişmiş teknik donanım ve teknolojilerini takip etmeleri açısından da önemli bir yere sahiptirler. İstanbul'un jeneratör, elektrikle aydınlatma, asansör ve kalorifer gibi teknik donanımlarına sahip olabilen ilk yapıları arasında yer almışlardır.

Büyük ve lüks oteller konaklama ve yemek işlevlerinin yanı sıra kentin eğlence merkezleridir ve Batılı yaşam biçiminin bir simgesidirler. Bu oteller Avrupa'dan ünlü sanatçılar getirmekte, özel gösteriler, davetler ve balolar düzenlemektedirler.

İlk açılan otellerde devletin belirgin bir denetim mekanizması yoktur. Ancak 1894 tarihinden itibaren devlet yönetimi tarafından çıkarılan iradeler ve belediye tarafından yönetmeliğe konan talimatlarla otellerin açılması ve işletilmesi kontrol altına alınmaya çalışılmıştır.

Oteller konaklama yapıları olmalarının yanı sıra, ticari amaçla açıldıkları ve işletildikleri için aynı zamanda ticaret yapıları olarak ta kabul edilmektedirler. Oteller sahipleri arasında sık sık el değiştirmişlerdir, bazen adları bazen de binaları satılmıştır. Otel yöneticileri, işletmelerinin açılış, nitelik, etkinlik ve satış haberlerini gazete ve ticaret yıllıklarında yayınlatmışlardır. Bu reklam ve ilanlarda bazen otellerin resmedildikleri ancak bu resimlerin pazarlama kaygısıyla abartılı çizimler olduğu da görülmektedir. Ticaret yıllıklarında oteller, 1892 tarihinden itibaren sınıflandırma sistemiyle kategorize edilmişlerdir. Bu sistemde otellerin 1. ve 3. sınıf olarak nitelendirildikleri dikkat çekmektedir. Oteller, tanıtım ve reklam amacıyla gazete ve ticaret yıllıklarındaki ilanların yanı sıra kartpostallar bastırmışlardır. Böylece otellerinin resim

ve isimlerinin posta aracılığıyla çeşitli şehir ve ülkelerde tanınmasını sağlamışlardır. Bazı büyük ve lüks otellerin kendilerine özgü amblemleri vardır. Bu amblemlerin, kendileriyle aynı ya da benzer adları taşıyan başka otellerin de açılması nedeniyle meydana gelen karışıklıkları önlemek amacıyla yapılan "markalaşma" çalışmalarının bir parçası olduğu düşünülmektedir. Otellerin tek bir şahıs ya da kuruma ait olmadıkları durumlarda, hissedarları arasında sözleşmeler yapılmıştır. Oteller, büyük yatırımlar yapılmasını gerektirmiş ve bu nedenle sigortalanmışlardır. Müşterilerin düşüncelerini öğrenmek amacıyla özel defterler tutmuşlar, bu defterlere konukların otelden ayrılırken öneri, şikâyet ve memnuniyetlerini belirtmelerini istemişlerdir.

İstanbul'da 19. yüzyıldaki gelişmelerle "otel" kavramı İstanbul'da yerleşmiştir ve geleneksel konaklama yapılarının yerini almaya başlamıştır. 20. Yüzyılın başında artık İstanbul'un birçok semtinde oteller hizmet vermektedir. Otel yapıları bir yandan inşa edilirken, diğer taraftan yangın, deprem, savaş, imar faaliyetleri, ekonomik sıkıntılar vb. sebeplerle yıkılmakta ya da yok olmaktadır. Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla da ekonomik ve politik problemlerin artması, yol güvenliği sorunlarına karşılık ulaşım sistemlerinin seferlerini azaltmaları hatta durdurmaları, seyahat edenlerin azalması, gayrimüslimlerin göçü vb demografik yapıyı değiştiren tarihsel olaylar otel yapılarını da olumsuz etkilemiş ve müşteri bulamayan birçok otel yapısı kapanmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nin başlamasına ve buhranlı dönem atlatılıncaya kadar uzun yıllar yeni bir otel açılmamıştır. Ancak Cumhuriyet Dönemi'nde de Lozan Antlaşmasıyla kapitülasyonların kaldırılması (1923), elçiliklerin Ankara'ya taşınması (1927 – 1929), varlık vergisinin konulması (1942), II. Dünya Savaşı'nın başlaması (1945 – 1949), Musevilerin İsrail'e göçmesi (1947-1949), Rumların göçmesi (6-7 Eylül 1955 olayları sonrası) ve ikamet etmeye devam eden ailelerin ise modern yerleşim alanlarına taşınması olayları da otellerin kapanmasını tetikleyen olaylar olmuştur.

Bütün bu olaylara rağmen hizmet vermeye devam edebilen oteller ise kent merkezlerindeki arsalarda rantın çok artması, artan rantla birlikte söz konusu otellerin sahiplerine müteahhitlerin yüksek fiyatlar teklif etmesi, otel yapılarının zamanında modernize edilememesi ve pazarlanamaması, müşteri kitlesinin azalması ve bozulması, terk, bakımsızlık, tarihi miras bilincinin olmaması, tescil kararlarının alınmasında geç kalınması, yanlış kurur kararları (özellikle 1970 – 1980), yanlış imar uygulamaları, yanlış restorasyon uygulamaları, işlev değişikliği vb. nedenlerle ya günümüze ulaşamamış ya da önemli koruma sorunları ile karşı karşıyadır.

Bu araştırma kapsamında 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl başına tarihlenen belgelerden Eminönü'nde 28, Kadıköy'de 10, Boğaziçi'nde 9, Adalar'da 22, Galata'da 33 ve Pera'da 49 otel tespit

edilmiştir. Bu otellerden Eminönü, Kadıköy, Boğaziçi ve Adalar'dakilerin tamamının, Galata'dakilerden 32 adedinin ve Pera'dakilerden 38 adedinin yeri tam olarak belirlenebilmiştir. Yerinde tespit çalışmalarında ise Eminönü'nde 5, Adalar'da 5, Galata'da 4 ve Pera'da 10 otelin tamamının ya da bir bölümünün günümüze ulaşabildiği belirlenmiştir.

Tablo 6.1 Otellerin Halihazır Durumlarının Bölgelere Göre Dağılımı

BÖLGE	OTEL SAYISI	MEVCUT	MEVCUT DEĞİL
Eminönü	28	5	23
Kadıköy	10	-	10
Boğaziçi	9	-	9
Adalar	22	5	17
Galata	32	4	28
Pera	36	10	26

Yine tespit çalışmalarında Eminönü'nde 5, Adalar'da 5, Galata'da 4 ve Pera'da 10 otelin cephelerinin günümüze ulaşabildiği, Kadıköy ve Boğaziçi'ndeki otellerin ise hiçbirinin korunamadığı anlaşılmıştır. Günümüzde Eminönü'nde 1, Galata'da 1 ve Pera'da 2 otelin plan şemasını koruyabildiği saptanmıştır. Yine bu otellerden Adalar'da 3, Galata ve Pera'da 2'şer adedinin işlevini devam ettirebildiği görülmüştür.

Eminönü'nde 19, Kadıköy'de 9, Boğaziçi'nde 6, Adalar'da 15, Galata'da 26 ve Pera'da 24 otelin yerinde yeni yapıların inşa edildiği saptanmıştır. Bu yapılardan Boğaziçi'nde 3, Adalar'da 7 ve Galata'da 1 yapının, yıkılan otelin cephelerinin referans alınarak rekonstrüksiyon düzeninde inşa edildiği tespit edilmiştir.

Tablo 6.2 Otellerin Korunmuşluk Durumlarının Bölgelere Göre Dağılımı

BÖLGE	OTEL SAYISI	MEVCUT			MEVCUT DEĞİL		
		PLAN	CEPHE	İŞLEV	YENİ YAPI	BOŞ	REKONSTRÜKSİYON
Eminönü	28	1	5	-	19	2	-
Kadıköy	10	-	-	-	9	1	-
Boğaziçi	9	-	-	-	3	3	3
Adalar	22	-	5	3	8	1	7
Galata	32	1	4	2	25	1	1
Pera	36	2	10	2	24	-	-

6.2 Koruma Kapsamında Galata ve Pera Otellerinin Değerlendirilmesine Özgü Sonuçlar

Galata ve Pera, İstanbul'da ilk otellerin açıldığı, en nitelikli örneklerinin inşa edildiği ve günümüzde diğerlerine göre en çok otelin korunduğu bölgeler olmaları nedenleriyle, koruma kapsamında çalışma alanı olarak seçilmişlerdir.

Galata ve Pera otelleri üzerinden korumaya yönelik müdahale kararlarının alınması sırasında, bu bölgeler için günümüzde yapılan ve yapılacak olan imar çalışmaları ve koruma kararlarının da bilincinde olmak gereklidir.

Bu bağlamda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 2002 tarihinde Beyoğlu İlçesi kentsel sit alanı için 1/5000 ölçekli koruma amaçlı nâzım imar planı hazırlanmıştır. Bu planının genel hükümlerinde I. derece koruma bölgelerinin içinde tez çalışma alanı ile örtüşen Galata'da Necati Bey, Mumhane ve Yüksek Kaldırım caddelerinin ve Pera'da İstiklal ve Meşrutiyet caddelerinin her iki yanındaki bölgeler yer almaktadır. Planda ayrıca söz konusu bölgenin 07.07.1993 gün ve 4720 sayılı İstanbul I Numaralı KTVKK'nun kararıyla tarihi sit alanı olarak kabul edildiği de belirtilmektedir.

Bu plandaki kararların hem tarihi yapılara hem de yeni yapılara yönelik olarak iki kategoride ele alındığı görülmektedir. Tarihi yapılara yönelik alınan kararlara göre "Galata ve Pera'daki tescili yapılar korunmaya değer olmayan eklerinden arındırılarak restitüsyonu ve restorasyonu yapılarak korunacak ve bu yapılar bölgenin fonksiyonu ile bütünleştirilerek kullanılacaktır. Kayıp eserler ise özgün yeri veya komşuluğunda ihya edilecektir. Restitüsyon ve restorasyon aşamasında kat mülkiyetine tabi olacak düzenlemeler ile mekan özgünlüğü değiştirilmeyecektir. Bu bölgelerde sosyal, kültürel ve geleneksel doku özelliklerini zedeleyici fiziksel yapılanma ve teknik altyapı uygulamalarına izin verilmeyecektir."

Yeni yapılara yönelik kararlara göre ise "Galata'da 1/1000 ölçekli koruma amaçlı uygulama imar planı yürürlüğe girene kadar, yeni yapılaşma yasağı uygulanacaktır. Pera'da ise yeni yapılaşmalarda komşu tarihi yapı yüksekliği kesinlikle aşılmayacak, bu alanlarda özgün cephe karakteri devam ettirilecek, bölgenin geleneksel yapım tekniği ve özgün malzemelerine uyumlu olmayan uygulamalara izin verilmeyecektir. Boş veya eski eser bulunmayan parsellerde inşaat hakkı kazanılması ve artırılmasına yol açabilecek tevhit ve ifraz yapılmayacaktır. Ayrıca halihazırda Odakule gibi çok yüksek katlı yapıların, çevresindeki tarihi doku ile uyumlu hale getirilmesi amacıyla kat irtifakı düşürülecektir." Ayrıca planlama alanının, Bakanlar Kurulu'nun 18.04.1996 gün ve 99/8109 sayılı kararı ile yürürlüğe giren Türkiye deprem bölgeleri haritasına göre birinci derece deprem bölgesi olduğu belirtilmekte

ve yeni yapıların "Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik" doğrultusunda inşa edilmeleri gerektiği vurgulanmaktadır.

Diğer taraftan hem tarihi hem de yeni yapılara verilebilecek işlevlere de kısıtlamalar getirilmiştir. Galata ve Pera'da bu tezin kapsamındaki otellerin bulunduğu bölgeler, "Ticaret – Hizmet ve Turizm" alanı olarak kabul edilmiştir. Söz konusu alanda "tarihi ve kültürel dokuya bağlı olma kaydıyla yerel, metropoliten, ulusal ve uluslararası ölçekteki nitelikli işletmelere izin verilebilecektir. Turizm ve konaklama alanlarında Beyoğlu kentsel sit alanının tarihsel, kültürel, fiziksel ve doğal kimliğine yakışır bölgesel kalkınmaya, fiziksel ve ekonomik gelişmeye, sosyal açıdan canlılık getirici, prestijli birinci sınıf turizm konaklama tesisleri ve bu sektöre hizmet eden ticari tesisler yer alacaktır."

Koruma Amaçlı İmar planında tarihi ve yeni yapılarla ilgili kararlar olduğu gibi, trafik ve yol unsurlarına da değinilmiştir. Bu plana göre söz konusu alanlarda "geleneksel yol dokusu korunacak ve yaya yolu olarak işleyenler haricinde yeni yollar açılmayacak, koruma bölgelerini birbirine bağlayacak yaya güzergahları oluşturulacaktır. Tarihi yapıların yoğun olduğu alanlardaki sokaklarda yol kotları olabildiğince özgün seviyesine getirilecektir."

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ndeki görevlilerle yapılan görüşmelerden Beyoğlu için 1/5000 ölçekli koruma amaçlı nazım imar planının yapıldığı, 1/1000 ölçekli planların ise hazırlık aşamasında olduğu anlaşılmıştır. 1/1000 ölçekli planlarda daha detaylı veri ve kararların alınacağı muhakkaktır. Ancak Belediye'nin 1/5000 ölçekli koruma amaçlı nazım imar planındaki kararları değerlendirildiğinde bazı unsurların eksikliği göze çarpmaktadır. Örneğin I. derece sit bölgesi olarak kabul edilen Galata ve Pera Bölgesi'nin aynı zamanda I. derece deprem bölgesi olduğu belirtilmekte ancak bu konuda sadece yeni yapıların inşasında yapılması gerekenlere değinilmektedir. Oysaki böyle bir tehdit karşısında tarihi yapıların hızlı bir şekilde deprem açısından etütlerinin yapılması ve gerekli görüldüğü takdirde sağlamlaştırma ve takviye çalışmalarının yapılması gereklidir. Yine başka bir husus "kayıp eserler ise özgün yeri veya komşuluğunda ihya edilecektir" ifadesinde dikkati çekmektedir. Bu ifadeye göre rekonstrüksiyon uygulamaları önerilmektedir. Ancak uygulama kararlarının verilmesi aşamasında dahi tartışmalı olan ve koruma kavramları açısından sakıncalı olabilen rekonstrüksiyon yöntemi, yeterli bilgi ve belge olsa dahi özel bir dikkat ve değerlendirme süreci sonucunda tercih edilmelidir. Nitekim söz konusu bölgelerde tarihi yapıların cephelerinin referans alındığı ancak yanlış boyut ve detay uygulamalarıyla inşa edilen yapılar dikkati çekmektedir. Bu nedenle rekonstrüksiyon uygulamaları yerine tarihi doku içinde çağdaş ve uyumlu bir mimari daha uygun olacaktır.

Diğer taraftan tarihi yapıların uyumsuz eklerden arındırılması; yeni yapıların malzeme, teknik cephe özellikleri, boyutları vb. açılardan bölgenin dokusuyla uyumlu olması; restorasyon çalışmalarında cephelerde olduğu gibi mekan özgünlüklerinin de korunması; boş veya eski eser bulunmayan parsellerde inşaat hakkı kazanılması ve artırılmasına yol açabilecek tevhit ve ifraz yapılamaması; yapılara bölgenin kimliği ile uyumlu işlevlerin verilmesi; yol dokusunun korunması vb. kararlar Galata ve Pera bölgesinin korunmasında önemli ve süratle uygulamaya geçilmesi gereken hususlardır.

Ancak bu kararlar bölgedeki bütün tarihi ve yeni yapıları genel bir anlamda içermektedir. Bu kararlarda yapı tiplerine değinilmesi gerekmektedir ve bu yapı tiplerine özgü kararlara da yer verilmelidir. Bu tez çalışmasında tarihi otel yapıları üzerinden yapılan çalışmaların, özgün yapı tiplerinin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması konusunda yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Bu tezde koruma kapsamında yapılan çalışmalar saptama, bozulma durumları, bozulma nedenleri ve müdahale önerileri olmak üzere dört bölümde ele alınmıştır.

Saptama çalışmalarının ilk adımı olarak belirlenen halihazır durumu tespit aşamasında Galata'da 33 ve Pera'da 49 otelin açıldığı ortaya konmuştur. Ancak bu otellerden Galata'da 4 ve Pera'da 10 otelin tamamen ya da kısmen korunabildiği belirlenmiştir. Bu nedenle korumaya yönelik analiz ve öneriler günümüzde korunacak değerlere sahip olan söz konusu 14 yapı üzerinden yapılabilmiştir. Saptama çalışmalarının ikinci adımı olan koruma ölçütlerinin belirlenmesinde tarihi, mimari, yapısal, sanatsal, ekonomik ve işlevsel ve çevresel değerlere yer verilmiştir. Bu değerlerin saptanması çalışmalarında günümüze tamamen ya da kısmen korunarak ulaşabilen Galata ve Pera otellerinin genelde tarihi değerlerinde "inşa edildiği dönemdeki toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamını mekana yansıtması nedeniyle üst düzeyde belge değerine sahip olması"; mimari değerlerinde "dönemin tasarım üsluplarının nitelikli bir örneği olması"; yapısal değerlerinde "inşa edildikleri döneme göre öncü yapı malzemelerinin ve strüktür sistemlerinin kullanılmış olması"; sanatsal değerlerinde "dış mimari dekorasyonunda yoğun sanatsal öğelerin bulunması"; ekonomik ve işlevsel değerlerinde "dış cepheleri mevcut, içi tamamen yıkılmış, yeni plan düzeni, döşemeleri ve işleviyle günümüz yaşantısına entegre olabilmiş"; son olarak çevresel değerlerinde "sokak dokusunda mimari sürekliliği korunmuş" özelliklerini taşıdıkları anlaşılmaktadır. Diğer taraftan sadece Grand Hôtel de Londres ve Hôtel Pera Palas'ın tarihi, mimari, yapısal ve sanatsal değerlerin hepsini yoğun olarak taşıdıkları ile özgün bina ve işlevleriyle günümüz yaşantısına entegre olabildikleri dikkati çekmektedir.

Bozulma durumlarını tespit çalışmalarında Galata ve Pera otelleri üzerinden yapısal ve strüktürel, tabakalaşma ve kronolojik ile işlevsel değişim analizleri yapılmıştır. Yapısal ve strüktürel analizinde Galata ve Pera otellerinin plan şemalarının, iç dekorasyon ve yapı öğelerinin çok azının korunabildiği, çoğunlukla cephe ve dış mekan yapısal öğelerinin günümüze ulaşabildiği ancak en çok bozulmalarında bu bölümlerde tespit edildiği, buna karşılık ciddi bir strüktür problemlerinin olmadığı görülmektedir. Tabakalaşma ve kronolojik analizinde Galata ve Pera otellerinin çoğunluğunun restorasyon geçirdiği ancak bu restorasyonlarda yapıların yanlış karar ve uygulamalara maruz kaldığı, bu nedenle de özgün strüktürlerinin ya kısmen korunduğu ya da tamamen değiştirildiği görülmektedir. İşlevsel değişim analizinde günümüze tamamen ya da kısmen korunarak ulaşabilen Galata ve Pera otellerinin, çoğunlukla otel olarak inşa edilen yapılar oldukları anlaşılmaktadır. Halihazır kullanımlarında ise sadece dört otelin özgün işlevini devam ettirebildiği, diğerlerinin genelde işyerine dönüştürüldükleri anlaşılmaktadır.

Bozulma nedenlerini tespit çalışmalarında iç ve dış nedenlere bağlı bozulmalar ele alınmıştır. İç nedenler analizinin sonuçlarına göre dört otelde hatalı malzeme, üç otelde de kötü işçilik ve detay kullanımından kaynaklanan bozulmalar saptanmıştır. Yapının konumundan, zemin özelliklerinden ve strüktür tasarımından kaynaklanan bozulmalara ise rastlanmamıştır. İç nedenler analizlerinin sonuçlarına göre sekiz otelde zeminden yükselen nem ve yine sekiz otelde yağmur suları nedeniyle bozulmaların meydana gelmiştir. Otel yapılarından ve bu yapılarla ilgili belgelerden doğal afetler nedeniyle bir bozulmanın meydana geldiğine dair bir bilgi ya da bulguya rastlanamamıştır. Otellerdeki bozulmalara genelde insanların neden oldukları anlaşılmaktadır. Otellerin sahip ya da işletmecileri tarafından terk edildiği, kötü kullanım ve onarımlara maruz kaldıkları, hava kirliliği nedeniyle cephelerinin karardığı, yakın çevrelerindeki dokuda trafik sorunları ve bayındırlık etkinlikleri nedeniyle bozulmaların olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kötü kullanım ve onarım kapsamında genelde otellerin zeminine, kat aralarına veya üstüne yeni katların eklendiği, yapıya uygun olmayan yeni işlev verilmesi nedeniyle iç mekanlarının bozulduğu ve dış cephe yapı elemanlarının cephe bütünü ile uyumsuz olarak değiştirildiği dikkat çekmektedir.

Korumaya yönelik müdahale önerilerinin belirlenmesinde müdahale öncelikleri tespiti, yapısal – strüktürel ve işlevsel müdahale yöntemleri ile çevresel ölçekte yapılması gereken rehabilitasyon çalışmaları ele alınmıştır. Müdahale öncelikleri tespitlerine göre 9 otelin çevresel değerlerine, 6 otelin işlevsel değerlerine ve 5 otelin mimari değerlerine öncelikle müdahale edilmelidir.

Yapısal, strüktürel ve işlevsel durumuna yönelik müdahale yöntemleri önerileri malzeme sağlamlaştırma, cephe temizliği, bütünleme, yeniden kullanım ve uyumsuz eklerden arındırma" başlıkları altında ele alınmıştır. 8 Otelde malzeme sağlamlaştırma, 6 otelde cephe temizliği, 2 otelde bütünleme, 4 otelde yeni işlev verilmesi ve bütün otellerde uyumsuz eklerden arındırma önerileri getirilmiştir. Diğer taraftan otel yapılarının mevcut strüktürlerinde problemlere rastlanmadığı için strüktür sağlamlaştırma; konumlarından kaynaklanan bir bozulma görülmediği için taşıma; tamamen ya da kısmen yıkılmış otellerin özgün proje ve yeterli belgelerine ulaşılamadığı için rekonstrüksiyon yöntemleri önerilmemiştir.

Çevresel ölçekte yapılması gereken rehabilitasyon çalışmaları önerileri otellerin çevresindeki binalara ve dokuya yönelik olmak üzere iki kategoride toplanmıştır. Yakın çevresindeki binalara müdahale önerilen otellerin 10 adedinin kontur ve / veya gabarilerine, 7 adedinin fonksiyon değişimine, 10 adedinin malzeme seçimine, 11 adedinin renk seçimine ve 9 adedinin tabela ve ilanlarının düzenlenmesine gerek görülmüştür. Yakın çevresindeki dokuya müdahale önerilen otellerin 4 adedinin kentsel alt yapı entegrasyonu ve aydınlatma düzeninin rehabilite edilmesi gereklidir. Bu otellerin Galata Bölgesi'nde oldukları da dikkat çekmektedir. Diğer taraftan bütün otellerin yakın çevresindeki yol kaplamalarının değiştirilmesi ve 9 otelin yakın çevresindeki trafik düzeninin değiştirilmesi ya da trafik yoğunluğunun azaltılması önerilmektedir.

Ayrıca bu çalışmada Belediye'nin 1/5000 ölçekli koruma amaçlı nazım imar planındaki kararlarında "kayıp eserler özgün yeri veya komşuluğunda ihya edilecektir" maddesinin otel yapıları için mümkün olmadığı anlaşılmıştır. Çünkü günümüze ulaşamamış otel yapılarının rekonstrüksiyonları için gerekli belge ve çizimler yeterli derecede değildir. Nitekim otel yapılarının günümüze kadar yapılan rekonstrüksiyonları başarısız uygulamalardır. Bu nedenle günümüze ulaşabilen otel yapılarının çok dikkatli bir şekilde korunmaları gerekmektedir.

Diğer taraftan İstanbul için önemli bir tehdit unsuru olan depremlere karşı, malzeme sağlamlaştırma çalışmalarının süratle yapılması gereklidir. Her ne kadar dışarıdan yapılan gözlemlerle yapıların strüktürel problemleri görülmese de, yapıyı etkileyen ve deprem gibi etkileyeceği düşünülen yük ve kuvvetler statikçiler tarafından da hesaplanmalı ve gerekli görüldüğü takdirde yapılarda güçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.

Günümüze kısmen ya da tamamen korunarak ulaşabilen otellerin giriş kapılarının yanına özgün işlevlerinin, kullanım tarihi ile birlikte küçük ve yapıya zarar vermeyen tabelalarla

belirtilmesi, hem yapının kullanıcılarının bilinçlendirilmelerinde hem de restorasyon çalışmalarında uzmanlara fayda sağlayacaktır.

Günümüze özgün plan şemalarını önemli ölçüde koruyabilmiş otellerin, döneminin son örnekleri olmalarının yanında sayılarının da oldukça az olması nedeniyle devlet ya da yerel yönetimler tarafından sıkı kontrol altına alınması bir mimari miras yapı tipinin korunması açısından önem arz etmektedir. Söz konusu otellerden Beyoğlu'nda (Pera) yer alanların sahipleri tarafından nispeten itinayla bakıldığı ancak Galata'daki iki otelin çok bakımsız kaldığı dikkati çekmektedir. Bu konudaki en önemli etkenin 19. yüzyıl ve öncesinde İstanbul'un önemli bir konaklama merkezi olan Karaköy İskelesi'nin yakın çevresi ve Necati Bey Caddesi'nin her iki yanının, günümüzde yerini tamamen ticari işyerlerine bırakmasıdır. Söz konusu bölgenin Galata Kulesi, Galata Köprüsü ve Karaköy İskelesi ile bağlantılarını işlev, yol, trafik ve çevre düzenlemeleri ile kuvvetlendirilmesi, hem bölgenin turizm yönünden gelişmesini hem söz konusu tarihi mirasımızın önemli ve son örnekleri haline gelen bu iki otelin özgün işlevi ile yaşamasını mümkün kılacaktır. Böylece Galata da atıl kimliğinden büyük ölçüde kurtulacak, daha nitelikli işletmelerin açıldığı ve daha güvenilir bir ortamda dolaşım imkanının oluştuğu İstanbul'un önemli bir turizm merkezi haline gelebilecektir.

Son olarak, kapsamlı bir planlama içinde eski Galata ve Pera Bölgesi'nin "19. yüzyıl otelleri" temalı bir kültürel turizm yönünde yansıtılması bölgenin korunması ve gelişmesi açılarından olumlu olacaktır.

KAYNAKLAR

Ağır, A., (2005), "Balyanların Eğitimleri Üzerine Notlar", Afife Batur'a Armağan, Literatür yayınları, İstanbul.

Akbulut, M. Rıfat, (1994a), "Kadıköy", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayını, c:4, sa: 329 – 339, İstanbul.

Akbulut, M. Rıfat, (1994b), "Prost, Henri", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayını, c:6, sa: 285 – 286, İstanbul.

Akçura, G., (2002), Turizm Yıl Sıfır, OM yayınevi, İstanbul .

Akın, N., (1994), "Beyoğlu", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, cilt 2, sayfa 212–218, İstanbul.

Akın, N., (2002), 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Galata ve Pera, Literatür yayınları, İstanbul.

Alfred, R., (1921), Annuaire Commercial Turc – Türk Ticaret Salnamesi, İktisadi Tedkikat, Neşriyat ve Muamelat Türk Anonim Şirketi yayını, İstanbul.

Alfred, R., (1924), Annuaire Commercial Turc – Türk Ticaret Salnamesi, İktisadi Tedkikat, Neşriyat ve Muamelat Türk Anonim Şirketi yayını, İstanbul.

Alfred, R., (1928), Annuaire Commercial Turc – Türk Ticaret Salnamesi, İktisadi Tedkikat, Neşriyat ve Muamelat Türk Anonim Şirketi yayını, İstanbul.

Alfred, R., (1929), Annuaire Commercial Turc – Türk Ticaret Salnamesi, İktisadi Tedkikat, Neşriyat ve Muamelat Türk Anonim Şirketi yayını, İstanbul.

Alfred, R., (1930), Annuaire Commercial Turc – Türk Ticaret Salnamesi, İktisadi Tedkikat, Neşriyat ve Muamelat Türk Anonim Şirketi yayını, İstanbul.

Alper, B., (1994), "Büyükada'nın Kırmızı Sarayı da Yok Oluyor", Arkitekt Dergisi, sayı 415, s: 44 - 53.

Alus, S. M., (1995), İstanbul Kazan Ben Kepçe, İletişim yayınları, İstanbul.

Amicis, E., (1993), İstanbul – 1874, çev. Beynun Akyavaş, Türk Tarih Kurumu yayını, İstanbul.

Artan, T., (1994), "Beşiktaş", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 2, s:162, İstanbul.

Arkan, Ö. K., (1987), Beyoğlu ve Kısa Geçmişi, Aybay Yayınları, İstanbul.

Arseven, C. E., (1989), Eski Galata ve Binaları, Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul kütüphanesi yayınları, 1989, İstanbul.

Ataman, A., (2000), Bir Göz Yapıdan Külliyeye, Mimarlar Tasarım yayınları, İstanbul.

Avcı, S., (1994), "Beyoğlu İlçesi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, c:2, sa:220-221, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, İstanbul.

Aykut, P., (1994a), "Londra Oteli", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 5, s:227, İstanbul.

Aykut, P., (1994b), "Tokatlıyan Oteli", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 7, s:272, İstanbul.

Aykut, P., (1994c), "Splendid Oteli", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 7, s:40–41, İstanbul.

Aysu, Ç., (1994a), "Tarabya", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayını, c:7, sa: 207-209, İstanbul.

Aysu, Ç., (1994b), "Büyükdere", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayını, c:2, sa: 359–361, İstanbul.

Balcı, İ., (2006), Sarıyer Aşiyan'dan Kısırkaya'ya, İlkbiz yayınevi, İstanbul.

Bareilles, B., (2003), İstanbul'un Frenk ve Levanten Mahalleleri, Güncel yayıncılık Ltd Şti, İstanbul.

Başar, N., (2007), Büyükdere Vapur İskelesi Restorasyon Projesi, İTÜ FBE basılmamış YL tezi, İstanbul.

Başar, Z. Ş., (1987), Heybeliada'nın Fiziksel Gelişim Süreci ve Korunacak Mimarlık Değerleri Çözümlemesi, YTÜ FBE yayınlanmamış Dr. Tezi, İstanbul.

Batur, A., (1994), "Pera Palas Oteli – Mimari", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 6, s:240–241, İstanbul.

Batur, E., (2001), "Üç Beyoğlu", Bir Beyoğlu Fotoromanı, Yapı Kredi Kültür ve Sanat yayınları, İstanbul.

Bayer, M. Z., (1992), Turizm'e Giriş, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi yayını, İstanbul.

Baytop, T., (1994) "Mısır Çarşısı", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayını, c:5, sa: 449, İstanbul.

Belge, M., (1994), "Moda", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 5, s: 478 – 480, İstanbul.

Bilecik, G., (2002), "Fetihten Sonra İstanbul'da Ticaret Yapılarının Gelişimi", Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye yayınları, c: 10, s: 764 – 770, İstanbul.

Biket, P. (2004), Tarihi Kentlerde Yapılan Mimari ve Kentsel Tasarımda Kentsel Hafızanın Yeri ve Galata Örneği, YTÜ FBE basılmamış YL tezi, İstanbul.

Can, C., (1993), İstanbul'da 19. Yüzyıl Batılı ve Levanten Mimarların Yapıları ve Koruma Sorunları, YTÜ FBE basılmamış DR tezi, İstanbul.

Cantay, G., (1994a), "Büyükçekmece Kervansarayı", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 2, s:357 – 358, İstanbul.

Cantay, G., (1994b), "Valide Hanı", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 7, s:362 – 363, İstanbul.

Cantay, G., (1994c), "Hasan Paşa Hanı", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 3, s:566 – 567, İstanbul.

Cantay, G., (1994d), "Hanlar", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 3, s:549, İstanbul.

Cantay, G., (1994e), "Büyük Yeni Han", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 2, s:349–350, İstanbul.

Cantay, G., (1994f), "Rüstem Paşa Hanı", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 6, s:373–374, İstanbul.

Cantay, G., (2002), "Osmanlı Dönemi Kervansarayları – Hanları", Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye yayınları, c: 10, s: 384 – 391, İstanbul.

Casson, L., (2008), Antik Çağda Seyahat, MB yayınevi, İstanbul.

Cervati, C. R., (1869), L'indicateur Constantinopolitain Guide Commercial Premiere Annee 1868-1869, publie par Cervati Frere S&D. Fatzea, Constantinople.

Cervati, C. R., (1881), L'indicateur Otoman Annuaire Almanach du Commerce de L'industrie Deuxieme Annee 1881, publie par Cervati Frere S&D. Fatzea, Constantinople.

Cervati, C. R., (1883), L'indicateur Otoman Illustre Annuaire Almanach du Commerce, publie par Cervati Frere S&D. Fatzea, Constantinople.

Cervati, C. R., (1885), L'indicateur Oriental Annuaire Almanach du Commerce, publie par Cervati Frere S&D. Fatzea, Constantinople.

Cervati, C. R., (1888), L'indicateur Oriental Annuaire Almanach du Commerce de L'industrie 8me Annee, publie par Cervati Frere S&D. Fatzea, Constantinople.

Cervati, C. R., (1890), L'indicateur Oriental Annuaire Almanach du Commerce de L'industrie 9eme Anne 1889-1890, publie par Cervati Frere S&D. Fatzea, Constantinople.

Cervati, C. R., (1891), Annuaire Oriental (Ancien L'indicateur Oriental) du Commerce de L'industrie 10me Annee, publie par Cervati Frere S&D. Fatzea, Constantinople.

Cervati, C. R., (1893), Annuaire Oriental (Ancien L'indicateur Oriental) du Commerce de L'industrie 11me Annee 1892-1893, publie par Cervati Frere S&D. Fatzea, Constantinople.

Cervati, C. R., (1894), Annuaire Oriental (Ancien L'indicateur Oriental) du Commerce de L'industrie 12eme Annee, publie par Cervati Frere S&D. Fatzea, Constantinople.

Cervati, C. R., (1895), Annuaire Oriental (Ancien L'indicateur Oriental) du Commerce de L'industrie 13me Annee, publie par Cervati Frere S&D. Fatzea, Constantinople.

Cervati, C. R., (1896), Annuaire Oriental (Ancien L'indicateur Oriental) du Commerce de L'industrie 14eme Annee, publie par Cervati Frere S&D. Fatzea, Constantinople.

Cervati, C. R., (1898), Annuaire Oriental (Ancien L'indicateur Oriental) du Commerce de L'industrie 15me Annee, publie par Cervati Frere S&D. Fatzea, Constantinople.

Cervati, C. R., (1900), Annuaire Oriental (Ancien L'indicateur Oriental) du Commerce de L'industrie 16me Annee, publie par Cervati Frere S&D. Fatzea, Constantinople.

Cervati, C. R., (1901), Annuaire Oriental (Ancien L'indicateur Oriental) du Commerce de L'industrie 17me Annee, publie par Cervati Frere S&D. Fatzea, Constantinople.

Cervati, C. R., (1902), Annuaire Oriental (Ancien L'indicateur Oriental) du Commerce de L'industrie 18me edition (22me Annee), publie par Cervati Frere S&D. Fatzea, Constantinople.

Cervati, C. R., (1903), Annuaire Oriental (Ancien L'indicateur Oriental) du Commerce de L'industrie 19me edition (23me Annee), publie par Cervati Frere S&D. Fatzea, Constantinople.

Cervati, C. R., (1904), Annuaire Oriental (Ancien L'indicateur Oriental) du Commerce de L'industrie 24me edition (24me Annee), publie par Cervati Frere S&D. Fatzea, Constantinople.

Cervati, C. R., (1905), Annuaire Oriental (Ancien L'indicateur Oriental) du Commerce de L'industrie 25me edition (25me Annee), publie par The Annuaire Oriental Printing Co.LTD., Constantinople.

Cervati, C. R., (1909), Annuaire Oriental (Ancien L'indicateur Oriental) du Commerce de L'industrie 29me Annee, publie par The Annuaire Oriental Printing Co.LTD., Constantinople.

Cervati, C. R., (1912), Annuaire Oriental (Ancien L'indicateur Oriental) du Commerce de L'industrie 32me Annee, publie par The Annuaire Oriental Printing Co.LTD., Constantinople.

Cervati, C. R., (1913), Annuaire Oriental (Ancien L'indicateur Oriental) du Commerce de L'industrie 33me Annee, publie par The Annuaire Oriental Printing Co.LTD., Constantinople.

Cervati, C. R., (1914), Annuaire Oriental (Ancien L'indicateur Oriental) du Commerce de L'industrie 34me Annee, publie par The Annuaire Oriental Printing Co.LTD., Constantinople.

Ceylan, O., (1994), "Büyükada Rum Yetimhanesi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 2, s:354, İstanbul.

Cezar, M., (1991), XIX. Yüzyıl Beyoğlusu, Akbank yayını, İstanbul.

Cezar, M., (2002) Osmanlı Başkenti İstanbul, Erol Kerim Aksoy Kültür, Eğitim, Spor ve Sağlık Vakfı yayını, İstanbul.

Çelik, Z., (1998), 19. Yüzyılda Osmanlı Başkenti Değişen İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayını, İstanbul.

Çiftçi, A., (1996), Son dönem İstanbul karakolları Anadolu yakası ve Büyükdere Topçu Karakolu, YTÜ FBE basılmamış YL tezi, İstanbul.

Çoruh, S., (1985), "Turizm", Tanzimat'tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, İletişim yayınları, c:9, sayfa: 2552–2556, İstanbul.

Çubuk, M., (1994), "Boğaziçi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayını, c:2, sa: 266 – 281, İstanbul.

Dağdelen, İ., (2007), Charles Edouard Goad'ın İstanbul Sigorta Haritaları, İstanbul Büyükşehir Belediyesi yayınları, İstanbul.

Dağdelen, İ., (2005), İstanbul Rumeli Ciheti Haritaları – 20. YY Başı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi yayınları, c: 1, İstanbul.

Dağdelen, İ., (2005), İstanbul Rumeli Ciheti Haritaları – 20. YY Başı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi yayınları, c: 2, İstanbul.

DBİA, (1994a), Yazar adı yok, "Ekonomi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c:3, s.147, İstanbul.

DBİA, (1994b), Yazar adı yok, "Ticaret – Osmanlı Döneminden Günümüze", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c:7, s.266–267, İstanbul.

DBİA, (1994c), Yazar adı yok, "Lutfî Efendi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 5, s. 229, İstanbul.

DBİA, (1994d), Yazar adı yok, "Kent İçi Ulaşım", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 4, s. 525, İstanbul.

DBİA, (1994e), Yazar adı yok, "Oteller", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 6, s. 179–180, İstanbul.

DBİA, (1994e), Yazar adı yok, "Adalar", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 1, s. 66–172, İstanbul.

DBİA, (1994f), Yazar adı yok, "Büyükada", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c:1, sa: 73–74, İstanbul.

DBİA, (1994g), Yazar Adı yok, "Şişli", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayını, c:1, sa: 73–74, İstanbul.

DBİA, (1994h), Yazar Adı yok, "Feriköy", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayını, c:1, sa: 73–74, İstanbul.

Deleon, J., (1998), The Pera Palace, Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş. yayını, İstanbul.

Deleon, J., (2003), Büyükada Anıtlar Rehberi, Remzi Kitabevi yayını, İstanbul.

Denel, S., (1982), Batılılaşma Sürecinde İstanbul'da Tasarım ve Dış Mekânlarda Değişim ve Nedenleri, ODTÜ yayınları, Ankara.

Duhani, S. N., (1982), Eski İnsanlar Eski Evler – 19. Yüzyıl Sonunda Beyoğlu'nun Sosyal Topoğrafyası, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu yayını, İstanbul.

Durudoğan, S., (1998), XIX. Yüzyılda Pera / Beyoğlu'nun Ekonomik, Kültürel ve Politik Yapısının Mimariye Etkileri, İTÜ FBE basılmamış doktora tezi, İstanbul.

Dökmeci, V. ve Çıracı, H., (1987), "Beyoğlu'nun Tarihsel Gelişimi", Yapı Dergisi, sayı: 71, sayfa 42–47, Yapı Endüstri Merkezi yayınları, İstanbul.

Dökmeci, V. ve Çıracı, H., (1990), Tarihsel Gelişim Sürecinde Beyoğlu, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu yayını, İstanbul.

Ekdal, M., (1987), Bir Fenerbahçe Vardı, Turing yayını, İstanbul.

Ekdal, M., (2004), Bizans Metropolünde İlk Türk Köyü Kadıköy, Kadıköy Belediyesi Sağlık ve Sosyal Dayanışma Vakfı yayınları, İstanbul.

Ekdal, M., (2005), Kapalı Hayat Kutusu Kadıköy Konakları, Yapı Kredi yayınları, İstanbul.

Eldem, H. S., (1993), Boğaziçi Yalıları, Koç yayınları, İstanbul.

Engin, V., (2001), Sultan Abdülhamid ve İstanbul'u, Simurg yayınları, İstanbul.

Erdem, A. C., (1932), Annuaire Oriental – Şark Ticaret Yıllığı, Milli Ülkü Neşriyat Yurdu yayınları, İstanbul.

Erdem, A. C., (1933), Annuaire Oriental – Şark Ticaret Yıllığı, Milli Ülkü Neşriyat Yurdu yayınları, İstanbul.

Erdem, A. C., (1934), Annuaire Oriental – Şark Ticaret Yıllığı, Milli Ülkü Neşriyat Yurdu yayınları, İstanbul.

Erdem, A. C., (1938), Annuaire Oriental – Şark Ticaret Yıllığı, Milli Ülkü Neşriyat Yurdu yayınları, İstanbul.

Erdem, A. C., (1942), Annuaire Oriental – Şark Ticaret Yıllığı, Milli Ülkü Neşriyat Yurdu yayınları, İstanbul.

Erdem, A. C., (1944), Annuaire Oriental – Şark Ticaret Yıllığı, Milli Ülkü Neşriyat Yurdu yayınları, İstanbul.

Erdem, A. C., (1948), Annuaire Oriental – Şark Ticaret Yıllığı, Milli Ülkü Neşriyat Yurdu yayınları, İstanbul.

Erdener, O., (1962), İstanbul Adaları : Büyükada, Heybeli, Burgaz, Kınalı, Kaşık, İstanbul Belediyesi yayını, İstanbul.

Ergin, O. N., (1995a), "Seyyâhîne Tercümanlık Edenler Hakkında Nizamnâme", Mecelle-i Umûr-ı Belediyye, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı yayınları, c 4, s 2146, İstanbul.

Ergin, O. N., (1995b), "Dersaadet ve Bilâd-ı Selâse'de Bulunan Otel ve Misâfirhaneler Hakkında Talimât", Mecelle-i Umûr-ı Belediyye, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı yayınları, c 4, s 2147, İstanbul.

Ergin, O. N., (1995c), "Otel İttihâz Edilecek Ahşâb Ebniye Hakkında Olunacak Tekayyüdâta Dâir Tezkire-i Emânet-Penâhî", Mecelle-i Umûr-ı Belediyye, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı yayınları, c 7, s 3953, İstanbul.

Ergin, O. N., (1934), İstanbul Şehir Rehberi, İstanbul Belediyesi yayını, İstanbul.

Ersoy, S., (2001), Jacques Pervititch Sigorta Haritalarında İstanbul Istanbul In The Insurance Maps of Jacques Pervititch, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yurt yayınları, İstanbul.

Eruzun, C., (1994), "İmar Planları", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 4, s:162 – 164, İstanbul.

Evren, B., (1994), "Otomobil", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 6, s:182 – 183, İstanbul.

Eyice, S., (1994a), "Fatih Külliyesi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 3, s:265 – 270, İstanbul.

Eyice, S., (1994b), "Elçi Hanı", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 3, s:148 – 149, İstanbul.

Eyice, Semavi, (1994c), "Galata – Bizans ve Ceneviz Dönemleri", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, c: 3, sa: 348–349, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, İstanbul.

Gautier, T., (2007), İstanbul Dünyanın En Güzel Şehri - 1856, çev. Nuriye Yiğitler, Profil yayıncılık, İstanbul.

Genim, S., (2006), Konstantiniyye'den İstanbul'a, Suna ve İnan Kıraç Vakfı İstanbul Araştırmaları Enstitüsü yayınları, İstanbul.

Gökçen, T., (1994), "Adalar İlçesi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 1, s: 73 – 74, İstanbul.

Göksel, A. E. ve Kuneralp, S., (1981), "Establisment and Development of Hotels in 19th Century İstanbul", I. International Congress on the History of Turkish – Islamic Science and Technology, İTÜ.

Göktan, D., (2005), Eminönü Küçükpazar'da Arap Hanı Restorasyon Projesi, İTÜ FBE basılmamış YL tezi, İstanbul.

Gülen, N., (1994a), "Heybeliada", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayını, c:4, sa: 54–57, İstanbul.

Gülen, N., (1994b), "Kınalıada", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayını, c:4, sa: 560–562, İstanbul.

Gülen, N., (1994c), "Burgazadası", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayını, c:4, sa: 560–562, İstanbul.

Gülersoy, Ç., (1985), Hotel d'Angleterre, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu yayını, İstanbul.

Gülersoy, Ç., (1993), Tepebaşı Bir Meydan Savaşı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı yayını, İstanbul.

Gülersoy, Ç., (1994a), "Arabalar", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 1, s:289 – 290, İstanbul.

Gülersoy, Ç., (1994b), "Kayıklar", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 4, s:504–505, İstanbul.

Gülersoy, Ç., (1994c), "Beyoğlu'nda Toplumsal Değişme", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, c: 2, sa: 218–220, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, İstanbul.

Gülersoy, Ç., (1997), Büyükada, Gülersoy Vakfı yayını, İstanbul.

Gülersoy, Ç., (1999), Beyoğlu'nun Yitip Gitmiş 3 Oteli, Çelik Gülersoy Vakfı yayını, İstanbul.

Gülersoy, Ç., (2003), Beyoğlu'nda Gezerken, Çelik Gülersoy Vakfı yayını, İstanbul.

Güngör, N., (1999), İstanbul Fotoğrafları, Cumhuriyet Kitap Kulübü Çağ Pazarlama yayını, İstanbul.

Haldon, J., (2007), Bizans Tarih Atlası, Kitap yayınevi yayını, çev. Ali Özdamar, İstanbul.

Hasol, D., (1995), "Han", Ansiklopedik Mimarlık sözlüğü, s: 194, Yapı – Endüstri Merkezi yayınları, İstanbul.

Hazar, A., (2003), Turizm, YA-PA yayınları, İstanbul.

Hür, A., (1994a), "Konaklama – Bizans Dönemi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 5, s:48, İstanbul.

Hür, A., (1994b), "Şark Ekspresi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 7, s:135 – 137, İstanbul.

Hür, A., (1994c), "Cenevizliler", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, c: 2, sa: 407–408, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, İstanbul.

Hornby, L., (1863), Constantinople During Crimean War, Richard Bentley Publisher in Ordinary to Her Majesty, London.

Howard, G. W. F., (1978), Türk Sularında Seyahat, çev. Şevket Serdar Türet, Tercüman Gazetesi yayını, İstanbul.

Işın, E., (2003), İstanbul'da Gündelik Hayat, Yapı Kredi yayınları, İstanbul.

İnalcık, H., (1994), "Galata – Osmanlı Dönemi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 3, s:349 - 354, İstanbul.

İKSA, (1982), Yazar adı yok, İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, "Beyoğlu", Tercüman Gazetesi Kültür yayını, c: 2, sa: 1238-1242; c:3, sa:1243-1255, İstanbul.

İnciciyan, P. Ğ., (1956), XVIII. asırda İstanbul, İstanbul Fethi Derneği İstanbul Enstitüsü yayınları, İstanbul.

İstanbullu, F. F., (1988), Turizm – Seyahat İlişkisinin Tarihi Seyri İçinde Değerlendirilmesi ve İktisadi Yönünün Ağırlık kazanması, İstanbul Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Kargı, H., (1994), "Metro Han", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 5, s: 414–415, İstanbul.

Kayın, E., (2000), İzmir Oteller Tarihi, İzmir Büyükşehir Belediyesi kültür yayını, İzmir.

Karlık, H., (1994), "Yeşilköy", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayını, c:7, sa: 510–512, İstanbul.

Kayserilioğlu, R. S., (1994a), "Tramvay", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 7, s:299–300, İstanbul.

Kayserilioğlu, R. S., (1994b), "Tünel", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 7, s:308–3309, İstanbul.

Kazgan, H., (2005), Galata Bankerleri I. Cilt, Orion yayınevi, İstanbul.

Kırımtayıf, Süleyman, (2002), "19. Yüzyılda Avrupa ve Amerika'daki Otellerle Kıyaslandığında Pera Palas'ın Yeri", Efsanelerden Günümüze İstanbul Seçme Yazılar, Arkeoloji ve Sanat yayınları, İstanbul.

Koçu, R. E., (1961), "Beyoğlu Sedyeleri", İstanbul Ansiklopedisi, Koçu yayınları, c: 5, s: 2717 – 2720, İstanbul.

Kösebay, Y., (2007), Anadolu Demiryolu Çevresinde Gelişen Mimari ve Korunması, İTÜ FBE basılmamış doktora tezi, İstanbul.

KTVKK, (2007), II No'lu Kültür ve Tabiat Varlıklarının Koruma Kurulu, İstanbul.

Kuban, D., (1994a), "Mese", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 5, s: 404 – 405, İstanbul.

Kuban, D., (1994b), "Mahmut Paşa Külliyesi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 5, s: 268 – 271, İstanbul.

Kuban, D., (1994c), "Mihrimah Sultan Külliyesi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 5, s: 456 – 457, İstanbul.

Kuban, D., (1994d), "Bizantion", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, c: 2, sa: 258–259, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, İstanbul.

Kuban, D., (1994e), "Eminönü", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, c: 3, sa: 158–163, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı ortak yayını, İstanbul.

Kuban, D., (1998), Kent ve Mimarlık Üzerine İstanbul Yazıları, Yapı Endüstri Merkezi yayını, İstanbul.

Kuban, D., (1996), İstanbul Bir Kent Tarihi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Vakfı yayını, İstanbul.

Kuruyazıcı, H., (2004), "Beyoğlu Yapıları ve Mimarları", Geçmişten Günümüze Beyoğlu, Taç Vakfı yayını, c: 2, s: 605–610, İstanbul.

Küçükerman, Ö. ve Erda, S., (2005), "Malzeme – Mimarlık İlişkilerinde Yerellik ve Özgünlüğe Etkileri", Kentler Mimarlıkların Pazaryeri, XXII. UIA Dünya Mimarlık Kongresi, İstanbul.

Koçu, R. E., (1961),"Beyoğlu", İstanbul Ansiklopedisi, Koçu yayınları, İstanbul.

Löschburg, W., (1998), Seyahatin Kültür Tarihi, Dost yayınları, Ankara.

Mansel, P., (2008), Konstantiniyye Dünyanın Arzuladığı Şehir 1453 – 1924, çev. Şerif Erol, Everest yayınları, İnceleme – Araştırma – Tarih dizisi sayı 15, İstanbul.

Maviş, F., (2006), Otel Yönetimi, Detay yayıncılık, Ankara.

Milas, A., (2006), Pera The Crossroads of Constantinople, Troia editions S.A., Athens, Greece.

Müderrisoğlu, F., (2002a), "Menzil Kavramı ve Osmanlı Devleti'nde Menzil Yerleşimleri", Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye yayınları, c: 10, s: 920 – 926, İstanbul.

Müderrisoğlu, F., (2002b), "Osmanlı İmparatorluğu'nda Menzil Yolları ve Menzil Külliyeleri", Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye yayınları, c: 10, s: 376 – 383, İstanbul.

Müler-Wiener, W., (1998), Bizans'tan Osmanlı'ya İstanbul Limanı, Tarih Vakfı Yurt yayınları, İstanbul.

Naza, E., (1994), "Piri Mehmed Paşa Külliyesi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 6, s: 251, İstanbul.

Necipoğlu, N., (1994a), "Ticaret – Bizans Dönemi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 7, s: 265 – 268, İstanbul.

Necipoğlu, N., (1994b), "Eğitim – Bizans Dönemi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c. 3, s. 136–138, İstanbul.

Necipoğlu, N., (1999), "15. Yüzyılın İlk Yarısında Konstantinapolis'te Osmanlı Tacirleri", Cogito Dergisi, sayı 17, Bizans, Yapı Kredi yayınları, İstanbul.

Necipoğlu, N., (2001), "Türklerin ve Bizanslıların Ortaçağda Anadolu'da Birliktelikleri (11. ve 12. Yüzyıllar)", Cogito Dergisi, sayı 29, Yapı Kredi yayınları, İstanbul.

Netyapı A.Ş., (1996), "Halki Palas", Yapıdan Seçmeler 2: Turizm Yapıları, Yapı Endüstri Merkezi yayını, İstanbul.

Oral, S., (2005), Otel İşletmeciliği ve Verimlilik Analizleri, Detay Anatolia Akademik Yayıncılık Ltd. Şti yayını, Ankara.

Önal, Ş., (1994), "Seyahatnameler", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 6, s: 540 – 541, İstanbul.

Önsoy, R., (1998), Tanzimat Dönemi Osmanlı Sanayi ve Sanayileşme Politikası, Türkiye İş Bankası kültür yayınları, Ankara.

Özavcı, T., (1965), İstanbul Yangınları 1923-1965, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği Yayınları, İstanbul.

Öztürk, F. Z., (2008), "Osmanlı Devleti'nde Bilim, Teknoloji ve Sosyal Değişme", Bilim Teknoloji ve Sosyal Değişme, Pegem Akademi yayını, Ankara.

Quataert, D., (1985), "19. YY'da Osmanlı İmparatorluğu'nda Demiryolları", Tanzimat'tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, İletişim yayınları, c:6, sayfa:1630–1635, İstanbul.

Sakaoğlu, N., (1994a), "Eğitim – Osmanlı Dönemi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 3, s: 138 – 139, İstanbul.

Sakaoğlu, N., (1994b), "Enderun", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 3, s: 172 – 174, İstanbul.

Sakaoğlu, N., (1994c), "Konaklama – Osmanlı Dönemi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 5, s: 48 – 50, İstanbul.

Sakaoğlu, N., (1994d), "Esir Ticareti", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 3, s: 200 – 202, İstanbul.

Sakaoğlu, N., (2000), Bu Mülkün Sultanları 36 Osmanlı Padişahı, Oğlak yayıncılık, Bilimsel Kitapları dizisi, İstanbul.

Salman, Y., (2006), "Hôtel d'Angleterre ve Hidivyal Palas", 1870'lerden 2050'lere Beyoğlu Nereye" sergisi, Demirören Gayrimenkul yayını, İstanbul.

Sandoval – Strausz, A. K., (2007), Hotel: An American History, Yale University publications, Connecticut, New Haven.

Sarıöz, P., (1996), Bir Zamanlar İstanbul, İdea İletişim Hizmetleri A.Ş. yayını, İstanbul.

Sédillot, R, (2005), Değiş Tokuştan Süpermarkete, çev. Esat Mermi Erendor, Dost Kitabevi yayınları, Ankara.

Sezer, S. ve Özyalçıner, A., (2005), Bir Zamanların İstanbulu, İnkılâp Kitabevi yayını, İstanbul.

Şehsuvaroğlu, H. Y., (1986), Boğaziçi'ne Dair, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu yayını, İstanbul.

Şenyiğit, Ö, (2002), Adana – Mersin Demiryolu Hattı Üzerindeki İstasyon Binalarının Tarihi ve Mimari Analizi, Çukurova Üniversitesi FBE yayınlanmamış YL tezi, Adana.

Şevki, O., (2004), Proti'den Kınalı'ya Tanıklarla Kınalıada, Sel yayınları, İstanbul.

Smith, A., (1851), A Month At Constantinople, David Bogue edition, London.

Suher, H., (1994), "Planlama", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayını, c:6, sa: 265 – 274, İstanbul.

Tanyeli, G. ve Kâhya, Y., (1994),"Galata Köprüleri", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayını, c:3, sa: 357 – 359, İstanbul.

Taşçıoğlu, T., (1994), "Yeniköy", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayını, c:7, sa: 485 – 488, İstanbul.

Tchihatchef, P., (2000), İstanbul ve Boğaziçi 1847 - 1858, çev. Ali Berktay, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayını, İstanbul.

TD, (2005), "Pera Müzesi", Tasarım Dergisi, sayı 153, Yapı Endüstri Merkezi yayını, İstanbul.

Teoman, S., (1994), "Halki Palas Oteli", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c:3, s.530, İstanbul.

Toprak, Z., (1994a), "Nüfus – Fetihten 1950'ye", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c:6, s.108–111, İstanbul.

Toprak, Z., (1994b), "Fevaid-i Osmaniye İdaresi", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c:3, s.307, İstanbul.

Toprak, Z., (1993), "Ecânib Sınâatı", İstanbul Dergisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, sayı:6, s.66–70, İstanbul.

Tudela'lı B., Ratisbon'lu P., (2001), Ortaçağ'da İki Yahudi Seyyahın Avrupa, Asya ve Afrika Gözlemleri, çev. Nuh Arslantaş, Kaknüs yayınları, İstanbul.

Tuğlacı, P., (1995a), Tarih Boyunca İstanbul Adaları, Say yayınları, c:1 - Büyükada, İstanbul.

Tuğlacı, P., (1995b), Tarih Boyunca İstanbul Adaları, Say yayınları, c:2 - Adalar, İstanbul.

Tutel, E., (1994a), "Deniz Ulaşımı", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c:3, s.30–33, İstanbul.

Tutel, E., (1994b), "Tersane-i Amire", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c:7, s.253–256, İstanbul.

Tutel, E., (1994c), "Şirket-i Hayriye", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c:7, s.181–184, İstanbul.

Tutel, E., (1994d), “Seyr-i Sefain İdaresi”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c:6, s.541–542, İstanbul.

Tümertekin, E., (1994), “Göç”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c:3, s.404 – 406, İstanbul.

Türker, O., (2004a),Nihori’den Yeniköy’e Bir Boğaziçi Köyünün Hikâyesi, Sel yayınları, İstanbul.

Türker, O., (2004c), Prinkipo’dan Büyükada’ya Bir Prens Adasının Hikâyesi, Sel yayınları, İstanbul.

Türker, O., (2006), Therapia’dan Tarabya’ya Boğaz’ın Diplomatlar Köyü’nün Hikayesi, Sel yayınları, İstanbul.

Türker, O., (2007a), Galata’dan Karaköy’e Bir Liman Hikâyesi, Sel yayınları, İstanbul.

Türker, O.,(2007b),Antigoni’den Burgaz’a Küçük Bir Adanın Hikâyesi, Sel yayınları, İstanbul.

Türker, O., (2008a), Halki’den Heybeli’ye Bir Ada Hikayesi, Sel yayınları, İstanbul.

Türker, O., (2008b), Halkidona’dan Kadıköy’e Körler Ülkesi’nin Hikayesi, Sel yayınları, İstanbul.

Üsdiken, B., (1991a), Beyoğlu’nun Eski ve Ünlü Otelleri – I (Pera Palace’ın Ön Tarihi), Tarih ve Toplum Dergisi, c. 16, sayı: 94, İstanbul.

Üsdiken, B., (1991b), Beyoğlu’nun Eski ve Ünlü Otelleri – II (Pera Palas Oteli), Tarih ve Toplum Dergisi, c. 16, sayı: 95, İstanbul.

Üsdiken, B., (1992a), Beyoğlu’nun Eski ve Ünlü Otelleri – III (Hôtel d’Angleterre), Tarih ve Toplum Dergisi, c. 16, sayı: 97, İstanbul.

Üsdiken, B., (1992b), Beyoğlu’nun Eski ve Ünlü Otelleri – IV (Tokatlıyan Oteli), Tarih ve Toplum Dergisi, c. 16, sayı: 98, İstanbul.

Üsdiken, B., (1992c), Beyoğlu’nun Eski ve Ünlü Otelleri – V (Pera Otelleri), Tarih ve Toplum Dergisi, c. 17, sayı: 99, İstanbul.

Üsdiken, B., (1994), “Royal Oteli”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c:6, s.344, İstanbul.

Üsdiken, B., (1999), Pera’dan Beyoğlu’na 1840 – 1955, Akbank Kültür ve Sanat yayını, İstanbul.

Üsdiken, B., (2000) Pera ve Beyoğlu’nda Bankalar, Bankerler, Sarraflar, Tefeciler, Kuyumcular, Creative Yayıncılık ve Tanıtım Ltd Şti yayınları, İstanbul.

Villehardouin, G. ve Valenciennes, H., (2002), Konstantinopolis’te Haçlılar, çev. Ali Berktay, İletişim yayınları, İstanbul.

Yerasimos, S., (1994), “Bünyamin Tudelalı”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 2, s: 343, İstanbul.

Yenen, Mehmet ve Kayserilioğlu, Sertaç, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yayınları, c: 7, s: 308 – 309, İstanbul, 1994.

Yergün, Uzay, Batılılaşma Dönemi Mimarisinde Yapım Teknolojisindeki Değişim ve Gelişim, , YTÜ FBE basılmamış doktora tezi, İstanbul, 2002.

Yorulmaz, Ş., (2002), "Osmanlı Liman Şehirlerinde Yabancı Tüccar ve Levantenler", Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye yayınları, c: 14, s: 283 – 292, İstanbul.

Zat, V., (2005), Eski İstanbul Otelleri, Bilge Karınca yayınları, İstanbul.

İnternet Kaynakları

www.pullmanorientexpress.com

http://www.perapalas.com/

http://tdk.org.tr

www.tcdd.gov.tr

http://www.cwl-services.com/

http://arsiv.ntvmsnbc.com

http://www.turing.org.tr

www.pullmanorientexpress.com

http://www.laits.utexas.edu/dasebeta/search/item?classics.place_name=Kassopi&num=13

www.utdirect.utexas.edu

http://risk.english-heritage.org.uk

www.rmtbristol.org.uk

www.hoteldulouvre.com

www.brooklynmuseum.org

www.ibb.gov.tr

www.istanbul.gov.tr

http://londrahotel.net/

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi	04.07.1977	
Doğum yeri	Ödemiş (İzmir)	
Lise	1991-1994	Antalya Anadolu Teknik Lisesi
	1994-1995	Antalya Gazi Lisesi
Lisans	1995-1999	Süleyman Demirel Üniversitesi Müh-Mim. Fak. Mimarlık Bölümü
Yüksek Lisans	2000-2003	Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Restorasyon Programı
Doktora	2004-2009	Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Restorasyon Programı

Çalıştığı kurum(lar)

1996-1999	Erdem Mimarlık
2000-2000	SDÜ Mimarlık Bölümü Araştırma Görevlisi
2000-Devam ediyor	YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Araştırma Görevlisi